

7701

ఆనందాశ్రమ గ్రంథరత్నమాల.

శ్రీ
మహేశ్వరదత్తాత్రేయశాస్త్రివిద్వాంసామహాపాత్య
సహస్రదీప్తి
బిల్వరీపోతినామాత్యప్రసాది

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ప్రథమః స్వతీయః, తృతీయః, చతుర్థస్కంధములు.

ప్రథమః తలజుగరిము - తేవప్యేరుమాన్ద్యుగరిచే
వాగ్రియః బహిః

వాచంతిరసం లతో

శ్లోకములు. ముద్రితము - రామానుజయ్యగారిచే
మద్రాసులో ప్రింట్ చేయబడినది.

ప్రకాశకుడు

ఆనందముద్రణాలయమునందు

ముద్రితము.

సమూహము కంకిటకృష్ణము సెట్టి కంపెనీవారిచే

బ్రహ్మచర్యమును

కాశీలో తయారు

౨. కల్లన్ శెట్టి లడ్ కంపెనీవారిచే

బ్రహ్మచర్యము.

286, బైవాబాదు గోల్డెన్

1925.

విజ్ఞప్తి.

పాతకమహాశయాలారా !

“అనందాశ్రమగ్రంథరత్నమాలా” నాయకమణియును నకలాంధ్రజనాదరణీయగ్రంథరత్నము నగుసీభాగవతమహాగ్రంథము నింతకాలమునకు శ్రీకృష్ణ పరమాత్ముని కృపాకటాక్షవీక్షణముచే యథాశక్తిని నుడుతభక్తినిఁ బ్రచురింపంబూని, శ్రీశ్రీశేషులైన తంజనగరము - తేవప్పెరుమాళ్లయ్యగారిచే మున్ను నమకూర్పంబడినపాతాంతరములతో వారిమతము ననుసరించి, కవిప్రయోగములకు భిన్నము లగునూతనకల్పనలు చేర్చు కుండునియమముతో ముద్రణస్థాలిత్యములు భ్రమప్రమాదజనితదోషములు మున్నగుదోషగులు పొసఁగ నీక వీలైనంతజాగరూకతతో ముద్రింపించునుద్దేశము గలవార మై శ్రీమాన్ బుక్కవట్టిణము రామానుజయ్యగారిచేఁ బరిష్కరింపించివారము. అయినను “ప్రమాదో ధీమతా మపి” యన్నట్లు ధీమంతులకు సైతము ప్రమాదములు గలుగునప్పుడల్పజ్ఞుల మగుమాబోంట్లకుఁ జెప్పవలయునె? కావున మాన్వల్పబుద్ధికి గోచరింపక దొరలిననెరసు లనేకము లిం దుండనగును. అట్టి నెరసులను గరుణతో విద్యజ్ఞుని రీక్రిందిచిరునామ గలమాకు లేఖముఖంబునఁ దెలుపుచుసేసినచో, వారియాజ్ఞను గృతజ్ఞతాభివందనములతో శిరసున ఫలించి, పునర్ముద్రణమునం దారీతిని దిద్దుకొన నంసిద్ధుల మై యున్నారము. కనుక వినయపూర్వక మగుమాప్రార్థనమును సాదరంబునఁ జిత్తగించి గుణదోషవిచక్షణు లగుపండితు లొనంగునలహాలకుఁ గాతుకముతో నిరీక్షించు

విధేయులు

ఎ. కణ్ణన్ సెట్టి అండు కంపెని,

మ ద్రాస్.

శ్రీరామచంద్రబ్రహ్మసమేతము.

శోధకవిజ్ఞప్తి.

—❦—

శ్లో. పురాణ మిత్యేవ స నాథు సర్వభూతానాం కావ్య మపి మిత్యవ్యవహారే
సప్తశతే కవ్యవృత్తా న్నడన్తి మూఢాః సర్వత్రయనేయబుద్ధాః.
అభినవాశ్చేఖగులాదాః !

మన దేశమునఁ జూచుటల వాటిల్లి గృహదేశము ముక్తకావ్యము గర్వింప నుప నాంధ్రభాషయందును గొప్పగ్రంథము లగుచుండుమును భాగవతమును ముక్తము లగునవి. అకగ్రంథమునకుఁ గల ప్రాంతము తో బోల్చి క్కటికిని బ్రా మునముగా ప్రయత్నకారం బొక్కొక్క యింపును గాఢ వాసయం బొడిగియు బొడిగి గానయుఁ బొడిగియు బొడిగి గానయు నుపయోగించుట చూచుట సరియై కూర్పులును పుత్రమాంబులును గొంతకొంత తెలియఁచుటయుం గలది. కాని నా నిజాఁ బెక్కులు పొంపున లగుచుండుటకుఁ బుత్రము పౌత్రగోష్ఠములుగా నుండును. ఆ గ్రంథమునచ్చుప్రతులం దా చూకూర్చుకొనినాని కన్నిటికిని శోధనమును ముక్తమును సహజము లగుటచే నాయన్నింటను బాత మొక్కటిగాను. క్షరములు మఱింత విడిగా ముక్తపుస్తకలవల ముద్దులు గుఱుకుచును. నుండును : కాని యవి యభిజ్ఞులకే కాక యర్థము డబ్బయనిబొలుకును స్త్రీలకును స్వతము సొంపై సుఖముగాఁ బఠించుకొని యుండును. అచ్చపుస్తకానికి ముందఁజు బచ్చివెన్నయు మెచ్చా? అట్టలు గట్టబడి చేపట్టునకు దిట్టముగా నుండునచ్చుఁబొత్తిములవన యెక్కడ! కట్టలవలఁ గునువై దారముల నులిగొనునాకుప్రతులవన యెక్కడ! ప్రాంతజుగులసిలుగులకం తె సచ్చుతేటలసిలు మిఁకు గాకున్నే ! ఇవి సరస్వతీ నోచిననోములపంటలు. వీనికి ముం దవి పెంటలు గావో !!

ఇట్లచ్చుప్రతులు చదువకులకనువిందులుగా నెచ్చుచు రాఁగా ప్రాంతప్రతులు పురువులపెనువిందు లై పుచ్చుచుఁ బంచత నొండనాగినవి. ఔను! మంట మగ్గి మన్నె, నీటనుకోగి నజ్జె, నిష్పనఁ గ్రాగి నీతై, గాలిం గలసి దుమ్మై, బయలం బడి

నమ్మే, యిట్లు పంచభూతములం గలసియుఁ గలయుచును నున్నవి. ఇంతవఱ కవి యంతరింపఁ దొడఁగి దాదాపు రెండుతరము లగుచున్నవి. మనము తాతలకాలమువఱ కే వానిమురువులును బగువులును. మనతాతలవష్టిపూర్తి కచ్చుప్రతులు పొత్తముముజైదువసేరంటమునకై యెత్తినవి తరపురూపులవలె మనోనయనోత్సనములై మొలకై త్రసాగినవి. అంగలిపాఠములే మనతండ్రులకు వెన్నలోఁ గూర్చి పెట్టినవి. మనకు నవియే నుగ్గుఁబాలతో నూతీ పోసినవి. వేఁదల? అచ్చుప్రతులపాఠములే యెల్లయెడల నల్లుకొని యిప్పు డన్నివట్టల నిల్లు గట్టుకొని యున్నవి.

ముద్రాక్షరములు సగులు గూర్చినదూణిముత్తములే. అచ్చుప్రతులు చూచుటకును బట్టుటకును జనువుటకును మెచ్చులు గులుకునే. అందలిపాఠములు మనతాతల తండ్రులహక్కులం బడి పవిత్రములై మహాభాషాసీమలం బ్రతిష్ఠింపఁబడి యున్నవే! అయిన నేమి? వానియందుఁ దప్ప లుండవా? కూర్పులును మార్పులును గలుగనేరవా? ఇది కొంత విచారితము.

భారతాదులను రచించినకవులు గడచి యిప్పటి కయిదాఱువందలసంవత్సరముల కెక్కువఁగో యైనది. ఇంతిదీర్ఘ కాలముగో దేశమునఁ బెక్కు రాజ్యవిధిమణములును నూతనరాజ్యజననములును, సామ్రాజ్యమతభాసాసంస్కరములును గలుగుటంజేసి జనవ్యవహారములలో మునుపటివి గొన్ని సరించుటయు మఱికొన్ని క్రొత్తగాఁ దలసూపుటయు సహజము. ఈవ్యవహారములనూఱుపాఠు సనుసరించుచో భాషయందును దద్దాచకము లయినపదములును నానియోగవిశేషములును గొన్ని మాసిపోయి యిప్పటివాడుకలోఁ గానిపింపకున్నవి. అపదాదులచొప్పు సెక్కుల పుగ్రంథములను బెక్కింటిని గొనియో నిరూపింపఁదగి యున్నది. ఈవిశేషము పెక్కు భాషలయందుఁ గానిపించుచున్నదని భాషాచరిత్రములే యుఁగోపించుచున్నవి. ఇట్లా పదాదులు జనవ్యవహారములం గానిపింపనియిక్కాలమున సచ్చుప్రతుల శోధించి ముద్రింపఁ బూనినపండితులు వానిలో నప్పటికాలపుగ్రంథప్రయోగములనుబట్టి తమకు నిర్ణయింపఁగూడినవి తప్ప దక్కినవానిని నట్లే సందిగ్ధములుగా నుంచునడికిఁ బాలుపడ నోపకయు, దాము సక్రికటించుప్రతు లొకటి రెండు గాక కూర్పునకు వందలకొలది నుంటంజేసి యాపెక్కింటను నట్టిదుస్సాధములు వ్యాపించి యుండుటకు మనసు రాకయు, గూర్పును మార్పును జాలినపాండిత్యముచు గవిత్వమును గలవారు గాన యారెంటిని గొని యాపదాదులు పాఠకసామాన్యమునకు సుబోధములుగా నుండునట్లు సవరించుటకు బలవంతముగాఁ దమంతఁ జేరితలు లగుచున్నారు. వ్రాతప్రతులలో నొకటినిజూచి మఱొకటిగాఁ బూర్వమునుండి వ్రాయుంబడుచు వచ్చినవగుటచేతను, మిక్కిలిపురాతనము లైనవియుఁ బెక్కు మిగిలియుండుటచేతను నట్టివానిలోఁ బెక్కింట నాపదాదులు తప్పక వచ్చియుండవచ్చును. వానివ్రాయన కాండ్రోఁ బెక్కుంపు గూర్పును మార్పును జాలినంతవ్యత్యన్నులు గాకుండుటచే నట్టివారిస్మృతులందేనియు నవి మాఱుపడక యుండవచ్చును. ఒక్కొక్కవ్రాయనకాని

ప్రతు లొకకొన్నింటిని కాని వందలకొలదిని గావు గావున నా జెలియనిపదాదుల నవ రించియే తీటనలయు ననుస్వాత్మప్రేరణము నాని కంతబలవంతముగా నుండదు. ఈ కారణములంబట్టి యచ్చుప్రతులకన్న నాకుప్రతులే పాఠసాక్ష్యమున కై మఱింతి యాశ్రయచేయుములుగా నుండును. పెక్కురి త్తవాచములకన్న రెండుకొండుదాహ రణములే మిన్న.

భారతమున యతిభక్త సమయవివరణమున 'విఘ్నమేన్యస్తమునలే వ్యజ్ఞా కే భుక్తనజ్జనే' శాంతి. అని యున్నది. ఇందులకు 'డంపకములకు నంటకములకును, భోజన ములకు, నెఱ్ఱయైనట్లుగాను గడిచి' ౧ ఆ. 393 జనివాక్రొత్తప్రతులం దున్నది. ముసలశ్లో మునకు బర్యాయముగా 'డంపకము' మున్నది. అయినను 'డంపకము' నొచ్చు అనియే కాని 'డంపకము' అని వాడుకలో లేదు. మఱి ప్రయోగమంగో 'డంపురుమే కుభృత్పరివృత్తంబుల' సనికాశీఖండమున గలదుగాని యది ముద్రణసమయమున శో ధకులకు జెలియకగాని మఱవబడికాని యుండివచ్చును. సర్వజ్ఞత్వ మెవరిసాము? అర్థ ము సొనగియు బ్రకరణమునకు బొందుపడియు నుండుటకన్న దేటగా నుండుట మఱింతి యావశ్యకము కాబోలు. కాన జెలియకున్న 'డంపకములు' తేటగా నున్న 'డంబికము'లయ్యె. కనుక 'డంబికములకు వంటలకు, సొరకి' అని పాఠము పుట్టి నది. ఇవి తేటగా నుండుట యింకా మనతాతగారి నోట బడియు వచ్చినదిగాన సప్త యిన నొప్పే! దీనిని మరిల దిద్దుటయె సప్త!! అచ్చుప్రతులచూడమా అది !!!

ఆరణ్యసర్వమున 'ఉల్ల కాంచనరథముపై నున్నవాడు' షష్ఠ. ౧౫౩. అని వాక్రొత్తప్రతుల నున్నది. 'ఉల్ల' యని యిప్పుడు వ్యవహారమున లేదు. ప్రయోగము 'మూడు, యోజనము లిచ్చటిక దాని కుల్ల పోవు, పట్టి నే చని యాదైత్యరథ ర్తర గనుము అని శాంతిర్వమున గలదు. ముద్రణసమయమున నిది శోధకులకు గోచర ము గాదయ్యె. కాన 'అల్ల కాంచనరథముపై ౧ నలరువాడు' అని 'ఉల్ల' తేట శెల్ల యగు 'అల్ల' యైనది. దీనిని మరిల దిద్దవచ్చునా? పండితులు దిద్దరట! పండితుల కై నను జిరోత్సన్నపదము తెల్లు జెలియను? దిద్ది తరములును రెండై నవట! అప్పుడు దిద్దినది పండితనమే యైనది; ఇప్పుడు దిద్దుటయో దుండగమే చుడి!

'మఱ' యనియు గలదు. 'మఱ' యనగా మఱపు. ఇది వెఱవంటిది. 'మది మఱగొన్నయట్టియెడ మానినికిం దను దాన కాచికో, లొదవిన' భార. ఉద్యోగ. ఈ 'మఱ' జెలియక 'మదిమది నున్నయట్టియెడ' సని మార్పబడినది. మఱియు, భాగవతమున వామనఘట్టమున 'జెఱవా విప్రులు పూర్ణులే. నీరంబునుం బోయ దే, మఱ లేకర్థుల దాసులక సుజనులక మన్నింపుదే పై దలీ' అష్ట. 466, ఇట 'మఱ' నెఱుంగక 'పోయ దే, మఱకే యగుల' సని 'ఏమఱక' గా మార్చి శోధకు లేమఱిరి.

'మందట' యనగా ౬ గవు. జగన్మోహిన్యవతారఘట్టమున 'మనకు వేల్పులకు ను కమందట లేకుండ, బంచిపెట్టెన సని కపడితి పూన' భాగ. అష్ట. 321. అని

యున్నది. ఈ 'మండట' శాలియక యారాటము పెట్టినందున 'మాతాటము'గా మాటి నది. 'మనముల సమృద్ధిచితమమండట నానభ వాచుతీర్చి' నారాయణకృతపంచతంత్రము ౧ ఆ. ఇట 'మండట' కు 'సమీప'మని శబ్దరత్నాకరమున దర్శ మున్నది. విను కుంభాండ యనేక కాలము... నాడగు భుజుబుల్ మండటం బొందినన్' హరివంశము. ఉత్త. 2 ఆ. ఇట 'మండట' యచ్చుప్రతుల 'ముచ్చట' యైనది. శాలియని మండట కన్నఁ దేట యగుముచ్చట మేలు గదా !

'దుడుకడుచు' అనగా మగ్గు మగుట. కృష్ణబలరామబాలక్రీడ వర్ణనమున 'అప్పుకముల దుడుకడువజొత్తురు' దశ. పూ. 289 అనియు, బ్రహ్మగోవుల సంతర్హితలం జేసినఘట్టమున 'దుడుకనిమహిమార్ధి సజాడు' దుడుకడిచె స్వపాదశ. పూర్వ. 547 యనియు నున్నది. ఇది శాలియక 'దుడుకడిరఁజొత్తు' రని మార్పఁబడినది. మరల 'దుడుకడుచు' నని నిర్దుట దుడు కగునా?

భాగవతమున 'తీగీకుర్చి నితీర్థాని' ౧. స్క. ౧౩. భా. అని యున్నందులకు ప్రాంతీకప్రతుల 'దీర్ఘసంఘంబులఁ దీర్థమింతురు' ప్ర. 301 అనియున్నది. 'తీర్థమింతురు' అనియుప్పుడు నాడుట లేదు. 'ఉత్తరమింతురు' ఇత్యాదినన్నయప్రయోగములు శోధకుల కుపస్థితములు గావు. కనుక 'తీర్థసంఘంబుల ధిక్కరింతురు' అనిసవరింపఁబడినది. మఱి తాతగారిబొక్కినోటఁ జొచ్చియు నచ్చివచ్చినది గాన యది విడువరాదు. అట్టిదానిని దిద్దితిమా యంతికన్నఁ బాతికము లేదు. ముక్తిణమహిమ! ముక్తిణదేవతాకటాక్షిము నకుఁ బాత్రము లై నెల్లప్పులుగూడ దిగ్దరానంతపవిత్రము లై యెప్పులు గలుకునా?

ఇట్టివి పెక్కులు చూపవచ్చును. వ్రాతప్రతులందు స్పష్టజెల్లుకును దప్పలు గలుగునే యందుచేమో. ఔను! నానియందు శకటరేఖ మనియు లఘురేఖ మనియు భేద ముండదు. 'నాండు కాండు' అని యన్నియుఁ బూర్ణబిందువులే కాని యర్థబిందువు చూపట్టకు. 'మంచుము రింగము' అని యనవసరము లగుద్విత్యములును, 'శాయ' 'యవ్వడు' అనియక్షరవ్యత్యయములును, 'కోరికె' 'నాలికె' అని యసమంజసరూపములును, బట్టినచోటఁ బెక్కులు గనుపట్టును. అయినను 'డాంబికములు' 'ధిక్క రింతురు' అనునచ్చుప్రతులసవరణలం బట్టి 'డంబకములు' 'తీర్థమింతురు' అని నిర్ణయించుకొన్నమునకంటె 'వాండు' 'శాయ' అను నాకుప్రతులవ్రాతలను బట్టి 'నాండు' 'చేయు' అని దిద్దుకొనుసౌకర్య మేపాటియతిశయమో యభిజ్ఞులకుఁ దేట గాకపోవదు.

మఱియు శోధనమునకు నై పుణ్యమును గావలయు. పాండిత్యమున్నచోట నెల్ల నై పుణియు నియమితముగా నుండదు. మఱియుఁ బండితులు తమతమదర్శనములచొప్పునఁ బాతముల దిద్దుటయుఁ గలదు. స్వదర్శనాభినివేశపారవశ్య మనివార్య మగుట సహజమేకదా. ఈరెండుకారణములను బట్టియు నచ్చుప్రతులఁ దప్పలు గలుగుట గలదు. ఈనిర్ణయము లెంతవఱకు సాధువులో పరికృతగ్రంథమునఁ బరామర్శితము.

శ్రీకై వల్యపదంబుఁ జేరుటకు నై చింతించెడఁ లోకర
తైకారంభకు భక్తపాలనక శాసనంభకుఁ

౧ స్కం. ౧.

ఇట క్రిందిగీటలు గలనానిం జూడుడు. ఆరంభముననే హంసపాదము ! మొట్టమొదటిపద్యముననే యతి లెప్పినది. ఈతప్పు గ్రంథమున మఱెచ్చటనే నుండునని వ్రాయసము గురునాథునిపయినో లేక కంపాసిటగు రామస్వామిమీఁద నో మోపవచ్చును. ఇట్లును గాదే! శోధకులకు దోషము వచ్చు నని మహాకవికి యతి తెలియ నందుమా! మొన్నటి తాతగారి కాగ్రహము వచ్చినను, సంత కంట మునుపటిపోతనగారిని గ్రహము దగిను. కాని 'రథాకారంభకు భక్తపాలన కళాసంరంభకుఁ' అని దిద్ద కుండరాదు.

ఏతద్రూపం భగవతో హ్యర్హాభ్య చిదాత్మనః
మాయాగుణై ర్విరచితం మహదాత్మి రత్యని
యథావధానీ మేధాభూ ర్బలం పార్థివోఽనితే
ఏవం ద్రష్టరి దృశ్యత్వ మాహిత మన్యథే.

౧-స్కం. 3-ఆధ్య.

శ్రీధరవ్యాఖ్యా. - రూపస్య - చిదేకరస్య, ఆత్మనో-జీవస్య, ఏతత్ - స్థూలం, సూపం-శరీరం, భగవతో మాయాగుణః, తస్యాః, గుణైః - మహదాత్మి పైః, విరచితం - కృతం, ఆ త్మని-ఆత్మ స్థానే, శరీరం కృత నిత్యర్థః, కథ నిత్యపేక్షగాం స్వరూపావగతేన తదధ్యక్ష ఇతిగద్యస్తాంతి మాహ, యథావాచ్యాత్రితో మేధాభూ, వధానీ-ఆకాశే, అబద్ధే-అబ్ధే, అహితే, యథావా పార్థివో ర్బలః - తద్దత్తభూషరత్వాదే, అనితే, ఏవం, ద్రష్టరి - ఆత్మని, దృశ్యత్వం - దృశ్యత్వా నిధర్మకం శరీర మాహిత నిత్యర్థః.

ఇందుల కచ్చుప్రతిపాదము:- వినుం డహపుం డమునజీవుండు చిదాత్మకుండై పరగుజీవునికిఁ బరమేశ్వరమాయాగుణంబు లై నమఁ గానిసూపములచేత నాత్మధారస్థానముగా శరచితం బైన స్థూల శరీరంబు గగనంబునందుం బరనాత్రిత మేఘసమాహంబును గాలికుండఁ బార్థివసంభూషరత్వంబును నేరీతి నట్లు ద్రష్ట యగునాత్మయందు దృశ్యత్వము బుద్ధిమంతులు గానివారిచేత నాహోపింపబడు.

'ఆ త్మని' అనుటకు 'ఆ త్మనానే' యని యరము. ఇట 'ఆత్మధారస్థానముగా' ననుట యెట్లు? 'స్థూలశరీరంబు' అనుటకు గ్రియ యెద్ది? ఆరోపింపబడినది స్థూల శరీరమా? దృశ్యత్వమా? అస్వయ మేద్యయఁ గానరాదు. అంతగా మూలాను గుణ్యమును లేదు.

వాతప్రతులపాతము—వినుం డహపుం డై యేకరసుం డై యాత్మ సూపం బరగుజీవునికిఁ బరమేశ్వరమాయలచేత నాత్మస్థానంబునందు విరచితం బైనస్థూలశరీరంబు...దృశ్యత్వమై... నారోపింపబడు.

౧ స్కం. 67.

ఇట 'స్థూలశరీరము దృశ్యత్వమై నారోపింపబడు' నని యస్వయము. ఇది చాల మూలానుగుణ్యముగాఁ దెనిగింపఁబడినది. ఇట్లు మూలానుగుణ్యమును సస్వ యమును గలయూపోతనపాతమును గయికోసవచ్చునా? లేక యస్వయము చెడి నను మూలానుగుణ్యము కోటవడినను మనతాతగారియచ్చుప్రతిపాత మే వలయునా?

‘యత్రేమే సదసద్రూపే ప్రతిషిధ్యే స్వసంవిదా
అవిద్య యాత్మనిక్పితే ఇతి తద్బ్రహ్మదర్శనమ్॥
యద్యోహంపరతా దేవీ మాయా వై శారదీ మతిః
సంపన్న ఏవేతివిగుః మహిమ్ని స్సే మహియతే॥’

౧-స్కం, 3-అ.

శ్రీధరవ్యాఖ్యాని. యత్ర-యదా, సదసతీ - కార్యకారణరూపే-స్థూలసూక్ష్మరూపే, స్వసంవిదా-స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానేన; ప్రతిషిధ్యే, భవతః. జ్ఞానేనప్రతిషేధార్హా త్వే తమేవహేతు మప-
అవిద్యయా, ఆత్మని’ కృతే-కల్పితే ఇతిహేహోః, తద్బ్రహ్మ-తదాజీవోబ్రహ్మైవభవతీత్యర్థః, కథం
భూతం? దర్శనం - జ్ఞానైకస్వరూపమ్॥ వై శారదీ - విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః-తదీయా, దేవీ-సం
సారసక్రమోద్రిష్టాని, ఏషా మాయా, మతిః-విద్యా... యంభావః—నూవదవిద్యా త్తనా ఆవరణ వి
క్షేపాకరోతి తావన్నోపరమతే - యాగాతు పై వివిద్యారూపేఃపరిణతా... స్వము మేహంపరమేదితి.

అ-ప్ర-అప్స-దీస్థూలసూక్ష్మరూపంబులు గెందును స్వరూప సమ్యక్ జ్ఞానంబున నిషేధింపంబ
దునని తెలియు-నవిద్యంజేసి యాత్మకుఁ గల్పింపంబడె ననియెడి హేతువులన నప్పుడు జీవుండుబ్రహ్మద
ర్శనమను జ్ఞానంబున కథకారియగు - నట్టిబ్రహ్మజ్ఞానమతి - విశారదయై యీశ్వరునిపై క్రీడించు-నట్టి
మతిప్రకాశంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ యుపరత యై.

౧-స్కం, 67.

ఇట ‘యదా-తదా’ యనునన్వయము లేదు. ‘ఎప్పుడుస్థూలసూక్ష్మరూపములు
స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానమున నిషేధింపబడునో యప్పుడు జీవుండు బ్రహ్మమగు’ ననియరి
ము. నిషేధింపబడు నని అలియు-మేమి? ఆరూపములు ‘ఆత్మని కృతే’ ఆత్మ
యందుఁ గల్పితములని యుండఁగా ‘ఆత్మకుఁ గల్పితము’ లెట్లు? తద్బ్రహ్మ-తదాజీవః
బ్రహ్మైవభవతి’ అనియండఁగా ‘బ్రహ్మదర్శనం బనుజ్ఞానమున కథికారియగు’నట!
బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమేమి? ఇటదానికే బ్రహ్మ కీ యెట్లు? ‘అట్టిబ్రహ్మజ్ఞానమతి-విశారదయై
యీశ్వరునిపై క్రీడించు’నీని కథ మేమి? బ్రహ్మజ్ఞానమతి క్రీడించుచున్న దని యన్వ
యమా? మతి యనఁగా విద్య యని వ్యాఖ్య; విద్యారూపమున మాయ పరిణతి య
గుట చెప్పబడినది. ఆమతి యిట బ్రహ్మజ్ఞానమతి యయ్యెనా? లేక అతివిశారదయై
యని పదచ్ఛేదమా? ‘అట్టిమతిప్రకాశంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ’, ఇటఁ
గూడ ‘మతి’ వచ్చినదే! మూలమునందలి ‘మతి’ కరము తెలియనందున నది యిన్ని
గతులు పడినది. పోనిండు. ఈమతిప్రకాశ మేమి? మూలమున నిందులకు గమకము
గానరాదు. ‘వై శారదీ’ అనుటకు ‘విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః తదీయావై శారదీ’ అని
వ్యాఖ్య. దీనికా ‘విశారద యై యీశ్వరుని పై’ యని తెనుఁగు?

ఇటీవలియచ్చప్రతిపాతము—ఎప్పుడు స్థూల... నిషేధింపబడు ననియును నవిద్యంజేసి యాత్మ
కుఁ గల్పింపంబడు ననియును పరియు నప్పుడు జీవుండు బ్రహ్మదర్శనంబుల కథికారి యగు దర్శనం బన
జ్ఞానైకస్వరూపంబతివిశారదయై యీశ్వరునిపై క్రీడించుచునవిద్యయనంబడుచున్నమాయయుపరతయై.

ఇందు ‘ఎప్పుడు-అప్పుడు’ అనునన్వయము గలిగెను. ‘మతి’ కిందు గతులు లే
వు. బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమును గానరాదు. ‘అవిద్యంజేసియాత్మకుఁ గల్పింపంబడెన నెడి హే
తువు’ అను హేతువుమాత్రము పోయినది. మఱికొన్ని సవరణలును గలిగినవి కాని
తక్కిన దోషము లన్నియుఁ గలవు. వాగ్విప్రతులపాతము చూడుడు—

ఎప్పు డీహూలగూత్తు గూపములు గెండును స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానమునంతేసి ప్రతిపిద్ధము లగు నవిద్యంతేసి యాత్మను గల్పింపంబుడై వనెడిహేతువువలన నప్పు డాజీవుండు బ్రహ్మదిద్యనం బగు దర్శనం బనజ్ఞానమునంతేసి యేకస్వరూపము వికారనఁ దైనయాశ్వరునివై క్రీడించుచు నవిద్యయనఁ బడు చున్నమాయ యుపరతయై.

౧ స్కం. 67

మూలమున కిట్లు మిక్కిలియనుగుణ మైనయీపాఠ మచ్చుప్రతులం బడి తా ణుమా టైనది; తప్పలకుప్ప యైనది. మరల దిద్దవచ్చునా? ముద్రణదేనతాకటాక్ష పాత్రమై యది సవిత్రికృతమై యున్నదే! అదేనతకును మతేతాతికును గోఁము నచ్చిసను నచ్చుగాక. మహాకవి కవశయము గగను. కానదిద్దఁబడినది.

ఒకవచనమున నిన్నిదోషములు! మీఁదఁ జెక్కునచనములం దిట్లెన్నిదోష ములు దిద్దంబడియున్నవో మఱిపద్యములం దెన్నిసవరణలు సేయంబడినవో యభి జ్ఞులై మూలమును నాగ్రతప్రతులను నారయప్రయాసమునకు వెనుదీయనిభాషా భిమానులకుఁ దెలియకపోవదు. ఇంతే కాక వచనములం దెన్నికూర్పులు చేర్పంబడి నవియు నెన్నిచూర్పులు సేయంబడినవియు నెన్నిమతములు స్త్రీప్రబడినవియు నా యూపుటలం గలకుండలీకరణములచేతను గ్రిందిపాఠాంతరములచేతను దేటజెల్ల ము గాఁగలదు గావున నిట విస్తరించి జెలుప ననసరము లేదు. అన్నియు నిటసంకలి తముగా రూపింపఁబూనినచో నీవిజ్ఞప్తి వేయమిడుంగు లెచ్చును. వేయమాట లేలే! ఒకభాగవతమునంతగ్రింథమే కానచ్చును. నానిని మూలముతోను నాగ్రతప్రతుల తోను బోల్చిచూచుట కనకాశము మిక్కిలియు నలయును గావునఁ జదువరులు చూ డకయే పోవుదురని తలచి యొక్కొక్క స్కంధమునగును నొకటి రెండు దోషములను విస్తరభీతిచే జిన్నవై ననానినిగా నుల్లేపులాకన్యాయమున నెఱిచుచుండు సరసము.

‘లోకమంగళచతుష్లోకరూపంబున’

ద్వితీ-261

ఇందులకు ‘భగవతాచతుష్లోకాస్య సంతే పేణపో’ క్తమ్’ అని మూలము. కావున ‘లోకమంగళచతుష్లోకిమూలంబున’ అని వ్రాతప్రతులపాఠము.

విదురమైత్రేయసంవాదమున

క. అగుణున కవికాయనకుఁ, జగదవనోద్భవవి నాశఁత్కర్తములుం

దగులీల లయిననాతఁడు, సగుణుడై యుండు తెట్లు సౌనవ్యనిధి.

సీ. అనిన నర్భకుగతి ననఘుండు మైత్రేయ, మునిఁ జూచి విరుగుఁ డిట్లనియె. తృతీ-282-283

ఇట విదురుఁ డర్భకునిగతి మైత్రేయు నడుగలేదు. నిర్గుణుఁడును నిర్వికారుఁడు నగు నీశ్వరునికి లీల లెట్లు? అనిప్రశ్నము. ‘అర్భకవల్లీలాపియుజ్యతే’ అనువ్యాఖ్యాసం క్తిచొప్పున ‘అర్భకునినలె’ ననియు తరము కాన‘అన నర్భకునిగతి ననవుడు మైత్రేయ యని యుండవలయును.

చ. మఱి యపు డమృహాత్ముఁ డనమానబలుండు మహాగ్రబాణముల్

గఱకరిఁ దాఁక నేసి భుజగర్వ మెలర్ప విరోధమర్తముల్.

చతు-386

ఇట ‘గఱకరి’ తప్పు; ‘గఱి గఱి’ యని యొప్పు.

‘యస్యామేవకవయ ఆత్మానమవిరతంవివిధవృజినసంసారపరితాపోతప్యమానమనుగవనంస్మా పయస్తస్తయైవనిర్వృత్యా పరమాహ్యపవర్గమార్గ మాత్యంతికం పరమపురుషార్గమపి స్వయమాసాదితం నో ఏవాగ్రియతే’ పంచ-సప్తమాధ్యాయః.

ఇంగుల కచ్చుప్రతి—పెద్దలు భోగవతు లగుటంజేసి సంప్రాప్తస్వపురుషార్థు లగుచు వివిధ వృజినహేతుకం బగుసంసారతాపంబును బాసి యవిరతంబుఁ దద్భక్తియోగామృతస్నానంబునంజేసి పరమపురుషార్థం దైవమోక్షంబును శౌంకుదురు. పంచ-౧ ఆ. 88.

మూలమున భక్తిభోగ్యతాతీత్యమున మోక్షము తినంగి లభించినను బెద్ద లాడరింప రని యుండఁగా మోక్షంబు నొందుదురట! ప్రాంతప్రతులందు.

‘హరికథామృతపానంబున నిర్వృతు లై పరమపురుషార్థం దైవమోక్షంబు నజేక్షింపరు’

అని యున్నది. దీని నేల మార్చిలో పాలియరాదు. మోక్షసాధనములలో భక్త్యత్కర్మము శోధకులమతిము గాదో!

కాశ్యపపత్నీవర్ణనమున.

సీ. కామితప్రదుఁ డై నకేశ్యపుకాగిట, ముచ్చటఁ దీర్చు శేముద్దరాండ్రు

రభిలలోకములకు నవలనై జగమెల్లఁ బూజింప నుండు శేషువ్వుఁబోంట్లు పుష్క. 255

ఇట కాశ్యపపత్నీలు లోకముల కనలనై యుండుటేమి? ‘యతస్సూతి మిదం జగత్’ అను మూలముచొప్పున ‘లోకమున కన్వలై’ అని యుండవలయును. అందే గీతమున

‘వారికలగంపకడుపుల నేఱుపరుల, నరిదిబిడ్డలఁ బడసినబిరుదసతుల

నామములు నన్వయంబులు’

పుష్క. 255

అని యున్నది. ఇట మీఁదఁ గాశ్యపపత్నీలనానూమలు చెప్పంబడుచున్నవి గాన యాపహ్నులనే ‘బిరుదసతుల’ యని యిట కవి పేర్కొన్నాఁడు. అనగా ‘కలగంపకడుపుల నేఱుపరులను - అరిదిబిడ్డలను - బడసిన బిరుదుసతుల నామములు’ అని యన్వయము. ‘వారి’ యనునది పూర్వ సీసపాదములందు ‘ఏవంతరాండ్రు’ ఇత్యాదుల చే బ్రతిపాదిత లయినయాపత్నీలనే పరామర్శించుచున్నది. కాన దీని కన్వయ మెట్లు? ఏకవాక్యముననే ‘వారి’ ‘బిరుదుసతులు’ అనురెంటిలో నేదేనొకటి యుండవలయును గాని రెండు నుండిన నన్వయము గలుగదు. రెండును భిన్నవాక్యములలోనివేని ‘వారి’ అనువాక్యమునకు సమాపక మేది? కనుక నిది తప్పు. ‘వారి కలగంపకడుపుల నేఱుపరుల, నరిది; బిడ్డలఁ బడసినబిరుదసతుల’ అని దిద్దుకొనవలయును. యతిభంగ మున్నచో నీకవి (సింగన) యుభయరేఖమైత్రిని బాటించినవాఁ డని తెలియునది.

దేవేంద్రునిసభాస్థితివర్ణనమున.

‘నిండుపున్నమనాఁడు గండరించినచంద్ర, మండలశ్రీలలో మాటుమలయ

భద్రవిద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలుచు, మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపఁ

గలిగెదవాఁగ నాకరతలచాతుర్య, చానికరశ్రేణి జాడపటుప’

పుష్క. 260

ఇట్లు ‘రేఖపత్రియు గ్రాలుచు మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపు’ టేమి? ‘దివ్యా

గనాకరతలచాతుర్యచామీకరశ్రేణి జాడపఱచుట' యన నరము గలదా? 'మండలశ్రీతోడ మాటుమలయ భద్రవిద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలంగ' ననియును 'మిన్నేటితరంగల మేలుపుగొలుపఁ గలిగెదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్యచామరశ్రేణుల జాడపడఁగ' ననియు దిద్దునది. 'చామరవ్యజనాదిభిః' అని మూలము. పూర్ణచంద్రమండలశ్రీతోడ నాతపత్రమునకును, మిన్నేటితరంగలతోడఁ జామరశ్రేణులకును సామ్యము; కాని యాతపత్రము మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపలేదు. మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపుటకుఁ జామీకరశ్రేణులు జాడపఱచలేదు. చామరములు చామీకరము లై యనరము పుట్టించినవి!

శ్లో॥ భూతానితై స్తైర్విజయోనికర్మభిర్భవన్తి కాలేన భవన్తి సర్వః

న తత్ర హత్యాప్రకృతావపి స్థితస్తస్యా గుణై రన్యతహ నిబధ్యతే॥

అష్టమ. ౨. ఆ.

అ-ప్ర. క. కలుగును మఱి లేకుండును, గలభూతము తెల్లఁ గాలకర్మవశము లై

నిలువఁడు ప్రకృతిం దగ్గఱ, కలితుండు గాఁ దాత్మమయుఁ డగమ్యుండు నలఁపన్.

మూలమున 'ప్రకృతావపిస్థితః' అన్నందులకు 'నిలువఁడు ప్రకృతి'నని యెఱుఁగున్నది. 'నిలువఁబడుఁ బ్రకృతిఁ దగ్గఱ' అని దిద్దునది. 'క్రోడసద్గ్రంథంబుల్' క్రొడమునకు సద్గ్రంథము లేమి? సద్గ్రంథము అని యుండవలయు. అష్టమ. 168

మత్స్యవతారసర్వసముప.

'గఱులు సారించు మీసలు గడలుకొలుపు

నొడలు బలిపించు గన్నులబొమల నార్పు.

అష్టమ. 724.

అని యున్నది. మత్స్యము మీసలు గడలుకొలుపుటయు కనుబొమల నార్పుటయు వింతిలోనివంత! మత్స్య మప్రాకృత మన్నను, దాని కీయపూర్వవ్యాపారము లనవసరములు గావున వర్ణింప నావశ్యకములు గావు, 'మీసలఁ గడలు నివర్చు' నని యుఁ 'గన్నులపాలప మార్పు' ననియు దిద్దునది.

'నయత్ప్రసాదాయతభాగలేశమ్'

అష్టమ. ౨౪ ఆ

ఇందులకు 'నీప్రసన్నతః, బదివేలవసా లిలేశభావము'

అష్టమ. 781.

అని యచ్చుప్రతి. ఇట ప్రసన్నతలోనిపదివేలవసాలు 'ఇలేశభావము' గాదు. 'ప్రసన్నతపదివేలవసాలి 'లేశ' భాగము' అని దిద్దునది.

కుమారవనమును జొచ్చిసనుద్యమ్ముండు శివునిశాపమున స్త్రీకాఁగా వసిష్ఠ ప్రార్థనమున నద్దేవుడు

'స్వాంచ వాచ మృతాంతుర్య నిదమాహ విశాంపతే

మాసం పుమాన్ సభవితా మాసం స్త్రీ తపసా తత్'

నవ. ౧ ఆ.

అని యొకమాసము పురుషుండుగాను నొకమాసము స్త్రీగాను నుండ ననుగ్రహించినాడు. ఇందుల కచ్చుప్రతిని

‘తనమున్నాడినమాటయుఁ నజముగాఁ దన్నానికిం బ్రీతిగా
మనుజేంద్రుండు నెలకనెలం బురుషుఁ డై మాసాంతరం బైనఁ గా
మిని యై’

నవ. 30.

అని యున్నది. ఇట నెలక నెలం బురుషుఁడగు నేనిఁ గామిని యగుటకు మాసాం
తర మెక్కడిది? ఇది మూలానుగుణమును గాదే. ‘మనుజుండు’ నెల వో నెలం బురు
షుఁడై’ అని యుండవలయును. ఇట మనుజుఁడనఁగా మనుష్యుఁడని యర్థముకాదు.
మనువుపుత్రుఁ డైననుద్యుమ్నుఁడని యర్థము. మనుష్యుఁడని యర్థముసేసి యి
ట్లనర్థముసేసిరి కాఁబోలు. మందుకంటె రోగమే మంచి దయ్యె.

‘భువి దూఱు భువి దూఱు నభి సార నభిం జొచ్చు’

నవ. 107

ఇట యతి తప్పు. ‘అభిల సొచ్చు’ నని యుండవలయును.

‘ప, ర్వాప్తస్వేదజలాంగి వారిసముదాయాలంకృత భార్గ విన్’

నవ. 558

నూతినుండి ‘పర్వాప్తస్వేదజలాంగి’ యై లేచినదేనయ్యాని, ‘వారిసముదా
యాలంకృత’ యైనదా? ఇం దేమి సారస్యము గులికెడినో? ‘ఆభి సముదాయస్వర్గవిన్
భార్గవిన్’ అని యుండవలయును. ఇందలియర్థము సనుస్రానివిధనమును జూడఁడు.
తాతగా రున్నచోఁ జెప్పను.

శకటాసురభంజనమున

‘కదాని దె’త్థానిక కాతుకాప్లవే జన్మర్ష యోగే సమవేతయోషితామ్’

దశ. 2 ఆ.

వ్యాఖ్యా॥ ఉత్థానం—‘శిశోరంగపరివర్తనం, తత్త్రకరణీయే, కాతుకాప్లవే-ఉత్సవాభిషేకే’

అని యున్నది. ఇందులకు

‘బాలకుఁ డొదికిలఁబడ నేర్చె నని జన్మ, నక్షత్రమం దొక నాఁడునందు

పాలఁతి వేడుకతోడఁ బొరుగుచేతలఁ జేరి’

దశ. పూ. 248

అని యున్నది. మూలమందలి ‘కాతుకాప్లవము’నకు నిట దెనుఁగు లేదు. కాన
‘పాలఁతి వేడుకబోర్కుఁ బోయ వేరేతలఁ జేరి’ యని యుండవలయును. ‘బోర్కు’ అని
ప్రత్యేకపదముగా నిఘంటువులందు లేదు. కాన ‘బోర్కు’ ‘పొరుగు’ అయినది.

‘పట్టి యలరుబోడి పట్టి యీతం డని

గట్టితలఁపుతోడఁ గట్టె గాక

పట్టికడుపు పెక్కుబ్రహ్మాండములు పట్టు

తెఱిగ నేని చల్లి యేల కట్టు.

దశ. పూ. 388

ఇట ‘యలరుబోడి’ యని యుండఁగా మరల ‘తల్లి’ యని చెప్పవలసినయావ
శ్యకత లేదు. అది యుండమును గాదు. ‘పట్టి యెల్లబోటిపట్టి యీతం డని’ యని
పాఠము. ‘ఎల్లబోటి గోపాలురమంద గాదు.’ దశ. పూ. 1142 అని యీస్కంధము
ననే ప్రయోగాంతరము గలదు. గాన యిది యబ్బురము గాదు.

‘ప్రేలం దొక్కనిపాదరేణువులు పై కేప్పించినం జాలదే’

దశ. పూ. 574

పాదరేణువులు వేలం దొక్కని వెల్లు? మూలమున ‘యన్తోకులేఁసి కత మాంఘ్రిరజోభిషేకమ్’ దశ. ౧౪౮. అనియున్నది. ‘ప్రేలం దొక్కనిపాదరేణువు’లని యర్థము. గోపపర్యాయముగు ‘వేలు’ అంగుళిపర్యాయమైన ‘వ్రేలు’ అయ్యె. వ్రేలు మాటగా ‘ఒక్కని’యు ‘ఘ్రిక్కని’యయ్యె.

‘కూడి గ్రహంబులు దిరుగఁగ, మేడలతుది నెలఫలంగు’

దశ. పూ. 1600.

‘తుదినిలువులందు’ అని యుండవలయు. నిలు వనఁగా సంతస్తు. ‘పాలుచుచ తుర్దశ-భువనముల్ దనకీర్తి, యాడెడినిలువుల-మేడగాఁగ’ నిర్వచనోత్తర రామాయణము. ‘నాటకసాలమేడపైనిలువున’ మనుచరిత్రము.

ఇట్లు పెక్కులు చూపవచ్చును. మూలమును జూచి, పోతనకవిత్వావైలక్ష్యమును బరిశీలించి, తక్కినకవులరచనావిశేషముల విమర్శించి, పెక్కువాఁతప్రతుల శోధించి, నాకావించినసవరణలును, బూరించిన గ్రంథపాఠములును, విడఁచినకూర్పులును, దేటపఱచిన మార్పులును సమంజసముతో కావో యనువిషయమున గుణదోషగ్రహణపాఠము లగుసహృదయశిరోమణులే ప్రమాణము. తప్ప యెప్పుడొక మమనుస్సుల నాటియున్నతాతలనాఁటిపాఠములను దీయలేకయు, గావుననే తమంతటఁ దెలిసికొని బూనకయు ‘బండితుల శోధనములు’ ‘తాతగారిపాఠము’ అని యీపూరిపుడకలనే పాశుపతాస్త్రములుగాఁ గొని తమపక్షము నిలుపుకొనఁజూచువారి కీవిజ్ఞప్తిచుం దవగాహించుట గజస్నానమునంటిదే యగును. వీరి కాపండితులే వ్యాసులు; ఆతాతయే పోతయ. గ్రంథమునుగూర్చి యీవిజ్ఞప్తియందుఁగల విషయములను దక్కుం గలవిషయములను దమంతటఁ దెలిసికొని జాలుకోవిదులయ్య ససూయవలస నంగీకరించనిచలపాదులను దెలుప బ్రహ్మదేవునివశమును గాదనుట విదితమేకదా! అట్టివారి కావ్యాసులే వచ్చి యిందలికూర్పులు మార్పులు తనమతము గా దని వాదించినను బోతనయే తనకవనము కా దని యొట్టుపెట్టినను మెచ్చుగలుగ దన్న నిక నీవిజ్ఞప్తి వారిమది కెక్కునా? మొట్టమొదట దిద్దినవారు మనీషులే. ‘ప్రమాదో ధీమతా మపి’ యన్నట్లు మనీషులకును బ్రమాదములు గలుగక పోవవు. మఱియుఁ బుస్తకములఁ దొలుతులుతవ్రాతనుండి యచ్చునకుఁ దెచ్చునపుడు చిక్కులు పెక్కులుగలుగును; చిగోత్సన్నము లై సపదాదులును జిక్కులఁబెట్టును. కానదప్పలు గలుగుటఁ ద్రోసిపుచ్చ సలవిగాదు. పిదప భాషావిషయమునఁ బరిశ్రమ మెక్కు డగుచు రాఁగా, దాసంజేసి నూతనవిషయములు దేలుచునుండఁగా మునుపటిపండితులశోధనమునకుఁ జక్కనివియు వారిమదికిఁ దెలియనివియు నగు దోషములు పెక్కులు చూపట్టి భాషావృద్ధికోలఁదిని బైపయి సవరింపఁబడుచుండును. ఇది సత్యమగుట పెక్కుభాషాచరిత్రముల సిద్ధము. ఇది తెలియక నాగరికత వర్ధిల్లి భాషాభివృద్ధి గావించుచున్నయిక్కాలమున ‘శాస్త్ర మపౌరుష మాద్య’ మ్మనము

క్కను గొని పూర్వకము లెల్లఁ బ్రమాణములే యని సాధించుగ్రుడ్డిఛాందస మండము గాదు. పక్షపాతదూరు లగునత్యాన్వేషణపరులనందేహనివృత్తికి సాధనములు కఱపుగావు. ప్రాచ్యలిఖితగ్రంథభండారమున వ్రాతప్రతులు వలయునన్ని యున్నవి. వలయునేనిఁ బ్రతులు నాయొద్దనుగలవు; చూచుకొనవచ్చును. అట్లుగాక యసూయా భువులై దురభిమానమున 'చెడినది మాఱినది' యని కట్టుఁగతలు ఘంటాపథముగాఁ జూటినను, వాడవాడల ధంకాకొట్టినను, దిక్కుదిక్కుల శాసనములు చెక్కించినను సత్యము సత్యమై నిలుచునుగాని యసత్యముగాదు. 'సత్యమేవ జయతి' యనునానుడి తప్పదుగదా. సత్యవ్యాపనకాంక్షు లగుపండితులు సగుడుగారుగదా. భాషాభిమాన మానసీయులకును సత్యము ప్రియము గాకపోదే. కాన విచారము లేదు. భాగవత విషయమున వ్యాసులను మించినపండితుఁడు మాకు లేఁడు, పోతనను మించిన తాతగారును గలుగరు. మాకేకాదు; మీకును గలుగరు; మఱెవ్వరికిని గలుగరు. కాన యాయొద్దటిని మున్నిడుకొని యేతన్నుద్రణశోధనము గావించితిని. తప్పలను దప్పలుగాఁ జూపుదురేని బాలురయినను వంద్యులే. ఒప్పులను దప్పలుగాఁ బ్రాజ్ఞులు చూపిరేనియు బాలుఁడుగూడ నభినందింపఁడుగదా. కాన గుణదోషము లారసి దోషముల నెల్లరును దెలుపఁ ప్రార్థితులు.

ఇట్లు

త. శేషప్పరుమాళ్లయ్య.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

పోతనాదికవికవిత్వాదివిమర్శనము.

శ్రీమదాశ్రితజనరత్నాపరాయణుం డగునారాయణనియంత్రంబున నవ తరించినవ్యాసుండు, వివిధతత్త్వార్థప్రతిపాదకంబు లగుసంవాదంబులును, బహు ధర్మానబోధకంబు లగుపుణ్యరాజచరిత్రంబులును, భక్తిరసోద్దీపకంబు లగుభగవ జ్జన్మకర్తావ్యభివర్ణనంబులుం గలిగి సకలకలికల్పమాపహంబుగా నుండునట్లు మహా భాగవతిపురాణంబును రచించుచుటంజేసి పతనశ్రవణాదిపరాయణు లైన యాస్తికశిరోమణులకెల్ల నది యైహికాముష్మికశ్రేయఃప్రదంబు సత్యంతోపాదే యంబు నై యొప్పు చుండు. అయిన నది గీర్వాణభాషం బ్రణీతం బై, యందును నద్భాషాప్రవీణులకు మాత్రంబై సుగమం బై యుండుటం జూచి యండలిమహాగ్రంథం బులు ముముక్షువులకెల్ల సుబోధములుగాను రమణీయములుగాను గావింప దొరఁ కొని శ్రీరామానుగ్రహసమాసాదితసరసకవితాసామ్రాజ్యధురంధరుం డగుబమ్మెర పోతనామాత్యుండు మృదుమధురాతిసుందరపదసందర్భసాభాగ్యంబు గీపింప నవరస భావబంధురంబుగా సమ్మహాగ్రంథంబు నాంధ్రీకరించి యుపాయం బగుయశఃకా యంబు నొంది కృతార్థుం డయ్యె.

భాషాంతరీకరణము.

మధురసరురీమాధురీధురీణనిరుపమాననిర్గళకవిత్వధారావిరాజితం డగు పోతనామాత్యుం డిమ్మహాపురాణంబునందలిపండ్రెండుస్కంధముల సహృదయ హృదయంగమం బగురచనాసరణి పురణింపఁ బూర్ణముగాఁ దెనిగించి కీర్తి శేషం డైనపదపఁ గొన్నికారణంబులచే నగడలిభాగంబులు కొన్ని యుత్పన్నంబులు కాఁగా వానిని నారయాదులు పూరించి రని పండితపరంపరామూలం బున నెల్లరకుం డెల్లంబై యున్నదికదా. ఇది యట్లుండఁ గవులకు నొకగ్రంథమును సరిగా భాషాంతరీకరించుటకన్న నొకదానిని సాంతముగా రచించుట మఱింత సుకర ము. ఏలనఁగా సాంతకృత్యయందుఁ నమకవిజాపటిమకును బాండిత్యపరిమితికిని న నురూపము లగువర్ణనంబులును విషయములు నలవరించుకొని దానిని రచింపవచ్చు ను. భాషాంతరీకరణమందో యట్లు సేయ నుచుతి కాదు. ఇంక బహువిధవర్ణనాసందర్భ సమలంకృతం బై, నానాతత్త్వవిషయభూయిష్టంబై, విపులప్రబంధబంధురంబై కవి తాపాగ్ని నొప్పారునిమ్మహాపురాణంబు సన్మ్యానంబుగా భాషాంతరీకరించుట సుక

రంబని చెప్ప నొప్పునే? అది రసోచితచిత్రవిచిత్రరచనాచమత్కృతియు, నమేయవర్ణ
నాచాతురియు, దత్తావర్ణపరిజ్ఞానంబును, నిరుపమప్రతిభావిస్మయరదుర్వారకవిత్వధా
రాప్రవాహంబును గలమహాకవికిం గాక యందఱ కలవి గాదు. అట్టికవియే పోతన
యని యాతనికవిత్వమే చాటుచున్నది. తక్కినగంగనాదులకవనంబులు పోతనదానిం
బోలె నంతరసవంతములును రచనావైచిత్ర్య గలవియుఁగావు. వేదాంతవిషయవైదు
ష్యంబునఁ గాని, తత్త్వార్థనిరూపణవైపుణ్యంబునఁ గాని వారు పోతనకంటె దద్దయుఁ
దక్కువ యని చెప్ప నొప్పును. మొత్తమునకు సింగనకవనంబు మాధుర్యమునను, గం
గనది మృదుత్వమునను, బోతనకవితారీతిం గొంత పోలియుండును.

పోతనకవితావిలాసవైచిత్ర్యంబులు పీఠికాంతరమున విపులముగాఁ దెలుపఁ
బడి యుండుటవలన, వానిని సాకల్యంబున నిట వివరింపఁ బని లేదుగాని, యిప్పురా
ణంబును దెనిగించినవారింగూర్చి వేటవేట మఱి కొన్నివిశేషంబులుమాత్ర మిందుఁ
బొందుపఱుచు చున్నాఁడను.

పోతన.

పోతన రచించినభాగములెల్ల నద్వైతపరములుగానే యున్నవి. ఇతం డిప్పు
రాణమునంతయు, ముఖ్యముగాఁ దత్త్వఘట్టములను, శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యానము
ననుసరించియే తెనిగించి యున్నాఁడు. మూలార్థము కొంచెము గూఢముగా నుండు
నేని దానిని వివరించువ్యాఖ్యానపదములను గొన్నింటిని గూడ గద్యపద్యములందు
నీటుగా నీటుకొల్పి దానిని డీకవలెఁ దేటపఱచుచున్నాఁడు. ఎట్లన

దశమస్కంధము-పోడశాధ్యాయము.

కాళియపత్నిస్తుతిఘట్టము.

సమోఽనంతాయ సూక్ష్మాయ కూటస్థాయ విపశ్చితే |

నానావాదానురోధాయ వాచ్యవాచకశక్తయే ||

నమః ప్రమాణమూలాయ కవయే శాస్త్రయోనయే |

౪౩

శ్రీధరవ్యాఖ్యానము.

౪౩ || నమః || అనంతాయ, అహంకారాపరిచ్ఛేదాత్; అతః, సూక్ష్మాయ, అదృ
శ్యత్వాత్; అతఏవ, కూటస్థాయ, ఉపాధికృతవికారాభావాత్: అతఏవ విపశ్చి
తే-సర్వజ్ఞాయ; || నానేతి || నానావాదానురోధాయ-అస్తి, నాస్తి, సర్వజ్ఞః, కించిజ్ఞః,
బద్ధః, ముక్తః, ఏకః, అనేకః, ఇత్యాదీనానావాదాన్, అనురుణధి- మాయయా
నువర్తతే, యస్తస్మై; వాచ్యవాచకశక్తయే-అభిధానాభిధేయశక్తిభేదాదపి, నానా
త్వే ప్రతీయమానాయ || ౪౪ || నమః || ప్రమాణమూలాయ - చక్షురాదీనాం చక్షు
రాదిరూపాయ; అతఏవ, కవయే - స్వయం తన్నిరపేక్షజ్ఞానాయ; కుతః, శాస్త్ర
యోనయే-వేదాత్మకనిశ్వాసాయ.

ఆంధ్రీకరణము.

మూడహంకృతులచే 1 మునుగువడక.

తే. నెటి ననంతుడవై దర్శనీయరుచివి, గాక నూత్నుడవై నిర్వికారమహిమఁ
దనరి కూటస్థుఁ డన సమస్తంబు నెఱుంగు, నీకు మ్రొక్కెది మాలింపునర్మలాత్మ.
వ. మఱియుఁ గలండు, లేడు, సర్వంబు నెఱుంగు, నించుక యెఱుంగు, బద్ధండు,
ముక్తుం, డొకం, డనేకుండు నను నివి మొదలుగాఁగలవాడంబులు మాయవలన
సనురోధింపుదువు కావున నానావాదానురోధకుండ వయ్య, సభిధానాభిధేయ
శక్తి భేదంబువలన బహుభావప్రతీతుండ వయ్యను, జత్తురాదిరూపంబులవలనఁ
బ్రమాణమూలకుండ వయ్య, నిరపేక్షజ్ఞానంబుకలిమిఁ గవి నయ్య, వేదమయ
నిశ్వాసత్వంబువలన శాస్త్రీయోని వయ్య.

*ఇటఁ గ్రిందిగీటలు గలవి యెల్లఁ గవి కేవలవ్యాఖ్యానమునుండి మాస్త్రిము
గైకొని తెనిగించిన వగుటచే నతం డావ్యాఖ్యానమునే యనుసరించి రచించినాఁ
డనుట తేట పైల్ల గఁ దలియ నగును. మఱియుఁ కేవలకావ్యసరణిక సరసములుగాఁ
దోఁసనిత త్వవిషయములను గూడ సతిపేశలకననంబున హాసించి మనోహరము
లనుగాఁ దోఁపించుటయం దీకవిశిఖామణి మిక్కిలి నిపుణుఁడు.

సప్తమస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. మతి ర్న కృష్ణే పరత స్వతో నా మిథోభిపద్యేతి గృహస్థతానాం
అదాంతిగోభి ర్విశతాం తమిస్తం పునఃపున శ్చర్వితచర్వణానామ్ ॥

తెనుగు.

ఉ. అచ్చపుఁజేకటిం బడి గృహస్థులై విషయప్రవిష్టులై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచుకొ మఱలఁ 1 జర్వితచర్వణులై ననారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు 1 సెప్పిన నైన నిజేచ్చనైన నే
మిచ్చిన నైన గానలకు 1 నేగిన నైన హరిస్తబోధముల్.

మూలము.

శ్లో. నతే విదు స్సార్వభృగతిం హి విష్ణుం దురాశయా యే బహిరర్థమానిసః
అంధా యథాంధై రుపనీయమానా వాచీశతంత్ర్యా మురుదామ్ని బధ్ధాః.

శ్లో. నైషాం మతి స్తావదురుక్రమాంఘ్రిం స్పృశ త్యసర్థాపగమో యదర్థః
మహీయసాం పాదరజోభిషేకం నిష్కించనానాం స వృణీత యావత్.

*క్రిందిగీటలు మూలమునుండికొని వ్యాఖ్యానమునుండికొని శ్లోకాని తెనిగించినవానిని తా
మ చున్నవి. ఇట్లే తక్కినయెడల నెఱుంగునది.

తెనుగు

ఉ. కాననివాని నూతగొని శ కాననివాడు విశిష్టవస్తువుల్
గాననిభంగి గర్భములు శ గైకొని కొందఱు కర్మబద్ధులై
కానరు విష్ణుఁ గొందఱు అటఁ శ గందు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థానరజోభిషిక్తు లగునంహృతకర్ములు దానవేశ్వరా.

ఇట్లంతగా హృదయరంజకములుగా నిరూపింపబడనితత్త్వార్థముల సత్తిశ్రావ్య మగుమృదుమధురశైలిం గూర్చి మనోహరము లగునట్లుచెప్పినాడు. మఱియు మీడిపద్యంబులనడకసాబగును గడుంగడు ముద్దులు గులుకునందలిపదములపొంది కయు, నానిభావంబుఁ జక్కఁగా నెఱుంగ లేనిపామరునిమనంబుఁగూడ నాఁచికొని యీనందరసమగ్నంబుఁ గావింపక మానదు.

ఈయొకటిరెండుదృష్టాంతములవలనఁ బోతనభాషాంతరీకరణరీతి చక్కఁగాఁ దెలియవచ్చును. తాను జేయుతెనుగు మూలావిరుద్ధముగా నుండుటయ కాక కాన్య ఘణితి కనురూపముగాను నలవడుటకై కొన్నియెడల సంతగా సర్థపోషకములు కానికతిపయవిశేషణంబుల మానియు, మూలాతిక్రమణ మయ్యు రసోత్పత్తికిని దాత్పర్యోత్కర్ష మునకును నుపకారము లగునరసపదములఁ గొన్నింటి సాంతిముగాఁ గూర్చియు, నేదేనొకదానికి మాఱుగాఁ దత్సమానార్థపర్యవసాయి యగువేఱొకదాని నుంచియుఁ దెనిగించియున్నాడు. ఒకానొకచో నావశ్యకము లగువానియందు సైత మేదైన నొకటి సన్వయాదిసౌలభ్యంబుపొంటె విడిచిపెట్టుటయుం గలదు. అయి నను మొత్తమునకు మూలార్థము నుండైనఁ గొఱవడక కడురమణీయముగానే ప్రతిపాదితమైయుండును. వీనికెల్ల నుదాహరణంబు లింతవఱకు నే వ్రాసియుండుగద్యపద్యములఁ దెలియఁగూడును గాన విస్తరభీతి నిట వేఱువేఱ వ్రాయలేదు. అరరచన కొంతకట్టువుగానుండునేని తద్వాచకము లగుపదముల నట్లే తెనిగింపక దానితాత్పర్యమును మాత్రము తేటగాఁ గూర్చుటను బెక్కుచోట్లఁ గానవచ్చును. మీఁద 'వాచితంత్రామురుదాన్నిబద్ధాః' అనుటకు శ్రీధరులు 'ఈశస్య' వాచితంత్రామురేదటక్షణాయాం రజ్జ్వాం, ఉరుదాన్ని-ఉరూణి దామాని బ్రాహ్మణాదీని యస్యాం తస్యాం బద్ధాః' అని టికవ్రాసి 'కామ్యైః కర్తృభిర్బద్ధా ఇత్యర్థః' అని యాశయమును దెలిపియున్నారు. పోతనయునిట నీవత్పరుసార్థక మగుమూలపదపరికరమును మాని తదాశయమునే 'కర్మబద్ధులై'యని కోమలముగాఁ గూర్చియున్నాడు. మఱియు రసోద్దీపకములు కాని రిత్తకథాంశములనుగూడ రచనాచమత్కృతి సతిరమణీయములుగాఁ జేయుటయందుఁ బోతన యసమానుడు. ఎట్లనః

సప్తమస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. ఏకదా సురరాట్సుత్రి మంక మారోప్య పాండవ!

పప్రచ్ఛ కథ్యతాం వత్స! మన్యతే సాధు య ద్భవాన్.

తెనుగు.

శా.అంతం గొన్నిదిసంబు లేచిన సుకేంద్రరాతి శంకాన్విత
స్వాంతం డై నిజనందను గురువు లేజాడం బంపించిరో
భాగింతుం డేమి పఠించెనో పిలిచి సంభాషించివిద్యాపరి
శాగింతిం జూచెడ గాక నేడని మహాసాధాంతరాసీను డై.

ఉ. మోడముతోడ దైత్యకులముఖ్యుడు ర మ్మని చీటఁ బంచె బ్ర
హ్మాదకుమారకు భవమహోర్జనతారకు గామరోషలో
భాదివిరోధివర్గపరిహారకు గెశవచింతనామృతా
స్వాదిక వోరకుం గలుషజాలమహోగ్నినికుతారకున్.

స. ఇట్లు చాగులచేతి నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుడు సనుబుచిన.

శా.ఉత్సాహ ప్రభుమృతి క్తియుతమే యుగోగ్గ మాహాసా
విత్సంపన్నుడై వైశినే చదివితే ౧ వేదంబులు శాస్త్రమూ
నత్స రమ్మని చేరఁ గోటి కొడుకున్ యత్సల్యసంపూర్ణు డై.
యుత్సంగ్రాముఁ జేర్చి దాసవవిధుం యత్సల్య గీర్వాణున్.

క. అనుదినసంతోషణములు, జనిత శ్రమతాపదుఃఖసంశోషణముల్
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గల్గె యగశేసద్భాషణముల్.

స. అని మఱియుఁ బుత్రా ని య్యది భిన్న బై యున్నది చెప్పమనినఁ గన్నెలిం
క్రికిఁ బ్రయనందనుం డిట్లనియె.

అప్రమస్యంధము-తృతీయాధ్యాయము.

గజేంద్రమోక్షణఘట్టము.

శ్లో.తం తద్వదార్త ముపలభ్య జగన్నివాసః స్తోత్రంనిశమ్యదివిజై స్సహ సంస్తునద్భిః
ఛందోమయోనగరుడేనసఙ్గాహ్యమాసశ్చక్రాయుఘోభ్యగమదాశుయతోగజేంద్రః

32. సోతస్సరస్యరుబలేన గృహీత ఆర్తోద్భవ్త్వా గరుత్మతి హరిం ఖ డిపాత్తచక్రం
ఉజ్జిష్ఠ్య సాంబుజకరం గిర మాహకృచా న్నారాయణాఖిలగురో భగవ స్సమస్తే

33. తం వీక్ష్య పీడిత మజ స్సహసావతీర్య స గ్రాహ మాశు సరసః కృపయోజ్ఞహార
గ్రాహోద్విపాతీతముఖాదరిణాగ జేంద్రం సంపశ్యతాంహరి రమూముచ దుస్త్రియా

ఈమూడుశ్లోకములకు,

[రామ్.

మ. అలవై కుంతపురంబులో నగరిలో నామూలసాధంబుదా
పల మందారవనాంతరామృతసరఃప్రాతేందుకాంతోపలో
త్పలపర్యంకరమావినోది యగునాపన్నప్రసన్నుడు వి
హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనుకు య్యాలించి సంరంభి యై

అనునీపద్యము మొదలుకొని

శా.పూరించె హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంభోరాశిసౌజన్యమున్
భూరిధ్వానచలాచలీకృతమహాభూత ప్రచైతన్యమున్
సారోదారశిత ప్రభాచకితపర్జన్యాదిరాజన్యమున్
దూరీభూతవిపన్నదైన్యమును నిర్ధూతద్విషజైన్యమున్.

అనుపద్యమువలకుఁ గలయురువదిపద్యగద్యములను రచించినాఁడు. ఇట్లు మూ
లంబునందలియొకటిరెండుశ్లోకంబులకు మాఱుగా ననన్య శానర్గళకవిత్వధారాప్రవా
హంబు పొంగి పారలఁ జెక్కుపద్యంబు లతిహృద్యంబులుగాను సత్యంతరసోల్లాస
భాసురంబులుగాను రచించుటం జెక్కుచోట్లఁ గానవచ్చును.

సవమస్కంధము సవమాధ్యాయము.

- శ్లో.26. న్యవాయకాలే దదృశే వనాకోదంపతీ ద్విజా
క్షుధార్తో జగృహే విప్రం తిష్ఠ త్నాన్య హాకృతార్థవత్
27. స భవాన్ రాక్షస స్సౌత్వా దిత్వాకూణాం మహారథః
మదయంత్యాః పతి ర్వీర నాధర్మం కర్తు మర్హసి
ఏష హి బ్రాహ్మణో విద్వాన్ తపశ్శీలగుణాన్వితః.
31. సోయం బ్రహ్మి వర్యస్తే రాజన్ ప్రవరా ద్విభోః
కథ మర్హతి ధర్మజ్ఞ ! వధం పితౄ రి వాత్మజః
32. తస్య సాధో రపాపస్య భూణస్య బ్రహ్మవాదినః
కథం వధం యథా బభౌ ర్మన్యతే నన్తతో భవాన్.
33. యద్యయం క్రియతే భక్ష స్తర్హిమాం ఖాద పూర్వతః
న జీవిష్యే వినా యేన త్నణంచ మృతకం యథా.
34. ఏవం కరుణభాషిణ్యా విలపంత్యా అనాథవత్
వ్యాఘ్రః పశు మి వాఖాద త్సేదాన శ్వాపమోహితః.

తెనుఁగు.

- క. ఆకట మలమల మాఁడుచు, వీర నతం డడవి నున్నవిప్రమిథునముం
దాకి తటాలున విప్రునిఁ, గూఁకటిచే బట్టి మ్రొంగఁ గొనిపోవుతఱిన్.
వ. అంత నాబ్రాహ్మణునిభార్య పతికి నడ్డంబు వచ్చి యేడ్చుచు నారాచరక్రమ
కి ట్లనియె.
మ. రవివంశాగ్రణి వై సమస్తధరణీరరాజ్యానుసంధాయి వై
భువనస్తుత్యుడ వై పరార్థరతి వై శ పుణ్యానుకూలుండ వై
వివరం బేమియు లేక నాపనిమిటికై విప్రం దపశ్శీలు న
త్ప్రవరుక బ్రహ్మవిదుక జగన్ముతగుణుక శ భక్షింపఁగా బాడియె.
శా. తండ్రి మీకు దినేశవంశజులకుకై దైవం బగుక బ్రాహ్మణుం
డం జాగ్రమాటలు లేవె భూమిసురగోత్రహత్యాభిలాషంబుఁ గై

కొండ్రే మీయటవంటిసాధువులు రక్షోభావ మిట్టల మీ
తండ్రి దాతల బూర్వలం దలపవే ఓ ధర్మంబునం బోగదే.
శా.అన్నా చెల్లెల నయ్యోక విడుపు నీ కన్నంబు వెట్టింతు నా
హృన్నాభుఁ ద్విజు గంగికుట్టి నకటా ఓ హింసింప నేలయ్య నీ
వెన్నం డింతులతోడ బుట్టవె నిజం ఓ బిట్టెన మున్నుట్టనా

పన్ను నన్ను శిరంబు ద్రుంచి మఱి మ్రోతానెశు భక్షింపవే.
క. అని కరుణ పుట్ట నాడుచు, ననితామశి పలవరింప క ననుధాదేవుం

దినియె నతడు పులి పశువుం, దినుక్రియ శాపంబుకతన క ధీరహితుం డై.

ఇట నిరుపమకవిత్యాతిశయ ప్రయుక్తనిరంకుశస్వాతంత్ర్యమున మూలము
నందలిపదపద్ధతి సరిగా ననుసరింపక సంవర్ధనముదితరసావేశపారవశ్యమున నీపద్యం
బుల మూలంబుకంటె నత్యంతరసోద్దీపకములనుగా రచించినాడు.

పదాలిత్వమును, ప్రసాదవైభవమును, సులలితసరళధారయుఁ బోతనకవి
తాకమనీయతకు ముఖ్యహేతువులు. అతనికవిత్వధార యన్నిట నతిశయించినది.
అది యెందును గుంటులేక కలుపదంబుల గడుసుగాక యతిప్రాసములందు మెలిగొ
నక యొకమహానదినిర్మలప్రవాహంబువలె నిగనిగలాడుచు నిరర్గళముగాఁ బ్రవహిం
చు చుండును. మఱియు శృంగారగంబు నితరగంబులతోఁ బరస్పరనిరపేక్షముగాఁ
గూర్చి కాని లేక వాని కంగముగాఁ జేసి కాని యభివర్ణించుట యీకవికి నిష్టముగాఁ
గొన్నిచోలఁ గానిపించుచున్నది. ఇతనివర్ణనావిషయములలో నితరగంబులపై
ములుగా నుండునవి గూడ నితనికవితామతల్లిం దనంతటఁ జిప్పిలుచుండుశృంగార
రసపూరంబున నిసుమంతయైన దోఁగియుండక మానవు. సమవిభక్తావయవములు
శరీరసౌందర్యమున కెట్లొకహేతువో యట్టి పోతనపద్యంబులందలిపదసహసా
దులు తులఁ దూచి తీరిచిన్నరసవైభవానురూపంబుగ సువిభక్తము లై వాని
రామణీయకంబునకు మూలముగా నుండును. ఎట్లనఁ—

దశమస్కంధము-పూర్వభాగము.

మ. జవనత్వంబులు మేలె సాము గలదే క సత్రాణమే మేను భూ
ప్రవరుం బోసన మి మృనంగ వలెనేకాళి లభిష్టంబు లే
పనివో కాక కృతాంతదండకమవో క సాలాక్షునేత్రాగ్నివో
నవనీతంబులముద్ద గాదు మెనఁగక క నాముష్టి గోపార్భకా.

మ. ఘనుఁ డాభూసురుఁ డేఁగెనో నదుమ మాగ్రశ్రాంతుఁ డై చిక్కెనో
విని కృష్ణం డిది తప్పుగాఁ దలఁచెనో క విచ్చేసెనో యీశ్వరుం
డనుకూలింపఁ దలంచునో తలఁపఁడో క యార్యామహాదేవియూ
నను రక్షింప నెఱుంగునో యెఱుంగదో క నాభాగ్య మెట్లున్నదో.

ఇతనికవనంబునఁ బద్యాంతము లతిరమణీయములు. పద్యాది సంకురించినరసం

బును బయింబయి సతిచతురముగాఁ బుష్టి నొందించుచుఁ దుదిని వ్యస్తపదములవి
న్యాసవైఖరిచేఁగాని సుధార్థురివలె నురవడించుకొనిదుదసమాసంపుఠాటిచేఁగాని
దానిని బెల్లుగా వెల్లిగొలుపును.

క. కలఁ డందురు దీనులయెడఁ, గల డందురు పరమయోగిగణములపాలం

గలఁ డందు రన్నిదిశలను, గలఁడు గలం డనెడినాఁడు శ్రీ గలఁడో లేడో. అష్ట.

మ. మలఁగుఁ మెల్లనిగాలికిం బయిరట్కన్న తద్విరేఖానికిం

దలఁగుం గోయిలమోతకై యలఁగు నుద్యత్కీరసంభాషలం

గలఁగుఁ వెన్నెలవేడిమిఁ సలఁగు మాకండాంకురచ్ఛాయకుం

దొలఁగుం గొమ్మ మనోభవానలశిఖాదోదాయమానాంగి యై. సశ. పూ.

ఈకవిసంస్కృతపదరచన లించుమించుగా సన్నయకవసంబునందుంబోలె
లలితములుగా నుండును. అయిన సర్థసారస్యమునను బదవాక్యసౌష్ఠవమునను నెరిని
కవసంబు తిక్కనదానియంతప్రోథము గాదు గాని, రసోచితరచనావైచిత్రియం దిది
యత్యుకవిత్వకు వెనుదీసినది కాదు. ఎక్కు వయని చెప్పటయు సాహసముకాదు. తిక్క
న సర్థసారస్యమునందుఁ గన్ను. పోతనకు రససౌభాగ్యమునందు దృష్టి. ఈసీతపుం
బట్టిగో పోతన కొన్నియెడలఁ బదాడంబర మని కాని వ్యర్థపూరణ మని కాని పాటిం
పక రస్యై కానుగూపముగాఁ బద్యముల రచించి యున్నాడు.

మ. వరగోవిందకథాసుధారసమహానన్నోరుధారానరం

పరలం గాక బుధేంద్రచంద్ర ! యిత్రోపాయానురక్తిం బ్రవి

స్తరమర్దంతదురంతదుస్సహజనుస్సంభ వితానేకదు

స్తరగంధీరకతోరకల్మషకనద్రావానలం బాటునే. స్రగ.

ఈకవి నాచనసోమునియు త్తరహరివంశమును జూచియే దీనిని రచించియుండ
నచ్చును. దీనికి నిదర్శనముగా మూలమునలేక యాయు త్తరహరివంశమునందు
మాత్రము గలకథాంశములును నందలిపద్యాదుల వంటివి గొన్నియు నిందుఁ
గానఁబడుచున్నవి. ఉదాహరణము నొక్కటిఁ బ్రదర్శించెద.

ఉ త్తరహరివంశము.

మ. అరిఁ జూచుఁ హరిఁ జూచు సూచకములై శ్రయందంద మందారకే

సరమాలామకరందబిందుసలిశ్రవ్యందంబు లందంబు లై

నారఁగం బయ్యెదకొం గొకింత దొలఁగం శ్రదోస్తో శరాసారముఁ

నరహాసామృతసారముం గురియుచుం శ్రదన్వంగి కేళీగతిన్.

సశమస్కంధము.

మ. పరుఁ జూచుఁ పరుఁ జూచు నొంప నలరింకడ రోషరాగోదయా

విరతభూక్తిమందహాసములతో శ్రవీరంబు శృంగారముఁ

జరగం గన్నులఁ గెంపు సొంపుఁ బరఁగం శ్రజండాస్త్రసందోహముఁ

సరసాలోకసమాహమున్ నెఱపుచున్ జంద్రాస్య హేలాగజిన్.

పోతనకవితావిషయ మింతటితో నిలిపి యీపురాణంబును దెనిగించిన తక్కినకవులంగూర్చి కొంత వ్రాయుట యావశ్యకము. పోతనకంటె వా రేవిధమున ను దక్కువదో యగుదు రని ముందే చెప్పియున్నాడను. పోతనకవనంబునం గాని పించుపదలాలిత్యమును, బోకప్రసన్నతయు, శబ్దాలంకారవైచిత్ర్యము, వివిధవర్ణనానల్పకల్పనాచమత్కృత్యము, సత్యంతరసస్ఫూర్తియు, సంసర్గోచితసుకుమారసరసపదపద్యాభినివేశచాతురీగరిమయు, విలాసోల్లసితవిశ్కంభలధారావిహారంబును దక్కినవారికి రావు. వారిలో

సింగవ

కవనంబున మృదుమధురగుంభితములును మానసోద్వేగము లగునర్హములును గొన్ని యక్కడక్కడ గానంబడుచున్నవి. ఈతనిశైలిని జూడంగా బోతనకవి తారీతిని గూడినంతవఱకు ననుకరించియే తనభాగమును రచింప జూచిరా డని తోచుచున్నది. పోతనశైలిని మాచించుకొన్నిపద్యముల నుదాహరించుట మంచిది.

క. మోడం బై పరిమాషిత, భేదం బై శాబరీద్రక్షిలికించితదృశ్యంబై బహుసౌఖ్యాపాదం బై యెప్పువీధ్యపాదంబునకున్. పుష్ట.

క. పుణ్యం బై మునివల్లభ, గిణ్యం బై కుసుమమలనికాయోత్థితినామణ్యమి నై మిశోఖ్యా రణ్యంబు నుతింప దగు నరణ్యంబులలోన్. ప్రథమ.

క. పుట్టితి వజ్రతనువున జే, పట్టితివి పురాణపురుషునిధజనము మాముల్ మెట్టితివి దిక్కులం దుది, ముట్టితివి మహాప్రభోధమున మునిసాధా. పుష్ట.

క. విడిచితి భవబంధంబుల, నడచితి మామావిమోహా మైనతిమంబున్ నొడిచితి సరినర్గంబుల, గడచితి నాజన్మమఖిలకర్తారవమున్. ప్రథ.

వ. కుంతంబుల గ్రుచ్చుచు, గుకారంబుల న్రచ్చుచు, ముసలంబుల మోడుచు, ముద్గరంబుల బాడుచు, జక్రంబులం ద్రుంచుచు, సబళంబుల నొంచుచు. పుష్ట.

వ. గడల వ్రేయుచు, గాండంబు లేయుచు, ముగ్ధంబుల నొత్తుచు, ముసలంబుల మొత్తుచు, గరవాలంబుల ద్రెంచుచు, జక్రంబుల ద్రుంచుచు. దశ.పూ.

ఇట్లే యిద్దఱకవనంబుల నందంద కొన్నిపోలికలు కానంబడు చున్నవి గాని పోతనధార యత్యంతనిస్సర్గోల్లసితం బగునిరుపమప్రతిభాతిశయంబువలన సశ్రమంబున దొరంగి రసావేశతరంగిత మై తుఱంగలించుటండేని యతనిరచనలు సింగనవాని కంటె నతిమధురము లై, ప్రకృతిమనోహరము లై, నిబిడరసపరిష్కృతము లై కాని యిచ్చుచున్నవి. ఇది యిట్లుండ నితడు పుష్కంధము నదైతపరముగానే తెనిగించినాడు. దీనికి నిదర్శనముల నాస్కంధమునుండి కొన్నింటి వ్రాసెద.

పుష్కంధము.

సీ. లిఖలభూతముల దేహాంతస్థమగునాత్మ, యీశుడచ్యుతఁ డనియెఱుంగవలయు.

వ. దేవా! రజ్జవునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబుచేత బ్రహ్మం బయిన నీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతి గలిగెడిని.

వ. కావున గుణంబులును గుణియును, భోక్తయును భోగ్యంబును...చూర్తయు హన్యంబును, సుత్పత్తిస్థితిలయైకకర్తయై సర్వోత్పత్తయై దైనయపురమేశ్వరుండె కాని యన్యంబు లేదు.

ఇట్లు జీవపరతాదాత్మ్యంబును జగన్విధ్యాత్వంబును బ్రతిపాదితంబు లగుటంజేసి యీస్కంధ మద్వైతపరముగాఁ దెనిగింపఁబడె ననుట శైలమగుచున్నది. మఱియు నిందు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమునందలిపదార్థాదు లాయాతత్వఘటములందుఁ గానఁబడుచున్నవి.

షష్ఠస్కంధము-చతుర్థాధ్యాయము.

29. శ్లో. యగోపరామోమనసో నామరూపరూపస్యద్వష్టస్త్వత్తిసంప్రమోషాత్
యశ్చయతే కేవలయా స్వసంస్థయా హంసాయ తస్మై శుచిషన్దనే నమః.

వ్యాఖ్యానము.

యదేతి॥ యదా, మనస ఉపరామః-సమాధిః...తదా, నామరూపే రూప్యేతే యేన తత్తథా, తస్య ఉపరమే హేతుః; దృష్టం-దర్శనం, స్పృతిశ్చ, తయోః సంప్రమోషాత్-నాశాత్, తదా, యః కేవలేన-స్వరూపజ్ఞానేన ప్రతీయతే, తస్మై హంసాయ, శుద్ధాయ; శుచి-శుద్ధం మనః, సద్-ప్రతీతిస్థానం, యస్య తస్మై నమః. శానుగు.

మఱియు ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్త్వత్తుల నాశంబువలనం గలిగెడునుపరామం బగుసమాధియందుఁ కేవలస్వరూపజ్ఞానంబునఁ దోచు నిర్మలప్రతీతిస్థానం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతు.

ఇట్లావ్యాఖ్యానమునందలిపదార్థాదులు గలిగియు నద్వైతపర మయ్య నుంటంజేసి యీస్కంధమును బహుతరముగా నావ్యాఖ్యానము ననుసరించియే సింగన తెనిగించి యుండు నని తోచెడిని. అయినను బోతనవలె వ్యాఖ్యానము ను గొని మూలము నన్యూనముగాను ననతివిపులముగా విశదీకరించువైదుష్యముగాని ప్రావీణ్యముగాని యీకవియందుఁ గానము. మఱియు నావ్యాఖ్యానముఁ జక్కఁగాఁ బొటించి మూలమును దానికి మిక్కిలి సరిగాఁ దెనిగించినవాడును గాఁడని మీఁదియుగాహరణముచేతనే తెలియవచ్చును. కొన్ని యెడలఁ దెనిగింపు మూలమునకుఁ జాల భిన్నముగాను నుండును. మూలమునఁ దత్త్వఘటములలోని సమానములఁ బోతనవలెఁ దేటపఱుప లేక యట్లే యుంచి రచించుట యటుండఁగా వానిలోఁ గొన్నింటియర్థములు నిందు సరిగాఁ గానిపించుటయులేదు. కొన్ని యెడల నద్వైతప్రక్రియనుమాత్రము దప్పక తనకుఁ దోచినరీతిని మూలమునకుఁ జాల విరుద్ధముగాను దెనిగించి యున్నాడు. కేవలకవిత్వమునుబట్టి చూడ

నితఁడు సింగసనారయలకంటె నెక్కుడై పోతనవలె స్వకపోలకల్పితము లగువర్ణనములను గూడఁ జేర్చి మధురముగాను మనోహరముగాను దన స్కంధమును దెనిగించినాఁ డని చెప్ప నొప్పును. ఇతనికవనమున లక్షణకోషములు కొన్ని గాని పించుచున్నవి.

కొనికి కాదేశము.

మష్టసంధులు.

పెట్టుక.

పట్టుక.

ఓ రేడ్వకుఁ డని.

ఉకారాంతశబ్దమునకు కుషష్ఠి పరమగు

గ్రిక్కిఁటి నీజగంబునను.

నపుడు సగామము రామి.

మహి మెట్టిదియో.

పాటుకు.

లడఁకు వేమియు.

దుష్టరూపములు.

ధాతంతినానిని.

చేసెను.

నేర్పరింజింతినాఁ డని రానినాఁడు.

మఱియు సమాసకోషములు మొదలగునవి కొన్ని గాని పించుచున్నవి కాని విస్తరభీతి నిట న్రాయక పంచమస్కంధమును దెనిగించినాఁ డని

గంగన్న

ను గూర్చి కొంత న్రాయుట యుక్తియు. ఇతనికవన మంతరిసంపత్తియు కాదు. దానిని సింగసకవనముకంటె దక్కువ యని చెప్పవచ్చును. రసోత్పత్తికొఱకుఁ జేసినరచన లంతగా శ్రమంపడక కుదిరినవిగాఁ గోపమిచే బోతనవనివలె నవి స్వభావనుభగములుగాఁ గానిపింపవు. అయినను మొత్తమునకు నితనికవిత్వము కొంత లలితముగాను సింగసదానికంటె సుకమారముగాను నుండును. ఇతని తెనిగింపును సింగసదానివలె మూలమునకు మిక్కిలిసరిగా నుండదు. వర్ణనాసందర్భములయందు నిది మూలముకంటె జాలస్యముగాను గొన్నియెడల భిన్నముగాను నుండును.

పంచమస్కంధము-ద్వితీయాధ్యాయము.

కటాక్షవర్ణనము.

శ్లో. బాణా విహా భగవత శ్చతః ప్రపత్తౌ కాంతా నపుంఖరుచిరా వతితిగ్ధ జంతౌ కస్మై యయుంక్షుసివ నే విహరన్న్విన్ద్య తేమాయనోజడధియాంతవ విక్రమాస్తు.

తేనుఁగు

క. పాలు పగుచున్నవిలాసంబు లనంగజబాణములను క బోలెడునీచం చలనత్కటాక్షవీక్షణముల నెవ్వని నింతి చిత్తమునఁ గలఁచెదవే.

అంగపరిమళలోభానుగతభ్రమరవర్ణనము.

శ్లో. శిష్యా ఇమేభగవతః పరితః పంఠీతి గాయంతి సామ సరహస్య మజన్త మీశ. యుష్మచ్ఛిఖా విలులితాస్సుమనోభివృష్టిః సర్వేభజంత్యృషిగణాఇవ వేదశాఖాః.

తెనుగు.

చ. చెదరఁగ వేదముల్ చదువుశిష్యులపైఁ దగఁ బుష్పవృష్టి న
 మృదమున సంతలోఁ గురియుఁమాడ్కిని మన్మథసామగానముల్
 చదివెడుశిష్యులో యనఁగ న పట్టపంక్తులు మోయఁగా వడిం
 బడపడి మీఁద రాలుఁ గచఁభారమునందులజాఱుకొప్పిరుల్.

వీనిలో మొదటిపద్యమున మూలమునందలివిశేషణాదులు పెక్కు లేవు. రెండవదానియందు మూలార్థరీతి గానిపించదు. ఇట్లేతనికవిత్వ మంతగా సరసమును మధురమును గాకపోయినను, మార్దవమూలమునఁ గొంత లాలిత్వమును గాంచుచున్నది. మఱియుఁ బోతనాదులకవనంబులందుంబోలె నిందు స్వకపోలకల్పితి ము లగువర్ణనము లెందును గాసరావుగాని సరిసవస్థుత్వాగములు పెక్కు కానఁ బడుచున్నవి.

౧౬. ఇశిశేషాః పృథ్విణాం రజస్తమః స్రక్పతీనాం భసమదరిజశ్శక్తి క్రమససాం... కర్మాతిదారుణం యద్భ్రష్టాభూతస్య నాథాద్భ్రష్టాస్మి సుతస్య నిర్దైవ రస్య సర్వభూతసుహృద స్సూనాయా మప్యనుజ్ఞాతాయా మనభీమతి మాలంభసం తదుపలభ్య బ్రహ్మతేజసాతి దుర్విషహేణ దండహ్యమానేన వపునా సహసోచ్చ చాలసై వ దేవీ భద్ర కాళీ. ౧౭. భృశమమర్షరోహవేశరభ సవిలసితభృకుశీవిటపకుటి లదింస్త్రానైకాటోపాతిభయూనకవననా హంతకామేవేదం మహాట్రహస మతి సంరంభేణ విముంచంతీ, తతఉత్పత్య పాపీయసా మతిన్వప్తానాం తేనైవాసి నా వృక్షశీరాం గళాత్ ప్రస్రవంత మన్మగాసవ మత్కుష్ఠం సహగణేన నిషేహా తిపానమదవిహ్వలోచ్చైస్తరాం స్వపార్షదైస్సహ జగౌ ననర్త విజహార చ శిరః కందుకలీలయా. పంచ. సవమాధ్యాయము.

తెనుగు.

సీ. సర్వభూతములకు న సఖుఁడును బ్రహ్మభూతాత్ముఁడు నిర్దైవరఁ నడయిన బ్రహ్మ సుతనితేజం బంతఁ న జూడ దుస్సహమైన, భయ మంది వడయుచుభద్ర కాళీ క్రోధంబు ముమ్మడిగొనగ హుంకారంబు నలుపుచు నట్టహాసంబు నేసి
 తే. విప్రవరుసట్లుహింసించువృషలపతిని, భృత్యవర్గంబుతోఁ దలఁ న బృథ్వీగూల్చి యపుడు వృషలాధిపునిశిర నమందిలీలఁ, బాడి యాడుచు నందంద నక్రీడనలిపె.

ఇది యితని తెనిగింపునకు మంచినిదర్శనము. ఇందు రసపూర్తి మూలంబు కంటె మిక్కిలి తక్కువ. మూలార్థమెల్ల ననతిన్యూనముగా సంగ్రహించి నిపుణ ముగానొక్క సీసంబున నిమిచ్చి యతిమృదువుగారచించినరీతి నిచటఁగానవచ్చును. పోతనయేని నిట్టివర్ణ నాప్రసంగము పొనంగెనా రసపారవశ్యంబునఁ జిత్రవిచిత్ర రచనానల్పకల్పనాచమత్కారం బేపార స్వానవద్యహృద్యకవిత్వవిద్యావిలాస

విశేషంబులెల్లఁ జూపి రిసంబులు చిప్పలంజేయకుండునే! ఇట్లే తత్త్వములందు మూలమునకును దెనుఁగుకును బెక్కుచోట్ల భేద మగఁగినను జాలవట్టికు మూలము ననుసరించియే తత్త్వరూపముగాఁ దెనుఁగు సేసియున్నాఁడు. కొన్నిచోట్ల శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యానమందలియర్థాదులు గానిపించుటచే దానిని బూర్ణముగా ననుసరింపకపోయినను సహాయముగా నుంచుకొని సంగ్రహముగాఁ దెనిగించి యుండు నని తోచెడిని.

పంచమస్కంధము - ఏకాదశాధ్యాయము.

శ్లో. యావన్ననో రజసా పూరుషస్య సత్త్వేననా తమసా నానుగీర్ణం

చేతోభి రాకూతిభి రాతినోతి నిరంకుశం కుశలం వేతిరం నః

సవాసనాత్మా విషయోపరన్తో గుణ ప్రవాహో నికృత స్తోడశాత్మా

న్యాయ. పురుషస్య, కుశలం-ధర్మ మితర-మధర్మంవా, ఆతినోతి, శ్లో. చేతోభి-జ్ఞానేంద్రియైః, ఆకూతిభిః-కర్మేంద్రియైః. గుణప్రవాహస్థాధర్మవాసనాయుక్తం తదేవానేకదేహాద్విచిత్ర్యంకనో తీత్యాహ॥ పశ్యతి - సస్మిన్పశ్యతిర్థ, నాసనాయుక్తం ఆత్మోపాధత్వా దాత్మా.

దెనుఁగు.

పురుషుని చిత్తంబుగుణములఁజెంది యెంత

తే. కాల ముండును మఱియంతఃకాలమందు, సరయవిజ్ఞానకర్మేంద్రియములచేతి

మరగి ధర్మంబుమఱియధర్మంబునన్లు, తిగిలి పుట్టించుచుండుసత్త్వంతిమహిమ.

ప. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు...చిత్తంబు

ఈకవియుఁ దనస్కంధము సత్త్వైతిపరముగాఁ దెనిగించె ననుటకు దాని యందలివివర్యసములం గొన్నింటిఁ దెలిపెదః

ఆ. పరఁగఁ బెద్ద లీప్రపంచ మంతయుఁ దభ్య, మనకు ౧-ఆ. 151

ప. మనోవృత్తుల సత్త్వమించినదేవుండు పరంజ్యోతి యైననారాయణస్వరూపంబు గా నెఱుంగుము...ఈశ్వరంబు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మ స్వరూపంబు నుండు. ౧-ఆ. 153

ప. బ్రహ్మం బొక్కటియ సత్యంబు జగ త్తసత్యంబు. ౧-ఆ. 159

ఇట్లదైవైతిపరముగాఁ దెనిగించుటయు వితిండు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమును గొంతియేని ననుసరించి యుండు ననుటకుఁ గొంతియూఘారముగా నున్నది. ఇతిని కవసంబునను గొన్నిలక్షణదోషంబులు చూపట్టుచున్నవి.

కొనికి కాదేశము.	నాటుక.	145
ప్రథమాశ్వాసము.	ఉకారాంతశబ్దమునకు కుషష్ఠిని	
తఱుముక.	128	నగాగమము రామి.
ఆశ్రయించుక.	147	ఆశ్రమముకు.
ద్వితీయాశ్వాసము		21
జుట్టుక.	120	నుతుకు.
		56

మఱియు దుష్టము లగుసఖండయతులును మఱికొన్నిదోషములును గాని పించుచున్నవి. మొత్తమునకు నితనికవిత్వము మిక్కిలి మృదువుగా నుండు ననుటకు రెండుదాహరణము లిచ్చి యితినివిషయ మింతటితో విరమించెద.

ఉ. అక్కట! తల్లిఁ బాసి హరిణార్భక మాపులు లేమిఁజేసి యేదిక్కును లేక యున్న నిటఁ గ దెచ్చితి నాయెడ నీమృగార్భకం బెక్కుడుప్రేమఁజేసి చరియించుచు నున్నది నాదుసన్నిధిఁ మక్కువఁజేసి దీనిఁ గడుగమన్ననలం దగఁ బోతు నెంతయున్.

ఉ. రాజులు మేలనంగ సురర్రాజసమానుడ నై తనూజుల రాజులఁ జేసి తాపసులు గ రాజముషీండ్లు డటంచుఁ బల్కఁగాఁ దేజము నొంది యిహారిణదేహమునందలి ప్రీతిఁజేసి నా యోజ సెడంగ నేఁ జెడితి గ యోగిజనంబులలోన బేల నై.

ఇక సాత్రప్రతులందును సచ్చప్రతులగద్యలందును నేకాదశద్వాదశస్కంధములను రచించినవాడుగాఁ దెలియుచున్న వెలిగండల

నారయ

నుగూర్చి కొంత ప్రాయవలసియున్నది. ఈరెండుస్కంధముల తెనిగింపు మొత్తమునకు మూలమునకుఁ జాలవఱకు సరిగా నుండదు. తత్త్వఘట్టములందుఁగాని కథాంశములందుఁగాని యిది మూలమునకంటెను బెక్కుచోట్లఁ జాల న్యూనము గాను గొన్నియెడల మిగులవిశుద్ధముగాను నుండునని తొలుతి నే చెప్పియున్నాడను. సాలీపులాకన్యాయంబున రెండుదాహరణంబు లిచ్చెద.

శ్లో. ఇంద్రియార్థభ్రమా జాగ్రత్స్వప్నంతఃకరణభ్రమః
సుప్తం తద్వాసనాబీజం తుర్యా మూర్తి స్తదన్వితః॥ ఏకాదశ.

ప. ఇంద్రియార్థభ్రమణంబు సేసెడుదుర్మతులకు సుషుప్త్యాద్యవస్థలు ఎరుసన కలుగుటఁజేసి పరమేశ్వరుని బొందరామి యనునాలుగవయవస్థయుఁ గలుగు.

శ్లో. తంచోపనీయ సదసి పరిష్కూనముఖశ్రియః

రాజ్ఞ ఆవేదయాంచక్ర స్వర్వయాదవసన్నిధౌ॥

తం చూర్ణయిత్వా మునలం యదురాజ స్సహజః

నముద్రసలిలే ప్రాస్య స్లోహం చాస్యావశేషితం
కశ్చిన్నతోన్యోన్యగ్రసీ స్లోహమ్ |

ఏకాదశ.

వ. ...దానిం గొనిచని దేవకీనందనునన్ని ధానంబునంబెట్టి యెఱింగించిన నతం (డాత్త కల్పితమాయూరూపం బగుట యెఱింగియు నెఱుంగని యెఱుంగున) వారలం జూచి యిట్లనియె... (నముద్ర తీరంబున నొక్కమహాపర్వతం బున్నది. అందు నుండు నత్యుచ్చాయవిశాలవిభీషణ బగుపాషాణంబున మీభుజాబలంబుచేత నీముసలం బుం దివిచి) దీనిచూర్ణంబు సింధుకబంధంబులం గలసి రండు పొం డని జగద్విభుం డైనకృష్ణుం జూనతిచ్చిన నాగు నట్లు చేసి తత్కృతిం బై నొోహఖండంబును సరకు గొనక సాగరంబున బడవై చిన నొక్క ఝంపంబు గ్రసించిన.

ఇట మూలమున 'రాజ్ఞే' 'యమరాజస్పతిహుకః' ఇత్యాదు లుగ్రసేనుని నిర్దేశించుచుండగా నతినికి మాటుగా 'దేవకీనందనుండు' 'జగద్విభుం డైనకృష్ణుండు' అని ప్రానుగున నున్నది. మఱియుఁ దెనుగునఁ గుండలీకరణములఁగాని ముసలమాయూరూపత్వపర్వతపాషాణాదు లెవ్వియు మూలమునఁ గానరావు. ఇంతే కాక యందలికుండలినాక్యము నెండవదానికి ప్రాతప్రతులంబు 'నముద్రతీరం బున నొక్కమహాపలం బున్నది. ఇమ్ముసలంబు మీభుజాబలంబున దానిమీఁ దం దివిసి' అని పాతాంతరము చూపట్టుచున్నది. మూలమునకును, ప్రాతప్రతుల కును, నచ్చుప్రతులకును గానిపించుపరిస్పరభేదముల కిది యొకనిదర్శనము. ఇట్టిభేద ములు కథాంశములను గత్తెఘట్టములను గానఁబడుటకుఁ జెటి యొకయుదాహరణముఁ జూపెద.

మూలము.

శ్లో॥ తక్షకః ప్రహితో విప్రాః! క్రుద్ధేన ద్విజసూనునా |

హంతుకామో స్ఫురిం గచ్ఛాన్దదర్శ పథ కాశ్యపమ్ |

తం తిర్పయిత్వా గ్రవిజై ర్నివర్త్య విషహారిణమ్ ||

ద్విజహంప్రతిచ్ఛన్నః కామయా స్వశశ స్పృహమ్ |

బ్రహ్మభూతిస్య రాజశ్చే ద్దేహోహి గరళాగ్నినా |

బభూవ భస్తసా త్వశ్యః పశ్యతాం సర్వదేహినామ్ ||

హాహాకారో మహా నాసీ ద్భువి ఖే దిక్షు సర్వతః |

విస్తృతా హ్యభవ స్సర్వే దేవాసురనరాదయః ||

జనమేజయః స్వపితరం శ్రుత్వా తక్షకభక్షితమ్ |

ప్రాతప్రతుల తెనుగు.

౧. తక్షకప్రేరితుం డైనయశ్వీసుపర్వుండు సనుడెంచి రాజసన్నిధి నున్నవారిచే తికి నొక్కఫలం బిచ్చిన వారు రాజునకిచ్చిన నతం డది యాస్వాదింప నందుఁ గ్రిమిరూపంబున వెడలి మహాభయంకరరూపంబునఁ గాఢోదరం బై కఱచినఁ బరీక్షిత్తు పంచతంబు నొందుట విని తనయుం డైనజనమేజయుండు,

అచ్చుప్రతుల శేనుఁగు.

వ. ఇటఁ గ్రుద్ధుం డైన బ్రాహ్మణోత్తమునిచేఁ బ్రేరితుం డైన తక్షకుండు ద్విజ
రూపంబుఁ దాల్చి సరిక్షిద్వధార్థంబుగా నేఁజెంచు చుండి మార్గమధ్యంబునఁ
గాశ్యపుం డనునర్పవిషహరణసమఁగుం డగుకొక్కవిప్రునిం గని యతని నపరిమి
తధనప్రదానంబునఁ నృపుం గావించి పరిక్షిద్వకటంబునకు రా కుండునట్లు
సర్పి యంతటఁ బరిక్షిద్వహరణచేతి నున్నవారిచేతి కొక్కఁడలం బిచ్చి చనిన
నా రాధలంబు రాజున కిచ్చిన నతిం జాగలంబు నాస్వాదించినం గ్రిమిరూపం
బున నందుండి వెడలి మహాభయంకరరూపంబునఁ గాకోదరం బై రాజుం గఱ
చిన నతండు నాక్షణంబ విషాగ్నిచే భస్మీభూతుం డయ్యె. అట్టియవసరంబున
భూమ్యంతరిక్షంబుల నుండునిఖిలప్రాణు లాశ్చర్యకరం బగుతత్సరణంబుఁ గని
హాహారనంబులు నేసిరి అంత నీయగ్రంబు పునితనయుం డైన జపమేజయుండు
విని.

ఇట ప్రాత్నిప్రతులపాఠము మూలముకంటె మిక్కిలి సూక్ష్మముగాను విసు
గముగాను నుండుటం నూచి అచ్చుప్రతులందలిపాఠము మూలానుసారముగా
రచింపఁబడెను గాఁబోలు. ప్రాత్నిప్రతులవిగ్రహపాఠమునుబట్టి ఋగ్వేదోచింపఁగా
మూలమునఁ గల 'తక్షకః ప్రహతో విప్రాః' అనుపాఠమునకు మాఱుగా 'తక్షకప్ర
హతో విప్రాః' అను తప్పపాఠము నెట్లొకొని కవి పునిగించియుండు నని తోచెడిని.
'శేనుఁగుపాఠముల రెంటును గల 'ఒక్కఁడలం బిచ్చుటయు' తక్షకుండు 'క్రిమిరూపం
బున నందుండి వెడలి' వచ్చుటయు మూలమునఁ గానరావు.

ద్వాదశస్కంధము - చతుర్థాధ్యాయము.

శ్లో. బుద్ధే ర్జాగరణం స్వప్నం సుషుప్తి రితివోచ్యతే
మానూమాత్ర మిదం రాజ న్నానాత్వం ప్రత్యిగాత్మనా
యథా జలధరా న్యోమ్ని భవంతి న భవంతి చ
బ్రహ్మణీకం తథా విశ్వ మనయ పుష్కరాయాప్యయాత
అన్యోన్యపాశ్రయాత్సర్వ మాద్యంతవ దవస్తు చ
నానాత్వం చిద్రయోర్యన్య జ్ఞోతిషో ర్వాతయో రపి
యథా హిరణ్యం బహుధా సమీయతే నృభిః క్రియాభి ర్వ్యవహరవ ర్త్తసు
సవం వచోభి ర్భగవా నధోక్షజో న్యాఖ్యాయతే తాకికవైదికై ర్జనైః.

ప్రాతప్రతుల శేనుఁగు.

వ. స్వప్నజాగరణసుషుప్త్యవ స్థా(భేదం) గాత్తమయంబై బుద్ధియు క్తంబై నమాయ
యై యోగంబునం బరిణమించు. ప్రాణిజాతంబున కీశ్వరునందు లయోదయంబు
లగు. ఈజగం బన్యోన్యపాశ్రయం బై యాద్యంతవస్తువై వ ర్తించు) ఒక్కతేజం
బు బహురంధ్రంబులఁ గానంబడు తెఱంగున నొక్క(పరమాత్మను) బెక్కువిధం

బులుగా భావించుదురు. హాటకంబు పెక్కురూపంబు లయ్యు నేకం బైన శైవసౌఖ్యసంకర
బరమాత్మ నొక్కటిగా భావించి.

అచ్చుప్రతుల శివుడు.

వ. జాగ్రత్తస్వప్నసుషుప్తిస్థానాలు (బుద్ధిధర్మంబు లగు, త్రిత్యగాత్యయందు నానా
ప్రకారంబులం దోను సృష్ట్యప్రపంచం బంతయు మిథ్య యని శైలియుము).
ఒక్కతేజంబు బహుగుణధర్మంబులం గానంబడువడువున నొక్కయొక్కయే పెక్కు
విధంబులం దోచుచుండు. హాటకంబు పెక్కురూపంబులు గల దైన నేకం బైన
శైవసౌఖ్యసంకర బరమాత్మ (వివిధచేతనాచేతనశరీరంబులయందుం) పెక్కువిధంబులం
గనంబడిన నేకంబుగా భావింపవలయును.

ఇట్ల మూలమునం దెడనెడ నుండుశ్లోకములు కొన్ని శైవగిరింపబడినవి కావు.
ఆశ్లోకము లుండుచోటలనే చుక్కలతోఁ జూపి శైవగిరింపబడినవానిని మాత్రము
వ్రాసినాడను. శైవగిరింపబడినవో గోచర్యమునుబట్టి చూచినను మూలమునకు
వలయునంతసరిగా లేవు. ఈశ్వరము లుండఁగాఁ దెనుగునూరియును రెంటును
గుండలితము లగుబంతు లొండొంటియందు లేవు. మఱియు అచ్చప్రతులందలి శైవ
గిరిపు సువ్యక్తముగా నద్వైతపరముగా నున్నది. వ్రాతప్రతుల శైవగిరి పట్లు గాని
సింపను.

ఇట్లు మీఁదిరెండుసాహిత్యములవలన మూలాములు మూటికిని గలభేద
ములు విశేషముగాఁ దెలియవచ్చును. మఱియు గద్యయడల నధ్యాయము లొకటి
రెండుగాఁ దెనిగింపబడినవి. ఏకాశస్యంధమునం గ్రయోదశాధ్యాయమున
శ్రీవిష్ణుండు హంసరూపి యై చేసినతత్త్వోపదేశము.

‘వస్తునో య దనానాత్వ మాత్మనః ప్రశ్న శశ్వరః’

అనుశ్లోకము మొదలుగాఁ బడిన శ్లోకములం జెప్పబడియున్నది. వాని
కెల్లఁ దెనుగఁగూదాటుబంతులే యున్నవి. అవియును మూలమునకు సరిగావు. అందు

మనసా వచసా దృష్ట్యా దృశ్యతేనై రపీంద్రియైః ।

అహమేవ న మత్తోఽస్య దితి బుధ్యధ్వ మంజన॥ 24

అనుశ్లోకము ‘పంచేంద్రియంబులకు దృష్టం బైనపదార్థం బనిత్యంబు. అది
నిత్యదృష్టిని బ్రహ్మం బని శైలియవలయు’ అని శైవగిరింపబడియున్నది. కవి పదనా
లుగవయధ్యాయమునం జెప్పబడినభక్తిపారమ్యధ్యానయోగములను బదిబంతులతో
‘అగౌఱగాఁ దెనిగించి, పోడశమునందలివిభూతులను జెప్పి యవ్వలిమూడధ్యాయ
ములవిషయములను మూడుబంతులతో సూచించి పంచైంద్రవయధ్యాయమునకు
మఱి, యందుఁ గల

శ్లో॥ తస్మాత్త్వ ముద్ధవోత్సృజ్య చోదనాం ప్రతిచోదనామ్ ।

ప్రవృత్తించ నివృత్తించ శోతవ్యం శ్రుత మేవ చ॥

14

మా మేక మేవ శరణ మాత్మానం సర్వదేహినామ్ ।

యాహి సర్వాత్మభావేన మయా స్యా హ్యకుతోభయః॥

15

ఈశ్లోకములకే *‘సర్వధర్మాః పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ’ ఇత్యాదులు నాలుగుబంతులు చెప్పి పిదప బందోమ్మిదవయధ్యాయమునందలి శిష్టాంశమును గొంతయు నిరువదినాలుగవదానియందలిసాంఖ్యవిధియు సప్తవింశమునందలియర్చనాప్రకారంబు గొంతను దెనిగించి యిరువదితోమ్మిదవదానియందుఁ గల

‘గ చ్ఛోద్ధవ ! మయాదిష్టో బసర్యాఖ్యం మమాశ్రమమ్’ ।

ఇత్యాదులను, నవ్వలిరెండధ్యాయంబులఁ గలయాదవక్షయబలరామకృష్ణ నిర్యాణంబులను దెనిగించి యున్నాఁడు. ఈస్కంధమునఁ గలభిక్షుగీతాదులు శ్రేనుఁగున లేవు. మఱియు †‘నారాయణవిగ్రహంబు జలధిప్రాంతంబున జగన్నాథస్వరూపం బై యుండె’ ననుట మూలమునం గానరాదు. ఘైత్రమునకు నీస్కంధమునకుఁ దెనుఁగు మూలమున నాలుగింట నొక పాలుండును. ద్వాదశస్కంధమును దెనిగించుటయం ది ట్లధ్యాయములుగా వదలిపెట్టుట లేదు గాని యది పెక్కుచోట్ల మూలముకంటె మిక్కిలి న్యూనముగాను గొన్నియెడలఁ గడుభిన్నముగాను గాని పించుచున్నది.

వ్రాతప్రతులందు లేనివియు మూలానుసారము లైనవియు నగు సభికపాఠాదు లచ్చుప్రతులందుఁ గానంబడుటకుఁ బండితులు మూలముగా నుండఁబోలు నని చెప్పినాఁడనుగదా. అవిషయ మట్లుండ మఱియొకవిచిత్రమును జూపట్టుచున్నది. ఈ రెండుస్కంధముల దెనిగింపు వ్రాతప్రతులం దద్వైతపరముగాఁ దోఁపదు. అచ్చుప్రతులందో యది స్పష్టముగా నద్వైతపరముగాఁ గానిపించుచున్నది. వ్రాతప్రతులపాఠమునుబట్టి చూడ నది యద్వైతపర మనుటకంటె విశిష్టాద్వైతపర మనుటకుఁ గొన్నియాధారము లందే కానఁబడుచున్నవి.

†‘సర్వధర్మాః పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ యనునుపనిషత్తుల్యం బగు గీతావచనప్రకారంబున’ అని యీశ్లోకమునకు విశిష్టాద్వైతలవలెఁ గవి మిక్కిలి ప్రాధాన్యముకలిమిని జూపియున్నాఁడు.

మఱియు ‘జీవాత్మ భేదంబు ‡ మొదలైనవి యెఱిగించి విజ్ఞానవంతుంగాఁ జేసి మన్నించితి’ అని యిట జీవాత్మ భేదంబుఁ బ్రతిపాదించియున్నాఁడు.

¶ ‘దేవతాంతరమంత్రాంతరసాధనాంతరంబులు వర్జించి యుండ నేని వైకుంఠంబున వసియించు’ ఇది వీరవైష్ణవత్వసూచకము.

ఈ వాక్యములు వ్రాతప్రతులందును సచ్చుప్రతులందును గానిపించుచున్న

వీ. ఇవీ నిస్సందేహముగా విశిష్టాద్వైతపరములు. అచ్చుప్రతులందుఁ గంఠోక్తిగా నద్వైతమును బ్రతిపాదించువాక్యములు మూఁటిని వ్రాసెద.

‘ప్రత్యగాత్మయందు నానాస్రకారంబులం దోచు నీదృశ్యప్రపంచం బంతయు మిథ్య యని తెలియుము.’

‘ఇట్లాత్మస్వరూపునిగా హరిని నిరంతరంబు భావించుచుండుట విశేషంబు.

‘బ్రహ్మజ్ఞేక్యానుసంధానంబు.’

ఇందు మొదటిదియు మూడవదియు నాగ్రీతిప్రతులందు లేవు. రెండవదానికి మూలము ‘ఏవ మాత్మాన మాత్మస్థమాత్మనై వామృతే ప్రభోః’ వీనికి నాగ్రీతిప్రతులం దెల్ల *‘ఇట్లాత్మనాత్మస్థునిఁగాఁజేసి హరినిజాకారంబు మనంబునం దలంచుచుండుము’ అని శేనుఁగు కానఁబడుచున్నది కాని యచ్చుప్రతులపాఠము కానఁబడదు. కాఁబట్టి యీవాక్యము లంతగా ననలంబనియములు కావు. ఉభయవిధప్రతులందుఁ గానిపించుపాఠములంబట్టి కడపటిరెండుస్కంధముల పోనిఁగింపు విశిష్టాద్వైతపర మనుటయో నమంజనముగాఁ గోచుచున్నది. ఈ విషయము నిట్లుండ నిచ్చి మఱియుకదానిం గూర్చి కొంత చర్చించుట యావశ్యకము.

ద్వితీయత్యతీయచతుర్థస్కంధములందును, బంచమషష్ఠములందును, దశమోత్తరభాగంబునందు, నేకాదశద్వాదశములను బోతనకవిశారీరి కానిపింపమిచే నవి యత్సన్నములై నారయామలచేఁ బూరింపఁబడిన వని పండితులు నాగ్రీతియున్నార గదాత్రిండుఁ బంచమషష్ఠములు కెనలరామాంకశిములు గాక యచ్చుతనందగోపకు మారాంకతము లగునాద్యంతపద్యగద్యామలంబట్టి యవి పూర్ణముగా గంగనసింగన లచే రచింపఁబడిన వని నిస్సందేహముగాఁ దెలియుచున్నది. నేకాదశద్వాదశములు రామాంకతము లయ్యుఁ గవిత్వశైలినిబట్టియు భాషాంతరీకరణవైఖరినిబట్టియుఁ బోతనగంగనసింగనల కితియై నయొకనిచే ననఁగా పండితలిఖితపీఠికానుసార ముగ్దానారయచేఁ బూర్ణముగా రచింపఁబడిన వని తెలియుచున్నది. తక్కినద్వితీ యాదులు మూఁటను, దశమోత్తరభాగమునను గలగద్యములనుబట్టియు, రామాం కితము లగునాద్యంతపద్యములనుబట్టియు, నానియందు నయ్యెయడలఁ బోతనపద శయ్యాదులు గానిపించుటంబట్టియు, నవి శీలులైఁ బోతనచే రచితము లని శెల్ల మగుచున్నది. మఱియు శ్రీధరన్యాఖ్యానమండలియవతారికలను విశేషాంశములను గూడఁ జేర్చి తత్త్వఘట్టములను దనిఁగించుట పోతనదప్పఁ దక్కినవా రెవరియందును గానఁబడదు. అట్టితేనిఁగింపును ద్వితీయాదులు మూఁట వగునగాఁ జూపెద.

ద్వితీయస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. ద్రవ్యం కర్తృచ కాల శ్చ స్వభావో జీవ ఏవ చ॥

వాసుదేవా త్వరో బ్రహ్మ స్వత్వన్యోన్యోసి తత్త్వతః॥

వ్యా॥ ద్రవ్యం-మహాభూతాని. ఉపాదానరూపాణి ; కర్మ-జన్మనిమిత్తం ;
కాలః-తత్త్వోద్భవః ; స్వభావః-తత్పరిణామహేతుః ; జీవో-భాక్త్యా-వాసుదేవా
త్పర అన్యోన్యోనాస్తి.

తెనుగు॥ మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైనమహాభూతంబులును,
జన్మనిమిత్తంబు లైన కర్మంబులును, గర్మత్వోద్భవం బైనకాలంబును, గాలపరిణా
మహేతు వైనస్వభావంబును, భోక్త యైన జీవుండును వాసుదేవుండ కా నెఱుంగు
ము. వాసుదేవవ్యతిరిక్తంబు లేదు.

తృతీయస్కంధము-సవనూర్ధ్వాయము.

శ్లో॥ శత్రవత్స్వరూపమహస్యైవ నిషిద్ధభేదమోహాయ బోధధర్మణాయ సమః పరస్మై
విశ్వోద్భవస్థితిలగ్నేషు నిమిత్తలీలారాసాయ తే నమ ఇదం చక్రమేశ్వరాయ॥

వ్యా॥ స్వరూపమహస్యైవ - స్వరూపమైత్యేవైవ, బోధః (విజ్ఞానమ్) ఏవధి
పణం-ఆశ్రయం-యస్య. . . విశ్వస్య ఉద్భవోనాదిషు నిమిత్తం-మోహం; తస్యాః లీలా-
విలాసః, తయాసహ, రాసః-శ్రీడః.

తే. తవిలి శత్రవత్స్వరూపమైత్యేవైవైత్యభూరి, మహిమచేతి సహస్రసమస్తభేద
మోహుడవు నిఖిలవిజ్ఞానమునకునాశ్రయిండువగునీకు మ్రొక్కెదనోరమేశి.

క. జనఃస్థితివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూతి క మగుమాయాల్లి
లను జెంది నటననలిపెడు, ననఘాత్మక నీ కొనర్పు క నభివందనముల్.

చతురస్కంధము-ఏకోనస్థింశాధ్యాయము.

శ్లో॥ అక్లే హ్యవిద్యమానేపి సంస్కృతి ర్న నివ ర్తతే
మనసా లింగరూపేణ స్వప్నే విచరణో యథా.

ననుత్తర్ని అజ్ఞానవిలసితి త్వేన సంస్కృతిహేతోర్దేహదే రప్యసత్యత్వాత్కింత
ర్నితన్నివ ర్తనప్రయాసేన తత్రాసా॥ అక్లేహీతి॥ లింగరూపేణ-ఉపాధిభూతేన.

తెనుగు.

సీ. నరనాథ ! వినుము స్వప్నంబుచండంబున, నజ్ఞాతవిలసితం క బగుటఁజేసి

తివిరి మిథ్యాభూతకదేహాదికమునకు, నరయ నివర్తనాశ్రయాన మేటి

కని యంటివేనియు క నర్థంబు లేకున్న, నర్థి సోపాధికం క బైన మనము

ఇట్టితెనిగింపునుబట్టియు నీమూఁడును బోతన మొదట రచించినవే యగు
నని యేర్పడుచున్నది. దశమోత్తరభాగమునఁ దత్త్వఘట్టముల నిట్టితెనిగింపు కాన
రాకున్నను, గణాసందర్భములు పెక్కింట నాతనికైలి నిర్వివాదముగాఁ దెలియుచు
న్నదిగాన నదియు మొదటఁ బోతన రచించినదే యగునని చెప్పవచ్చును. అయిన నీ
నాలుగింటఁ జెక్కుచోట్లఁ బోతనపదశయాదులు నతని తెనిగింపురీతియును గానరాకు
న్నవి. రెండుదాహరణముల మాత్రముఁ జూపెద.

సీ. మందారమకరందఃసూధుర్యమునఁ దేలు,మధుపంబు వోవునేమనములకు
నిర్మలమందాకినీవీచికలఁ దూఁగు,రాయంచ సనునె తరంగిణులకు
లలితరసాలవల్లవఖాది మై చొక్కు,కోయిల సేనునే కుటజములకుఁ
బూజేందుచంద్రికాస్ఫురితచకోరకం, బయగునే సాంగ్రసీహారములకు

గీ. సంబుజోదరుదివ్యపాదారవింద,చింతనామృతపానవిశేషమత్త
చిత్త మేరిఁ నితరంబుఁ క జేర సేప్పు, వినుతిగుణశీల మూటలు క వేయునేల.సప్త.

సీ. నీరదాగమమేఘునిర్యత్పయఃపాన,చాతకం బేఁగునే క చౌటిపడకుఁ
బరిపక్వనూకంఁ కఫలరసంబులు గ్రోలు,కీరంబు చనునె దుఃస్వారములకు
ఘనరవాకర్ణ నోత్కలికమయూరంబు, కోరునే కశినర్మిల్లీరవంబుఁ
గరికుంభపిశితసద్దాసమోదితసింహ, మరుగునే శునకమాంసాభిలాషఁ

తే. బ్రవిమలాకార భవదీయఃపాదపద్మ, యుగసమాశ్రయనైపుఁ కద్యోగచిత్త
మన్యుఁ జేరునె తన కుపాస్యంబు గాఁగ, భక్తమందార దుర్భవభయవిదూర.

మ. హరినామాంకితసత్కథామృతరసస్వాగోలుఁ డైనట్టిస
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డసత్కథాలవణవాఃకపూరంబుఁ దాఁ గ్రోలునే
వరమందారమరంకపానకుతుకస్వాంతదివ్యరేఫంబు స
త్వర మై పోవునె చేతివేములకుఁ దగ్గఁధానుమోదాత్మమై.

తృతీ.

శా. శోధింపంబడె నర్వశాస్త్రములు రక్షింనాథ వే యిటికి
గాథల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు
ర్మేధఁ దాటఁగఁ గూడునే సుతవధూమినోగ్రవాంఛామద
కోద్రోహోల్లాలశాలసంస్పృతిమహాఘోరామితాంభోనిధిన్.

సప్త.

మ. ధరణీకోత్తమ సీవు కేవలసముద్ర్యశ్శక్తి ధీయుక్తిమై
వరగోవిందపదారవిందయుగభాస్వన్నావ సంధించి దు
స్తరభూరివ్యసనాకరోల్లసితమద్భ్రాంతోగ్రగంభీరసం
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సాహంబు దీపింపఁగన్.

చతు.

ఇట్ల నిర్వినాదముగాఁ బోతనైకవిరచితము లనఁదగునప్తమస్కంధపద్యము
లందుఁ గానిపించుకవనప్రాధిమయ, భావసుభగత్వమును, రసాత్కట్యమును, శ
య్యాచార్యత్వమును దక్కినపద్యములందుఁ గాన రావు. మఱియును బూర్ణముగాఁ
బోతనచే రచితము లనఁబడుస్కంధములందు మఱి, నెఱి, వఱలు, మఱచు, ఎఱుఁ
గు, పఱచు మొదలగు శబ్దములలోని ఐకార మాఱకారముతోమాత్రమే యతిప్రా
సమైతి సెందియుండఁగా నీద్వితీయాదులు నాలుగింట నవి లఘుశేషముతోఁగూడ
నట్టిమైత్రి సెందియున్నవి. అయినను

ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకు క బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజులో...

జీరఁడు.

స ప.

క. పోరుదురు గికురు వొడుచుచు, దూలుదురు.

దశ. పూ.

చ. విరవిర లేనియట్టిబలువీరుడు కృష్ణకుమారుఁ డొక్కచేఁ
జఱచి.

దశ. పూ.

చ. మఱియొకనాఁటిరాత్రి బలహాధవు లుజ్జ్వలవస్త్రమాలికా
ధరులును.

దశ. పూ.

ఇప్పన్యంబుల నుభయ రేఖమైత్రి కానిపించుచున్నది. చీరుశబ్ద ముభయ రేఖ ముగా నున్న దని కూచిమంచి-తిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమునం జెప్పినాఁడు గాని యది శకట రేఖమగుట కీపోతనపద్యమునే యుదాహరించినాఁడు. పోతన దీని ను భయ రేఖముగాఁ దలఁచెనేమో. పోరుశబ్దప్రయోగము ప్రమాదజనిత మై యుండ వచ్చును. 'విరవిర' లఘు రేఖముగానే

చ. ఖరముల నేలఁ ద్రవ్వచు నక్షకుంతలవాలసమీరణంబులఁ
విరవిరఁబోయి.

దశ. పూ.

అనునీపద్యమునఁ గానిపించుచున్నది కాని మీఁద నింతలిరేఖమును అకార మునకు మిత్రముగాఁ బ్రయోగించుటకు సోతువు గానరాకున్నది. పోరుశబ్దమునలెనే యిదియుఁ బ్రమాదవశముననో లేక యుభయ రేఖమని తలంచియొకవి ప్రయోగించి యుండును. ఎట్టిధీమంతులకును ప్రమాదము కలుగక పోవమగదా. 'మఱి' శబ్దము దశమపూర్వభాగాంతమున నుంటంజేసి యుత్తరభాగపూరకుం డగునితరకవిచే నుం పఁబడి యుండు నని తోఁచెడిని. ఈరెండుమూఁడుచోట్లం దప్పు బోతనయే పూర్ణ ముగా రచించినతక్కినస్కంధములం దెల్ల నియతముగా రేఖన్వయమునకు మైత్రి లేమిచే నీరెండుమూఁడువిరుద్ధప్రయోగములు ప్రమాదవశమునఁ గాని మతభేద మునఁ గాని వేఱుకారణముచేఁ గాని కలిగియుండు నని తలఁపవలయునే కాని వీనిని గాని పోతన యుభయ రేఖమైత్రి పాటించినవాఁ డనుట యెంతమాత్రము యుక్తము కాదు.

ఇట్లు ద్వివీర్యాదులు నాలుగింటఁ బెక్కుచోట్లఁ బోతనపద్యశయ్యాదులు లే మిచేతను, బోతన పాటించనియుభయ రేఖమైత్రి వీనియందుఁ గానిపించుటచేతను, నివి యితరకవిపూరితము లయ్యు నుండవలయు నని తోఁచెడిని. అయినను బోతనపద్య శయ్యాదులు సతని తెనిఁగించురీతియు నందంద కానిపించుటం బట్టియు నాద్యంతపద్య గద్యములంబట్టియు నీనాలుగును మొదటఁ బోతనచే రచితము లైనవే యగు నని యూహింపవలసియున్న దని నిగూహించియున్నాఁడను. కాబట్టి యివి మొదటఁ బోత నచేరచితములై, యెడ నెడ నుత్పన్నములు కాఁగా నితరకవులచేఁ బూరితము లయ్యె నని యేర్పడుచున్నది. ఇతరకవులు వీనిని బూర్ణముగా రచించిరేని నట్లు రచించిన యితరస్కంధంబులందుంబోలె నిందును దమపేరే యుంచుకొని యుండురుగదా. ఇది యిట్లుండ వీనిని బోతనకు వెనుకఁ బూరించినవా రెవరు? నారయాదులు ముగ్గు

రా? లేక యం దొక్కరా? మఱి వేఱొక్కరా? పండితులు నారయాదు లని మొత్తముగాఁ జెప్పియున్నారు. న్రాతప్రతులందుఁ జూడఁగాఁ గొన్నిట దశమోత్తరభాగమునఁ గృష్ణవిరహోక్తిఘట్టమున 'కాటుక నెఱయంగ' అనుసీసపద్యమునాలవపాదము మొదలుకొని శిష్టభాగమును, ద్వితీయస్కంధమున బ్రహ్మ నారదునకుఁ దత్త్వోపదేశము సేయుఘట్టమున 'బహుయజ్ఞ వాట' అనుపద్యము మొదలుకొని శిష్టభాగమును అనఁగాఁ జతుర్థస్కంధాంతమువఱకును, నారయకవిత్య మని న్రాయబడియున్నది. ఈన్రాతవలన నవియెల్ల నారయచేఁ బూర్ణముగా రచింపఁబడిన వని తలంపక పూర్వోక్తహేతువులంబట్టి యద్వైతయెడలఁ బూరితము లని మాత్రము జెలియవలయును. ఈస్వల్పధారములపై వేఱొక్కటి కానరాదు. ఇదియును సరి యైనచో కాగోనిశ్చయంపరాకున్నది. అయినను గొంతయేని నిజము లేక యట్లు వాగ్దేవప్రతులందు వాగ్దేవబడుటకు వీలుండదు. మఱియు నీవిషయమున ఛందోన్యాయకరణసంబంధులగు గ్రంథస్థవిదిర్మనము లేనైన గలనా యని శోధింపఁగా నాకుం గానఁబడినవానిని గొన్నింటి నిట వాగ్దేవద.

దశమస్కంధోత్తరభాగంబునఁ గి య్విఘట్టముల శానిగంపు చాలవఱకు విశిష్టాద్వైతిపరముగా నున్నది.

'దేవా భవనీయసంకల్పాగ్నేసంబు లై సశరీరంబులం బ్రవేశించి యున్నదివన నూహంబు నీకు శేషభూతిం బని జెలిసి కృతాను లగుచును'

'వెండియుఁ గొండలు నచరాచరవస్తుజాతంబులకు సంతర్వామి వై సర్వంబు నీవ యగుటం దెలియలేక యనిత్యం బని విపరీతబుద్ధిం దెలియుదురు కాని కొండలు జగద్భరితుండవు గాన జగద్దూపకుండ వై ననిన్నుఁ గటకమకుటకర్ణి కాదివివిధభూషణభేదంబులం గనకంబు నిజస్వరూపంబు విడువక వర్తించుచండంబున జగద్వికారానుగతుండ వయ్యను నిఖల హేయప్రత్యనికల్యాణగుణాత్మకుండ వై యుందు వని సూత్రవిదు లైనవారు జెలియుచును.'

1220

'అట్టిజీవులు దేవతిర్యజ్జనుష్యన్తావరాదిశరీరంబులు సొచ్చి యణురూపు లై యుండురు. అందును నీ వగుదువు తడంతరాత్మి వగుచు.'

1223

'సకలచేతనాచేతనాంతర్యామి యైనస ర్వేశ్వరుండు సర్వశబ్దవాచ్యుండు'

1203

'సకలబ్రహ్మాండనాయకుండ వై ననీయందు శ్రుతులు ముఖ్యవృత్తిం బ్రవర్తించు'

1230

'మాయాత్మనిశిష్టుండ వగుచుఁ గార్యకారణాత్మకుండ వై.'

1204

ఇట జీవబహుత్వాణురూపత్వశేషత్వములు, ఈశ్వరునిజగద్ద్రాపత్వము, చిదచిద్విశిష్టత్వము, శేషిత్వము, శరీరభూతచిదాత్మకత్వము, సర్వశబ్దవాచ్యత్వము, ఈశ్వరునియందు శ్రుతులముఖ్యవృత్తిత్వము మొదలగు విశిష్టాద్వైతిసిద్ధాంతములు కానిపించుచున్నవి.

ఇక నీయు త్తర భాగంబునం గలలక్షణదోషంబులను బ్రయోగ
విశేషంబులను గొన్నింటి నానెద.

(1) సంధిదోషములు, పద్యగద్యసంఖ్య	(3) ఉకారాంతమునకు నగాగమము
కోసిచ్చె 724	లేకయే కుషష్టి.
నిఖలావసీశ్వరై న 1017	ఎఱుకుకు. 723
నిర్వాణమూరై న 1049	(4) అవధిశబ్దము ఆద్యర్థకము.
పిశాచపతౌట 1255	జాగుడు జన్మావధియును. 791
బది గుండి 1237	జన్మత్రయావధి 799
ఎఱిగెఱిగి 931	(5) పూర్ణ ధానుక్త ప్రత్యయాంతము
	పునీతము

(2) విశేషణదోషములు.	పునీతములు 1121
పుత్తుండు జాత మైన 1282	పునీతములు 1221

(6) పుకారమునకు ఉకారతన్నితములతో యతిమైత్రి.

చెలు వొలయగఁ బాటించి యుద్ధపున	మ, హోగ్రుడై పట్టి తెచ్చె నాకల్వం
కు. 665	డు. 900
కా పునఁ దగ న్జనుండు పననోన్బివు	ఒనరింప మీటి నవ్వుటయు. 1154
డు. 715	

మఱియు నీభాగంబునందలియాంధీకరణము పెక్కుచోట్ల న్యూనముగాను
భిన్నముగాను నున్నది. ఇకఁ దృతీయాదులు మూటను విశిష్టాద్యైత ప్రతిపాదకపద్య
గద్యములును మీఁదఁ జూపఁబడినదోషాదులును వ్రాసెద.

విశిష్టాద్యైతపరపద్యగద్యములు.

ద్వితీయస్కంధము.	గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టుడు. 963
సీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁజేసి	మత్సమానాకారతం బొందు 958
.....భగవచ్ఛరీర	
తే. పూతుడై పారతంత్ర్యోత్పబ్ధినొప్పి	సీ ...నకలకర్మత్యాగనరణి నొప్పి ఆత్మ
దివ్యమాల్యానులేపన భవ్యగంధ	తత్త్వజ్ఞానమన మించి
కలితమంగళదివ్య విగ్రహవిశిష్టఁ	
డగుచు హరిరూపమొందుటే యనఘ	తే మహిత ఫలసంగరహితధర్మమునఁద
ముక్తి. 269	నరు, సట్టిపురుషుండు దలపోయ నఖ
తృతీయస్కంధము.	లసేయ, గుణములను బాసి కల్యాణ
హేయగుణరహితుఁడనఁగల, నాయందుల	గుణవిశిష్టఁ, డైనహరి నొందుఁ బర
భక్తి. ... 957	మాత్మ ననఘుఁ డగుచు. 1026

మఱియు లీలావిభాతినిత్యవిభాతులును, లక్ష్మీనిత్యానపాయినీత్యమును భగ

వత్సమాకారప్రాప్తిరూపముక్తియు, ఈశ్వరునియఖిలహేయప్రత్యసేకకల్యాణగుణవిశిష్టత్వమును, జీవునిపారతంత్ర్యభగవచ్చరీరభూతిత్వములును, ఆత్మయాధాత్మవిజ్ఞానపూర్వకఫలాభిసంధిరహితకర్తానుష్ఠానమును నీమూఁట నందంద ప్రతిపాదితములై యున్నవి.

లక్షణదోషాదులు.

(1) సంధిదోషములు.		మనువుకు	144
తృతీయస్కంధము.		చ.	
కూడాదుచండె	106	వసముకు	359
కది సిట్లనియె	648	రాజుకు	442
తలఁచిటు	649	(4) అవధిశబ్దము ఆద్యర్థకము.	
ఎఱిగేము	785	క. తనజన్మానధ నిజనం	
(2) విశేషణదోషములు.		ననులను...	తృతీయ 16
తృ.		(5) పూర్వకప్రత్యయంతము పునీతము	
అంతర్ధానుఁడయ్యె	89	స్థి.	
చ.		కోరి పునీతులఁజేయు	557
అంతర్ధానుఁడయ్యె	735	సన్యఃపునీతాత్మలై	562
(3) సగాగమమురామి		పునీతాకృతిన్	575
ద్వి.		చతుర్థ.	
వాతముకు	85, 203	ఒప్పఁబునీతముసేయ	981

(6) వుకారమునకు ఉకారతన్నితములతో యతిమైత్రి.

ద్వితీయ		ఒడవఁగఁ గానవచ్చుగురువుల్	257
ఒప్పఁగఁదగు నప్తతంత్రువులు.	98	చతుర్థ.	
తృతీయ		ఒడవఁగ నిట్లనిరి మానవులు	99
కావున నీవేళన త్రుంపు నజ్ఞన		పాడవును బంచన ప్తతియోజనము	136
హితోద్యోగానురక్తుండ వై	672	కావున నిలఁ బుణ్యతీర్థముల నొప్ప981	

మఱియుఁ దత్త్వఘట్టములందు నీమూఁటను మూలమునందలిశ్లోకములు పెక్కు తెనిఁగింపఁబడకున్నవి. ఇట్లు దశమోత్తరభాగమునఁ గలఁచందోవ్యాకరణదోషములును, విశిష్టాదైవతపరము లగుగద్యపద్యములును, ససమగ్రమును గొన్ని యెడల భిన్నము నగునాంధ్రీకరణమును, ద్వితీయాదులు మూఁటను గానిపించుట య కాక కవిత్వశైలియు నించుమించుగా నొక్కతరున నుండుటంజేసియు ద్వితీయాదులు మూఁడును దశమోత్తరభాగమును బూరించినవారిచేతనే పూరితము

లైయుండునని తోచెడిని. వాగ్రత ప్రతులందు దశమోత్తరమును బూరించినవాడే ద్వితీయాదులను సైతము పూరించినట్లు వాయుబడియుండుటయు సీనిర్ణయము నకుఁ గొంతదార్ఢ్యము నిచ్చుచున్నది. మఱియు గంగనసింగనలు వేఱువేఱుస్కంధములను బూర్ణముగా రచించుటకు నెత్తుకొని యుండుటవలనను వారికవసంబుల సీద్వి తీయాదులు మూఁటను దశమోత్తరభాగమునను గలదోషములలో బెక్కు గాని పింపమింజేసియు వా రీనాలుగింటిపూరణంబున సంబంధపడియుండరనుట నిజమునకు మిక్కిలి దూరము కానేరదు. కాబట్టి ద్వితీయాదులు నాలుగింటిని బూరించినవాఁ డొక్కఁడై యుండవచ్చునని చెప్పబోలును.

ఇది యిటుండఁ గడపటిరెండుస్కంధములకడకు మఱలి వత్తము. వీనితెనిఁ గిం పద్వైతపర మనుటకు సంతగా నుపపత్తిలేమియు విశిష్టైష్టాతపర మనుటకుఁ గలనిదర్శనములును ముందు తెలిపియున్నాడను. వీనియందును నాంధ్రీకరణ మతి న్యూనముగాను బెక్కుచోట్ల మూలమునకు భిన్నముగాను నుండుటను దెలిపితిని. నగాగమమురామి, కొనికి కాదేశము మొదలగుకొన్నిలక్షణదోషంబులును వీని యందుఁ గానిపించుచున్నవి. ఈపాతపులంబట్టి యూరెంటికిని ద్వితీయాదులు నాలుగింటికిని సామ్య మేర్పడుచున్నది. నుష్టము లగుసఖండయతు లీయాటింట సందంధి యశివిరళిముగాఁ బొడిసూపుటయుఁ గలదు. కడపటియందును దిటుచు గాఁ బద్యాత్మికములు కామింజేసి వానికిని దిక్కిననాలుగింటికిని ఛంగోన్యాక రణకవిత్వాదివిషయిక మగుసామ్యమును స్థిరీకరించుటకు నయితి కాదు గాని తక్కిన పోలికలంబట్టియు వాగ్రత ప్రతులసాక్ష్యముంబట్టియు, నేకాదశ ద్వాదశములను బూర్ణముగా రచించినవాడే, అనఁగా నారయయే, ద్వితీయాదుల మూఁటిని దశమోత్తరభాగమును నందంద పూరించియుండు ననుట యుపపన్నముగాఁ గానిపించు చున్నది.

ద్వితీయాదులు మూఁటను బోతనదశయ్యాదులు లేనిచోట్ల సైతము తత్త్వఘట్టముల తెనిఁగింపునం దద్వైతపర మగుశ్రీధరవ్యాఖ్యానంబునందలిపదార్థాదులు కొన్ని యందంద కానిపించుచున్నవి. అయిన నది పోతనతెనిఁగింపువలె మూలమునకు మిక్కిలి సరిగాను బూర్ణముగాను లేకయు, గంగనసింగనలకవసంబుల లేనిదోషంబులు కలిగియు, నుంటంజేసి దానిని రచించినవా రామువ్వరిలో నవ్వరును గారు కాని, నారయయే యాస్కంధంబులలో నుత్పన్నంబులు గాక చిక్కినపోతనభాగంబు లద్వైతపరములుగా నుండుటం జూచి నడుమనడుమ విశిష్టాద్వైతపరముగాఁ దెనిఁగించుట పూర్వోత్తరవ్యాఖ్యాతమునకుఁ బ్రసక్తి కలిగించు నని తలంచి శ్రీధరవ్యాఖ్యానానుసారముగా శక్తికొలఁదిని దెనిఁగించి యుండు ననియు, నైనను విశిష్టాద్వైతమువలనిపక్షపాతమున నందంద తద్దర్శనానుసారముగాఁ గొంత దెనిఁగించియుండు ననియుఁ దోచెడిని. దశమోత్తర

భాగమునఁ దత్త్వఘట్టముల నెల్ల నాతం డొక్కఁగుండఁ జెనిఁగించినట్లు తోచుచున్నది గాన నందుఁ బూర్వోత్తరవ్యాఘాతము ప్రసక్తింప దని తలఁచి దాని నెల్లఁదఱుచుగా విశిష్టాద్వైతపరముగాఁ దెనిఁగించి యుండు నని యూహింపవచ్చును. అయిన నిది యూహాపోహమే కాక సిద్ధాంతము గాదు గాని శైలి మొగతైనవానిం బట్టి యాస్కంధములకుఁ గలసామ్యమే యిట్టియూహల కడ మిచ్చియైన నని యేక కవిపూరితములే యని సాధింపఁజేయుచున్నది.

నారయ యెంతలాక్షణికుఁడో 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెకోడ' ద్వితీ. 180 'తన యాయొక్కనిశండు గోపకులు' ద్వితీ. 182 'వాక్యవ్యంగ' తృతీ. 324 నను వీనిం జూచినఁ దెలియును. ఇట్టివి పెక్కు లాయాపుటలక్రిందఁ జూడవచ్చును. వీనినెల్లఁబండి తులు సాంతకవనమున నవరించి కప్పపుచ్చిరి. 'బంగారుకొండ మూఁపర మనుకొర గంట' తృతీ. 415. ఇట 'మూపురము'నకు 'మూఁపర' మని ప్రయోగించినాఁడు. 'రజత'మునకు 'రజిత' మని యున్నది. ఇట్లే పక్కింటికి గ్రామ్యరూపములును గానం బడుచున్నవి. నారయశైలి కొంత పదనమానచతుష్టయమును గాఢపూరణములును గల దై నిరూపాట మగుధాటితోఁ గూడియుండును. ఒక్కయుదాహరణము:

మ. ఘనసాహస్రకిరీటరత్నవిలసత్కాంతిప్రసూదచక్రః
జనితోడ గ్రుచిప్రకాశితఫణాసాహస్రం డోదేవత
వనరక్షచమూపకృత్యము లొగిన్ నాంధం బ్రశంసించి నా
రనురాగస్థలితోక్తు లొప్ప నమగ్న్ మాన్వించి యూదేవుడున్. తృతీయ.
మూలమునందలికలపదరచనల నట్లే జెనుఁగున నుంచుటయు నీకవియందుఁ గానఁబడుచున్నది. 'పురుకృఘ్నిరువేపఘ్ని' అనుదానిని 'పురుకృఘ్నిరువేపఘ్నండ్ల' యని జెనిఁగించి యున్నాఁడు. 'ఎవీశతంత్రామురుదామ్ని బద్ధా' అనుదానిని కర్మబద్ధులై' అని జెనిఁగించినపోతనరచనాసౌకుమార్యముం గనుఁడు.

ఇట్లు నేను బరిశోధింపఁగా నాకుఁ గానంబడినవిషయముల నెత్తి నాగ్రసినాఁడను. నాయభిప్రాయములకుఁ గలహేతువులనెల్లఁ దెలిపి యున్నాఁడను. అయినను సిద్ధాంతముసేయుటకు నాధారము లింకను గావలసియున్నవి. చరిత్రాద్యాధారములు లేక కేవలగ్రంథస్థనిదర్శనములంబట్టి చేసిననిర్ణయములందుఁ బొరపాటు లుండక పోవు. ఆంధ్రభాషాభిమానమాననీయు లగుపండితులు సత్యకాంక్షతో నట్టియాధారముల నాకుఁ దెలిపి వేతచచ్చర్చావిషయమును మఱింతనిర్వివాదముగా నిర్ణయించుటకు సాయపడుదురు గాక యని కోరుచున్నాఁడను.

తం. తేవప్పెరుమాళ్లయ్య.

ఉ పో ధ్వా త ము.

శ్రీమత్పరమయోగలబ్ధసిద్ధు లగుయోగీంద్రుల కేనియు దురూహ మైనయీ ప్రపంచమున నిత్యంబు జనునమరణాదిక్లేశసాగరంబునఁ దొప్పఁదోఁగుచు దరిఁ జేర వెరవు గానక దురస్థిఁబుఁ బెల్లయుజనులదెసం గరుణార్ద్రచిత్తుఁ డై నారాయణాంశసంజనితుఁ డగు చతుర్వేదవిభాగ మొనరించి వేదవ్యాసుండు నాఁ బే రెన్నిక గన్నకృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రుండు గీర్వాణభాషం దొల్లి యెల్లధర్మముల నొప్పారిన పురాణజాతమును మహాభారతేతిహాసంబును సర్వభూతహితంబు గోరి రచియించి యుండె. అవి రచియించియు “దనహృదయంబు సంతసింపకున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి నుండి హేతువు వితర్కించుచుఁ దనలో”

“ఆత్మ సంతస మంద దాత్మలో నీకుండు సంతసింపక యున్నజాడ దోఁచె
హరికి యోగివరుల కథిలక్షితం బైన
భాగవతవిధంబుఁ బలుకనైతి
మోస మయ్యెఁ దెలివి మొనయగు మఱచితి
ననుచు వగచు చున్నయవసరమున”

నారదుఁ డరుదెంచి విష్ణుకథలఁ బాలుపారెడుభాగవతపురాణమును రచియింపు మని బోధించిన నమ్మెయి నమ్మహామునీంద్రుం డతిప్రాధం బగుకవితారీతి మెఱయ శ్రీవిష్ణు దేవునిలీల విలసిల్లునీభాగవతంబును రచియించి కృతార్థుం డయ్యె. అప్పురాణ జాతంబులలోఁ బ్రకల్పితంబు లగుగుణనామరూపాదుల ననునరించి కేవలైకుం డగునర్వేశ్వరుండు కొన్నిచోటుల శివుం డనియుఁ గొన్నియుక్కల విష్ణుం డనియుఁ గొన్నితావుల బ్రహ్మ యనియు నింకం బలుచందంబుల నభివర్ణితుండై యున్నవాఁడు. ఇక్కరణిం బెక్కుతెఱంగులఁ బరమేశ్వరు నభివర్ణించుట యద్దేవదేవునిలీలామహి మంబు లెల్లజనులకుఁ దేటపఱుపఁగాని మానవు లొండొరులతో నితండు మాదైవ మతండు మీదైవము మాదైవం బెక్కువ మీదైవంబు తక్కువ యని వాదులాడు కొనుచు నొకళ్లొకళ్లయెడ బద్ధమత్సరు లై పరస్పరనిందలు మాత్రమ కాక స్వత్వ పరత్వభ్రాంతిని దైవదూషణంబుఁ జేయుచుండఁ గోరి కాదు. ఆయామూర్తులవిశేషం బులు వర్ణింపఁబడుచో నిర్వచనసౌభ్యంబు నవలంబించి యాయామూర్తులు పృథ క్దేవతలుగఁ జెప్పఁబడియున్న వారుగాని యప్పగిదిని నిక్కముగఁ బరస్పరభిన్నులుగఁ బరిగణితులు గారు. వేదములయందును నీరీతినె సర్వకారణం బగుపరబ్రహ్మ మనేక భంగుల నెన్నఁబడియున్నది. ఇందులకుఁ బ్రమాణములు:—

“ఏకాదశస్వర్ణధూతాంతరాత్మా ఏకం గూఢం సహజా మ్న కళాతి
త మాత్యంతం యేషుపశ్యంతి ధరా క్షేపం సుఖం కాశ్యత స్నేతరేషాం”
“ఏకాదశ స్వర్ణధూతేషు గూఢ స్వర్ణవ్యాసః స్వర్ణధూతాంతరాత్మా
కర్మాధ్యక్ష స్వర్ణధూతాధివాక్ స్యాత్ చేతా కేవలా నిర్గుణః
“ఏకో నారాయణో నర్సిరీయోస్తీ కల్పిన్”
“ఏకఏవ శివో నిత్య స్తోమోవ్యత్యకలం మృషా”
“బహునాత్ర కిముక్తేన సర్వం బ్రహ్మమయం జగత్”
“నేకాదశిన్న స్తుక్రీడతే పరమేశ్వరః”

ఇప్పుడ్కి బ్రమాణంబు లగులంబు లామ్నాయంబులను బురాణేతిహాస
స్మృతులను గానంబడియెడి. పురాణంబులలో గొన్నింటు శివోత్కర్షంబును గొ
న్నింట విష్ణుప్రాశస్త్యంబును మఱికొన్నింట నితర దేవతా ప్రాముఖ్యంబును మగ్గ
డింపఁబడి యున్నవి. ఆయామూర్తివిశేషంబు లుగ్గడించుచో జనులకు భక్త్యతి
శయంబు పనుపడుటకును జ్ఞానాగ్ర్యం బలవడుటకును వత్తదేవతా ప్రాశస్త్యంబు
ను నితర దేవతలం గ్రిందుపఱుచుటయు దెప్పఁబడియున్నవి కాని యంతఃసంగత
వానియందు భేదబుద్ధి పాటించుట పోలదు. అట్లు విష్ణుత్కర్షంబు ప్రతిపాదించఁ
బడినపురాణములలో నగ్రగణ్యము శ్రీమహాభాగవతము. ఇందుఁ గేవలహరిలిలలు
మాత్రమ కాక విగళిత వేద్యాంతర మగుపరతత్త్వస్వరూపము నిరూపింపఁబడి యు
న్నది. అటునను నిది గీర్వాణభాషయం నతిప్రాధికై లిని ప్రాయఁబడియున్నందునఁ
బ్రాకృతజనుల కితయు దీరవగావించె యుండును.

బమ్మెరపోతనామాత్యుడు.

ఇప్పురాణరత్నంబు నాంధ్ర దేశీయులకుఁ దేట జెల్లగఁ దొలుచు గోరి బమ్మెర
పోతనామాత్యుడు దీనిని గణ్యపద్యాత్మకంబుగ నాంధ్రీకరించి శాశ్వతం బగుయశ
స్సంపద లనిభవించుచున్నవాడు. ఇక్క విశిఖామణివృత్తాంతంబును గవితాశైలి
జెఱంగును గొండాక వివరించెదము.

బమ్మెరపోతనామాత్యుడు కడపమండలములో నున్న*యేకశిలానగర మను
నామాంతరము గలయొంటిమిట్టయం దుండినవాడు. అమాత్యశబ్దమువలన నీతఁడు
నియోగిబ్రాహ్మణుఁ డని యూహింపవలయు. ఇతఁడు కొండినయ్యనగోత్రుడు ఆపస్తం
బసూత్రుడు. కేసనమంత్రికిని లక్కమాంబకును బుత్త్రుడు. మల్లనకవివరునిజన
కుడు. ఇతఁడు జీవించియుండినకాలమును నిర్ణయించుటకుఁ గొన్నియాధారములు
గానంబడియెడి. “బమ్మెరపోతనామాత్యుని జన్మకర్మప్రభావాదులఁ దెలిపెడువచన

*ప్రతాపరుద్రదేవునిరాజ్యమునఁ బ్రధానపట్టణ మగునోరుగల్లునకును నేకశిలానగర మని నామాం
తరమున్నట్లు ప్రతాపరుద్రీయమువలనను నతనికాసములవలనను తెలియవచ్చుచున్నది. కావున బమ్మె
రపోతన యం దుండినవాడఁ యని యొకసందియము వొడమెడి. అది నిక్కమయేని నితఁ డొంటిమి
ట్టయం దుండె ననుసర్వజనులవ్యవహారమునకు హేతువుండఁ గావున నిట్లే యిక్కడ వ్రాయఁబడియె.

రూపం బగు ప్రాచీనపండితజనలిఖిత గ్రంథంబు" వలన శాలివాహనశకము ౧౩౦౦-వ సంవత్సరమున నిక్కవికుంజరుండు జననమొందినట్లుంధ్రభాగవతము నింతకుమునుపు ముద్రించినవారు తప్పేతికయందు వ్రాసియున్నాడు. బమ్మెరపోతరా భోగినీదండకమును రచించి వేంకటగిరిసంస్థానాధీశ్వరుండును బండితజనాగ్రగణ్యుండు నగుసర్వజ్ఞ సింగమహీపాలునకుఁ గృతిఁబుచ్చిన స్త్రీక్రిందిపద్యమువలనఁ దెలియుచున్నది:—

“పండితకీర్తనీయుఁ డగుబమ్మెరపోతన యాసుధాంశుమా
ర్తండుకులాచలాంబునిధితారక మై విలసిల్లి భోగినీ
దండకమున్ రచించె బహుదానవిహర్తను రావుసింగభూ
మండలభర్తను స్వీకృతమానవనాథమదాసహర్తకున్.”

ఇట్లు కృతిఁబుచ్చుటవలన వీరిగుఱురు సమకాలికు లనుట స్పష్టము. సర్వజ్ఞసింగభూ పతి హూణశకము “౧౮౨౨-వ సంవత్సరము మొదలుకొని ౧౮౪౭-వ సంవత్సర మువఱకును విజయనగరాధీశ్వరుండుగా నున్న ప్రాథ దేవరాయనితో సమకాలికుఁ” * డని తెలియుచున్నది. కావున బమ్మెరపోతరా జిప్పటికించుమించుగ నున్నాట నేఁబడి సంవత్సరములకుఁ బూర్వ ముండినట్లు నిశ్చయింపవలసియున్నది.

ఇతఁడు పుట్టిననాఁటంగోలె నాంధ్రకవులలో నెవ్వరు ననుభవింపనిమహా దారిద్ర్యము ననుభవించుచుండెను. నన్నయభట్టు తనకవిత్వసంపాదన రాజమ పేండ్ల వరాధీశుం డగురాజనరేంద్రుని కొనగి యతనియూహనపండితుడై తేమిడినెఱుంగక కాలము గడపెను. తిక్కనసోమయాజి నెల్లూగుప్రభు నగుమనుమసిద్ధిరాజు నాశ్రయించి యతనిచే నపరిమితధనంబులు ననేకాగ్రహారంబులుం గొని యజ్ఞము సేసి ధన వంతుఁ డై యుండెను. ఎఱొప్పగిడ యనవేమా రెడ్డియూహనకవీశ్వరుం డై యుండి లెస్సగా బ్రదికెను. భాస్కరుండు సాహిత్యమారనవలన ధనము గ్రహించి జీవించెను. పోతనశాపమఱచి యగు శ్రీనాథుండు రెడ్లకుఁ గృతుల నొసంగి యెట్టిసంపద లనుభవించె ననుట జేల్లము. ఈవలఁ గృష్ణ దేవరాయని రూపానంబున నవ్విదిగ్గజము లని పేర్కొనంబడినయల్లసాని పెద్దనాచు లెట్టిమహోన్నతవశయం దుండి రనుట లోకవిది తము. తక్కుంగలయాంధ్రకవు లందఱు నెవరినే నొక్కభూపతి నాశ్రయించి ధనికు లై యే మనిరికాని బమ్మెరపోతనమాత్రము నిప్పచ్చరంబునఁ దొప్పకొనుచుండినను నరపతులను వినుతింప నిచ్చగింపక కేవలకృషిమాత్రమేవనోపాయుం డై తనకాలము సంతయుఁ గడఁచ్రోసెను. తననర స్తుతివైముఖ్యంబునుగూర్చి బమ్మెరపోతనఁ డే భాగవతప్రథమస్కంధమున నిట్లని చెప్పికొనియున్నాఁడు:—

“ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులున్
సాయ్ములుఁ గొన్ని పుచ్చుకొని సాక్కి శరీరముఁ బాసి కాలుచే
సమ్మెటవాటులం బడక సమ్మతి శ్రీహరి కిచ్చి చెప్పె నీ
బమ్మెరపోతరా జొకఁడు భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్”

* బ్ర. శ్రీ. వీరేశలింగముపంతులవారి ఆంధ్రకవులచరిత్రము రెండవకూర్పు పుట ౨౮

ఇతఁడు చిన్నటినాఁటఁ బసుల మేపుటకఁ గు తనయూ రగునొంటిమిట్టచేగువ నున్నయొకనగరంబున సంచరించు చుండి నతినిపురాకృతిసుకృతిపరిపాకంబునఁ జూచునందయోగీం ద్రుం డనుబుషిచంద్రుండు డియాసాం ద్రుం డై యతనికిఁజ్ఞెమటఁ బొడసూపి యతనిభక్తికి మెచ్చి యతనికి నిఖిలసంస్కృతిమరితతారకం బగుతారక మంత్రం బుఁ దేశించి చనియె. అంతఁ బోతనకుఁ గ్రమంబుగ నమ్మంత్రరాజమనసం బున శ్రీరామనామగ్రహంబుపఱపున నెవరిశం బగునట్లుఁ బయ్యగయంగమకవితా శక్తితోడమఁ ది నెగుఁగిన్వృంధబంధుజనులయభ్యర్థనఁబున శ్రీభాగవతంబు నాంగీకరింప నమకజ్ఞై. అట్లు తలంపుగొని యరవింఁ నయనచరణారివిందంబులు డెందం బునఁ దిరంబుగ నెలకొలిపి యొకసామోపరాగపుణ్యకాలంబున గంగానదికిం జని త్రుంకు లిడి మ్రాగిన్న వెట్టి హరిచరణంబులు ధ్యానించుచున్నెడి శ్రీరామమూర్తి యతనికిఁ బ్రత్యక్షింబై నపు “మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబుఁ డలుంగు నేయుము నీకు భవబంధంబులు దెగు” నని యానతిచ్చి తిరోహితం డయ్యె. అంతఁ బోతన సరమాసంధరితుండు మగిడి తనయూరికిఁ జనుడెంచి శ్రీభాగవతమును సరసవచనరచనానై రగ్యము మెఱయ నాంగీకరించి కరంబుఁ దిరం బగుయశం బు సంపాదించె.

ఇతఁడు భాగవతమును శ్రీరామభక్తునానతిమెఱుఁ నదంకితముగ నాశ్వా సాద్యంతపద్యంబులతో శ్రీరామచంద్రుని వినుతించి యున్ననాఁడుగాని కథాప్రారంభసమయమున “నాచిత్తమున శ్రీరామచంద్రునిసన్నిధాంబు గల్పించికోని” యని నుడివి “హరికి నందగోకుల.....” మొదలగునాలుగుపద్యంతపద్యములచేఁ గృష్ణనిమూర్తిని గీర్తించి యతనికి సమర్పితముగా భాగవతంబు నాంధ్రంబున రచింపుచేడ నని వ్రాసియున్నాఁడు. కేవలమూర్తిభేదముమాత్ర మగుటంజేసి యట్లు ధ్యానించి యుండనోపు. ఇతఁడు “సరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర” యని గద్యము వ్రాసినయునికి చూడ నితఁడు శివభక్తుం డనియుఁ దలయుచున్నది. ఇతఁడు కేవల శైవగ్రంథ మగు “వీరభక్తివిజయము”ను రచింపించియున్నట్లు తెలియవచ్చెడి. నవోపనిషదధరవిమం డగునిమ్మహాత్మనికి శివవిష్ణుభేదబుద్ధి నుం తేని యుండనోవునా?

ఇమ్మహాకవిభక్తికారవమును బ్రభావవిశేషమును దెలుపుకొన్నికథలు పురాతనవిద్వజ్ఞనపారంపర్యమున మనము వినుచున్నాము. ఇక్కాలపువారు కొండఁ బి కేవలకల్పితకథ లనియు నిక్కములు గానోప వనియుఁ బరిహసించుచు. మఱియుఁ గొండలు వానిని బ్రవృత్తములుగానే భావించి వీనిం గొనియాడుదురు. అవి విశ్వాసార్హము లైనను గాకున్నను సకలపండితపామరజనరంజకములుగా నుండుటకు సం దియము లేదు గావున వానిలోఁ గొన్నింటి నిట వివరించుచున్నాము:—

(౧) పోతన తృతీయస్కంధమున వరాహవతారఘట్టమును రచియించుచుండఁగ నొకనాఁడు భాగవతమునకుఁ దన్నుఁ గృత్రిమిగాఁ జేయనొల్లనికతిమున నతని బట్టి కట్టి తెమ్మని కర్ణాటాధీశ్వరుఁ డంపినభటులు వచ్చి యతనిని బాధింపఁదొడఁగిరినియు

సపు డమ్మహాభాగవతుడు హరిచరణధ్యానముచేయుచు జలింపకున్న వీష్ణువు శ్వేతన రాహూరూపంబున నచ్చట దోలెంచి వారిం దఱిమిపాటదోలెననియు విననయ్యెడి.

(2) పోతన యష్టమస్కంధమున గజేంద్రమోక్షణకథను వ్రాయుచు “నల వైకుంఠపురంబులో నగరిలో”నని వ్రాసి యావలదోలక లేచి యెట కేనియుం బోయె ననియు సతఁ డింట లేనప్పుడు శ్రీకృష్ణస్వామి పోతనరూపమునఁ దనయగారము సొత్తైం చితనయ గారవ మొప్పు బిలిచి పోతము దెమ్మని యం దాపద్యములో “నామూల సౌధంబుదాపల” ననివ్రాసి మగిడి యరుడంత నని చెప్పి చనియె ననియుఁ బదంపడి పోతరాజు ననుడంచి యనుఁగుఁగూతుచే గ్రంథముఁ దెప్పించి యందు వ్రాసియున్న పై భాగంబుఁ గని యిది యెవ్వరు వ్రాసి రని కూతు నడుగుటయు నాచిన్నది నీ వింతకు మున్నె వచ్చి వ్రాసి చని యిప్పు డిమ్మెయి నడుగుట యేలొకో యని చెప్పఁగా విని యోహో భగవంతుఁ డగుశ్రీహరి యవ్యాజకటాక్షంబున నిట్లు చేసియుండవలయు నని నిశ్చయించి విష్ణుమూర్తిని సందర్శింపఁ గలిగినతనయభాగ్యంబుఁ బొగడి తన యభాగ్యంబుఁ దెగడి సంతాపముఁ పొంది యావలిభాగము వ్రాయ గొరఁకొనె ననియుఁ జెప్పదురు.

(3) పోతన దశమస్కంధమున రుక్మిణీకల్యాణము వ్రాయునెడి “దేవకీసుతు కోర్కితీవెలు వీడంగ” ననుపద్యమున రుక్మిణియౌనవానిర్భానవర్ణనము సేయుచు “హరికిఁ బ్రేమబంధ మధికంబుగాఁ గెళబంధ మధిక మగుచు బాల కమరె” నని వ్రాయఁగా సంతలోన సతనికూతురు కుంపటిలోఁ బడి కమరె ననియుఁ “బద్ధ నయనువలనఁ బ్రమదంబు నింజార” నని వెంబడినె వ్రాయ నామె యయ్యాపద దొలఁగి సుఖంచె ననియు మఱియొకకథఁ జెప్పదురు.

(4) ఈకవీశ్వరునికి నకలవిద్యాసనాథుఁ డగుశ్రీనాథుఁడు బావమఱచి యని యందురు. వీరిరువురు సమకాలికు లగుట కెంతమాత్రము సందియము లేదు. ఎట్లన గా భోగినీడండకమువలన బమ్మెరపోతరాజు వేంకటగిరిరా జయినసర్వజ్ఞసింగమహీ పాలునికాలమువాఁ డనుట తెల్లము. శ్రీనాథుఁడు నాభూనాభునికాలమున నుండ ననుటకు నొకనిదర్శనము గలదు. శ్రీనాథుఁ డాంధ్ర దేశమునం గలనకలధరణీపతుల సభలకును బోయి తనకవిత్వాతిశయమును బ్రకటించి యందఱిచే మన్ననలును బిరు దులును ధనములును బడసి వేంకటగిరికిఁ జనుదెంచి సమ స్తవిశ్వలయందును నిరుపమ వైదుష్యంబు గలిగి సర్వజ్ఞుం డని పేర్కొనఁబడినరావుసింగభూపతిని సందర్శింపఁ గడఁగి యతనిసభ కేఁగుటకుము న్నతఁడు తన్నే మేమి యడుగునో యెక్కడఁ దప్ప లు వట్టునో యని తలఁకి

సీ. “దీనారటంకాలఁ దీర్థ మాడించితి దక్షిణాధీశుమత్యాలకాలఁ
బలుకుచో డై తాంధ్రభాషామహాకావ్యనైపథగ్రంథసందర్శమునకుఁ
బగులఁగొట్టించి తుద్భటవివాదప్రాధి గొడడిండిమధట్టుకంచుఁక్కఁ
జంద్రశేఖరక్రియాశక్తి రాయయొద్దఁ బాదుకొల్పితి సార్వభౌమబిరుద

మేటులు మెప్పించెదో నన్ను నింకమీఁద
రావు సింగమహిపాలు ధీకాలు
నిండుకొలుపున నెలకొని యుండి నీవు
సరసగ్గణనికుసుమ కారదాంబ'

యని చెప్పి చింతామణిమంత్ర రాజమునఁ దనకుఁ బ్రసన్నురాలై ససరిస్వతీదేవిని సం
స్తుతించి యమ్మేదిసినాయకు పేరొలగమునకుఁ జనియెనట.

శ్రీనాథుఁడు తనబావ సుతనతీయుఁడై మహాదారిద్ర్యము ననుభవించు
టం గని యుత్తలంపడుచి త్తంబుతో నతని నెట్టులైన నొప్పించి భాగవతమును గర్ణా
టాధీశ్వరగన కంకితము సేయించి ధనవంతుఁ గావించ నెంచి దారిద్ర్యదుఃఖ మతనికిఁ
బెక్కు మడుంగు లెక్కుఁడుగాఁ దోఁపఁగోరి యొక్క నాఁడు చతురంగతయోనాధిరూఢుఁ
డై పెక్కుగ్రస్తు పరిజనులు పరివేష్టించిరాఁ బయసమై యొంటిమిట్టచేసినవఁ జనుదెంచు
చుండి పోతిన తనపాలముగోఁ గూర్చుండి తనయుండగుమల్లనచే దున్నించుచుండఁ గని
తనమరూత్వమును దెలుపఁగోరి శ్రీనాథుఁడు పల్లక మోయునాగ్రాద్రో ముందటిగఁ
డెను మోయువారిని బల్లకిని విడిచిపెట్టుఁడని యానతిచ్చె ననియుఁ బల్లక యెప్పటి
యట్ల నెడచుచుండ ననియు మల్లనయీచిత్రమును దగ్గికిఁ జూప నతిడు నాఁగటి
కాఁడికిఁ గట్టినయొకయెద్దును విడువు మని యాజ్ఞాపించఁగా మడక యథాస్రకారము
సాగుచుండ ననియు శ్రీనాథుఁడు పల్లకియావలిస్రక్క మోయువారినినింకాడ వదిలుం
డనఁగాఁ బల్లకి మోతగాగ్రస్తు లేకచే నెడచుచుండఁ గని పోతినయుఁ గాఁడియందలి
రెండవయెద్దును విడిపించి దుక్కి నాగించె ననియు సంతట శ్రీనాథుఁడు పల్లకి డిగి బావ
చెంత కేతెంచి హలికు లగుమీకుఁ గుశలమా యని యుల్లస మాడె ననియు దానక

* ఉ. "బాలరసాలసాలనవపల్ల వకోమలకౌవ్యకన్యకం
గుశల కిచ్చి యప్పడుపుఁగూడు భుజించుటకంటె సత్కృతుఁ
హలికు లైన నేమి గహనాంతరహీనులఁ గండిమాలకా
ద్దాలికు లైన నేమి నిజదానసుతోదరపోషణార్థ మై"

యని కినిసి పోతన పొడిచి చెప్పెననియు సగతి శ్రీనాథుఁ డతనిం గవుగిట గ్రుచ్చి
బావా వేడుకకై మేల మాడిన నలుగనగునా యని యతని ననుసరించి

క. "కమ్మనిగ్రంథం బొక్కటి
యిమ్ముగ నేవృపతి కైనఁ గృతి యిచ్చినచోఁ
గొప్పని యయ్యగె వెయ్యి
ర్దిప్పకొరున్నంగ నేల మట్టిమహాత్ముల్"

అని సరస్వతనం బగుకవనంబు సేయ నియ్యకొలుపుచు నందఱం గలసి యింటి కేఁగె
ననియు నింట వంటపదార్థము లేమియు లేమిని మల్లన నెలకేనియు నప్పగొని తేరఁ

* ఉ॥ "బాలరసాలసాలనవపల్ల వకోమలకౌవ్యకన్యకం
గుశల కిచ్చి యప్పడుపుఁగూడు భుజించుటకన్న మేలుగా
హలికు లైన నేమి మజియంతకును న్నగలేక యున్నఁ గా
ద్దాలికు లైన నేమి నిజదానసుతాదికపోషణార్థ మై"

అని పాశాంతరము.

బంచి యతండు విఫలమనోరఘుండై మగిడి చనుదెంచుడుఁ బోతన యిందఱికిని నేఁ
డెప్పగిది నోగిరం బిడువాడ నని కొండొకవడి యలందురి యెట్టకేలకు దిట్టతనంబు
దెచ్చికొని మఱుదిని దక్కుంగలవారిని జలకమాడి రాఁ బనిచి సరస్వతీదేవిని బరమ
భక్తియుక్తుండై ధ్యానింప నదేవి యతనికిఁబొడసూపి బాససము శుద్ధిచేయించి యచట
నొకతెర కట్టింప నాజ్ఞాపించి యతం డట్లు కావించ నేఁ జూచికోనియెద నీ వింక వగవ
వలదని యూటడించె ననియు సంత శ్రీనాథుడు కృతావగాహుం డై తనవారి నెల్లఁ దో
డ్పొని గీమునకు మఱలి వచ్చి యచ్చట సువారపుంబను లేవియు జూగకుండుట క
బ్బురపడి భుజియింప నందఁ టువగునలుదీరి కూర్చుండ భగినిం బిలిచి యక్కా యింకఁ
దడయనేల వడ్డింపు మనవుడు నాసాధ్య పారమాటననుండి భారతీదేవి పంచభక్త్య
పరమాన్నములతోఁ జతుర్విధాహారములు నించినపాత్రంబు లందియ్యఁ దెచ్చి తెచ్చి
యందఱికిని వలయుసంత వడ్డించి శ్రీనాథాదుల నాశ్చర్యరససాగరతరంగపరంపరాన్లా
వితచిత్తులఁ గావించెననియు భోజనోత్తరంబునఁ దాంబూలచర్వణములు నలుపుతఱి
శ్రీనాథుడు తన బావదన నుపలక్షించి కవిశ్రేష్ఠుండవగునీ కట్టిమహాదారిన్ర్య మనుభవిం
పనేల? నీవురచించుభాగవతమును నేరాజునకయిన సంతతమునేసి వలయుసంతధనము
సంపాదించి సుఖవృత్తి నుండుమా. పారతాకికసుఖంబుమీఁదియాశచే నైహతాకిక
సౌఖ్యంబును నిరాకరించి యిడుమలబడి బడలనేల యని బోధించి యతనిడెంద
ముఁగరఁగింప సంతలో వాణి యతనియెదుట నిలిచి వలవల నేడువఁగాఁ బోతన

ఉ. కాటుకకంటిసరు చనుకట్టుపయిం బడ నేల యేడ్చి దో

కైటభనైత్యమర్దనుని గాఁదిలికోడల యోమదంబ యో

హాటకగర్భురొణి నిను నాఁకటికిం గొనిపోయి మల్లక

గ్గాటకిరాటకీచకుల కమ్మఁ ద్రిపుద్ధిగ నమ్మ భారతీ"

యనుపద్యముఁ జెప్పి సరస్వతి ననునందుచె ననియు సంతట శ్రీనాథుడు పోతనభాగ
వతముం దెప్పించి దాని నెక్కడక్కడఁ బరిశీలించుచు సప్తమస్కంధంబున గజేంద్ర
మోక్షణకథాప్రసంగంబున నేనుంగును మొసలివానివలన విడిపింపఁ గగుణ వాడమి
విష్ణువు నైకుంతము నిర్గమించుచో

మ. "సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంధింపఁ జే

పరివారంబును జీరఁ డభిగపతిం బన్నింపఁ డాకర్ణికాం

తరభమ్మిలము చక్కనొత్తఁడు వివాదప్రౌఢత్రక్షికుచో

పరిచేలాంచల మైన వీడఁడు గజప్రాణావనోత్సాహి యై"

యని యేసన్నాహమును లేక దిగ్గన లేచి పఱతెంచె ననియుండఁ గని బావా భక్తుని
శత్రువును జంపబోయినవిష్ణువు పరికరములు లేక వేడుక చూడఁ బోయెనా? కాకున్న
నేమి నేయఁ బోయె నిట్లు చెప్పుట పోల దని యాక్షేపించె ననియు దానికిఁ బోతన
యపు డేమియు నుత్తరం బియ్యక మిన్నకుండి మఱునాడు శ్రీనాథుడు మస్తకమున
నూనియ నిడి రాచుకొనుచుండునమయమున సతనికుమారు నెక్కడనో దాచి

వచ్చి పోతన పెరటినూతిలో నొక పెనుకాతిం బడ వైచి యల్లన వచ్చి మఱదిం గని నీకొడుకు శావిలో బడియె ననుటయు శ్రీనాథుండు గుండెజల్లుమన దిగ్గన లేచి విరియఁబోసికొనిన వెండ్రుకలతోఁ గాఱుచున్ననూనియతో విగళితం బగునల్పపరిధా నంబుతో నవ్వాపించెంతకుఁ బరుగై ప్రియోంగితోంగి యందుఁ జూచుచు నాక్రందన ముసేయుచుండఁ బోతన వెనువెంటం బఱచించి శ్రీనాథా మిది యేమియవసరము? నిచ్చెనయెక్క డ? త్రాల్లెక్క డ? శావిగోదిగుటకు భయలెక్క డ? ఈయొడలినూనియఁ గడిగొని జలకమాడి కేశజాలము ముడిచి యూరికి జైలుఁబోయి యున్నపరివారము నెల్లఁ బిలుచుకొని వలసినయుపకరణావళి యెల్ల సంతరించుకొనినదా రావలయు. అట్లు గాక మిక్కిలరణి వేడుకఁ జూడవచ్చినా తాకున్న నీవు నందుఁ బడ వచ్చితి నా యని పరిహాసముచేసి నీవు పుత్రనాత్సల్యమున నేగితి నాతురముతోఁ బరికర ములు లేకయే పరువిడివచ్చితివో చూచాడ్పుననే పర మేశ్వరుండును ననభి క్తులదెసం గలనాత్సల్యాతిరేకంబున భక్తునిమొఱు చెవి బోకగానే తటాలున లేచి యుపకర ణావళిం దడవక పెనువిడి యగుడంచె నని సమాధానము చెప్పి ననియు నీకథ మూ రూరను బహుపండితపామరజనపరంపరామూలముగ వినుచున్నాము.

పై వివరించినకథలు నిజముగో కేవలకల్పితములలో మిశ్రములొ నిశ్చయంపఁ జాలము. వీనిం జదువునారు తమతమయ్య క్తికొలదిని భక్తికొలదిని నూహించు కొనవచ్చును.

పోతరాజు భాగవతము సమగ్రముగాఁ దెనిగించి నిరింతరహరిహరపరభ్యా నైకతానమానసుం డై విశాలయశోలతల కాలనాలుం బై నెగడి శాశ్వతం బగుతన పేరుం దనగ్రంథముతో నీగోకమున నిలిపి సర్వరం బగుకాయంబు దొఱిగి పరమ పదమున కరిగె.

గ్రంథపాతివేచనము.

ఇమ్మహాకవి భాగవతమును దెనిగించి దానిని లోకమునఁ బ్రకటింపక తాళప త్రసంపుటమున లిఖించి పదిలముగా దేవతార్చనపేటికయందుంచి పూజించుచు వచ్చి నిర్యాణకాలంబునఁ దనకుమారుఁ డగుమల్లనం బిలిచి మండనము నతనికిఁ జూపి యందున్నధనమును జతనమునఁ గాపాడు మని యాజ్ఞాపించి పంచత్వముఁ బొందె ననియుఁ దదనంతరము మల్లన దానిని నిప్పి పరిశోధింపఁగా నందనేక భాగములు బాణసామక క్రిమికులదప్టంబై నప్టంబై యుండినందునఁ బోతరాజశిష్యుం డగువెలి గండలవారయకవి కొంతభాగమును నేర్పూరిసింగన కొంతభాగమును గంగరాజు మఱి కొంతభాగమును మఱలఁ దెనిగించి రనియుఁ గొందఱు చెప్పుచున్నారు. మఱికొందఱు సర్వజ్ఞభూపతి బమ్మెరపోతనం బిలిపించి భాగవతమునకుఁ దన్నుగృతిపతిగా నొనర్పు మని వేడి యతఁ డియ్యకొనమికిఁ గోపించి యన్నరపాలుండు భూమిలో నొక పెనుఁబల్లము ద్రవ్వించియం దాగ్రంథమును బూడ్చిం చెననియు నంతఁ గొంతకాలమున కాటేని

పత్నికలలో శ్రీరామమూర్తి సాక్షాత్కరించి యానన్దగ్రంథమును బైటఁ దీయించి జగంబునఁ బ్రకటింప మగనిఁ బ్రోత్సహపఱుపు మని యానతిచ్చి యంతర్ధానము నొందె ననియు నాయమవేడికోలు సంగీకరించి సింగవృపాలుఁడు పుస్తకమును బైటఁ దీయింప నం దక్కడక్కడఁ దాటాకులఁ బలుదెఱంగులపురుగులు తిని పెక్కుచోట్లు శిథిలములై యుండెననియు సంతటఁ బోతనశిష్యవర్గములోనివా రగు వెలిగందలనారాయణాదులు సప్తభాగములను బూరించి రనియుఁ జెప్పుచున్నారు. ఈహేతువునే కూచిమంచితిమ్మకవి “సర్వలక్షణసారసంగ్రహము”నందు

సీ. “ఘనఁడు పోతనమంత్రయును భాగవతము రచించి చక్రకి సమర్పించునెడల
సర్విజ్ఞ సింగమత్కృతగుం డని తన కి మ్మని వేడఁగా నీయకున్న
నలిగి యాపుష్టకం బవనిఁ బాలించినఁ జివికి యం గొకకొంత శిథిల మయ్యెఁ
గ్రమ్మట నది వెలిగందల నారప్పరాజును మఱి బొప్పరాజు గంగ
రాజు మొదలగుకవివరుల్ లేజ మెఁగఁ
జెప్పి రాగ్రంథములయందె తప్ప లొదవెఁ
గాని పోతకపింద్రునికవితయందు
లక్షణం బెందుఁ దప్పనా దక్షహరణ”

యని చెప్పియున్నాఁడు.

వీనిలో నేకారణము నిజ మునను బోతరాజకృతభాగవతమున నక్కడక్కడఁ గొన్నిభాగము లుత్పన్నము లగుటయు వానిని నారాయాదులు పూరించుటయు స్పష్టము. కాని యేదోభాగములు పోతనవిరచితములొ యేదోభాగము లితరకవులు చెప్పిరో వాని నిర్దేశించుటకుఁ దగినయధారము లంతగాఁ గానము. ద్వితీయస్కంధము లోబ్రహ్మ నారదునకుఁ దత్త్వోపదేశంబుసేయుఘట్టమునఁ “బశుయజ్ఞ వాటయూహంతం భవత్రమృద్ధుటశఁగావవసంతకాలములను” ననుసీసపద్యము మొదలుకొని “వెలిగం దలనారయ చెప్పినకవిత్య” మని పూర్వముదితభాగవతమునందు ముద్రింపఁబడియున్నది. ద్వితీయస్కంధమున గద్యముంజూడఁగాఁ బోతనామాత్యరచితంబనియేయున్నది. తృతీయచతుర్థస్కంధములును “బోతనామాత్యప్రణీతం” బనియేయున్నది. పంచమస్కంధాంతగద్యమున గంగనార్యప్రణీతంబనియు, షష్ఠంబున నేర్పూరిసింగనార్య విరచిత మనియు నున్నవి. ఈసింగన, “యేర్పూరిశాసనం” డగు నెఱ్ఱాపైగ్గడకు మనుమఁ డని యాస్కంధంబునఁ దొలుతఁ జెప్పికొనియున్నాఁడు. సప్తమాష్టమనవమ స్కంధములును దశమస్కంధపూర్వ భాగమును బోతనామాత్యప్రణీతము లని యున్నది. దశమస్కంధోత్తరభాగమున శ్రీకృష్ణుఁడు కేళీగృహమునందు రుక్మిణీదేవితో విరసోక్తు లాడుట యనుఘట్టమునఁ “గాటుక నెఱయంగఁ గన్నీరు వటదలై” యనుసీస పద్యముమొదలు వెలిగందల నారాయణకవివిరచిత మని ప్రాచీనపండితజనలిఖితపుస్తకములందుఁజెప్పఁబడియున్నదని పూర్వముదితగ్రంథపీఠికయందువ్రాయఁబడియున్నది. ఏకాదశ ద్వాదశస్కంధములగద్యములలో నారాయణాఖ్యప్రణీత మని యున్నది.

ఇవి మాత్రమే కాక పోతనామాత్యునిరచితము లని గద్యము లున్నస్కంధములలో నేయేచోటల నేయేపద్యముల నేయేకపు లెంతెంతభాగము న్రాసిరో యెఱుంగరాదు. శైలిభేదములవలన గొంతిగొంత యూహించవచ్చు గాని యిదమిత్ర మని నిర్ణయమునేయ సాధ్యము గాదు.

శైలి లోపగువానింగూర్చి యింకఁ బ్రశంసితము.

ఈమహాకవిశ్వరునికవిత్వ మతిసుకుమారిసరసవచనరచనాభారేయమై నాతికతన మై శబ్దార్థాలంకారశోభమాన మై కోవిదసామరజసహృదయంగమ మై వీనులవిం దై చదువునారి కమందానందంబు గలిగించును. చదువుచుండఁగానే యర్థమును గోచరం బగుటచే బోతనరచన కేవలద్రాక్షాపాకము. తిరుచుగాఁ గోమలసుగుచిరపదనముదయసంకలిత మగుట స్థితిగ్రంథమునఁ గ్కశికేవృత్తియే ప్రధానము. ఓజస్వినాదమాధుర్యాదికావ్యగుణంబులు పోతనకవనంబున మెండుగాఁ గానఁబడుచుండును. రసానుగుణంబుగ శైలి నుచితరీతుల మార్చి రసపోషణంబు సేయుటయందఁ బోతన యెంతయుసమగుడు. శృంగారరసపోషితభక్తిరసము పోతనకవనమున విలసిల్లుకై నడి నితరాంధ్రగ్రంథములయందెక్కడను గానము. కేవలశృంగారరసమును భక్తిరసమును నెండఁజే గవులు వర్ణించియున్నారుగాని భక్తిరసమునకు సకలజనరంజనంబుపొంటు శృంగారరసంబు సంగంబుగ సంగీకరించి యెల్లరయుల్లంబుల హరిభక్తి నివృత్తిల్లి పల్లవింప నిల్లు చిత్రముగా వర్ణించినకపు తెవ్వరునులేరు. సగుణవర్ణనావైదగ్యంబున బోతనతోఁ దులఁదూఁగువారు లేరు. ఇతనికిఁ గలహరిభక్తి యంతయునచ్చుపడ శ్రీవిష్ణుదేవునిలీలామాహాత్మ్యంబులు పరిపరివిధములఁ దనయావచ్చక్తిని వినియోగించి మనోహరలీలల వర్ణించియున్న వాఁడు గావున నెట్టివారికేని భాగవతమును జదువ దేహము పులకాంకిత మగును. సప్తమస్కంధమునఁ బ్రహ్లాదచరిత్ర ప్రస్తావమున హరిభక్తి వర్ణింపఁబడియున్నరీతి యంతయు సవాఙ్మౌనసగోచరము. అది చదువఁజదువ మనంబు భగవంతునివాదారవిండుయుగళంబున లయించుటయ కాక పోతనామాత్యునివర్ణనాచాతుర్యంబును నీశ్వరభక్తియు నింత యొప్పునే యని డెండమున నిబ్బరంపుటబ్బరంబును గదిరెడి. కేవలశృంగారరసమున కష్టమస్కంధంబున మోహిన్యవతారవర్ణనంబును దశమస్కంధమున గోపికాకృష్ణవిలాసములును వీరరాధారసములకు సప్తమస్కంధమున శ్రీనృసింహావతారఘట్టంబును నుదాహరణంబులు. ఇట్లక్కడక్కడ నాయారసముల కుదాహరణము లూహించుకొనునది. మహాకావ్యలక్షణము లగు

క. “పురసింధునగర్వినశశి

సరసీవనమధురతిప్రసంగవిరహముల్

పరిణయతనయోదయనయ

విరచనయాత్రాజిమాత్యవిభువర్ణనముల్”

G

అనువీనిలోఁ బెక్కులక్షణములు భాగవతమున నక్కడక్కడ మనోజ్ఞముగా వర్ణింపఁ బడి యున్నవి.

అనేకవిధము లగుశబ్దాలంకారములలో సంత్యస్తాననియమంబును నీకవి విచ్చలవిడి ప్రయోగించియున్నాడు. ఈశబ్దాలంకారము పోతనకవిత్వమునందు వెలయుమనోజ్ఞభంగి నితరకవులరచనల నెక్కడనుం గానరాదు. ఇందుల కుదాహరణములు సూచించెదము.

క. “కనియె న్నారదుఁ డంతఁ

వినయొకవిలాసు, నిగమవిభజనవిద్యా

జనితోల్లాసుఁ, భవదుః

ఖనిరాసుఁ, గురుమనోవికాసుఁ వ్యాసున్.”

ప్రథమస్కంధము.

మ. “కనియెం గృష్ణుఁడు సాధునీరము, మహాగంభీరముం, బద్ధుఁ

కనదాస్వాదువినోదమొదమదధ్వింగద్వంద్వరూంకారముఁ ,

ఘనకల్లొలలతావితానవిహః త్కాదంబకోలాహల

స్వనవిస్ఫారము, మందవాయుజకజాసారంబుఁ గాసాగమన్.”

దశమస్కంధము.

ఇక్కడ సమాసాంత్యవర్ణము లెల్ల నొక్కటియగుట సంత్యస్తాననియమంబు నాఁబడు. ఇట్టియంత్యనియమచిత్రములు గలపద్యంబులు పోతనకవిత్వములో లెక్కకు మిగిలినవై యున్నవి. ఇవి ప్రయోగించునపుడు తఱుచుగాఁ గ్రియాపదమును బద్యములోలుత నుంచి వెంబడి నాక్రియతో నన్వయించువిశేష్యపదమునక నేకవిశేషణములు చెప్పి యావిశేష్యముతోఁ బద్యమును ముగించుచున్నాడు గావున నివి యెంతయు హృద్యములుగా నుండును. “కనియె”ననిపద్యారంభమునఁ గ్రియయుండే నేని సంత్యనియమ మవశ్య మందున్నదనియే యూహింపవచ్చు. ఈయలంకారవిశేషము పోతనకవిత్వములోఁ బ్రతిఘట్టమునఁ గానఁబడుచున్నను శ్రీరామభక్తాగ్రేసరుఁ డగుటంజేసి నవమస్కంధమున రామావతార కథాప్రసంగంబున ననేకపద్యముల నీశబ్దచిత్రములతో నతిమనోహరంబుగ విరచించియున్నవాడు. శ్రీరామదేవునికిఁ బరమభక్తుండుగావున రామాయణమునే తెనిగింపఁ దనకుఁ గోరికి యగ్గలంబనియు నైన నను దగ్గరింభ మంతకుఁబూర్వమే భాస్కరాదులచేఁ దెనిగింపబడియుండుటచే దానినే మగుడఁ దా రచియించుట చర్వితచర్వణం బనియుఁ “బదిరెను భాస్కరుండు లేదా రామాయణమును బండ్ల కెక్కింపనా”యనియుఁ జెప్పి పోతన విషాదపడి యది మానుకొని భాగవతముఁ దెనిగింపఁ బూనె ననియుఁ బెద్దలు వ్యవహరింతురు. ఈశబ్దాలంకారఘట్కి నితఁడు భాస్కరరామాయణంబున సంగ్రహించియుండనోపుననితోఁచెడి.

ఉ. “పాటితపస్త్వత్త్వవనపాటక, నిధబలావరుద్ధకృం

గాటక, గ్రంథిలఘుకుటిగాఢలలాటక, గ్రూరతారకా

నాటక, నాంత్రికాంచిపరిణధృతప్రపతత్క్రిమిచ్చటా

టీటక, రక్తసిక్తపటుఫేటకఁ దాటకఁ గాంచి రయ్యెడన్"

భాగవతము-నవమస్కంధము.

య. "సవరక్షార్థము తండ్రి వంపఁ జని విశ్వామిత్రుఁడుం దోడ రా

• నవలీలం దునుమాడె రాముఁ డదయుం డై బాలుఁ డై మంతల

చ్చవిసంభజితహాటకం, గపటభాషావిస్ఫురన్నాటకఁ

జవభిన్నార్థమఘోటకం, గరవిరాజితకం దాటకన్."

భాగవతము-నవమస్కంధము.

ఉ. "పుణ్యచరిత్రుఁ డత్రయనిపుంగవు వీడ్కొని రాముఁ డంచితా

గణ్యగుణాశ్చ రాముఁ డుపకంఠమునం జని కాంచె చండకా

రణ్యము సిద్ధిసంయమివిరాజితచారుతపోమజాతన

త్పుణ్యము, నిర్మలాంబువగ పుష్కరపూర్ణ సహోవరేణ్యమున్"

భాగవతము-నవమస్కంధము.

ఉ. "పుణ్యండు రామచంద్రుఁ డటఁ బోయి ముదయునఁ గాంచె చండకా

రణ్యముఁ దాపసోత్తమశరణ్యము, సుద్ధతబ్ధి బర్హలా

వణ్యము, గౌతమీవిమలవాఃకణపర్యటనప్రభూతపా

న్ద్యణ్యము, సుల్లసత్తరునికుంజవరేణ్యము సత్యగణ్యమున్"

భాగవతము - నవమస్కంధము.

ఎఱ్ఱాస్రగ్గడయు నీయలంకారమును బ్రయోగించియున్నాఁడు.

క. "ధీమంతు లంతఁ గాంచి

గోమంతము విపినసుముకుంచితశబరీ

సీమంతు నిర్మలకణ

హేమంతముఁ గనకమయమహీమంతంబున్"

హరివంశము, ఉత్తరభాగము. ఆ. . ౧

క. "చారుశరీరమృతిజిత

కారదనీరదుఁడు ధీకారగుఁడు భవో

త్తారదుఁ డాశ్రయితతికి

నారగుఁడు తడియగృహమునకు నేతెంచెన్"

ఆ. ౬.

ఇయ్యలంకారవిశేషమును బోలెన నానావిధచిత్రగతుల వీనులవిందుగా రచియించియున్నవాఁడు.

క. "భూషణములు సెవులకు నఘ

సేషణములు మృత్యుచిత్తభీషణములు హృ

తోషణములు కల్యాణిని

శేషణములు హరిగుణోపచితభాషణముల్"

క. "పావనములు దురితలతా

లావనములు నిత్యమంగళప్రాభవసం

జీవనములు లక్ష్మీసం

భావనములు నానుదేవపదసేవనముల్"

ప్రథమస్కంధము.

క. “మంతనములు సద్గతులకుఁ
బొంతనములు ఘనము లై నపుణ్యముల కిదా
నీంతనపూర్వమహాఘని
కృంతనములు రామనామకృతచింతనముల్”

నవమస్కంధము.

క. “ధృతి చెడి లోబడె మల్లం
డతులితభవజలధితరికి హతరిపుపురికిఁ
హితకరికిఁ ధృతగిరికిం
దతహరిరవభరితశిఖరిదరికిఁ పరికిన్”

దశమస్కంధము.

క. “స్ఫురితవిబుధజనముఖములు
పరివిదళితదనుజనివహపతితనుముఖముల్
గురురుచిజితశిఖిశిఖములు
నరహరికరనఖము లమరు నతజననఖముల్”

గీర్వాణపదలఘుభూయిష్ఠము - సప్తమస్కంధము.

క. “అడిగెద నని కడువడిఁ జను
నడిగినఁ దను మగుడ నుడువఁ డని నడ యుడుగున్
వెడవెడ నిడిముడిఁ దడఁబడ
నడుగిడు నడుగిడు జడిమ నడు గిడునెడలన్”

ఆంధ్రపదలఘుభూయిష్ఠము. ఆష్టమస్కంధము.

ఇట్లు కర్ణామృతము లగుపద్యములు పెక్కుచోట్లఁ గానఁబడుచున్నవి. వెనుకటిమధ్యకాలపుఁ గవులందఱుఁ బోతరాజుమార్గము నూతగాఁ గొని తమ “పరిణయముల”తో శబ్దచిత్రంబులఁ బెల్లుగాఁ బ్రయోగించియున్నారు.

పోతన యీరీతిని శబ్దచిత్రములకు విశేషముగాఁ జొచ్చినను నర్థాలంకారముల నొప్పరికింపక ప్రసంగము పొసంగినపుడెల్ల ననేకవిధము లగునర్థాలంకారము లుదాహరించియున్నవాఁడు. వానిలో క్లేషానుస్రాణితాభేదాధ్యవసాయంబు నితఁడు భట్టబాణుఁడు కాదంబరియందుఁబోలెఁ గడుదీర్ఘము లగువచనములయందుఁ బ్రయోగించియున్నాఁడు. కథారంభముననే నైమిశారణ్యవర్ణనావచనము నవమస్కంధమున గంగానదీవర్ణనావచనము లోనగువానిఁ జూడ నియ్యలంకారమునందుఁ గవికిఁ గలప్రేమ తెల్ల మగు.

క. “కొండఱికిఁ దెనుగు గుణ మగుఁ
గొండఱికిని సంస్కృతంబు గుణ మగు నెండుం
గొండఱికి గుణము లగు నే
నందఱి మెప్పింతుఁ గృతుల నయ్యెయెడలన్”

అని పోతనయుపోద్ఘాతమునఁ జెప్పి తత్ప్రతిజ్ఞానుసారంబుగఁ గొన్నిచోటులఁ గేవలాంధ్రవనరచనలును గొన్నియెడల శుద్ధగీర్వాణరచనలుం గావించెఁ గాని తెన్నగాఁ బరిశీలించిన గ్రంథమునఁ దెనుఁ గుకంట సంస్కృతమే యెక్కుడయిగోచరించును. అష్టమస్కంధమున స్వర్గవర్ణనావచనపూర్వభాగంబును దశమస్కంధపూర్వభాగ

మునఁ గృష్ణావతారశాల్యక్రీడాదివర్ణనంబులను నాస్కంధంబున నేఋతువర్ణనాదుల నొప్పారు పెక్కువచనములును నాంధ్రపదభూయిష్ఠములై యుండును గాని గీర్వాణ రచనలే యీ గ్రంథంబున బహుళములై కన్పట్టుచున్నవి.

పోతన యాశ్వాసాంతగద్యమునందలి “సహజపాండిత్య” యను బిరుదుం జూడ నితండు గురువుల నాశ్రయించి విద్య సభ్యసింపక స్వయముగాఁ గట్టించి గ్రంథములు చదివి పాండిత్యము సంపాదించె నని యెన్నవలసియున్నది. సహజపాండిత్యుడైనను బోతనకుఁ గలసహజం బగునుభయభాషాప్రావీణ్యంబును బదప్రయోగనైపుణ్యంబును ససాధారణములై యునఁగు. భాగవతమునఁ గానవచ్చునొకకొన్ని వ్యాకరణాదిస్థాలిత్యముల కిమ్మహాకవిశ్వరుండు గురుముఖమున విద్యాభ్యాసము సేయమిదో కారణ మని కొందఱుండురుగాని యది యట్లనిదో నిర్ణయింపవలకాశము కానరాదు. పోతరాజుకవనంబున నిన్నిసులక్షణప్రయోగములును నిట్టిపాండితీమహిమయుఁ జూపట్టుచుండఁగా నొకటికెందువ్యాకరణభింశములును బూడనూపినయెడల నానికిఁ జరకాలలేఖనపరంపరాజనితవ్యత్యాసముగో, గ్రంథపాఠంబున నితరకవిజనపూరణములో, మఱిదోవో కారణములై యుండనోపు నని యూహింపవచ్చును. పోతనకుఁ గేవలగ్రంథవిలోడనజనితవైమధ్యముమాత్రమే కాక సర్వతోముఖం బగు లోకానుభవజ్ఞానంబును గలిమికిఁ దగ్గరచనయందనేకభాగములు నిదర్శనములై యున్నవి. దశమస్కంధపూర్వభాగమునందలి రానస్రీఁ భివర్ణనావచనముం జూడ నిక్కవిశ్రేష్ఠునకుఁ గలభరతశాస్త్రప్రౌఢిమయు, హావభావాభిసయవర్ణనాపాటనంబును, వెల్లడియగు. దశమస్కంధముననే శ్రీకృష్ణునితైశనక్రీడాప్రసంగంబున జలక్రీడాభివర్ణనంబునుఁ జలిది గుఱచుకథయు, నాల మేపులీలయు, గ్రేపుమొదవులవిలాసములును, గోదోహనప్రకారములును మఱియు సనేకవిషయములును హృదయానురంజకము లగుస్వభావోక్తులఁ బాలుచార వర్ణింపఁబడి యునికిఁ జూడఁ జూడ నితనిప్రపంచజ్ఞానముపాఠం గెఱుంగనగు.

పోతనకైలికిని నన్నయ తిక్కన యెఱుఁగెన లోనగువారికైలికిని భేదములు గానవచ్చుచున్నవి. వారికవిత్వమున వ్యాకరణప్రయోగప్రౌఢిమయు, నన్వయకాఠిన్యంబును, నాంధ్రపదభాహుళ్యంబును మెండు. పోతనకవనంబున నన్వయసౌలభ్యంబును, బదసౌకుమార్యంబును, శబ్దార్థాలంకారాదిచిత్రంబులును మెండు. కవిత్వయము వారిపద్యములలోఁ దఱుచుగా యతిప్రాసములపట్టులఁ బృథిక్పదములు లేక సంధిగతాక్షరములఁగాని పదమధ్యాక్షరములఁగాని ప్రాసవిశ్రమములు ఘటిల్లఁ బాదపాదమునకు నిలిపి చదువ నెంతయు ననువుగాక యతిప్రౌఢముగా నుండును. పోతనపద్యములలోఁ దఱుచుగాఁ బ్రతిపాదాంతమునను విశ్రమస్థానంబులను బదములు ముగింపఁబడి శయ్యాచిత్రముల నొప్పి పామరులకును జదువ సులభములై సరళములై శ్రావ్యములై యుండును. ఈభేదములఁ దెలుపుటకై సమాసవిషయవర్ణనలు గల

కొన్ని పద్యములు రెండు గ్రంథములనుండి యెత్తి క్రింద వ్రాయుచున్నాము.

మాలిని. “ఏది తనప్పి తలిప్పినక్రోవుల నిమ్మగుతావులజొంపములం
బూచినమంచుశోకములకొ మురపొన్నల బొన్నల గేదెగులం
గాచి బెడంగుగఁ బండినయాసహకారములం గదలితతులం
జూచుచు వీనుల కిం పెనంగఁ వినుచుకొ శుకకోకిలముస్వరముల్”

కవిరాజవిరాజితము. “చనిచని ముందట నాజ్యహవిర్భృతసారభద్రామలతాతతులం
బెనంగినమాఁతులకొమ్మలమీఁద నశేతలతాంతము లైనను బా
యనిమధుపపక్రరంబులఁ జూచి జనాధిపుఁ డంత నెఱింగె దపో
వన మిది యల్ల చె దివ్యమునింద్రనివాసము దా నగు నంచు నెదన్.”

సీ. “శ్రవణసుఖంబుగా సామగానంబులు చనివెడుశుకములచదువు దగిలి
కదలక వినుచుండు కరులయుఁ గరికరశీతలచ్చాయఁ దచ్చీకరాంబు
కణముల నిల్లనిగా ద్వాసపడి వానిఁ జెంది సుఖం బున్న సింహములయు
భూసురప్రవరులు భూతబలుల్ దెచ్చి పెట్టు నీవారాన్నపిండతతులు
గడఁగి భక్షింప నొక్కటఁ గలసియాడు
చున్నయెలుకల పిల్లల యెండు సహజ
వైరిసత్త్వంబులయు సహవాస మపుడు
చూచి మునిశక్తి కంతయుఁ శోద్య మంది.”

భారతము అదిపర్వము ఆ-౪-కణ్వామహామూన్యాశ్రమవర్ణనము.

భాగవతమున

ఉ. “అందుఁ దమాలసాలవశుశార్దూననింబకదంబపాట్రీ
చందననారికేళఘనసారశరీషలవంగలుంగమా
కందకుచందనక్రముకకౌంచనబిల్వకపిత్థమల్లికా
కుందమధూమమంజుళనికుంజములం దనరారి పెండియున్.”

క. “పరిపక్వఫలభరానత
తరుకాఖానికరనివసితస్ఫుటవిహగో
త్కరబహుకోలాహలరవ
భరితదిగంతములు గలిగి భవ్యం బగుచున్.”

క. “అతినిశితచంచుదళన
క్షతనిర్గతపక్వఫలరసప్రాశనమో
దితరాజశుకవచోర్ధ
శ్రుతిఘోషము చెలఁగు శ్రవణసుఖదం బగుచున్.”

క. “లలితసహకారపల్లవ
కలితాస్వాదనకషాయకంతవిరాజ
త్కలకంతపంచమస్వర
కలనాదము లుల్లసిల్లఁ గడురమ్యము లై.”

క. “అతులతమాలమహీజ
ప్రతతిక్షణజాతజలదపరిశంకాంగీ
కృతతాండవభేలనవిల
సితపించవిభాసితాలకిభిషేవ్యం లై.

తృతీయస్కంధము - కర్దమాశ్రమవర్ణనము.

క. “సుకుమారుఁ డతఁడు గోపా

లకవుఁ డైవహించి యడవులం గ్రుమ్మరుచు

న్నికి నాక కాదు పగవా

రికి నైనఁ దలంపమన మెరియఁగే వగలన్.”

భారతము-విరాటపర్వము.

క. వికచముఖుఁ డగుచు శాత్రవు

లకు హితు లగునట్టివారలం గని భూపా

లకుఁ డెద క తైరయును నా

లుక జెల్లము నై కలయఁ బలుకఁ గావలయున్.”

కాంతిపర్వము.

ఈపద్యములలోఁ బై వ్రాసిన భాగవతపద్యములను బోల్చినూడి ఛందో విషయిక మగుభేదము గోచరించును.

భాగవతమునఁ గొన్నిచోట్ల గేఘటకారములు ప్రాసవిశ్రమములయందు మైత్రి జెందుచుంటం గని కాకుమారియప్పకవి తన యప్పకవీయములో

ఉ. “బమ్మెరపోతరాజకృతభాగవతంబు నలక్షణంబు గా

కిమ్మహి నేమిటం గొదవ యంతయు నాదిసిమాడఁగాను గే

ఘమ్ములు తాలునుం గలిసి ప్రాసము బై నకతింబునం గదా

యిమ్ముల నాదిలాక్షణికు లెల్లగు మాని సుదాహరింపఁగన్.”

అని వ్రాసి పోతనకవిత్వములో నుభయ రేఘసాంకర్యదోషము గన్పట్టుచున్న దని చెప్పియున్నాఁడు. చక్కఁగ విచారింపఁగా నీసాంకర్యము భాగవతమునఁ గొన్నిచో టులఁగానఁబడుచున్నను నాగోషము పోతనదియో యితరకవులది నో యనివిచారింప వలసి యున్నది. ఆంధ్రకవులలో నొకపక్షమునా శీఘ్రమును బాటించినవారును నిం కొకపక్షమువారు దీనినిబాటంపనివారునై యున్నవారు. ఈమతద్వితయములో నేది ప్రశస్తమో యేది యవలంబనీయమో యేదొకపు లేదోపక్షమువారో వీనినెల్ల ను పోద్ధాతవి స్తరభీతిచే నిటఁ జర్చింపఁబూనుకొనము. పోతనరచనయం దీమైత్రి యున్న దా యనుసంశయముమాత్ర మిచ్చుట విచార్యము.

కూచిమంచితిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమునం దీవిషయమై కొండొక విచారించి పోతనరచనయం దీమైత్రి గానరామ కుదాహరణములువ్రాసి

ఆ-కె “కాకుమారియప్పకవి యహోబలపతి

మద్దరాజరామముఖ్యు లెల్లఁ

బోతరాజకృతమున తాలు రేఘలు

గదిసె నంచుఁ జెప్పి రది మురిక్కి.”

యనిసిద్ధాంతీకరించియున్నాఁడు. దీనిని స్థాపింపఁ బోతన వ్రాసిన భాగములు “ప్రథమ స్కంధము, ద్వితీయస్కంధమునఁగొంతయు, షష్ఠన స్తమాష్టమనవమంబులును, దశమ పూర్వభాగములోనికొంతయును నై” యున్న వని చెప్పి వానిలో నీదోషములేకుంట

కుదాహరణములు వ్రాసియున్నాడు. అయినను వ్యవస్థాసంగతము సింగనార్యప్రణీతమని యాస్థానమునం దాద్యంతపద్యములవలనఁ దెలియవచ్చెడి. పయివాక్యమునందలి“వృత్త” యనుపదము ప్రక్షిప్తముగాఁ బడియున్నదేమో. ఉభయరేఖమైత్రి లేమికిఁ దిమ్మకవి వ్రాసిన యుదాహరణములలోఁ గొన్నిటిని వెండియుం గొన్నింటిని నిందు వ్రాయుచున్నాము.

ఉ. “మాటువడంగ లేనియసమర్థుల సుపుల నస్త్రవిద్యలం
దేఱినిపిన్నపాపల వధించె నిషిద్ధపుగ్రూరకర్తుఁడై
పాటుఁడె వీడు పాతకుఁడు ప్రాణభయంబున వెచ్చనూర్చుచుం
బాటెడి వీని గావుము కృపామతి నర్జున పాపవర్జనా.”

చ. “వెఱచినవాని నై న్యమున వేఁగుఱునొందినవాని నిద్రమై
మఱచినవాని సౌఖ్యముగ మద్యముఁ ద్రావినవాని ఛిగుఁడై
పఱచినవాని సాధుజడభావమువానిని గావు మంచు వా
చఱచినవానిఁ గామినులఁ జంపుట ధర్మము గాదు ఫల్గునా.”

ప్రథమస్కంధము.

ఉ. “తొక్కలు రావు పిల్లలకు శివపటినండియు మేఁద గానమిం.....”

సప్తమస్కంధము.

మ. “ఉఱుకుం గుంపియుగంబుపై హక్రీయక్ మామృతంఁచు బాదమ్మలం
దిఱుకుం గంతము వెన్నుదిన్న నెగయుఁ హేలాగతి న్నాదముం
బఱచు న్నున్నగఁ దాను మంచు మునుఁగుఁ శల్యంబులుఁ దంతముల్
విఱుగఁ వేయుచు బొంచి పొంచి కరియుఁ వేదండయాశోత్తమున్.”

క. “ఎఱుగుదుఁ వెఱవా యిప్పుడు
మఱవను సకలంబు నన్ను మఱచినయడలక్
మఱతు నని యెఱిఁగి మొఱుగఁ
మఱవక మొఱుయిడిరయేనిమఱి యన్యములన్.”

క. “ఒఱ పగునరమును బిఱుగును
నెఱిగోఁకయు ముఖము సిరియు నిర్మలఖరముల్
కుఱుచచెవులుఁ చెలిగన్నులుఁ
దఱు చగుకంతంబుఁ జూడఁ దగు నాహరికిన్.”

ఆ-వె. “చావు లేనిమందు చిక్కన వన కబ్బె
ననుచుఁ గడవ యగురు లడఁచికొనిన
వెఱచి గురలు హరికి మొఱులు వెట్టిరి సుధా
పూర్ణఘటము పోయెఁ బోయె ననుచు.”

ఆ-వె. వాలుఁగంటివాఁడివాలారుఁజాపుల
కూలి ధైర్య మెల్లఁ గోలుపోయి
తఱలి యెఱుక లేక మఱచె గుణంబుల
నాలి మఱచె నిజగణాలి మఱచె.”

క. “వెఱచుచు వంగుచు వ్రాలుచు
నఱిముఠి గుబురులకుఁ జనుచు హరి హరి యనుచున్

మఱుగుచు నులుకుచు దిలదిఱు
గులుమట్టపుఁబొట్టివడుగు కొంత నటించెన్."

మ. "నెఱి నెల్ల ప్పడు నిల్చి ప్రాణిచయును నిర్మించి నిర్మించి వీఁ
పిఱయ న్నిల్లుచు నావులించుచు నజాం దీసృష్టియు న్నాని మే
నోగఁగఁజెప్పలు మాసి కల్లలగఁజై యుండంగ నిద్రించుచుం
గులువెట్టం దొడఁగఁగలల్ గనుచు నున్మోషించుచున్ భూవం."

క. "మఱుగఱులు వలుఁదమీసలుఁ
జిఱుదోఁకయుఁ బసిఁడియొడలు సిరి గలసాడలున్
నెఱిమొగము నొక్కకొమ్మును
మిఱుచాపులు గలిగి విభుఁడు మీనం బయ్యన్."

క. "పెఱవాఁడు గురుఁ డటంచును
గొఱి గానిపదంబు నూపఁ గుజనుండును నీ
నెఱివ్రోవ నడవ నేర్చిన
నఱిమఱి లేనట్టిపదము నంగు దయాభీ."

మ. "ఱుఱ కంభోనిధి గోసి వేదములకుయ్యుం ప్పన్యముం జూచి వే
గఱు లల్లార్చి ముఖంబు సాఁచి బలువీఁకం దోఁక సారించి మే
నెఱియం దొడలు దీటి మీస లదరన్ మీనాకృతి నిర్మింపఁ డ
క్కుఱిఱిం దాఁకి వధంఁచె ముష్టిదళిత్రావున్ హయగ్రీవునిన్."

అష్టమస్కంధము.

మ. "తెఱవా నీపలకట్ల యా వినుము లే జేనోత్తమాహ్వనమున్
మొఱుగం బోలునె వేల్పులం బడయుటన్ మోఘంబులే నీకు ని
తఱిగర్భం బగుఁ బుత్త్రిఁడుం గలుగు నీతారణ్యముం బూన్య మా
వెఱవం గార్యము లేదు సిగ్గు దగు నే వ్రీడావనమాననా."

నవమస్కంధము.

క. "మఱియును దినుజుఁడు రామునిఁ
గజవన్ గమకించి తెఱపి గానక యతనిం
జూచుఱు జూచుచు శౌర్యముఁ
బలివోవఁగ నంత నింత బడయుల దన్నెన్."

క. "కఱచి పిఱుతివక మఱియును
వెఱవక నిజవదనజనితవిషదహనశిఖిల్
మెఱయఁ దననిడుదియొడలిని
నెఱి హరిఁజెనఁగొనియె భుజగనివహపతి వడిన్."

మ. "వెఱమఱి లేనిమేటి బలువీరుఁడు కృష్ణకుమారుఁ డొక్కచే
జఱచి ఖగ్గేంద్రచందమునఁ జక్కనిదొడలఁ బట్టికన్నులం
జొఱుచొఱ దుర్విషానలము జొబ్బిలుచుండఁగ నొత్తి వీలతో
జిఱిజిఱిఁ ద్రిప్పివైచెఁ బరిశేషితదర్పముఁ గ్రూరదర్పమున్."

క. "అఱువదినాలుగువిద్యలు
నఱువదినాలుగుదినంబులంతన వారల్
నెఱివారు లైనకతమున
నెఱి నొక్కొకనాఁటివినికి నేర్చి రిలేకా.

చ. “ఎఱుగును మేము నిన్ను వనజేక్షణమిత్రుడ వీవు కూరిమి
 స్మృతయుచు దల్లిదండ్రులకు మే లెఱిగింపఁ బ్రయుండు వంపఁగా
 వఱలెడుభక్తి వచ్చితివి వారల నైన మనంబులోపలఁ
 మఱవఁడు శారి మేలు మఱి మాన్యులు రాజున కెవ్వ రిచ్చుటన్.”

మ. “కఱపించెన్ ఫణికోటిచే లతికలం గట్టించి గంగానది
 స్నైతీఁ ద్రోపించె విషాన్వితాన్న మొసఁగెన్ నిదారతిం జెంది యే
 మఱియుండం బాడిపించె నాయుధములకొ మత్తుత్తులం దేమియున్
 గొఱగాఁ డీధృతరాష్ట్రునూనుఁడు మహాకూరుండు కార్యంబునన్”

దశమస్కంధము.

ఇట్లు పై పద్యములు నింకననేకములును బోతసరచితభాగములలోఁ గేవల
 శకటరేఫప్రాసముల కుదాహరణములుగాఁ గానఁబడుచుండుటఁజేసి రేఫఱకారభేద
 మును బోతన లెస్సగా నెఱిగిననాఁ డనియు నుభయరేఫములమైత్రి కూడ దనుట
 యే పోతనామాత్యునిమత మనియు నూహింపవలయు ననుట స్పష్టము.
 వెలిగిందలనారయూదులు రేఫఱకారములఁ గలిపినందుల కుదాహరణములు:—

చ. “హరిఁ బరమాత్ము నచ్యుతు ననంతునిఁ జిత్తములోఁ దలంచి సు
 ధీరత విశోక సౌఖ్యములఁ జెందినధనిధు లవ్యక్తత్యముల్
 మఱచియుఁ జేయ నొల్లరు తలంచిన నట్టిద యా సురేంద్రుఁడుం
 బగువడి నూము ద్రవ్వెడునిపానఖనిత్రము మానుకై వడిన్.”

ద్వితీయస్కంధము.

క. * “మఱియును బుష్పాశ్రమ వన
 సరిగుపవననదపురిందజనపదగిరిగ
 హ్వర గోష్ఠ యజ్ఞశాలా
 పుర దేవాయతన పుణ్యభూములయంగున్.”

మ. “తెఱఁగొప్పకొ జననీవియోగమునఁ గుంతీ ప్రస్థపానంబు సో
 దరఁగంతుయుఁ గల్గ దేవవిభువక్తిస్థామృతంబుకొ ఖగే
 శ్వరుఁ డర్థిం గయికొన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి నిర్జించి త
 ధరణీంజ్యముఁ గొన్నమాద్రికొడుకుల్ ధన్వాత్తులే యుధవా.”

క. “ధర కునకభోగ్యమును నిహ
 పరదూరము నైనతను వుపాదేయముగా
 నెఱి నమ్మి వస్త్రప్రమాల్భ్య
 భరణంబు లలంకరించు పామరజనులన్.”

క. “ పరఁగఁగ దహోద్ధతు లి
 ద్దలు కొడుకులు నీకుఁ బుట్టి ధరణికి ప్రేరై
 నిరతము బుధజనపీడా
 పరు లై వర్తింతు రాత్మబలగర్వమునన్.”

* “మఱి” యనుశబ్దములోని అకారము ప్రాసస్థానమందుండి రేఫముతోఁ బ్రాసమైత్రి
 నెందునట్టిపద్యములు తృతీయచతుర్థస్కంధముల ననేకము లున్నవి.

క. “ వరుణునిబలములు చనుజే
శ్వరుజేజముఁ దేలిమాడఁ జాలక శార్య
స్ఫురణము చెడి యెండేనియుఁ
బఱచెఁ దజ్జలధిమగ్యభాగమువంగున్.”

త్రివిక్రమస్కంధము.

క. “ పరిపూర్ణం బగుగర్జిని
గర మనితము సంశయాత్మకం దై చాలన్
వఱలినహృదయగ్రంథిని
నిరసించువిరక్తియుతమనసు జనించెన్.”

చ. “ హరిభజనియూర్ధ్వనియతాత్మకు దై భవదీయమూర్తిపై
వఱలినగర్జియుక్తు లగువాచలసంగతి గల్గఁ జేయు
త్పరమసుసంగతికన్ వ్యసనగుర్భరసాగర మప్రయత్నతః
సరసభవత్కథామృతగంబున మమ్రుడ నై తరించెన్.”

చ. “ నిగతముఁ దావకినభజనియపదాబ్జసుగంధలబ్ధి నే
వ్వరిమది పొందఁగాఁ గలుగు వాచలు తల్పియమర్త్యదేహముకన్
గరము తదీయదారసుతకామసుహృద్బ్రహ్మబంధువర్గముకన్
మఱితురు విశ్వగోముఖ రమ్యాశ్మచయేఁ నుకుంచ మాధవా.”

చతుర్థస్కంధము.

చ. “ కరువలిఁ బాయు వప్త్రమును గట్ట నెఱుంగవు మాడ్కి దిక్కులం
బఱచుచుఁ జంపికములభౌతిఁ జేలంగెడుఁ గంధరంబునం
బారలెడుముక్తకేతభరముం దుఱుమంగ చలంప విష్ణు డి
ట్లరుగుగ రత్నకంఠకవిహారము సల్పెను సంభ్రమంచునన్.”

క. “ ధరణీసుతోత్తముఁడు తా
నరుగుగఁ నమవారు నెప్పినవి యెల్ల ను నే
మఱి కంగుఁ బ్రీతిసేయక
నిగతము గృహకర్మ మట్లు నెఱిపుచునుండెన్.”

క. “ ధరణీవల్లభ నిన్నును
నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా
తెఱఁగునఁ గొలిచెద మని భా
సురమతి బోధించి రపుడు సుమతిం బ్రీతిన్.”

పంచమస్కంధము.

క. “ అరుగుగ నరహరిభక్తిం
బారయనియాపురుషుసుకృతపుంజంబులు వే
మఱు పుణ్యుఁ జేయ నేరవు
నరవరమధుఘటము పెక్కుననులంబోలెన్.”

చ. “ ఎఱుంగమిఁ జేసినట్టిగురుహేళన మంత నెఱింగి యింగుఁ డ
చైరవడి భీతి నొంది యతిచింతితుఁ డై తలఁగొని పల్కె న
పృరమపవిత్రు లోకసుతభవ్యచరిత్రు విశేషపాదపం
కరుచాముఁ బూజనీయక యకర్మముఁ జేసితి నల్పబుద్ధి నై.”

షష్ఠస్కంధము.

క. “ ఎఱుంగమి నై నను భూసుగ
వరులధనం బహురింప వలవగు పలికి-
మతిపున ననలము ముట్టిన
దరికొని వెనఁ గాల్పకున్నె తను వెరియంగన్.”

క. “ఎఱిఁగఱిఁగి బ్రహ్మహత్యా
గురితంబున నీమనంబు దూకొనఁ బాపో
త్తరణప్రాయశ్చిత్తము
దొరఁకొని కావించుమయ్య గుర్జనహరణా.”

దశమ స్కంధము-ఉత్తర భాగము.

ఇట్లు పెక్కుచోట్ల నితరకవిరచితభాగములలో నుభయరేపమైత్రి గలపద్యములు గానవచ్చుచున్నవి. ఇదియునుం గాక యితరదోషములు గొన్ని వారికవిత్వములఁ గన్నట్లు చున్నవి.

క. “ వినుము ఫలారంభుఁడు కృప
ఁబని నడిగినఁ దనయశంబునుం దనమానం
బును జెడుఁ గావునఁ దగ నీ
వెనయ వివాహేచ్ఛఁ దగులు తెఱిఁ గే నిటకున్.”

తృతీయ స్కంధము.

క. అని యిట్లులు ప్రతికూలవ
చనములు దక్షుండు వలికి శపియింతును శ
ర్వుని నని జలములు గొని కగ
మున నిలి పి ట్లనియె గోపచున ననఘాత్మా.”

చతుర్థ స్కంధము.

పైరెండుపద్యములలోఁ గ్వాగ్రేత్తునకు సంధి. గ్రంథవిస్తరభీతిచే మఱియుఁబ్ర యోగంబులు న్రాయక విరమించెదము. శైలింబట్టి చూడఁ దృతీయచతుర్థ స్కంధము లలోఁ జాలభాగములు పోతనార్యవిరచితములు గానోప వని యెన్నవలసియున్నది. ఆస్కంధములంతయు నుత్పన్నములై యుండెనేని వెలిగందలనార.మాదులు వానిని బూరించి వానియంతిమగద్యములలోఁ బంచమషష్ఠై కాదశ ద్వాదశ స్కంధాంతము లందుఁబోలె దమ పేరులను జెప్పికొనియే యుందురు. అట్లు చెప్పికొనకునికింజూడఁ దృ తీయచతుర్థ స్కంధములు పూర్ణముగా నశింపక చాలభాగము రూపుసెడఁగా నార యాదు లున్నవానినిలిపి లేనిచోట్ల నూత్నరచనలు గావించి పూరించి రని తోచు చున్నది. దీనిని నిర్ణయముసేయుటకుఁ దగినయూధారము లేవియు మాకుఁ జిక్కనం దున నీయంశము విచార్య మని యంతర్వాణిజనంబులతో విన్నవించుచు నీవిచికిత్స నింతటితో విరమించెదము.

పోతనభాషాంతరీకరణము ప్రాయికముగ మూలగ్రంథము ననుసరించిన యుండు. కొన్నిచోట్ల మూలగ్రంథములోనిశ్లోకములయర్థము లెస్సగాఁ దెలియు నట్లు వ్యాఖ్యానమురీతిని విపులముగా వ్రాసియుఁ గొన్నియెడలఁ దనహరిభక్తి తేటప డునట్లు వర్ణనలు మూలగ్రంథముననున్నవానికంటె నెక్కుడుగరచియించియుఁ గొన్ని

తావుల శ్రీవిష్ణుపురాణము లోనగు గ్రంథములనుండి కొత్తకథల నెన్ని కూర్చియు నిష్కాడ్కిని బోతన తనపాత్రమును సంస్కృతమునకంటె నెక్కువగునట్లు పంచి న్నాసెను. దశమస్కంధపూర్వభాగమునందలి సర కాసురునితోడి సత్యభామాయుద్ధము విష్ణుపురాణమునుండి చేకొనఁబడినది. ఇటు లున్నను మొత్తముమీఁద నాంధ్రభాగ వతము సంస్కృతభాగవతము ననుసరించిన యుండును. ఈకవీశ్వరునిభాషాంత రీకరణముం జూపుటకై కొన్నియుదాహరణములు న్నాయుచున్నాము.

సంస్కృతభాగవతము-ప్రథమ స్కంధము.

“ఆత్మారామా శ్చ మనయో నిర్గంఢాః పుష్కరుక్రమే

కుర్వం త్యహేతుకిం క్తి నిత్యం భూతగుణో హరిః ”

దీనికిఁ దెనుంగు.

క. “ధీరులు నిరక్షేపము నా

జ్ఞానములు నై నమునులు హరిఁ జనము ని

స్తారణమ చేయు దుంగుగు

నారాయణుఁ డట్టివాఁడు నన్యచరితా.”

ఈపద్యము మూలశ్లోకమునకు సరిగా నున్నయది.

శ్లో. “ నమః పాపైర్మై ఘృహిషామ భూతనే

సగుచ్ఛవస్థాననిరోధకీలయా

గృహీతకక్తిత్రితనూయ దేహీ

నా మంతర్థవా యానుపలభ్యవర్తయే ”

మ. “ఘృహం దై య్యాన్వగుఁ దై మహామహిమఁ దై ప్రాగుర్భవస్థానసం

హరుణక్రీడమఁ దై త్రికక్తియుగుఁ దై యంతర్గతన్యోతి యై

పరమేష్ఠిప్రముఖామరాధిపులకుం బ్రాపింప రాకుండుగు

స్తరమార్గంబునఁ దేజరిల్లుహరికిం దత్వాత్థి నై మ్రొక్కదన్.”

ఇందు శ్లోకార్థము విపులముగాఁ దెనింగింపఁబడినది.

శ్లో. “య త్త్రిరసం యస్మిరణం య దీక్షణం

యద్యంధసం యచ్చ్రీవణం యదర్హణం

లోకస్య సద్యో విధుశోతి కల్మషం

తస్మై శుభద్రవ్రతవసే నమో నమః”

ఉ. “ఏవిభువందనార్చనము లేవిభుచింతయు నామకీర్తనం

లేవిభులీల లద్భుతము లేవనిసంశ్రవణంబు సేయ దో

షావళిఁ బాసి లోకము శుభాయతవృత్తిఁ జెలంగు నంద్రు నే

నావిభు నాశ్రయించెన నభాషునివృత్తిడు భద్రకీర్తిడున్.

ఇం దొకటిరెండువిశేషము లెక్కుడుగాఁ జేర్పఁబడినవి.

భాగ. ద్వితీయస్కంధము.

శ్లో. “ఏక స్వయా యో జగతస్సృజ్యయా
ద్వితీయ యాత్య న్యది యోగమాయయా
సృజ సృదః పానీ పున ర్గ్రసిన్యసే
యథోర్ణ నాభి ర్భగి వక్ స్వక క్తి భిః.”

మ. “అనఘా, యొక్కడ వయ్య నాత్మకృతమాయాజాతస్తత్త్వానిక
క్తినికాయస్థితి నీజగజ్జననవృద్ధికోభహేతుప్రభా
వనిరూఢిం దగు దూర్ణ నాభిగతి విశ్వస్తుత్య సర్వేశ నీ
ఘననీలామహిమార్ణవంబు గడవం గా వచ్చు నే యేరికిన్.”

తృతీయస్కంధము.

ఇందుఁ దురీయపాద మధికముగా నున్నను శ్లోకార్థము సుంతేనియుఁ గొఱు
తవడనీక తెనిగింపఁబడియె.

శ్లో. “విభర్షి కాసుం పీవానం సోద్యమో భోగవా న్యథా
విత్తం చే హోద్యమవతాం భోగో విత్తవతాంసు హ
భోగినాం ఖలు దేహోయం పీవా భవతి నాన్యథా.
న తే శయావస్య నిరుద్యమస్య
బ్రహ్మస్తుహోస్థో యతఏవ భోగాః
అభోగినో యం తవ విప్రదేహః
పీవానుత స్తద్వద నః త్నమంచేత్
కవిః కల్యాణినిపుణ్య క్షిప్రప్రియకథ స్సమః
లోకస్య మర్వతః కర్మకేష తద్వీక్షితాపివా.”

సీ. భూమి నువ్వోగి యై భోగి యైయుండెడి నరునికై వడి ముని నాథ నీవు
ఘనశరీరముఁ దాల్చి కదలవు చిత్ర ముద్యమయుత్తనికైగాని ధనము లేగు
ధనవంతునకుఁగాని తగు ధేనిగములు లేవు భోగికిఁ గాని సంపూర్ణ మైన
తనువు లే దువ్వోగధనధేనిగములు లేక నేల నూగక పడి నిద్రవోవు
నీకు నెట్లు గలిగె నిరుపమదేహంబు
సముడ వార్యుడవు విశారదుడవు
బుద్ధినిధివి జనులఁ బొగడవు తెగడవు
నిద్ర ప్రతిదినంబు నిలుప నేల.”

సప్తమస్కంధము.

పై శ్లోకములయర్థము సంగ్రహముగ నొకనీసపద్యమునందె వ్రాయఁబడి
యున్నది.

శ్లో. “యస్సాన్విత నీదం నిజమాయ యార్పితం
క్వచి ద్విభాతం క్వచ త త్తిరోహితం
అవిధదృ క్సాక్ష్యభయం త దీక్షితే
స ఆత్మమాం లోవతు మాం పరాత్పరః.”

క. “ఒకపరి జగములు వెలి నిడి
యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు నుభయము గనుచుం

సకలార్థ సాక్షి యగున

య్యకలంకుని నాత్మమూలు నర్థింతు మనిన్.

శ్లో. “దిదృక్షువో యస్య పదం హి మంగళం
విముక్తసంగ మనయ స్సుసాధవః
చరం త్యలోకత్రత మద్రణం వనే
ధూతాత్మ ధూతా స్సుహృద స్స మే గతిః.”

తే. గీ. ముక్తసంగు లయినమునులు దిదృక్షులు
సర్వధూతహితులు సాధుచిత్తు
లసదృశత్రతాభ్యు లై కొల్లు గవ్వని
దిదృషదము వాడు దిక్కు నాకు.”

శ్లో. “ప్రమత్కంధము.

శ్లో. “క స్యాభిత్సూత నాయంత్యాః కృష్ణాయం త్యపిబ త్తనం
తోకయిత్వా రుదం త్యన్యా పదాహం చ్చుకటాయతిం
వై త్యయిత్వా జహో రాన్యా మేకా కృష్ణార్థభావనాం
కృష్ణరామాయితే శ్వేతు గోపవత్సయితాః పరాః
వత్సయితాః గృహీత్వాన్యా భ్రమయిత్వా న్యపాతయత్
కృష్ణయితా గృహీ నాన్యా తత్రైకాంతు బకాయితాం
ఆహూయ చూరి గాయద్విత్క్రిష్ణ స్త మనుకుర్నతీమ్.”

శ్లో. “పూతన ర్ము యొక్కిసొలఁతి చరింపంగ శౌరి ర్ము యొకకాంత చమ్ముగుడఁచు
బాలుఁ డై యొకభంగు పాలకు నేడ్చుచో బండి నే ననులేమఁ బాఱఁ దమ్ము
సుడిగాలి నని యొకసుందరి గొనిపోవ హరి నని వర్తించునబ్బముఖియు
బకుండ నే నని యొక్కపడఁతి శంరంశింపఁ బద్మాక్షుఁ డనుకొమ్మ పరిభవించు

ఆ. వె. నెలమి రామకృష్ణు లింతు లిద్దఱు గాఁగ
గోపవత్సగణము గొంద అగుదు
రసురైరి ననుచు నబల యొక్కతె చీరుఁ
బసుల మనెడుగుతుల శరతముఖ్య.”

శ్లో. “బయతి తేధికం జన్మ నాద్రజః
శ్రయత ఇందిరా శిశ్వ ద్రత హి
నయిత ద్యౌతాం నిత్య తావకా
త్వయి ధృతాసవ స్త్వాం విచిన్వతే.”

క. “నీవు జనించినకరమున
నోవల్లభ లక్ష్మీ మంద నొప్పె నధిక మై
నీవెంటనె ప్రాణము లిడి
నీవా రర సెదరు చూపు నీరూపంబున్.”

శ్లో. “శరణుదాశయే సాధుజాతస
త్సరసితోదర క్రిముషాదృశా
మరతనాథ తేఽశుక్లదాసికా
వరద నిఘ్నతో నేహకిం వధః.”

క. “శారదకమలోదరరుచి

చోరక మగుమాపువలన సుందర మమ్ము

గోరి వెల యినిదాసుల

ధీరత నొప్పించు టిది వధించుట గాఢే.”

శ్లో. “ప్రణతదేహినాం పాపకర్మనం

తృణచరానుగం శ్రీనికేతనం

ఫణిఫణార్పితం తేపదాంబుజం

కృణు కుచేషు నః కృంధి హృచ్చయమ్.”

ఉ. “గోవులవెంటఁ ద్రిమృదుచుఁ గొల్చినవారలపాపసంఘముల్

ద్రోవఁగఁ జాలి శ్రీ దనరి రుప్తభుజంగఫణాలతాగ్రసం

భావిత మైననీచరణపద్మము చిన్నులమీద మోపి త

ద్యావసపుష్పఫలధివబాధ హరింపు వరింపు మాధవా. ’

దశమస్కంధము.

పై శ్లోకము లన్నియు సర్థలోపము లేకుండునట్లులు లెస్సగాఁ దెనిగింపఁబడిన యునికిఁ జూడఁ గవికిఁ గలభాషాంతరీకరణచాతుర్యము లేటపడు. కేవలవర్ణనాప్రసంగములు పొసంగినచోటులఁ బోతన మూలమునకంటె నెక్కుడుగ వ్రాసినను దత్వ విషయనిరూపణము సేయునపుడెల్లఁ బ్రాయశఃకముగా మూలగ్రంథశ్లోకార్థములం బట్టియే తెనిగించియున్నాఁడు.

ఇదానీతనవిద్యజ్ఞులు గొండలు సంస్కృతిగ్రంథములను దెనిగించునెడల మూలగ్రంథములో నున్న విశేషణములనుగూడ విడువక దెనుఁగుసేయవలయు నని యు మూలగ్రంథములో లేనియెట్టివిశేషణము నేని సభిప్రాయము నేని దెనుఁగునఁ బొందింపఁదగదనియు భావించుచున్నారు. అట్లన్యూనానధికంబుగ గీర్వాణభాషలో నినాటకములను గావ్యములను దెనుఁగుసేసినచో లెస్సగా నుండును గాని పురాణేతి హాసంబుల నాచందంబున నాంధ్రీకరించినచో నాయాంధ్రీగ్రంథములు పసచెడి చదువుట కెంతయు నేవగలిగించు. “హనుమాన్ మారుతాత్మజః” “యుధిష్ఠిరో ధర్మపుత్రః” ఇట్టివిశేషణములు తఱుచుగాఁ బ్రయోగింపఁబడియుండుటఁజేసి వాని నెల్ల మాటిమాటికిఁ దెనుఁగునకుఁ దెచ్చినచో భాషాశైలియందమునకు లోపము వాటిలు నని తోచెడి. వెండియు నాంధ్రశైలి కనుగుణంబుగ నుచితభంగుల నక్కడక్కడఁ గొన్నివిశేషణములు సభిప్రాయములను రసవంతంబుగఁ బ్రయోగించుచుఁ గథాసందర్భమునుమాత్రము మానక తెనిగించుటయే శ్లాఘనీయభాషాంతరీకరణమని తలంచెదము. భారతము నాంధ్రీకరించినకవిత్రయమువారును భాగవతమును దెనుఁగుసేసిన బమ్మెరపోతరాజును నీమతమునే యవలంబించినవారు.

పేలిగండలనారయాదులకవనంబునుగుఱించి విశేషముగా నిటఁ జర్చింప నవ సరము లేదు. వారును బోతనామాత్యునిశైలినే యవలంబించి దానితెఱంగుననే తమరచనలనుం జేసియున్నారు. పోతనకవనమునందుఁబోత వారికవనమునందును సంత్యనియమప్రాసాదిశబ్దాలంకారములును ఛేకయమకాదిచిత్రగచనలును నభేదాధ్యవసాయములును గానవచ్చుచున్నవి. అయినను వారికవన మెల్లవిధములఁ బోత సకవనమునకంటెఁ దద్దయులోతువ యనుట కెంతమాత్రమును సందియము లేదు. వీరికవనంబులలో సింగనార్యునికవనము తక్కుంగలయిరువురికవనములకంటెఁ బ్రాధిమనియు, నారయకవనము గంగరాజుదానికంటె సరస మనియుఁ గోచుచున్న యది. పోతన వ్రాసినసంపూర్ణభాగవత ముండినయెడల నెంతమనోహరముగా నుండును !

ఇందలి రుక్తిశీకల్యాణము, గజేంద్రమోక్షణము, ప్రహ్లాదచరిత్రము లోన గుకథలను బాలురకును బాలికలకును విశేషముగాఁ జెప్పింతురు. భారతిముంబోత భాగవతమును సకలపండితపామరజనంబులమనంబుల కెక్కి సగ్రంథము. పల్లియల లోనిజానపదులును జదువులయ్యుం గొని దీనిని వీధిపురాణముగాఁ జదివింతురు.

పోతనామాత్యునిశైలినిగూర్చి యెంతని వ్రాయఁదగియున్నను బీతకావిస్తర భయమున నింతకంటె నిట విపులముగాఁ జర్చింప నయితి కాదాయె. ఇమ్మహాకవిపద లాలిత్యమును, రచనాసౌకుమార్యమును, సరసపదప్రయోగవైచిత్ర్యంబును, నుభయభాషాప్రావీణ్యంబును, హరిలీలావర్ణనాపాటవంబును, వేదాంతార్థనిరూపణ వైదగ్ధ్యంబును నితనిరచనలఁ జదువఁ జదువ గోచరించును.

ఇతనిపదము లతిశోమలములు. అలంకారములు మనోజ్ఞములు. రచనలు సరసములు. పాకము మధురము. ఇతనియెడం జూపట్టుహరిభక్తియగ్గలము. పాండిత్యము మిక్కుటము. లోకానుభవం బహీనము. వేదాంతార్థచింతనంబు మెండు. పురాణరత్నం బగునిమ్మహాభాగవతము నాంధ్రీకరించి యితండు సాపాయంబగుకా యంబు దొఱంగియు జీవించియేయున్నవాడు. ఇతనిభాగవతము నాంధ్రీదేశీయు లెల్లరుఁ బెల్లుగాఁ జదివి భవరుగార్తులు నిర్లేపత్వమును భాషాజ్ఞానార్థులు భాషాజ్ఞానమును సుకవిపుంగవులనందమును భాగవతులు దృఢభక్తిని ముముక్షువులు మోక్షమును బొందుదురుగాక యని యనుగ్రహింప సర్వేశ్వరుం బ్రార్థించుచు నీయుపోద్ఘాతము నుపసంహరించెదము.

నాగపూడి కుప్పసామయ్య, బి. ఏ.

అంధభాగవతరచనాక్రమము. ❀

పైఁ దెలిపిన పోతనామాత్యవిరచితం బగునీయాంధ్రభాగవతంబునం గలగ్రంథసంఖ్య సాకల్యంబుగా గణింప సరాసరి ముప్పదివే లగుచున్నది. ఈగ్రంథంబునకు మూలభూతం బగుసంస్కృతభాగవతంబునం గలగ్రంథసంఖ్య రమారమి యిరువది రెండువేలు. ఈమీఁదఁ జెప్పినక్రమమున మూలగ్రంథము సతిక్రమించెడి గ్రంథసంఖ్య గలదిగా నీగ్రంథము రచియింపఁబడుటకుఁ గారణం బెయ్యది యనిన, బ్రాహ్మద్యష్టాదశపురాణంబులలో నుత్తమం బగునీపురాణం బత్యంతరహస్యార్థప్రతిపాదకంబును, బరమవేదాంతప్రతిపాద్యభగవద్గుణగణాపాదకంబును నైన యుత్తమగ్రంథం బగుటఁబట్టి యిట్టిగూఢం బైనగ్రంథార్థంబు దేటపఱుప న్యాఖ్యానరూపముగా నభివర్ణించుట, భగవద్గుణవర్ణనాదిఘట్టంబులందు సంస్కృతభాగవతప్రతిపాదితక్రమమున నభివర్ణించి స్వకీయభగవద్భక్త్యతిశయమున స్వానంద్యకవిత్వవిద్యాచాతురీ సంప్రాప్తనిరంకుశస్వాతంత్ర్యము సకలవిద్యజ్ఞసంబులకుం దెలుప భగవద్గుణాదులను విశేషముగావర్ణించుట, *భాగవతగ్రంథప్రతిపాదిం బైన కాక విశిష్టశిష్టజ్ఞాంగీకార్యంబు లగువిష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథప్రతిపాదితంబు లగుకథావిశేషంబులం గొన్నిటిం దెలుపుట, యనునీసేతుత్రయంబువలనను ఆంధ్రభాగవతంబునందు సరాసరి యష్టసహస్రగ్రంథసంఖ్య యధికంబైన యున్నది. కాన సంగీతసకలార్థంబులు గలధనికునకు సభికారంబు చేకూడుటచే నతినిసంపద యత్నిశ్లాఘ్యంబుగా నుండురీతి సంస్కృతభాగవతగ్రంథప్రతిపాదితార్థావిగ్రహభగవద్గుణవర్ణనాదులు గల యీగ్రంథం బతిపూజ్యంబుగా సకలవిద్యజ్ఞసంబులచే సంగీకరింపఁబడఁదగినదిగా నున్నయది. ఇదియునుం గాక భారతిరామాయణవిష్ణుపురాణాస్కాందాద్యుత్తమగ్రంథంబులఁ దెనుంగున గద్యపద్యాత్మికంబులుగాఁ జేసిననన్నయభట్టారకాదులయినమహాకవు లాయాగ్రంథస్థితకథాంశానుక్రమణికమాత్రము వదలక తమకుఁ దోచినట్లు గ్రంథరచన గావించినందున సపాదలక్షగ్రంథపరిమితం బగుమహాభారతం బాంధ్రీంబున సరాసరిపంచాశత్సహస్రసంఖ్యాకగ్రంథవిస్తృతం బైన యున్నది. ఇదేరీతునఁ జతుర్వింశత్సహస్రగ్రంథపరిమితం బైన షట్కంఠములం గలశ్రీమద్రామాయణము తెనుంగునందు ముందు చెప్పినచొప్పున భాస్కరకవి పంచదశసహస్రగ్రంథవిస్తృతంబుగా నొనర్చె. ఇట్లు మూలగ్రంథార్థం బతిసంగ్రహంబు సేసి స్వేచ్ఛననుసరించి గ్రంథంబుల రచియించుటవలన వ్యాసవాల్మీక్యాదిమహర్షులయథోక్తార్థంబు సమగ్రంబుగాఁ దెలుపఁబడక కేవలకథాంశానుక్రమవర్ణనపరంబులుగా నుండుటవలన ఋషిప్రొక్తసంస్కృతగ్రంథంబులవలె సత్యాదరణీయములు గానేరవు గావునఁ బూర్వోక్తక్రమంబున నీభాగవతము వ్యాసప్రోక్తభాగవతగ్రంథార్థమున నీషన్నాత్రంబయినం బొరచాటు లేకయుండుటయ కాక యాయాసందర్భములకుఁ దగి

* ఇందు సత్యభామయథాధికభాగములు మూలగ్రంథం బగుభాగవతమందుఁ దెలుపఁబడనివి.

నట్లుహరిగుణవర్ణనాధిక్యాదులుం గలిగి యుండుటవలన సమగ్రభగవద్గుణప్రతిపాదక గ్రంథ మగుచున్నది. కాబట్టి భగవద్వ్యాసప్రణీతభాగవతమువలె బోతనామా త్యవిరచితం బగునీయాంధ్రభాగవతమును బఠించునట్టినిఖలజనులకు నైహికా ముష్టికఫలప్రదం బగు నని నిశ్చయింప నించుకయు సందియంబు పనిలేదు.

—శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయవిచారఘట్టము.—

శ్రీమదాశ్రితజనాపన్నివారణైకపరాయణుం డనురాదినారాయణుండు భూ భారావతరణార్థంబు బ్రహ్మద్రేంద్రాదినిఖలదేవగణంబులచే సంప్రార్థితుండై శ్రీ కృష్ణావతారంబు నొంది యఖలదుష్టజననిబర్హణశిష్టజనపరిరక్షణాదికృత్యంబులు సలి పి యమానుషంబు లగువిచిత్రచరిత్రంబులచే సరిమేయమహిమ నశేషభక్తజనాళి కిం డెలిపి మరల బ్రహ్మదేవగణప్రార్థితుండై స్వధామం బగునైకుంకభామంబున కరిగె. అట్టియపరిమేయాసన్యాకృతాసన్యగుణగణప్రభావవినుతుం డగుభగవంతుని యవతారకాలనిర్ణయంబు సన్యూనానతిరిక్తం బగునట్లు సాకల్యంబుగాఁ దెలిపెడు భాగవతవిష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథంబులలోఁ గొన్నిటియందు శ్రీకృష్ణావతారఘ ట్టంబునఁ దజ్జనననక్షత్రమును దదావిర్భావప్రతిపాదకనిశ్చీతాలివిశేషమునుమాత్ర ము దెలియుచున్నవి. మఱికొన్నిగ్రంథంబులయందు మాన-ముతు-పక్ష-నక్షత్ర- ముహూర్తములుమాత్రము దెలుపఁబడియున్నవి గాని యట్టియభ్యుదయకాలంబు నిఖలభక్తజను లత్యంతానందంబున నిదానించి పోలిసికొనుటకు నుపయుక్తం బగు నట్లు యుగవర్షాదినిర్ణయం బాయనతారఘట్టంబునఁ గంకోక్తిగా నెందుం దెలుపఁ బడలేదు. అయినను దదితరఘట్టంబులయందు నాయుగవర్షాదినిర్ణయంబు విద్యజ్ఞ నైకవేద్యం బగునట్లు వివిధవచనంబులచే సూచితంబై యున్నది. అట్టిసూచితార్థం బఖలభక్తజనగ్రాహ్యంబు గానియెడల నాకృష్ణపరబ్రహ్మూర్తి నే యుగంబున నేవర్షంబున నవతరించె ననియు, నట్టికాలంబు గణించి నిష్పటికి గతసంవత్సరము లిన్ని యయ్యె ననియు, సమ్యహాత్ముండు భూలోకంబున లీలామానుషవిగ్రహంబు దాల్చి యుండినవర్షంబు లిన్ని యనియు, దెలియక భగవద్భక్తు లెల్లవారును సందిగ్ధమాన సు లగుచున్నారు. కాబట్టి యట్టిసందేహనివృత్తి చేయుటచే నఖలాస్పదీయజనుల నుల్లసింపఁ జేయండలంచి శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయప్రతిపాదకగ్రంథంబులఁ దెలుపఁ బడి యుండెడుప్రమాణవచనాభిప్రాయములఁబట్టి సర్వగ్రంథసామగ్ర్యంబు గలుగు నట్లు విశదముగా నీదిగువఁ దెలుపుచున్నాము.

—శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయకప్రమాణవచనార్థవిచారము.—

శ్రీమద్భాగవతమునందు దశమంబునం గలతృతీయాధ్యాయమునందుఁ దెలుపఁబడి యుండెడు శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావకాలప్రతిపాదకప్రమాణవచనములు,
శ్లో. అథసర్వగుణోపేతః కాలః పరమశోభనః
యహ్యే వాజనజన్మర్తు శాంతర్మగ్రహతారకమ్.

శ్లో. మందం మందం జలధరా జగద్గు రనుసాగరమ్
నిశీథే తమ ఉద్భూతే జాయమానే జనార్దనే.

ఈశ్లోకద్వయమునందు ప్రథమశ్లోకంబున “అజనజన్మర్తమ్” అనుటచేత రోహిణీనక్షత్ర మనియు, రెండవశ్లోకమున “నిశీథే తమఉద్భూతే” అనుటచేత జీక టిలోఁ జేరియుండడు నిశీథకాల మనియుఁ దెలియఁబడుచున్నది. ఈమీఁదఁ జెప్పిన రోహిణీనక్షత్రనిశీథకాలములు గాక తక్కిన యుగ వర్ష ఋతు మాస పక్ష తిథులు మొదలయినవి యేమియు నీభాగవతమున నుండునారాయణావతారఘట్టంబునఁ దెలుపఁబడియుండలేదు.

హరివంశమునందు పూర్వభాగములోఁ గల ౫౨-వ యధ్యాయమునందలి ప్రమాణవచనములు.

యోగమాయాం ప్రతి విష్ణుక్తిః.

శ్లో. తతోఽహం సంభవిష్యామి దేవకీజత రే శుభే

గర్భే త్వయా యశోదాయా గంతవ్య మవిలంబితమ్.

శ్లో. ప్రావృట్కాలే చ నభసి కృష్ణాష్టమ్యా మహం నిశి

ఉత్పత్స్యామి నవమ్యాంచ ప్రసూతిం త్వ మవాప్స్యసి.

ఈశ్లోకద్వయంబునందు “ప్రావృట్కాలే” అనుదానివలన వర్షర్తు వనియు “నభసి” అనుదానివలన శ్రావణమాస మనియు “కృష్ణాష్టమ్యాం నిశి” అనుటవలన గృష్ణపక్షాష్టమినాటిరాత్రిపూట యనియుఁ దెలియఁబడుచున్నది. మఱియు “నవమ్యాంచ ప్రసూతిం త్వమవాప్స్యసి” అనువాక్యార్థమును వక్ష్యమాణహరివంశ గ్రంథోదాహృతప్రమాణవచనస్థమగు “యా మేవరజనీంకృష్ణాజ్జేష్ఠస్థికులేస్రభుః | తా మేవరజనీం కన్యాం యశోదాదే వ్యజాయత” అనువచనార్థంబును సమరసపెట్టి యాలోచింపఁగా నవమీవిధగలయష్టమి శ్రీకృష్ణజననతిథియని యెలియఁబడుచున్నది.

తస్మిన్నే వాధ్యాయే—యోగనిద్రాం ప్రతి శ్రీమన్నారాయణోక్తిః.

శ్లో. అర్ధరాత్రే కరిష్యామి గర్భమోక్షం యథాసుఖమ్

అష్టమస్యతు మాసస్య జాతా వావాం తత స్సమమ్.

శ్లో. అహం యశోదాం యాస్యామి త్వం దేవీం యాహి దేవకీమ్

అవయో గర్భవ్యత్యాసే కంసో గచ్ఛతి మూఢతామ్.

—అధ్యాయే-౫౩.

శ్లో. యస్మిన్నహని దేవేశం గర్భే చాధత్త దేవకీ

యశోదాపి సమాధత్త గర్భం తదహ రేవహి.

శ్లో. విష్ణో శ్శరీరతాం నిద్రాం విష్ణోర్నిద్రేశకారిణీమ్

గర్భకాలే త్వసంపూర్ణే హ్యష్టమే మాసి తే ప్రియా.

శ్లో. దేవకీచ యశోదాచ సుషువాతే నమం తదా

యా మేవ రజనీం కృష్ణో జన్మే వృష్ణికులే ప్రభుః.

శ్లో. తా మే వరజనీం కన్యాం యశోదాదే వ్యజాయత

అష్టమ్యాం శావణే మాసి కృష్ణపక్షే మహతిథౌ.

శ్లో. రోహిణ్యా మర్ధరాత్రేచ సుధాంశా వుడయోన్ముఖే

దేవక్యజనయ ద్విష్ణుం యశోదా తాంతు కన్యకామ్.

శ్లో. ముహూర్తేభిజతి ప్రాప్తే హ్యర్ధరాత్రే సుఖావహే,

తస్మిన్నేవాధ్యాదోః.—

శ్లో. వసుదేవ స్తతో గత్వా దేవకీగర్భవేశ్చ తత్

దదర్శ దేవదేవేశం రాత్రౌ జాత మహోక్షజమ్.

శ్లో. శయాన మాంబుజేపత్రే వటపత్రే యథాపురా

ప్రాచీనశిరసం దేవం పశ్యిమన్యస్తపాదకమ్.

ఈవచనార్థపర్యాలోచనం. సాకల్యముగాఁ జేయుటవలన భాగవత విష్ణుపురాణ

ప్రతిపాదితమాన ఋతు పక్ష సక్షత్ర తిథి రాత్రాదులు మూత్రమే కాక జననముహూర్తము అభిజిత్తనియు, దేవకీయశోదలగర్భంబులం దేక రాత్రియందే, శ్రీకృష్ణయోగ మాయ లుద్భవించి రనియు, అట్టియుద్భవకాల మసంపూర్ణ మగునష్టమమాసముగా నుండెననియు, అట్లసంపూర్ణ కాలంబున జనించినందుననే శ్రీకృష్ణమూర్తి యత నిజననోత్తర కాలంబున లోకులవాడుకప్రకారము పద్మపత్రముల నుంపబడియుం డెననియు, అత్తతీ సూతికాగృహంబునఁ దేజరిల్లెడునాశ్రీకృష్ణుండు ప్రాగ్భీష్యమిత శిరస్కుండును, పశ్చిమదిగ్విస్యస్తపాదయుగలుండు నై యుండి ననియు నిట్టివిశేషార్థంబులు దెలియఁబడుచున్నవి.

శ్రీమద్భాగవతై కాదశస్కంధంబునం గలపష్టాధ్యాయమున నుండు

శ్రీకృష్ణమూర్తి జీవితకాలనిర్ణాయకప్రమాణవచనము.

శ్రీకృష్ణంప్రతి బ్రహ్మాదిదేవోక్తిః.

శ్లో. యదవంశేఽవతీర్ణస్య భవతః పురుషోత్తమ

శరచ్ఛత్రం వ్యతీయాయ పంచవింశాధికం విభో.

ఈవచనమునందుండు “భవతః, పంచవింశాధికం, శరచ్ఛత్రం, వ్యతీయాయ”

అనుపదములచేత బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని వైకుంఠమునకు రమ్మని పిలువవచ్చిన కాలమునందు నమ్మహాపురుషునికి జననప్రభృతిగతసంవత్సరములు ౧౨౫ - అని తెలియఁబడుచున్నది. విష్ణుపురాణమునందు నిదేక్రమంబునఁ జెప్పఁబడియున్నది. అ దెల్లనిన—విష్ణుపురాణము, అంశము ౫-లధ్యాయము-32—శ్రీకృష్ణంప్రతి ఇంద్రప్రేషితదేవదూతోక్తిః.

శ్లో. వస్వశ్విమరుదాదిత్యరుద్రసాధ్యాదిభి స్సహ
విజ్ఞాపయతి శక్ర స్త్వాం త దిదం శ్రూయతాం ప్రభో.

శ్లో. దుర్వృత్తా నిహతా దైత్యా భువోభాగోవతారితః
త్వయా సనాథా స్త్రిదశా భవంతు త్రిదివే పునః.

శ్లో. పంచవింశత్యుత్తరకం శతంతు శరదాం గతమ్
ఇదాసీం గమ్యతాం స్వర్గో భవతే యదిగోచరే.

ఈవచనములయందుఁ దెలుపఁబడిన “పంచవింశత్యుత్తరకం శతంతు శరదాం గతమ్” అనునాక్యముచేత ౧౨గి సంవత్సరములు జరిగినవి యని తెలియఁబడుచున్నది. హరివంశాదిగ్రంథములయందు నిదేక్రమంబునఁ దెలుపఁబడియున్నది. గ్రంథవిస్తరభీతిచేత నాగ్రంథస్థప్రమాణవచనంబుల నిచ్చటఁ బ్రకాశపఱుపలేదు.

శ్రీమద్భాగవతై కాదశస్కంధమునం గల ౭ ప్రమాధ్యాయములో నుండు

శ్రీకృష్ణమూర్తినిర్యాణకాలప్రతిపాదకప్రమాణవచనములు.

శ్లో. ఉత్తరార్ధమారభ్య॥ సముద్ర స్సస్తమేష్నోయతాం పురీ మాప్లావయిష్యతి.

శ్లో. యస్త్యేవాయం మయా త్యక్తో లోకోయం సప్తమంగళః.

భవిష్య త్యచిరా త్సాధో కలినాపి నిరాకృతః.

ఈప్రమాణవచనార్థపర్యాలోచనవలనం దెలియఁబడిన దేమనిన, బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణమూర్తిని వైకుంఠమునకు రమ్మని విన్నవించి వారివారిలోకములకుఁ బోయినతోడనే శ్రీకృష్ణుండుగర్భవనితో నీవ్వారకాపట్టణము నేటి కేడవదివసమునందు సముద్రునిచే నావరింపఁబడును. నేను భూలోకమును వదలఁగానే కలి ప్రవేశించును. అట్టికాల మతిత్వరితముగానే సంభవించును. అని చెప్పినందున శ్రీకృష్ణుని ర్యాణకాలము కలియుగప్రవేశదిన మనియు, అట్టికలియుగాదిదివసమునకు నవ్యవహిత పూర్వమానంబుననే బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానము సేయ వచ్చి రనియు సూచనగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. ఈయర్థము విష్ణుపురాణమునందు స్పష్టముగాఁ దెలుపఁబడియున్నది. అ డెట్లు లనినః—

విష్ణుపురాణము, అంశము- ౪, అధ్యాయ ౨౪.

శ్లో. యస్మిన్ కృష్ణోదివం యాత స్తస్మిన్నేవ తదాహని

ప్రతిపన్నం కలియుగం తస్య సంఖ్యాం నిబోధత.

ఈవచనార్థపర్యాలోచనమువలన శ్రీకృష్ణునిర్యాణదివసమునందే యీ భూలోకమునందుఁ గలి ప్రవేశమాయెను, అని దృఢముగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. కాన మీఁదఁ దెలుపఁబడినభాగవతవచనసూచితార్థమునకు సామరన్యము లేనగుగాఁ గలుగుచున్న దని తెలియఁదగ్గది. బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానమునందుఁ దెలియఁజేసిన-౧౨గి-సంవత్సరములు దైవసంవత్సరము లని చెప్పెడుదురాక్షేపపరిహార విచారము.

విష్ణుపురాణము, అంశము-గ, అధ్యాయము-౨౩.

శ్రీకృష్ణంప్రతి ముచికుంధోక్తిః.

శ్లో. ముచికుంధ శ్చ తత్రాదా వృద్ధగార్వ్యవచః స్మరన్
సంస్మృత్య ప్రణిప త్యైవ సం పరం సర్వేశ్వరం హరిమ్.

శ్లో. స్రాహ జాతో భవా నిష్ణో రంశ స్త్వం పర మేశ్వర
పురా గర్గేణ కథిత మష్టావింశ త్తమే యుగే.

శ్లో. ద్వాపరాంతే హ రే ర్జన్త యదువంశే భవిష్యతి.

ఈవచనార్థపర్యాయలోచనవలన శ్రీకృష్ణావతారము జగత్సృష్టి మొదలుకొని జరగెడి యిరువదెనిమిదవమహాయుగమునందు దట్టస్థించునట్టిద్వాపరయుగంబున సంజీవభాగములో యదువంశమునందు శ్రీకృష్ణమూర్తి యవతరింపజూపుచున్నాడని తొల్లి వృద్ధగార్వ్యులు చెప్పినట్లు ముచికుంధమహారాజు శ్రీకృష్ణునితో విన్నపము చేసెనని తెలుపబడినందున ముగియ నుదాహరించిన స్రుమాణవచనములలో శ్రీకృష్ణునితో బ్రహ్మాదిదేవతలు శాలిషనసంవత్సరపరిగణము, విహికవ్యవహారోపయుక్తాస్తత్ప్రభవాదినసంవత్సరము లే కాని గాముష్మికిలోకనవసార్యమాణదైవసంవత్సరంబులు కావు. కావున మీఁదఁ జెప్పినముచికుంధోక్తిచొప్పున నిరువదెనిమిదవమహాయుగంబున దట్టస్థించిన ద్వాపరయుగం బీ కలియుగంబునకు సవ్యవహితపూర్వంబున ద్వాపరయుగమేకాని హోక ద్వాపరయుగము కానేరదు. అ దెట్లనిన:—

సూర్యసిద్ధాంతము-అధ్యాయము-౧

శ్లో. ఆయుషోర్ధం గతం తస్య శేషా త్కల్పోయ మాదిమః

కల్పా దస్మాచ్చ మనవ ష్ట ద్వియతీతా స్ససంధయః

శ్లో. అష్టావింశయుగా దస్మా ద్యంత మేతత్కృతం యుగమ్

అతః కాలం స్రసంఖ్యాయ సంఖ్యా మేకత్ర పిండయేత్.

ఈవచనములందుఁ జెలిపిన “అష్టావింశయుగా దస్మాత్” అనుదానివలననిది యిరువదెనిమిదవమహాయుగ * మని తెలియనాయెను. ఇచ్చట యుగశబ్దము వ్యాఖ్యాత్రభిప్రాయానుసారముగా మహాయుగపర మని తెలియఁదగినది. అట్లు కానిపక్షమం దీవచనములోనే “యాత మేతత్కృతంయుగం” అనువచనమువలన గృతయుగనకుంబు సప్టావింశమహాయుగాంతఃపాతిత్వము ఘటింపకపోవును. కాఁగా నదే క్రమంబున గ్రిందట జరిగినకృతయుగము మొదలుకొని యిప్పుడు జరిగెడికలియుగపర్యంతము గలయుగచతుష్టయము నిరువదెనిమిదవమహాయుగంబున జేరినవి గాన ముందు విష్ణుపురాణోదాహృత మగు “ద్వాపరాంతే హ రే ర్జన్త యదువంశే భవిష్యతి

*కృతాదియుగచతుష్టయము-ఒకమహాయుగ మనఁబడుచున్నది గావున నొకమహాయుగమున కృతాదినాల్గయుగములు తటస్థము లగుచున్నవి.

అనువచనమువలనఁ దెలిపినయుగ మీకలియుగావ్యవహితపూర్వయుగం బగు ద్వాపరయుగంబే యనుట సూర్యసిద్ధాంతాదినిఖిలసిద్ధాంతగ్రంథప్రతిపాదితసిద్ధాంతముతో నత్యంతసామరస్యము నొందియున్నది గాన మీఁదఁ దెలిపినసంవత్సరనిర్ణయము దైవసంవత్సరపర మని కుశంకలు సేయుపురుషులపలుకుల కెంతమాత్రము నవకాశము గలుగనేరదు. అదియునుం గాక మీఁద నుదాహరించిన గర్గవాక్యానుస్మృతశ్రీకృష్ణజననకాలనిర్ణయవిషయము శ్రీమద్భాగవతమునందును సూచనగాఁ దెలుపఁబడియున్నది. అ దెట్లు లనినః—

భాగవతము-దశమస్కంధము - అధ్యాయము - ౫౧.

శ్లో. ఇత్యుక్త స్తం ప్రణమ్యాహ ముచికుందో ముదాన్వితః

జ్ఞాత్వా నారాయణం దేవం గర్గవాక్య మనుస్మరన్.

ఇచట “గర్గవాక్యమనుస్మరన్” అనుటకు భాగవతవ్యాఖ్యానకర్తలును సర్వజ్ఞులు నగుశ్రీధరాచార్యులవారు “అష్టావింశతితమే మహాయుగే యదువంశే భగవానవతరిష్యతీతిగార్గ్యవాక్యమనుస్మరన్నిత్యర్థః” అని చెప్పియున్నారు. మఱియు నాంధ్రభాగవతకర్త యగు బమ్మెరపోతనయును దశమస్కంధపూర్వభాగములో ముచికుంద పూర్వకథాభివర్ణన ఘట్టమునందు సంతిమవచనాంతముగా “హరికి ముచికుందుండు నమస్కరించి నారాయణదేవుం డగుట యెఱింగి యిరువదెనిమిదవమహాయుగంబు నందు నారాయణుం డవతరించునని మున్ను గగ్గుండు సెప్పట తలంచి” అని వ్యాఖ్యాత్రభిప్రాయానుసారముగానే తెలిపియున్నాఁడు గాన సష్టావింశతమహాయుగాంతఃపఠితం బగుద్వాపరయుగం బీకలియుగావ్యవహితపూర్వవృత్తయుగమే యని దృఢముగా నఖిలజనులకుఁ దెలుపుటయం దత్యంతానందంబు నొందుచున్నాము. కాఁగా శ్రీమద్భాగవత, విష్ణుపురాణ, హరివంశాదిష్టజనాంగీకారంబు లగువిషయముల సాకల్యముగా సంప్రదాయార్థమునకుఁ బొరపాటు రానటులు పరిశీలించినయెడ నఖిలసందేహంబులకు సామరస్యం బతిష్టాఘృతమంబుగాఁ గలుగుననుటయం దేమియు సందేహము లేదు గాన నిఖిలచరాచరపోషణైకాయ త్తచిత్తం డగుభగవంతునియవతారాదికృత్యములనుగుఱించి కుమతప్రవిష్టు లగుకుజనులు సేయుకుత్సితాక్షేపణము లన్నియు నసంప్రదాయాధీతాపరిపూర్ణగ్రంథార్థపరిజ్ఞాన ప్రయుక్తావివేకమూలకము లని దృఢముగా నమ్ముచున్నారము.

నిష్కృష్టాభిప్రాయవివేచనము:—మీఁదఁ దెలిపినక్రమంబున భాగవత, విష్ణుపురాణ, హరివంశాదిగ్రంథ ప్రతిపాదిత ప్రమాణ వచనార్థపర్యాలోచనచేఁ గలిగెడు నిష్కృష్టాభిప్రాయం బఖిలజనులకుఁ గరతలామలకముగాఁ దెలియఁబడునట్లే దిగువ వివరించుచున్నాము.

ద్వాపరయుగపరిమితసంవత్సరములు ౮౬౪౦౦౦ లుగో ౮౬౩౮౭౪ సంవత్సరములు, ౪ నెలలు, ౨౦ దినములు, గత మయినకాలమునందలి శ్రీముఖసంవత్సర శ్రావణబహుళనవమివిధాప్తమియందు రాత్రినిశీఘ్రకాలంబున వృషభగ్నమునందు సంభవించిన సోమోత్తమం బగుసభిజన్ముహూర్తింబున శ్రీమదాదినారాయణపరబ్రహ్మమూర్తి లీలాగృహీతశరీరం డయి దేవకీదేవిగర్భంబున సర్భకుం డయి యుదయించెను. అట్టియుదయకాలంబునఁ బ్రాగ్జ్యేష్ఠియమితశరస్కుండును, బళ్ళిమదిగ్విన్యస్తపాదయుగళుండును, జతుర్భాహుండును, శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును, అధికతేజఃపుంబదీపితచూడికాగృహుండును నై పద్మఃత్రింబుల శయనించి తేజర్జిలుచుండెను. అమృతాత్మం శావిర్భావంబు నొందినమీఁదఁ జలిపిఁ శ్రీముఖసంవత్సర శ్రావణబహుళాష్టమి మొదలుకొని లీలామానుషవిగ్రహంబుఁ దాల్చి భాగోక్తంబున నుండినసంవత్సరంబులు ౧౨౫౬ ను, నెలలు ౭ ను, దినములు ౪ యును గా నున్నవి. అప్పురుషోత్తమండు లీలామానుషవిగ్రహంబు నదలి మరల వైకుంఠంబు ప్రవేశించినకాలంబు కలియుగాదిమసంవత్సరం బగుప్రమాదిసంవత్సర పైత్రశుద్ధప్రతిపద్ధి గువాసర మగుచున్నది. భార్వాస్త్యమాసరీతిని శ్రీకృష్ణావతారసంవత్సరము పార్థివ. నిర్వాణసంవత్సరము ఖర. అట్టిజగదీశ్వరునినిర్వాణసంతరమం గతసంవత్సరంబుల పరిమితి ౫౦౧౨ గానున్నది. శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావనిసంబంధం దే నవమీఘటికలూయశోదాదేవిగర్భంబున యోగమాయ జనించెను గాన యోగమాయ శ్రీకృష్ణానుజన్మ యని తెలియంగగినది.

ఇదియును గాక నిఖిలాస్మనీయజనులకు నిత్యక్షేమము గలుగఁ జేసెడుసద్విద్యాభివృద్ధి నొందుటకు ముఖ్యసాధనంబులుగా నుండుసద్గ్రంథపరిష్కరణతత్త్వకాళనాదినష్క్రియలయందుఁ బ్రవర్తించి యుండెడునస్తత్సజాతీయు లగుజనులచే నత్యంతపరిశ్రమంబునం బరిష్కరింపబడెడుసద్గ్రంథంబులఁ బఠించుటవలనఁ గలిగెడునానందంబు ననుభవించునత్పురుషులు కృతజ్ఞులయి యుదేక్రమంబున నస్తదీయసద్గ్రంథంబు లభివృద్ధి నొందుట కత్యంతసహాయంబు చేయుటయం నపరిమితా సక్తి నొందియుండవలయు నని నిఖిలసజ్జనసద్విద్యావైదుష్యాభివర్ధనైకపరాయణుండగునారాయణుని నిరంశకంబు ప్రార్థించుచున్నారము.

పురాణం-హయగ్రీవశాస్త్రులు.

ప్రథమస్కంధము.

విషయము.	పుట.
ఇప్టదేవతాదిప్రార్థనము.	1
కృతిపతిత్వనిర్ణయము	3
గంధకర్తృవంశావతారము	4
శ్రీమహాభాగవతకథాప్రారంభము	5
నూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట	8
భగవంతునియేకవింశత్యవతారములు	11
శ్రీమహాభాగవతరచనాదివృత్తాంతము	18
వ్యాసుండు వ్యాకులచిత్తుండు చింతించుట	15
వ్యాసునికడను నారదుండు వచ్చుట.	16
నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	18
అర్జునుండు పుత్రసూతి యగునశ్వత్థామ నవమానించుట	23
ద్రౌపది యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట	25
శ్రీకృష్ణుండు తుర్తరాగర్భకుండు డగునర్భకుని రక్షించుట	27
కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతించుట	28
ధర్మజుండు శ్రీకృష్ణసహితుండు డై శరత్కాలముండు డై నభీషణునికడ కేగుట	81
భీష్ముండు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట	88
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబున కరుగుట	85
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట	87
శ్రీకృష్ణుండు డంతకపురకాంతలం జూడఁ బోవుట	89
ఉత్తరకుంఁ బరీక్షితు జనించుట	41
గాంధారిభృతరాష్ట్రులు దేహత్యాగము చేసికొనుట	45
ధర్మరాజు దుర్నిమిత్తంబులం గని చింతించుట	49
అర్జునుండు ద్వారకకునుండి వచ్చి కృష్ణనిర్యాణము జెలుపుట	50
ధర్మరాజు పరీక్షిన్యహారాజునకుఁ బట్టుము గట్టి మహాప్రస్థానంబున కేగుట	54
పరీక్షిన్యహారాజు భూధర్మదేవతలసంవాదం బొలింపుట	56
కలిపురుషుండు ధర్మదేవతను దన్నుట	58

విషయము.

పుట.

పరీక్షిస్త హారాజు కలిని నిగ్రహించి ధర్మ పరిపాలనము చేయుట	...	60
పరీక్షిస్త హారాజు వేటూడి శమికమహామునిపై మృతసర్పము నెత్తివైచుట	...	63
శమికమహామునిపుత్రుం డగుశృంగిముని పరీక్షిస్తుని శపించుట	...	64
పరీక్షిస్త హారాజు విప్రశాపంబు దెలిసికొని స్రావ్యోపవిష్టుం డగుట	...	67
శుకమహర్షి పరీక్షిస్త హారాజునొద్ద శేతించుట	...	69

ద్వితీయస్కంధము.

శుకుండు పరీక్షిస్తునకు విరాట్స్వరూపంబు దెలుపుట	...	74
శుకమహర్షి పరీక్షిస్త హారాజునకు భక్తిమార్గంబు ముఖ్యం బని తెలుపుట	...	79
నారదుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారముఁ దెలుపు మని యడుగుట	...	88
శ్రీమన్నారాయణునిరీలావతారంబులయభివర్ణనము	...	92
పరీక్షిస్త హారాజు శుకయోగిని బ్రపంచోద్భవాదికంబు నడుగుట...	...	104
శ్రీమన్నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	107

తృతీయస్కంధము.

విదురుం డుద్ధవుం గని కృష్ణాదులవృత్తాంతం బడుగుట	...	122
విదుర మైత్రేయసంవాదము	...	137
స్వాయంభువమనువు ప్రజావృద్ధి చేయుట	...	169
శ్రీయజ్ఞ వరాహవతారవర్ణనము	...	170
శ్రీయజ్ఞ వరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతించుట	...	172
మైత్రేయమహాముని విదురునకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులజననం దెలింగించుట	...	176
సనకసనందనాదులు వైకుంఠమున కరుగుట	...	181
సనకసనందనాదులు నారాయణదేవుని స్తుతించుట	...	187
జయవిజయులు దితిగర్భంబున హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపు లై పుట్టుట	...	192
హిరణ్యాక్షుండు యజ్ఞ వరాహం బగుహరి నెదిరించి పోరుట	...	195
చతుర్ముఖుం డొనర్పుయత్నాదిదేవతాగణసృష్టిఁ దెలుపుట	...	208
కర్దమప్రజాపతి భగవదనుజ్ఞ వడసి దేవహూతిని బెండ్లియాడుట	...	207
కర్దమప్రజాపతి యోగప్రభావంబుచే విమానంబు గల్పించి భార్యతోఁగూడ విహరించుట	...	214
దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు కపిలాచార్యుండుగాఁ బుట్టుట...	...	218
దేవహూతి తనపుత్రుం డై నకపిలునివలనఁ దిత్తజ్ఞానంబు వడయుట	...	221
కపిలండు దేవహూతికి భక్తియోగమును దెలియఁజేయుట	...	287
కపిలండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబుఁ దెలుపుట	...	242
గర్భస్థుం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతించుట	...	243

చతుర్థస్కంధము.

కర్దమప్రజాపతిసంతతిని దెలుపుట	...	255
------------------------------	-----	-----

విషయము.

పుట.

దక్షప్రజాపతిసంతతిని జెలియఁజేయుట	...	258
ఈశ్వరునకు దక్షప్రజాపతికిని విగోధము సంభవించినకథ	...	259
దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాతాయణి పోగోరుట	...	262
శివుఁడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు భ్వంసంబునొందుట	...	268
దేవతలు వీరభద్రులచేఁ బరాజితులయి బ్రహ్మతో విన్నవించుట	...	270
బ్రహ్మదులు దక్షిణామూర్తియొక్క డగునీశ్వరుని స్తుతియించుట	...	272
శివుఁడు బ్రహ్మదులచేఁ బ్రార్థితుం డై దత్తాదుల ననుగ్రహించుట	...	274
దత్తాధ్వరంబునకు వచ్చిన నారాయణుని దత్తాదులు నుతించుట	...	276
ధువోపాఖ్యానము	...	282
ధువుండు నారదోపదేశంబు వడసి తపంబుఁ జేయుట	...	288
సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధువుండు స్తుతియించుట	...	288
ధువుండు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట	...	292
ధువుండు కుబేరానుచరులై నగుహ్యకులతో యుద్ధముచేయుట...	...	295
అంగపుత్రుం డగువేనునిచరిత్రము	...	305
పృథుచక్రవర్తి గోరూపధారిణి యగుభూమివలన నోపధులఁ బిగుకుట	...	314
పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధంబు నేయునెడ నింగ్రుం డశ్వము నపహరించుట	...	319
నారాయణుండు ప్రసన్నుం డయి పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట	...	322
పృథుచక్రవర్తి సభాగదులకు సద్భర్మముల నుపదేశించి బ్రాహ్మణప్రశంస చేయుట	...	327
పృథుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లరుగుట	...	332
పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుం డయి ముక్తి నొందుట	...	337
రుద్రుండు ప్రచేతనులకు యోగాదేశ మనుస్తోత్రమును జెల్పుట...	...	343
నారదుండు ప్రాచీనబర్హికి జ్ఞానమార్గమును జెలియఁజేయుట	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	349
ప్రచేతనులతపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట...	...	371

శ్రీహయగ్రీవా య నమః

శ్రీ స ర స్వ తీ ప్రార్థ న.

ఉ. త్రోణీతలంబు నెన్నుదురు * సోకంగ మ్రొక్కి నుతింతు సై కత
శ్రోణీకి జంచరీకచయః సుందర వేణికి రక్షితామర
శ్రోణీకి దోయజాతభవః చిత్తవశీకర స్తక వ్యాసికి
వ్యాసికి నక్షదామశుకః నారిజపు స్థకరమ్యపాణికిన్.

శా. తల్లి నిన్నుఁ దలంచి పు స్థకము చేతం బూనితిన్ నీవు నా
యుల్లంబందు నె నిల్చి జృంభణముగా * నుక్తుల్ సుశబ్దంబు శో
భిల్లం బల్కుము నాదువాక్కులను సాక్షిత్వి జగన్మోహిని
పుల్కాబ్జాక్షి సరస్వతీ భగవతీ * పూర్ణేందుబింబాననా.

శ్రీమద్భాగవత గ్రంథ ప్రశస్త యనంతావహుర్ని ప్రార్థ న.

ఉ. ప్రాంశుశయోదనీలతనుభాసిత నుచ్ఛ్వలదండధాగుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణ * నాగమపుంజపదారత తత్త్వవి
స్సంశయకాగుఁ గృష్ణమృగః చర్మకృతాంబరకృత్య భాగతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రివశః వందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్పెదన్.

శ్రీమద్భాగవతాంశోపదేష్ట యగుశుకమహర్షి ప్రార్థ న.

మ. సముఁ డై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁ డై * సన్న్యాసి యై యెంటిఁ బో
వ మహాభీతి నొహో కుమార యనుచున్ * వ్యాసుండు చీరంగ వృ
క్షములుం దస్మయతంబ్రతిధ్వనులు చిక్కిం జేసె ము స్పటిభూ
తమయున్ మ్రొక్కెద బాదరాయణిఁ దపోధన్యాగ్రణిఁ ధీమణిన్.

శ్రీమద్భాగవత ప్రార్థ న.

ఆ. వేదకల్పవృక్షవిగళిత మయి శుక
ముఖసుధాద్రవమున * మొనసి యున్న
భాగవతపురాణః ఫలరసాస్వాదన
పదవిఁ గనుఁడు రసికభావవిదులు,

మ. లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకాఃలాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితము సువర్ణసుమనఃస్పృశ్యేయము సుందరో
జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాలంబు నై
వెలయు భాగవతాఖ్యకల్పతరు పుష్పి సద్విజయ మై.

క. నిగమములు వేయి చదివిన

సుగమంబులు గావు ముక్తిసుభగత్వంబుల్

సుగమంబు భాగవత మను

నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తినివసనము బుధా.

ఆ. అతిరహస్య మైన హరిజన్మకథనంబు

మనుజుఁ డెవ్వఁడేని మాపు రేపు

చాల భక్తితోడఁ జదువు దా సంసార

దుఃఖరాశిఁ గాసి తొలఁగి పోవు.

—శ్రీభాగవతగ్రంథప్రతిపాద్యశ్రీకృష్ణమూర్తిప్రార్థన—

మ. తరుణాబ్జానుజలచనద్వయి కృపాఃకౌరేయమై యొప్ప సా
గరకన్యాకుచకుంభపాళిఁ బులకల్ గన్పట్ట మానీంద్రహృ
త్సరసీజంబులు సంచలింప మురళీసంజాతగీతామృత
స్ఫురణ రాల్లరంగం జరించుచురికై శోరంబు భావించెనన్.

చ. జలనిధికన్యకాఘనకుచస్థలిపచ్చలతాళి గోపికా

విలసితహారమధ్యమణివిశ్వజగద్వలయప్రకాశకో

జ్వలమహాసీయరత్న మనివారితకాళియభోగిభోగమం

డలగిరివజ్రమై వెలయునందతనూజు భజింతు నామదిన్.

—శ్రీగ్రంథం నాయకుం డగు శ్రీరామమూర్తిప్రార్థన—

క. శ్రీకంఠచాపఖండన

పాకారిప్రముఖవినుతభండన విలస

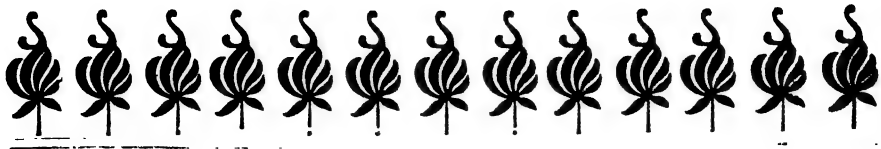
త్కాకుత్స్థవంశమండన

రాకేందుయశోవిశాల రామన్యపాలా.

ఈ. మాంపున వామశిండలము • నాది నాకింకను మోక్షమందును
 నా పేరినోరమాపు సోగింతులొమ నొక్కట నొక్క నన్నడం
 (పులు నొక్క నొక్క నొక్క కింక నొక్క నొక్క నొక్క
 వ్యాసిన శ్రీమదు • న లునానామూ నొక్క నొక్కదన్.

శ్రీమద్

శ్రీరామాయణ పరిష్కృతము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ప్రథమ స్కంధము.

అధ్యాయము

వల్కలపడింబు శేషుడున్న కంచీశివచేరి లోక
యేకాంధ్రకు భక్తులలో భాగ్యంధ్రకు దానపు
ద్రేకు భక్త శిష్యులవలెనీకెల్లజ్ఞానంభూతి నా
నాకింజాలెభవంబుంధ్రకు మహాభాగ ననాటి భక్తన.

1

—◆◆◆—

- ఉ. వాలినభక్తి మొక్కెనీ కేవలతానెవరోక్షి నను
శాలికి శూలికి శిఖరిజాముఖం ద్ధమయూఖమానోక్షి
జాలశశాంకమానికి గీతనోక నున్నగిన్నోన్నో
స్తూలికి నారదాననానిముఖ్యమనన్సీనుమోక్షి.
- ఉ. ఆతలసేవ శేషుని ముచ్చెరాచెఘటస్మృతి
జ్ఞాతకు భారతీహృదయశాఖివిధానకు నేరరాతి
సోతకు దేవతానికరితకు నల్లనీతికా నతి
త్రాతకు ధాతకు నిఖలతానెవరోక్షి భక్తన.
- వ. అని నిఖలభువన ప్రధానదేవతానెవరోక్షి

2

4

ఉ. అదర మొప్ప మొక్కిడుదు శ నద్రిసుతాహృదయానురాగసౌ
పాడి దోషభేదికి బ్రహ్మవిదోడి విఘ్నవల్లికా
చ్చేడికి మంజువాదికి నశ శేషజగజ్జననందవేదికిన్
మోదకఖాదికిన్ సమదశమూషకసాదికి సుప్రసాదికిన్.

5

ఉ. త్రిలోకతలంబునన్ నుదురు శ సోఁకంగ మ్రోక్కి నులింతు సైకత
శ్రోణికి జంచరికచయసుందరవేణికి రత్నీతామర
శ్రేణికి దోయతాతభవరచిత్తవశీకరశైకవాణికిన్
వాణికి నక్షదామశుకశవారిజపుస్తకరమ్యపాణికిన్.

6

కా. పుట్టం బుట్ట శరంబునన్ మొలవ నంభోయానస్తాతంబునన్
నట్టం గల్లను గాళి గొల్వను బురాణింపన్ దొరంకొంటి మీఁ
దెట్టేవెంటి రచింతుఁ దత్సరణి నీ శ వీవమ్మ యోయమ్మ మేల్
పట్టున్ మానకువమ్మ నమ్మితిఁ జమీ శ బ్రాహ్మీ దయాంభోనిధి.

7

ఉ. *శారద నీర దేందు ఘనశసార పటిర మరాళ మల్లికా
హార తుషార ఫేన రజతతాచల కాశ ఫణిశ కుంద మం
దార సుధాపయోధి సితశతామర సామరవాహినీ శుభా
కారత నొప్పరిన్ము మది శ గానంగ నెన్నఁడు గల్లు భారతీ!

8

ఉ. *అబ నవాంబుజోజ్జ్వలకరరాంబుజ శారదచంద్రచంద్రికా
డంబరచారుమూర్తి ప్రకటస్ఫుటభూషణత్వసిపికా
చుంబితదిగ్విభాగ శ్రుతిసూక్తవివిక్తవిజప్రభాన భా
వాంబరవీధివిశ్రుతవిశేషానికి నన్ గృహ జూడు భారతీ!

9

ఉ. అన్దులఁ గన్నయమ్మ ముగఁ గుమ్మలమూలపుటమ్మ చాలఁ బె
ద్దిమ్మ సురారులమ్మ కడు శ సోఁడిఁ బుచ్చినయమ్మ దన్ను యో
నమ్మినవేల్పుటమ్మలమనముల నుండెడియమ్మ దుర్గ మా
యమ్మ కృపాధి యిచ్చుత మరహత్త్వకవిత్వపటుత్వసంపదన్.

10

మ. హరికిం బట్టపుదేవి పున్నములప్రో నర్థంపుఁబెన్నిక్క చం
దురుతోఁబుట్టపు భారతీగిరిసుతల్ శ గో నాడుపూఁబోడి దా
మరలం దుండెడియుద్ధరాలు జగముల్ శ మన్నించునిల్లాయి భా
సురతన్ లేములు వాపుతల్లి సిరి యిచ్చు నిత్యకల్యాణముల్.

11

1 నెన్నుదురు. 2 'జరింతుఁ' అని యచ్చుప్రతి. 3 'నా + కీవమ్మ' అని యచ్చుప్రతి.

4 'నా కనవమ్మ' అని యచ్చుప్రతి.

* ఈ రెండుపద్యములు వాఁతెప్రశులందుఁ గానంబడవు; ప్రక్షిప్తములుగాఁ దోఁచెడివి. రెండవది
కుమారతమనందరియారణ్యపర్వములోనిచతుర్థాశ్వాసమున నత్రినాతమసంవాదపుట్టమున నున్నది.

5 టమ్మలమనముల.

వ. అని యిష్టదేవతలం జరిగించి దినకరకుమారస్రనుఖులం దలంచి ప్రథమకవితా
విరచనవిద్యావిలాసాతి రేకివాల్మీకినుతియించి హయగ్రీవదనుజకరపరిమిలితనిగమ
నివహవిభాగనిర్ణయనిపుణతాసముల్లాసులకు వ్యాసునకు మొక్కి శ్రీమహాభాగవ
తకథానుధారసప్రయోగికి శుకయోగికి నమస్కరించి మృదుమధురవచనవర్గపల్ల
వితస్థానకు బాణనకు బ్రహ్మిణి కితివయశ్లోక సమ్మోదితసూరు మయూరు సభి
నందించి మహాకావ్యకరణకథావిలాసుం గాచిదాసుం గొనియాడి కవికమలరవి
భారవిం బాగడి విదళితాఘు మాఘు వినుతించి యాంధ్రకవితాగౌరవజన
మనోహరి నన్నయసూరింగై వారంబు సేసి హరిహర చరితారవిందవందనాభిలాషిం
దిక్కుమనీషి భూషించి మఱియు నితరపూర్వక విజనసంభావనంబు గావించి
నర్తమానకవులకుం బ్రియంబు వలికి భావికవుల బహూహరించి యథయకావ్య
కరణదక్షుండ నై.

12

ఉ. ఇమ్మనుజేశ్వరాధమల కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులు
సాములు గొన్ని పుచ్చుకొని క చొక్కి శరీరము వాసి కాలుచే
సమైక్యవాటులం బడక క సమృద్ధిహారి కిచ్చి చెప్పెనీ
బమ్మెరపోతరా జొకడు క భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన.

13

తే. "చేతు లారంగ శివుని బూజించి డేని, నోరునొవ్వంగ హరికీర్తి క నడువఁడేని
దయయు సత్యంబు లోనుగాఁదలఁపఁడేని, గలుగ నేటికి చల్లులకడుపుఁ జేటు.

వ. అని మఱియు మదీయపూర్వజన్మసహస్రసందితతపకఫలంబున శ్రీమన్నారాయణ
కథాప్రపంచవిరచనాకుతూహలుండ నై యొక్కరా కానిశాకాలంబున సోమో
పరాగంబురాకం గని సజ్జనానుమతింబున సభ్రంకషశుభ్ర సముత్తుంగభంగ య
గుగంగకుం జని క్రంకు లిడి వెడలి మహనీయమంజులపులినతలమంటపమధ్యం
బున మహేశ్వరభ్యాసంబు సేసి కించిదు స్తీలితలోచనంబు నై యున్నయెడి.

సీ. మెఱుగు చెంగట నున్న శ్రీమేఘంబుకై వడి, నువ్విద చెంగట నుండ క నొప్పవాడు
చంద్రమండలను ధారసారంబుపోలికి, ముఖమునఁ జిలుసపుష్ప క మొలచువాడు
వల్లియుతతమాలకవసుమతీజముభంగి, బలువిల్లు మూపున క బరగువాడు
నీలనగాగ్రసరన్నిహితభానునిభంగి, ఘనకరీటము దల క గలుగువాడు

ఆ. పుండరీక యుగము క బోలుకన్నులవాడు, వెడఁదయింపువాడు క విపులభద్ర
మూర్తివాడురాజరముఖ్యుడొక్కరుఁడునా, కన్నుంగవకు నెరుకఁగ నానబడియె.

ఏ. ఏను నారాజశేఖరం దేత చూచి భాషింప యత్నింబుసేయునది సతిఁడు దా
రామభద్రుడ మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబు దెలుగు సేయు

ము నీకు భవబంధంబులు దెగు నని యానతిచ్చి తిరోహితుండయిన సమున్దీ
లితనయనుండ నై వెఱుగుపడి చిత్తంబున. 17

క. పలికెడిది భాగవత మఁట, పలికించువిధుండు రామభద్రుం డఁట నేఁ
బలిిన భవహార మగు నఁట, పలికెడ వేఱొందుగాథ శ వలుకఁగ నేలా. 18

ఆ. భాగవతము దెలిసి శ వలుకుట చిత్తంబు, శూలి కై నఁ దప్పిఁచూలి కైన
విబుధజనులవలన శ విన్నంత గన్నంత, దెలియ వచ్చినంత శ తేటపఱుతు. 19

క. గొందఱకుఁ దెనుఁగు గుణమగుఁ, గొందఱకును సంస్కృతంబు శగుణమగు రెండుం
గొందఱకు గుణములగు నే, నందఱ మెప్పింతుఁ గృతుల శ నయ్యెయెడలన్. 20

మ. ఒనరగ నన్నయతిక్కనాదికపు లీఁయర్విం బురాణావళుఁ
తెనుఁగుం జేయుచు మత్పురాకృతశుభాశిష్యంబు దా నెట్టిదో
తెనుఁగుం జేయుచు మున్ను భాగవతముఁ శ దీనిం దెనిగించి నా
జననంబుఁ సఫలంబుఁ జేసెదఁ బునర్జన్మంబు లే కుండఁగన్. 21

మ. లలితస్కంధము గృష్ణమూలము శుకాశీలాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితముఁ సువర్ణ సుమనఃస్పృశ్యేయముఁ నుండరో
జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాలంబు నై
వెలయుఁ భాగవతాఖ్యకల్పతరు పురీర్విఁ సద్విజ్రేయ మై. 22

వ. ఇట్లు భాసిల్లెడుశ్రీమహాభాగవతపురాణపారిజాతపాదపనమాశ్రయంబునను హరి
కరుణావిశేషంబునను గృతార్థత్వంబు సిద్ధించె నని బుద్ధి నెఱింగి లేచి మరలి
| క్రొన్నిదినంబులకు నేక శిలానగరంబునకుం జనుడెంచి యందు గురువృద్ధబుధబంధు
జనానుజ్ఞాతుండ నై. 23

—◆◆◆ గ్రంథకర్తృవంశావతారము ◆◆◆—

సీ. కాండిన్యగోత్ర సంకలితుఁ దాపస్తంబ, సూత్రుండు పుణ్యుండు శ ముభగుఁ డైన
భీమనమంత్రికిఁ శ బ్రియపుత్రుఁ డన్నయ, కలకంఠి తద్భార్య శ కారమాంబ
కమలాపువరమునఁ శ గనియె సోమనమంత్రి, వల్లభ మల్లమ శ వారితనయుఁ
డెల్లన యతనికి శ నిల్లాలు మాచమ, వారిపుత్రుండు వశిష్ఠనర్థనుండు

ఆ. లలితమూర్తి బహుశశానిధి కేసన, దాసమాననీతిధనుఁడు ఘనుఁడు
దనకు లక్ష్మమాంబరధర్మగోపినిగాఁగ, మనియె కై వళాస్త్ర సమతముఁ గనియె.

క. నడవదు నిలయము వెలువడి, తడవదు పరపురుషగుణముఁ శ దనపతినుడువుం
గడవదు వితరణకరుణలు, విడువదు లక్ష్మాంబ విబుధశివసరము పొగడన్. 24

ఉ. మానిను లీడు గారు బహుశమాననివారితేదీనమానస
గ్లానికి దానధర్మమతిశగౌరవమంజులతాగభీరతా

- స్థానికి 'ముద్దసానికి సకదాశివపాదయుగార్చనానుకం
సానయవాగ్ధవానికిని క బమ్మెకేసయలక్కసానికిన్. 26
- క. ఆమానినికిం బుట్టితి, మే మిగుపుర మగ్రజాతుఁ క డీశ్వర సేవా
కాముఁడు తిప్పన పోతన, నామవ్య క్తుండ సాధుసనయయు క్తుండన్. 27
- వ. అయిన నేను నాచి త్తంబున శ్రీరామచంద్రునిసన్నిధానంబు గల్పించుకొని. 28

—◆◆◆ పవ్యంతము. ◆◆◆—

- ఉ. హరికి నందగోకులవికహరికిఁ జక్ర సమీర దైత్యసం
హరికి భక్తదుఃఖపరిహరికి గోపనితంబినీమనో
హరికి దుష్టసంపదపరహరికి ఘోషకటిపయోధుతా
హరికి బాలక గ్రహమరహనురదుర్వనితాప్రహరికిన్. 29
- ఉ. శీలికి నీతిశాలికి పశీకృతశూలికి బాణహస్తని
రూలికి ఘోరనీరదవిముక్తశిలాహతగోషగోపికా
పాలికి వర్ణధర్మచరిపాలికి నర్జునభూజయుగ్మసం
చాలికి మాలికి విపులచక్ర నిరుద్ధమనీచిమాలికిన్. 30
- ఉ. ఊంతకుఁ గాలియోరగవిశాలఘణావళినైవక్రియా
రంతకు నుల్లసన్తగధరరాజచతుర్విధఘోరవాహినీ
హంతకు నింద్రనందననియంతకు సర్వచరాచరావళి
మంతకు నిర్జితేంద్రియసంపించితభక్తజనానుగంతకున్. 31
- ఉ. న్యాయకి భూసుంద్రమృతనందనదాయకి గుక్తిణీమన
స్థానికి భూతసమృద్ధవికానికి సాధుజనానురాగసం
ధాయికిఁ బీతవస్త్రపరిధాయికిఁ బద్మభవాంధభాంధని
ర్ధాయికి గోపికానివహరమందిరయాయికి శేషశాయికిన్. 32
- వ. సమర్పితంబుగా నే నాంధ్రంబున రచియింపం బూనినశ్రీమహాభాగవతపురాణం
బునకుం గథాప్రారంభం బెట్టి దనిన. 33

—◆◆◆ శ్రీమహాభాగవతకథాప్రారంభము. ◆◆◆—

- సీ. విశ్వజన్మస్థితివిలయంబు లెవ్వని, వలన నేర్పిడు సమరవర్తనమున
వ్యావర్తనమునఁ గార్యములం దభిజ్ఞుఁడై, తాన రాజగుచుఁ జీర్తమునఁ జేసి
వేదంబు లజనకుఁ విదితముల్ గావించె, నెవ్వఁడు బుధులు మోహింతు రెవ్వ
ని నెండమావుల క నీళ్లఁ గాచాదుల, ననోన్యబుద్ధి దా నడరునట్లు
- ఆ. శ్రీగుణస్పృష్టి యెందు క నీపించి సత్యము, భంగిఁ దోచు స్వప్రభానిరస్త
కుహకుఁ డెవ్వఁ డతనిఁ క గోరి చింతించెద, ననఘ సత్యుఁ బరుని క నమదిసంబు.

వ. ఇట్లు సత్యం పరం ధీమహి యనుగాయత్రీస్వారంభంబున గాయత్రీనామబ్రహ్మ రూపం బై మత్స్యపురాణంబులోన గాయత్రీ సధికరించి ధర్మవిస్తరంబును వృత్రాసురవధంబు నెందుఁ జెప్పంబడు నదియ భాగవతం బని పలుకుటంజేసి యీపురాణంబు శ్రీమహాభాగవతం బన నొప్పుచుండు. 35

నీ శ్రీమంత మైమునిశ్రేష్ఠకృతం బైన, భాగవతంబు సకృద్భక్తితోడ వినఁ గోరువారలకవిమలచిత్తంబులఁ, జెచ్చెర నీశుండు శ్రీసిక్కుఁ గాక యితరశాస్త్రంబుల శ్రీనీశుండు సిక్కునే, మంచివారలకు నిరర్హత్యరులకుఁ గపటనిర్దుక్తులై శ్రీకాంక్ష సేయక యిందుఁ,దగిలి యుండుట మహాశత త్వబుద్ధి తే. పరఁగ నాధ్యాత్మికాదితాత్రపత్రయంబు, నడఁచి పరమార్థభూతమై సయధికనుభవ మైనను స్తంబుఁగాక యతనయ్యునుండు,వస్తువెఱుఁగంగఁడగు భాగవతమునందు. 36

ఆ. వేదకల్పవృక్షకవిగళితమై శుక, మఃఖనుభాద్రవమున శ్రీమొససి యున్న భాగవతపురాణశఫలరసాస్వాదన, పదవిఁ గనుఁడు రసికభావవిదులు. 37

క. పుణ్యం బై మునివల్లభ, గణ్యం బై కనుమఫలసికామౌత్థితనా ధ్యుణ్యంబు నైమిశాఖ్యా, రణ్యంబు నుతింపఁ దగు సరణ్యంబులలోన్. 38

వ. మఱియును! మధువైరిమందిరంబునుంబోలె మాధవమన్మథమహితం బై బ్రహ్మ గేహంబునుంబోలె శారదాన్వితం బై నీలగళనభానికేటంబునుంబోలె వహ్ని పరుణ సమీరణ చంద్ర రుద్రహై మవతీ కుబేర వృషభగాలవ శాండిల్య పాశుపత జటిపటలమండితం బై బలభేదిభవనంబునుంబోలె నైరావ తామృత రంభా గణికాభిరామం బై మురాసురనిలయంబునుంబోలె నున్న త్రరాక్షసవంశసంకు లం బై ధనదాగారంబునుంబోలె శంఖపద్మకుండముకుండనుందరం బై రఘు రాముయ్యుద్ధంబునుం బోలె నిరంతరికరాసలకిభాబహళం బై శివరశురాము భండనంబునుంబోలె సర్జనోద్భేదిం బై దానవసంగ్రామంబునుంబోలె నరిష్ట జంభనికుంభశక్తియుక్తం బై శివసంగరంబునుంబోలె ద్రోణార్జునకాంచన న్యందనకదంబనమేతం బై కిర్ణుకలహంబునుం బోలె మహాన్నతశల్యసహ కారం బై సేతుబంధనంబునుం బోలె సలనీలపనసాద్రిప్రసీతం బై భర్గుభజ నంబునుం బోలె నానాశోకిలేఖాఫలితం బై మరునికోదండంబునుం బోలెఁ బున్నాగశిలీముఖభూషితం బై సరిసింహయావంబునుం బోలెఁ గేసరకరజకాం తం బై సీత్యురంగంబునుంబోలె సటనటీసుషిరాన్వితం బై లజానిటలంబునుం బోలెఁ జందనకర్పూరతలకాలంకృతం బై షుద్ధాగమంబునుంబోలె నింద్రబాణసనమేఘకరకకమనీయం బై నిగమంబునుం బోలె గాయత్రీవిరాజితం బై శ్రీమహాకావ్యంబునుంబోలె సరసమృదులతాకలితం బై వినతాలయంబునుంబోలె నుపన్దరుచిరిం బై యమరావతీపురింబునుంబోలె నుమనోలలితం బై కైటభో ద్యోగంబునుంబోలె మధుమానితం బై పురుషోత్తమసేవనంబునుం బోలె

సమృతఫలదంబై²⁵ ధనంజయసమీకంబునుంబోలె సభ్రంకషవరానిం బై²⁶ వైకుం
 ఠపురంబునుంబోలె ఖడ్గపుండరీకవిలసితం బై²⁷ సందఘోషంబునుంబోలె గృష్ణ
 సారసుందరం బై²⁸ లింకానగరంబునుంబోలె రామమహిషీవంచకసమేతం బై
 29 సుగ్రీవనైస్యంబునుంబోలె గజగవయశరభశోభితం బై³⁰ సారాయణస్థానంబునుం
 బోలె నీలకంఠ హంస కాశిక శుక భరద్వాజ తిత్తిరిభాసురంబై³¹ మహాభారతంబు
 నుంబోలె నేకచక్ర బక కంక ధార్తరాష్ట్ర శకుని సకులనంచారసమ్మిళితం బై
 32 సూర్యరథంబునుంబోలె నురుతర ప్రవాహంబై³³ జలబకాలసంధ్యాముహూర్తం
 బునుంబోలె బహువిధతజాతిసౌమనస్యంబై గొంపునై మిశారణ్యం బనుశ్రీవిష్ణు
 తేత్రంబునందు శౌనకాదిమహామునులు స్వస్థోకియమానుం డగుహరిం జేరు
 కొటకు సహస్రవర్షంబు లనుష్ఠానకాలంబుగాఁ గలసత్త్వసంజ్ఞకం బై నయాగం
 బు సేయుచుండి రిం దొక్కనాడు వారలు రేపకడ నిత్యనై మిత్తికహోమంబు
 లాచరించి సత్కృతుం డై సుఖాసీనుం డై యున్న సూతుం జూచి. 39

క. ఆతాపసు లిట్లనిరి వి, నీతూర్ విజ్ఞాన¹ ఫలితనిగమపురాః
 వ్రాతూర్ సుతహరిగణసం, ఘాతూర్ సూతుర్ నితాంతకేకరుణోపేతున్. 40

మ. సమతం దొల్లి పురాణపంక్తు లితిహాసశ్రేణులు² ధర్మశా
 స్త్రములు³ నీవు పఠించి చెప్పితివి వేదవ్యాసమఖ్యుల్ మునుల్
 సుమతుల్ సూచిన వెన్ని యన్నియను దోరచూ⁴ నీమదిం దర్పిసా
 దమునంజేసి యెఱుంగ నేర్తువు సమస్తంబు⁵ బుధేంద్రోత్తమా. 41

క. గురువులు ప్రియశిష్యులకుం, బరమనిహస్యములు దెలియఁబలుకుదు రచల
 స్థికల్యాణం బెయ్యది, పురుషులక ను నిశ్చయించి ర్బోధింపు తగన్. 42

క. మన్నాడపు చిరకాలము, గిన్నాడపు పెక్కు లైనగ్రంథార్థంబుల్
 విన్నాడపు వినఁ దగినవి, యున్నాడపు పెద్దలొద్ద నుత్తమగోష్ఠిన్. 43

చ. అలసులు మందబుద్ధిబలు ర్ లల్పతరాయువు లుగ్రరోగసం
 కలితులు మందభాగ్యులు సుకర్తము లెవ్వయుఁ జేయఁ జాల రీ
 కలియుగమందు మానవులు ర్ గావున నెయ్యది సర్వసౌఖ్య మై
 యలవడు సేమిటం బొడము ర్ నాత్మకు శాంతి మునీంద్ర చెప్పవే. 44

నీ. ఎవ్వనియవతార ర్ మెల్లభూతములకు, సుఖమును వృద్ధియు ర్ సొరిదిఁ జేయఁ
 నెవ్వనిశుభనామ ర్ మేస్త్రొద్దు నుడువంగ, సంసారబంధంబు ర్ నమసి పోవు
 నెవ్వనిచరితంబుహృదయంబుఁ జేర్పంగ, భయ మంది మృత్యుపురపరువుఁబెట్టు
 నెవ్వనిపద నది ర్ నేపారుజలముల, సేవింప నైర్మల్యసిద్ధి గలుగుఁ

తే. దశమ లెవ్వనిపాదంబు ర్ దగిలి శాంతి, తెరువుఁ గాంచిరి ననుజేప ర్ దేవకులకు
 నెవ్వఁ డుదయించెఁ దత్కథరెల్ల వినఁగ, నిచ్చుచుట్టకు నెఱిగింపుమిద్ధచరిత.

1 ఫణిశానిధి - నిగమ - పురాణ. 2 పీఠ.

- క. భూషణములు వానికి నభు, పేషణములు నృశ్యుచిత్తభీషణములు హృ
త్తోషణములు కల్యాణి, శేషణములు హరిగుణోపశచితభాషణముల్. 46
- క. కలిదోషనివారణ మై, యలఘుయశుల్ వొగడునట్టిరహరికథనము ని
ర్మలగతిఁ గోరెడుపురుషుఁడు, వెలయఁగ నెవ్వఁడు దగిలి శ వినఁడు మహాత్మా.
- ఆ. అనఘ విను రసజ్ఞ శ లై వినువారికి, మాటమాట కధికరమధుర మైన
యట్టికృష్ణకథన శ మాకర్ణనము సేయఁ, దలఁపు గలదు మాకుఁ శ దనివి లేదు. 48
- మ. వరగోవిందకథానుధారనమహాశ్రీవర్షోక్తిధారాపరం
పరలం గాక బుధేంద్రచంద్ర యితరోశసాయానురక్తిం బ్రవి
స్తరదుర్దంతదురంతదుస్సహజనుశస్సంభావితా నేకదు
స్తరగంభీరకఠోరకల్పషకనశ్రద్ధావాసలం బాటునే. 49
- సీ. హరినామకథనదాశవాసలబ్ధాలచేఁ, గాలవే ఘోరాఘరకాననములు
వైకుంఠదర్శనశవాయుసంఘంబుచేఁ, దొలఁగవే బహుదుఃఖితోయదములు
గమలనాభధ్యానశకంఠీరవంబుచేఁ, గూలవే సంతాపశకుంజరములు
నారాయణస్తరగప్రభాకరదీప్తిఁ, దీఱవే పద్మర్గరతిమిరతెతులు
- ఆ. నలినసయనభక్తిరనావచేఁ గాక సం, సారజలధి దాటి శ చనఁగ రాదు
వేయు నేల మాకు శ విష్ణుప్రభావంబు, దెలుపవయ్య సూత శ ధీసమేత. 50
- వ. మఱియుఁ గపటమానవుండును గూఢుడు నై నమాధవుండు రామసహితుండై
యతిమానుషంబు లై నపరాక్రమంబులు సేసెనట వాని వినరింపుము కలియు
గంబు రాఁగల దని వైష్ణవతత్వంబున ద్విశ్వానత్రనిమిత్తంబున హరికథలు విన
నడ గలిగి నిలిచితిమి దైవయోగంబున. 51
- క. జలరాశి దాటఁ గోరెడి, కలముజనుల్ గర్జభారుఁ శ గాంచినభంగిం
గలిదోషహరణవాంఛా, కలితుల మగుమేము నిన్నుఁ శ గంటిమి సూతా. 52
- క. చారుతరధర్మరాశికి, భారకుఁ డగుకృష్ణుఁ డాత్మపదమున కేఁగె
భారకుఁడు లేక యెవ్వనిఁ, జేరెను ధర్మంబు బలుపు శ సెడి మునినాథా. 53
- ◆◆◆ సూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట. ◆◆◆—
- వ. అని యిట్లు మహనీయగుణగరిష్ఠ లయినశౌనకాదిమునిశ్రేష్ఠు లడిగిన రోమ
హర్షణపుత్రుం డయి యుగశ్రేణుం డనుపేరి నొప్పి నిఖలపురాణవ్యాఖ్యాన
వైఖరీసమేతుం డై నసూతుండు. 54
- మ. సముఁ డై యెవ్వఁడు ముక్తకర్తచయుఁ డై శ సన్న్యాసి యై యెంటి పై
వ మహాభీతి నొహళోకుమార యనుచుఁ శ వ్యాసుండు సీరంగ వృ
క్షములుం దస్తయతం బ్రతిధ్వనులు నశక్కిం జేసె ము స్పటిభా
తమయుఁ మొగ్గిక్కిద బాదరాయణఁ దపోరథన్యాగ్రణిఁ ధీమణిన్. 55

- సీ. కార్యవర్గంబును శ గారణసంఘంబు, నధికరించి చరించునాత్మతత్త్వ
మధ్యాత్మమనఃబడు శ నట్టియధ్యాత్మముఁ, జెలియఁజేయఁగఁజాలునీపమగుచు
నకలవేదములకు శ సారాంశ మై యేక, మై యసాధారణ శ మగుప్రభావ
రాజకం బై నపురరాణమర్కంబును, గాఢసంసారాంధశకారపటలి
- తే. దాఁటఁ గోరెడివారికిఁ శ దయ దలిగ్న, నేరిపోనిధి వివరించె శ నేర్పడంగ
నట్టికుకనామధేయు మనహత్తగేయు, విమలవిజ్ఞానరమణీయునవేడ్కఁగొలుతు.
- క. నారాయణునకు నరునకు, భారతికిని మ్రొక్కి వ్యాసునీపదములకు నమ
స్కారము సేసి వచింతు ను, దాగ్గంధంబు దళితశతనుబంధంబున్. 57
- వ. అని యిట్లు దేవతాగుణసమస్కారంబు సేసి యిట్లనియె మునీంద్రులారా
నన్ను మీరలు నిఖిలలోకమంగళం బయినప్రయోజనం బడిగితి రేమిటం
గృష్టసంప్రశ్నంబు సేయంబడు నెవ్వధంబున నాత్మస్రవన్నం బగు నిర్విఘ్నయు
నిచ్చేతుకయు నై నవారిభక్తి యేరూపంబునం గలుగు నది పురుషులకుఁ బర
మార్థంబగు వాసుదేవునియందుఁ బ్రయోగింపబడినభక్తియోగంబు నై రాగ్య
విజ్ఞానంబులుం బుట్టించునారాయణకథలవలననెయ్యేధర్మంబులు దగులువడ వని
నిరర్థకంబు లపవర్గపర్యంతం బయినయీశరమధర్మంబునకు దృష్టశ్రుతప్రపం
చార్థంబు ఫలంబుగాదు ధర్మంబునం దవ్యభిచారి నైనయధ్ధంబునకుఁ గామంబు
ఫలంబు గాదు విషయభోగం బైనకామంబున కింద్రియప్రీతి ఫలంబు గా
దెంతదడవు జీవించు సంతియ కామంబునకు ఫలంబు తత్త్వజిజ్ఞాస గలజీవునకుఁ
గర్హంబులచేత నెయ్యది సుప్రసిద్ధం బదియు నర్థంబు గాదు తత్త్వజిజ్ఞాస యనునది
ధర్మజిజ్ఞాస యగుటఁ గొందఱు ధర్మంబే తత్త్వం బని పలుకుదురు తత్త్వవిదులు
జ్ఞానం బనుచేర నద్యయం బైనయది తత్త్వం బని యెఱుంగుదు రార తత్త్వంబు
నాపనిపదులచేత బ్రహ్మమనియు హైరణ్యగర్భులచేతంబరమాత్మయనియునాత్మ
తులచేత భగవంతుం డనియును బలుకంబడు వేదాంతశ్రవణంబున గ్రహింపం
బడి జ్ఞానవైరాగ్యంబులతోడం గూడినభక్తిచేతఁ దత్పరు లైనపెద్దలు తేత్రజ్ఞాం
జ్ఞానయాత్మయందుఁ బరమాత్మబాడగందురు ధర్మంబునకు భక్తిఫలంబు పురుషులు
వర్ణాశ్రమధర్మభేదంబులం జేయుధర్మంబునకు మాధవుండు సంతోషించుటయె
సిద్ధి యేక చిత్తంబున నిత్యంబును గోవిందు నాకర్ణింపను వర్ణింపనుం దగుఁ జక్రా
యధధ్యానం బనుఖడ్గంబున వివేకవంతు లహంకారనిబద్ధం బై నకర్తృంబుఁ డ్రుచి
వై తురు* (భగవంతునియందలిశ్రద్ధయునపవర్గదంబగుతత్త్వభాక్తవ్రణాదులయం
దత్యంతాస్తక్తియుఁబుణ్యతీర్థావగాహనమహాత్మేవాదులచే సిద్ధించు)గర్హనిర్మూలని
హేతువు లై నకమలలోచనుకథలం దెవ్వండు రతిసేయు విన నిష్పగించువాని కితి

1 'మధ్యాత్మ మనఃబడు' నట్టియధ్యాత్మముఁ, జెలివిసేయఁగఁజాలు' అనియే ప్రతుబు.

* ఈతందలికరణముతోనిది వ్రాతప్రతులందుఁ గనపట్టదు.

రంబు లెవ్వయు రుచి పుట్టింప నేరవు పుణ్యశ్రవణకీర్తనం దైనకృష్ణుండు దనకథలు వినువారిహృదయంబులందు నిలిచి శుభంబు లాచరించు నశుభంబులు పరిహరించు నశుభంబులు నష్టంబు లయిన భాగవత సేవావిశేషంబున నిశ్చలభక్తి యుదయించు భక్తి గలుగ రజస్తమోగుణప్రభాతంబు లైనకామలోభాదులకు వశంబు గాక చిత్తంబు సత్త్వగుణంబునఁ బ్రసన్నం బగుఁ బ్రసన్నమనస్కుడైన ముక్తసంగు డగు ముక్తసంగుం దైన నీశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబు దీపించు నీశ్వరుండు గానంబడినఁ జిజ్ఞాసగ్రథనరూపం బైనయహంకారంబు భిన్నంబగు నహంకారంబు భిన్నం బైన నసంభావనాదిరూపంబు లగునంశయంబులు విచ్ఛిన్నంబు లగునంశయవిచ్ఛేదం బైన నారసభ్రంశంబు లైనకర్తృంబులు నిశ్శేషంబు లగుఁ గావున.

క. గురుమతులు తపను లంతరి, కరణంబుల శుద్ధి సేయ శ్రమనతరభక్తి
హరియందు నమర్పింతురు, పరమానందమున భిన్నభవబంధను లై. 59

తరలము. పరమపూరుషుఁ డొక్కఁ డాధ్యుఁడు శ్రీ పాలనోద్భవనాశముల్
సారిదిఁ జేయ ముకుందపద్మజశూలినంజలఁ బ్రాకృత
స్ఫురితసత్త్వరజస్తమంబులఁ శ్రీ బొందు నందు శుభస్థితల్
హరి చరాచరకోటి కిచ్చు నశనంతసత్త్వనిరూఢుఁ డై. 60

వ. మతియు నొక్కవిశేషంబు గలదు కాష్ఠంబుకింటి ధూమంబు ధూమంబుకంటెఁ
ద్రవ్యమయం బయినవహ్ని యెట్లు విశేషం బగు నట్లు తమోగుణంబుకంటె
రజోగుణంబు రజోగుణంబుకంటె బ్రహ్మప్రకాశకం బగునత్త్వగుణంబు విశిష్టం
బగుఁ దొల్లి మునులు సత్త్వమయం డని భగవంతు హరి నధోక్షజం గొలిచిరి
కొండఱు సంసారమండలిమేలుకొఱకు నన్యుల సేవించురు మోక్షార్థ లయిన
వారలు ఘోరరూపు లయినభూతపతుల విడిచి దేవతాంతరనింద సేయక శాంతు
లయి నారాయణకథ లనుభవించురు కొండఱు రాజసతామసు లయి సిరి
యు నైశ్వర్యంబును బ్రజలనుఁ గోరి పితృభూతప్రజేశాదుల నారాధించురు
మోక్ష మిచ్చుటంజేసి నారాయణుండు సేవ్యుండు వేద యాగ యోగ క్రియా
జ్ఞాన తపోగతి ధర్మంబులు వాసుదేవపరంబులు నిర్గుణం డయినపరమేశ్వరుండు
గలుగుచు లే కుండుచుఁ ద్రిగుణంబులతోడం గూడినతనమాయచేత నింతయు
సృజించి గుణవంతునిచందంబున నిజమాయావిలసితంబు లయినగుణంబు
లతోఁ బ్రవేశించి విజ్ఞానవిజృంభితం దై వెలుంగు నగ్ని యొక్కరుం డయ్యుఁ
బెక్కుమూర్తకులందుఁ దేజరిల్లుచుఁ జెక్కిండ్లై తోచు తెఱంగున విశ్వాత్మకుం
డైన పురుషుం డొక్కఁడ తనవలనం గలిగిననిఖిలభూతంబులందు నంతర్యామిరూ
పంబున దీపించు నతండు మనోభూతసూక్ష్మేంద్రియంబులతోడం గూడి గుఱును
యంబు లయినభావంబులం దనచేత నిర్మిలంబు లైనభూతంబులందుఁ దగులు
వడక తద్గుణంబు లనుభవంబు సేయు లోకకర్త యైనయతండు దేవతిర్యక్తును

హ్యదికాతులందు లీల నవతరించి లోకంబుల రక్షించు నని మఱియు నూతుం
డి ట్లనియె.

61

నీ. మహాదహంకారతర్జనాస్త్రసంయుక్తుఁడై, చారుషోడశకళానహితఁడగుచుఁ
బంచమహాభూతభాసితంఁడై శుద్ధ, సత్త్విఁడై సర్వాతిశయా యగుచుఁ
జరణోరు భుజముఖశ్రవణాక్షి నాసాశిరిములు నానానహానైకములు వెలుగ
నంబర కేయూర శహాన కుండల కిరీ, టాదులు పెక్కువేలమరు చుండఁ

తే. ¹బురుషహంబు ధరియించి పరుఁడనంతఁడై, డఖలభువనైకవర్తనయత్నమమర
మానితాపారజలరాశిమధ్యమునను, యోగనిద్రావిలాసి యై యొప్పు చుండు.

—◆◆◆ భగవంతునియొక వింతవృత్తాంతములు. ◆◆◆

వ. అది సకలావతారంబులకు మొదలిగని యైనక్రిమన్నారాయణదేవుని విరాజ
మానం బయినదివ్యరూపంబు దానిం బరమయోగీంద్రులు దర్శింతు రప్పరమే
శ్వరునాభికమలంబువలన సృష్టికర్తలలోన శ్రేష్ఠుండైనబ్రహ్మ యుదయించె నతిని
యవయవస్థానంబులయందు లోకి విస్తారంబులు గల్పింపబడియె మొదల నడ్డే
వుండు కామారాజ్యసర్గంబు నాశ్రయించి బ్రహ్మణ్యం ఁడై దుశ్చరం బైన
బ్రహ్మచర్యంబు చరియించె రెండవమాటు జగజ్జననంబుకొఱకు రసాలగిత
యయినభూమి నెత్తుచు యజ్ఞేశుం డయి వరాహదేహంబు దాల్చె మూడవ
తోయంబున నారదుం డనుదేవర్షి యై కర్మనిర్దోచకం బై నవైష్ణవతంత్రంబు
సెప్పె నాలవపరికర్మభార్యాసర్గంబునందు సరసారాయణాభిధానుండై దుశ్చరం
బై నతపంబు సేసె బంచమావతారంబునం గపిలుం డనుసిద్ధేశుం డయి యా
నురి యనుబ్రాహ్మణునకుఁ దత్త్వగ్రామనిర్ణయంబు గలసాంఖ్యంబు నుపదే
శించె నాఱవశరీరంబున ననసూయాదేవియందు నత్రిమహామునికిఁ గుమారుం
డై యలక్కునికిఁ బ్రహ్లాదమఖ్యులకు నాత్మవిద్యఁ దలప నేడవవిగ్రహంబున
నాకూతియందు రుచి జన్పించి యజ్ఞం డనబ్రకాశమానుండై యామాదిదేవతల
తోడంగూడ స్వాయంభువమన్వంతరంబు రక్షించె నష్టమమూర్తిని మేరుదేవి
యందు నాభికి జన్పించి యరుక్మముం డనం బ్రసిద్ధుం ఁడై విడ్విజ్జనులకుఁ బరమ
హంసమార్గంబుం బ్రకటించె ఋషులచేతఁ గోరంబడి తొమ్మిదవజన్మంబునఁబృథు
చక్రవర్తియై భూమిని ధేనువుం జేసి సమస్తవస్తువులం బిదికెఁ జాతుషమన్వం
తరసంప్లవంబున దశమం బయినమీనావతారంబు నొంది మహియాపం బగు
నావనక్కించి వైవస్వతిమనువు నుద్ధరించె సముద్రమథనకాలంబునం బదునొకం
డవమాటు కమతాకృతిని మండరాచలంబుఁడనపృథ్వీర్పరంబున నేర్పరియై నిలి
పె ధన్వంతరి యనఁ బండ్రెండవతనువున సురానురమధ్యమానక్షరపాఠోధిమధ్య
భాగంబున నమృతకలశహస్తంఁడై వెడలఁ బదుమూడవది యయినమోహినీ

వేషంబున నురానురుల మోహితులం జేసి నురల నమృతాహారంబులం గావించెఁ బదునాలుగవది యైననరసింహరూపంబునం గనకకశిపుని సంహరించెఁ బదునేన వది యైనకపటవామనావతారంబున బలిని బదత్రయంబు యాచించి మూడు లోకంబుల నాక్రమించెఁ బదునాఱవది యైనభాగ్లానరామాకృతిని గుహితభా వంబుఁ దాల్చి బ్రాహ్మణద్రోహు లయినరాజుల నిరువదియొక్కమాటు వధి యించి భూమి నికషిత్రంబు గావించెఁ బదునేడవది యైనవ్యాసగాత్రంబున నల్పమతు లయినపురుషులం గరుణించి వేదవృక్షంబునకు శాఖ లేర్పఱిచెఁ బదునెనిమిదవ దైనరామాభిధానంబున దేవకార్యాగ్రంబు రాజస్వంబు నొంది సముద్రనిగ్రహాదిపరాక్రమంబు లాచరించె నేకానానికతివింతితిమంబు లైన రామకృష్ణరూపంబులచే నుదువంశంబునందు సంభవించి విశ్వంభరాభారంబు నివారించెఁ గలియుగాద్యనసరంబున రాక్షససమ్మోహనంబుకొఱకు నేకవింతితి మం బైనబుద్ధినామధేయంబునం గీటదేశంబుల జననుతుం డయి వర్తించు యుగసంధియందు వసుంధరాధీశులు చోరస్త్రాయులై సంచరింప విష్ణుయశుం డనువిప్రునికిఁ గల్గి యనుపేర నుద్భవింపం గలం డని యిట్లనియె. 63

మ. సరసిం బాసిన ¹వేయుకాలువలయోజన్ విష్ణునం దైన శ్రీ
కరనానా²ప్రకటావతారము లసంఖ్యాతంబు లుద్వీతులు³
మరలు⁴ బ్రాహ్మణసంయమింద్రులు మహాద్వల్ విష్ణువంశాంశజల్
హరి కృష్ణుండు బలానుజన్తుఁ డెడ లే క దావిష్టుఁ డా నేర్పడన్. 64

క. భగవంతుం డగువిష్ణుఁడు, జగముల కెవ్వేళ రాక్షసవ్యథ గలుగుం
డగ నెవ్వేళలఁ దడయక, యుగయుగమునఁ బుట్టి కాచు క నుద్భల్లీలన్. 65

ఆ. అతిరహస్య మైనహరిజన్మకథనంబు, మనుజుఁ డెవ్వఁ డేని క మాపు రేవుఁ
జాల భక్తితోడఁ క జదివిన సంసార, దుఃఖరాశిఁ బాసి క తొలఁగి పోవు. 66

వ. వినుం డరూపుం డయి యేకరూపుండయి యాత్మయనం బరఁగుజీవునికిఁ బరమేశ్వ
రుమాయాగుణంబు లైనమహాదానిరూపంబులచేరి నాత్మస్థానంబులందు విరచి
తం బైనస్థూలకరీరంబు గగనంబునందుఁ బవనాశ్రితమేఘసముదాహంబును గాలి
యందుఁ బాణినధూళిధూసరత్వింబును నేరీతి నారీతి ద్రవ్వు యగునాత్మయందు
‘దృశ్యమై బుద్ధిమంతులు గానివారితేరి నారోపింపబడు నీస్థూలరూపంబుకంటె
నదృష్టగుణం బయి యశ్రుతం బైననస్తువగుటం జేసి వ్యక్తంబు గాక సూక్ష్మం బైన
కరచరణాదులు లేక జీవునికి నొండొకరూపంబు విరచితం బయి యుండు సూ
క్ష్మంబైనజీవునివలన నుత్కాంతిగమనాగమనంబులఁబునర్జన్యంబుదోచునప్పు
డీస్థూలసూక్ష్మరూపంబులు రెండు స్వరూపసమ్యక్జ్ఞానంబునం జేసి ప్రతిషిద్ధంబులగు

నవిద్యంజేసి యాత్మనుఁ గల్పింపబడ్డ వనెడిహేతువునలన నప్పు డాజీవునకు
బ్రహ్మదర్శనం బగు దర్శనం బన జ్ఞానంబునంజేసి యేకస్వరూపంబు వికార
దుం దైనయీశ్వరుని దై క్రిడించుచు నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ యుప
రత యై యెప్పుడు దాన విద్యారూపంబునం బరిణతి యగు నప్పుడు జీవైవాభి
యయినస్థూలసూక్ష్మరూపంబు దిహించి జీవుండు గాఢంబు లేకి తేజరిల్లువహ్ని
చందంబునం దాన యుపరతుండయి బ్రహ్మస్వరూపంబునం బొంది పరమానం
దంబున విరాజమానుం డగు నట్లు తి త్త్విజ్ఞులు నెప్పుడు రని నూతుం డిట్లనియె.

చ. జననము లేక కర్మములశాడలఁ బోక నమస్తదిత్తవ
త్తనుఁ డగుచక్రికిం గవు లురదానపడింబుల కచ్చకీర్తముల్
వినుతులు సేయు చుండుదురు శ వేదిహామ్యములందు నెందుఁ జూ
చిన మఱి లేవు జీవునికిఁ శ జెప్పినకై వసి జన్మకీర్తముల్. 68

మ. భువనశ్రేణి నమోఘలీలుఁ డగుచుం శ బట్టించు రక్షించు నం
తఃథిం జేయు మునుంగఁ డందు బహుభూతవ్రాతమం దాత్మతల
త్రవిహరిస్థితఁ డై పడింద్రియసమస్తప్రీతియుఁ దవ్వలఁ
దివిధంగిం గొనుఁ జక్కఁ డింద్రియములం శ ద్రిష్టా నిబంధించుచున్. 69

చ. జగదధినాథుఁ డైనవారిసంతతిలీల నామరూపముల్
దగిలి మనోవచోగతులఁ శ దార్శికచాతురి యెంత గల్గినఁ
మిగిలి కుతర్కవాది దగ శ మేరలు సేసి యెటుంగ నేర్చునే
యగణితనర్తనక్రమము శ నజ్ఞఁ డెఱింగి నుతింప నోవునే. 70

ఉ. ఇంచుక మాయ లేక మది శ నెప్పుడుఁ బాయనిభక్తితోడ వ
త్తించుచు నెవ్వఁడేని హరిదివ్యపదాంబుజగంధరాశి సే
వించు నంత డెటుంగు నరసవిదభవాదుల కైన దుర్లభో
దంచిత మైనయాహరియూదారమహాద్భుతకర్తమాన్యముల్. 71

మ. హరిసాదద్యయభక్తి మీవలన ని శట్టరూఢ మై యుండునే
తిరుగం గాఢదు చిత్తవృత్తిహరిపై శ దీపించి మీలోపలఁ
ధరణీదేవతలార మీరలు మహాధన్యుల్ సమస్తజ్ఞులఁ
హరిచింతఁ మిముఁ జెంద వెన్నఁడును జనన్తాంతివ్యథాయోగముల్. 72

—◆— శ్రీమహాభాగవతరచనాదివృత్తాంతము. —◆—

సీ. పుణ్యకీర్తనుఁ డైనభువనేశుచరిత మై, బ్రహ్మతుల్యం దైనసభాగవతము
నకలపురాణారాజము దొల్లి లోకభద్రముగ ధన్యముగ మోక్షదముగఁ బ్రీతి
భగవంతుఁ డగువ్యాసభట్టారకుఁ డొసర్చి, శుకుఁ డనియెడుతనసమతునిచేతఁ
జదివించె నింతయు శ నకలవేదేతిహాసములలోపల నెల శ సార మైన

- ఆ. యీపురాణ మెల్ల శ నెలమి నాశుకయోగి, గంగనడుమ వచ్చి శ ఘనవిరక్తి
యొదవిమునులతోడ శ నుపవిష్టుఁ డగుపరీ, తీన్న రేంద్రుఁ డడుగఁ శ జెప్పె వినుఁడు.
- వ. కృష్ణుండు ధర్మజ్ఞానాదులతోడం దనలోకంబునకుం జనినపిమ్మటం గలికాలదో
మాంధకారంబున నష్టదర్శను లయినజనులకు నిప్పుడిప్పురాణంబు గమలబంధుని
భంగి నున్నది నాఁ డందు భూరి జేజుం డయి కీర్తించు చున్నవిస్తర్నివలన నేఁ
బఠించినక్రమంబున నామదికి గోచరించినంతయు వినిపించెద ననిన సూతునకు
మునివరుం డైనశౌనకుం డిట్లనియె.

74

- కా. సూతా యేయుగవేళ నేమిటికి నశచ్చోటా¹మునుశ్రేష్ఠు లే
శ్రోతలే గోరిన నేమిహేతువునకై శ భోధించిలోకై కవి
భ్యాతి² వ్యాసుఁడు మున్ను భాగవతముం శ గల్పించె దత్పుత్రుఁ డే
ప్రీతి³ రాజున కీపురాణకథఁ జెప్పెం జెప్పవే యంతయున్.

75

- వ. బుధేంద్రా వ్యాసపుత్రుం డైనశుకుం డనుమహాయోగి సమశిష్యునం డేకాం
తమతి మాయా⁴శయనంబువలనం దెలిసినవాఁడు గూఢుండు మూఢునిక్రియ
నుండు నిరస్తభేదుం డదియునుం గాక.

76

- తరలము. శుకుఁడు గోచియు లేక వైఁ జనఁ శ జూచి తోయములందు ల
జ్జకుఁ జలింపక చీర లొల్లక శ చల్లు లాడెడి దేవక
స్యోకలు హా శుక యంచు వెన్నఁ జనంగ వ్యాసునిఁ జూచి యం
శుకముల⁵ ధరియించి సిగ్గున శ స్రుక్కి రందలు ధీనిధీ.

77

- వ. మఱియు నగ్నుండు తగులుండు నై చనుతనకొడుకుం గని వస్త్రపరిధానం బొన
రింపక⁶ వస్త్రధారియు వృద్ధుండును నై నతెనుం జూచి చేలంబులు ధరించుచుదేవ
రమణులం గని వ్యాసుండు కారణం బడిగిన వారలు నీపుత్రుండు స్త్రీపురుషు
లనెడుభేదదృష్టి లేక యుండు మఱియు నతండు నిర్వికల్పుండు గాన నీకు నతనికి
మహాంతరంబు గల దని రట్టిశుకుండు కురుజాంగలదేశంబులు సొచ్చి హస్తినా
పురంబునఁ జొరజనంబులచే నెట్లు జ్ఞాతుం డయ్యె మఱియు నున్నత్రుని
క్రియ మూఁగ తెఱంగున జడునిభంగి నుండుసమృహాయోగికి రాజర్షి యైన
పరీక్షి స్తహారాజతోడ సంవాదం బెట్లు సిద్ధించె బహుకాలకథనీయం బయిన
శ్రీభాగవతనిగమవ్యాఖ్యానం పేరీతి సాగె నయ్యోగిముఖ్యుండు గృహస్థుల
గృహంబుల గోవును బిడికినయంతదడవు గాని నిలువంబడం డితండు గో
దోహనమాత్రకాలంబు సంచరించినస్థలంబులు తీర్థంబు లగు నంద్రు పెద్ద
కాలం బేక ప్రదేశంబున నెట్లుండె భాగవతోత్తముం డైనజనపాలునిజన్మకర్మం
బు లేపుకారంబులు వివరింపుము.

78

- సీ. పాండవవంశంబు శ బలము మానంబును, వర్ధిల్లఁ గడిమి నేరవ్యాడు మనియెఁ
బరిపంథిరాజులు శ భర్తానిధనముల, నర్పించి రెవ్వనిశ్రమంప్రియుగముఁ
గుంభజకర్ణాదిశకురుభటవ్యూహంబు, సొచ్చి చెంజాడ నేరకూగుతండ్రి
గాంగేయసైనికాశక్రాంతగోవర్ధంబు, విడిపించి తెచ్చె నేరవీరుతాత
- ఆ. యట్టిగాఢకీర్తి శ యగుపరీక్షిస్తహః, రాజు విడువ రానిరరాజ్యలక్ష్మిఁ
బరిహరించి గంగఁ శ బ్రాయాపవిష్టుఁడై, యనువు లుండ నేల శ యడఁగియుండె.
- ఉ. ఉత్తమకీర్తులైనమనుజుజోత్తము లాత్తహితంబు లెన్నఁడుం
జిత్తములందుఁ గోరరు హాసించియు లోకుల కెల్ల నగ్ధనం
పత్రియు భూతియుఁ నుఖము శ భద్రమఁ గోరుదు రన్యరక్షణ
త్యుత్తమ మైనమేను విభుఁ శ ధూరక యేల విరక్తిఁ బాసెనో.
- క. సారముల నెల్ల నెఱుంగుదు, పారగుడవు భావలంఘు శ బహువిధకథనో
దారుడవు మాకు సర్వముఁ, బారము ముట్టంగఁ దెలియఁ శ బలుకు మహత్తా.

—♦—వ్యాసుఁడు వ్యాకులచిత్తుం డై చింతించుట.—♦—

- వ. అని యడిగిన శౌనకాదిముని శ్రేష్ఠులకు సూతుం డిట్లనియెఁ దృతీయం బైనద్వా
పరయుగంబు దీటునమయంబున నుపరిచరవసువువీర్యంబున జన్మించి వాసవి
నాఁ దగునత్యవతియందుఁ బరాశరునికి హరికళంజేసి విక్షాని యయినవేదవ్యా
సుండు జన్మించి యొక్కనాఁడు బదరికాశ్రమంబున సరస్వతీజలంబుల స్నానాది
కర్తంబులగ దీర్చి శుచి యై పరులు లేనిచోట నొంటి గూర్చుండి సూర్యోదయ
వేళ నతీతానాగతవ ర్తమానజ్ఞుం డయినయాముషి వ్యక్తంబు గాని వేగంబు గల
కాలంబునం జేసి యుగధర్తంబులకు భువి సాంకర్యంబు వొందు యుగయుగం
బుల భౌతికశరీరంబులకు శక్తిసంపన్నం బగుఁ బురుషులు నిస్సత్త్వలు ధైర్య
శూన్యులు మందప్రజ్ఞు లల్పాయువులు దుర్బలులు నయ్యెడ రని తనదివ్యదృష్టిం
జూచి సర్వవర్ణాశ్రమంబులకు హితంబు నేయం దలంచి నలువురు హోతల
చేత ననుష్ఠింపం దగి ప్రజలకు శుద్ధికరంబు లయినవైదికకర్తంబు లగుయజ్ఞంబు
లెడతెగ కుండుకొఱకు నేకం బైనవేదంబు ఋగ్యజుస్సామాధర్వణంబు లను
నాలుగునామంబుల విభాగించి యితిహాసపురాణంబు లన్నియుఁ బంచమవేదం
బని పల్కె నందు.

82

- సీ. వైలుండు ఋగ్వేదరహితనంబు దొరకొనె, సామంబు జైమిని శ చదువుచుండె
యజువువైశంపాయనాఖ్యుండుగై కొనె, దుది సభర్వము నుమంగతుఁడు పఠించె
సఖలపురాణేతిహాసముల్ మాతండ్రి, రోమహర్షణుఁడు నిరూఢిఁ దాల్చె
దమతమవేద మాతపములు భాగించి, శిష్యసంఘములకుఁ శ జెప్పి రంత
తే. శిష్యులెల్లనునాత్మీయశిష్యజనుల, కంత బహుమాన్యములఁ ద్రొచియనుమతింపఁ

బెక్కుకాఖలు గలిగి యీశ్వరధివిలోన, నిగమ మొప్పారె భూసురనివహమందు.

వ. ఇట్లు మేధావిహీను లయినపురుషులచేత నట్టివేదంబులు ధరియింపంబడు చున్నవి మఱియు దీనవత్సలూ డయినవ్యాసుండు స్త్రీశూద్రులకుం దైవర్ణికాధములకు వేదంబులు విన నర్హంబులు గావు గావున మూఢుల కెల్ల మేలగు నని భారతాఖ్యానంబు సేసియు నమ్ముని భూతహితంబునందుఁ దనహృదయంబు సంతసించు కున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి యుండి హేతువు వితర్కించుచుఁ దనలో నిట్లనియె.

84

సీ. వ్రతధారి నై వేదరసహ్ని గురుశ్రేణి, మన్నింతు విహితకీర్తములఁ గొఱత
వడ కుండ నడవుదురభారతమిషమునఁ, బలికితి వేదార్థభావ మెల్ల
మునుకొని స్త్రీశూద్రముఖ్యధర్మములందుఁ, దెలిపితి నేఁజెల్ల శ్రీ దీనఁజేసి
యాత్మ సంతన మంద శ్రీ దాత్మలో నీశుడు, సంతసించక యున్నకాడ దోచె
ఆ. హరికి యోగివరుల శ్రీ కిభిలపితం బైన, భాగవతవిధంబుఁ శ్రీ బలుక నైతి
మోసమయ్యెఁ దెలివీర మొనయదు మఱచితి, ననుచు వగచుచున్నయవసరమున.

—♦—వ్యాసునికడకు నారదుండు వచ్చుట.—♦—

సీ. తనచేతివల్లకీర్తంత్రీ¹ చయంబున, సతతనారాయణశోభ మొప్ప
నాననసంభూతహరిగీతరవనుధా, భారల యోగీంద్రతతులు సొక్కఁ
గపిలజటాభారశ్రకాంతిపుంజంబుల, దిశలు ప్రభాతవీరధితి వహింపఁ
దనులగ్నుతులసికాశదామగంధంబులు, గగనాంతరాళంబుఁ శ్రీ గప్పికొనఁగ

ఆ. వచ్చె మింటినుండి శ్రీ వాసవీనందను, కడకు మాటలాడఁ శ్రీ గడఁకతోడ
భద్రవిమలకీర్తిరసరగుఁ డారూఢ, నయవిశారదుండు శ్రీ నారదుండు.

86

క. కనియోగ నారదుఁ డంతః, వినయైశ్వలీను నిగమరవిభజనవిద్యా
జనితోల్లాసుగ భవదుఃఖినిరాసుగ గురుమనోవిశ్రానుగ వ్యాసున్.

87

వ. ఇట్లు నిశాశ్రమంబునకు వచ్చిననారదు నెఱింగి లేచి వ్యాసుండు వివిధక్రమం
బులం బూజించిన సతండు లేనగవు నెగడసి మొగుంబుతోడ విపంచికాతంత్రీ
వ్రేల మీటుచు నిట్లనియె.

ఉ. భారవు భారతశ్రుతివిభారవు వేదపదార్థకాలవి
జ్ఞాతవు కామముఖ్యరిపురషక్కువిజేతవు బ్రహ్మతత్త్వని
శ్లేతవు యోగినతవు విద్యోగీతుఁడ వీవు నలించి చెల్లరే
కాతరుక్తవడిగ వగవఁ శ్రీ గారణ మేమి పరాశరాత్మజా.

89

వ. అనినఁ బారాశర్యుం డిట్లనియె.

90

క. పుట్టితి వజ్రతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషుభజనము పదముల్
మెట్టితివి దిక్కులం దుది, ముట్టితివి మహాప్రబోధమున మునినాథా.

91

- వ. అదియునుం గాక నీవు సూర్యునిభంగి మూఁడులోకంబులం జరింతువు వాయువు
పగిది నఖిలజనులలోనఁ మెలంగుదువు సర్వజ్ఞుండ వగుటంజేసి. 92
- క. నీ కెఱుంగ రానిధర్మము, లోకములను లేదు బహువిశ్లోకివి నీ వీ
నాకొఱుత యెట్టి దంతయు, నాకుఁ వివరింపవయ్య నీ నారద కరుణన్. 93
- వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 94
- ఉ. అందిత మైనధర్మచయ నీ మంతయుఁ జెప్పితి వందులోన ¹నిం
చించుక గాని విష్ణుకథ నీ లేర్పడఁ జెప్పవు ధర్మముల్ ప్రపం
చించిన మెచ్చునే గుణవిశేషము లెన్నినఁ గాక నీకు నీ
కొంచెము వచ్చు లెల్ల హరిఁ నీ గోరి నుతింపమి నార్యపూజితా. 95
- మ. హరినామస్తుతి సేయుకావ్యము నుపశ్చాంతభాజహంసావళి
నురుదిభ్యాజిత మైనమానససరసస్సూర్తి వెలుగొందు శ్రీ
హరినామస్తుతి లేనికావ్యము విచిత్రార్థాన్వితం బయ్యు శ్రీ
కర మై యుండ దయోగ్యదుర్మలినవశత్కాకోలగక్తకృతిక్. 96
- మ. అవశబ్దంబులఁ గూడియుఁ హరిచరిత్రాలాపముల్ సర్వపా
పపరిత్యాగము సేయుఁ గావున హరిఁ నీ భావించుచుం బాడుచుఁ
జపముల్ సేయుచు వీనులఁ వినుచు నశ్రాంతంబుఁ గీర్తించుచుం
దపనుల్ సాధులు ధన్యు లొదురు గదా నీ తత్త్వజ్ఞ చింతింపుమా. 97
- వ. మునీంద్రా నిర్గతకర్మంబై నిరుపాధికం బైనజ్ఞానంబు హరిభక్తి లేకున్న
శోభితంబు గాదు ఫలంబు గోరక కర్మం బీశ్వరునకు సమర్పణంబు సేయ
కున్న నది ప్రశస్తంబై యుండదు భక్తిహీనంబు లయినజ్ఞానవాచాకర్మ
కాశలంబులు నిర్లక్ష్యంబులు గావున మహానుభావుండవు యథార్థదర్శనుండవు
నకలదిగంతధవళీర్తివి సత్యరతుండవు ధృతవ్రతుండవు నగునీవు నిఖిలబంధ
మోచనంబుకొఱుకు వానుడేవునిలీలావిశేషంబులు భక్తితోడ వర్జింపుము
హరివర్ణనంబు సేయక ప్రకారాంతరంబున నర్థాంతరంబులు వివక్షించి తద్వివ
క్షాకృతరూపనామంబులంజేసి పృథగ్దర్శనుం డైనవానిమతి పెనుగాలిచేతఁ
ద్రిప్తంబడితప్పం జనునావచందంబున నెలవు నేర నేరదు కామ్యకర్మంబులందు
రాగంబు గలప్రాకృతజనులకు నియమించినధర్మంబులు సెప్పి ²శాసకుండ వగునీ
నడవడి దగ దది యెట్లు లనిన వార లదియే ధర్మం బని జగుప్పితంబు లగుకామ్య
కర్మంబులు సేయుచుఁ దత్త్వజ్ఞానంబు మఱియు గావున బుద్ధిమోహంబు జని
యింపక తత్త్వప్రదుండవై వ్యథావియోగంబు సేయు మని మఱియు నిట్లనియె.
- చ. ఎఱిగెడువాడు కర్మచయ నీ మెల్లను మాని హరిస్వరూపముఁ
నెఱయ ³నెఱుంగునవ్వలను నీ నేరువుఁ జూపు గుణానురక్తుఁ డై

1. నీ, నియమ. 2. శాసకుండ. 3. ఎఱిగెడిక చును + నేరువు; నెఱుంగు చాడు మది నేరువు.

కెఱుకువ లేక కృష్ణుడు १ దేహధనాద్యభిమానయుక్తుఁడై
యెఱుంగనివానికిం దెలియ १ నీశ్వరలీల మునీంద్ర చెప్పమా.

99

చ. తనకులధర్మముగా విడిచి १ దానవత్తైరిపదారవిందముల్

పనివడి నేవనేసి పరిసాకము వొంటక యెవ్వఁడేని జ

చ్చిన మఱుమేన నైన నది १ సిద్ధి వహించుఁ దదీయసేవఁ బా

సినఁ గులధర్మగౌరవము १ సిద్ధి వహించునె యెన్నిమేనులన్.

100

వ. అది గావున నెఱుక గలవాఁడు హరిసేవకుం బ్రయత్నంబు సేయం దగుఁ గాల
క్రమంబున నుఖదుఃఖంబులు ప్రాప్తంబు లయినను హరిసేవ విడువం దగదు

దానంజేసి బ్రహ్మస్థావరపర్యంతంబు దిరుగు చున్న జనులకు నెయ్యది పొంద

రా దట్టిమేలు సిద్ధించు హరిసేవకుం డగువాఁడు నీచజన్మంబు నొందియు

నన్యునిక్రియ సంసారంబునం జిక్కిండు క్రమము హరిచరణస్తరణంబుఁ జేయు

భక్తిరసవశీకృతుం డయి విడువ సిచ్చగింపండు మఱియును.

101

నీ. విష్ణుండు విశ్వంబు १ విష్ణునికింటెను, వేఱేమియును లేదు १ విశ్వమునకు

భవవృద్ధిలయము లాఁపఁ మేళుచే నగు, నీ వెఱుంగుదు గాదె १ నీముఖమున

నెఱిగింపఁబడదె १ యేక దేశమున నీ, భువనభద్రమున కై १ పుట్టినట్టి

హరికళాకాతుండ १ పని విచారింపుము, రమణబో హరిపరాక్రమము లెల్ల

అ. వినుతినేయు మీపు १ వినికియుఁజదువును, దానమతులనయముఁదపముధృతియుఁ

గలిమి కెల్ల ఫలము १ గాదె పుణ్యశ్లోకం, గమలనాభుఁ బొగడఁ १ గలిగె నేని.

—♦♦♦ వారసుపూర్వజ నృప్యతాంతము. ♦♦♦—

వ. మహాత్మా నేను బ్రాహ్మిన్యంబునం దొల్లిటిజన్మంబున వేదవాదులయింటిదాసికిం
బుట్టి పిన్న నాఁడు వారిలచే బనుపంబడి యొక్క వానకాలంబునఁ జాతుర్వాన్యం

బున నేక స్థలనివాసంబు సేయ నిశ్చయించినయోగిజనులకుం బరిచర్యసేయుచోట.

క. ఓటమితో నెల్లప్పుడు, బాటవమునఁ బనులు సేసి १ బాలురకడ కే

యాటలకుఁ బోక యొకజం, జాటంబును లేక భక్తి १ సలుపుదు సనఘా. 104

క. మంగళ మనుచును వారల, యెంగిలి భక్షింతు వాన १ కెండకు నోడక

ముంగల నిలుతును నియతినీ, మెంగలిక్రియఁ జనుదు నురువివేకముతోడన్.

వ. ఇట్లేను వర్షాకాలశరత్కాలంబులు సేవిచితి వాడును నాయందుఁ గృపసేసిరిత.

తా. వారల్ కృష్ణుచరిత్రముల్ సదుపఁగా १ వర్ణింపఁగాఁ బాడఁగా

నారావంబు నుభారిసప్రతిమ మై १ యశ్రాంతముగా వీనులం

దోరం బై పరిపూర్ణ మైవ మది సంతోషించి నే సంతటం

బ్రారంభించితి విష్ణుసేవ కిరతప్రారంభదూరుండ నై.

107

1. 'మనుజు' దుఃఖంబులట్ల నుఖంబులు ప్రాకృతికర్మాధీనంబు లై సిద్ధించు నెయ్యది' అని
అచ్చుకతి.

వ. ఇట్లు హరిసేవారతింజేసి ప్రపంచాతీతుండనై బ్రహ్మరూపకుండ నయిననాయందు
స్థూలసూక్ష్మం బయినయాశీరీరంబు నిజమాయాకల్పితం బని యమృతాత్మలగు
యోగిజనులమూలంబున రజస్తమోగుణపరిహారిణి యయినభక్తి సంభవించె
సంతఃకాతుర్తాస్యంబు నిండిన నయ్యోగిజనులు యాత్రి సేయువారలై రివ్విధంబున.

చ. అపచారంబులు లేక నిత్యఃపరిచర్యాభక్తియుక్తుండ నై
చపలత్వంబును హాని నేగొలువఁగా శ్రీసంప్రీతులై వారు ని
ష్కపటత్వంబున దీనపత్నిలతతోఁ శ్రీ గారుణ్యసంయుక్తులై
యుపదేశించిరి నాకు నీశ్వరరహస్యోదారవిజ్ఞానమున్.

109

వ. ఏనును వారియాపదేశంబున వాను దేవునిమాయానుభావంబు దెలిసితి నీశ్వరుని
యందు సమర్పితం బయినకర్తంబు దాపత్రయంబు మానుప నౌవధం బగు
నేద్రవ్యంబువలన నేరోగంబు జనియించె నాద్రవ్యం బారోగంబు మానుప
నేరదు ద్రవ్యాగతరంబులచేత నై నచికిత్స మానుప నోవు నవిధంబునఁ గర్తం
బులు సంసారి హేతుకంబు లయ్యు నీశ్వరార్పితంబులై తామ తమ్ముఁ జెఱుచు
కొన నోపియుండు నీశ్వరునియందుఁ జేయంబడుకర్తంబు విజ్ఞానహేతుకం బై
యాశ్వరసంతోషణంబును భక్తియోగంబునుం బట్టించు నీశ్వరశిక్షం జేసి
కర్తంబులు సేయువారలు కృష్ణగుణనామవర్ణ సన్నరణంబులు సేయుదురు ప్రణ
వపూర్వకంబులుగా వానుదేవ ప్రద్యుమ్న సంకర్షణానిరుద్ధమూర్తినామంబులు
నాలుగు భక్తిం బలికి నమస్కారంబు సేసి మంత్రిమూర్తియు మూర్తితూ
న్యుండు నయినయజ్ఞపురుషుం బూజించుపురుషుండు సమ్యగ్దర్శనుం డగు. 110

క. ఏ నివ్విధమునఁ జేయఁగ, దానవకులవైరి నాకుఁ శ్రీదనయందులవి
జ్ఞానము నిచ్చెను మదను, ప్థానము నలఁ జెఱుఁగు నీవు శ్రీనలుపుము దీనిన్.

క. మునికులములోన మిక్కిలి, వినుకులు గలవాఁడ వీవు శ్రీవిభుకీర్తులు నీ
వనుకూలతఁ బొగడుము విను, 'జనకులములదుఃఖి మెల్ల శ్రీశాంతిం బొందన్.

వ. ఇట్లు నారదుజన్మకర్తంబులు విని క్రమ్మఱ వ్యాసుం డిట్లనియె. 118

మ. విను మాభిక్షులు నీకు నిట్లు కరుణా శ్రీవిజ్ఞానముం జెప్పి పో
యిన బాల్యంబున వృద్ధభావమున నీ శ్రీకేరీతి సంచారముల్
సనె నీ కిప్పుడు పూర్వకల్పమతి యేరజాడం బ్రదీపించె ద
త్తనువుం బాసినచంద మెల్లు చెపుమా శ్రీదాసీసుతత్వంబుతోన్. 114

వ. అని యిట్లు వ్యాసుం డడిగిన నారదుం డిట్లనియె దాసీపుత్రుండ నయినయేను
భిక్షులవలన హరివిజ్ఞానంబు గలిగి యున్నంత. 115

నీ. మమ్ము నేలినవారిశ్రమందిరంబునఁ గల, పను లెల్లఁ గ్రమమున శ్రీభక్తిఁ జేసి
తనపరాధీనతఁ శ్రీదలఁపదు సొలసితి, నలసితి నాఁకొంటి శ్రీననుచు వచ్చి

- మాపును రేపును శ్రీ మాతల్లి మోహంబు, సాంసార ముద్దాడుఁ శ్రీ జంతు దువ్వు
దేహంబు నిపుడు మోఁదించు గాఁగిటఁ జేర్చు, నర్తిలి న న్నిట్లు శ్రీ లరసి మనుప
ఆ. నేను విడిచి పోక శ్రీ యింట నుండితి నయ్య, మోహి గాక యెఱుక శ్రీ మోసపోక
మాటుచింతి లేక శ్రీ మాని నై యేనేండ్ల, వాడ నగుచుఁ గొన్ని వాసరములు.
క. నదనము వెలువడి తెరువునఁ, జెదరక మాతల్లి రాత్రి శ్రీ జీఁటివేళ
మువవుం బిదుకఁగ నొక ఫణి, పదభాగముఁ గఱచె ద్రోక్కఁబడి మునినాథా.
క. నీలాయతెభోగఫణ, వ్యాళానలవిషమహోగ్రవహ్నిజ్వాల
మాలావినిపాతితి యై, వ్యాలెగ ననుఁ గన్నతల్లి శ్రీ వసుమతిహిఁడన్. 118
ఉ. తల్లి ధరిత్రిపై నొఱగి శ్రీ తల్లడపాటునఁ జెంది చిత్తముం
బల్లటిలంగఁ బ్రాణములు శ్రీ వాసినఁ జూచి కలంగ కేను నా
యల్లములోన 'మోహించి శ్రీ నొందక నంగము వాసె మేలు రా
జలై నటంచు విష్ణుపదశ్చింతి 'యొనర్చగ బుద్ధిఁ జేర్చుచున్. 119
వ. ఉత్తరాభిముఖుండ నై యేను వెడలి జనపదగలులుఁ బురంబులుఁ బట్టణంబులు
గ్రామంబులుఁ బల్లెలు మందలు గిరాలపుళిందనివాసంబులు వనంబులు నుప
వనంబులుఁ జిత్రధాతువిచిత్రతంబు లయినపర్వతంబులు సమదకరికరివిదళితకా
ఖలుగలకాఖలు సవారితనివారితపథిజనశ్రమాతిలేకంబు లై నతటాకంబులు
బహువిధవిహంగనినదమనోహరంబులై వికచారవిందమధుసానపరవశపరిభ్రమ
ద్యమరనుందరంబు లై నసరోవరంబులు దాటి చనుచు తుత్పిసాసాసమేతుండ
నై యొక్కనదీప్రాదంబునఁ గ్రుంకు లిడి తుచి నై నీరు ద్రావి గతిశ్రముండ నై.
క. సాలావృక్ష కపి భల్లుక, కోలేభ లులాయ శల్య శ్రుమాక శరభ కా
ర్జుల శశ గివయ ఖడ్గ, వ్యాళాదగ రాదిభయదశవనమధ్యమునన్. 121
వ. దుస్తరంబు లై ననవవేణుకీచకగుల్మలతాగహ్వరంబులపొంతి నొక్కరావిమ్యాని
డగ్గఱఁ గూర్చుండి యే విన్నచందంబున నాహృదియగతుం బరమాత్మస్వ
రూపు హరిం జింతించితి. 122
కా. ఆనందాశ్రులు గన్నుల వెడల రోమాంచంబుతోఁ దత్పద
ధ్యానారూఢుడ నై ననాతలఁపులో శ్రీ నదేవుఁడుం దోచె నే
నానందాభిగతుండ నై యెఱుగ లేక నైతిగ నను స్తీశ్వరుగ
నానాశోకహ మైనయత్తనువు గానగ లేక యట్లంతన్. 123
వ. లేది నిలుచుండి క్రమ్యుట నదేవునిదివ్యాకారంబుఁ జూడ నిచ్చించుచు హృదయం
బున నిలుపుకొని యాతురుండునుంట్లే జూచియుం గానలేక నిర్తనుష్యం బై న
వనంబునం జరియించు చున్ననన్ను నుద్దేశించి వాగగోచరుండై నవారి గంభీర
మధురంబు లై నవచనంబుల శోకిం బుపశమింపం జేయుచందంబున నిట్లనియె.

- ఉ. ఏల కుమార శోషిలగ ॥ నీజనంబున నన్నుఁ గానఁగాఁ
జాలవు నీవు కామముఖసత్కము నిర్దళింబు నేసి ని
ర్ములితఁడై నమునిశముఖ్యుఁడు గాని ¹కుయోగి గానఁగాఁ
జాలఁడు నీదుకోర్కి కోసనాగుటకై నిజమూర్తిఁ జూపితిన్. 125
- క. నావలనికోర్కి యూరిక, పోవదు విడిపించు దోషపుణ్యములను మ
త్సేవం బుట్టును వైశమ, భావింపఁగ నాదుభక్తిక బాలక వింటే. 126
- క. ²నాయందుఁమతి గలిగిన, వాయదు జన్మాంతరమున క బాలక నీవీ
కాయంబు విడిచి మీఁదట, మాయనుమతిఁ బుట్టఁ గలవు క మధ్యక్షుడవై. 127
- మ. విను మీసృష్టి లయంబు నొంది యుగములే క వేయైనకాలంబు యా
మిని యై పోయెడిఁ టోవఁగాఁ గలుగుఁ జూ క మీఁదం బునస్సృష్టి యం
దు నిరూఢస్మృతితోడఁ బుట్టెదవు నిర్దోషుండ వై నాకృపా
ఘనతం జెందెదు శుద్ధసాత్త్వికులలో క గణ్యుండ వై యర్చకా. 128
- వ. అని యిట్లాకాశంబు మూర్తియు ఋగ్వేదాదికంబు నిశ్వాసంబును గా నొప్పి
సర్వనియామకం బై నమహాభూతంబు లికి యూర కున్న నేను మస్తకంబు
వంది మొక్కి తత్కిగుణకు సంతసించుచు మదంబు దిగినాడి మచ్చరంబువిడిచి
కామంబు నిర్జించి క్రోధంబు వర్జించి లోభమోహంబుల వెడలనడిచి సిగ్గు
విడిచి యనంతనామంబులు పఠించుచుఁ బరమభద్రంబు లయినతచ్చరిత్రంబులం
జింతించుచు నిరంతరసంతోషుండ నై కృష్ణుని బుద్ధి నిలిపి నిర్మలాంతఃకరణంబు
లతోడ విషయవిరక్తుండ నై కాలంబున కెదురు సూచుచు భూమిం దిరుగుచు
నుండునంతంగొంత కాలంబునకుమెఱుంగుమెఱసిన తెఱంగున మృత్యువు దోచి
నం బంచభూతమయం బయి కర్మస్వరూపం బయినపూర్వదేహంబు విడిచి హరి
కృపావశంబున శుద్ధసత్త్వమయం బై నభాగవతదేహంబు సాచ్చితి నంతం దై
లోక్యంబునంహరించి ప్రళయకాలపయోరాశిమధ్యంబునశయించినిదుర ప్రాస
నిచ్చుగించునారాయణమూర్తి యయిన బ్రహ్మనిశ్వాసంబువెంట నతనిలోపలం
బ్రవేశించితి నంత సహస్రయుగపరిమితం బై నకాలంబు సనిన లేచి లోకంబులు
సృజింప నుద్యోగించు బ్రహ్మస్థానంబువలన మరీచిముఖ్యు లగుమునులును
నేనును జన్మించితి మందు సఖండితి బ్రహ్మచర్యుండ నై యేను మూఁడులోకంబుల
బహిరంతరంబులందు మహావిష్ణునియనుగ్రహంబున నడ్డంబు లేక యాశ్వరదత
యై బ్రహ్మభివ్యంజకంబు లైనసప్తస్వరంబులు దమయంతన మ్రాయుచున్నయా
వీణాలాపనరతింజేసి నారాయణకథాగానంబు నేయుచుఁ జరియించు చుండుదు.
- ఆ. తీర్థపాదుఁ డయినదేవుండు విష్ణుండు, తనచరిత్ర మేను క దవిలి పాడఁ
జీరఁబడ్డవానిశచెలువున నేతెంచి, ఘనుఁడు నామనమునఁ క గాన పచ్చు. 130

- క. వినుమీ సంసారం బను, వననిధిలో మునిగి కర్తృవాంఛలచే వే
దనఁ బొందెడువానికి వి, వ్లునిగుణవర్ణనము దేవ శ్రీ సుమ్ము మునీంద్రా. 181
- చ. యమనియమాదియోగముల శ్రీ నాత్మ నియంత్రిత మయ్యుఁ గామరో
షములఁ బ్రచోదితంబ యగు శ్రీ శాంతి వహింపదు విష్ణుసేవచే
గ్రమమున శాంతి గైకొనినశ్రీకై వడి నాడుశరీరజన్మక
ర్తములరహస్య మెల్ల మునిశ్రమండన చెప్పితి నీవు గోరినన్. 182
- వ. అని యిట్లు భగవంతుం డగునారదుండు వ్యాసమునీంద్రుని వీడ్కొని వీణ వా
యించుచు యదృచ్ఛామార్గంబునం జనియె నని సూతుం డిట్లనియె. 183
- క. వాయించు వీణ నెప్పుడు, మోయించు ముకుందగీతశ్రములు జగములకుఁ
జేయించుఁ జెవులపండువు, మాయించు నఘాళి నిట్టిశ్రమతి మఱి గలఁడే. 184
- వ. అని నారదుగ గొనియాడిన సూతునిం జూచి నారదుమాటలు విన్నవెనుక
భగవంతుం డైనబాదరాయణుం డేమి సేసె నని శౌనకుం డడిగిన సూతుం డి
ట్లనియె బ్రహ్మదైవత్య యైనసరస్వతిపడమటితీరంబున ఋషులకు సత్రకర్తృవర్ధనం
బయిబదరితరుషండిమండితం బయి శమ్యాప్రాసం బనం బ్రసిద్ధంబగునాశ్రమంబు
గల దందు జలంబుల వార్చి కూర్చుండి వ్యాసుండు దనమది దిరంబు సేసికొని
భక్తియు క్తం బయినచిత్తంబునం బరిపూర్ణం డయినయాశ్వరం గాంచి యాశ్వ
రాధీనమాయాకృతం బైనజీవునిసంసారంబుఁ గని జీవుండు మాయచేత మో
హితుం డై గుణవ్యతిరిక్తుం డయ్యు మాయాసంగతిం దన్నుఁ ద్రిగుణాత్మకుం
డని యభిమానించుచుఁ ద్రిగుణత్వాభిమానంబునం గర్తయు భోక్తయు నను
నవర్థంబు నొందు ననియు నయ్యనర్థంబునకు నారాయణభక్తియోగంబుగాని
యుపశ్రమనంబు వేటొకటి లే దనియు నిశ్చయించి. 185
- మ. అవనీచక్రములోన సేపురుషుఁ డేరయామ్నాయముఁ విన్న మా
ధవునై లోకశరణ్యుపై భవములం శ్రీదప్పింపఁగాఁ జాలుభ
క్తివిశేషంబు జనించు నట్టిభువనశ్రేయంకిరం బైనభా
గవతామ్నాయము బాదరాయణుండు దాఁ శ్రీ గల్పించె నేర్వొప్పఁగన్. 186
- వ. ఇట్లు భాగవతంబు నిర్మించి మోక్షార్థి యైనశుకునిచేఁ జదివించె నని చెప్పిన విని
శౌనకుండు నిర్వాణతత్పరుండును సర్వోపేక్షకుండు నైనశుకయోగి యేమిటికి
భాగవతం బభ్యసించె ననవుడు సూతుం డిట్లనియె. 187
- క. ధీరులు నిరపేక్షులు నా,త్మారాములు నైన మునులు శ్రీ హరిభజనము ని
ష్కారణమ చేయు చుందురు, నారాయణుఁ డట్టివాఁడ శ్రీ నవ్యచరిత్రా. 188
- క. హరిగుణవర్ణనరతుఁ డై, హరితత్పరుఁ డైనబాదరాయణి శుభత
త్పరతం బఠించెఁ ద్రిజగ, ద్వరమంగళ మైనభాగవతనిగమంబున్. 189

- సాక్షాత్కరించిన సర్వేశ్వరుండవు, ప్రకృతికి నవ్వలిప్రభుడ వాడవు
పురుషుడ 1వీవు ప్రభోధంబుచే మాయ, నడఁతువు నిశ్చేయసాత్తయందు
అ. మాయచేత మునిఁగి శ్రమనువారలకుఁ గృప, నేసి ధర్మముఖ్యురదిహ్న మయిన
శుభము నేయు దీవు శ్రమజనుల నవనిలోఁ, గావఁ బుట్టుదువు జగన్నివాన. 147
- క. ఇది యొక కేజము భూమియుఁ, జడలును దిక్కులును నిండి శ్ర సర్వంకవ మై
యెదు రై వచ్చుచు నున్నది, విదితముగా నెఱుంగఁ జెప్పరే దేవేశా. 148
- వ. అనిన హరి యిట్లనియె. 149
- కా. జహత్వంబునఁ బాటి ద్రోణజుడు దుర్యోధుండు ప్రాణేచ్ఛమై
బ్రహ్మస్త్రం బడయేసె వచ్చె నిదె తరద్బాణాన్ని బీభత్స నీ
బ్రహ్మస్త్రంబునఁ గాని దీని మరలింక రాదు సంహార మీ
బ్రహ్మహత్య మెఱుంగఁ జేయుము వడిక శ్ర బ్రహ్మస్త్రముగ దీనినై. 150
- వ. అనిన నర్జునుండు జలంబుల వార్చి హరికిం బ్రదక్షిణంబు వచ్చి ద్రోణనందనుం
డేసిన బ్రహ్మస్త్రంబుమీఁదఁ దన బ్రహ్మస్త్రంబుం బ్రయోగించిన. 151
- మ. అవనివ్రామములందు నిండి తమలో శ్ర నారెండు బ్రహ్మస్త్రముల్
రవివహ్నిద్యుతిఁ బోరుచుం ద్విభవనశ్రావణంబు గావింపఁగా
వివశ్రాంతి యుగాంతమోయని ప్రజల్ శ్ర వీక్షింప నానేళ మా
ధవునాజ్ఞ విజయుండు నేసె విశిఖరద్వంద్వోపసంహరమున్. 152
- వ. ఇట్లస్త్రద్వయంబు నుపసంహరించి ధనంజయుండు ద్రోణనందనుం గూడ నెగది
పట్టుకొని రోహరుణితలోచనుం డై యాజ్ఞికుండు రజ్జపునం బకువుఁ గట్టినచందం
బున బంధించి శిలిరంబుకడకుం గొని చని హింసించు నని తిగించిన సూచి హరి
యిట్లనియె. 153
- ఉ. మాటుపడంగ లేనియనశమథుల నుత్తుల నస్త్రవిద్యలం
దేఱినిపిన్న పాపల నశధించె నిశీథమునందుఁ గూర్చుఁ డై
పాఱుండు గాని పాతకుండు శ్ర ప్రాణభయంబున వెచ్చ నూర్పుచుం
బాఱెడివీనిఁ గావుము స్మృతపామతి నర్జున పాపవర్జనా. 154
- చ. వెఱచినవాని దైన్యమున శ్ర వేదుఱు నొందినవాని నిద్ర మై
మఱచినవాని సౌఖ్యమున శ్ర మద్యము ద్రావినవాని భగ్నుఁ డై

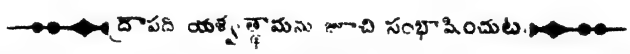
1. వసువీవుఁ బోధంబుచే. 2. మూలమున 'మైసం పౌర్ణార్థ సిత్రాతం బ్రహ్మ బంధ మిమం
జహి' అని కృష్ణుఁడు అశ్వత్థామను గావక చంపుచుని చెప్పినట్లున్నది. వ్రాతప్రతులందెల్లఁ 'గాత్ర'
మనియే యున్నది. మూలమునుబట్టి దీనిని 'గావకు' అని పండితులు దిద్దియున్నను వ్రాతప్రతుల
బోధనఁ 'గాత్ర' మనియే దిద్దఁబడియె. 3. నన్నుఁ డై.

పఱచినవాని సాధుజడభావమువానిని గావు మంచు పా
చఱచినవానిఁ గాదునులఁ శ బంపుట ధర్మము గాదు ఫల్గునా. 155

శా. స్వప్రాణంబుల నెవ్వఁ డేనిఁ గరుణానంగంబు సాలించి య
స్వప్రాణంబులచేత రక్షణము సేయుం జూచు వాఁ డంత్యలో
కప్రాప్తుం డగు రాజదండమున సత్కల్పాణుఁ డొనైన నీ
విప్రుం¹దలడితుఁ జేయ నేటికి మహావిభ్రాంతిచే నుండఁగన్. 156

వ. అని యివ్వధంబునఁ గృష్ణుం జానతిచ్చిన బ్రాహ్మణుండు కృతాపరాధుం డయ్యు
వధ్యుండు గాఁ డనుధర్మంబుఁ దలంచి చంపకి ద్రుపదరాజపుత్రికిం దనచేసిన
ప్రతిజ్ఞం దలంచి బద్ధుఁ డైనగురునందనుం దోడ్కొని కృష్ణుండు సారథ్యంబు
సేయ శిబిరంబుకడకు వచ్చి. 157

క. సురరాజనుతుండు సూపను, దురవధినుతిక్కోకియుతికు శ ద్రుపదునిసతకుం
బరిచలితాంగశ్రేణిం, బరుషమహాపాశబద్ధపాణిన్ ద్రాణిన్. 158

వ. ఇట్లర్జునుండు దెచ్చి చూపిన బాలనధజనితలజ్జాపరాక్రమిం డైనకృపికోడుకుం
జూచి మ్రొక్కి సుస్వభావ యగుద్రాపది యిట్లనియె. 159

మ. పరఁగి మామగవార లందిఱును మున్ శ బాహుప్రయోగోపసం
హరణాద్యాయుధవిద్య లన్నియును ద్రోణాచార్యుచే నభ్యసించి
చిరి పుత్రాకృతి నున్నద్రోణుఁడవు నీచి త్తంబులో లేకముం
గరుణాసంగము లేక శిష్యునూలఁ శ ఖండింపఁగాఁ బాడియె. 160

క. భూసురుఁడవు బుడిదయా, భూసురుఁడవు శుద్ధవీరభటసందోహ
గ్రేసరుఁడవు శిశుమారణ, మాసురికృత్యంబు ధర్మ శ మగునే తండ్రీ. 161

శా. ఉద్ద్యోకంబున రాహు శస్త్రధరు లై శ యుద్ధాపని లేరు కిం
చిద్ద్యోహంబును నీకుఁ జేయరు బలోత్సేకంబుతోఁ జీకటి
భద్రాకారులఁ బిన్నవాపల రణశస్త్రధక్రీయాహీనులఁ
నిద్ద్రాసక్తుల సంహరింప నకిటా శ నీచేతు లెట్లాడెన్. 162

ఉ. లక్కట పుత్రతోజనితాపలభావిపణ్ణచి త్ర నై
పొక్కుచు నున్నభంగి నినుఁ శ బోరఁ గిరిటి నిబద్ధుఁ జేసి నేఁ
డిక్కడ కీడ్చి తెచ్చుట నరహింపని దై భవదీయమాల నేఁ
డెక్కడ నిట్టికోకమున శ నేక్రియ నేడ్చుచు బొక్కు చున్నదో. 163

వ. అని కృష్ణార్జునులం జూచి యిట్లనియె. 164

1. ఇచటను 'తిదసాంధ్యతాం' అను మూలమునకు సరిగా 'పండితుఁ జేయ నేటికి' అని పాఠము దిద్దఁబడియున్నది. వ్రాతప్రకరణం దెల్ల 'పండితుఁ జేయ నేటికి' అనియే యున్నది.

- డి. దోణునితో శిఖం బడక శ ద్రోణకుటుంబిని యున్న దింట న
 టీణతనూజశోకవివశీకృత నై విలపించుభంగి నీ
 ద్రాణిఁ దెరల్చి తెచ్చుటకు శ దైవ్యము నొందుచు నంత పొక్కునో
 ప్రాణవియుక్తుఁ డైన సతిశపాపము బ్రాహ్మణహింస మానరే. 165
- క. భూపాలకులకు విప్రులఁ గోపింపం జేయఁ దగదు శ కోపించినఁ ద
 తోపానలంబు మొదలికి, భూపాలాటవులఁ గాల్పు శ భూకంపముగాన్. 166
- వ. అని యిట్లు ధర్మంబును సకరుణంబును నిర్వ్యభీకంబును సమంజసంబును శ్లా
 ఘ్యంబునుం గాఁ బలుకుద్రాపదిపలుకులకు ధర్మనందనుండు సంతసిల్లె నకుల
 సహదేవ సాత్యకి ధనంజయు కృష్ణులు సమృతించిరి సమృతింపక భీముం డిట్లనియె. 167
- చ. కొడుకులఁ బట్టి చంపె నని శ కోపము నొందదు బాలభూతుకుఁ
 విడుపు మటంచుఁ జెప్పెడిని శ వెట్టిది ద్రాపది వీడు విప్రుఁడే
 విడువఁగ నేల చంపుఁ డిటు శ వీనిని మీరలు చంప రేని నా
 విడికిటిపాటునకా శిరము శ భిన్నము సేసెదఁ జూడుఁ డిందఱున్. 168
- వ. అని పలికిన సశ్వత్థామకు ద్రాపది యడ్డంబు వచ్చె భీమునిసంరంభంబు నూచి
 హరి చతుర్భుజం డయి రెండుచేతుల భీముని వారించి కిడమరెంటను ద్రుపద
 పుత్రికను దలంగించి నగుచు భీమున కిట్లనియె. 169
- డి. అవ్యుఁడు గాఁడు వీడు శిశువహంతి దురాత్మకుఁ జాతతాయి హం
 తవ్యుఁడు బ్రహ్మబంధుఁ డగుఁ శ దప్పదు నిక్కిము “బ్రాహ్మణో న హ
 న్రవ్య” యటంచు వేదము శ్రుతం బగుఁ గావున ధర్మస్పృహి గ
 ర్తవ్యము వీనిఁ గాచుట యశ్రథాస్థితిఁ జూడుము పాండవైత్రమా. 170
- వ. అని సరసాలాపంబు లాడి పవననందను నొడంబడిచి యర్జునుం జూచి ద్రాపదికి
 నాకు భీమసేనునకు సమృతంబుగ మున్ను నీచేసిన ప్రతిజ్ఞ సిద్ధించునట్లు నావంపు
 సేయు మని నారాయణుం డానతిచ్చిన సర్జనుండును దదనుమతంబున. 171
- కా. విశ్వస్తుత్యుఁడు శ క్రసూనుఁడు మహావీరుండు ఘోరాసిచే
 సశ్వత్థామశిరోజముల్ దఱిగి చూడంతర్మహారత్నముకా
 శశ్వత్కిరీతే వెలుంగఁ బుచ్చుకొని పాశత్రాతబంధంబులకా
 విశ్వాసంబున నూడ్చి త్రోచె శిబిరోరీర్విభాగముం బాసి పోన్. 172
- క. నిబ్బరపుబాలహంతయు, గొబ్బునఁ దేజంబు మణియుఁ శ గోల్పడి నతుఁ డై
 ప్రబ్బినవగచే విప్రుఁడు, సిబ్బితో నొడలిగబ్బురసెడి వడిఁ జనియెన్. 173
- ఆ. ధనముఁ గొనుట యొండఁ శ దల గొలుగుట యొండఁ
 నాలయంబు వెడల శ నడుచు టొండఁ

గాని చంపఁ దగినశకర్తంబు నేసినఁ

జంపఁ దగదు విప్రశాతఁ బతికి.

174

వ. ఇట్లశ్వత్థామం బ్రాణావశిష్టం జేసి పెడల నడిచి పాండవులు పాంచాలీసహితం
లై పుత్రులకు శోకించి మృతు లై నబంధువుల కెల్ల దహనాదికృత్యంబులు నేసి
యుదకప్రదానంబు నేయుకొఱకు స్త్రీల ముండట నిడికొని గోవిందుండును
దారును గంగకుం జని తిలోదకంబులు మ్రోసి క్రమ్మట విలపించి హరిసాదవద్ద
పరాగపటలపవిత్రంబు లయినభాగీరథీజలంబుల స్నాతు లయి యున్నయెడం
బుత్తశోకాతురు లయినగాంధారీధృతరాష్ట్రులను గుంతీద్రౌపదులను జూచి మా
ధవుండు మునీంద్రులుం దానును బంధుమరణశోకాతురు లయినవారలవగవు
మానిచి మన్నించె నివ్వధంబున.

175

కా. పాంచాలీకబరీవికర్ణ ణమహాశపాపక్షి తాయుష్కులం

జంచద్గన్వల భారతరాష్ట్రుల ననిం క జరిపించి గోవిందుఁ డి

ప్పించెన్ రాజ్యము ధర్మపుత్రునకుఁ గల్పించెన్ మహాభ్యాతిఁ జే

యించెన్ మూడుతురంగమేధములు దేవేంద్రప్రభావంబునన్.

176

—◆◆◆ శ్రీకృష్ణఁ డుత్తరాగర్భకుం డగునగర్భకుని రక్షించుట. ◆◆◆—

వ. అంత వానుదేవుండు వ్యాసప్రముఖభూసురపూజితుం డయి యుద్ధవసాత్యకులు
గొలువ ద్వారకాగమనప్రయత్నింబునం బాండవుల వీడ్కొని రథారోహణంబు
నేయుసమయంబున భయంబునం దత్తతపడుచు నుత్తర సనుడెంచి కల్యాణ
గుణోత్తరుం డైనవారి కిట్లనియె.

177

మ. ఇదె కాలానలతుల్య మైనవిశిఖం క బేతెంచె దేవేశ నేఁ

డుదరాంతగ్గతగర్భదాహమునకై క యుగప్రభా వచ్చు చు

న్నది దుర్లోక్యము మానుపక శరణ మరన్యం బేమియున్ లేదు నీ

పదపద్ధంబులె కాని యొం డెఱుంగ నీరబాణాగ్ని వారింపవే.

178

క. దుర్భర బాణానలమున, గర్భములో నున్న శిశువు క ఘనసంతాపా

విర్భావంబునఁ బొరలెడి, నిర్భరకృపఁ గావ వయ్య క నిఖిలస్తుత్యా.

179

క. చెల్లెలికోడల నీమే, నల్లుఁడు శత్రువులచేత క హతుఁ డయ్యెను నం

వుల్లారవిడలోచన, భల్లాగ్ని నడంచి శిశువు క బ్రదికింపఁ గజే.

180

ఆ. గర్భమందుఁ గమలగర్భాండకతములు, నిముడుకొన వహించునీశ్వరేశ

నీకు నొక్కమానినీగర్భరక్షణ, మంతబరువు నిర్వహింతు గాక.

181

వ. అనిన నాశ్రితవత్సలుం డగునప్పరమేశ్వగుండు సుభద్రకోడలిదీనాలాపంబు లాలిం
చి యిది ద్రోణనందనుండు లోక మంతయు నపాండవం బయ్యెడు మని యేసిన
దివ్యాస్త్రం బని యెఱింగ నంతఁ బాండవుల కభిముఖం బయి ద్రోణనందన

దివ్యాస్త్రనిర్గతనిశితమార్గణంబులు డగ్గతిన నెగ్గడిలక వారును బ్రహ్మస్త్రంబు
లందికొని వెనంగునమయంబున. 182

మ. తనసేవారతిచింత గాని పరచింతారేళముగా లేనిన

జ్ఞమలం బాండుతనూజులకా మనుచువారత్సల్యంబుతో దోషణనం
దనుబ్రహ్మస్త్రము నడ్డపెట్టఁ బనిచెకా శ్రీ దైత్యాది సర్వారిసా
ధననిర్వక్రము రక్షితాఖిలనుభాంగభక్త్యక్రముం జక్రమున్. 183

మ. సకలప్రాణిహృదంతరాళముల భారస్వజ్ఞోత్థియై యుండునూ

త్తుకళుం డచ్యుతుఁ డయ్యెడకా విటుచూల్ శగర్భంబుఁ దాఁ జక్రహ
స్తకుఁ డై వైష్ణవమాయఁ గప్పి కురునంతానాథియై యడ్డమై
ప్రకటస్ఫుర్తి నడంచె ద్రోణతనయశ్రబ్రహ్మస్త్రమున్ లీలనోన్. 184

వ. ఇట్లు ద్రోణతనయుం జేసినప్రతిక్రియారహితం బయినబ్రహ్మశిరం బనియెగిది
వ్యాస్త్రంబు వైష్ణవతేజంబున నిరగ్ధకల బయ్యె నిజమాయచే సకలలోకసర్వస్థితి
సంహారంబు లాచరించునట్టిహరికి ధరణీసుర బాణనివారణంబు విచిత్రంబు గాదు
తత్సమయంబున సంతసించి పాండవపాంచాలీసహిత యై గొంతి గమనోన్ముఖుం
డయినహరిం జేర వచ్చి యిట్లనియె. 185

—◆◆◆ కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతించుట. ◆◆◆—

క. పురుషుం డాఘ్నుఁడు సైక్యతికీ, బరుఁ డవ్యయుఁ డఖిలభూతరబహిరంతర్భా
సురుఁ డనవలోకనీయుఁడుఁ, బరమేశ్వరుఁ డై ననీకుఁ శ్రీ బ్రావములు హరీ. 186

వ. మఱియు జవనిక మఱువున నాట్యంబు సలుపునటునిచందంబున మాయాయవని
కాంతరాళంబున నిలువంబడి నీమహిమచే బరిమహాసలు నివృత్తరాగ ద్వేష
లు నిర్వలాత్మలు సయినమునులకు నదృశ్యమానుండ వయి పరిచ్ఛిన్నుండవు
గాని సీవు మూఢదర్శనంబులు వర్జించుకుంటుంబనటు లగుమాకు నెట్లు ద
ర్శనీయుండ వయ్యెదు శ్రీకృష్ణ వాసుదేవ దేవకీసంపద సందగోపకుమార గోవింద
పంకజనాథ పద్మమాలికాలంకృత వద్వలోచన పద్మసంకాశచరణ హృషీకేశ
భక్తియోగంబునంజేసి నమస్కరించెద నవధరిపుము. 187

నీ. తనయులతోడనే శ్రీ దవ్యామానం బగు, జతుగృహంబునయందుఁ శ్రీ జావ కుండఁ
గురురాజు పెట్టించుకొనెరవివంబున, మారుతపుత్రుండు శ్రీ మడియ కుండ
ధార్తరాష్ట్రుఁడు సముద్రధతిఁ జేర లొలువంగ, ద్రౌపదిమానంబు శ్రీ దలఁగ కుండ
గాంగేయకుంభజశక్తర్ణాదిఘనులచే, నాబిడ్డ లనిలోన శ్రీ నలఁగ కుండఁ

తే. విరటుపుత్రిక కడుపులో శవలయుచూలు, దోషణనందనుశరవహ్నిఁ శ్రీ ద్రుంగకుండ
మఱియు రక్షించితివి పెక్కు సమాగ్నిములను, నిన్ను నేమని వర్ణింతు శ్రీ నీరకాత్.

మ. బల్లిదుం డగుకంఠుచేతను శ్రీ బాధ నొందుచు నున్న మీ

తల్లిఁ గాచినభంగిఁ గాచితి శ ధార్తరాష్ట్రులచేత నేఁ
దల్లడంబునఁ జిక్క కుండఁగఁ శ దావకీయగుణవ్రజం
బెల్ల సంస్తుతి నేసి చెప్పఁగ శ నెంతదాన జగత్పతీ.

189

క. జననము నైశ్వర్యంబును, ధనమును విద్యయును గలమనదచ్చన్ను లకిం
చనగోచరుఁ డగునిన్నుఁ, వినుతింపఁగ లేగు నిఖిలవిబుధ స్తుత్యా.

190

ప. మఱియు భక్తధనుండును నివృత్తధర్మాగ్రామవిషయుండును నాత్మరాముండును
రాగాదిరహితుండును నైవిల్యాదానసమర్థుండును గాలయాపకుండును నియామ
కుండును నాద్యంతశూన్యుండును విభుండును సర్వసముండును సకలభూతినిగ్ర
హనుగ్రహకరుండును నై ననిన్నుఁ దలంచి నమస్కరించెద నవధిరింపుము మను
ష్యుల విడంబించుభవదీయవిలసనంబు నిగ్గ యింప నెవ్వఁడు సమర్థుండు నీకుం
బ్రియాప్రియులు లేరు జన్మకిర్తశూన్యుండె వయిననీవు తిర్యగాదిజీవులయందు
వరాహాదిరూపంబులను మనుష్యులందు రామాదిరూపంబులను ఋషులయందు
వామనాదిరూపంబులను జలచరంబులయందు మత్స్యాదిరూపంబులను సవత
రించుట లోకవిడంబనాథుంబు గాని జన్మకిర్తనహితుండు నగుటం గాదు.

191

ఉ. కోపములోడ నీవు దధిరకుంభము భిన్నము నేయు చున్నచో

గోపిక త్రాఁగట్టిన విరకుందితసాంజనబాష్పతోయధా

రాపరిపూర్ణవక్త్రముఁ గరరింబులఁ బ్రాముచు వెచ్చ నూర్పుచుం

బాపఁడ వై నటించుట కృతపాపర నామదిఁ జోద్య మయ్యెడిది.

192

క. మలయమునఁ జందనముక్రియ, వెలయఁగి ధర్మజానీతి శ నెలయించుట కై
యిలవై నభవుఁడు హరి యదుకులమున నుదయించె నంద్రు శ గొంద ఆనంతా.

క. వసుదేవదేవకులు తా, పసగతి గతభవమునాదుఁ శ బ్రాప్తించిన సం
తనమునఁ బుత్రత నొందితి, వసురలమృతి కంచుఁ గొంద శ ఆద్రు మహాత్మా.

క. జలరాశినడుమ మునిఁగెడు, కలముక్రియఁ భూరిభారశుద్భిత యగునీ
యిలఁ గావ నజుడు గోరినఁ, గలిగితి వని కొంద ఆంద్రు శ గణనాతీతా.

195

తే. మఱచి యజ్ఞానకామ్యకర్తృములఁ దిరుగు

వేదనాతురులకుఁ దన్నిరవృత్తిఁ జీయ

శ్రవణచింతనవందనార్చనము లిచ్చు

కొఱకు నుదయించి తండ్రు నిఁగ గొంద ఆభవ.

196

మ. నినుఁ జింతించుచుఁ బాడుచుం బొగడుచుఁ శ నీదివ్యచారిత్రముల్

వినుచుం జూతుడు గాక లోకు లితరాశ్చస్వపంబులం జూతురే

ఘనదుర్జన్మవరంపరాదళనదశఁ బై మహాయోగి వా

గ్వినుతం బై నభవత్పదాబ్జయుగముఁ శ విశ్వేశ విశ్వంధరా.

197

ప. దేవా నిరాశ్రయుల మై భవదీయచరణారవిందంబు లాశ్రయించి నీవారల మైన

మమ్ము విడిచి విచ్చేయ నేల నీనకరుణావళాకనంబుల నిత్యంబును జూడవేని
యాదవసహితు లైనపాండవులు జీవుని బాసినయింద్రియంబులచందంబునఁ
గీర్తినంపడలు లేక తుచ్ఛత్వంబు నొందుదురు కల్యాణలక్షణలక్షితంబు లైననీ
యదుగులచేత నంకితం బయినమదీయధరణీమండలంబు నీవు వాసిన శోభితంబు
గాదు నీకృపావీక్షణామృతంబున నిక్కడిజనపదంబులు గునుమఫలభరితంబు
లై యోషధితరులతాగుల్తునదనదీనమేతంబు లై యుండు. 198

డి. యాదవులందుఁ బాండవులయందు నధీశ్వర నాకు మోహవి
చ్చేదము సేయు మయ్య ఘనసేంధువుఁ జేరెడిగంగభంగి నీ
పాదసరోజచింతనమునై ననిశంబు మదీయబుద్ధి న
త్యాదరవృత్తితోఁ గదియునట్లుగఁ జేయఁ గదయ్య యాశ్వరా. 199

కా. శ్రీకృష్ణా యదుభూషణా నరసఖా శ శృంగారరత్నాకరా
లోకద్రోహనరేంద్రవంశదహనా శ లోకేశ్వరా దేవతా
నీక బ్రాహ్మణగోగణార్తిహరణా శ నిర్వాణసంధాయకా
నీకుఁ మ్రొక్కెదఁ ద్రుంపవే భవలతల్ శ నిత్యానుకంపానిధీ. 200

వ. అని యిట్లు సకలభాషణంబుల నుతియించుగొంతిమాటకు నియ్యకొని గోవిం
దుండు మాయానిరూఢమందహానవిశేషంబున మోహంబు నొందించి రథా
రూఢుం డై కరినగరంబునకు వచ్చి కుంతీసుభద్రామల వీడ్కొని తనపురంబునకు
విచ్చేయ గమకించి ధర్మరాజుచేఁ గించిత్కాలంబు నిలుపు మని ప్రార్థితుం డై
నిలిచె నంత బంధువధతోకాతురుం డయినధర్మజుండు నారాయణవ్యాసభౌ
మ్యాదులచేతఁ దెలుపంబడియుఁ దెలియక మోహితుండు నిర్వివేకం బగుచిత్తం
బున ని ట్లనియె. 201

మ. తనదేహంబునకై యనేకమృగసంతానంబుఁ జంపించుదు
ర్జనుభంగిఁ గురుబాలకద్విజతనూజభాగ్యశృంగంబు ని
ట్లనిఁ జంపించినపాపకర్తునకు రాశిజ్యాకాంక్షికి నాకు హా
యనలక్షవధి నైన ఘోరనరకశివ్యాసంగముల్ మానునే. 202

వ. మఱియుఁ బ్రకాపరిపాలనపరుం డయినరాజు ధర్మయుగ్ధంబున శత్రువుల వధియిం
చినం బాపంబు లేదని శాస్త్రవచనంబు గల దయిన నది విజ్ఞానంబుకొఱకు న
మర్థంబు గాదు చతురంగంబుల ననేకాక్షోహిణీసంఖ్యాతంబులం జంపించితి హత
బంధు లయిననతుల కేను జేసినద్రోహంబు దప్పించుకొన నేర్పు లేదు గృహస్థా
శ్రమధర్మంబు లైనతురంగమేధాదియాగంబులచేతఁ బురుషుండు బ్రహ్మహత్యా
దిపాపంబులవలన విడివడి నిర్మలుం డగు నని నిగమంబులు నిగమించుఁ బంకం
బునఁ బంకిలస్థలంబునకు మద్యంబున మద్యభాండంబునకు శుద్ధి సంభవింపనిచం

దంబున బుద్ధిపూర్వకజీవహింసనంబు లయినయాగంబులచేతం బురుషులకుఁ
బాపబాహుళ్యంబ కాని పాపనిర్దుక్తి గా దని శంకించెద. 203

క. అని యిట్లు ధర్మనూనుఁడు, మొనసి నిరాహారిభావమున జీవనదీ
తనయుఁడు గూలినచోటికిఁ, జనియె బ్రకాదోహపాపరచలితాత్మం డై . 204

—◆◆◆ధర్మకాండ శ్రీకృష్ణసహితుండై శరతల్పగతుం డైనభీష్మునిఁ డ కేఁగుట.◆◆◆

వ. అయ్యవసరంబునం దక్కినపాండవులును ఫల్గునసహితుం డై నపద్మలోచనుండును
గాంచనసమంచితంబు లయినరథంబు లెక్కి ధర్మజుం గూడి చనిన నతండు గు
హ్యకసహితుం డయినకుబేరునిభంగి నొప్పె నిట్లు పాండవులు పరిజనులు గొలువఁ
బడ్డనాభసహితులై కురుక్షేత్రంబున కేఁగి దివంబుననుండి నీలం గూలినదేవత
లెఱంగున సంగ్రామరంగపతితుండై నగంగానందనునకు నమస్కరించిరంతబృహ
దశ్వభరద్వాజ పరశురామ పర్వత నారద బాదరాయణ కశ్యపాంగిరస కాశిక
ధౌమ్య నుదర్శన శుక వసిష్ఠాద్యక్ష రాజర్షి దేవర్షి బ్రహ్మణ్య శిష్యసమేతులై
చనుదెంచినం జూచి సంతసించి దేశకాలవిభాగవేద యైనభీష్ముండు వారలకుం
బూజనంబు గావించి. 205

క. మాయాంగీకృతదేహం, డై యభిలేశ్వరుఁడు మనుజుఁ ధై నాఁ దని ప్ర
జ్ఞాయ త్తచి త్తమున గాం, కేయుఁడు పూజనము నేసెఁ గృష్ణుచే జిష్టున్ . 206

వ. మఱియు గంగానందనుండు వినయప్రేమనుండరు లయినపాండునందనులం గూ
ర్చుండ నియోగించి మహానురాగదనిత బాష్పసలిలసందోహసమ్మిళితలోచనుం
డై యు ట్లనియె. 207

అ. ధరణినురులు హరియు ధర్మంబు దిక్కుగా, బ్రదుకఁదలఁచి మీరురబహువిధముల
నన్నలార పడితి శ రాపత్నరింపర, లిట్టిచిత్తకర్త శ మెందుఁ గలదు. 208

ఉ. సంతస మింత లేదు మృగశకాపవశంబునఁ బొండుభూవిధుం
డంతము నొంది యుండ మిము శ సర్భకులం గొని వచ్చి కాంక్షతో
నింతలవారిఁ గాఁ తెనిచె శ నెన్నఁడు సౌఖ్యముపట్టు గానదీ
గొంతి యనేకదుఃఖములఁ శ గుందుచు నుండును భాగ్య మెట్టిదో. 209

ఉ. వాయువశంబు లై యెగసి శ వారిధరంబులు మింటఁ గూడుచుం
బాయుచు నుండుకై వడిఁ బ్రసంచము సర్వముఁ గాలతంత్రమై
పాయుచుఁ గూడు చుండు నొకశ్రథంగిఁ జరింపదు కాల మన్నియుం
జేయుచు నుండుఁ గాలము విరచిత్రము దుస్తర మెట్టివారికిన్ . 210

ఉ. రాజుట ధర్మజుండు నురశరాజనుతుం డట ధన్వి కాత్రిపౌ
ద్యేజక మైనగాండివము శ వి ల్లట సారథి సర్వభద్రసం
యోజకుఁ డై నచక్రి యట శ యుగ్రగదాధరుఁ డై నభీముఁ డ
య్యాజికిఁ దోడువచ్చు నట శ యాపద గల్గు టి దేమిచోద్యమో. 211

ఆ. ఈశ్వరుండు విష్ణుఁ య డెవ్వోక నెవ్వని, కేమి నేయుఁ బురుషుఁ య డేమి యెఱుంగు
నతనిమాయలకు మహాత్ములు విద్వాంసు, లక్షఁగి మెలఁగుచుండురంధ్రు లగుచు.

వ. కావున దైవతంత్రం బై నవనికి వగవం బని లేదు రక్షకులు లేనిప్రజల రక్షింపఁ
బుండరికాక్షుండు నాత్మోత్కరించిననారాయణుండు తేజోనిరూఢుండు గాక
యాదవులందు నిగూఢుం డై తనమాయచేత లోకంబుల మోహతిరేకంబుల
నొందించు నతనిరహస్యప్రకారంబుల భగవంతుం డై నపరమేశ్వరుం డెఱుంగు
మఱియు దేవర్షి యగునారదుండును భగవంతుం డగుకపిలమునియు నెఱుంగు
దురు మీరు ధృష్టుండు దేవకీపుత్రుం డగునాతులేయుం డని తలంచి దూత
సచివసారథిబంధుమిత్రప్రయోజనంబుల నియమింతు రిన్నిటం గొఱంత లేదు
రాగాదిశూన్యుండు నిరహంకారుండు సద్వయుండు సమదర్శనుండు పర్వాత్మ
కుండు నయినయీశ్వరునకు సతోన్నతభావంబు లెక్కడివి లే వైన భక్తవత్స
లుండు గావున నేకాంతిభక్తులకు సులభుఁ డై యుండు. 213

సీ. అతిభక్తి నెవ్వనిరయలందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, యెవ్వనినామ మూఁపించి పొగడి
కాయంబు విడుచుచుఁ య గానుకర్తాదినిర్మలనుం డై యోగి య ముక్తి నొందు
నట్టిసర్వేశ్వరుం య డిఖలదేవ్రాత్రుఁడు, డెవ్వోకఁ బ్రాణంబు య లేను విడుతు
నందాఁకి నిదే 'మహాహర్షుఁ డై వికసిత, వదనారవిందుఁ డై య వచ్చె నేడు

తే. నాల్గుభుజములుఁగిమలాభ సయనయుగము, నొప్పగన్నులముందటరనున్నవాడు
మానవేశ్వర నాభాగ్యరమహిమఁ బాడు, మేమి నేసితి నో పుణ్య స మితనిఁగూర్చి.

వ. అని యిట్లు ధనంజయసంప్రాప్తిశరవంజరుం డయినకురుకుంజరునివచనంబు లాక
ర్ణించి మును లందఱు విను చుండ ధర్మనందనుండు మందాకినీనందనువలన నర
జాతిసాధారణంబు లగుధర్మంబులును ఐర్వాశ్రమధర్మంబులును రాగవైరాగ్యో
పాధులతోఁ గూడిన ప్రవృత్తినివృత్తిధర్మంబులును దానధర్మంబులును రాజధ
ర్మంబులును స్త్రీధర్మంబులును శమదమాదికంబులును హరితోషణంబు లగుధ
ర్మంబులును ధర్మార్థకామమోక్షంబులును నానావిధోపాఖ్యానేతిహాసంబులును
సంతోషవిస్తారరూపంబుల నెఱింగె నంత రథినసహస్రంబులకు గమికాఁ డై నభీ
ష్టుండు స్వచ్ఛందమరణు లైనయోగీశ్వరులచేత వాంఛితం బగునుత్తరాయ
ణంబు సనుదెంచిన నది దనకు మనినోచితకాలం బని నిశ్చయించి. 215

కా. ఆలాపంబులు మాని చిత్తము మనీరమాయ త్రముం జేసి దృ
గ్జాలంబుకా హరిమోమువైఁ బఱపి తిరక్కరుణ్యదృష్టి వి
ర్భూతభూతశరవ్యథానిచయుఁ డై య మోదించి భీష్టుండు సం
శీలం బొప్ప నుతించె గల్పషగజశ్రేణీహరికా శ్రీహరిన్. 216

వ. ఇట్లు వీతాంబరధారియుఁ జతుర్భుజుండు నాదిపూరుషుండుఁ బరమేశ్వరుండు నగు హరియందు నిష్కాముం డై విశుద్ధం బగుభానవిశేషంబుచే నిరస్తదోషుం డగుచు ధారణావతి యైనబుద్ధిని సమర్పించి పరమానందంబున నొంది స్మృతివల ననై ననృప్తిపరంపరలఁ బరిహరించుతలంపున మందాకినీనందనుం డిట్లనియె. 217

—◆◆◆భీష్మఁడు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట.◆◆◆—

మ. త్రిజగన్తోహననీలకాంతితను పురద్దీపింపఁ బ్రాభాతనీ
రజబంధుప్రథ మైనచేలము పయిన్ శ రంజల్ల నీలాంకి
వృజనంయు క్రముఖారవింద మతినేరవ్యంబై విజృంభింప మా
విజయుం జేరెడువన్నెలాఁడు మది నాశేషించు నెల్లప్పుడున్. 218

మ. హయరింభాముఖధూళిధూసరపరిరవ్యస్తాలకోపేత మై
రయకాతశ్రమతోయబిందుయుత మై శ రాజల్లునెన్నోముతో
జయముం బాధన కిచ్చువేడ్క నని నాశక్తస్త్రాహతిం బాల నొ
చ్చియుఁ బోరించుమహానుభావు మదిలోఁ శ జింతింతు వశాంతమున్. 219

మ. నరుమాటల్ విని నవ్వుతో నుభయనేరనామధ్యమతోఁగిలోఁ
బరు లీక్షింప రథంబు నిల్చి పరభూతపాలావలిం జూపుచుం
బరభూపాయువు లెల్లఁ జూపులన శుంభ శ్రేణి వంచించునీ
పరమేశుండు వెలుంగుచుండెడును హృత్పద్మాసనాసీనుఁ డై. 220

క. తనవారిఁ జంపఁ జాలక, వెనుకకుఁ బో నిచ్చగించువిజయునిశంకన్
ఘనయోగవిద్యఁ బాపిన, మునివంద్యునిపాదభక్తి శ మొనయున్ నాకున్. 221

నీ. కుప్పించి యెగసినఁ శ గుండలంబులకాంతి, గగనభాగం బెల్లఁ శ గప్పికోనగ
నుటికిన నోర్వక శ యుదరంబులో నున్న, జగములవ్రేగున శ జగతి గదలఁ
జక్రంబుఁ జేపట్టి శ చనుదెంచురయమునఁ, బై నున్నపచ్చనికపటము బాట
నమ్మితి నాలాపు శ నగుఁబాటు నేయకు, మన్నింపు మని కీర్తి శ మరలఁ దిగువఁ
తే. గరికి లంఘించుసింహంబురకిరిగి మెఱసి, నేడు భీష్మునిఁజంపుదు శ నిమ్నుఁగాతు
విడుపు మర్జన యనుచుమరద్విశిఖవృష్టిఁ, దెరలి చనుదెంచుదేవుండు శ దిక్కునాకు.

మ. తనకున్ భృత్యుఁడు వీనిఁ గాచుట మహాధర్మంబు నొ మ్మంచు న
ర్జునసారథ్యము పూని పగములు చేఁ శ జోద్యంబుగాఁ బట్టుచున్
మునికోలన్ వడిఁ బూన్చి ఘోటకములన్ శ మోదించి తాడించుచున్
జనులన్ మోహము నొందఁ జేయుపరమోత్సాహు బ్రశంసిం చెదన్. 222

కి. పలుకుల సగవుల నడవుల, పలుకల నవగాళనముల శ నాభీగవధూ
కులములమనములతాలిమి, కొలుకులు వదలించుమునుని శ గొలిచెద మదిలోన్.

ఆ. ముములుపృథ్విలుఁజూడ శ ఘ్రుమధర్మజనినభావలదీరముపయాగ్రముడపముఁ
జత్తమ్మహిమతోడఁ శ బెలు వొందుజగదాది, దేవుఁ డమధు నాదుకృష్టియందు.

- మ. ఒకసూర్యుండు సమస్తజీవులకుఁ దా నొక్కొక్కఁడై తోచుపోలిక నేదేవుండు సర్వకాలము మహాశీలన్ నిజోత్పన్నజన్యకదంబంబులహృత్సరోరుహములన్ నానావిధానూనూపకుండై యొప్పుచు నుండునట్టివారి నేఁ గ్రార్థింతు శుద్ధుండనై. 226
- వ. అని యిట్లు మనోవాగ్దర్శనంబులం బరమాత్ముం డగుకృష్ణుని హృదయంబున నిలిపికొని నిత్యానంబు మాని నిరుపాధికం బయినవానుదేవబ్రహ్మంబునందుఁ గలిసినభీష్ముం జూచి సర్వజనులు దివసావనానంబున విహంగంబు లూరక యుండుఁతెఱుగున నుండిరి దేవమానవవాదతంబులై దుందుభినదంబులు మొరసె సాధుజనకీర్తనంబులు మెఱసెఁ గునుమవర్షంబులు గురిసె మృతుం డయినభీష్మునికి ధర్మజుండు పరిలోకక్రియలు సేయించి 'ముహూర్తమాత్రంబు దుఃఖతుం డయ్యె నంత నచ్చటినునులు గృష్ణునిఁ దమహృదయంబుల నిలిపి కొని సంతృప్తాంతరంగు లగుచు దదీయదవ్యావతారనామంబులచే న్నుతీయించి స్వాశ్రమంబులకుం జనిరి పిదప నయ్యధిష్ఠింతుండు) గృష్ణసహితుం డై గజపురం బునకుం జని గాంధారీసమేతం డయిన స్మృతిరాష్ట్ర నొడంబఱచి వారిసమ్మతంబున వానుదేవానుమోదితుం డై పితృవైతామవం బై నరాజ్యంబు గైకొని ధర్మ మార్గంబునం జేయు చుండె నని చెప్పిన విని సూతులకు శౌనకుం డి ట్లనియె.
- ఆ. ధనము లపహరించి నతతోడఁ జెనకెడు, నాతతాయిజనుల నని వధించి బంధుమరణదుఃఖభరమున ధర్మజుం, యెట్లు రాజ్యలక్ష్మి ననిచ్చుగించె. 228
- వ. అనిన సూతుం డి ట్లనియె. 229
- క. కురుసంతతికఁ బఱిక్షి, స్మరివగు నంకురముఁ జేసి నారాయణుఁ డి ధరణీరాజ్యమునకు నీ, శ్వరుఁ గా ధర్మజుని నిలిపి నంతోపించెన్. 230
- వ. ఇట్లు ధర్మనందనుండు భీష్మునివచనంబుల గృష్ణునిసంభాషణంబులం బ్రవర్తమాన విజ్ఞానుండును నివర్తితశిలకాకిలంకుండును నై నారాయణాశ్రయం డైన యిందుగ్రండునుంబోలె జటాన్సగిరివేలాల్పస్థితి బగింపనుంధిరామండలంబు సహాదరనహయం డై యేలుచుండె. 231
- నీ. సంపూర్ణ సృష్టిఁ బరీక్షింపుండు గురియించు, నిల యెల్లకోర్కూల నీను చుండు గోవులు వర్షించు నీ ఘోషభూములఁ బాలు, ఫలవంతములు లతాశపాదపములు పండు సస్యములు దీప్తిఁ బుట్టువుల నెల్ల, ధర్మ మెల్లఁడలను నీ దనరి యుండు దైవభూతార్చితంక్రము లగురోగాది, భయములు సెందవు నీ ప్రజల కెందుఁ
- ఆ. గురుకులోత్తిముండు నీ గుంతిలినూజుండు, దానమానఘస్థుండు నీ ధర్మజుండు

1. (1) శత్రుండు భీష్మరణములోని పాదము వ్రాతప్రకటించు లేడు. మూలమును బట్టి యందుఁ జేర్చబడిన దని తోచెడిది. 2. తెనఁ గెడు.

సత్యవాక్య¹ధనుడు 3 సకలమహీనాజ్య, ²విభవభాజ యయినరవేళయందు.

—◆— శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకానగరంబున కరుగుట. —◆—

వ. అంతః గృష్ణుండు చుట్టాలకు శోకంబు లే కుండఁ జేయుకొఱకు సుభద్రకుఁ బ్రിയంబు సేయుకొఱకును గజపురంబునం గొన్ని నెలలుండి ద్వారకానగరంబు నకుం బ్రయాణంబు సేయఁ దలంచి కొందఱికి నమస్కరించి కొందఱిం గాఁగిలిం చికొని ³కొందఱు దనకు నమస్కరించినం గాఁగిలించుకొని రథారోహణంబు సేయునవసరంబున సుభద్రయు ద్రౌపదియుఁ గుంతియు సుత్తరయు గాంధారియు ధృతిరాష్ట్రుండును విదురబుడును యుయుస్మిండును గృపాచార్యుండును ధౌమ్యుండును ⁴(సత్సంగంబునలన నుక్తదుస్సంహం డగుబుధుడు సకృత్కాలసంకీర్త్యమానం బై రుచికిం బగు నెవ్వనియశంబు నాకర్ణించి విడువ నోపం డట్టి) హరిశోడివియోగంబు నహింపఁ దీర్చినస్వర్చనాలాచయనాననభోజనం బులనలన నిమిషమాత్రింబును హరిఁ నడఁ జేసివార లయినపాండవులగ గూడి కొని హరి చుగలవలయు నని కోసెను హరి చనినమాద్యంబు సూచుచు హరివిన్యస్తచిత్తు లయు హోవసంబుల గొప్పంబు లొలుక నంత నింట నిలువంబడి రయ్యనసరంబున.

283

నీ. కనకసాధములవైఁ 3 గౌరవకాంతలు, గునుమవర్షంబులు 3 గోరి కురియ మాక్తికదామన సమిచితధవళాలి, పల్కింబు విజయండు 3 పట్టు చుండ నుద్ధవసాత్యుని 3 లుత్సాహమునై, సత్సభాపీఠిచామరగమలు వీన గగనాంతరాళంబుఁ 3 గప్పి కాపఁగిభరి, పట్టహాశంభాదశీరబ్రములు మొరయ

ఆ. సకలవిప్రజనులు 3 సగుణవిధ్మగయా, భద్రభాషణములు 3 నలుకు చుండ భువనమోహనుండు 3 పుండ్రకాశిపుండు, పుణ్యరాశి హస్తీరపురము వెడలె. 284

వ. తిత్సమయంబునః జౌరనుండియు గ్రసానశిఖః భాగంబుల నిలిచి గోపాలనుం దరుని సాదర్శించి పర్వంబు లై పూర్వంబు నెండుదెసలఁ గరారవిందరంబులు నాచి యొండొరులకుం జూపుచుం దమలోనం దొల్లి గుణంబులం గూడక జీవులు లేనదాపంబు లై యుండఁ బ్రసంగంబు ప్రవర్తించినమయంబున నొంటి దీపించుపురాణపురాషుం దితం డనువాడును జీవులకు ప్రహత్వంబు గలుగ లయంబు సిద్ధించుట యెట్లనుపాడును జీవాపధిభూతంబు లయిన సత్త్వాదులకీ క్షీలయంబు జీవలయం బనుపాడును గ్రమ్మట సప్తరమేశ్వరుండు నిజవీర్యప్రేరితి యై నిజాంతభూంబు లై నజీవులకు మోహిని యైననృప్తి సేయ

1. రతుండు. 2. విభవరాజి. 3. 'ధర్మవంశమునకుఁ గృపాభివందనం డగుచు సతనిచే నాలింగితుఁడై యామంత్రణంబు వెడలి...రథ' అని యిటు అచ్చుప్రతులపాఠము. ఇది ప్రాంత ప్రతులందు లేదు; ఇది మాలానుసారముగా నిటు మార్పబడియె. 4. ఈపాఠమును మాలాను సాఠముగాఁ జేర్పబడినది.

నిచ్చించుమాయ ననుసరణంబు సేయు ననువారము నామరూపంబులు లేని
తేవులందు నామరూపంబులు గల్పించుకొఱకు నీశ్వరుండు వేదంబుల నిర్మించి
మాయ ననుసరణంబు సేయుననువారును నిర్మలభక్తిసముత్కంఠావిశేషంబుల
నకుంతితు లై జితేంద్రియు లగువిద్యాంను లిష్టుహనుభావునిజరూపంబు ద
ర్శింతు రనువారును యోగమార్గంబునం గాని దర్శింపరా దనువారును నై
మణియును. 235

మ. రమణీ దూరము ప్రాయోః గృష్ణరథమున్ శ రా దింక వీక్షింప నీ
కమలాక్షుం బొడగాన లేనిదినముల్ శ గల్పంబు లై తోచు గే
హములం దుండఁగ నేల పోయి పరిచర్యల్ సేయుచు నెమ్మి నుం
దము రమ్మ యనె నొక్కచంద్రముఖ కంఠదర్శాశుగభాగ్రంత యై 236

మ. తరుణీ యాదవరాజ గాఁ డితఁడు వేదవ్యక్తుఁడై యొక్కఁడై
వరునక లోకభవస్థిస్థైర్యముల్ శ వర్తిల్లఁగాఁ జేయుదు
స్తరలీలారతుఁడై నయాశుఁ డితనిక శ దర్శించితిం బుణ్యభా
మర నే నంచు నటించె నొక్కత మహాశుద్ధాంతంగంబునన్. 237

క. తామసగుణు లగురాజులు, భూమిం బ్రభవించి ప్రజలః శ బోలియుంపఁగ న
త్వామలతనుఁడై యాలిఁడు, భూమిని వారిల సధించు శ బ్రతికల్పమునన్. 238

వ. ఇదియునుం గాక.
సీ. ఈయ త్రమశ్లోకుఁ శ డిలమి జన్మింపంగ, యాదవకుల మెల్ల శ గనఘ మయ్యె
నీపుణ్యవర్తనుఁ శ జేష్ఠాద్దు నుండింగ, మధురాపుగము దొడ్డకమహిమఁ గనియె
వీపురుషశ్రేష్ఠు శ నీక్షించి భక్తితో, ద్వారకావాసులు శ ధన్యులైరి
యీమహాబలకాలి శ యెఱిగి శిశింపంగ, నిష్కంఠకుం బయ్యె శ నిఖలభవన

తే. మీజగన్తోహనాకృతి శ నిచ్చించి, సుచశరభల్లకాలవిభజ్యమాన
‘వివశమానన మై వల్లభనమూహ, మితనియధరామృతముఁగోలు శ నల్లనొద్దు.

ఉ. ఈకమలాక్షు నీనుభగు శ నీరుజాంబుధిః బ్రాణనాథుఁ గాఁ
జేకొని వేడ్కఁ గాఁపురము శ సేయుచు నుండెడిరుక్మిణీముఖా
నేకపతివ్రతల్ నియతి శ నిర్మలమానస లై జగన్నుతా
స్తోకవిశేషతీర్థములః శ దొల్లిటిబాముల నేమి నోచిన్. 241

వ. అని యిట్లు నానావిధంబు లగుపురసుందరీవచనంబు లొకర్ణించి కటాక్షించి
నగుచు నగరంబు వెడలె ధర్మజుండును పారికి రక్షణంబు లై కొలిచి నడవం
జతురంగబలంబులం బందినఁ దక్షేనానమతులై తనతోడివియోగంబున కోర్వక
దూరంబు వెనుతగిలినకారపుల మరలించి కురుకాంగలసాంచాలదేశంబులు దా
టి రసేనయామునభూములం గడచి బ్రహ్మవర్తకురుక్షేత్రమర్హ్యసారస్వతమ

రుధన్యసావీరాభీరసైంధవవిషయంబు లతిక్రమించి తత్తద్దేశవానుభిచ్చినకాను
కలు గైకొనుచు నానర్తమండలంబు సాచ్చి పద్మబంధుండు పశ్చిమసింధునిమ
గ్నుండయినసమయంబునఁ బరిశ్రాంతవాహుం డై చని చని. 242

—❖❖❖ శ్రీకృష్ణండు ద్వారకానగరము ప్రవేశించుట. ❖❖❖—

మ. జలకాతాక్షుండు శౌరి డగ్గతె మహాసాధాగ్రభృంగారకం
గలహంసావృతపేమపద్మపరిభాకాసారకం దోరణా
వళినంఛాదితతారకం దరులతావర్గానువేలోదయ
తృలపుష్పాంకురకోరక మణిమయరసాకారక ద్వారకన్. 243

వ. ఇట్లు దనప్రియపురంబు డగ్గతె. 244

మ. త్రకోకిలము. అన్యసన్నతసాహనుండు మురరారి యొక్కె యదూత్తముల్
ధన్యులై వినఁ బొంచదన్యము శ దారితాఖిలజంతుచై
సన్యము భవనైకమాన్యము శ దారుణధ్వనిభీతరా
జన్యము బరిమూర్చితాఖిలశత్రుదానవసైన్యమున్. 245

కా. శంఖారావమునీనుల విని జనుల్ శ స్వర్ణాంబరద్రవ్యముల్
శంఖాద్యంబులుఁ గొంచు వచ్చిరి దిద్దరక్షోర్పితోత్కంఠన
ప్రేంభివృక్షులు వంశకాహళమహాభేరీగజాశ్వావళీ
రింఖారావము లుల్లసిల్ల దనుజాశరిం జూడ నానక్తులై. 246

క. బంధులుఁ బొరులుఁ దెచ్చిన, గంధేభహయాదు లై నరకానుకలు దయా
సింధుండు గైకొనె నంబుజ, బంధుండు గొనుద త్రసీవరపంక్తులభంగిన్. 247

వ. ఇట్లాత్మారాముండునుబూర్ణ కాముండునునై నయపురమేశ్వరునికినుసాయనంబు
లిచ్చి నాగరులు వికసితముఖులయి గద్గదభాషణంబులతోడ డయ్య కుండ
నడపునయ్యకు నెయ్యంబు సూప నడ్డంబు లేనిబిడ్డలచందంబున మ్రొక్కి
యిట్లనిరి. 248

కా. నీసాదాబ్జము బ్రహ్మపూజ్యము గదా శ నీసేవ సందారనం
తాపధ్వంసిని యకా గదా నకలభశత్రుశ్రేణులం బ్రీతితో
నాపాదింతు గదా ప్రపన్నులకుఁ గారలాధీశ కాలంబు ని
ర్వాహారంబు గడయ్య చాలరు నిను శ వర్ణింప బ్రహ్మాదులున్. 249

క. ఉన్నారము సౌఖ్యంబున, విన్నారము నీప్రతాపశక్తిమకథల
మన్నారము ధనికుల మై, కన్నారము తావకాంఘ్రికమలములు హరి. 250

క. ఆరాటము మది నెఱుంగము, పోరాటము లింద్లకడలఁ శ బుట్టపు పురిలోఁ
జోరాటన మెనయదు నీ, దూరాటన మోర్వలేము శ తోయజనేత్ర. 251

1. బృంహారకం ; భృంగారకం. 2 ధన్యుల వినఁ. 3 భీకర, దన్యము బరిమూర్చితా
ఖిలశత్రుదానవ. 4 శంఖాతీతము. 5 మాతాట మెఱుంగ మెన నీ.

ఉ. తేంద్రుల కెల్లా దండ్రి యగు శివాశకుఁ దండ్రిని దేవ నీవు మా

తండ్రివి, దల్లివి, బతివి (దైవమవుతా సఖిని గుండెపై)

చంద్రులు నీక్రియం బ్రజల 1 ధన్యుల వేసిక వేయ్యై నా

తండ్రి భవన్ముఖాంబుజము (భవన్ముఖాంబుజము) గానన నూర్చింపుడు.

242

క. చచ్చిన గరివగరికి సీ, విచ్చిన నిమిష మే 1 వయే క్కు మా

కేచ్ఛోటికి విచ్చేయక, మచ్చోటిలోనుండి వెళ్ళుకొని మానగరమొసన

253

ఆ. అంధకారవైరితీయపరాక్రమ్యైశ్వర్యం. జరిన పాద మయినతదగముఖంః

నిన్ను గావకున్న కవీంద్రుడు. చంద్రశేఖరమయ్యతుల క మగుడు మయ్య. 254

254

వ. అని యిట్లు ప్రజల హాస్యకథ క్రియ సుఖము ను జూలాలానమున గర్వకలాపంబు

లుగా నవ్వరించి కిక్కిరానవ్వారు. అందుచేత వారి పేరు వార్తింతులు. దనరాక

విని మహానుభావులు : నరసింహ స్వామి దేవాలయమునకు వచ్చినప్పుడు జరిగిన విచిత్రము

తొలకయ్యగ్రామీణులైన వారు దేవబలిధి పుష్పమును నాంబాచాగు దేవ్విగడి ప్రయతి

[illegible]

యొక్క చరిత్రను మునుపటి చరిత్ర నుండి వేరుపరచుటకు రుక్మిణి చరిత్రను

[illegible][illegible]

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

మానయులు సేసి వాంఛించుచున్న గురువును గురించి వివరించుచున్నాము.

చందంబున పుట్టినా మానవజాతిలోనే జన్మించినా దానిని పుట్టినిల్లలోనే పెంచుకొంటున్నామని

నకలకాలం పెద్దనూరా నామకావ్యమును రచించినదిను ముఖ్యము జగ్గులపాపయ్య

యితేలా తాళి దింపరాదీవి రాజ్‌మహేంద్రవర్మ వారు తాళి దింపరాదు అని తాము హామీ తెలుసుకొన్నాం

రాశ్వరసాలసాలశాఖా... రాశ్వరసాలసాలశాఖా... రాశ్వరసాలసాలశాఖా...

రిసాన్వేదిని పూర్ణ శాటి కేంద్రం లోని లోక్ సత్తా విప్లవ కమిటీ నానవకవళభృంగ

ప్రంగీకదంబర్పూం కాలిసా పరికినకి మలన్య పల కా యిఖం పస్తీగానమ త్త పంటూ

[illegible]

హృదయ భావనానుభూతిని ద్వారా భావించి భావించు ముగ్ధతపి

[illegible]

అనుబంధం 1

[illegible]

రానంపిఠా విజయనాథుని బ్రతినిష్ఠాపత్రము

నుమగంధాత్తదూపదీపరత్నాంబరాదివిభిన్నోష్ణమృదుభరంబును బ్రహ్మశ్రీ:

మహానాథుని వ్రాసినది

కతవజ్రవైదూర్యనిర్జిత గోపురాట్టాలంబును విభవనిర్జితమహేంద్రనగరకుటే
రాలకంబునునైనపురివరంబుఁ బ్రవేశించి రాజమాన్యంబున నమృతమయంబున.
మత్తకోకిలము. కన్ను లారంగి నిత్యమున్ హరిఁ గన్గించుచున్ మనువారి ల
య్య న్నవీనకుతూహలతోల్పవఁడయ్య న్నాగవకాంతంబు.
త్యున్నతోన్నతిపార్వదేశఖల కనుజ చూచికి విష్ణున
సన్నలం దమలోనఁ ద్వభుకపోమాన్యహా ముపుచు. 256

సీ. కలుముల నీనడుకలనొక కలులనాగి. నిర్జయము నవ్వనిరవతీమండు
జనదృక్పథకోరిక కనఁ ఘంటునను సుధా. పానీమలకై పుకధపుణముఖనా
సకలదశాల్పకనంపతి కెవ్వని. నివాస పాదాలు కి స్థితిగొమ్మ
లాశిత శ్రేణి కేయధిపుని దరా. జనముగ్ని బులు కి దహిదెలు

ఆ. భవనమోహనుడు కి పునఃభూమి. నిర్జయము నవ్వనిరవతీమండు
రాజమాన లగుచు కి రాజమాన్యంబున. రాజముఖాలు సముమరరాజి గురియ.

మ. జలజాలాక్షుడు నూడి నోవ్వు ఘోరవృత్తి బులఁ గి జామరం
బులతో బుష్పసికంకి వలయులతో కి భూమానుకంపితులై
నలినీబాంధవుతో శశిధ్వజముతో కి పత్రినంఘ బులఁ గి
బలభిచ్చాపముతో దట్టిల్లలతో కి భాస్విపీఠాంతరం. 258

వ. ఇట్లరిగి తల్లినిండ్రిలనివాసంబు సొచ్చి దేవేంద్రముఖ లయంతల్లుల కేద్యురకు
మ్రొక్కెన. 259

క. బిడ్డఁడు మ్రొక్కెనఁ దల్లులు. పడ్డి. చలనముల నునిచి కి చన్నులకుదొరి బా
లాడ్డగిలఁ జేయవధిమున. పడ్డపడి. జిహ్వ నక్షత్రజలమల ననఘా. 260

—◆◆◆ శ్రీకృష్ణుం డం కపురికాంతల నాడఁ బోవుట. ◆◆◆—

వ. తదనంతరంబ యిట్టొత్తిరిశతిపూడిశనివాసప్రసాదార్థ సాధకాలతం బయినకుద్ధాంత
భవనంబు సొచ్చి వారి తనమనంబు. 261

మ. ఒకదేవీభవనంబు మున్ను సార వేరఁబొమ్మ న్నోర బయన
నుక రాలాపము లాడదో సాలయున కి ముక్తీశి నీతొండదో
వికలత్వంబున నూడనో యనుచు సకన్వలెన్ నిభూ గేవాముల
ప్రకటాశ్చర్యవిభూతిఁ జొచ్చె బహురూపవ్యక్తులై భాగ్నివా. 262

వ. ఆనమయంబున. 263

క. శిశువులఁ జంకిల నిడి తను. కృశితలు పరిహాసీ. దేలువ. కి గృహగేహాభుల
రశనలు జాఱగి సిగ్గున, శశిముఖు లెదురేగి రపుడు కి జలజాక్షునకున్. 264

మ. పతి నాయంటికి మున్ను వచ్చె నిడి నానృతేశు డస్తద్భవ.
గతుఁ డయ్యెన్. మును నేరఁ బో తోలుత మరల్కొంతుండు నీవాకాలకే

- నితరాలభ్యమఖంబు గంటి నని తాతరింటింట నర్పించి ర
య్యతివల్ నూలు బదాటువేలు నెనమం శ్రద్ధవేళ నాశ్రేయ్యున్. 265
- వ. వారలం జూచి వారి యిట్లనియె. 266
- మ. కొడుకుల్ భక్తివిధేయు లౌదురు గదా శ్రీకోడండ్రు మీవాక్యముల్
గడవం జాలక యుందురా విబుధసత్కారంబు గావించుగా
తొడవుల్ వస్త్రములుం బదార్థరససందోహంబులుం జాలునా
కడమల్ గావు గదా భవన్నిలయముల్ శ్రీకల్యాణయుక్తంబులే. 267
- సీ. తిలక మేటికి లేదు శ్రీతిలకినీతిలకమ, పువ్వులు దుటుమవా శ్రీపువ్వుఁబోడి
కస్తూరి యలఁదవా శ్రీకస్తూరికాగంధి, తొడవులు దొడువవా శ్రీతొడవుతొడవ
కలహంసఁ జెంపుడే శ్రీకలహంసగామిని, కీరముఁ జదివితె శ్రీకీరవాణి
లతలఁ బోషింతువా శ్రీలతికాలితదేహ, సరసి నోలాడుడే శ్రీసరసిజాషి
ఆ. మృగికి మేత లిడుదె శ్రీమృగకాబలోచన, గురుల నాదరింతె శ్రీగురువివేక
బంధుజనులఁ బ్రోతె శ్రీబంధుచింతామణి, యనుచు సతుల నడిగె శ్రీనమ్యతుండు.
వ. అని యడిగిన వారలు హరిం బాసినదిసంబులందు శరీరసంస్కార కేళివిహారహాస
వనమందిరగమనమహాత్మనదర్శనంబు లొల్లనియిల్లాండ్రు గావున. 269
- మ. సిరి చాంచల్యముతోడి దయ్యుఁ దనకు శ్రీజీవేశ్వరుం డంచు నే
పురుషశ్రేష్ఠు వరించు నట్టిపరము శ్రీబుద్ధి విలోకంబుల
గరయుగ్తంబులఁ గాఁగిలించిరి సతుల్ శ్రీగల్యాణబాష్పంబు లా
భరణశ్రేణులుగాఁ బ్రతిక్షణసవప్రాప్తానురాగంబులన్. 270
- మ. త్రకోకిలము. పంచబాణుని నీటు సేసినశ్రద్ధనిం దనవిల్లు వ
ర్పించి మూర్ఖులఁ జేయఁ జాలువిశేషహాసవిలోకనో
దంచితాకృతు లయ్యుఁ గాంతలు శ్రీదంభచేష్టల మాధవుం
జంచలింపఁగఁ జేయ నేమియుఁ శ్రీజాలరైరి బుధోత్తమా. 27
- వ. ఇవిధంబున సంగవిరహితుం డైనకంసారి సంసారికై వడి విహరింప నజ్ఞాన
విలోకు లయినలోకులు లోకసామాన్యమనుష్యుం డని తలంతు రాత్మాశ్రయ
యైనబుద్ధి యాత్మయం దున్నయాసందాదులతోడం గూడనితెఱంగున నీశ్వ
రుండు ప్రకృతితోడం గూడియు నాప్రకృతిగుణంబు లైనమఖండుకఖంబులఁ
జెందక యుండుఁ బరస్పరసంఘర్షణంబులచే వేగువులవలన వహ్నిఁ బుట్టించి
వనంబుల దహించుమహావాయువుచందంబున భూమికి భారహేతువు లై యనే
కాక్షోహిణులతోడం బ్రవృద్ధతేజ లగురాజుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి
నిరాయుధుం డై సంహరింబు సేసి శాంతుం డై పిదపం గాంతామధ్యంబునఁ
బ్రాకృతమనుష్యుండునుంబోలె సంచరించు చుండె నాసమయంబున. 272

- క. యతు లీశ్వరునిమహత్త్వము, మిత మెఱుంగనిభంగి నప్రకమయఁ దగుమారి
స్థితి నెఱుంగక కాముకుఁ డని, రతములు నలుపుదురు తిగిచి రమణులు నుమతి
క. ఎల్లవృక్ష మాయుండైనను, వల్లభుఁడు వసించు నేమ కవల్లభలము శ్రీ
వల్లభున కనుచు గోపీ, వల్లభుచే సతులు మమతరవలఁ బడి రనఘా. 274
వ. అని చెప్పిన విని శౌనకుండు సూతున కి ట్లనియె. 275

—◆◆◆ ఉత్తరకుఁ బరీక్షితుఁ జనించుట. ◆◆◆—

- సీ. గురునందనుండు నక్రోధుఁడై యేసిన, బ్రహ్మశిరోనామకబాణవహ్నిఁ
గంపించును తరతగర్భంబు గ్రవ్వుఁజ, బద్ధలోచనుచేతి కి బ్రదికె నంద్రు
గర్భస్థుఁ డగుబాలుఁ కి గంసారి యేరీతి, బ్రదికించె మృత్యుపురభయము నాపి
జనియించి యతఁ డెన్ని సమవత్సరము లుండె, నెబ్బంగి వర్తించె నేమి నేనె
ఆ. వినుము శుకుఁడు వచ్చి కి విజ్ఞానపద్ధతి, నతని కెట్లు సూచె కి నతఁడు పిదపఁ
దనకరీర మేవీరధంబున వర్తించె, విప్రముఖ్య నాకు కి విస్తరింపు. 276
వ. అనిన సూతుం డి ట్లనియె ధర్మనందనుండు చతుస్సముద్రముద్రితాఖిలబంబూ
ద్వీపరాజ్యంబు నార్జించియు మిన్నముట్టినకీర్తి నుపార్జించియు నంగనాతురంగ
మాతంగనుభట కాంచనాదిదివ్యసంపదలు సంపాదించియు మీసోదరవిశ్రవిద్య
జ్ఞనవినోదంబులఁ బ్రమోదించియు వైభవంబు లలవరించియుఁ గ్రతువులాచ
రించియు దుప్తశిక్షణశిష్టరక్షణంబు లొనరించియు ముకుందచరణారవిందసేవా
రతుండై సమస్తసంగంబులందు నభిలాషంబు వర్జించి యరిషడ్వర్గంబు జయించి
రాజ్యంబు సేయుచు. 277
తే. చందనాదుల నాఁకట కి స్తగ్గువాఁడు, దనివి నొందినికై వడి కి ధర్మనుతుఁడు
సంపదలు పెక్కు గలిగియుఁ కి జక్రిపాద, సేవసంబులఁ బరిపూర్తిరసెందకుండ.
వ. అంతం గొన్నిదినంబులకు నభిమన్యుకాంతాగర్భంబునం దున్నడింభకుండు
1దశమమాసపరిచ్ఛేద్యుండై గర్భాంతరాళంబున దురంతం బైనయశ్వత్థామ
బాణసలంబున దండవ్యామానుం డై తల్లడిల్లుచు. 279
ఉ. కుయ్యిడ కత్తి లే దుదరకగోళములోపల నున్నవాఁడ ది
కైయ్యిడి దా ననాథ నని కి యెప్పుడుఁ దల్లి గణింప విందు నే
డియ్యిఁపువహ్ని వాయుటకు కి నెయ్యిది మార్గము నన్నుఁ గావ నే
యయ్య గలండు గర్భజనితాపద నెవ్వఁ డెఱుంగు డైవమా. 280
క. చిచ్చుఱ్ఱోలవశంబునఁ, జచ్చి బహిర్గతుఁడఁ గానికసమయమునను దా
నుచ్చలితగర్భవేదనఁ, జచ్చును మాతల్లి గర్భసంతాపమునన్. 281
క. చెచ్చెర బాణాశ్వాలు, వచ్చిన విష్ణుండు గావ కి వచ్చు ననుచుఁ దా
ముచ్చటలు సెప్ప నతులకు, నిచ్చలు మాయవ్వ నేఁడు కి నిజ మయ్యెడినో.

1. 'పది యగు నెల గర్భాంత' అనియే వ్రాతప్రకట.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

- కా.రా.డా చూడ సమస్తభూతములలో శ్రీ రాజల్లువాఁ డిచ్చట
లేడా పాటునిదిచ్చుటమ్మఁ డొలగఁగ శ్రీ లీలాగతిం ద్రోచి నా
కీడా నేఁ డభయప్రదాన మతః ధూతహింపఁగ నతత్రాత ముగ
కా.డా యెందఱఁ గావఁ డీయెడల మరల్కర్తంబు దా నెట్టిదో. 283
- వ. అని గతాగతప్రాణుం డై భూతాగతుం డై నశిశువు చింతించునమయంబున. 284
- నీ. మేఘంబుమీఁదిక్రొవ్వుఱుఁగుకై వడి మేని, వై నున్నపచ్చనిరపటమువాఁడు
గండభాగంబులఁ శ్రీ గాంచనసుణిమయ, మకరకుండలకాంతి శ్రీ మలయువాఁడు
శరవహ్ని నడఁగించునసంరంభమునఁ జేసి, కన్నుల నునుగెంపు శ్రీ గలుగువాఁడు
బాలార్కమండలప్రతిమానరత్నహా, టకవిరాజితకీరీటంబువాఁడు
- తే. కంకణాంగదవనమాలీకావిరాజ,మానుఁ డనమానుఁ డంగుష్ఠమార్త్రదేహుఁ
డొక్కగడఁజేతఁదాల్చి నేత్రోల్పివముగ, విష్ణుఁ డావిర్భవించె నశవ్వేళయందు.
- వ. ఇట్లు భక్తపరాధీనుం డయినపరిమేశ్వరుం డావిర్భవించి మంచు విరియించుమా
ర్తాండుచందంబున శిశువునకు దళిదళలం దనచేతియఖండితమహోల్కాజా
లసన్నిభం బై నగదాదండంబు మండలాకారంబుగ జఱజఱం ద్రిప్పి విప్రునిది
చ్చుటమ్మవేడిమిపోడిమిఁ జెఱచి డింభకునిపరితాపంబువిజృంభణంబు నివారించి
గర్భంబు కండ కుండ సర్భకునికి నానందంబుఁ గల్పించిన. 286
- మ. గడఁ జే బట్టి పరిభ్రమించుచు గదాభూతంబులం ¹గూర్చు
క్రృద మై వచ్చుకరాగ్నిఁ దుత్తుమురుగా శ్రీ భంజించి రక్షించె నీ
నదయుం డెవ్వఁ డొకో యటంచు నుదిలోఁ శ్రీ పర్వించుచుగ శాబకుం
డెదు రై చూడ నదృశ్యుఁ డయ్యె వారి సరస్వేశుండు విప్రోత్తమా. 287
- వ. అంత ననుకూలశుభగ్రహోదయంబును మహోత్తరఫలసూచకంబును నైన
శుభలగ్నంబునం బొండవవంశోద్ధారకుం డయినకుమారుండు జన్మించిన ధర్మ
నందనుండు ధంమ్యాదిభూసురవర్గంబు రిప్పించి పుణ్యాహంబు నడివించి తాత
కర్తంబులు సేయించి కుమారుజన్మమహోత్సవకాలంబున భూసురులకు విభవాభి
రామంబు లయినగోభూహిరణ్యహయగ్రామంబులును స్వాదురుచినంపన్నంబు
లయినయన్నంబు లిడిన వారలు తృప్తు లై ధర్మపుత్రున కిట్లనిరి. 288
- చ. ప్రకటితదైవయోగమునఁ శ్రీ జౌరవసంతతి యంతరింపఁగా
వికలత నొంద నీక ప్రభవవిష్ణుఁడు విష్ణుఁ డనుగ్రహించి శా
బకు బ్రదికించెఁ గావున స్మరపాలక శాబకుఁ డింక శాత్రువాం
తకుఁ డగు విష్ణురాతుఁ డన శ్రీ ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కుఁ బూజ్యుఁ డై. 289
- వ. అనిన విని భూదేవోత్తములకు నరదేవోత్తముం డిట్లనియె. 290

కా. ఓవుగ్యాత్తకులార నావలుకు మీ శరూహింపుఁదా మ్రొక్కెదా
మావెద్దల్ శ్రుతికీర్తులై నడయులై శమన్నార¹రాజ్యులై
యూపిన్నారఁడు వారిఁ బోలెడిఁ గదా శయెల్లప్పుడు మాధవ
శ్రీపాదాంబుజభక్తియుక్తుఁ డగుచు శ జీవించునే చూడరే. 291

వ. అనిన విని నరేంద్ర భవదీయపాత్రుండు మనువుశ్రుండయినఁబుట్వొకునిచందం
బునం బ్రజల రక్షించు² (* శ్రీరామచంద్రనిధింగి బ్రహ్మణ్యుండు సత్యవ్రతిజ్ఞం
డు నగు) డేగ వెంట నంటినఁ బంట్రొల్లుభీతిమెయి వెనుకకు సమాయాతం జైన
కపోతంబుఁ గాచినశిచిచక్రవర్తి రీతిశరణ్యుండును³ వితరణభినియు నగు దువ్యంత
సూనం డయినభరతుపగిది⁴ సోమాన్వయజ్ఞాతివర్గంబులకు యజ్వలకు సనర్గభక్తి
విస్తరించు ధనంబయకా⁵ర్తవీర్యులకరణి ధనుగ్రరాగ్రసరుం డగుఁ గీలిపోలిక దుర్గ
ద్దం డగు సముద్రుని తెఱంగున దుస్తకుం డగు మృగేంద్రునికై వడి విక్రమశాలి
యగు⁶ (*వనుమతివ్రాలె నతయతాంతియుక్తుం డగు భానునిలాగునఁ బ్రతాప
వంతుం డగు) వానుదేవువడువున సర్వభూతహితం డగుఁ దల్లిదండ్రులమాడ్కి
నహిష్టుం డగు మఱియును. 292

నీ. సమదర్శనంబున శ జలజాతభవుఁ డన, బరమప్రసన్నుతి శ భర్తఁ డనఁగ
నెల్లగుణంబుల శ నిండిరావిభుఁ డన, సద్భిధర్మమున యశయాతి యనఁగ
ధైర్యసంపద బలిదైత్యవల్లభుఁ డన, నచ్యుతిభక్తిఁ బ్రహ్లాదుఁ డనఁగ
రాజితోదారతి శ రింతిదేవుం డన, నాశ్రయమహిమ హిమాద్రి యనఁగ

తే. యశము వర్ధించుఁ బెద్దల శ నాదరించు
నశ్వమేధంబు లొనరించు శ నాత్మసుతుల
ఘనులఁ బుట్టించు దండించు శ ఖలులఁ బట్టి
మానధనుఁడు నీమనుమఁడు శ మానవేంద్ర. 293

భుజంగవ్రయాతము. హరించుం గలిపేరితాఘంబు లెల్ల
భరించు⁷ ధర్మ రామభద్రుండపోలెం
జరించు⁸ సదా వేదశాస్త్రానువృత్తి
వరించు⁹ విశేషించి శ వైకుంఠ భక్తిన్. 294

వ. ఇట్లు వెక్కిరిండు జీవించి భూసురకుమారప్రేరితం బయినతేజక సర్పవిమానలం
బునం దనకు మరణం బని యెఱింగి సంగవర్జితం డయి ముకుండపదారవింద
భజనంబు నేయుచు శుకయోగీంద్రునివలన నాత్మవిజ్ఞానసంపన్నం డై గంగా
తటంబున శరీరంబు విడిచి నిర్గతభయశోకం బయినలోకంబుఁ బ్రవేశించు నని
జాతకఫలంబు నెప్పి లభకాము లయి భూసురులు నని రంత. 295

1 రారాశి లై. 2 (*) ఇది మూలానుసారముగా నిటఁ జేర్పఁబడియె. 3 సోమయాజి
యైజ్ఞాతి. 4 (*) ఇది మూలానుసారముగా నిటఁ జేర్పఁబడినది. 5 నతయతాంతియుక్తుం.

- క. తనతల్లికడుపులోపల, మును నూచినవిభుఁడు విశ్వరమున నెల్లఁ గలం
డనుచుఁ బరీక్షింపఁగ జను, లనఘుఁ బరీక్షింపఁజేంపుఁ శ డంపు మునీంద్రా. 296
- ఆ. కళలచేత రాజు శ్రమమునఁ బరిపూర్ణుఁ, డయినభంగిఁ దాత శ్రమనుదినంబుఁ
బోషణంబు నేయఁ శ బూర్ణుఁ డయ్యెను ధర్మ, పటలపాలకుండుశబలకుండు. 297
- వ. మఱియు ధర్మనందనుండు బంధుసంహారదోషంబు వాయుకొఱకు నశ్వమేధయా
గంబు నేయుచుఁ బ్రజలవలసం గరడండంబుల సముపాత్రం బయినవిత్తంబు
సాలక చిత్తంబునఁ జొరించునెడ నచ్యుతప్రేరితులై భీమాద్వందులు దొల్లి మరు
త్తుం డనురాజు మఖంబు సేసి పరిత్యజించి నిక్షేపించిననువర్ణపాత్రాదికం బైన
విత్తంబు తరదిగ్భాగంబువలన బలవంతులై తెచ్చిన నారాజనత్తముండు సమా
యత్తయజ్ఞోపకరణంబుడై ¹(* నకలబంధునమేతంబుగఁ గృష్ణుని నావ్యసంబు
సేసి) ²పురుషోత్తము నుద్దేశించి మూఁడుజన్మంబులు గావించె ³(*దదనంత
రంబు కృష్ణుండు బంధుప్రియంబుకొఱకుఁ గరినగరంబునఁ గొన్ని నెల లుండి ధర్మ
పుత్రాదులచే నామూర్త్యణంబు వడసి యాదవసమేతుం డయి ధనంజయుండు
దోడ రా నిజనగరంబునకుం జనియె) నంత విదురుండు తీర్థయాత్ర సని
మైత్రేయుముండటఁ గర్తయొగవృత్తాదివిషయంబు లయినప్రశ్నంబులఁ గొ
న్నిటిం జేసి యతనివలన నాత్మగతిజ్ఞానంబు దెలిసి కృతార్థుండు హస్తీపురంబు
నకు వచ్చిన. 298

- క. బంధుఁడు వచ్చె నటంచును, గాంధారివిభుఁడు మొదలుగొ నందఱు సం
బంధములు నెఱపి వీగిరి, మంధరగతిఁ జేసి రపుడు శ్రమన్నన లనఘా. 299
- వ. అంత ధర్మనందనుండు విదురునికి మజ్జనభోజనాదినత్కారంబులు సేయించి
ముఖాసీనుండు తనవార లందఱు విన నిట్లనియె. 300

- సీ. ఏవ ర్తనంబున శ నింతకాలము మీరు, సంచరించితి రయ్య శ జగతిలోన
నేతీర్థములు గంటి శ రెక్కడ నుంటిరి, భావింప మీవంటిరభాగవతులు
తీర్థసంఘంబుల శ ధిక్కరింతురు గదా, మీయందు విష్ణుండు శ మెఱయుకలిన
మీర తీర్థంబులు శ మీకంటె మిక్కిలి, తీర్థంబు లున్నవె శ తెలిసి చూడ
- తే. వేఱ తీర్థంబు లవనివై శ వెడక నేల, మిమ్ము బాడగని భాషించురమేల చాలు
వార్త లేమంద్రు లోకులు శ వసుధలోన, మీకు సర్వంబు నెఱిగెడుకోమేధగలదు.
మత్తకోకిలము. తండ్రి నచ్చినమీఁద మావెదతండ్రి బిడ్డలు దొల్లి వె
క్కండ్రు సర్వవిమాగ్ని బాధల శ గాసిఁ బెట్టఁగ మమ్ము ని

1 (*) ఇది మూలానుసారముగా నిట చేర్పఁబడియె. 2 'యజ్ఞేశ్వరుం డగుపురుషోత్తము.
అని వ్రాతప్రకృతి. 3 లవిచ్చిన్న సంపన్నంబులు గావించె. 4 (*) ఇది మూలానుసారముగా
నిట చేర్పఁబడినది. 5 మేర గలదు.

ల్లాండ్ర నంతముఁ బొంద కుండఁగ న లాలనంబున మీరు మా
తండ్రిభంగి సముద్ధరింతురు న తద్విధంబు దలంతురే.

302

క. పక్షులు తమతెక్కలలోఁ, బక్షింబులు రానిపిల్లనెగువుల మనుతఁ
రక్షించిన క్రియ మీరలు, పక్షికరణంబు నేయ న బ్రదికితిమి గజే.

303

క. మన్నారా ద్వారకలో, మన్నారా యదువు లంబునజోదరుకరుణం
గన్నారా లోకులచే, విన్నారా మీరు వారిరవిధ మెట్టిదియో.

304

చ. అన విని ధర్మరాజునకు న నావిదురుండు సమన్తలోకవ
ర్తనముఁ గ్రమంబుతోడ విశ్రవంబుగఁ జెప్పి యదుక్షయంబు సె
ప్పిన సతఁ దుగ్రశోకమున న బెగ్గిలి కుండెడి నంచు నేమియుగ
మను మని చెప్పఁ డయ్యె యదురవీరులనాశము భాగ్యవ్రాతమా.

305

ఆ. మేలు సెప్పె నేని న మే లంద్రు లోకులు, చెట్ట యండ్లు కీడు న సెప్పెనేని
యంతమీఁద కూర్చుఁ న దై నకతంబున, శిష్టమరణ మతఁడు న సెప్పఁ డయ్యె.

వ. అది యెట్లనిన మాండవ్యమహామునిశాపంబునం దొల్లి యముండు కూర్చ
యోనియందు విదురుండై జన్మించియున్ననూఱువత్సరంబు లర్యముండు యథా
క్రమంబునం బాపకర్తుల దండించె నిట్లు యుధిష్ఠిరుండు రాజ్యంబుఁ గైకొని
లోకపాలనంకాశు లయిసతమ్ములుం దానును గులనీపకుఁ డై నమనుమని ముద్దు
నేయుచుఁ బెద్దకాలంబు మహావైభవంబున ముఖ యై యుండె నంత.

307

క. బాలాజనశాలాధన, లీలావనముఖ్యవిభవలీనమనీషా

1 లాలను లగుమానవులను, గాలము వంచించు దురవగ్రహము నుమతీ. 308

—◆— గాంధారీధృతికాష్ట్రులు దేహత్యాగము నేసికొనుట. —◆—

వ. అది నిమిత్తంబుగాఁ గాలగతి యెఱింగి విదురుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 309

మ. కేనకాగారకళత్రమిత్రసుతసంకూతంబులఁ ముందటం
గని ప్రాణేచ్ఛల నుండుజంతువుల నేకకాలంబు దుర్లంఘ్యమై
యనివార్యసిథిఁ జూపు నట్టినిరుపాయం బైనకాలంబు వ
చ్చె నుపాంతంబున మాఱు దీనికి మదిం న జూరింపు ధాత్యశ్వరా.

310

కా. పుట్టంధుండవు పెద్దవాఁడవు మహాభోగంబులా లేవు నీ
పట్టెలం జెడి పోయె దుస్సహజరాశభారంబు వైఁ గప్పె నీ
చుట్టా తెల్లను బోయి రాలు మగఁడుగ న శోకంబునగ మగ్నులై
కట్ట దాయలపంచ నుండఁ దగవే న కారవ్యసంశాగ్రుణీ

311

క. పెట్టితిరి చిచ్చు గృహమునఁ, బట్టితిరి తదీయభార్యఁ న బాడదవులకుం
గొట్టితిరి వారు మనుషంగ, నెట్టయిన భరింప వలెన న యీప్రాణములన్. 312

క. విడ్డలకు బుద్ధి సెప్పని, గుడ్డికిఁ బిండంబు వండికొని పొం దిడె వైఁ

శ్రీ మదాంధ్ర మహాభాగవతము

- అద్దాఁ దని భీముం డొర, గొడ్డము లాడంగఁ గూడుఁ శ్ర గుడిచెన వధిపా. 813
- క. కనియెదపైఱా బిడ్డల నిక, మనియెదపైఱా తొంటికంటె శ్ర మనుమలమాటల్
వినియెదపైఱా యుచ్చద ర, మనియెదపైఱా దానములకు శ్ర నవనీనురులన్. 814
- క. దేహము నిత్యము గా దని, మోహముఁ దెగఁ గోసి సిద్ధరమునివర్తనుఁ డై
గేహము వెలువడునరుఁ డు, త్యాహముతోఁ జెందు ము క్తిసంపద ననఘా. 815
- వ. అని విదురుండు ధృతరాష్ట్రునకు విరక్తిమార్గం బుపదేశించిన సతండు ప్రజ్ఞా
చక్షుండు సంతారంబు దిగనాడి మోహపాశంబువలన నూడి విజ్ఞానమార్గం
బునం గూడి దుర్గమం బగుహిమవన్నగంబునకు నిర్గమించిన. 816
- కా. అంధుం డైన పతిఁ వరించి పతిభారవాసక్తి నేత్రద్వయీ
బంధాచ్ఛాదనముఁ ధరించి నియమప్రఖ్యాత యై యున్నత
ద్వాంధారక్షీతిసాధుకూతురును యోగప్రీతి చిత్తంబులో
సంధిల్లం బతివెంట నేగె నుదయత్యాగ్యగుణాహూఢ యై. 817
- చ. వెనుకకు రాక చొచ్చురణివీరునికై వడి రాజదండనం
బునకు భయంబు లేక వడిఁ శ్ర బోయెడుధీరునిభంగి నప్పు డా
వనిత దురంత మైనహిమవంశముపొంతవనాంతభూమికిం
వెనిమిటితోడ నించుకయు శ్ర భీతి వహింపక యేగఁ బ్రీతితోన్. 818
- వ. ఇట్లు విదురసహితులై గాంధారిధృతరాష్ట్రులు వనంబునకుం జనిన మఱునాఁడు
ధర్మనందనుండు ప్రభాతంబున సంధ్యావందనంబు సేసి నిత్యహోమంబు గా
వింది బ్రాహ్మణోత్తములకు గోహిరణ్యతీలవస్త్రాదిదానంబులు సేసి నమస్కరించి
గురువందనంబుకొఱకుఁ బూర్వప్రకారంబునం దండ్రిమందిరంబునకుఁ జని
యందు విదురసహితు లయినతల్లిదండ్రులం గానక మంజుషీరంబునఁ గూర్చున్న
సంజయున కిట్లనియె. 819
- సీ. మాతల్లిదండ్రు లీశమందిరంబున లేరు, సంజయ వా రెందుఁ శ్ర జనిరి నేడు
ముందర గానఁడుఁమునలి మాపెదతండ్రి, పుత్రశోకంబునఁ శ్ర బాగులుఁ దల్లి
సౌజన్యనిధి పాణిసఖుఁడు మాపినతండ్రి, మందబుద్ధుల మైనశమమ్ము విడిచి
యెట పైఱాయీరో మువ్వనరెఱిఁగింపు గంగలోఁ, దనయపరాధంబుఁడనడవికొనుచు
- ఆ. భార్యతోడఁ దండ్రి శ్ర పరితాపమునఁ బడు, గపట మింత లేదు శ్ర కరుణ గలఁడు
పాండుభూవిభుండు శ్ర పరలోక గతుఁడైన, మమ్ముఁ బిన్న నాఁడు శ్ర మనిచె నతఁడు.
- వ. అనిన సంజయుండు ¹(*దయాస్నేహంబుల నతికర్పితుం డగుచుఁ దనప్రభువు
పైఱాయినరెఱుం గెఱుంగక కొంతదడ వూఁకుండి) తద్వియోగదుఃఖంబునఁ గ
న్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు బుద్ధిబలంబునం జిత్తంబు దైర్యాయత్తంబు
సేసి ²(*తనభర్తృపాదంబుల మనంబున నెన్నుచు) ధర్మజన కిట్లనియె. 821

- తే. అఖిలవార్తలు మున్నుననన్మదుగుచుండు, నడుగఁడిలేయిమితంధ్రియవనినాథ
మందిరములోన విదురుతో నమంతనంబు, నిన్న యాడుచునుండెను నేడు లేడు.
- వ. విదురగాంధారిధృతరాష్ట్రులు నన్ను వంచింది యెందుఁ టోయిరో ¹(*వారలనిశ్చ
యంబు లెట్టిప్రా) యెటుంగ నని సంజయుండు దుఃఖించునమయంబునఁ దుంబు
రుసహితుండై నారదుండు వచ్చిన లేచినమస్కరించి తిమ్మలుం దానును వార
దుం బూజించి కాంతేయాగ్రజం డి ట్లనియె. 828
- ఉ. అక్కట తల్లిదండ్రులు గృహంబున లేరు మహాత్మ వారు నేఁ
డక్కడ ప్రాయిరో యెటుంగ న నెప్పుడు బిడ్డలపేరు గుచ్చి తాఁ
బొక్కుచు నుండుఁ డిల్లి యెటు న ప్రాయెనోకో విపదంబురాశికిఁ
నిక్కము కిర్ణధారుఁడవు న నీవు జగజ్జనసారదర్శనా. 829
- వ. అనిన విని సర్వజ్ఞుడైనవారదుండుధర్మజా కి ట్లనియె నీశ్వరవశంబై ²(*నదివిశ్వం
బీశ్వరుండు భూతింబుల నొకటితో నొకటిఁ జేర్చు నడిఁబావు సూచిభిన్ననాసిక
లందు రిజ్జప్రోతెంబు లగుచుఁ గంతరజ్జవులఁ గట్టంబడినబలీవద్దంబులుం టోలెఁ
గ ర్తవ్యాః ర్తవ్యవేదలక్షణ యగువాన్త్రియందు వర్ణాశ్రమలక్షణంబులుగల
నామంబులచే బద్ధులై)లోకపాలసహితం బై నలోకంబు లీశ్వరాదేశంబువహిం
చుఁ ³గ్రీడాసాధనంబు లగుసత్కంఠకాదుల కెట్లునంయోగవియోగంబు లట్లు
క్రీడించునీశ్వరునికిం గ్రీడాసాధనంబు లై నజంతువులకు నంయోగవియోగంబు
లగు చుండు సమస్తజనంబును జీవరూపంబున ధృవంబును దేహరూపంబున
సద్భువంబు నై యుండు మఱియొక్కపక్షంబున ధృవంబు సద్భువంబునుం
గాక యుండు శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపంబు నిర్వచింప రాక రెండు నై యుండు
నజగరంబుచేత మ్రింగం బడినపురుషుం డన్యుల రక్షింప లేనితెఱంగునఁ బంచ
భూతమయంబై కాలోర్తగుణాధీనం బై నదేహంబు పంచ రక్షింప సమర్థంబు
గాదు కరంబులు గలజంతువులకుఁ గరంబులు లేనిచతుష్పదంబు లాహారంబు
లగుఁ జరణంబులు గలప్రాణులకుం జరణంబులు లేనితృణాదులు భక్షణీయంబు
లగు సథిజన్మంబులకు సల్పజన్మంబులు భోజ్యంబు లగు సకలదేహిదేహం
బులందు జీవుండు గలుగుటంజేసి జీవునికి జీవుండ జీవిక యగు సహస్రాసహస్రా
దిరూపం బై నవిశ్వమంతయు నీశ్వరుండు గాఁ డెలియు మతనికి వేటు లేదు నిజ
మాయావిశేషంబున మాయావి యై జాతిభేదరహితుం డైనయాశ్వరుండు
బహుప్రకారంబుల భోగిభోగ్యరూపంబుల సంతరంగబహిరంగంబుల దీకించుం
⁴(*గాన యనాథులు దీనులు సగునాదుతిలిదండ్రులు ననుం బాసి యే మయ్యె
డరో యెట్లు వర్తింతురో యని వగవం బనిలే దజ్ఞానమూలం బగుస్నేహంబున
నైనమనోవ్యాకులత్వంబు పరిహరింపు మని మఱియు ని ట్లనియె). 825

1, 2, 4 (*) ఇవి మాతామహామహాః శేర్పఁబడినవి. 3 సచ్చాక్షరకారమునఁ గ్రీడించునీశ్వ.

అ. అట్టికాలయానుఁ ఁ డఖలాత్మఁ డగువిష్ణుఁ, డమరనాశమునకు ఁ నవతరించి
 దేవకృత్య మెల్లఁ ఁ దీర్చి చిక్కినపని, కెదురుచూచుచుండు ఁ నిప్పు డధిప 826
 మ. త్రకోకిలము. ఎంతకాలము గృష్ణుఁ డీశ్వరుఁ ఁ డిద్ధరిల్లిఁ జరించు మీ
 రంతకాలము నుండుఁ డందఱు ఁ నవ్వలం బనిలేదు వి
 భ్రాంతి మానుము కాలముం గడవంగ నెవ్వరు నోప రీ
 చింత యేల ¹నరేంద్రన త్రమ ఁ చెప్పెదన్ విను మంతయున్. 827

వ. ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారివిదురసహితుం డై హిమవత్సర్వతపక్షిణభాగంబున
 నొక్కమునివనంబునకుం జని తొల్లి సప్తర్షులకు సంతోషంబు సేయుకొఱకు
 నాకాశగంగ యేడుప్రవాహంబు లయి పాతీనపుణ్యతీర్థంబునం గృతస్నానం
 డై యథావిధి హామం బొనరించి జలభక్షణంబు గావించి నకలకర్తంబు
 లు వినర్జించి విఘ్నంబులం జెందక నిరాహారం డయి శాంతి నంగీకరించి
 పుత్రార్థచారైషణంబులు వర్జించి విన్యస్తాసనుం డై ప్రాణంబుల నియమించి
 మనస్సహితంబు లై నయింద్రియంబుల నాటింటిని విషయంబులం బ్రవర్తిం
 ప నీక నివర్తించి హరిభావనచే ధారణయోగంబు వహించి రజస్సత్త్వ
 తమోహాపంబు లగుమలంబుల మూఁటిని హరించి మనంబు నహంకారాన్నదం
 బై నస్థులదేహంబువలనం బాపి బుద్ధియందు సేకీకరణంబు సేసి²యట్టివిజ్ఞానా
 త్రను దృశ్యాంశంబువలన వియోగించి తేత్రజ్ఞానియందుఁ బొందించి దృష్టం
 బై నయీశ్వరునివలన తేత్రజ్ఞానిం బాపి మహాకాశంబుతోడ ఘటాకాశముం
 గలుపుకై వడి నాధారభూతిం బై నబ్రహ్మమందుఁ గలిపి లోపలిగుణతోభంబును
 వెలుపలియింద్రియవిత్తేపంబును³ లేక నిర్మూలితమాయాగుణవాసనుం డగుచు
 నిరుద్ధంబు లగుమనశ్చక్షురాదీంద్రియంబులు గలిగి యఖలాహారంబుల వర్జించి
 కొఱచుచందంబున. 828

మ. ఉటకాంతస్థులవేదికన్ నియతుఁ డై ఁ యున్నాడు నేఁ డాదిగా
 నిటవై సేనవనాడు మేన్ విడువఁగా ఁ 'నిత్యాగ్ని యోగాగ్ని త
 త్పటుదేహంబు దహింపఁ జూచి నియమసప్రఖ్యాత గాంధారి యి
 ట్టటు పూ నొల్లక పాణవల్లభునితో ఁ నగ్నిం బడున్ భూవరా. 829

క. అంతట వారలమరణము, వింత యగుచుఁ జూడఁబడిన ఁ విదురుఁడు చింతా
 సంతాప మొదవఁ బీఠత, స్వాంతం డై తీర్థములకుఁ ఁ జనియెడు నధిపా. 830

1 నరేంద్రచంద్ర విశేషమున్ విను చెప్పెదన్.

2 'బుద్ధినహితుం డైనతన్ను దృశ్యాంశంబువలన' అని వ్రాతప్రతులు.

3 'లేనికొఱచందంబున' అని వ్రాతప్రతులు.

4 సేనయ చావాగ్ని.

5 'అంతట సయ్యాశ్చర్యము, వింత యగుచుఁ జెల్లలఁ బడిన' వనియే వ్రాతప్రతులు.

•••••ధర్మశాండు దుర్నిమిత్తంబులం గని చింతించుట. •••••

వ. అని విదురాదులవృత్తాంతం బంతయు ధర్మనందనున కెఱిగించి తులబురుసహితుం డయిననారదుండు స్వర్గంబునకు నిర్గమించినవెనుక ధర్మశాండు భీమునిం జూచి ట్లనియె. 331

సీ. ఓకకాలమునఁ బండునోషధిచయము వేఱొకకాలమునఁ బండ శ కుండు సంద్రు కోధంబు లోభంబు శ కూరత బాంకును, దీపింప నరులు వత్తింతు రండు వ్యవహారములుమహావ్యాజయు క్తములంద్రు, సఖ్యంబు వంచనానసహితమంద్రు మగలతోనిల్లాండుగ్రమచ్చరించెదరండు, నుతులు దండులఁ దెగఁగజాతు రంద్రు తే. గురుల శిష్యులుదూషించికూడ రండు, శాస్త్రమార్గము లెవ్వియుఁగజాగవండు న్యాయపద్ధతి బుధులై ననడవ రంద్రు, కాలగతి వింత యై వచ్చెఁగంట నేడు.

మ. హరిఁ జూడన్ నరుఁ డేగినాడు నెల లేత డయ్యెం గదా రారు గా లరు లెవ్వారును యాదపుల్ సమదలోలనావంతు లీవేళ ను స్థిరు లై యుండుదురా మురారి నుఖ యై శ సేమంబుతో నుండునా యెర వై యున్నది చిత్త మీశ్వరకృతం శ బెట్లో కదే మారుతీ. 332

క. మానసము గలఁగు చున్నది, మానవు బహుదుర్నిమిత్తమర్యాదలు స న్నానవదేహక్రీడలు, మాన విచారింప నోపు శ మాధవుఁ డకటా. 334

క. మనవులు సెప్పక ముందఱ, మనదారప్రణరాజ్యమానశ్రీలన్¹ మనువుదు నని మాధవుఁ డిట, మనమున దలపోసి మనిచె శ² మనలం గరుణన్.

క. నారదుఁ డాడినకై వడిఁ, గూరపుఁగాలంబు వచ్చెఁ శ గుంభినిమీఁదన్ ఘోరము లగునుత్పాతము, లారభటిం జూడఁబడియె శ ననిలజ కంటే. 336

సీ. ఓడక ముందట శ నొకసారమేయంబు, మొఱుఁగుచు నున్నది శ మోర యెత్తి యాదిత్యుఁ డుదయింపఁసభిముఖంబై నక్క, వాపోయె మంటలుశీవాతఁగలుగ మిక్కిలు చున్నవి శ మెఱసి గృధ్రాదులు, గర్దభాదులు దీర్చి శ క్రండుకొనియె నుత్తమాశ్వంబుల శ కుదయించెఁ గన్నీరు, మత్తగజంబులనమదము లుడిగె

ఆ. గాలుదూతభంగి శ గదిసెఁ గపోతము, మండ దగ్ని హామకమందిరములఁ జాట్టుఁ బొగలు దిశల శ సారిది నాచ్చాదించెఁదరణి మాసెఁజూడు శ ధరణి గదలె.

క. వాతములు వినరి రేఱు, వాతము లాకసముఁ గప్పె శ వడి నుడిగొని ని ర్ఘాతములు వడియె ఘనసం, ఘాతంబులు రక్తవర్ష శకలితము లయ్యెన్. 338

క. గ్రహములు పోరాడెడి నా, గ్రహముల వినఁబడియె భూతశకలకలములు దు స్సహము లగుచు శిఖికీలా, వహములక్రియఁ దోఁచె గగననవమథాంతరముల్.

క. దూడలు గుడువవు చన్నులు, దూడలకున్ గోవు లీవు శ దుగ్ధము లొడలం బీడలు మానవు పశువులఁ, గూడవు వృషభములు దఱపిరకుఱ్ఱల నెక్కున్. 340

2. మను పురు నని. 2. 'మనముల' అనియే వ్రాతప్రకరులు. 3 వాంతి నేసి. b 7

క. కడలెడు వేల్పులరూపులు, వడలెడు గన్నీరు వానిరవలనం జెమటల్
వాడలెడి బ్రతిమలు 'వెలి జని, మెడలెడి నొక్కొక్కగుడిని శ్రమేదినియందున్.

క. కాకంబులు వాపోయెడి, ఘోకంబులు నగరం బగలు శ్ర గుండ్రలు గొలిపెన్
లోకంబులు విభ్రష్ట, శ్రీకంబులగతి నశించి శ్ర శిథిలము లయ్యెన్. 342

మ. యవపద్మాంకుశచాపచక్రఘనరేఖాలంకృతం బై సమా
ధవుసాదద్యయ మింక మెట్టెడుపవిత్రత్వంబు నేడ డాదిగా
నవనీకాంతకు లేదు పో మఱి మదీయాంగంబు వామాక్షిబా
హువు లాకంపము నొందు చుండు నిల కేయుగ్రస్థితౌ వచ్చునో. 343

వ. మఱియు మహాత్పాతంబులు వెక్కులు పుట్టు చున్నయవి మురాంతకుని
వృత్తాంతంబు వినరా దని కుంతీసుతాగ్రజుండు భీమునితో విచారించు
సమయంబున. 344

—◆◆◆అర్జునుడు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణనిర్యాణంబు చెల్పుట.◆◆◆—

క. భేదమున నింద్రసూనుడు, యాదవపురినుండి వచ్చి శ్ర యగ్రజుం గని త
త్పాదముల నయాననలిలో, త్పాదకుం డై పడియె దీనుభంగి నరేంద్రా. 345

క. పల్లటినియల్లముతో, దల్లడపడు చున్నపిన్నతమ్ముని గని వె
ల్వెల్ల నగు మొగముతో జను, లెల్లను విన ధర్మపుష్పం శ్ర డిట్లని పలికెన్. 346

సీ. మాతామహం డై సతమనశూరుం డున్నాడె, మంగళమే మననమాతులునకు
మోదమే నలుగురుముగురుమేనల్లెల, కానందమే వారెయ్యాత్మజులకు
నకూగనకృతవర్త శ్ర లాయుస్సమేతులే, జీవితుండే యుగ్రసేనవిభుడు
కల్యాణయుక్తులే శ్ర గదసారణాదులు, మాధవుతమ్ములు శ్ర మానధనులు
తే. నందమే మనసత్యకనందనునకు, భద్రమే శంబరాసురభంజనునకు
గుళలమే బాణదనుజేంద్రకూతుపతికి, హర్షమే పాథ మునలికి శ్ర హలికి బలికి.

వ. మఱియు సంధకయదుభోజదత్తాన్తవృష్టిసాత్వతులు మొది లయినయదువంశ
వీరులును హరికూమరు లైనసాంబనుషేణప్రముఖులును నారాయణానుచరు
లైనయుద్ధవాదులును గృష్ణసహచరులైనమనందనందాదులును (*సుఖానందులే
యని) యందఱ నడిగి ధర్మజుండు గ్రమ్మట నిట్లనియె. 348

సీ. వైకుంఠవాసులరవడవున నెవ్వని, బలమున నానందరథరితు లగుచు
వెటవక యాదవరవీరులు వర్తింతు, రమరులు గొలు పుండునట్టికొలుపు
జవికె నాకర్షించి శ్ర చరణసేవకు లైన, బంధుమిత్రాదులరపదయుగముల
నెవ్వడు ద్రొక్కించె శ్ర నింద్రపీఠముమీఁద, వజ్రంబు జలిపించి శ్ర వ్రాలువాని
తే. ప్రాణవల్లభ కెంగేల శ్ర బాదుసేసి, యమృతజలమ లు బోషింప శ్ర నలరుపారి
జాత మెవ్వడు గొని వచ్చి శ్ర సత్యభామ, కిచ్చె నట్టిమహాత్మున శ్ర కిపుడు తుభమె.

1. వెలు చని. 2. ముట్టెడు. 3. (*) ఇది మాలాక్షసారముగాఁ జేర్పఁబడినది.

- కా. అన్నా ఫల్గున భక్తవత్సలుఁడు బ్రహ్మఁబుండు గోవిందుఁ డా
వన్నానీకశరణ్యుఁ డీశుఁడు జగదృద్రానునంధాయి శ్రీ
మన్నవ్యాంబుజపత్ర నేత్రుఁడు సుధర్రాసుధ్యవీకంబునం
దున్నాఁడా బలభద్రుఁ గూడి మఖ యై యుత్సాహి యై ద్వారకన్. 850
- క. ఆరామకేశవులకును, సారామలభక్తి నీవు శ సలుపుదువు గదా
గారాములు సేయుదురా, పారాముల బంధు లెల్లర్రొద్దు జితారీ. 851
- కా. మున్నుగ్రాటవిలో వరాహమునకై శ ముక్కుంటితోఁ బోరుచో
సన్నాహంబునఁ గాలకేయుల ననిం శ జక్కాడుచోఁ బ్రాథవ
స్కన్నుండై చనుకారవేంద్రుపనికై శ గంధర్వులం దోలుచోఁ
గన్నీ రెన్నఁడుఁ దేవు తండ్రి చెపుమా శ కల్యాణమే చక్రికిన్. 852
- ప. అదియునుం గాక. 853
- క. ఓడితివ్రా శత్రువులకు, నాడితివ్రా సాధుదూషణాలాపములం
గూడితివ్రా పరసతులను, వీడితివ్రా మానధనము శ వీరులనడుమన్. 854
- క. తప్పితివ్రా యిచ్చెన నని, చెప్పితివ్రా కపటసాక్షి శ చేసినమేలుం
దప్పితివ్రా శరణార్థుల, రొప్పితివ్రా ద్విజాలఁ బనుల శ రోగుల సతులన్. 855
- క. అడిచితివ్రా భూసురులను, గుడిచితివ్రా బాలవృద్ధగరువులు వెలిగా
విడిచితివ్రా యాశ్రితులను, ముడిచితివ్రా పరులవిత్తములు లోభమునన్. 856
- ప. అని పలికినం గన్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు గద్గవన్వరంబునఁ బెన్నిధిం
గోలుపోయిన పేదచందంబున నిట్టూర్పుల నిగిడించుచు నర్జునుం డన్న కి ట్లనియె.
- క. మనసారథి మననచివుఁడు, మనవియ్యము మనసఖండు శ మనబాంధవుఁడు
మనవిభుఁడు గురుఁడు దేవర, మనలను దిగనాడి చనియె శ మనుజాధీశ. 858
- క. కంటకపున్నపులు సూడఁగ, మింటం గన్పించుయం త్రసమానముఁ గోలన్
గంటించి మనము వాలుం, గంటి జేకొంటి మతనికరుణన కాదే. 859
- క. దండి ననేకులతో నా, ఖండలుఁ డెదురయిన గెలిచి శ ఖండవనముం
జండాచ్చికి నర్పించిన, గాంధీనము నిచ్చెఁ జక్రి శ గలుగుట నధిసా. 860
- క. దిక్కులరాజుల నెల్లను, మ్రక్కించి ధనంబు గొనుట శ మయశ్మతసభ ము
న్నెక్కుట జన్మము సేయుట ,నిక్కము హరి మనకు దండనెలిచినఁ గాదే. 861
- మ. ఇభజివీర్యముఖాభిషిక్త మగునీయిల్లాలిధమ్మిల్లమున్
సభలో శాస్త్రపు లీడ్చినన్ ముకువ కాశచంద్రాస్య దుఃఖంపఁ గా
నభయం బిచ్చి ప్రతిజ్ఞ సేసి భవదీరయారాతికాంతాశిరో
జభరశ్రీల హరింపఁడే విధవ లై శ సౌభాగ్యముల్ వీడఁగన్. 862
- కా. వైరుల్ గట్టినపుట్టముల్ విడువఁగా శ వారింప నావల్లభుల్

రా రీవేళ నువేడు నేయఁ దగవే శ రావే నివారింపవే

తేరే త్రాతలుఁ గృష్ణ యంచు సభలో శ లీనాంగి యై కుయ్యడం
గారుణ్యంబున భూరివస్త్రకలితం శ గాఁ జేయఁజే ద్రావదన్. 863

సీ. దుర్వాసుఁ డొకనాఁడు శ దుర్యోధనుఁడు వంపఁబదివేలశిష్యులుశభ క్తిఁ గొలువఁ
జనుడెంచి మనముఁ బాంశచాలియుఁ గుడిచిన, వెనుక నాహారంబుశవేడికొనినఁ
బెట్టెద ననవుడుఁ శ బెట్ట కున్న శపింశు, ననుచుఁ దోయావగాశహమున కేఁగఁ
గడవల నన్నతాశములు దీటుటఁ జూచి, పాంచాలపుత్రిక శ పర్ణశాల

తే. లోనఁ దలఁచిన విచ్చేసి శ లోవిలోని, శిష్టతాకాన్మలవముఁ బ్రాశించి తపసి
శోప ముడిగించి పరిపూర్ణ శకుఁడిఁ జేసి, నిట్టిత్రైలోక్యసంతర్పి శ యెందుఁ గలఁడు.

సీ. పందికై పోరాడ శ ఫాలాక్షుఁడెవ్వని, బలమున నా కిచ్చఁ శ బాశుపతము
నెవ్వనిలాపున శ నిష్కేన దేవేంద్రు, వీతాగ్ధమున నుండఁ శ బెంపుఁ గంటిఁ
గాలకేయనివాతశకవచాదిదై త్యులఁ, జంపితి నెవ్వని శ సంస్కరించి
గోగ్రహణమునాఁడు శ కురుకులాంభోనిధిఁ, గడచితి నెవ్వనిశకరుణఁజేసి

ఆ. కర్ణసింధురాజశకారవేంద్రాదుల, తలలపాగ లెల్లఁ శ దడవి తెచ్చి
యేమహాత్మ్యబలిమి శ నిచ్చితి విరటుని, పుత్రి యడుగ బొమ్మశపా త్రికలకు. 865

మ. గురుభీష్మాదులు గూడి పన్నినకురుశ్రోణీశచక్రంబులో
గురుశక్తిన్ రథయంత యై నొగల్పవై శ గూర్చుండి యామేటి నా
శరముల్ వాఱక మున్న వారలబలోత్సాహాయుధద్యోగత
త్పరతల్ చూడ్కుల సంహరించు నమితోత్సాహంబు నా కిచ్చుచున్. 866

మ. అనురేంద్రుం డొనరించుకృత్యములు ప్రహ్లాదుం బ్రవేశించి గ
ల్వ సమర్థంబులు గానికై వడిఁ గృపాశిష్యత్థామ గాంగేయ నూ
ర్యసుత శ్రోణ ధనుర్విము క్తబహుదిశ్వ్యాస్త్రప్రపంచంబు నా
దెనకున్ రాక తొలంగు మాధవుదయాశదృష్టిన్ నరేంద్రోత్తమా. 867

చ. వసుమతి దివ్యబాణముల శ వ్రక్కలు వాపి కొలంకు నేసి నా
రసములు మాటుగాఁ బఱపి శ రథ్యములన్ రిపు లెల్లఁ జూడ సా
హసమున నీటఁ బెట్టితి రణావని సైంధవుఁ జంపునాఁడు నా
కమరవిరోధి భద్రగతి శ సం డయి వచ్చినఁ గాదె భూవరా. 868

సీ. చెలికాఁడరమ్మని శ చీరు న న్నొకవేళ, మన్నించు నొకవేళ శ మఱుది యనుచు
బంధుభానంబునఁ శ బాటించు నొకవేళ, చాతయై యొకవేళ శ ధనము లిచ్చు
మంత్రియై యొకవేళ శ మంత్రి మాదేశించు, బోధి యై యొకవేళ శ బుద్ధి సెప్ప
సారథ్య యుసరించుఁ శ జన విచ్చి యొకవేళఁ, గ్రీడించు నొకవేళ శ గేలిసేయు
తే. నొక్కశయాసనంబున శ నుండుఁ గన్న, తండ్రికై వడిఁ జేసినతప్పుఁ గాచు
హస్తములు వట్టి పొత్తున శ నారగించు, మనుజవల్లభ మాధవుశమఱిపు రాదు.

- క. విజయ ధనంజయ హనుమ, ధ్వజ ఫల్గున పాగ్ పాండురతనయ సర మహేం
ద్రజ మిత్రాష్టన యంచును, భుజములు తలకడవ రాకరవైకలః జీరున్. 370
- క. వారిజగంధులు దమలో, వారింపగ రానిప్రేమరవాదము సేయగ
వారిజనేత్రుడు నను దగ, వారిండ్లకుఁ బనువు నలుక ర వారింప నృపా. 371
- క. నిచ్చలు లోపలికాంతలు, మచ్చికఁ దనతోడ నాడురమాటలు నాకున్
ముచ్చటలు సెప్ప మెల్లన, విచ్చలవిడిఁ దొడలమీఁద ర విచ్చేసి నృపా. 372
- చ. లటమట మయ్యె నాభజన ర మంతయు భూవర నేడు సూడుమా
యిటువలె గారవించుజగదీశుఁడు గృష్ణుఁడు లేనిపిమ్మటం
బటుతర దేహలోభమునఁ ర బ్రాణము లున్నవి వెంటఁ బోక నే
గటకట పూర్వజన్మమునఁ ర గర్తము లెట్టివి చేసినాఁడనో. 373
- కా. కాంతారంబున నొంటి దోడుకొని రాత్రగఁ జూచి గోవిందుతు
ద్ధాంత స్త్రీలఁ బదాఱువేల మదరాగయన్తులై తాఁకి నా
చెంతఁ బోయలు మూఁగి పట్టికొన నాసీమంతినీసంఘముగ
బ్రాంతిగా భామినిభంగి నుంటి విడిపింపగ లేక ధాత్రీశ్వరా. 374
- కా. ఆతే రారధికుండు నాహయము లాశయస్తాననం బాశర
వ్రాతం బన్యులఁ దొల్లి చంపుఁ దుదినిగ్రహంబులై పోయె మ
చ్చేతోధీశుఁడు చక్రి లేమి భసితక్షిప్తాజ్యమాయావిమా
యాతంత్రోపరభూమిబీజములమర్యాదగ నిమేషంబునన్. 375
- మ. యదువీరుల్ మునినాథుశాపమునఁ గాశలాధీనులై యందఱుగ
మదిరాపానవివర్ధమానమదనకర్మగ్రోహంధులై
కదనంబుల్ దమలోన ముష్టిహతులం ర గావించి నీ జైరి న
వృదశం జిక్కిరి నల్లు లేగు రచటగ ర నర్వంసహవల్లభా. 376
- క. భూతములవలన నెప్పుడు, భూతములకు జన్మమరణపోషణములు ని
ర్ణతములు సేయు చుండును, భూతమయుం డీశ్వరుండు ర భూతశరణ్యా. 377
- క. బలములు గలమీనంబులు, బలవిరహితమీనములను ర భక్షించుక్రియగ
బలవంతు లయినయదువులు. బలరహితులఁ జంపిరహితరభావముల నృపా. 378
- మ. బలహీనాంగులకుఁ బలాధికులకుం ర బ్రత్యర్థిభావైద్యమం
బులు గల్పించి వినాశముగ నెఱపి యీభూభారముం బాపి ని
శ్చలబుద్ధిగ గృతకార్యుఁడై చనియె నాసర్యేశ్వరుం డచ్యుతుం
డలఘుం డే మని చెప్పుదుగ భగవదీరయాయ త్త మువీశ్వరా. 379
- వ. మఱియు దేశకాలార్థయుక్తంబులు సంతతికరణసంతాపశమనంబులు నయినహరి
వచనంబులం దలంచి చిత్తంబు పరాయ త్తంబయి యున్న దని యున్నకుం జెప్పి
నిరుత్తరుండై నిరంతరహరిచరణారవిందచింతామలబుద్ధి యై శోకంబు వర్జించి

సదాధ్యానభక్తివిశేషంబులం గామక్రోధాదుల జయించి తొల్లి తన కుళయ
 సేనామధ్యంబున నచ్యుతుం దానతిచ్చినగీతలు దలంచి కాలధర్మభోగాభినివేశం
 బులచేత నావృతం బయినవిజ్ఞానంబుఁ క్రమము నధిగమించి హేతుమద్భావం
 బున శోక హేతు¹ (*వహంకారమమకారాత్మకంబయిన) ద్వైతభ్రమం బనియును
 ద్వైతభ్రమంబునకుఁ గారణంబు దేహం బనియును దేహంబునకు బీజంబు లింగం
 బనియును లింగంబునకు మూలంబు గుణంబు లనియును గుణంబులకు నిదా
 నంబు ప్రకృతి యనియును బ్రహ్మహ మనియెడుజ్ఞానంబున లీన యై ప్రకృతి లే
 కుండుననియుఁ² (*ప్రకృతియడంగుటయ నైర్గుణ్యంబనియును నైర్గుణ్యంబువలనఁ
 గార్యలింగనాశం బనియును గార్యలింగనాశంబున నసంభవం బగు) ప్రకృతిం
 బాసి క్రమము స్థూలశరీరప్రాప్తండు గాక పురుషుడు సమ్యక్సృగంబున
 నుండు ననియును నిశ్చయించి యర్జునుడు విరక్తుడై యూరకుండె ధర్మజుడు
 భగవదీయమార్గంబు దెలిసి యాదవులనాశంబు విని నారదువచనంబులఁ దలంచి
 నిశ్చలచిత్తుం డై స్వర్గమార్గగమనంబునకు యత్నంబు సేయఁ చుండె నాసమ
 యంబున.

380

క. యదువులనాశము మాధవు, పదవియు విని కుంతి విమలభక్తి భగవ
 త్పదచింతితత్పర యై, ముదమున సంసారమార్గమునకుం బాసెన్. 381

వ. ఇట్లు కంటకంబునం గంటకోమ్మలనంబు సేసి కంటకంబులు రెంటిని బరిహరించు
 విన్నాడి తెలింగున యాదవదూపశరీరంబునంజేసి యాశ్వరుండు లోకకంటక
 శరీరంబులు సంహరించి నిజశరీరంబు విధిచె సంహారంబునకు నిజశరీరపరశరీరం
 బులు ధరియించి క్రమము సంతర్ధానంబు నొందునటునికై నడి లీలాపరాయఁబుం
 డై ననారాయణుండు మీసకూర్చాదిరూపంబులు ధరియించుఁ బరిహరించు నని
 చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె.

382

క. ఏదినమున వైకుంఠుడు, మేదినినైఁ దాల్చినట్టిరమేను విడిచినాఁ
 దాదినమున నకుభవప్రతి, పాదక మగుకలియుగంబు క ప్రాప్తం బయ్యెన్. 383

◆◆◆ ధర్మరాజు పరీక్షితునకుఁ బట్టము గట్టి మహాప్రస్థానంబున కేగుట. ◆◆◆

సీ. కలివర్తనంబునఁ క గ్రార్యహింసాసత్య, దంభ కాటిలాద్యరధర్మచయము
 పురముల గృహముల క భూములఁ దమలోనఁ, గలుగుట దలపోసి కరిపురమున
 మనుమని రాజు వై క మను మని దీవించి, సింధుతోయక గాభిరపిక్తుఁ జేసి
 యనిరుద్ధనందనుం క డై నవజ్రనిఁ దెచ్చి, మఘరఁ బట్టము గట్టి క మమతఁ బాసి

ఆ. కరుల హరుల భటులఁ క గంకణాదికముల, మంత్రిజనుల బుధుల క మానవతుల
 నభిల మయినధనము క నభిమన్యునుతునకు, నప్పగించి బుద్ధి క నాశ్రయించి. 384

1, 2 (*) ఇవి మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినవి. 3 సమ్యక్సృగంబున.

వ. విరక్తుం డై ధర్మనందనుండు ప్రాజాపత్యం బనియెడిముష్టిఁ గావించి యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి నిరహంకారుండును నిర్దళితాశేషబంధనుండును నై సకలేంద్రియంబుల మానసంబున సడంచి పాణాధీనవృత్తి యగుమానసంబును బ్రాణమందును బ్రాణము నపానమందును సుత్స్వగ్గసహితం బయినయపానము మృత్యువునందును మృత్యువును బంచభూతంబులకు నై యై న దేహంబునందును దేహమును గుణశ్రయంబునందును గుణశ్రయంబు నవిద్యయందును సర్వారోపహేతు వగునవిద్యను జీవునియందును జీవుం డయినతెన్ను నవ్యయం బయిన బ్రహ్మమందును లయింపంజేసి బహిరంగవ్యాపారంబులువిడిచి నారచీరలు ధరియించి మానియు నిరాహారుండును ముక్తకేళుండును నై యున్నత్రపికాచ బధిరజడలచందంబున నిరపేక్షత్వంబున.

885

క. చిత్తంబున బ్రహ్మము నా, వృత్తముఁ గావించికొనుచు శ్రీ విజ్ఞానధనా యత్తులు దొల్లి వెలింగెడి, యుత్తరదిశ కేఁగ నిర్వ్యాఘోద్యోగమునన్.

886

సీ. అంత నాతనితమ్ము శ్రీ లనిలపుత్రాదులు, గలిరాకచే గాపకీర్తు లగుచుఁ జరియించుప్రజలసంఘారంబు లీక్షించి, యఖిలధర్మంబుల శ్రీ నాచరించి వైకుంఠచరణాబ్జవర్తితహృదయు లై, తద్భక్తి నిర్మలశ్రద్ధమును జెంది విషయయుక్తులకుఁ బ్రవేశింపఁగా రాక, నిర్ధూతకల్పవరనిపుణమతులు

తే. బహుళవిజ్ఞానదావాగ్నిరభిసితకర్తు, లై నయేకాంతులకు లభ్య శ్రమై వెలుంగు ముఖ్యనారాయణస్థానమునకుఁ జనిరి, విగతిరజ మైనయాత్మల శ్రీ విప్రముఖ్య.

వ. అంత విదురండు ప్రభానతీర్థంబున హరియందుఁ జిత్తగబు సేర్చి శరీరంబు విడిచి పితృవర్గంబుతోడ దండధనుం డగుటగజేసి నిజాధికారస్థానంబునకుం జనియె దుగ్రపదరాజపుత్రియుఁ బతులవలన నుపేక్షితయై జగత్పతి యైనవాసుదేవునందు జిత్తంబు సేర్చి తత్పదంబు సేరె నిల్లు.

888

క. పాండవులసంప్రయాణము, పాండరమతి నెవ్వఁ డైనఁ శ్రీ బలికిన విన్నకా ఖండితభవుఁ డై హరిదా, నుండై కైవల్యపదము శ్రీ సాచ్చు నరేంద్రా.

889

వ. అంత సట పరీక్షిత్తుమారుండు జాతకర్షవిదు లై నకోవిదులు సెప్పినచటంబున భూసురోత్తమశితౌవశంబున మహాభాగవత శేఖరుండై ధరణీపాలనగబు సేయు చు నుత్తరునిపుత్రిక నిరావతి యనుమత్తకాశినిం బెండ్లి యయి జనమేజయ ప్రముఖు లై ననలుపురుగొడుకుల సుత్పాదించి గంగాపులినతలంబునఁ గృపాచారుండు గురుత్వంబు సేయ యాగభాగంబులకు వచ్చినదేవతల నీక్షించుచు సదక్షిణంబుగా మూఁ దత్వమేధంబు లాచరించి దిగ్విజయకాలంబున గోమిథునంబుఁ దన్ను చున్నతౌద్రరాజుచిహ్నముద్రితుం డగుకల్పి బట్టి నిగ్రహించె నని చెప్పిన శౌనకుండు పౌరాణికున కిట్లనియె.

890

—●●●●● పరీక్షిస్తూరాః భూధర్త జీవతలసంవాదం కాలించుట. ●●●●●—

క. భూవరయూపపుశూద్రుడు, గోవుం దా నేల తన్నెఁ గోరి పరీక్షి
 ద్భూవరుడు దిశల గలుచుచు, నేవిధి గలి నిగ్రహించె న్ నెఱిగింపఁ గడే.
 మ. అరవిందాక్షపదారవిందముకరందాసక్తులైయున్నన
 త్సురువశ్రేష్ఠులవృత్తముల్ వినక దుశ్శుద్ధిక్ 'వింఘించి దు
 ర్మరవారాక్షణప్రపంచములు గర్జనాప్రముల్ నేసి వా
 సరముల్ వ్యర్థతఁ దోచుచుండ జన దీనసంసారమోహంబునన్. 892

సీ. మనువు నిత్యము గాదు న్ మరణంబు నిజ మనియెఱిగి మోక్షస్థితినిశ్చయించు
 నల్పాయువు లగుమా నకన్యదుర్జనచరిత్రము లోలిఁ గర్మరంభములఁ బెట్టి
 బంగారువంటియీశబ్రదికెడుకాలంబు, బో నాడఁగా నేల న్ పుణ్యచరిత
 మాధవపదపద్మనమకరందపానంబు, నేయింపవే యేము న్ నేయునట్టి

ఆ. సత్రయాగమునకు న్ నన్నునీందులు చీర, వాఁడె దండధరుడు నవచ్చెఁ జూడు
 చంపఁ డొకని నై నరజన్న మయ్యెడుదాఁక, వినుచు నుండఁ దగిలి న్ విష్ణుకథలు.

క. మందునకు మందబుద్ధికి, మందాయువునకు నిరర్థకమార్గములను గో
 విందచరణారవిందము, రందము గొనఁ దెఱపి లేదు న్ రాత్రిందివముల్. 894

వ. అని శౌనకుండు వలికిన సూతుం డిట్లనియెఁ బరీక్షిన్నరేందుగ్రాడు నిజవాహినీ
 నందోహంసంరక్షితం బగుకురుజాంగల దేశంబున యుద్ధకుతూహలంబు నంగీకరించి
 తీవ్రంబగుకలినంచారంబు నాకర్ణించె యొక్కనాఁడు సముల్లాసంబున బాణాన
 నంబు గైకొని నీలనీరదనిభతురంగనివహయోజితంబును గంతీరవ కేతనవిభ్రాజి
 తంబును ఫలితమనోరథంబును నై నరథంబు నారోహణంబునేసి రథతురంగమను
 భటకరటిఘటానంఘటితం బగువాహినీచక్రంబు నిరవ్యక్తంబుగంగొలువ దిగ్విజ
 యార్థంబు వెడలి పూర్వదక్షిణపశ్చిమోత్తరసముద్రలగ్నంబులయినయిలావృత
 రమ్యకపిరణయహరివర్షకింపురుషభద్రాశ్వకేతుమాలాభారతవగ్నంబులును త్ర
 రకురుదేశంబులును జయించి తత్తద్దేశవాసు లిచ్చినకానికలు గైకొనుచు మం
 గళపాతక సంఘాత జేగీయమానపూర్వరాజవృత్తాంతంబు లాకర్ణించుచుఁ బాతక
 పతితపద్యంబులవలనం బాండవులకు భక్తవత్సలుం డైనపుండరీకాక్షుం డాచ
 రించిన సారథ్య సఖ్య సాచివ్య సభాపతిత్వ వీరాసనత్వ దూతభావాదికర్మంబులు
 '(*సశ్వత్థామాస్త్ర కేజంబువలనఁ దన్నురక్షించుటయు యాదవపాండవులందలి
 స్నేహముబంధంబునువారలకుఁ గలిగినభగవద్భక్తివిశేషంబునువిని) విశ్వంభరుని
 భక్తవాత్సల్యంబునకు నాశ్చర్యంబు నొందుచు వందిబృందంబులకు నంబరా
 భరణ ముందరి నందోహంబుల నొసంగుచుఁ బద్మనాభపాదపద్మభజనవర

1 విడంబించి. 2 'నిచ్చయించు' అనియే వ్రెతులం జూపట్టెడి. 3 'తత్తద్దేశమంగళపాతక' అని
 వ్రాఁతప్రతులు. 4* ఇది యాలానుసారముగఁ జేర్పఁబడినది. 5 విశ్వంభరత్వంబునకు నాశ్చర్యంబు.

తంత్రిపవిత్రమానసుం డై యుండె నయ్యెడ వృషభయాపంబున నేకపాదం
బున సంచరించుధర్మ దేవుండు దనసమీపంబున లేగ లేని లేగటికుట్టిచందం
బున హతప్రభ యై నేత్రనలిలంబులు గురియుచు గోహప యై యున్నభాత్రి
కి ట్లనియె. 395

మ. నయనాంభశికణజాల మేల విడువక నాతల్లి నీమేను సా
మయ మై యుండదు మోము వాడినది నీరమన్నించుచుట్టలకు
భయదుఃఖిలులు నేడు వొందవు గదా నీ బంధించి శూన్యలో పద
త్రయహీనుక నను బట్ట వత్తు రనియో నీ తాపంబు నీ కేటికిన్. 396

నీ. మఖములు లేమి నరమర్త్యుల కిటమీఁద, మఖభాగములు లేక నీ మాను ననియొ
రమణులు రమణలరక్షింప రనియొ తత్పుత్రులఁ దండ్రులు నీ ప్రోవ రనియొ
భారతి గుజనులఁ నీ బ్రాపించు ననియొ సద్విప్రులు నృపుల సేవింతు రనియొ
కులిశవాన్తుఁడు వానరగురియింపకుండఁగఁ, బ్రజలుదుఃఖంబులఁబడుదు రనియొ

ల. హీనవంశతాతు నీ లేతద ననియొ రా, జ్యములు పాడి గలిగి నీ జరగ వనియొ
మనుజు లన్నపానమైఘనశయనాన, నాదికర్మనక్తు నీ లగుదు రనియొ. 397

మ. జననీ నీభర మెల్ల డించుటకు నై నీ చక్రాయుధుం డిన్నిహా
యనముల్ దాను సరాకృతిక మెలఁగి నిరత్యానందముం జేసి పో
యిన నేనింక ననాథ నైతిఁ గుజనుం నీ డెవ్వఁడు కాసింతునో
పెనుదుఃఖంబులఁ బొందఁగంటి ననియొ నీ భీతిల్లి చింతించుటల్. 398

క. దెప్పర మగుకాలముచే, నెప్పుడు దేవతల కైన నీ నిష్టం బగునీ
యొప్పిదము కృష్ణుఁ డరిగినఁ, దప్పఁ గదా తల్లి నీవు నీ తల్లడవడఁగన్. 399

వ. అనిన భూదేవి యిట్లనియె. 400

క. ఈలోకంబునఁ బూర్వము, నాలుగుపాదముల నీవు నీనడతువు నేఁ డా
శ్రీలలనకుఁడు లేమిని, గాలముచే నీకు నొంటికికా లయ్యెఁ గదే. 401

వ. మఱియు సత్యశౌచదయాత్మమంబులును సంతోషత్యాగశమదమార్ద్రవంబు
లును దపంబును సమర్థింబును బరాపరాధసహనంబును లాభంబు గలయెడ
నుదాసీనుం డై యుండుటయును శాస్త్రవిచారవిజ్ఞానవిరక్తులును నైశ్వర్యశౌ
ర్యప్రభాదతత్త్వింబులును స్మృతియును స్వాతంత్ర్యంబును గౌళలకాంతిధైర్య
మార్ద్రవ ప్రతిభాతిశయప్రశ్రయశీలంబులును జ్ఞానేంద్రియకర్తేంద్రియమనోబలం
బులును సౌభాగ్యగాంభీర్యస్థైర్యంబులును శ్రద్ధాకీర్తిమానగర్వాభావంబులును
ననియెడి ముప్పదితొమ్మిదిగుణంబులు నవియునుం గాక బ్రహ్మణ్యతాశరణ్యతాది
మహాగుణసమూహంబును శ్రీకృష్ణ దేవునియందు వర్తిల్లుం గావున. 402

- క. గణనాతీతము లగున,ద్గుణములు గలచక్రి ననిన శ ఘోరకలిప్రే
రణమునఁ బాపనమూహ,వ్రణయుతు లగుజనులఁ జూచి శ వగచెడఁ దండ్రీ.
- క. దేవతలకు ఋషులకుఁ బితృ, దేవతలకు నాకు నీకు శ ధీరులకును నా
నావర్ణాశ్రమములకును, గోవులకును బాధ యనుచుఁ శ గుండెద ననఘా. 404
- సీ. బ్రహ్మదు లెవ్వనిశభద్రకటాక్షవీ, క్షణము వాఁచింతురు శ సత్తపములఁ
గమలాలయము మాని శ కమల యెవ్వనిపాద, కమలంబు నేవిండుఁ శ గాతుకమున
బరమయోగీంద్రులు శ భవ్యచి త్రములందు, నిలుపుదు రెవ్వని శ నియతితోడ
వేదంబు లెవ్వనిశవిమలచారిత్రముల్, వినుతింపఁగా లేక శ వెగడువడియె
- ఆ. నట్టివాను దేవు శ నజ్జవక్రాంకుశ, చక్రమీనశంఖశచాపకేతు
చిహ్నితంబులైనశక్రిచరణము లింకఁ, జోక వనుచు వగపు శ సోకె నయ్య.
- క. హరిపాదంబులు సోకెడి, సిరికతమున నిఖిలభువనశసేవ్యత్వముతో
స్థిర నై తి నిన్నిదిశములు, హరి నాగర్వలబు మాన్చి శ యరిగ మహాత్మా. 406
- క. లీలాకారము చాల్చెను, శ్రీలలనేకుండు ఖలుల శ శిక్షించి భవై
న్మూలనము సేయఁకొఱకును, నాలుగుపాదముల నన్ను శ నడపించుటకున్. 407
- ఉ. ఆమధురోక్తు లానయము శ లాదరహాసము లాదయారసం
బామురివెంబు లాతగవు శ లాగమనక్రియ లామనోహర
ప్రేమకరావలోకనముఁ శ శ్రీతిఁ గనుంగొన లేమి మాధవుం
గామిను లేల నిర్దళితశకర్తులు యోగులుఁ బాయ నేర్తురే. 408
- క. మెల్లన నాపై యాదవ, వల్లభుఁ డడుగిడఁగ మోహాశ్రవశనై నే రం
జిల్లఁగ రోమాంచముక్రియ, మెల్లములై మెలచు సస్యతీములు మార్గములన్.
- వ. అని యిట్లు పూర్వవాహిని యైన సరస్వతీతీరంబున ధర్మ దేవుండును భూమియు
వృషభ భేనురూపంబుల భాషింప రాజ్ఞి యైన పరీక్షిద్భూవరుండు డగ్గటియె
నానమయంబున. 410

—◆—కలిపురుషుడు ధర్మదేవతను పన్నుట.◆—

- కా. కైలాసాచలసన్నిభం బగుమహాశిగంభీరగోరాజముం
గాలక్రోధుడు దండహస్తుడు నృపాశకారుండు క్రూరుండు జం
ఘాలుం డొక్కఁడు శూద్రుఁ డానురగతిం శ గారుణ్యనిర్దుక్తుఁ డై
నేలం గూలఁగఁ దన్నెఁ బండితిలఁగా శ నిర్హితపాదాపాతినే. 411
- వ. మఱియును. 412
- కా. ఆలోలాంగక సక్రతోయకణలీనాక్షి మహాంభారవ
బాలాదాధతృణావళికళలోశభవ్యాప్తజహ్వగ్ర నాం
దోశస్వాతః నజనవత్స మదయశద్భూనివృత్త ఘర్తకీ
లాలాపూర్ణకీరీత నామొదవు నుల్లంఘించి తన్నె వడిన్. 413

- వ. ఇట్లాభేనువృషభంబుల రెంటినిం గంటకుం డై తన్ను చున్న రాజులక్షణము ద్రితుం
డయినకూర్పునిం జూచి సువర్ణపరికరస్యందనారాధుం డగునభిమన్యునంద
నుండు గోదండంబు నుండు సేసి మేధుగంభీరగవంబు లగువచనంబుల
నిట్లనియె. 414
- కా. నిన్నుం గొమ్ములఁ జెప్పెనో కదెసెనో శ నిర్భీతి వై గోవులం
దన్నం గారణ మేమి మద్యుజననాశ్రయోఽని నేవేళలం
దు స్నేరంబులు నేయ రా దెఱుగవా శధూర్తత్వముఁ భూమిభృ
త్సన్నాహంబు నొనర్చె దెవ్వఁడవు నిగ శ శాసించెదఁ దుర్తతీ. 415
- క. గాండీవియుఁ జక్రియు భూ, మండలిఁ బెడఁబాసి చనిన శ మనమత్తుఁడవై
దండింపఁ దగనివారల, దండించెదు నీవ తగుదు శ దండనమునకున్. 416
- వ. అని వృషభంబు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 417
- మ. కురుభాత్రీశ్వరబాహువప్రయుగళీశగు ప్రక్షమామండలిం
బరికింపఁ భవదీయనేత్రజనితాంభ శ్శ్రేణి దక్కఁ జనుల్
దొరఁగం¹ జేయ రధర్త సంజనితజంతు శ్రేణిబాష్పంబులఁ
గురుశక్తి విదళింతుఁ జూడు మితనిఁ శ గోమూర్తిదేవ్రాత్రమా. 418
- క. జాలిఁ బడ నేల నాశర, జాలంబులపాలు సేసి శ చంపెద వీనిఁ
భూలోకంబున నిపు డే, నాలుగుపాదముల నిన్ను శ నడపింతుఁ జూచి. 419
- ఉ. వాచవి యైనగడ్డిఁ దిని శ వాహినులందు జలంబు ద్రావఁ గా
నీచరణంబు లెవ్వఁ డిటు శ నిర్దళితంబుగఁ జేసి వాడు దా
భేదరుఁ డైన వాని మణికిలీతభూషణయుక్తబాహులఁ
వే చని శ్రుంచి వైతు వినునీదికి నేగిన నేల డాగినన్. 420
- వ. అని మఱియు గోమూర్తి యయినభూదేవితో నిట్లనియె. 421
- చ. అగణితవైభవుం డగుమురారితకుఁ డక్కట పోయె నంచు నె
వ్వగలఁ శ్శృంగించి నేత్రముల శ వారికణంబులు దేకు మమ్మ లో
బెగడకుమమ్మ మద్విశిఖరబృందములఁ వృషలుఁ వధింతు నా
మగటిమిఁ జూడవమ్మ వెఱి శ మానఁ గదమ్మ కుభ ప్రదాయిసీ. 422
- క. సాధువు లగుజంతువులకు, బాధలు గావించుఖలుల శ భంజింపనిరా
జాధమునాయుస్వర్గ, శ్రీధనములు వీటిఁ బోవు శ సిద్ధము తల్లీ. 423
- క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టజనానుగ్రహంబుఁ శ జేయఁగ నృపులఁ
ద్రష్ట విధించెఁ బురాణ, ద్రష్టలు సెప్పుదురు పరమరథర్థము సాధ్య. 424
- వ. అనిన ధర్తనందనపాత్రులకు వృషభమూర్తి సుస్పధర్తదేవుం డిట్లనియె. 425

ఉ. కూర్మరులఁ జంపి సాధువులకుఁ విజయం బొనరించునట్టియా
పారవంశకాతుడవు శ భాగ్యవంతుడ వాడు తొల్లి మీ
వారిటువంటివా రగుట శ వారిజనేత్రుడు మెచ్చి జాత్యసం
చారము సేసెఁ గాదె నృపన త్తమ భ క్తిలతానిబద్ధుఁడై. 426

వ. నరేంద్రా యేము పాణులకు దుఃఖహేతువులము గాము మావలన దుఃఖంబు
నొందెడుపురుషుండు లేడు వాదివాక్యభేదంబులఁ గొందఱు మోహితు లై
భేదంబు నాచ్ఛాదించి తమకు నాత్మసుఖదుఃఖంబుల నిచ్చుప్రభువని చెప్పుదురు
గొందఱు గ్రహదేవతాదులకుఁ బ్రభుత్వంబు సంపాదించురు గొందఱు
గర్తంబునకుం బ్రాభవంబుం బ్రకటింతురు గొందఱు స్వభావంబు ప్రభు
వని పలుకుదు రిం దెవ్వరికిని సుఖదుఃఖప్రదానంబు సేయఁ బ్రభుత్వంబు
లేదు పరులవలన దుఃఖంబు వచ్చిన నధర్తంబు పరులు సేసి రని విచారించ
వలదు తర్కింపను నిర్దేశింపను రానిపరమేశ్వరునివలన సర్వంబు నగుచుండు
ననిన ధర్తజేవునికి ధర్తనందనపౌత్రుం డి ట్లనియె. 427

ఆ. ధర్తమూర్తి వయ్య శ ధర్తజ పృషరూప, పరమధర్త మీపు శ పలుకుతో9వ
పాపకర్తచేయఁపాపంబు నూచింపఁ, బాపకర్తఁ డేగుఁపథము వచ్చు. 428

వ. మఱియు దేవమాయవలన భూతంబులవాఙ్మనసంబులకు వధ్యభూతుకలక్షణా
వృత్తి సులభంబుగం దెలియ రాదు నీవు ధర్తదేవతవు కృతయుగంబునం దప
శ్చాచదయాసత్యంబు లనునాలుగు నీకుం బాదంబు లని చెప్పుదురు (*త్రేతా
యుగంబునం బూర్వోక్తపాదచతుష్కంబునం దొక్కపాదంబు క్షీణం బయ్యె
ద్వాపరంబునఁ బాదద్వయంబు నశించెఁ గలియుగంబందు నివ్వడువున) నివ్వడు
నీకుఁ బాదత్రయంబు భగ్నం బయ్యె నవశిష్టం బగుభవదీయచతుర్థపాదంబు
నధర్తంబు గల్యంతంబుననిగ్రహింపగమకించుచున్నయది విను మదియునుంగాక.

మ. భరముం బాపి రమావిభుండు గరుణం శ బాదంబులం దొక్కఁగా
స్థిర యై వేడుక నింతకాలము నుఖశ్రీ నొందె భూదేవి త
చ్చరణస్పర్శము లేమి శూద్రకులజుల శ శాసించు రంచు నిరం
తరశోకంబున నీరు గన్నుల నిడఁ శ ధర్తజ్ఞ వీక్షించితే. 430

—●—పరీక్షింపరాక గలిసి నిగ్రహించి ధర్తపరిపాలనముసేయుట.—●—

వ. అని యిట్లు ధరణీధర్తదేవతల బుజ్జగించి మహాభుం డయినవిజయపౌత్రుండు
క్రొక్కారుమొలుంగు తెఱంగు ధిక్కరించుచు దిక్కులకు వెక్కసం బయినయడి
దంబు బెడిదంబుగ జడిపించి పాపహేతు వయినకలిరూపు మాప నుద్యోగిం
చిన వాడు రాజరూపంబు విడనాడి వాడిన మొగింబుతోడ భయవిహ్వలుం

1 'యోగీశ్వరులు' అయ్యునది. 2 'వైవర్ణ్యులు' అ. ప్ర. 3 'మీమాంసకులు' అ. ప్ర.
4 'హాకాశునికులు' అ. ప్ర. 5 బుడేక్షింప. 6 (*) ఇది పండితులు గూర్చినది.

- దై హస్తంబులు సాచి తత్పాదమూలవిన్యస్తమస్తకుం దై ప్రణామంబు సేసి.
- క. కంపించె దేహ మెల్లం, జంపకు మోరాజతిలక శ కరణాగతు ర
 ట్లింపు మని తనకు మ్రొక్కినఁ, జంపక కలిరాజుఁ జూచి శ జనపతి వలుకున్.
- క. అర్జునకీర్తిసమేతుం, డర్జునపాత్రుండు భయరసావృతజనుల
 నిర్జించి చంపఁ దలఁపఁడు, దుర్జనభావంబు విడిచి శ తొలఁగు దురాత్మా. 488
- వ. నీవు పాపబంధుండవు మదీయబాహుసాలితం బయిననుహీమండలంబున నిలువ
 వలవదు రాజదేహంబునందు వ ర్తించునిన్ను నసత్యలోభచౌర్య దౌర్జన్యదురా
 చారమాయాకలహకటకలుపాలత్యైదిధర్మేతరసమూహంబు లాశ్రయించు
 సత్యధర్మంబులకు నివాసం బగుబ్రహ్మవర్తదేశంబున యజ్ఞవిస్తారనిపుణు లయిన
 వారు యజ్ఞేశ్వరుం డయినవారిఁగూర్చి యాగంబు సేయుచున్నవారు యజించు
 వారలకు సుఖప్రదానంబు సేయుచు సకలభూతాంతర్యామి యై భగవంతుం
 డయినవారి జంగమస్థావరంబులకు సంతరంగబహిరంగంబుల సంచరించువాయు
 పుచండంబున నాత్మరూపంబున మనోరథంబుల నిచ్చుం గావున నీవిందుండవల
 వదనుచు దండహస్తుం డయినజమునికై వడి మండలాగ్రంబు సాచిన రాజవర్చ్య
 నకుం గలి యి ట్లనియె. 484
- క. జగతీశ్వర నీయడిదము, ధగధగితప్రభలతోడఁ శ దఱచుగ మెఱవఁ
 బెగడెం జిత్తము గుండెలు, వగిలెడి నిక నెందుఁ జొత్తు శ భావింపఁ గడే.
- వ. నరేంద్ర నిన్ను నారోపితకరకరాసను సర్వప్రదేశంబులందును విలోకించుచు
 న్నవాడ నే నెక్కడ నుండదు నానతి మృనిన రాజన్యకేళిగుండు ప్రాణివధస్త్రీ
 ద్యూతపానంబు లనియెడునాలుగుస్థానంబుల నిచ్చి మతియు నడిగిన నువర్ణ
 మూలం బగునసత్యమదకామహింసావైరంబు లనియెడుపంచప్రదేశంబుల
 నొసంగి యితరస్థలంబుల స్పృశింప కుండ నియమించె నిట్లు కలినిగ్రహంబు
 సేసి హీనంబు లయినతపశ్శౌచదయ లనియెడిమూఁడుపాదంబులు వృషభ
 మూర్తి యయినధర్మదేవత కిచ్చి విశ్వంభరకు నిర్భరం బయినసంతోషంబు
 సంపాదించి. 486
- క. గజనామధేయపురమున, గజరిపువీరమున ఘనుఁడు శ గలిదముఁడు మహా
 గజవైరిపరాక్రముఁ డే, గజవిజ లే కుండఁ దాల్చె శ గౌరవలక్ష్మిన్. 487
- వ. ఇట్లు కృష్ణునియనుగ్రహంబున నశ్వత్థామబాణపావకంబువలన బ్రదికి వృషభ
 మూర్తి యయినధర్మదేవతకు నభయం బిచ్చినపరీక్షిన్న రేంద్రుండు బ్రాహ్మణ
 శాపస్త్రాప్తతక్షకాహిభయంబువలనఁ బ్రాణంబులు పూవు సని యెటింగి సర్వ
 సంగంబులు వర్జించి కుక్షనకు శిష్యుం డై విజ్ఞానంబు గలిగి గంగాతరంగిణీతీరం
 బునం గళేబరంబు విడిచె వినుఁడు. 488

- క. హరిహరై లెఱుఁగువారికి, హరిపదములు దలఁచువారి క నవరతంబు
హరికథలు వినెడివారికి, మరణాగతమోహసంశ్రమము లే దనఁఁఁ. 439
- క. శుభచరితుఁడు హరి యరిగినఁ, బ్రభవించి ధరిత్రి నెల్లఁ క బ్రబ్ధియుఁ గలి దా
నభిమన్యునుతునిచేతను, బ్రభవింపక యడఁగి యుండఁ క భాగవముఖ్యా. 440
- ప. ఇవ్విధంబునఁ జతుస్సముద్రముద్రితాభలమహీమండలప్రాజ్యసామ్రాజ్యంబు
పూజ్యంబుగాఁ జేయుచు నాయభిమన్యునంభవుండు. 441
- ఉ. చేసినఁ గాని పాపములు క సెందపు చేయఁ దలంచినంతటం
జేసిన నన్నమాత్రమునఁ క జెందుఁ గదా కలివేళఁ బుణ్యముల్
మోసము లే దటఁచు నృపకముఖ్యుఁడు గాచఁ గలిగి మరంద ము
ల్లాసముతోడఁ గ్రొలి విరులం దెగఁజూడని తేటికై వడిన్. 442
- ప. మఱియుం బ్రమత్తులై యధీరు లగునరులయందు వృకంబుచందంబున నొదిగి
లాఁచుకొని యుండి చేష్టించుచుగాని ధీరు లై నవారికిం గలివలనిభయంబు లేదని
కలి సంతంబు నొందింపఁ డయ్యె ననిన విని ఋషులు సూతున కి ట్లనిరి. 443
- సీ. పారాణికోత్రమ క బ్రదుకుము పెక్కిండ్లు, తామరసాక్షునికధవళయశము
మరణశీలర మైనమా కెఱింగించితి, కల్పితం బగుకృతుకర్తృమందుఁ
బొగలచేఁ బొగిలి యకబుద్ధచిత్తుల మైన, మము హరిపదపద్ధమధురరసముఁ
ద్రావించితివి నీవు క ధన్యుల మైతిమి, జన్మాంతరము లేనికన్యక మైన
తే. విష్ణుభక్తులసంగంబుకవెలకు రాదు, ప్రకృతిగుణహీనుఁ డగుచక్రీభద్రగుణము
లిశకమలాసనాదులు క నెఱుఁగ లేరు, వినికి వినఁ జాల మనియెడికవెట్టి గలఁడె. 444
- క. శ్రీపంబులు ఖండితనం, తాపంబులు గల్గపాంధ్రతమనమహాద్య
ద్వీపంబులు పాపండుదు, రాపంబులు విష్ణువందనాలాపంబుల్. 445
- క. పావనములు దురితలతా,లావనములు నిత్యమంగళప్రాభవనం
జీవనములు లక్ష్మీసం, భావనములు వాసుదేవకపదసేవనముల్. 446
- ఆ. పరమభాగవతుఁడు క పాండవపాత్రుండు, శుకునిభాషణముల క శుద్ధిబుద్ధి
యై విరాజమానుఁ క డై ముక్తి యగువిష్ణు,పాదమూల మెట్లు క వడసె ననఁఁ. 447
- ప. మహాత్మా విచిత్రయోగనిష్ఠాకలితంబును విష్ణుచరితలలితంబును బరమపుణ్యం
బును సకలకల్యాణగుణగణ్యంబును భాగవతిజనాపేక్షిణంబును నై నపరీక్షిత
భాగవతాఖ్యానంబు వినిపింపు మనిన సూతుం డి ట్లనియె. 448
- క. మిముఁజేటివెద్దవారలు, క మలాక్షునిచరిత మడుగఁకగాఁ జెప్పెడిభా
గ్యము గలిగి నేడు నాజ, న్నము సఫలం బయ్యె వృద్ధమోహన్యుడ నగుటన్. 449
- క. కులహీనుఁడు నారాయణ, విలసత్కథనములు గడఁక క వినిపించినఁ ద
త్కులహీనతఁ బాసి మహాజ్ఞులకులజత్వమును బొందు క సన్తునులారా. 450

- సీ. ఎవ్వనిగుణకాల శ మెన్న జవ్వలు లేక, నలినగర్భాదు లనంతుఁ డంద్రు,
కోరెడువిలుధేంద్రశోటి నొల్లక లక్ష్మి, ప్రార్థించె నెవ్వనిపాదరజము
బ్రహ్మ యెవ్వనిపాదరపద్మంబు గడిగిన, జలము ధన్యత నిచ్చె శ జనుల కెల్ల
భగవంతుఁ డనియెడిశభ ద్రశబ్దమునకు, నెవ్వఁ డర్థాకృతి శ నేపు మిగులు
- ల. నేమహాత్ము నాశ్రయించి శరీరాది, సంగకోటి నెల్ల శ సంహరించి
ప్రాభవమున మునులు శ పారమహంస్యంబు, నొంది తిరిగి రాకరయుండు రెలమి.
- చ. క్రమమున మింటికై యెగయుఁ శ గాక విహంగము మింటి దైనవా
రము గన నేర్చునే హరిపరరాక్రమ మోపినయంతఁ గాక స
ర్వము వివరింప నెవ్వఁడు ప్రవర్తకుఁ డౌ మునులార నాదుచి
త్తమునకు నెంత గానఁబడెఁ శ దప్పక చెప్పెద మీకు సంతయున్. 452
- క. వేదండపురాధీశుఁడు, గోదండము నేతఁ బట్టికొని గహనములో
వేదండాదుల నొకనాఁ, డేదండలఁ బోవ నీక శ యెగచెన్ బలిమిన్. 453
- క. ఒగ్గములు ద్రవ్వి పడు మని, యొగ్గెడువెనుఁదెరల వలల శ మరలుమృగములన్
డగ్గతి చంపెడువేడుక, వెగ్గల మై చిత్తమందు శ వెంటాడింపన్. 454
- క. కోలముల గవయవృకశా, ద్దూలములఁ దరయుఖడ్గశరోహితహరిశుం
దాలముల శరభచమర, వ్యాలముల వధించె విభుఁడు శ వడి నోలములన్. 455
- ◆— పరీక్షితుఁడు వేటాడి శమికునిపై పృథ్వీసర్పము నెత్తి నెయట. —◆—
- క. మృగయులు మెచ్చ నరేంద్రుఁడు, మగ్ధరాజపరాక్రమమున మెఱసి హరించెన్
మృగధరమండలమునఁ గల, మృగ మొక్కటి దక్క సర్వశ్రమృగముల నెల్లన్.
- వ. ఇట్లు వాటం బయినవేటతమకంబున మృగంబులవెంబడిం బడి యెగచుచుం
జరించుటంజేసి బుభుక్షుపిపాసలవలన మిగులఁ బరిశ్రాంతుం డయి ధరణీకాం
తుండు చల్లనినీటికొలంకుం గానక కలంకితచిత్తుం డై చని చని యొక్కతపో
వనంబు గని యందు. 457
- సీ. మెలఁగుట చాలించి శ మీలిత నేత్రుఁ డై, శాంతుఁ డై కూర్చుండి శ జడత లేక
ప్రాణమనోబుద్ధిపగచేంద్రియంబుల, బహిరంగవీధులఁ శ బాఱ నీక
జాగరణాదిక శ్లాసత్రయము దాటి, పరమ మై యుండెడిపదముఁ డెలిసి
బ్రహ్మభూతత్వసంప్రాప్త్యవిక్రియుఁ డయి, యతిదీర్ఘ జటలు ద శ న్నావరింప
తే. నలఘు సరుచర్మధారియై శ యలకుచున్న, తపసిఁ బాడగని శోషితశతాలుఁడగుచు
నెండి తడి లేక కుత్తుక శ నెలుఁగు డింద, మందభావల నిట్లను శ మనుజవిభుఁడు.
- క. తోయములు డెమ్ము మా కీ, తోయము వేటాడ పెరవ్రశదొరకగు ఘనచే
తోయుత డప్పి జనించెను, తోయమువారలును లేరు శ దుస్సహ మనఘా. 459

1. ఘనఘ. 2 బుద్ధి, త్రయలకు. 3. తోయము వేటాడువేళఁ : దొర్లి పాడమ దీ,

వ. అని భూవరుండు కమికమహాముని ¹సమాధినిష్ఠానిమిలితనేత్రుడును విస్తృత బాహ్యంతరింద్రియకృతసంచారుండును హరిచింతాపరుండును నై యుండుట విచారించలేక. 460

శ. కన్నులు మూసి బ్రాహ్మణుడు శ గర్విముతోడుత నున్నవాడు చే సన్నల నైన ర మ్మనఁడు శ సారజలంబులు దెచ్చి పోయఁ డే మన్ననలైనఁ జేయఁడు సకమగ్ర ఫలంబులు వెట్టఁ డింతసం పన్నత నొందెనే తనతనవశ్చరణాప్రతిమ ప్రభావముల్. 461

ఆ. వారిఁ గోరు చున్న శవారికి శీతల, వారి యిడుట యెట్టి శవారి కయిన వారితంబు గానిరవలసిసగర్పంబు; వారి యిడఁడు ²దాహ శవారి గాఁడు. 462

చ. అని మనుజేశ్వరుండు మృగశయావసరాగతతోయదాహసం జనితదురంతరోషమున శ సయమి దన్నుఁ దిరస్కరించి పూ జనములు సేయఁ డంచు మృతశసర్పము నొక్కటి వింటికోప్పనం బని వడి తెచ్చి వైచె నటు శ బ్రహ్మముసింద్రునియంసవేదికన్. 463

వ. ఇట్లతండు ³(* ప్రత్యాపృత బాహ్యంతరింద్రియుండగుట నిమిలితలోచనుండు గా నోపునో యట్లు గాక గతాగతు లగుత్త బంధులచే నేమి యని మృషాస మాధినిష్ఠుండు గా నోపునో యని వితర్కించుచు) వృథారోషదర్పంబున ముని మూఁపున గతాను వయినసర్పంబు నిడి నరేశ్వరుండు దనపురంబునకుం జనియె నంత సమీపవర్తులైనమునికుమారు లంతయుం దెలియం జూచి కమికనంద నుండై నశ్యంగికడకుం జని. 464

—◆◆◆ కమికపుత్రుం డగుశ్యంగి పరీక్షితుని శపించుట. ◆◆◆—

క. నరగంధగజస్వందన, తురగంబుల నేలురాజ శ తోయాతురుఁ డై వరగఁగ నీజనకునిమెడ, నురగముఁ దగిలించి పోయె శ నోడక తండ్రి. 465

వ. అని పలికిన సమానవయోరూపమునికుమారలీలాసంగి యయినశ్యంగి శ్యంగంబు లతోడిమూర్తి ⁴ధరియించినట్లు విజృంభించి రోషసంరంభంబున నుదరిపడి⁵బ ల్యన్నంబుల భుజించి పుష్టంబు లగుపరపుష్టంబులుంబోలె బలిసియు ద్వారంబు లం గాచికొని యుండుసార మేయంబులపగిది దాసభూతు లగుత్త త్రియాభాను లెట్లు బ్రాహ్మణోత్తములచే స్వరక్షకులుగ నిరూపితులయి రట్టివార లెట్లు తద్గ్రహంబుల భాండసంగతం బగునన్నంబు భుజింప నర్హు లగుదురు తత్కృతంబు లయినదోహంబు లెట్లు నిజస్వామిం జెందు నని మఱియు) నిట్లనియె. 466

1 'సమాధి నుండి వారిచింతాపరుం డై' అని వ్రాతప్రతులు.

2 ధర్మ శవారి గాఁడు.

3, 4 (*) ఇది మూలానుసారముగాఁ జేర్చఁబడినవి.

4 ధరియించి విజృంభించుకోషరసంబుధంగి నుదరి.

- ఉ. అడఁడు తన్ను దూషణము శ లాశ్రమవాసులఁ గాని వైరులం
గూడఁడు కందమూలములు శ గూడు గఁ దించు సమాధినిష్ఠఁడై
వీడఁడు లోనిచూడ్కులను శ విష్ణునిఁ దక్కఁ బరప్రపంచముం
జూడఁడు మద్దురుండు ఫణిఁ శ జట్టఁగ నేటికి రాచవానికిన్. 467
- ఉ. పోము హిరణ్యదానములఁ శ బుచ్చుకొనంగ ధనంబు లేమియుం
దేము సవంచనంబులుగ శ దీవన లిచ్చుచు వేసరింపఁ గా
రాము వనంబులన్ గృహవిర్రాముల మై నివసింపఁ జెల్లలే
పామును వై వఁగాఁ దగునె శ బ్రహ్మమునీంద్రభువార్యశంబునన్. 468
- క. పుడమిఁ గలజనులు వొగడఁగఁ, గుడుతురు గట్టుదురు గాక శ కువలయపతులై
యడవుల నిడుమలఁ బడియెడి, బడుగులమెడ నిడఁగఁ దగునె శ పన్నగశవమున్. 469
- క. భగవంతుఁడు గోవిందుఁడు, జగతిం బెడఁబాసి చనిన శ శాసింపంగా
దగువారు లేమి దుర్జను, లెగసి మహాసాధుజనుల శ నేచెద రకటా. 470
- క. బాలకులార ధరిత్రీ, పాలకు శపియింతు ననుచు శ బలువడిని విలో
లాలకుఁ డగుమునికుంజర, పాలకుఁ డరిగెం ద్రిలోకశపాలకు లడరన్. 471
- వ. ఇట్లు వొపించి కాశికీనదికిం జని జహ్ంపస్వర్గనంబు సేసి. 472
- ఉ. ఓడక విటికోపున మృతతోరగముం గొని వచ్చి మాటుమా
టాడక యున్నమజ్జనకుశనంసతలుబునఁ జెట్టి దుర్బద
క్రీడఁ జరించురాజ హరశకేతపు ¹లొడ్డిననై నఁ జచ్చుఁ బో
యెడవనాఁడు తక్షక ఫరశేంద్రవిమానలహేతిసంహతిన్. 473
- వ. అని శమీక మహామునికుమారుం డయినశృంగి పరీక్షిన్న శేంద్రుని శపియించి
నితాశ్రమంబునకుం జనుడెంచి కంఠగ్నకాకోదరక శేబరుం డైనతండ్రిం
జూచి. 474
- క. ఇయ్యెడ నీకంఠమునకు, నియ్యరగశవంబుఁ దెచ్చి శ ²యా నేర్చినయా
దయ్య మిఁక నేమి నేయదు, నెయ్యంబులు లేవు సుమ్ము శ నృపులకుఁ దండ్రి. 475
- శా. ప్రారంభంబున వేట వచ్చి ధరణీశాలుండు మాతంగ్రివై
నేరం బేమియు లేక సర్వశవమున్ శ నే దుగ్గుఁ డై వైచినాఁ
డీరితీన్ ఫణి గ్రమ్మటన్ బ్రదుకునో శ హింసించునో కోటలన్
రాశి తాపనులార దిని దివశే శ రక్షింపరే మ్రొక్కెదన్. 476
- వ. అని వెఱపున సర్పంబుఁ దిగుచున్నేర్పులేక యెలుంగై త్రియేష్వుచున్నకుమారకు
రోదనధ్వని విని యాంగిరసుం డయినశమీకుండు సమాధి సాలించి మెల్లన
కన్నులు దెఱచి మూఁపున వ్రేలు చున్నమృతోరగంబు నీక్షించి తీసి పాఱ
వైచి కుమారకుం జూచి. 477

1. లాఁగినఁ జచ్చు నేటితో, నేడవ. 2. యా నేర్చిన యా, దయ్య మిఁక నేమి నేయదు.

- క. ఏకీడు నాచరింపము, లోకులకుఁ మనము సర్వలోకసములముఁ
కోకింప నేల పుత్రక, కాకోదర మేల వచ్చెఁ శ గంఠంబునకున్. 478
- వ. అని యడిగినఁ దండ్రికిం గొడుగు రాజు వచ్చి సర్పంబు వైచుటయుం దాను
శపించుటయును వినిపించిన నమ్ముని దనదివ్యజ్ఞానంబున నమ్మానవేంద్రుండు
పరీక్షింపఁబెట్టెను డని యెఱింగి కొడుకువలన సంతసించక యిట్లనియె. 479
- క. పెట్టిద మగుకాపమునకు, దట్టపుదోహంబు గాదు శ ధరణీకాంతుం
గట్టా యేల శపించితి, పట్టి తక్షకవిహగ్నిరపా లగు మనుచున్. 480
- ఆ. తల్లికడుపులోన శ దగ్ధుఁడై క్రమ్ముఁగమలనాభుకరుణఁ శ గలిగినాఁడు
బలిమి గలిగి ప్రజలఁ శ బాలించు చున్నాఁడు, దిట్టపడుచ రాజుఁ శ దిట్టఁ దగునె.
- ఉ. కాపరి లేనిగొట్టియలశ్చైవడిఁ గంటకచోరకోటిచే
నేపరి యున్న దీభువన శ మీశుఁడు గృష్ణుఁడు లేమి నిట్టిచో
భూపరిపాలనంబు నమరబుద్ధి నితం డొనరింపఁ జెల్లలే
యీపరిపాటిస్తోహమున శ కిట్లు శపింపఁగ నేల బాలకా. 482
- నీ. పాపంబు నీచేతఁ శ బ్రాపించె మన కింక, రాజు నశించినశరాజ్యమందు
బలవంతుఁ డగువాఁడు శ బలహీనుపశుదార, హయనువర్ణాదుల శ నవహరించు
జారచోరాదులు శ సంచరింతురు ప్రజ, కన్యోన్యకలహంబు శ లతిశయిల్లు
పైదికం పై యున్నశవర్ణాశ్రమాచార, ధర్మ మించుక లేక శ తప్పి పోవు
- ఆ. సంతమీఁద లోకు శ లర్థకామంబులఁ, దగిలి సంచరింప శ ధరణి నెల్ల
వర్ణసంకరములునవచ్చు మర్కటసార, మేయములకు వచ్చుమేరఁ బుత్ర. 483
- ఉ. భారతవంశజుం బరమశ్రభాగవతున్ హయమేధయాజి నా
చారపరున్ మహానయవిశారదు రాజకులై కభూషణున్
నీరము గోరి నేడు మనశనేలకు వచ్చినయర్థి భక్తి న
త్కారము నేసి పంపఁ జనుఁ శ గాక శపింపఁగ నీకు ధర్మమే. 484
- క. భూపతికి నిరపరాధమ, కాపము దా నిచ్చె బుద్ధిరచాపలమున మా
పాపఁడు వీఁ డొనరించిన, పాపము దొలగింపు కృష్ణ శ పరమేశ హరీ. 485
- క. పొడిచినఁ దిట్టిన గొట్టినఁ, బడు చుందురు గాని పరమశ్రభాగవతులు దా
రొడఁబడరు మాటు నేయఁగఁ, గొడుకా విభుఁ డెగ్గు నేయఁ శ గోరఁడు నీకున్.
- క. ¹చెలఁగరు కలఁగరు సాధులు, మిళితము లయి పరులవలన శ మేలుం గీడున్
నెలకొనిన నై న నాత్మకు, నొలయపు నుఖదుఃఖచయముశ్చయుగ్మము లగుచున్.
- వ. అని యిట్లు శమీకమహామునీంద్రుండు గ్రమ్మటింప శక్తి లేనికొడుకు నేసినపా
పంబునకు సంతాపంబు నొంది తనశిష్యు నొకమునికుమారునిం బిలిచి యేత
ద్వైతాంతం బంతయు రాజున కెఱింగించి రమ్మని పంచె సంత నాయభిమన్యు

పుత్రుండు శమీకమునిశిష్యునివలన కాపవృత్తాంతంబు విని కామక్రోధాదివిషయానకుం డగుతనకుం దక్షకవిషాగ్ని విరక్తిబీజం బగు ననుచుఁ గరివగరంబునకుం జని యేకాంతంబున.

488

—◆◆◆ పరీక్షితుఁడు విప్రకాపం వెటింగి ప్రాయోపవిష్టం డగుట.◆◆◆

ఉ. ఏటికి వేట పైయితి మునీంద్రుఁడు గాఢసమాధి నుండఁగా నేటికిఁ దద్భృతాగ్రమున శ నేసితి సర్వశవంబుఁ డెచ్చి నే నేటికిఁ బాపసాహసము శ లీక్రియఁ జేసితి దైవయోగమున్ దాటఁగ రాదు వేగిరమ శ తథ్యము గీడు జనించు ఘోర మై.

489

ఉ. పామువిషాగ్ని కీలములఁ శ బ్రాణము లేగిన నేఁగుఁ గాక యీ భూమియు రాజ్యభోగములుఁ శ బోయిన నిప్పుడ పోవుఁ గాక సాదామినిఁ బోలుజీవనముఁ శ దథ్యముగాఁ దలపోసి యింక నే నే మని మాటు దిట్టుదు మునీంద్రకుమారకు దుర్నివారకున్.

490

ఆ. రాజ ననుచుఁ బోయి శ రాజ్యగర్వంబున, వనముకొఱకు వారివనము సొచ్చి దండతూకశవముఁ శ దండ్రివై వైచినఁ, బాలియఁ దిట్ట కేల శ పోవు నుతుఁడు.

క. గోవులకును బ్రావ్తాణులకు, జీవతలకు నెల్లప్రాద్దుఁ శ డెంపునఁ బీడల్ గావించుపాపమానస, మేవిధమునఁ బుట్ట కుండ శ నే వారెందున్.

492

వ. అని విత్కరించి.

498

క. దామోదరపదభక్తిం, గామాదుల గెల్చినాఁడు శ గావునఁ గరుణన్ భూమీశుఁ డలుగఁ డయ్యెను, సామర్థ్యము గలిగి దోషరసంగిన్ శృంగిన్.

494

వ. అంత మునికుమారుండు శపించినవృత్తాంతంబు దక్షకుండు విని యెడఁగు వేచి యుండ నిట తక్షకవ్యాళవిషానలజ్వాలాజాలంబునం దనకు సత్తమదినంబున మరణం బని యెఱింగినవాఁడు గావున భూపాలుండు భూలోకస్వర్గలోకభోగంబులు హేయంబు లని తలంచి రాజ్యంబు విసర్జించి నిరశనత్వదీక్షాచరణంబు సంకల్పించుకొని.

495

మ. తులసీసంయుతదై త్యజత్సదరజరస్తోమంబుకంఠున్ మహా జ్వల మై దిక్పతిసంఘసంయుతజగత్సైభాగ్యసంపాది యై కలిజోషావళి నెల్లఁ బాపెడివియృద్ధుగావ్రవాహంబులో పలికిం బోయి మరిష్యమాణుఁ డగుచుం శ బ్రాయోపవేశంబునన్.

496

క. చిత్తము గోవిందపదా, యత్తముఁ గావించి మాని శ యై తనలో నే తత్తము లేక భూవర, సత్తముఁడు వసించె ముక్తరసంగత్వమునన్.

497

వ. ఇట్లు పాండవపౌత్రుండు ముకుందచరణారవిందవందనానందకందాయమాన మావసుం డై విష్ణుపదీశరంబునం బ్రాయోపవేశంబున నుండుట విని సకలలోక

పాపనమూర్తులు మహానుభావులు సగురుఁ దీర్థంబులకుం దీర్థత్వంబు లొనంగ
సమర్థు లైనయత్రి విశ్వామిత్ర మైత్రేయ భృగు వసిష్ఠ పరాశర చ్యవన భర
ద్వాజ పరశురామ దేవలగాతమ కశ్యప కవచ కణ్వా కలకనంభవ వ్యాస ప
ర్వతనారద ప్రముఖు లైనబ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి పుంగవులును గాండర్వు లయిన
యదుగాదులును మఱియు నానాగోత్రసంజాతు లైనమునులును శిష్యప్రశిష్య
సమేతు లై చనుదెంచిన వారలకుఁ బ్రత్యుత్థానంబు నేసి పూజించి దండప్రణా
మంబు లాచరించి కూర్చుండ నియోగించి.

498

క. క్రమ్యతి సమునివిభులకు, నమ్రనుజేంద్రుండు మ్రొక్కి శ హర్షాశ్రుతతుల్
గ్రమ్యంగ ముకుళితకరుఁడై, నమ్రతముగఁ జెప్ప నాత్మసలచారంబున్. 499

ఉ. ఓషి క లేక చచ్చినమహారగముం గొని వచ్చి కోపి నై
తాపనుమూపునై నిడినశదారుణచిత్తుండ మత్తుండన్ మహా
పాపుండ మీరు పాపతృణశపవకు లుత్తము లయ్యలార నా
పాపము వాయుమార్గముఁ గృతపరులార విధించి చెప్పరే.

500

ఉ. భూసురవాదరేణువులు శ పుణ్యులఁ జేయు సరేంద్రులన్ ధరి
శ్రీసురులార మీచరణశరేణుకణంబులు మేను సోకి నా
చేసినపాప మంతయు నశశించెఁ గృతార్థుండనైతి నెద్ది యే
జేసిన ముక్తిపద్ధతికి శ జెచ్చరఁ బోవంగ వచ్చుఁ జెప్పరే.

501

క. భీకరతరసంసార, వ్యాకులతకా¹ విసిగి దేహశవర్జనగతి నా
లోకించునాకుఁ దక్షక, కాకోదరివిషము ముక్తిరకారణ మయ్యెన్.

502

క. ఏపారునహంకార, వ్యాపారములందు మునిగి శ వర్తింపంగా
నాచాలిటిహరి భూసుర, శాపవ్యాజమున ముక్తిసంగుం జేసెన్.

503

మ. ఉరగాధీశువిషానలంబునకు మే శ నొప్పింతు శంకింప నీ
శ్వరసంకల్పము నేడు మానదు భవిష్యజ్ఞ న్నజ న్నంబులన్
హరిచింతారతియున్ హరిప్రణతిభాషాకర్ణనానక్తియున్
హరిపాదాంబుజసేవయుం గలుగ మీ శ రర్థిం బ్రసాదించరే.

504

క. చూడుడు నాకల్యాణము, పాడుడు గోవిందుమీఁదిరపాటలు² దయతో
నాడుడు హరిభక్తులకథ, లేడహములలోన ముక్తి శ కేఁగెద నిచటన్.

505

క. అమ్మా నినుఁ జూచిననరుఁ, బొమ్మా యని ముక్తికడకుఁ శ బుత్తు వంట కృపన్
లెమ్మా సీరూపముతో, రమ్మా నా కెదుర గంగ శ రమ్యతరంగా.

506

వ. అని తనకు మీఁద నయ్యెడిదన్నాంతరంబులందును హరిపాదభక్తిసౌజన్యంబులు
సంధిల్లుం గాతమని గంగాతరంగిణీదక్షిణకూలంబునం బూర్వాగ్రదర్శనంబున
నుత్తరాభిముఖుండై³ యుపవేశించి జనమేజయు రప్పించి రాజ్యభారంబు సమ

ర్పించి ¹యత్నంబు సంసారబంధంబునకుఁ దప్పించి చిత్తంబు హరికౌన్పించి పర
మభాగవతుం డైనసాండవపాత్రుండు ప్రాయోపవిష్టుం డై యున్న సమయంబున.

క. ఒత్తిలి పొగడుచు సురలు వి, యత్తలమున నుంపి మెచ్చి యలగులవానల్
మొత్తము లై కురిసిరి సృప, సత్తముపై భూరిభేరిశబ్దంబులతోన్. 508

వ. ఆసమయంబున సభాసీను లయినముషు లిట్లనిరి. 509

మ. శీతినాథోత్తమ సీచరిత్రము మహాచిత్తంబు మీతాత లు
గృతపోధన్యులు విష్ణుపార్శ్వపదవిం శ గామించి రాజన్యశో
భితోటీరమణిప్రభాన్వితమహాపీఠంబు వర్జింతు రు
న్నతు లై నీవు మహాన్నతుండవు గదా శ నారాయణధ్యాయివై. 510

మ. వసుధాధీశ్వర సీవు మర్త్యతనువున్ శ వర్జించి నిశ్శోక మై
వ్యసనచ్చేదక మై రజోరహిత మై శ వర్తించులోకంబు న
ర్వసమత్వంబునఁ జేరునంతకు భవశద్వాక్యంబులన్ విను నే
దెనకం బోవక చూచు చుండెదము నీరదివ్యప్రభావంబులన్. 511

వ. అని యిట్లు పక్షపాతిశూన్యంబులును మహనీయమాధుర్యగాంభీర్యసౌజన్యధు
ర్యంబులును నై సభావణంబు లాడుచు మూఁడులోకంబులకు నవ్వలి దై నసత్య
లోకంబునందు మూర్తిమంతంబు లై ²నెగడుచున్న నిగమంబులచందంబునం
దేజరిల్లుచున్న ఋషులం జూచి భూవరుండు నారాయణకథాశ్రవణకుతూహలం
డయి సమస్కరించి యిట్లనియె. 512

క. ఏడుదినంబుల ముక్తిం, గూడఁగ నేరితి వచ్చు శ గురుసంసార
క్రీడన మేక్రియ నెడతెగుఁ, జూడుండు మానిండ్రులార శ శ్రుతివచనములన్.

శా. ప్రాప్తుల్ పెద్దలు బ్రహ్మబోధనకళాసారీంలాత్తప్రభా
లుప్రాజ్ఞానమహాంధకారులు దయాశుభ్రత్వాభిరాముల్ మనో
గుప్తంబుల్ సకలార్థశాలములు మీరీకుం గాన వచ్చుం గదా
సప్రాహంబుల ముక్తి కేఁగెడుగతిం శ జర్పించి భాషింపరే. 514

వ. అని యుత్తరానందనుం జాడినవచనంబులకు మును లందఱుఁ బ్రత్యుత్తరంబు
విమర్శించునెడ దై వయోగంబున. 515

—●—●—● కుకమహర్షి పరీక్షిత్తహారానాద్ద కేతెంచట. —●—●—●

సీ. ప్రతినిమేషముఁ బరశ్రబ్రహ్మంబు నీక్షించి, మదిఁ జొక్కి వెలుపల మఱుచువాడు
కమలంబుమీఁదిభృంగములకై వడి మోము, పై నెఱసిన కేశకపటలివాడు
గఱ వ్యాస మాయ సంరగీకరించినభంగి, వసనంబుఁ గట్టక శ వచ్చువాడు
సంగి గాఁడని వెంటఁ శ జాటుభూతములు నా, బాలురహనేశశ్రద్ధములవాడు
తే. మహితపదజానుజంఘారుశ్రమధ్యహస్త, బాహువక్షోగళాననశఫాలకర్ణ

1 యత్నంబున సంసారబంధంబుఁ దప్పించి. 2 నిగమించు. 3 శ్రుతివచనముల్.

- నాసికాగండము స్తకనయనయుగళుఁడై నమవధూతమూర్తివాఁడగుగుడెంచె.
- ఉ. తురని లోకులం గినిసి శ యెగ్గులు వల్కనివాఁడు గోరికల్
గోరనివాఁడు గూటువలఁ శ గూడనివాఁడు వృథాప్రపంచముం
జేరనివాఁడు దైవగతిఁ శ జేరినలాభముఁ జూచి తుష్టుఁడై
నేరనివానిచందమున శ నేర్పులు సూపనివాఁడు వెండియున్. 517
- ఆ. అమృతఃశ్చ ¹హోదశశాబ్దనయోరూప, గమనగుణవిలాసశకాశలములు
ముక్తికాంత సూచి శ మోహిత యగునన, నితరకాంత లెల్ల శ నేమి సెప్ప. 518
- ఆ. వెట్టితనము మాని శ విజ్ఞానమూర్తియై, బ్రహ్మభావమునను శ ²బర్యటింపన్
వెట్టి యంచు శుకునిశవెంట నేతెంతురు, వెలఁదు లర్చకులును శ వెట్టు లగుచు.
- వ. ఇట్లు వ్యాసనందనుం డై నశుకుం డగుగుడెంచిన నందలిమునీంద్రు లమృతానుభా
వుని ప్రభావంబు తెఱం గెఱుందుదురు గావున నిశాసనంబులు డిగ్గి ప్రత్యుత్థా
నంబు నేసిరి పాండవపౌత్రుడు నాయోగిజనశిఖామణి నతిథిసత్కారంబులు
గావించి దండప్రణామంబు నేసి పూజించె మఱియు గ్రహనక్షత్రతారకామ
ధ్యంబునం దేజరిల్లురాకాసుభాకరుండునుంబోలె బ్రహ్మ దేవర్షి రాజర్షి మధ్యంబు
నం గూర్చుండి విరాజమానుం డై నశుకయోగీంద్రు గనుంగొని. 520
- ఉ. ఫాలము నేల మోపి భయశభక్తులతోడ నమస్కరించి భూ
పాలకులోత్రముండు కరశపద్మములకా ముకుళించి నేడు నా
పాలిటిభాగ్య నుట్టిదియై శ పావనమూర్తివి పుణ్యకీర్తి వీ
వేళకు నీవు వచ్చితి విశవేశవిభూషణ దివ్యభాషణ. 521
- మ. అవధూతోత్రమ మంటి నేడు నిను డారయి గంటి నీవంటివి
ప్రవరుం జేర్కొనునంతటన్ భసిత మాఁ శ బాపంబు నాహోటికిన్
భవదాలోకనభాషణార్చనపదప్రత్యుత్తనస్పర్శనా
దివిధానంబుల ముక్తి చేపడుట చింతింపంగ నాశ్చర్యమే. 522
- క. హరిచేతను దనుజేంద్రులు, ధరఁ ద్రుంగెడుభంగి నీపదస్పర్శముచే
గురుపాతకసంఘంబులు, ³పారిమాలుఁ గడయ్య యోగిభూషణ వింటే. 523
- మ. ఎలమిన్ మేనమఱింది యై సచివుఁడై శ యేమేటి మాతాతలన్
ఎలిమిం గాచి నముద్రముద్రితిధరం శ బట్టంబుఁ గట్టించె న
య్యలఘుం డీశుఁడు చక్రి రక్షకుఁడు గా శ కన్యల్ విపద్రక్షకుల్
గలరే వేడెడ భక్తి నాగుణనిధి శ గారుణ్యవారాన్నిధి. 524
- నీ. అవ్యక్తమాధ్మండ శ వై ననీదర్శన, మాఱడిఁ బో నేర శ దభిమతార్థ
నిద్ది గావించుట శ సిద్ధంబు నేఁ డెల్లి, దేహంబు వర్జింతు శ దేహధారి
కేమి చింతించిన శ నేమి జపించిన, నేమి గావించిన శ నేమి వినిన

నేమి నేవించిన నెన్నఁడు సంసార, పద్ధతిఁ బాసినపదవి గలుగు
 తే. నుండు మన రాదు గరుఁడవునయోగివిఘ్నేఁడ, వాపుఁబిడిసతడ వెంతయంత నేవు
 గాని యొక దెన నుండవు న కరుణతోడఁ, జెప్పవే తండ్రి ము క్తికిఁ న జేరు తెరువు.
 వ. అని పరీక్షింపఁ రేంద్రుండు బాదరాయణి నడిగ నని చెప్పి. 526
 క. రాజీవప్రత్యలోచన, రాజేంద్రకిరీటఘటితరత్నమరీచి
 భౌజితపాదాంభోరుహ, భూజనమందార నిత్యసృజ్యవిచారా. 527
 మా. అనుపమగుణహారా న హన్యమానారీపీరా, జనవినుతివిహారాశాసకీచిత్తచోరా
 దనుజఘనసమీరారదానవశ్రీవిదారా, ఘనకలుషకితోరా న కంధిగర్వాపహారా.
 గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితాపిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ
 పాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు
 నందు నైమిశారణ్యవర్ణనంబును శౌనకాదులప్రశ్నంబును సూతుండు నారా
 యణకథాసూచనంబు నేయుటయు వ్యాసచింతయు నారదాగమనంబును నార
 దునిపూర్వకల్పవృత్తాంతంబును బుత్రశోకాతుర యైనద్రుపదరాజనందన కర్ణ
 నుం డశ్వత్థామం దెచ్చి యొప్పగించి గర్వపరిహారంబు నేయించి విడిపించుట
 యు భీష్మునిర్యాణంబును ధర్మనందనురాజ్యాభిషేకంబును గోవిందునిద్వారా
 గమనంబును విరాటకన్యకాగర్భవిద్యమానుం డైనయర్భకు నశ్వత్థామబాణా
 నలంబువలనం బాపి విష్ణుండు రక్షించుటయుఁ బరీక్షిజ్ఞాన్తంబును గాంధారీ
 ధృతరాష్ట్రవిదురులనిర్గమంబును నారదుండు ధర్మజనకుఁ గాలసూచనంబు
 నేయుటయుఁ గృష్ణనిర్యాణంబు విని పాండవులు మహాపథంబునం జనుటయు
 నభిమన్యువుత్త్రుండు దిగ్విజయంబు నేయుచు శూద్రరాజలక్షణలక్షితుం డగు
 కలిగర్వంబు సర్వంబు మాపి గోవృషాకారంబుల నున్నధరణీధర్మదేవతల నుద్ధ
 రించుటయు శృంగికాపభీతుం డై యుత్తరానందనుండు గంగాతీరంబునం బ్ర
 యోపవేశంబున నుండి శుకనందరసంబు నేసి మోక్షోపాయం బడుగుటయు
 ననుకథలం గలవ్రథమస్కంధము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

(శ్రీరామచంద్రా)య పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మహాభాగవతము

ద్వితీయ స్కంధము.

మధ్యక్షచోరక

సోమ వివేకాభిరామ శ్రీ నురవినుతిగణ

స్తోమ నిరలంకృతానుర

రామాసీమంత్రసీమ శ్రీ రాఘవరామా.

1

వ. మహానీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు పరీక్షింపరేంద్రునకు తుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

2

—●—●—●శుకుండు పరీక్షితునకు ముక్తిహర్షము దెల్పుట.—●—●—

సీ. యీతివ నీప్రశ్నంబు శ్రీ సిద్ధంబు మందిది, యాత్మవేదులు మెత్తు శ్రీ రిఖిలశుభద మాకర్ణనీయంబు శ్రీ లయంతసంఖ్యలు గల, 'వందులోపల నిద శ్రీ యధికతరము గృహములలోపల శ్రీ గృహమేధు లగునరు, లాత్మతత్త్వము ²లేకరమైన నెఱుంగ రంగనారతుల నిద్రాస్థైర్య జను రాత్రి, పోవు: గుటుంబాధ్యక్షబుద్ధి నహము

ఆ. పశుకళత్రపుత్రశబంధవదేహాది, సంఘ మెల్లఁ దమకు శ్రీ సత్య మనుచుఁ గాఁపురములు సేసి శ్రీ కడపటఁ జత్తురు, కనియుఁ గాన రంతశకాలసరణి.

3

క. కావున సర్వాత్మకుండు మహావిభవుండు విష్ణుఁ డీశుఁ శ్రీ డాకర్ణింపన్ సేవింపను వర్ణింపను, భావింపను భావ్యుఁ ³డభవభాజి నధివా.

4

ఆ. జనుల కెల్లశుభము శ్రీ సాంఖ్యయోగము దాని, వలన ధర్మనిష్ఠవలన నయిన నంతకాలమందు శ్రీ హరిచింత సేయుట, పుట్టువునకు ఫలము శ్రీ భూవరేంద్ర.

5

తే. అరసి నిర్గుణబ్రహ్మంబు శ్రీ నాశ్రయించి విధినిపేధనివృత్తి సరద్విమలమతులు సేయు చుందురు హరిగుణశచింతనములు మానసంబుల నేప్రొద్దు శ్రీ మానమేంద్ర.

6

- సీ. ద్వైపాయనుఁడు నాదుఁడతఁడ్రీ ద్వాపరవేళ, బ్రహ్మసమ్మిత మైనభాగవతముఁ
బతనంబు నేయించె న బ్రహ్మతత్పరుఁడ నై, యుత్తమశ్లోకలీలత్సనమున
నాకృష్టచిత్తుండ నై పఠించితి నీవు, హరిపాదభక్తుండ నగుటఁజేసి
యెఱిగింతు విన వయ్య న యీభాగవతమున, విష్ణుసేవాబుధి న విస్తరిల్లు
- ఆ. మోక్షకామునకును న మోక్షంబు సిద్ధించు, భవభయంబు లెల్లఁ న బాసిపోవు
యోగినంభుమునకు న నుత్తమవ్రతములు, వాసుదేవనామకన్యనములు. 7
- తరలము. హరి నెఱుంగక యింటిలో బహుభవాయనంబులు మత్తుఁడై
పొరలు చుండెడివెట్టి ముక్తికిఁ న బోవనేర్చునె వాఁడు నం
సరణముం బెడఁబాయఁ డెన్నఁడు న సత్య మాహరినామనం
స్మరణ మొక్కముహూర్తమాత్రము న చాలు ముక్తిద మా నృపా. 8
- సీ. కారవేశ్వర తొల్లి న ఖట్వాంగుఁ డనువిభుం, డిల నేడుదీవుల న నేలు చుండి
శక్రాదిదివిజాలు న సంగ్రామభూముల, నుగ్రదానవులకు న నోడి వచ్చి
తమకుఁ దో డడిగిన న ధరనుండి దివి కేగి, దానవవిభుల నంగదట వధింప
వర మిత్తు మనుచు దేవతలు సంభాషింప, జీవితకాలంబు న సెప్పఁ డిదియ
- ఆ. పరము నాకు నొండునవర మొల్ల ననవుడు, నాయువోకనుహూర్తమంతదడవు
గల దటంచుఁ బలుక న గగనయానమున న, మ్మానవేశ్వరుండు న మహికి వచ్చి.
- క. సిరులం బోలెడికరులను, హరులం దనప్రాణదయిత న లై మనియెడినుం
దరులను హితవగులను బుధ, వరులను వర్జించి గాఢనై రాగ్యమునన్. 10
- క. గోవిందనామకీర్తనఁ, గావించి భయంబు దక్కి న ఖట్వాంగధరి
తీర్థిభుఁడు సూత గొనియెను, గైవల్యముఁ దొల్లి రెండునగడియలలోనన్. 11
- వ. వినుము నీకు నేడుదివసంబులకుం గాని జీవితాంతంబు గాదు తావత్కాలంబు
నం *(బారతాకికసాధనభూతం బగు) పరమఃల్యాణంబు సంపాదించ వచ్చు నం
తకాలంబు డగ్గతీనం బెగ్గడిలక దేహి దేహపుష్కళత్రాదిసిందోహంబువలని
మోహసాలంబు నిష్కామకరవాలంబున నిర్మూలనంబు సేసి గేహంబు వెడలి
పుణ్యతీర్థజలావగాహంబు నేయుచు నేకాంతశుచిప్రదేశంబున విధివత్ప్రకారం
బునం గుళాజినచేలంబులతోడం గల్పితాననుండు మానసంబున*(నిఖలజగత్సవి
తీర్థకరణసమర్థం బై) యకారాదీప్రవర్ణకలితం బై బ్రహ్మబీజం బై సప్రణవంబు
సంస్మరించుచు వాయువుల జయించి విషయంబుల వెంట నంటి గెంటి పాఠికి యిం
దియంబుల బుద్ధిసారథి యై మనోనామకంబు లై నవగ్గంబుల బిగ్గఁ బట్టి
మొగ్గం దిగిచి దట్టంబు లై నకర్మఘట్టంబుల నిట్టట్టు మెట్టెడుమనంబును శే
ముషీబలంబున నిరోధించి భగవదాకారంబుతోడ బంధించి నిర్విషయం బైన
మనంబున భగవత్పాదాద్యవయవంబులం గ్రమంబున ధ్యానంబు నేయుచు

* కుండలికరణములు మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినయధికపాఠములని మీఁద నెల్లఁదెలియునది.

రజస్తమోగుణంబులచేత నాక్షిప్తంబైనది త్తంబు విమూఢంబైన ధారణా
వశంబునం దద్గుణంబులవలన నయ్యేడిమలంబులం జెడిచి నిర్మలచిత్తంబునం
బరమం బైనవిష్ణుపదంబునకుం జను ధారణానియమంబున * (నుభాత్మకం బగు
విషయంబు నవలోకించు) యోగికి భక్తిలక్షణంబైన యోగాశ్రయంబున వేగంబు
మోక్షంబు సిద్ధించు ననిన యోగీంద్రునకు నరేంద్రుం డిట్లనియె. 12

క. ధారణ యేక్రియ నిలుచును, ధారణ కేరూప మెద్ది శ ధారణ యనఁగా
ధారణ పురుషుమనోమల, మేరీతి హరించు నాకు శ నెఱిగింపఁ గడే. 13

వ. అనిన విని రాజునకు నవధూతవిభుం డిట్లనియె. 14

ఆ. పవనము ¹నియమించి త పరివృతసంగుఁ డై, యింద్రియముల²వర్గ శ మెల్ల మాపి
హరివికాలయాపరమందుఁ జిత్తియుఁ జేర్చి, నిలుప వలయు బుద్ధి³ నెఱిపి బుధుఁడు.

వ. వినుము భగవంతుం డై నహరి విరాడ్విగ్రహంబునందు భూతభవిష్యద్వర్తమా
నం బైనవిశ్వంబు విలోక్యమానంబగు ధరణీసలిల తేజస్సమీరణగగనాహంకార
మహాత్మత్వంబు లనియెడినప్తావరణంబులచేత నావృతం బగుమహాండకోశం
బైనశరీరంబునందు ధారణాశ్రయం బయినవై రాజపురుషుండు దేజరిల్లు నవ్వు
హాత్తునికీ బాదమూలంబు పాతాళంబు పార్ణిభాగపాదాగ్రభాగంబులు రసా
తలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు జంఘలు తలాతలంబు జానుద్వయంబు
మృతలంబు దొడలు వితలాతలంబులు జఘనంబు మహీతలంబు నాభీవివరంబు
నభస్తలంబు వక్షంబు గ్రహతారకాముఖజ్యోతిస్సమాహనమేతం బగు ⁴నువ
ర్లోకంబు గ్రీవంబు మహర్లోకంబు ముఖంబు జనలోకంబు లలాటంబు దపో
లోకంబు శీర్షంబు సత్యలోకంబు బాహుదండింబు లింద్రాదులు గర్జంబులు
దిశలు శ్రవణేంద్రియంబు శబ్దంబు నాసాపుటంబు లశ్వీదేవతలు ఘ్రాణేంద్రి
యంబు గంధంబు వదనంబు వహ్ని నేత్రంబు లంతరిక్షంబు చక్షురింద్రి
యంబు సూర్యుండు రేవగళ్లు తెప్పలు భూయుగ్మవిజృంభణంబు బ్రహ్మపదంబు
దాలువులు జలంబులు జిహ్వేంద్రియంబు రసంబు వేదంబులు బ్రహ్మరంధ్రంబు
దంష్ట్రలు దండధరుండు దంతంబులు పుత్రాదిస్నేహకళలు నగవులు జనో
న్మాదకరంబు లయినమాయావిశేషంబులు కటాక్షంబు లనంతసర్గంబులు పెద
వులు వీరడాలోభంబులు స్తనంబులు ధర్మమార్గంబులు వెన్నధర్మమార్గంబు
మేధ్యంబు ప్రజాపతి నృపణంబులు మిత్రావరుణులు జతరంబు సముద్రంబులు
శల్యసంఘంబులు గిరులు నాడీనివహంబులు సదులు దనూరుహంబులు దరువులు
నిశ్చాస్యంబులు వాయువు స్తాయంబు నిరవధికం బయినకాలంబు ⁵గర్జనంబులు
నానావిధజంతునివహనంవృతసంసరణంబులు శిరోజంబులు మేఘంబులు గట్టు

పుట్టంబులు సంధ్యలు హృదయంబు ప్రధానంబు సర్వ...
 జై నమనంబు చంద్రుండు చి త్తంబు మహా త్త త్వంబహంకారంబు రుద్రుండు డక్ష్వా
 శ్వతర్కుష్ట గజంబులు సఖంబులు కటిప్ర దేశంబు పశుమృగాదులు విచిత్రంబు
 లై నాయాలాపనై పుణంబులు పక్షులు బుద్ధి మనువు నివాసంబు పురుషుండు వజ్రా
 దులై నస్వరవి శేవంబులు గంధర్వవిద్యాధరచారణాప్సరస్సమూహంబులు స్మృతి
 ప్రహ్లాదుండు వీర్యంబు దై త్యదానవానీకం బయి యుండు మతియు నమ్మహా
 విభునకు ముఖంబు బ్రహ్మగులును భుజంబులు శ్రీ యులు నూగులు వై శ్యులును
 జరణంబులు శూద్రులును నామంబులు నానావిధంబు లై నవసురు ద్రాది దేవ
 తాభిధానంబులును ద్రవ్యంబులు హవిర్యాగంబులును గర్భంబులు యజ్ఞ ప్రయో
 గంబులును సగు నిట్టిసర్వమయుం జై నపరమేశ్వరునివిగ్రహంబు బుద్ధిమంతుఁ
 డై ముముక్షు వై నవాఁడు మనంబున ననుసంధానంబు సేయ వలయు నని
 వక్కాణించి వెండియు ని ట్లనియె.

16

క. హరిమయము విశ్వ మంతయు, హరి విశ్వమయుండు సంశయము పని లే దా
 హరిమయము గానిద్రవ్యము, పరమాణువు లేదు సంశయపావన వింటే.

17

సీ. కలలోన జీవుండు శ గౌతూహలంబునఁ, బెక్కు దేహంబులఁ శ బేరు వడసి
 యిందియంబుల వెంట శ నెల్ల వృ త్తంబులు, నీక్షించి మతి తన్ను శ నెఱుంగుకరణి
 నఖిలాంతరాత్మకుఁ శ డగుపరమేశ్వరుఁ, డఖిలజీవులహృదయముల నుండి
 బుద్ధివృత్తుల నెల్ల శ బోధి యై వీక్షించు, బంధబద్ధుఁడు గాఁడు శ పాశభవమున
 తే. సత్యుఁ డానందబహుళవిశ్వానమూ ర్తి, యతని సేవింప నగుఁగాక శ యన్య సేవఁ
 గలుగ నేరవు కై వల్య శ గౌరవములు, సాయ దెన్నఁడు సంసారబంధ మధిప.

18

మ. బహువర్ణంబులు బ్రహ్మ దొల్లి జగ ముత్యాదింప విన్నాణి గా
 క హరిస్మార్థనభారణావళమునం శ గాదే యమో ఘోల్లన
 న్నహనీయోజ్జ్వలబుద్ధి యై భవననిర్మాణప్రభావంబుతో
 విహరించెన్ సరనాథ జంతునివహానవిర్భావనిర్ణేత యై.

19

ప. విను మూఢుండు శబ్దమయవేదమార్గం జై నకర్మఫలబోధనప్రకారంబునవ్యర్థం
 బు లై నస్వర్గాది నామలోక సుఖంబుల నిచ్చయించుచు మాయామయమార్గం
 బున వాసనామూలంబున నిద్రించువాఁడు గలలు గను తెఱంగునం బరిభ్రమిం
 చుచు నిరవద్యసుఖలాభంబుం జెందఁడు తన్నిమి త్తంబున విద్వాంసుండు నామ
 మాత్రసారంబు లగుభోగ్యంబులలోన నెంతట దేహనిర్వహణంబు సిద్ధించు
 నంతియ కై కొనుచు నప్రమత్తుం డై సంసారంబు సుఖం బని నిశ్చయింపక
 యొండుమార్గంబున సిద్ధి గల దని చూచి పరిభ్రమణంబు సేయు చుండు.

20

సీ. కమనీయభూమిభాగములు లేకున్నవే, పడియుండుటకు దూదిరపలువు లేల

- సహజంబు లగుకరార్జలులు లే కున్నవే, భోజనభాజనసపుంజ మేల
వల్కులాజనకుకారవధులు లే కున్నవే, కట్ట దుకూలసంఘంబు లేల
గొనకొని వసియింపక గుహలు లే కున్నవే, స్రాసాదసాధాదిరపటల మేల
లే. ఫలరసాదులు గురియవే క పాదపములు, స్వాదుజలముల నుండవే క సకలనదులు
పొనఁగ భిక్షులు వెట్టరే క పుణ్యసతులు, ధనమదాంధులకొలు వేల క తాపములకు.
- క. రక్షకులు లేనివారల, రక్షించెద ననుచుఁ జక్రి క రాజై యుండన్
రక్షింపు మనుచు నొకనరు, నక్షముఁ బ్రార్థింప నేల క యాత్మజ్ఞులకున్. 22
- వ. అని యిట్లు చిత్తంబున స్వతస్సిద్ధుండును నాత్మయు నిత్యుండును సత్యుండును
భగవంతుండును నై సవానుడేవుని భజించి తదీయసేవానుభవానందంబున
సంసారహేతు వగునవిద్యవలన బుద్ధిమంతుండు విడివడుం గావున. 23
- మ. హరిఁ జింతింపక మత్తుఁ డై విషయచింతాయత్తుఁ డై చిక్కి వా
సరముల్ ¹ద్రోసెడువాఁడు కింకరగదాసంతాడితోరమ్ముఁ డై
ధరణీశోత్తమ దండభృన్నివసనద్యారోపకంఠోగ్రవై
తరణీవహ్ని శిఖాపరంపరలచే క దగ్ధుండు గా కుండునే. 24
- క. మొత్తుదురు గదల మంటల, కెత్తుదు రడ్డంబు దేహ క మింతింతలు గా
నొత్తుదు ²రసిస్త్రి కలను, హత్తుదురు కృతాంతభటుల క హరివిరహితులన్. 25
- వ. మఱియు హరిచరణకమలగంధరసాస్వాదనం బెఱుంగనివారలు నిజకర్తృబంధం
బుల దండధరమందిరద్వార గేహశీసమీపజాబ్జల్యమానవై తరణీతిరంగిణీదహన
దారుణజ్వాలాజాలదండవ్యామానదేహులం గూడి శిఖిశిఖావగాహంబుల నొం
దు చుండుదురు మఱియు విజ్ఞానసంఘన్ను లై మన్నప్రపన్నులు మాయాప
న్నులు గాక విన్నాణంబునం దమతిమహృదయాంతరాళంబులం బ్రాదేశమాత్ర
దివ్యదేహుండును దిగిభరాజశుండాదండసంకాశదీర్ఘచతుర్బాహుండును గం
దర్పకోటిసమాననుండరుండును ధృతమందరుండును రాకావిరాజమానరాజ
మండలసన్నిభవదనుండును సౌభాగ్యసదనుండును బ్రభాతకాలభాసమాన
భాస్కరిబింబప్రతిమానవిరాజితపద్మరాగిరత్నరాజీవిరాజమాన కిరీటకుండలుం
డును శ్రీవత్సలక్షణలక్ష్మీతవత్సోమండలుండును రమణీయకాన్తుభరత్నఖచిత
కంఠికాలంకృతకంధరుండును నిరంతరపరిమళమిళితవనమాలికాబంధురుండును
నానావిధగంభీరహరి కేయూరకటకకంఠమేఖలాంగుళీయకవిభూషణవ్యాతనము
జ్వలంబును నిటలతటవిలంబమానవిమలస్నిగ్ధనీలకుంచితకుంతలుండును ద
రుణచంద్రచంద్రికాధవళమందహనుండును బరిపూర్ణకరుణావలోకనభూభంగ
సంనూచితిసుభగసంతతానుగ్రహలీలావిలాసుండును మహాయోగిరాజవిలసితవ్యా
దయకమలకర్ణికామధ్యసంస్థాపితవిలసితచరణకిసలయుండును సంతతానందము

యుండును నహస్రకోటిసూర్యసంఘాతసన్నిభుండును మహావిభుండును నై నపర
మేశ్వరుని మనోధారణావశంబున నిలిపికొని తదీయగుల్ఫచరణాకానుజంఘాద్య
వయవంబులం గ్రమంబున నొక్కొకటిని బ్రతిక్షణంబును ధ్యానంబునేయుచు
నెంతకాలంబునకుఁ బరిపూర్ణనిశ్చలభక్తియోగంబు సిద్ధించు నెంతకాలంబునుం
దదీయచింతితత్పరు లై యుండు రని మఱియు ని ట్లనియె. 26

సీ. ఆసన్నమరణార్థి శ యైసయతీశండు, గాలదేశములను శ గాచికొనఁడు
తనువు విసర్జించునీతలఁపు జనించిన, భద్రాసంఘః డై శ పాణావవను
మనసుచే నిర్జించి శ మానసవేగంబు, బుద్ధిచే ¹ భంగించి శ బుద్ధి దెచ్చి
క్షేత్రజ్ఞతోఁ గూర్చి శ క్షేత్రజ్ఞ నాత్మలో, పలఁ జేర్చి యాత్మను శ బ్రహ్మమందుఁ
తే. గలిపి యొక్కటి గావించిరగారవమున, శాంతితోడ నిరూఢుఁ డై శ సకలకార్య
నివహమెల్లనుదిగనాడినీత్యనుభము, వలయు నని చూచు నటమీఁదరవనుమతీశ.

వ. వినుము పరమాత్మయైస బ్రహ్మంబునందుఁ గాలదేశసత్త్వరజస్తమోగుణాహంకా
రమహత్తత్త్వప్రధానంబులకుఁ బ్రభుత్వంబు లేదు కావునం బరమాత్మవ్యతిరి
క్తంబు లేదు లేదని సకలం బుత్సర్వనంబుసేసి దేహదులయం దాత్మత్వంబు విస
ర్జించి యన్యసౌజన్యంబు మాని పూజ్యౌ బయినహరిపదంబుం బ్రతిపదంబును
హృదయంబున నాలింగనంబు సేసి పరమపదంబు వైష్ణవం బని సత్పురుషులు
దెలియుదు రివ్విధంబున విజ్ఞానదర్శనబలంబున నిర్దగ్ధవిషయవాసనుం డై
క్రమంబున నిరపేక్షత్వంబున. 28

సీ. అంఘ్రిమూలమున మూలాలాధారచక్రంబు, బీజించి స్థాణంబు శ బిగియఁ బట్టి
నాభీతలముఁ జేర్చి శ నయముతో మెల్లన, హృత్సరోజముమీఁది శ కెగయఁ బట్టి
యటమీఁద సురమందుఁహత్తించి క్రమృతఁ దాలుమూలమునకుఁ దదతిమి నిలిపి
మతముతో భ్రామ్యుగరమధ్యంబుఁ జేర్చి దృక్, కర్మ నాసాన్యమాశ్చర్యములుమాసి

ఆ. యిచ్చ లేనియోగి శ యెలమి ముహూర్తార్థ, మింద్రియానుపంగ శ మింతలేక
స్థాణముల లయించిరబ్రహ్మచంద్రముచించి, బ్రహ్మమందుఁ గలయుఁ శరారవేంద్ర.

వ. మఱియు దేహత్యాగకాలంబున నింద్రియంబులతోడిసంగమంబు విడువనివాఁ
డు వానితోడన గుణసముదాయరూపం బగుబ్రహ్మాండంబునందు ²భేదరసిద్ధవి
హారయోగ్యంబును నణిమాదికసకలైశ్వర్యసమేతంబును నై నపరమేష్ఠిపదం
బుఁ జేరు విద్యాతపోయోగసమాధిభజనంబు సేయుచుఁ బవనాంతర్గతిలింగశరీ
రు లై నయోగీశ్వరులకు బ్రహ్మాండబహిరంతరాళంబులు గతి యని చెప్పుదు
రగ్గతికి నేరికిం గర్తంబులం బోవరాదు యోగి యగువాఁడు బ్రహ్మలోకంబు
నకు నాకాశపథంబునం బోవుచు సుషుమ్ననాడివెంట నగ్ని నధిదేవతం జేసి
జ్యోతిర్తయం బై న తేజంబున నిర్మలుం డై యెందునుం దగులువడక తారా

1. బుద్ధించి; బుద్ధిచించి. 2. 'భేద...సమేతంబును గుణసముదాయరూపంబును నై నపరమే. త్రా. ప్ర.

మండలంబుమీఁద నూర్యాదిద్యువాంతపదంబులఁ గ్రమక్రమంబున నతిక్రమించి హరిసంబంధం బయినశింశుమారచక్రంబుఁ జేరి (యొంటిరి యగుచుఁ) బరమానుభూతం బయినలింగశరీరంబుతోడ బ్రహ్మవిదులకు నెల వైనమహర్లోకంబుఁ జొచ్చి మహాకల్పకాలంబు క్రీడించుచుఁ గల్పాంతం బైన ననంతము భానలక్ష్మాలాజాలదండవ్యామానం బగులోకత్రయంబు నీక్షించుచుఁ దన్నిమి త్తనంజాతానలదాహంబు సహింపం జాలక.

30

సీ. ఇలమీఁద మనువు లీశరేడ్వరుఁ జనువేళ, దివస మై యెచ్చోటఁ శ దిరుగుచుండు మహానీయసిద్ధవిరమానసంఘము లెందు, దినకరప్రభము లై శ తేజరిల్లు శోకజరామృత్యుశోషణభయదుశిఖి, నివహంబు లెందు జరనింప కుండు విష్ణుపదధ్యాన శ విజ్ఞానరహితుల, శోకంబు లెందుండి శ చూడ వచ్చుఁ

ఆ. బరమసిద్ధయోగిశభాషణామృత మెందు, శ్రవణావర్ష మగుచు శ జరగుచుండు నట్టిబ్రహ్మలోకశ్రమందు వసించును, రాజవర్ష తిరిగి శ రాఁడు వాఁడు.

31

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు పుణ్యాతిరేకంబున బ్రహ్మలోకగతు లైనవారు కల్పాంతరంబునం బుణ్యతారతమ్యంబుల నధికారవిశేషంబు నొందువార లగుదురు బ్రహ్మాదిదేవతాభజనంబునగ జనువారు బ్రహ్మజీవసంబునకాలంబు బ్రహ్మలోకంబున వసియించి ముక్తు లగుదురు నారాయణచరణకమలభ క్తిపరాయణత్వంబునం జనినవారు నిశేచ్ఛావశంబున నిరర్థగమములై బ్రహ్మాండంబు భేదించి మహోన్నతం బగువైష్ణవపదంబు నారోహింతు రీశ్వరాధిష్ఠితం బైనప్రకృతియంశంబున మహత్తత్త్వం బగు మహత్తత్త్వాంశంబున సహంకారం బగు సహంకారాంశంబున శబ్దతత్త్వం బగు శబ్దతత్త్వాంశంబున గగనం బగు గగనాంశంబున స్పర్శతత్త్వం బగు స్పర్శతత్త్వాంశంబున సమీరణం బగు సమీరణాంశంబున రూపతత్త్వం బగు రూపతత్త్వాంశంబువలనఁ దేజంబగుఁ దేజోంశంబున రసతత్త్వం బగు రసతత్త్వాంశంబువలన జలంబగు జలాంశంబున గంధతత్త్వం బగు గంధతత్త్వాంశంబునఁ బృథివి యగు వానిమేళనంబునం జతుర్దశభువనాత్మకం బైనవిరాడూప్యంబగు నాచూపంబునకుఁ గోటియోజనవికాలంబైనయండకటాహంబు ప్రథమావరణంబైన పృథ్వియగు దీనిఁ బంచాశతోక్తిటివికాలం బని కొందఱువలుకుదు రియ్యావరణంబుమీఁద నలిల తేజస్సమీరగగనాహంకారమహత్తత్త్వంబు లనియెడియావరణంబులు గ్రమంబున నొండొంటికి వశగుణోత్తరాధికంబు లై యుండు నట్టియేడింటిమీఁదఁ బ్రకృత్యావరణంబున మహావ్యావకం బగుబ్రహ్మాండంబు భేదించి వైష్ణవపదారోహణంబునీయు వాఁడు నిర్భయుండై మెల్లన లింగదేహంబునఁబృథివ్యాత్మకత్వంబునొంది యట్టి పృథివ్యాత్మకత్వంబున ఘ్రాణంబున గంధంబును జలాత్మాకత్వంబున రసనేంద్రియంబున రసంబును దేజోరూపకత్వంబున దర్శనంబునరూపంబును సమీరణాత్మ

ఆ. పరమభాగవతులు ౩ పాటించుపథ మిది, యీపథమున యోగి ౩ యేగనేని
మగిడి రాఁడు వాఁడు ౩ మఱి సంశయము లేదు, కల్పశతములైననాగారవేంద్ర.
వ. వినుము నీ వడిగినసద్యోముక్తియుఁ గ్రమముక్తియు ననియెడునీరెండుమార్గం
బులు వేదగీతలందు వివరింపబడియె వీనిం దొల్లి భగవంతుం డైనవాను
దేవుండు బ్రహ్మచేత నారాధితుం డై చెప్పె సంసారప్రవిప్లుం డైనవానికీ
దపోయోగాదు లయినమోక్షమార్గంబులు పెక్కులు గల వందు భక్తిమార్గం
బుకంటె సులభంబు లేదు.

మ. విను మంభోజభవ్రండు మున్ను మదిలో १ వేదంబు మువ్వాటు¹న
 మ్మనమందం దలపోసి యెంతయుఁ బరారమర్పించి మోక్షంబు ద
 క్కినమార్గంబునవెంట లే దనుచు భక్తి జింత నేనెఁ జనా
 గ్గను నాత్మశ్శ్రుతి నిర్వికారుఁ డగుచు १ దవార్గనిశ్చేత యె.

35

ని. ఆఖలభూతిములందు శ నాత్మరూపంబున, నీశుండు హరి యుండు శ నల్లస్త్రాదు
 బుద్ధ్యాదిలక్షణంబులఁ గానఁబడును మహత్వేననీయుఁ డశహర్షిశంబు
 వందనీయుఁడు భక్తైవత్యలుం డత్యంత, నియతుఁ డై నతతంబు శ నియతబుద్ధి
 నాత్మరూపకుఁ డగు శ హరికథామృతమును, గర్హపుటంబులఁ శ గాంక్ష దీరఁ

తే. స్త్రీలుచుండెడుధన్యులు ౩ కుటిలబహుళ, విషయమలినీకృతాంగముల ౩ వేగవిడిచి
విష్ణుదేవునిచరణారవిందయుగము, కడకు జనుదురు సిద్ధంబు ౩ గౌరవేంద్ర. ౩6

క. మానుషజన్మము నొందిన, మానవులకు లభ్యమానమగుగుణలకు మహా
జ్ఞానులకుఁ జేయ వలయువి, ధానము నిగదింపఁబడియే శ్రధరణీనాథా. 87

వ. వినుము బ్రహ్మవర్చసకాముఁడైనవానికి వేదవిభుం డగుచతుర్వ్యుండును నింద్రియసాటవకామునకు నింద్రుండును బ్రజాకామునకు దత్తాద్రప్రజాపతులును భోజనకామునకు సదితియు స్వర్గకామునకు నాదిత్యులును రాజకామునకు విశ్వదేవతలును దేశప్రజాసాధనకామునకు సాధ్యులును శ్రీకామునకు దుర్గయుఁ దేజస్కామునకు నగ్నియు వసూకామునకు వసువులును వీర్యకామునకు వీర్యప్రదు

1. మరైన యజ్ఞకర్మముతోడ సంధము. 2. బుద్ధివిశేషముంబులఁ గానఁ.

అగురుద్రులును నాయుష్కామునకు నాశ్వినదేవతలును బుష్టికామునకు భూమి
యుఁ బ్రతిష్ఠాకామునకు లోకమాత లైన గగనభూదేవతలును సౌందర్యకాము
నకు గంధర్వులును గామినీకామునకు సప్తస యైనయూర్వశియు సర్వాధిపత్య
కామునకు బ్రహ్మయుఁ గీర్తికామునకు యజ్ఞంబులును విత్తసంచయకామునకుం
బ్రచేతనుండును విద్యాకామునకు నుమావల్లభుండును దాంపత్యప్రీతికామునకు
నుమాదేవియు ధర్మాగ్రకామునకు నుత్తమశ్లోకుం డగువిష్ణువును సంతానకాము
నకుఁ బితృదేవతలును రక్షకామునకు యశ్శులును బలకామునకు మరుద్గణం
బులును రాజత్వికామునకు మనురూపదేవతలును శత్రుమరణకామునకుఁ గోణ
పాలకుం డైనరాక్షసుండును భోగకామునకుం జంద్రుండును భజనీయు అగు
దురు మతీయును.

38

క. కామింపకయును సర్వముఁ, 'గామించియు నైన ముక్తిఁ గామించి తగఁ
'లోమించి పరమపురుషుని, నేమించి 'భజించుఁ దత్త్వనిపుణుం డధిపా. 39

మ. అమరేంద్రాదులఁ గొల్పుభంగి జనుఁ డానందబాహు సేవింపఁగా

విమలజ్ఞానవిరక్తియుక్తు లొదవుఁ గ వేయేల భూనాథ త

త్కమలాధీశకథానుధారసవదీరకల్లోలమాలాపరి

భగ్నమ మెవ్వారికి నైన గర్భయుగభీరవర్చంబు గా కుండునే.

40

వ. అని యిట్లు రాజునకు శుకుండు సెప్పె ననిన విని శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె.

క. వరతాత్పర్యముతో నిటు, భగతాన్వయవిభుఁడు శుకునిరపలుకులు విని స
త్వరతాయుతుఁ డై శ్రేయ, స్కరతామతి నేమి యడిగె గ గణతింపఁ గడే.

క. ఒప్పడిహరికథ లెయ్యవి, సెప్పెడినో యనుచు మాకుఁ గ జిత్రోత్కంఠల్
గుప్పలుగొను చున్నవి రుచు, లుప్పతిల్ నీమనోహర్యోక్తులు వినఁగన్.

43

వ. అనిన విని సూతుం డిట్లనియె.

44

క. తూలెడికూఁకటితోడను, బాలురతో నాడు చుండి గ బాల్యము నమహీ

పాలుఁడు హరిచరణార్చన, హేలాలనుఁ డగుచు నుండె గ నెంతయునియతిన్.

45

వ. అట్టిపరమభాగవతుం డైనపాండవేయునకు వాసుదేవపరాయణుం డైనశుకుం
డిట్లనియె.

46

నీ. వాసుదేవశ్లోకశ్రవార్త లాలించుచుఁ, గాల మేపుణ్యుండు గడపు చుండు

నతనియాయువుఁ డక్క శనన్యులయాయువు, నుదయాస్తమయములను గ్రక్కరుఁడు

వంచింది కొని పోవునవాఁ డది యెఱుంగక, జీవితీయ బెక్కిండ్లు గ సిద్ధ మనుచు

సంగనాపుత్రగేహరామవిత్తాది, సంసారహేతుకశసంగసుఖముఁ

తే. దగిలి వర్తింపఁ గాలంబురతటి యెఱింగి, దండధరింకెంకరులు వచ్చి గ తాడనములు
నేసి కొనిపోవఁ బుణ్యంబురసేయ నై తి, బాపరతి నై తి నని బిట్టరవలరెంచు.

వ. అది గావున.

48

సీ. అలరుజోపములతో నశ్రవణకవంబులై, బ్రదుకవే వనములఁ గ బాదవములు
ఖాదనమేహనాశకాంక్షలఁ బశువులు, జీవింపవే గ్రామనీమలందు
నియతిమై నుచ్చావసరినిశ్శావసవనముల్, ప్రాపింపవే చర్మభస్మీకలును
గ్రామసూక్రశునక శ్రేణు లింటింటఁ, దిరుగువే¹దుర్యోగగదీనవృత్తి [పు
తే. నుష్టభరములు మోవవేయురుభరములఁ, బుండరీకాక్షునెఱుంగనిపురుషవశు
లడవులందు నివాసమునలందుఁ బ్రాణవిషయభరయు క్తిలోనుంటవిఫల మధివ.

సీ. విష్ణుక్షీర్తనముల న విసనికర్ణంబులు, గొండలబిలములు న గువలయేళ
చక్రిపద్యంబులఁ న జమవనిజిహ్వాలు, గప్పలజిహ్వాలు న గౌరవేంద్ర
శ్రీమనోనాథు నీరక్షింపనికన్నులు, గేఱిచ్చాక్షులు న గీర్దియిత
కమలాక్షుపూజకుఁ న గానిహస్తాంబులు, శవముహస్తంబులు న సత్యవచన
ఆ. హరిపదతులసీదనభామోదరతి లేని, ముక్కు పందిముక్కు న మునిచరిత్ర
గరుడగమనుభజననగతి లేనిపదములు. పాదపములపాదనటల మనఘ. 50

సీ. నారాయణునిదివ్యనామాక్షరములవై, గరంగనిమనములు న గతినశిలఁగు
మురవై రికధలకు న ముదితాశ్రురోమాంచ, మిళితమై యుండనిమేను మొద్దు
చక్రికి మొక్కనిరజడునియాడల నున్న, కనకకిరీటంబు న గట్టెమోపు
మాధవార్పితముగా న మననిమానవుసిరి, వనదుర్గచంద్రికానవై భవంబు
ఆ. కైటభారిభజన న గలిగి యుండనివాఁడు, గాలిలోన నుండి న కదలుళవము
కమలనాభుపదముఁ న గననివానిబ్రదుకు, పసిడికాయలోనినప్రాణిబ్రదుకు. 51

వ. అని యిట్లు పలికినవై యానకివచనంబుల కాత్తరేయుం డానందకందళితహృద
యుం డై నిర్మలమతివిశేషంబున. 52

ఆ. నుతుల హితుల విడిచి న చుట్టల విడిచి యి, ల్లాలి విడిచి బహుబరలాళి విడిచి
రాజు హృదయ మిడియె న రాజీవనయనువై, ధనము విడిచి జడ్డునదనము విడిచి.

వ. ఇట్లు మృత్యుభయంబు నిరసింది ధర్మార్థకామంబులు సస్మయిసింది పురుషోత్తము
నందుఁ జిత్తంబు విన్యసింది హరిలీలాలక్షణంబు²లుపన్యసింపు మనుతలంపున
నరేంద్రుం డిట్లనియె. 54

క. సర్వాస్త్వి వాసుదేవుని, సర్వజ్ఞఁడ వైననీవు న సంస్తుతి సేయన్
సర్వభ్రాంతులు వదలె మ, హోరీమరవర్య మానసోత్సవ మగుచున్. 55

సీ. ఈశుండు హరి విష్ణుఁ న డీవిశ్వ మేరితిఁ, బుట్టించు రక్షించుఁ న బాలియఁ జూచు
బహుశక్తియుతుఁ డగునభగవంతుఁ డవ్యయుఁ, డాది నేత్రకుల న నాశ్రయించి
బ్రహ్మశక్రాదిరూపముల వినోదించె, గ్రమముననో యేకరకాలముననో
ప్రకృతిగుణంబులఁ న బట్టి గ్రహించుట, నేకత్వమున నుండునీశ్వరుండు

1 దుర్యోగగ్రాధీన మగుచు. 2 అపన్యసింది మను.

- ఆ. భిన్నమూర్తి యగుచుఁ గల కుక్కువిధంబుల, నేల యుండు నతని కేమి చిక్క
నుండ కున్నఁ దావరసోత్తమ తెలుపవే, వేడ్క నాకు సర్వవేది వీవు. 56
- మ. అనిన నయ్యుత్తరానందనువచనంబులకు నిరుత్తరుండు గాక నదుత్తరప్రదానకు
తూహలుం డై లోకోత్తరగుణోత్తరుం డై నతాపసోత్తముండు దనచిత్తంబున.
ను. పరుఁ డై యీశ్వరుఁ డై మహామహిముఁ డై కప్రాదుర్భవస్థాననం
హారణక్రిడనుఁ డై త్రిశక్తియుతుఁ డై కయంతర్గతజ్యోతియై
పరమేష్ఠిప్రముఖామరాధిపులకుం క బ్రాహ్మింప రాకుండుదు
స్తరమార్గంబునఁ దేజరిల్లుహరికిం క దత్తార్పి నై మృక్కైదన్. 58
- వ. మఱియు సజ్జనదురితసంహారకుండును దుర్జననివారకుండును సర్వరూపకుండును
బరమహంసాశ్రమప్రవర్తమానమునిజన హృదయకమలకర్ణి కామధ్యప్రదీపకుం
డును సాత్వికశ్రేష్ఠుండును నిఖిలకల్యాణగుణగరిష్ఠుండును బరమభక్తియుక్తను
లభుండును భక్తిహీనజన్మదుర్లభుండును నిరతిశయనిరుపమనిరవధిక ప్రకారుండు
ను నిజస్వరూపబ్రహ్మవిహారుండును నై నయప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 59
- ఉ. 1 ఏవిభువందనార్చనము క లేవిభుచింతయు నామకీర్తనం
లేవిభులీల లద్భుతము క లెప్పుడు సంక్రమణంబు సేయ దో
పావలిఁ బాసి లోకము కుకభాయతవృత్తిఁ జెలంగు నంద్రు నే
నావిభు నాశ్రయించెద నకృపాఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 60
- ఉ. ఏవరమేళుపాదయుగ క మెప్పుడుఁ గోరి భజించు నేర్పరుల్
లోపలిబుద్ధితో నుభయలోకములందులబడ్డఁ బాసి యే
తాపము లేక బ్రహ్మగతిఁ క దారు జితశ్రము లై చరింతు కే
నావరమేళు మృక్కైద నకృపాఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 61
- చ. తపములఁ జేసి యైన మఱి క దానము లెన్నియుఁ జేసి యైన నే
జపములఁ జేసి యైన ఫలసంచయ మెవ్వనిఁ జేర్చ కున్న హే
యపదము లై దురంతవిపరదాస్థితి నెప్పుడు నొప్పు చుండు న
య్యవరిమితున్ భజించెద నకృపాఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 62
- మ. యవనవ్యాధపులిందహూణకమకంకాభీరచండాలసం
భవులుం దక్కినసావవర్తనులు నేరభద్రాత్ము సేవించి భా
గవతశ్రేష్ఠుల డాసి కుద్ధతను లై కల్యాణు లై యుండు రా
యవికారుం బ్రభవిష్టు నాదుమదిలో క నశ్రాంతమున్ మృక్కైదన్. 63
- మ. తపముల్ సేసిననో మనోనియతిన్ క దానవ్రతావృత్తిన్
జపమంత్రంబులన్ శ్రుతి స్మృతులన్ క నద్భక్తిన్ యెట్లు ల
భవదుం డా నని బ్రహ్మగుప్తముఖురల్ క భావించు రెవ్వని న

- య్యవవర్గాధిపుఁ డాత్మమూర్తి నులభంశ డౌ గాక నా కెప్పుడున్. 64
- క. శ్రీపతియు యజ్ఞపతియుఁ బ్ర, కాపతియున్ బుద్ధిపతియు శ జగదధిపతియున్
భూపతియు యాదవశ్రేణీపతియున్ గతియు నై సరనిపుణు భజంతున్. 65
- మ. లఘుపూ కాక కడున్ మహావిభవుఁడో శ యచ్చినుఁడో చిన్నుఁడో
గుణియౌ నిర్గుణుఁడో యటంచు విబుధుల్ శ గుంతీభవ త్తత్త్వమా
ర్గణులై యేవిభుపాదపద్మభజనోత్కర్షంబులం ద త్త్వవీ
క్షణముం జేసెద రట్టివిష్ణుఁ బరమున్ శ సర్వాత్మ సేవించెదన్. 66
- మ. జగదుత్పాదనబుద్ధి బ్రహ్మకు మదిన్ శ సంధింప నూహించి యే
భగవంతుండు సరస్వతిం బనుప నాశపద్మాస్య డా నవ్యభున్
మగనిం గా¹నియమించి తద్భువనసాశ్రమాజ్యస్థితిన్ సృష్టిసా
రగుఁ జేసెన్ మును బ్రహ్మ నట్టిగుణి నాశరంభింతు సేవింపఁగన్ 67
- సీ. పూర్ణుఁ డయ్యును మహాశ్రభూతపంచకయోగమున మేను లనువురిములు సృజించి
పురములలో నుండి శ పురుషభావంబున, దీపించు నెప్పుడు శ ధీరవృత్తిఁ
బంచభూతములను శ బదునొకొండింద్రియములఁ బ్రకాశింపించిరభూరిమహిమ
పోడకాత్మకుఁ డన శ శోభిల్లి జీవత్వ, సృత్తవినోదంబు శ నెఱపు చుండు
తే. నట్టిభగవంతుఁ డవ్యయుం శ డచ్యుతుండు, మానసోదితవాక్సుష్పమాళికలను
మంజునవరసమకరందశ్రమహిమ లుట్టి, శిష్టహృద్భావలీలలఁ శ జేయుఁ గాత. 68
- ఉ. మానధనుల్ మహాత్ములు సశ్రమాధినిరూఢులు యన్ముఖాంబుజ
ధ్యానమరందపానమున శ నాత్మ భయంబులఁ బాసి ముక్తులై
లూనత నొంద రట్టిమునిశ్రోకశిఖామణికిన్ విశంకటా
జ్ఞానతమోనభోమణికి శ సాధుజనాగ్రణి కేను మొక్కెదన్. 69
- వ. అని యిట్లు హరిగురుపందనంబు సేసి శుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె.
మ. అవిరోధంబున నీవు న న్నడుగునీయర్థంబు మున్ బ్రహ్మ మా
ధపుచేతన్ విని నారదుం డడిగినం శ దభ్యంబుగాఁ జెప్ప మా
నవలోకేశ్వర నారదుండు వెనుకన్ శ నాకుం బ్రసాదించె సం
శ్రవణీయంబు మహాద్భుతంబు వినుమా శ సుదేహవిచ్ఛేది వై. 71
- ◆— నారదుండు బ్రహ్మను బ్రతంచిత్రకారంబు నడుగుట. —◆—
- వ. నారదుండు బ్రహ్మ కిట్లనియె. 72
- మ. చతురాస్త్రింధపు వేల్పుఁబెద్దపు జగశ్శ్రేష్ఠస్థానుసంధాయి వీ
శ్రుతిసంఘాతము నీముఖాంబుజములన్ శ శోభిల్లు శబ్దార్థనం
యుత మై సర్వము నీకరామలక మై శ యుండుం గదా భారతీ
సతి యిల్లా లుట నీకు నోజనక నాశసందేహముం బాపవే. 73

- కా. పూర్వంభించువివేక మెవ్వఁ డొనఁగుం శ బ్రాసంభసంపత్తి కా
భారం బెయ్యది యేమిహేతువు యదశర్థం జేన్వరూపంబు సం
సారానుక్రమ మూర్ధనాభివగిదిం శ జాగించె దొక్కప్పుడుం
బారం బెన్నఁడు లేదు నీమనువు దురప్ప్రాపంబు వాణీశ్వరా. 74
- కా. నాకుం జూడఁగ నీవు రాజ వను చురన్నాఁడన్ యథార్థసితిన్
నీకంటెన్ ఘనుఁ డొక్కరాజు గలఁడో శ నీ వంతకున్ రాజవ్రా
నీ కేలాభము రాఁ దలంచి జగముల్ శ నిర్మించె దీచేతనా
నీకం బెందు జనించు నుండు నడఁగున్ శ నిక్కంబు భాషింపుమా. 75
- మ. సదసత్సంగతి నామయాపగుణద్భుతశ్యం బైనవిశ్వంబు నీ
హృదధీనంబు గదా ఘనుల్ సములు నీ శ కెవ్వారలున్ లేరు నీ
పద మత్సున్నత మిట్టిసీపు తపముం శ బ్రావీణ్యముక్తుండ వై
మది నేయాశ్వరుఁ గోరి చేసితివి తరన్తార్గంబు సూచింపవే. 76
- కా. అంభోజాసన నీకు నీకుఁడు గలం శ డం టేనిఁ బత్సత్సమం
దంభోజాతభవాండ మేవిభునిలీలాపాంగసంభ్రాంతిచే
సంభూతం బగు వర్తమాన మగు సంశయన్నం బగుం దద్విభున్
సంభాషింపఁగ వచ్చునేఁ దలఁప నేరచందంబువాఁ డాకృతిన్. 77
- క. తోయజసంభవ నా కీ, తోయము వివరింపు చాలఁ శ దోచిన నే నా
తోయమువారికి నన్యుల, తోయములం జెంద కుండ శ ధృవ మెఱిఁగింతున్. 78
- వ. దేవా భూతభవిష్యద్వర్తమానంబు లగువ్యవహారంబులకు నీవ వల్లభుండవు నీ
యెఱుంగనియర్థం బొం డెద్దియు లేదు విశ్వప్రకారంబు వినిపించు మనిన విని
వికసితముఖుం డై విరించి యిట్లనియె. 79
- క. తారా బుధులు విరక్తులు, గారా యీరీతి నడుగఁ శ గా నేరరు వి
స్మేరావహము భవంతత, మారా నావసిఁడిమర్త శ మడిగితి వత్సా. 80
- కా. నానాస్థావరచంగమప్రకరముల్ శ నాయంత నిర్మింప శివి
న్నాణం బేమియు లేక తొట్టుపడఁగా శ నాకున్ సమస్తానుసం
ధానారంభవిచక్షణత్వము మహోదారంబుగా నిచ్చె ము
న్నే నాయాశ్వరునాజ్ఞఁ గాక జగముల్ శ నిర్మింప శక్తుండనే. 81
- మ. అనఘా విశ్వము నెల్ల దీప్తముగఁ జేయన్ నే సమర్థుండనే
యినచంద్రానలతారాకాగ్రహగణం శ జేరీతి నారీతి నే
వ్వనిదీప్తిం బ్రతిదీప్త మయ్యె నఖిలవ్యాతంబు దద్దీప్తిచే
ననుదీప్తం బగు నట్టియాశ్వరున కే శ సక్రాంతమున్ మొక్కెదన్. 82

1. సారంభాదివివేక. 2. 'వ్రాతప్రకుల నిట్లే పాతము చూపట్టెడి. అచ్చుప్రకులందు
'వి, జ్ఞానం జేమియు లేక తొట్టుపడి నిచ్చున్ నాకు సర్వామనం.' అని యున్నది.

మ. విను మే నీశ్వరుదృష్టిమాగ్ధమున నారవేళింప శంకించి సి
గ్గున సంకోచము నొందుమాయవలనం శ గుంతిభవత్ప్రజ్ఞచే
నను లోకేశ్వరుఁ డంచు మొక్కుమతిహీనవ్యాతముం జూచి నే
ననిశంబున్ సగి ధిక్కరింతు హరిమాత్రయాకృత్య మంచున్ నుతా. 83

వ. మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైనమహాభూతంబులును జన్మనిమి త్తంబు
లైనకర్మంబులును గర్మతోభకం బైనకాలంబును గాలపరిణామహేతు వైనస్వ
భావంబును భోక్త యైనజీవుండును వాసుదేవుండ కా నెఱుంగుము వాసుదేవ
వ్యతిరిక్తంబు లేదు సిద్ధంబు నారాయణనియమ్యంబులు లోకంబులు దేవతలు
నారాయణశరీరసంభూతులు వేదయాగతపోయోగవిజ్ఞానంబులు నారాయణ
పరంబులు జ్ఞానసాధ్యం బగుఫలంబు నారాయణాధీనంబు కూటస్థుండును సర్వా
త్తకుండును సర్వద్రవ్యము నయినయాశ్వరునికటాక్షవిశేషంబున ¹సృజియింపం
బడి ప్రేరితుండైనై సృజ్యంబైన ప్రపంచంబు సృజియించుచుండుదు నిర్గుణుండైన
యాశ్వరునివలన రజస్సత్త్వతమోగుణంబులు ప్రభూతంబు లై యుత్పత్తిస్థితి
లయంబులకుఁ బాలుపడి కార్యకారణకర్తృత్వభావంబులందు ద్రవ్యంబు లైన
మహాభూతంబులును జ్ఞానమూర్తు లయిన దేవతలును గ్రియారూపంబు లయిన
యింద్రియంబులును నాశ్రయంబులుగా నిత్యము క్తుం డయ్యును మాయాసమ
న్వితుం డైనజీవుని బంధించు జీవునకు నావరణంబు లయి యుపాధిభూతంబు
లయినమూఁడులింగంబులు సేసి పరులకు లక్ష్మీతంబు గాక తనకు లక్ష్మీతం బైన
తత్త్వంబు గలయాశ్వరుం డివ్విధంబునం గ్రీడించు చుండు. 84

క. ఆయాశుఁ డనంతఁడు హరి, నాయకుఁ డీభువనములకు శ నాకున్ నీకున్
మాయకుఁ బ్రాణివ్యాతము, కేయెడలన్ లేద యాశ్వరీరేతరము నుతా. 85

వ. వినుము మాయావిభుం డైనయాశ్వరుండు దనమాయంజేసి దైవయోగంబునం
బ్రాహ్మంబు లయినకాలజీవాదృష్టస్వభావంబులు వివిధంబులు సేయ నిశ్చ
యించి కైకొనియె నీశ్వరాధిపీతం బైనమహాత్మత్త్వంబువలన నగుకాలంబున
గుణవ్యతికరంబును స్వభావంబునఁ బరిణామంబును జీవాదృష్టభూతం బయిన
కర్మంబున జన్మంబును నయ్యె రజస్సత్త్వంబులచే నుపబృంహితంబైనై వికారంబు
నొందినమహాత్మత్త్వంబువలనం దమశిప్రధానంబైనై దివ్యజ్ఞానక్రియాత్మకం బగు
నహంకారంబు గలిగి నదియు రూపాంతరంబు లొందుచు ద్రవ్యశక్తి యైనరా
జనంబును గ్రియాశక్తి యైనతామసంబును జ్ఞానశక్తి యైనసాత్త్వికంబును నన
మూఁడువిధంబు లయ్యె నందు భూతాది యైనతామసాహంకారంబువలన నభం
బు గలిగి నభంబునకు సూక్ష్మరూపంబు భూతదృశ్యంబునకు బోధకం బైన
శబ్దంబు గుణంబగు నభంబువలన వాయువుగలిగి వాయువునకుం బరాన్వయం

బున శబ్దంబు స్వర్ణంబు ననురెండుగుణంబులు గలిగి యుండు నది దేహంబులం దుండుటంజేసి స్థానయాపగ బై యింద్రియమనశ్చరీరపాటవం బైనయోజనసహా బలంబులకు హేతు వై వర్తింతు వాయువువలన రూపస్వర్ణశబ్దంబు లనియె డు గుణంబులు మూఁటితోడఁ జేజంబు గలిగఁ జేజంబువలన రసరూప స్వర్ణశబ్దంబు లనియెడునాలుగుగుణంబులతోడ జలంబు గలిగఁ జలంబువలన గంధరసరూపస్వర్ణశబ్దంబు లనియెడుగుణంబు లయిదింటితోడం బృథివి గలిగఁ వైకారికం బైన సాత్త్వికాహంకారంబువలనఁ జంద్రుడైవతం బయినమనంబు గలిగఁ మఱియు దిక్కులును వాయువును నర్కుండును బ్రచేతనుండును నాశ్వి నులును వహ్నియు నింద్రుండును నుపేంద్రుండును మిత్రుండును బ్రకాపతియు ననియెడిదళ దేవతలు గలిగిరి తైజసం బైనరాజసాహంకారంబువలన ద్వివతం బైన శ్రవణేంద్రియంబును వాయుడైవతం బైనత్వగింద్రియంబును సూర్యుడై వతం బైనసయనేంద్రియంబును బ్రచేతోడైవతం బైనరసనేంద్రియంబును నశ్విదేవతం బైనసూక్ష్మణేంద్రియంబును వహ్నిడైవతం బైనవాగింద్రియంబును నింద్రుడైవతం బైనహస్తేంద్రియంబును నుపేంద్రుడైవతం బైనపాదేంద్రి యంబును మిత్రుడైవతం బైనగుడేంద్రియంబును బ్రకాపతిడైవతం బైనగు హేంద్రియంబునుననియెడిదశేంద్రియంబులును బోధజనకాంతకరణైకభాగం బయినబుద్ధియుఁ గ్రియాజనకాంతకరణం బయినస్థానంబునుం గలిగఁ నిట్టి శ్రోత్రాదు లగుదశేంద్రియంబులతోఁ గూడినభూతేంద్రియమనోగుణంబులు వేర్వేలుగ బ్రహ్మాండశరీరనిర్మాణంబునం దసమర్థంబు లగునపుడు గృహనిర్మాణం బునకుం బెక్కుపదార్థంబులు సంపాదించినం గాని చాలనిచందంబున భూతేంద్రి యమనోగుణంబులవలన గృహంబుకై వడి (భగవచ్చక్రిప్రేరితంబు లగుచు నేకీ భవించి సమష్టివ్యష్ట్యాత్మకత్వంబు నంగీకరించి చేతనాచేతనంబులుగల) బ్రహ్మాం డంబు కల్పితం బయ్యె నట్టియండంబు వర్షాయితసహస్రాంతంబుదనుక జలం బునం దుండఁ గాలకర్తృస్వభావంబులం దగులువడక సమస్తంబును జీవయు క్తంబుఁగఁ జేయునీశ్వరుం డచేతనంబును సచేతనంబునుగ నొనర్చె నంతఁ గాలకర్తృస్వభావప్రేరకుం డయినపరమేశ్వరుండు జీవరూపంబున మహావరణజల మధ్యస్థితం బయినబ్రహ్మాండంబులోను సొచ్చి సవిస్తారంబు గావించి (యట్టి యండంబు భేదించి నిర్గమించె నెట్లం టేని).

- క. భువనాత్మకుఁ డాయాతుఁడు, భవనాకృతితోడ నుండుబ్రహ్మాండంబున్ వివరముతోఁ బదునాలుగు, వివరంబులుగా నొనర్చు శ్రీ విళదంబులుగన్. 87
- మ. బహుపాదోగుభుజాననేక్షణశిరఃకరఫాలశ్రుతాయుక్తుఁ డై విహరించున్ బహుదేహిదేహగతుఁ డై శ్రీ విద్వాంసు లూహించి త

ద్వహూయాపావయవంబులన్ భువనసంక్రమన్ విచారించు రా
మహానీయాద్భుతమూర్తి యోగిజనహృన్మాన్యుండు మేధానిధీ.

88

వ. వినుము చతుర్దశలోకంబులందు మీఁదటియేడులోకంబుల శ్రీమహావిష్ణువు
నకుం గటిప్రదేశంబుననుండిమీఁదటిదేహమనియును గ్రిందటియేడులోకంబులు
జఘనంబుననుండి క్రిందటిదేహమనియునుం బలుకుదురు (ప్రపంచకరీరుం డగు
భగవంతుని) ముఖంబువలన బ్రహ్మకులంబును బాహువులవలన క్షత్రియకులం
బును నూరువులవలన వైశ్యకులంబును బాదంబులవలన శూద్రకులంబును జని
యించె నని చెప్పుదురు భూలోకంబు గటిపర్యంత ప్రదేశంబు భువర్లోకంబు నాభి
సువర్లోకంబు హృదయంబు మహర్లోకంబు వక్షంబు జనలోకంబు గ్రివంబు దవో
లోకంబు స్తనద్వయంబు సనాతనంబును బ్రహ్మనివాసంబును నై సనత్సలోకంబు
శిరంబు జఘన ప్రదేశం బతలంబు దోడలు వితలంబు జానువులు సుతలంబు జం
ఘలు దలాతలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు పాదాగ్రంబులు రసాతలంబు పా
దతలంబు పాతాళంబు నని (లోకమయంగా) భావించురు కొందఱు మఱియుం
'బాదతలంబువలన భూలోకంబును నాభివలన భువర్లోకంబును శిరంబువలన
స్వర్లోకంబును గలిగె నని లోకకల్పనంబు నన్నుదురు పురుషోత్తమునిముఖం
బువలన సర్వజంతువాచాకాలంబుం (దదధిష్ఠాత యగు) వహ్నియు నుదయించె
జర్జర క్తమాంసమేదశ్శల్కల్యమజ్జాశుక్లంబులు సప్తధాతువు లందురు పక్షంతరం
బున రోమశ్చక్షాంసాస్థిస్నాయుమజ్జాస్రాణంబులును సప్తధాతువు లని యందు
రందుఁ దంతురోమంబు లుష్ణిక్చందం బనియుఁ ద్వక్కు ధాత్రీఛందం బనియు
మాంసంబు త్రిష్టుష్ఠంబందం బనియు స్నాయు వనుష్టుష్ఠంబందం బనియు నస్థి జగతీ
ఛందం బనియు మజ్జ పంక్తిచ్ఛందం బనియుఁ ప్రాణంబు బృహతీఛందం బనియు
నాదేశింతురు హవ్యక వ్యామృతాన్నంబులకు మధురాదిషడ్రసంబులకు (రసనేం
ద్రియంబునకు) రసాధీశ్వరుం డైనవరుణునికి హరిరసనేం ద్రియంబు జన్తస్థానంబు
సర్వప్రాణదులకు వాయువునకు విష్ణునాసికావివరంబు నివాసంబు సమీపదూర
వ్యాపిగంధంబులకు నోషధులకు సశ్వీదేవతలకు దిశాంబరునిఘ్రాణేంద్రియంబు
నివాసంబు దేవలోకసత్యలోకంబులకుఁ దేజంబునకు సూర్యునకు సకలచక్షువు
లకు లోకలోచనునిచక్షురింద్రియంబు స్థానంబు దిశలకు నాకాశంబునకు
శ్రుతిభూతంబు లైనయంశంబులకు శిబ్దంబునకు సర్వేశ్వరునిశ్లేంద్రియంబు
జన్తస్థానంబు వస్తుసారంబులకు వర్ణనీయసౌభాగ్యంబులకుఁ బరమపురుషుని
గాత్రింబు భాజనంబు స్వర్గంబునకు వాయువునకు సకలస్మిగ్ధత్వంబులకు దివ్య

1. 'బాదతలంబు భూలోకంబును నాభి భువర్లోకంబును శిరంబు స్వర్లోకంబు నగు నని నిగ
మించురు పురుషోత్తముని' అనియే వ్రాఁతప్రతులు. 2 త్వక్చాంసస్నాయూషధమజ్జా. 3 సర్వకర్ణంబు
అను సర్వేశ్వరుని.

దేహునిదేహేంద్రియంబు గేహంబు యూపప్రముఖయజ్ఞోపకరణంబు లగు
తరుగుల్పలతాదులకుఁ బురుషోత్తమునిరోమంబులు మూలంబులు శిలాలోహం
బులు సర్వమయునిసఖంబులు మేఘశాలంబులు హృషీకేశునికేశంబులు మెఱుం
గులు విశ్వేశ్వరునిశ్శక్తువులు భూర్భువస్సువర్లోకరక్షకు లైనలోకపాలకుల
పరాక్రమంబులకు (భూరాదిలోకంబులక్షేమంబునకు శరణంబునకు) నారాయ
ణునివిక్రమంబు నికేతనంబు సర్వకామంబులకు నుత్తమంబు¹లైనవరంబులకుఁ
దీర్ఘపాదునిపాదారవిందంబు లాస్పదంబులు జలంబులకు శుక్లంబునకుఁ బర్జన్య
నకుఁ బ్రజాపతినర్గంబునకునర్వేశ్వరునిమేఘంబు సంభవనిలయంబు²సంతానం
బునకుఁ గామాదిపురుషార్థంబులకుఁ జిత్తసౌఖ్యరూపంబులగునానందంబులకు
శరీరసౌఖ్యంబునకు నచ్యుతగుణియపట్టేంద్రియంబు స్థానంబు యమునికి మిత్ర
నికి మలవిసర్గంబునకు భగవంతునిపావ్యంద్రియంబు భవనంబు హింసకు నిర్ప
తికి మృత్యువునకు నిరయంబునకు నిఖిలరూపకునిగుడంబు నినాసంబు పరాభ
వంబునకు సధర్మంబునకు నవిద్యకుసంధికారంబునకు ననంతనిపశ్చిమభాగంబు
నదనంబు నదనదీనివహంబునకు నీశ్వరునినాడిసందోహంబు జన్మమందిరంబు
పర్యతంబులకు నధోక్షజానిశలయంబులు జనకస్థలంబులు³ ప్రధానంబునకు నన్న
రనంబునకు నముద్రంబులకు భూతనిధనంబునకు బ్రహ్మాండగర్భనియుదరంబు
నివేశంబు మనోవ్యాపారరూపం బగులింగశరీరంబునకు మహామహిమునిహృద
యంబు సర్గభూమి యగు మఱియును.

89

- అ. నీలకంధరునకు శ్రీ నీకు నాకు ననత్కు, మారముఖ్యసుతనరమాజమునకు
ధర్మసత్త్వబుద్ధితత్త్వములకు నీశ్వరాత్మ వినుము పరమ శ్రీ మైననెలవు. 90
- సీ. సరసురాసురపితృనాగకుంజరమృగ, గంధర్వయక్షరాక్షసమహిజ
సిద్ధవిద్యాధరశరీరమూతచారణ, గ్రహతారాకాపురోగణవిహంగ
భూతతటిద్వసుపుంజంబులును నీవు, ముక్కంటియును మహాశమునులు నేను
నలిలనభస్మలశచరములు మొదలైన, వివిధజీవులలోడి శ్రీ విశ్వ మెల్ల
- ఆ. విష్ణుమయము పుత్ర శ్రీ వేయేల బ్రహ్మాండ, మతనిజేనలోన శ్రీ నడఁగి యుండు
బుద్ధి నెఱుంగ రాదు శ్రీ భూతభవదృవ్య, లోక మెల్ల విష్ణులోన నుండు. 91
- క. ఏదేనొకకర్మఫల, ప్రాదుర్భావ మగులోకశ్రవాలనకే కా
కాదేవుం డభయప్రతి, పాడక మగుమోక్షమునకుఁ శ్రీ బతి యెట్లన్నన్. 92

1 లైనపదంబులకు. 2 'ప్రజాసుఖోపశమనంబులకు నచ్యుతగుణియపట్టేంద్రియంబు స్థానంబు' అని యే వ్రాతప్రతులు. 3 ప్రధానద్రవ్యసముద్రంబులకు. 4 'రూపంబులకు మహా' అనియే వ్రా. ప్ర. 5 ఈయధికపాతముమూలమున 'సోమ్యకస్యాభయస్య' 'అనుట మొదలుకొని' 'పురుషస్తూభయాశ్రయః' అనుముకుఁ గల నానుగుష్టోకములకును వానికి శ్రీధరులు రచించినవ్యాఖ్యానమునకును దేహఁ గై యాభుట్టమున నుండవలసినదియే. అయిన నిది పెక్కువ్రాతప్రతులను నచ్చుత్రకులను గానరాదు.

వ. వినుము పరమాత్మయు నానందేశ్వరుం డగునవిష్ణునకుఁ బ్రపంచమాత్రాధిక
త్వం జేసి యద్భుత మట్లగుటంజేసి యతనిమహిమాతిశయం బన్తదాదులు
నెఱుంగనేర్తురె స్థిత్యర్థపాదుం డగునీశ్వరునిపాదాంశంబులందు భూభవస్సువ
ర్లోకంబులు గుదురుకొనియుండుఁ దదీయవిలయసమయంబునం దదుపరిమహర్లో
కంబు దపియింప నందుఁ గలజనంబు లంతరాళంబు నందక మహర్లోకశిరఃస్థానం
బైనజనలోకంబుఁ బ్రవేశించి యత్యంతం బగునవినాశనుఖంబు లనుభవించుదురు
తపోలోకంబు సంకర్షణానలక క్రిచేత నధస్త్రీలోకంబులుం దందవ్యామానంబు
లగునప్పడు తదాష్టలం జెందక విలక్షణం బై తేమంబు గలిసిఁ దజ్జనం బంద
నుఖించు జన్మజరామరణభయంబులు లేక ముక్తిఁ బ్రత్యాసన్ను లగుటంజేసి
సత్యలోకపువాసు లంద యానందించుదురు భూభవస్సువర్లోకంబు లవిర్రాట్పురు
షునిపడస్థలం బగుట నేకపాద్విభూతి యయ్యె మహర్లోకంబు మధ్యమవిభూతి
యన నమరె జనతపోసత్యలోకంబు లమృతపురుషునిశిరఃస్థానంబు గావున నది
త్రిపాద్విభూతి యనంబడుఁ దదీయలోకంబు బ్రహ్మచర్యవాసప్రస్థయతులకుం
దక్క నితరులకి సాధ్యంబు గృహస్థులయ్య నితరత్రివిధాశ్రమధర్మంబులు గలి
గినం జేకులు తేత్రజ్ఞం డైనపురుషుండు స్వరాషవర్గహేతుభూతం బైనదక్షి
ణోత్తరకర్తజ్ఞానమార్గంబులు సృజించి యంతయుఁ దాన యై యుండు. 98

క. మండలములోన భాస్కరుఁ, డుండి జగంబులకు దీప్తి నొసఁగడిక్రియ బ్ర
హ్మాండములోపల నచ్యుతఁ, డుండుచు ¹బహిరంతరముల నొగి వెలిగించున్.

—❖— ఇది మొదలుకొని వెలిగందల వారయకవిత్యము. —❖—

ఉ. అట్టియనంతక క్రి జగదాత్మునినాభినదోజమందు నేఁ
బుట్టి యజింపఁగా మనసు నీ పుట్టిన యజ్ఞపదార్థజాతముల్
నట్టన కాన రామికి విరవిర్మల మైనతదీయరూపముగా
గట్టిగ బుద్ధిలో నిలిపి నీ కంటి నుపాయము నామనంబునన్. 99

సీ. పశుయజ్ఞవాటయూరపస్తంధపాత్రమృ, ధ్మతశరావసంతకకాలములును
స్నేహాపధీబహులోహచాతుర్వోత్ర, మలినామధేయసనన్తం త్రములును
సంకల్పబుగ్యజాతస్సామనియుక్తవ, షట్కారమంత్రానుశ్చరణములును

ఒకానొకవ్రాతప్రతిఘటించు పట్టుచున్నది. మఱియుఁ బోతన మూలమును శ్రీధరవ్యాఖ్యాన
సహితముగాఁ దెలిసిగించినవాడు. కనుకఁ గ్రిందినాలుగుల్లోకములు పోతనకు లభించినమూలమున లే
కుండవచ్చు నని తలఁచినను వానివ్యాఖ్యానమునందైనను దప్పక కనుపట్టెయ్యఁడును గాన వానిని దో
గింపకుండఁడు. అయిన నీ తేనెగింత్ర పోతనదానియంతనమంజనమును ప్రౌఢమును గాకున్నది. వెలి
గందల వారయకవిత్య మాసన్నముగా నుంటుచే నీ భాగమును గొంత యుత్సన్నమై యుండుననియుఁ
గావున వారయకవిత్య మిందును గొంత చేరియుండు ననియుఁ గనుక నే యిది పోతనరచనలై నమంజ
నమును ప్రౌఢమును గాదయ్యె ననియు నూహింపఁదగి యున్నది.

1. వావరణవటలి • శాసనగుణ దీప్తిక.

- దక్షిణా దేవతాధ్యనతదనుగత, తంత్రవతోద్దేశకధరణిగురులు
తే. సర్వణంబులు బోధాయనాదికర్త
సరణి మొదలగుయజ్ఞోపకరణసమితి
యంతయును సమృహత్వనియవయవములు
గాంగఁ గల్పించె విధివత్ప్రకారమునను. 96
- క. యజ్ఞాంగి యజ్ఞఫలదుఁడు, యజ్ఞేశుఁడు యజ్ఞకర్త శ్రీ యగుభగవంతుఁ
యజ్ఞపురుషుఁగా మానస, యజ్ఞముఁ గావించితిం దరదర్పణబుద్ధిన్. 97
- క. అప్పుడు బ్రహ్మలు దమలోఁ, దప్పక ననుఁ జూచి సముచితక్రియు ¹లగుచు
న్నప్పరమేశున కభిమత, మొప్పఁగఁ దగున ప్రతంతుశవులు గావింపన్. 98
- చ. మనువులు దేవదానవులు శ్రీ మానవనాథులు మర్త్యకోటి ²దా
రనయము వారివారికిఁ బ్రీయం బగు దేవతలఁ గుఱించుచు
ఘన మగునిష్ఠ యజ్ఞములఁ శ్రీ గైకొని చేసిరి తత్ఫలంబు ల
య్యనుపమమూర్తి యజ్ఞమయుఁ శ్రీ డైనరమావరునందుఁ జెందఁగన్. 99
- క. సువ్యక్తశతంత్రయాపకుఁ, డవ్యక్తుఁ డనంతఁ డభవుఁ శ్రీ డాధ్యం దీశుం
డవ్యయుఁ డగుహరి సురగణ, సేవ్యుఁడు క్రతుఫలదుఁ డగుటఁ శ్రీ జేసిరి మఖముల్. 100
- క. అగుఁలం డగుపరమేశుఁడు, జగములఁ గల్పించుకొఱకుఁ శ్రీ జతురత మాయా
నగుఁలం డగుఁ గావున హరి, భగవంతుం డనఁగఁ బరఁగె శ్రీ భవ్యచరిత్రా. 101
- క. విశ్వాత్ముఁడు విశ్వేశుఁడు, విశ్వమయుం డఖిలనేత శ్రీ విష్ణుఁ డజం డీ
విశ్వములోఁ దా నుండును, విశ్వము దనలోనఁ జాల శ్రీ వెలుగుచు నుండన్. 102
- చ. అతనినియు క్రిఁజేసి సచరచరభూతసమేతసృష్టి నే
వితతముగా సృజింతుఁ బ్రభవవిష్ణుఁడు విష్ణుఁడు ప్రోచుఁ బావిత్రీ
పతి లయ మొందఁ జేయు హరి శ్రీ పంకరహోదరుఁ డాదిమూర్తి య
చ్యుతుఁడు త్రిశక్తియుక్తుఁ డగుశ్రీచుండును నింతకుఁ దాన మూల మై. 103
- క. విను వత్స నీవు న న్నడి, గిన ప్రశ్నకు నుత్తరంబు శ్రీ కేవలపరమం
బును బ్రహ్మం బీయఖిలం, బున కగు నాధార హేతుశభూతము నువ్వి. 104
- క. హరి భగవంతుఁ డనంతఁడు, గరుణాంబుధి సృష్టికార్యకారణహేతు
స్ఫురణం డివ్వభుకంటెం, బరుఁ డన్యుఁడు లేడు తండ్రి శ్రీ పరికింపంగన్. 105
- సీ. ఇది యంతయును నిక్కశ్రమే బొంక నుత్కంఠ, మఱిఁ దద్గుణధ్యానశ్రమహిమఁజేసి
పరికింప నే నేమి శ్రీ వలికిన నది యెల్ల, సత్యంబ యగు బుధశ్రుత్య వినుము
ధీయు క్తమామకేంద్రియములు మఱచియుఁ, బారయ వసత్పథస్ఫురణలెందు
నదిగాక మత్తను శ్రీ వామ్నాయతుల్యంబు, నమరేంద్రపందినీయంబునయ్యెఁ

1 'లగుచు, న్నప్పరమేశు' అనయే త్రా. ప్ర. 2 'యజ్ఞ', అనయము' వ్రా. ప్ర. 3 మంత్ర
రూప. 4 యజ్ఞకఁ డింతక.

తే. దవిలి యద్దేవదేవునిరథవమహాబ్ధి, తారణంబును మంగళకారణంబు
నఖిలసంపత్కరంబు నైత్రయలరుచాద, వనజమున కే నొసర్చెద స వందనములు.

డి. ఆనలినాటునందనుడ స నయ్యుఁ బ్రకావతి నయ్యు యోగవి
ద్యానిపుణుండ నయ్యును బడంపడి మజ్జననప్రకారమే
యేను నెఱుంగ నవ్విభునిరయిధమహత్త్వ మెఱుంగ నేర్తునే
కానఁబడున్ ¹రమేశపరిశక్తివిశ్వము గొంతకొంతయున్. 107

మ. విను వే యేటికిఁ దా పనప్రవర యశ్రవ్యశ్వాత్కుఁ డీకుండు దాఁ
దనమాయామహిమాంతముం దెలియఁగాఁ స దధ్యంబుగాఁ జాలఁ డ
న్నను నే నై నను మీర లై న నుర లై సనన్ వామదేవుండు నై
నను నిక్కం వెఱుంగంగఁ జాలుదుమె ²జ్ఞానప్రక్రియాయుక్తులన్. 108

వ. అమృతాత్మం డై నపుండరీకాక్షుండు సర్వజ్ఞుం డంటేని. 109

క. గగనము దనకడపలఁ దాఁ, దగ నెఱుంగనికరణి విభుఁడు స దా నెఱుంగఁ డనన్
గగనప్రసవము లేదన, నగునే సర్వజ్ఞమునకు స హాని దలంపన్. 110

చ. తలకొని యమృతాత్మకుఁడు స దాల్చినయయ్యవతారకర్మముల్
వెలయఁగ నన్నదాదులము స వేయివిధంబుల సన్నుతింతు మ
య్యలఘు సనంతునిం జదచిరదాత్మకు నాద్యు సనీకు సీశ్వరుం
దెలియఁగ నేర్తుమే తవిలి స దివ్యచరిత్రున కేను మ్రొక్కెదన్. 111

మ. పరమాత్మం డజఁ డీజగంబుఁ బ్రతికల్పం బందుఁ గల్పించుఁ దాఁ
బరిరక్షించును ద్రుంచు నట్టియనఘ్నున్ స బ్రహ్మాత్మ నిత్యున్ జగ
ద్భరితుం గేవలు నద్వితీయుని విశురధజ్ఞాను సర్వాత్మ నీ
శ్వరు నాద్యంతవిహీను నిర్గుణుని శశశ్చన్దూర్తిఁ జింతించెదన్. 112

చ. సరసగతిన్ మునీంద్రులు ప్రసన్నశరీరహృషీకమానస
స్ఫురణ గలప్పు డవ్విభునిరభూరిక కాకలితస్వరూపముం
దర మిడి చూతు రెప్పుడుఁ గురీతర్కతమోహాతిచేత నజ్ఞతం
బూరసినయప్పు డవ్విభునిరమూర్తిఁ గనుంగొన లేరు నారదా. 113

వ. అని వెండియు నిట్లను ననఘా యమృతానీయ తేజోనిధిమొదలియవతారంబు
³సహస్రశ్రీర్వాదియై క్తం బయి ప్రకృతిప్రవర్తకం బగునాదిపురుషరూపం బగు
నందుఁ గాలస్వభావంబు లనుశక్తు లుదయించె నందుఁ గార్యకారణరూపం బయి
నప్రకృతి జనించెఁ బ్రకృతివలన మహత్తత్త్వంబును దానివలన సహంకారత్త
యంబును బుట్టి నందు రాజసాహంకారంబువలన నింద్రియంబులును దామ
సాహంకారంబువలన భూతకారణంబు లయినశబ్దస్పర్శరూపరసగంధతన్మాత్రం

1. దశానుపరిశక్తి. 2 విజ్ఞానక్రియాయుక్తులన్. 3 'సహస్రమస్తకం జగనాదిపురు
షం తుద్యమం బయ్యె నందు' అందు 'హాత్ర'తకుఁబా.

ములునుం బొడమెఁ బంచతన్తాత్రంబులన గగనానిలవహ్ని సలిలధరాదికం బైన
 భూతమంచకంబు గలిగ నందు జ్ఞానేంద్రియంబు లయినత్వకృత్యశోక్తజాన్వ
 ఘ్రాణంబులును గర్తేంద్రియంబు లైనవాక్పాదపాయావస్థంబులును ము
 సంబును జనియించె నన్నింటినంఘాతంబున విశ్వరూపుం డయినవిరాట్పురుషుం
 డు పుట్టె నతనివలన స్వయం ప్రకాశం డైనస్వరాట్టు సంభవించె నందుఁ జరా
 చరరూపంబుల స్థావరజంగమాత్మకం బయినజగత్తు గలిగ నందు సత్త్వరజస్త
 మోగుణాత్మకల మయినవిష్ణుడును హిరణ్యగర్భుండు నయినయేనును రుద్రుండు
 నుం గలిగితి మందు సృష్టిజననకారణం డయినచతుర్ముఖుండు పుట్టె వానివలన
 దక్షుడు లగుప్రకాశములు దొడ్డుండు గలిగి రందు 'భవత్సముఖు లైనసనక
 సనందనాదియోగీంద్రులును నాకలోకనివాసు(లయినవానవాదు)లును (భగలోక
 పాలకు లగుగరుడాదులును సృలోకపాలకు లగుమనుమాంధాత్మసముఖులును
 దలలోకపాలకు లగుననంతవాసు(ప్రభృతులును) గంధర్వసిద్ధవిద్యాధరచారణ
 సాధ్యరక్షోయక్షోరగనాగలోకపాలురును మఱియు ఋషులును బిశృదేవతలు
 ను దైత్యదానవభూత ప్రేతపిశాచకూత్సాండపశుమృగాదులును మద్యవించి రిట్టి
 జగత్సృజ మోద్యనంబు మహా తత్త్వసృష్టియును ద్వితీయం బఖండసంస్థితంబును
 దృతీయంబు సర్వభూతజననంబును గలిగియుండు నందు మహాదై త్యర్యతేజోబల
 సంపన్ను లైనపురుషులు సర్వాత్ముం డైననారాయణునికళాంశసంభవులుగా నె
 ణుంగు మహ్మండరీకాత్మునిలీలానతారంబు లనంతంబులు దత్కర్తంబులు లెక్క
 పెట్ట నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకుం దోచినంత నీ కెఱింగించెద వినుము.

—◆— శ్రీమన్నారాయణునిలీలావతారంబులయభిసర్గనము —◆—

- ఉ. అన్యకథానులాపము లభివార్షికముగా వినునట్టిపత్నియో
 శూన్యము లైననకర్ణముల కి సూరిజనస్తుత సర్వలోక స
 మ్మాన్యము నై తనర్పుహరిశమంగళదివ్యకథామృతంబు సా
 జన్యతఁ గ్రోల వయ్య బుధశన త్రమ యే వివరించి చెప్పెదన్. 115
- వ. అని వలికి మఱియు నిట్లనియె. 116
- మ. కనకాక్షుండు భుజావిజృంభణమునకా కి త్రైచక్రముం జాఁపఁ జ
 ట్టినమాడ్కిం గొని పోవ యజ్ఞమయదంకప్రీత్యాస్వాకృతిం చాల్చి య
 ద్దనుకాధీశ్వరుఁ దాఁకి యభినడుమకా కి దంష్ట్రాహతిం ద్రుంప కా
 త్రిని గూలెం గులికాహతిం బడుమహాద్రం బోలి యత్కుగ్రతన్. 117
- వ. మఱియు మయజ్ఞావతారంబు విను మని యి ట్లనియె. 118
- నీ. ప్రకటరుచిం బ్రకాశవతికిని స్వాయంభువునికూఁతు రాకూతి కి యనులతాంగి
 కధి జన్మించి ముఁకుజ్ఞుండు నా నొప్ప, నతఁడు దక్షిణ యనుననవయందు

1. 'భవదీక్షులు లైన' (వా. ప్ర. 2 'పండ్లీ' హాసా) (వా. ప్ర.

- నుయమనామామరస్తామంబుఁ బుట్టింది, యింపుఁడై వెలసి యురపేంద్రలీల
నఖలలోకంబులయాత్రి హరించిన, నతనిమాతామహం శ్రీ డై నమనువు
తే. దనమనంబునఁ దచ్చరిత్రమున కలరి, పరమపుణ్యండు హరి యని శ్రీ పలికె గాన
యందితజ్ఞాననిధియై సురయజ్ఞఁ డెలమిఁ, దాపసోత్తమ హరియవశతారమయ్యె.
వ. అని చెప్పి (సాంఖ్యయోగ ప్రసర్తకాచార్యవర్యుం డగు) కపిలునియవతారంబు
విను మని యిట్లనియె. 120
- చ. ధృతమతి దేవహూతికిని శ్రీ దివ్యవిభుం డగుకర్ణమప్రకా
పలికెఁ బ్రమోద మొప్ప నవభామలతోఁ గపిలాఖ్యఁ బుట్టి యే
గతి హరి పొందు నట్టిసుభరంగం బగుసాంఖ్యము దల్లి కిచ్చి దు
ష్కృతములు వాపి చూపె మునిశ్రేణివిత మై తనరారుమోక్షమున్. 121
- వ. మఱియు దత్తాత్రేయవతారంబు వినుము. 122
- సీ. తాపసోత్తముఁ డత్రి శ్రీ దనయునిఁ గోరి ర, మేళు వేడిన హరి శ్రీ యేను నీకు
ననఘ దత్తుఁడ నైతి శ్రీ నని పల్కుకతిమున, నతఁడు దత్తాత్రేయుఁ శ్రీ డై జనించె
నమ్మహాస్మనిచరశ్రాబ్జపరాగసం, దోహంబుచేఁ బూతదేహు లగుచు
హైహయయదువంశ్యు శ్రీ లై హికాముష్మిక, ఫలరూప మగుయోగరబలమువడసి
తే. సంచితజ్ఞానఫలమై శ్రీశ్వర్యశక్తి, శౌర్యములఁ బొంది తమకీర్తి శ్రీ నడల వెలుగ
నిందు నందును వాసి శ్రీ నెక్కి రట్టి, ¹దివ్యతరమూర్తి విష్ణు నుతంపఁ దరమె.
వ. వెండియు ననకాద్యవతారంబు వినుము. 124
- సీ. అనఘాత్త యేను గరల్పాదిని విశ్వంబు, సృజియింపఁ దలఁచి యంశదితతపంబు
నర్థిఁ జేయుచు నన శ్రీ యని పల్కుటయు నది, కారణంబుగ ననాభ్యులను గలన
నందన ననక సననత్కుమార సనత్కుజాతులు నల్వరు శ్రీ సంభవించి
మానసపుత్రులై శ్రీ మహి నుతి కెక్కిరి, పోయినకల్పాంతమున ²నశించి
తే. నట్టియాత్మీయతత్త్వంబు శ్రీ వుట్టఁ జేసి, సాంప్రదాయికభంగిని శ్రీ జగతి నెల్లఁ
గలుగఁజేసిరి యుష్విష్ణుకేశలఁ దనరి, నలుపు రయ్యును నొక్కఁడ శ్రీ నయచరిత్ర.
వ. మఱియు నరనారాయణావతారంబు వినుము. 126
- క. గణుతింపఁగ నరనారా, యణు లన ధర్మనకు మదయ శ్రీ మందిరి చాటా
యణి యైవమూర్తివలనం, బ్రణుతగుణోత్తరులు పరమశివావనమూర్తుల్. 127
- క. అనఘులు బదరీవనమున, వినుతతపోవృత్తి నుండ శ్రీ విబుధాధిపుఁడుగ
మనమున నిజపదహానికి, ఘనముగఁ జింతించి దివిజశకాంతామణులన్. 128
- క. రావించి తపోవిఘ్నముఁ, గావించుం డనుచుఁ బనుపఁ శ్రీ గడు వేడుకతో
భావభవానీతిను లనఁ, గా వనితలు సనిరి బదరీశకావనమునకున్. 129
- వ. అందు. 130

- మ. నరనారాయణులున్నచోటికి మరుగన్నారీసమూహంబు భా
న్వరలీలం జని రూపవిభ్రకమభావచాతుర్య మే పారంగాఁ
బరిహాసోక్తుల నాటపాటలఁ జరింపం జూచి నిశ్చింతతఁ
భరితభ్యానతపఃప్రభావనిరతిం శ బాటించి నిష్కాము లై. 181
- క. కోగ్రధము దమతపములకును, బాధక మగు టెఱిగి దివిజభామలవై న
మైథాత్మకు లొకయింతయుఁ, గోగ్రధముఁ దేరైరిన త్వరగుణసంగతు లై. 182
- క. నారాయణుఁ డప్పుడు దన, యూరువు వెనఁ జీర నందు శ నుదయించెను బెం
పారంగ నూర్వశీముఖ, నారీజనకోటి దివిజనాదులు మెచ్చన్. 183
- క. ఊరువులందు జనించిన, కారణమున నూర్వశి యన శ భునతకు నెక్కెన్
వారలరూపవిలాసవి, హారములకు నోడి రంత శ నమరీజనముల్. 184
- వ. అంతం దాము నరనారాయణులతపోవిఘ్నంబు గావింపం బూని చేయువలసం
బులు(మానసికసంకల్పమాత్రంబున సృష్టిస్థితిసంహారంబు లొనర్పం జూలు)నమ్మ
హాత్తులదెసం బనికి రాక శృతఘ్నునకుం జేయునుపశ్చత్తులుంటాలె నిష్ఫలంబు
లై న సిగ్గునం గుండుచు నూర్వశిం దమకు ముఖ్యురాలింగాఁ గైకొని తమవచ్చిన
జాడన మరలి చని రంత. 185
- క. కామము దహించెఁ గోగ్రధమ, హామహిమను రుద్రుఁ డట్టి శ యవమర్షంబున్
ధీమంతులు గెలిచి రనం, గామము గెలుచుటలు సెప్పఁ శ గా నేమిటికిన్. 186
- వ. అట్టినరనారాయణావతారంబు జగత్పావనం బై విలసిల్లె వెండియు ధృవావ
తారంబు వివరించెద వినుము. 187
- సీ. మానితచరితుఁ డుత్తరానపాదుం డను, భూవరేణ్యునకు సత్పుత్రుఁ డనఁగ
నుదయించి మహిమఁ బెం శ పొంది బాల్యంబున, జనకునికడ నుండి శ సవతితల్లి
దను నాడువాక్యాస్త్రతరతిఁ గుంది మహితత, పంబు గావించి కార్యంబుతోడఁ
జని మింట ధృవపదస్థాయి యై యటమీఁద, నర్థి వర్తించుభ్రగ్వాదిమునులుఁ
తే. జతురగతిఁ గ్రింద వర్తించున ప్రభువులుఁ
బెంపు దీపింపఁ దన్ను నురతింపుచుండ
ధృవుఁడు నా నొప్పి యవిష్టాతుల్యుఁ డగుచు
నున్నపుణ్యాత్ముఁ డిప్పుడు శ నున్నవాఁడు. 188
- వ. మఱియుఁ బృథునియవతారంబు వినుము. 189
- ఉ. వేసుఁడు విప్రభాషణోపవిప్రహరచ్యుతభాగ్యపౌరుషం
డై నిరయంబునం బడిన శ నాత్మతనూభవుఁ డై పృథుండు నాఁ

189 వ 180 వ పద్యములకు నడుమ 'ఇట్లున్నయెడ' అనుపదము కొన్నిటఁ గాని
పించుచున్నది. 1 'కామని' అచ్చురతి. 2 యమమర్షాత్మున్. 3 జతురగతి నిండు. 4 'హరి
చ్యుతభాగ్యరహితపౌరుషం', 'డై' అ. ప్ర.

ఋని జనించి తజ్జనకుఁ శ్రీ బున్నరకంబును బాపి మేదిని
ధేనువుఁ జేసి వస్తువిత్తలిం బిదిక్షా హరినత్కలాంకుఁ డై.

140

వ. అని మఱియు వృషభావతారంబు నెఱింగింతు విను మాగ్నిధ్యుం ¹డనువానికి
నుదేవివలన నాభి యనువాఁ డుదయించె నతనికి మేరుదేవియందు హరి వృష
భావతారంబు నొంది జడస్వభావం బైనయోగంబుదాల్చి ప్రశాంతాంతఃకరణం
డును బరిముక్తనంగుండును నై పరమహంసాభిగమ్యం బయినపదం బిది యని
మహర్షులు పలుకు చుండఁ జరించె మఱియు హయగ్రీవావతారంబు సెప్పెద
వినుము.

141

చ. అనఘచరిత్ర మన్నఘమునందు జనించె హయాననాఖ్యతా
విమలనువర్ణవర్ణుడును శ్రీ వేదమయుం డఖిలాంతరాత్మకుం
డనుపమయజ్ఞపూరుషుఁడు శ్రీ నై భగవంతుఁడు దత్సమస్తపా
వన మగునాసికాశ్వసనశర్గములం దుదయించె వేదముల్.

142

వ. మఱియు మత్స్యవతారంబు వినుము.

143

నీ. ఘనుఁడు వై వస్వతశ్రమనువుకు దృష్ట మై, యరుదెంచినట్టియుశ్రగాంత²సమయ
మందు విచిత్రమశ్రమతావతారము దాల్చి, యఖిలావనీమయం శ్రీ బగుచుఁ జాల
సర్వజీవులకు నా శ్రీ శ్రీ మభూతుఁ డగుచు నే, కార్ణవం బైనతో³యముననడుమ
మన్నుభిక్ష ధవేదశ్రమార్గంబులను జిక్కు, వడ కుండ కాఖి లేరర్పడఁగఁ జేసి

తే. దివ్య లద్ధింప నా కర్ణిఁ శ్రీ దెచ్చి యిచ్చి, మనువు నెక్కినవెన్నావశవనధిసడుమ
మునుఁగ కుండంగ నరసివశమునిమిషావ, తార మేరికి నుతియింపఁ శ్రీ దరమె వత్స.

వ. మఱియుఁ గూర్మావతారంబు వినుము.

145

మ. అమృతోత్పాదనయత్నులై విబుధదైత్యానీకముల్ మందరా
గముఁ గవ్వంబుఁగఁ జేసి యబ్ధి దరువంశగాఁ గవ్వపుంగొండ వా
ర్ధి మునుంగఁ హరి గూర్మరూపమున నరద్రిం దాల్చెఁ దత్సర్వత
భగ్నుణవ్యాజిత వీపుఁదీట శమియింపం జేయఁగా నారదా.

146

వ. వెండియు సృసింహావతారంబు వినుము.

147

మ. సురలోకంబుఁ గలంచి దేవసమితిఁ శ్రీ మృక్కించి యుద్యద్గదా
ధరుఁ డై వచ్చునిశాచరుం గని కనరద్దంష్ట్రకరాభాస్యవి
స్ఫురితభ్రాకుటితో సృసింహగతి రరక్షోరాజవక్షంబు భీ
కరభాస్వన్నఖరాజిఁ ద్రుంచెఁ ద్రిజగిత్రుల్యాణసంధాయి యై.

148

వ. ఇంక నాదిమూలావతారంబు సెప్పెద వినుము.

149

1 'డనువానికి నాభి యను..... మేరుదేవి యనునామాంతరంబు గల నుదేవియందు' అ.
ప్రతి. 2 నుండు, నాన్నతల్లిల మత్స్యవతారము.

- మ. కరినాభుండు జలగ్రహగ్రహణదుఃఖాక్రాంతుఁడై వేయిన
తృరముల్ గుయ్యిడు చుండ వేల్పులకు విశ్వవ్యాప్తి లే కుండుటగా
హరి నీవే కరణంబు నా కనినఁ గు శ య్యాలించి ¹వేవేగ వా
తృరముం ద్రుంచి కరీంద్రుఁ గాచె మహితోత్సాహంబునం దాపసా. 150
- వ. మఱియును వామనావతారంబు వినుము. 151
- నీ. యజ్ఞేశ్వరుం డగుకవారి విష్ణుఁ డదితినం, తానంబునకు నెల్లఁ శ దమ్ముఁ డయ్యుం
బెం పారుగుణములఁ శ బెద్ద యై వామన, మూర్తితో బలిచక్రవర్తిఁ జేరి
తన్ముఖి మూఁడుపాదముల నడిగి పదత్రయంబునను జగత్త్రయంబు
వంచించి కొనియును శ వాసపునకు రాజ్య, మందింప నీశ్వరుండయ్యు మొఱిగి
తే. యర్థిరూపంబుగై కొనినయడుగవలసె, ధార్మికులసామువినయోచితములఁగాని
వెడఁగుఁడనమున నూరకశవిగ్రహించి, చలన మందింపరాదు నిశ్చయము పుత్ర.
చ. బలి నిజహాళి నవ్వటునిరపాదసరోరుహభవ్యతీర్థ ము
త్ఫలిక ధరించి తన్నును జగత్త్రయమఁ హరి కిచ్చి కీర్తులగా
నిలిపె ఎనుంధరాస్థలిని శ నిర్జరలోకవిభుత్వహానికం
దలఁకక శుక్రమాటలకుఁ శ దారక భూరివదాన్యశీలుఁ డై. 153
- వ. మఱియు నప్పర మేశ్వరుండు నారదా నీకు హంసావతారంబు నొంది యతిశయ
భక్తియోగంబున సంతుష్టాతరంగుం డగుచు నాత్మతత్త్వప్రదీపకం బగుభా
గవతిమహాపురాణం బుపదేశించె షణ్మవతారంబు నొంది స్వకీయతేజః
ప్రభావంబున నప్రతిహతం బైనచక్రంబు ధరియించి దుష్టవర్తను లైనరాజుల
దండించుచు శిష్టప్రతిపాలనంబు సేయుచు నాత్మీయకీర్తిచంద్రికలు సత్యలోకం
బున వెలింగించె మఱియు ధన్వంతరి యన నవతరించి తననామస్తరణంబున
భూజనంబులకు నకలరోగనివారణంబు సేయుచు నాయుర్వేదంబు గల్పించె
నింకఁ బరశురామావతారంబు వినుము. 154
- మ. ధరణీకంటకు లైన హైహయనరేంద్రవృగముగా భూరివి
న్ఫురితోదారకతారధారఁ గలనగా శ ముయ్యేడుమాఱుల్ పొరిం
బారి మర్దించి సమస్తభూతలము విశ్రుల్ వేడఁగా నిచ్చి ²భా
సురికీర్తిగా జనుదగ్నిరాముఁ డిన మింశుం దాపసేంద్రోత్తమా. 155
- వ. మఱియు శ్రీరామావతారంబు సెప్పెద వినుము. 156
- నీ. తోయజహితవంశకదుగ్ధపారావార, రాకావిహారైశ్రవహితుండుఁ
గమనీయకోసలశ్మృతభృగుతాగర్భశుక్తిసంపుటలసరన్నాక్షికంబు
నిజపాద సేవక శ్రవ్యజడఃఖనిబిజాంధ, కారివిస్ఫురితపంశకరుహసఖుఁడు
దశరథేశ్వరకృతాధ్వరవాటికాస్రాంగ, గాకరి దేవతానోకహంబు.

తే. జటులదానవగహనవైశ్వానరుండు, రావణాటోపశైలపురందరుండు
 నగుచు లోకోపకారార్థ శ్రమవతిరించె, రాముఁడై చక్రిలోకాభిరరాముఁ
 క. చిత్రముగ భరతలక్ష్మణ, శత్రుఘ్నుల కర్థి నగ్రరజన్తుం డగుచున్ [డగుచు.
 ఛాత్రిన్ రాముఁడు వెలసె బవిత్తుఁడు దుర్భవలతాలవిత్తుం డగుచున్.

వ. అంత.

159

సీ. కిసలయఖండేంద్రబిసకుండ¹వద్దాబ్జ, పదఫాలభుజరదరపాణినేత్రః
 గాహళికరభచక్రవియత్పులినశంఖ, జంఘాకుచమధ్యరజఘనకంఠ
 ముకురచందనబింబశకుకజస్త్రీకార, గండగంధోష్ణకశగమనకర్ణః
 జంపకేందుస్వర్ణశిశుభరధనుర్మీల, నాసాననాంగదృశ్యశ్శాశిరోజ

తే. నలిసుధావర్తకుంతలరహసనాభి, కలితజనకావనీపాలశకన్యకాల
 లామః బరిణయమయ్యె లరలాటనేత్రకార్ముకధ్వంసముంకువశగాఁగ సతఁడు.

వ. అంత.

161

క. రామున్ మేచకజలద, శ్యామున్ మగుణాభిరాము శ్రీ సద్వైభవసు
 త్రామున్ దుష్టనిశాటవి, రాముం బొమ్మనియె బంక్తిరభుఁ డడవులకున్. 162

వ. ఇట్లు వందిన.

163

చ. అరుదుగ లక్ష్మణుండు జనశకాత్తజయుం దనతోడ నేగుడే
 నరిగి రఘూత్తముండు ముద శ్రమారఁగఁ జొచ్చెఁ దరత్తు సింహ నూ
 కర కరి పుండరీక కపి శ్రీ ఖడ్గ కుగంగ వృకాహి భల్ల కా
 నరముఖవన్యనత్వచయశ్చండతరాటవి దండకాటవిన్.

164

క. ఆవనమున వసియించి నృపావననయశాలి యిచ్చె శ్రీ నభయములు జగ
 త్పావనమునిసంతతికిఁ గృపావననిధి యైనరామశ్రీధర్మం డెలమిన్.

165

క. ఖరకరకులజలనిధిహిమ, కరుఁ డగురఘురామవిభుఁడు శ్రీ గజకఱితోడన్
 ఖరుని వధించెను ఘనభీ, కరళరముల నఖిలజనులుఁ శ్రీ గర మరు దందన్.

166

క. హరిసుతుఁ బరిచరుఁగాఁ గొని, హరిసుతుఁ దునుమాడి పనిచె శ్రీ హరిపురమునకున్
 హరివిభునకు హరిమధ్యను, హరిరాజ్యపదంబు నిచ్చె శ్రీ హరివిక్రముఁడై.

167

వ. అంత సీతానిమిత్తంబునం ద్రిలోకకంటకుం డగుదశకంఠుం దునుమాడుటకు
 నై కపినీనాసమేతుం డయి చని ముందట సతిదుర్గమం బయినసముద్రంబు పేర్చి
 తెరువు సూప కున్న నలిగి.

168

మ. వికటభ్రాకుటిఫాలభాగుఁ డగుచున్ శ్రీ వీరుండు క్రోధారుణాం
 బకుఁడై చూచినయంతమాత్రమున నశ్పాఘోధి సంతప్తతో
 యకణ గ్రాహ తిమింగిల ప్లవ భువీ శ్రీ వ్యాళప్రవాళోర్తిభృ
 ద్యక కారండవ చక్ర ముఖ్యజలనశ్రీ త్విశ్రేణితో నింకినన్.

169

- వ. అయ్యవనరంబున సముద్రుండు గరుణానముద్రుం డగుశ్రీరామభద్రుని శరణంబు సొచ్చినం గరుణించి యెప్పటియట్ల నిలిపి నలునిచే నేనువు బంధింపించి తన్నార్గంబునం జని. 170
- మ. పురముల్ మూడును నొక్కబాణమున నిర్యూలంబు గావించుశంకరుచందంబున నేర్చె రాఘవుఁడు లంకాపట్టణం బిద్ధగోపురకాలాంగణవర్త్యరాజభవనప్రోద్ధత్యతోళికపాటరథాశ్వద్విపశస్త్రమందిరనిశాకటశ్రేణితో వేల్చిడిన్. 171
- క. రావణు నఖిలజగద్విద్రావణుఁ బరిమార్చి నిలిపె శరతోవిభుఁ గారావణుననుజన్తుని నై, రావణసితీర్తి మెఱసి శరాఘవుఁ డెలమిన్. 172
- నీ. ధర్మసంరక్షకత్వప్రభావుం డయ్య, ధర్మవిధ్వంసకత్వమునఁ బొదలి ఖరదండనాభిముఖ్యతఁ బొంద కుండియు, ఖరదండనాభిముఖ్యతను మెఱసి పుణ్యజనావనస్సూర్తిఁ బెం పొందియు, బుణ్యజనాంతకసమర్థుఁడనరి సంతతాశ్రితవిభీషణుఁడు గా కుండియు, సంతతాశ్రితవిభీషణత నొప్పితే. మించె దనకీర్తిచేత వాసించె దిశలు, దరిమి నుతియింప జగతి నెవ్వరికినైనఁ జారుతరమూర్తి సవనీశకచక్రవర్తి, బ్రకటగుణసాంధ్ర దశరథరామచంద్రు. 173
- వ. అట్టిశ్రీరామావతారంబు జగత్పావనంబును సస్తత్ప్రసాదకారణంబును నై నుతి కెక్కె నింకఁ గృష్ణావతారంబు వివరించెద వినుము. 174
- నీ. తాపసోత్తమ విను శ దైత్యాంశములఁ బుట్టి, నరనాథవితతి సేనాసమేతులగుచు ధర్మేతరు శలై ధాత్రిఁ బెక్కుబా,ధల నలంచుటఁ జేసి శ ధరణి వగలఁ బొందుచువాపోవ శ భూభార ముడుపుట, కై హరి పరుఁడు నారాయణుండు తనమేనిధవళాసితపుఁగేశయుగమున, బలరామకృష్ణరూపములఁ దనరితే. యదుకులంబున లీలతో నుదయ మయ్యె,భవ్యయశుఁ డగువను దేవురభార్యలైన రోహిణియు దేవకియుననురూపవతుల,యందునున్న త్తిదైత్యసంహారియగుచు. 175
- వ. ఇట్లు పుండరీకాక్షుం డగునారాయణుండు సమస్తభూభారనివారణంబు సేయం దనమేనికేశద్వయంబ చాలు నని యాత్మప్రభావంబు దెలుపుకొఱకు నిజకళాంశసంభవులైనరామకృష్ణులదేహవర్ణంబులు శ్వేతకృష్ణంబులని నిర్దేశించుకొఱకు సితాసితకేశద్వయవ్యాజంబున రామకృష్ణాఖ్యుల నలరి యవతరించె సందుభగవంతుండును సాక్షాద్విష్ణుండును నై నకృష్ణుండు జనమార్గవర్తి యయ్యును నతిమానుషకర్మంబుల నాచరించుటంజేసి కేవలపరమేశ్వరుం డయ్యె నమృతాత్ముం డాచరించుకార్యంబులు లెక్కవెట్ల నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకు గోచరించినయంత యెఱింగించెద వినుము. 176
- కీ. నూతనగరకన్తని యగు, పూతనఁ బురిటింటిలోనఁ శ బొత్తులశిశు నై

చేతనమును హరియించి ప, రేతనగరమునకు ననిచె శ గృష్ణుడు వెలుచన్. 177

క. వికటముగ నిజపదాహతి, బ్రకటముగా మూడునెలలబాలకు డై యా
శకటనిశాచరు సంతక, నికటస్థునిఁ జేసె భ క్తరనికరావనుఁ డై. 178

క. ముద్దులకొమరుని వేతల, రద్దుల కై తల్లి తోల శ రజ్జునఁ గట్ట
1 స్తుద్దు లన మిన్ను ముట్టిన, మద్దుల వడిఁ గూల్చె జనసమాజము వొగడన్.

మ. 2 మదిఁ గృష్ణుండు యశోదబిడ్డఁ డని నశమ్రుం జాల యోగీంద్ర త
ద్వదనాంభోజములోఁ జరాచరసమశ్చ స్తస్రాణిజాతాటవీ
నదనద్యద్రిపయోధియు క్త మగునానాలోకజాలంబు భా
స్వదనూనక్రియఁ జూవె దల్లికి మహాశ్చర్యంబు వాటిల్లఁగన్. 180

చ. పరయమునానదీప్రాదనిశవాసకుఁ డై నిజవక్త్రనిర్గత
స్ఫురితవిషాంబుపానమున శ భూజనులన్ మృతిఁ బొందఁ జేయుభీ
కరగరళద్విజహ్వం దగుశకాలియపన్నగుఁ దన్నదంబుఁ జె
చ్చెర వెడలించి కాచె యదురసింహుండు గోపకగోగణంబులన్. 181

మ. తనయా 3 గోపకు లొక్కరేయితటి నిశద్రం జెందఁ గార్చిచ్చు వ
చ్చినఁ గృష్ణా మము నగ్నివీడితుల రక్షింపం దగుం గావతే
యనినం గన్నులు మీరు మోడ్చుఁ డిదె దానవాగ్నిన్ వెన న్నార్తు నే
నన వా రట్ల యొనర్ప మ్రింగె శిఖఁ బరద్వాతుండు లీలాగతిన్. 182

క. మందునిగతి యమునాంబువు, లందు నిసిం గ్రూకి బద్ధుఁ శ డై చిక్కినయా
నందుని వరుణనిబంధన, మందు నివృత్తునిఁగఁ జేసె శ హరి సదయుం డై. 183

మ. హయసూనుం డగుదానవుండు నిజమాయన్ గోపరాజన్ గుహ
4 శ్రయ యాన ట్లాఁరించి తత్పథము నీరంద్రంబు గావించినన్
రయ మొప్పు గుటిలాసురాధమునిఁ బోరం ద్రుంచి గోపావళిన్
దయతోఁ గాచినకృష్ణునన్తహిమ మేతెన్నాత్రమే తాపనా. 184

క. దివిజేంద్రప్రీతిగ వల్లవజను లేఁటేటఁ జేయుశలాలితనవనో
త్సవము హరి మానిపిన గో, పవరులు గావింప కున్న శ బలరిపుఁ డలుకన్. 185

తే. మందగొందలమంద నశమందవృష్టి, గ్రందుకొనుఁడంచునింద్రుండుశమందలింపఁ
జండపవనసముద్ధాతశచటులవిలయ, సమయసంపర్తకాభీలజలధరములు. 186

తా. స ప్రస్కంధశిఖాకలాపరుచిమశ్చైదామనీవల్లికా
దీప్తోదగ్రమువా స్తమశిపిహితభాత్రీభాగనీరంద్ర మై

1 'బద్ధులకు మిన్ను' అ. ప్ర. 2 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెకోద' అనియే వ్రాఁతప్రతులు.

3 'యొక్కనికందు గోపకుని నిశద్రం' అనియే వ్రా. ప్ర. 4 'శ్రయులంగా నొనరించి' అనియే వ్రాఁతప్రతులు.

- వస్త్రాశ్చస్పృరదిందుమండలనభరస్సంఘాదితాశాంతర
వ్యాప్తాంభోదనిరర్గళస్ఫుటశిలాశవాఃపూరథారాశమై. 187
- వ. కురియువానజల్లుపెల్లున రిమ్మలు గొని సొమ్మలుమ్రొయి గోకులం బాకులం బయి
కృష్ణ కృష్ణ రక్షింపు రక్షింపు మని యార్తి బొంది కుయ్యిడ నఖండకరుణా
సముద్రుండును భక్తజనసురద్రుముండును నగుచుఁ బుండరీకాక్షుండు. 188
- కా. సప్తాబ్జంబులబాలుఁడై నిజభుజాశస్త్రంబునన్ లీలతో
సప్తపాంబులు శైలరాజము లనశ్చత్రంబుగాఁ దాల్చి నం
గుప్తప్రాణులఁ జేసె మాధవుఁడు గోగోపాలకవ్యాగ్రమున్
సప్తాంభోధిపరీతభూధరున కాశ్చర్యంబై చింతింపఁగన్. 189
- సీ. సాంద్రశరచ్చంద్రచంద్రికాధవళిత, విమలబృందావనసీధియందు
రాసకేళిమహోత్సలానుఁడై యుత్ఫుల్ల,జలజాక్షుఁ డొకనిశాసమయమునను
దనరారుమంద్రమరధ్యమతారముల నింపు, దళుకొత్త రాగభేదములఁ జెలఁగి
ధైర్యతరుణువభగాంధారనిపాదపం,చమవడ్డమధ్యమరస్వరము లోలిఁ
- తే. గళలు జాతులు మూర్ఛనల్ శరగుగ వేణు
నాళవివరాంగుళిన్యాసశీలాలనమున
మహితగతిఁ బాడె నవ్యక్తమధురముగను
బంకజాక్షుండు దారువు శలంకురింప. 190
- మ. హరివంశోద్గతమంజులస్వననినాశిదాహవాత లై గోపసుం
దరు లేతేర ధనశేకుచారుఁ డగు గంధర్వుండు గొంపోవఁ ద
త్తరుణుల్ గుయ్యిడ శంఖచూడునిభుజాశదర్పంబు మాయించి తాఁ
బరిరక్షించినయట్టికృష్ణుని నుతింపన్ శక్యమే యేరికిన్. 191
- చ. నరక ముర ప్రలంబ యవశన ద్విప ముష్టిక మల్ల కంస శం
బర శిశుపాల పంచజన శ పౌండ్రక శల్వుల డంతవక్త్ర వా
నర ఖర సాల్వ వత్స బక శ నాగ విదూరథ రుక్తి కేశి ద
ర్ధర వృష ధేనుక ప్రముఖశదుష్టనిశాటులఁ ద్రుంచె వేల్చిడిన్. 192
- వ. మఱియును. 193
- మ. బలభీమాద్భుతముఖ్యచాపధరయాశపవ్యాజతం గ్రూరులఁ
ఖలులన్ దుష్టధరాతిలేశ్వరుల సంగ్రామైకపారీక్షాదో
ర్బలశీలిం దునుమాడి నర్వధరణీభారంబు మాయించి సా
ధుల రక్షించినయట్టికృష్ణుని ననంతకుం గొల్తు నెల్లప్పుడున్. 194
- వ. అట్టి లోకోత్కృష్టుం డై నకృష్ణునియవతారమాహాత్మ్యం వెలింగిందితి నింక వ్యా
సావతారంబు వినుము. 195

- చ. ¹ ప్రతియుగమందు సంకుచితభావులు నల్వతరాయువులో నుడు
గ్గతికులు నై నమర్త్యుల కశగమ్యములున్ స్వకృతంబులున్ మఱ
శ్వతములు నై నవేదతరుశాఖలు దా విభజించి నట్టిన
న్నతుఁడు పరాశరక్రియతరనూజుఁడు నా హరి పుట్టె నర్చిలిన్. 196
- వ. మఱియు బుద్ధావతారంబు వినుము. 197
- మ. అతిలోభాత్ములు సూన్యతేతరులు భేదాచారసంకీలు రు
ద్ధతపాపండమతేపథర్త్యులు జగత్సంహారు లైనట్టియా
²దితినంజాతు లధర్తనానల వత్ ర్తింపం దదాచారసం
హతి మాయించి హరించె దానవులఁ బర ద్వాత్తుండు బుద్ధాకృతిన్. 198
- వ. మఱియుం గల్కవతారంబు వినుము. 199
- మ. వనజాక్షు ప్రవశూన్య లై మఱి వమకట్స్వహాస్వధావాక్యశో
భనరాహిణ్యులు సూన్యతేతరులునుం శ బాపండులు నైనవి
ప్రనికాయంబును శూద్రభూవులుఁ గలిం శ బాటిల్లినం గల్కి యై
జననం బంది యధర్తము న్నడఁచు సంశ్లాపించు ధర్తం బిలన్. 200
- వ. అని మఱియుఁ బితామహుండు నారదున కిట్లనియె మునీంద్రా పుండరీకాత్ముం
డంగీకరించినలీలావతారకథావృత్తాంతంబు నేను నీకు నెఱింగించునింతకు మున్న
హరి వరాహాద్యవతారంబు లంగీకరించి తత్ప్రయోజనంబులఁ దీర్చె మన్వంత
రావతారంబు లంగీకరించినవియు నంగీకరింపం గలవియు నై యున్నయవి వర్త
మానంబున ధన్వంతరిపరశురామావతారంబులు దాల్చి యున్నవాఁడు భావికా
లంబున శ్రీరామాద్యవతారంబుల నంగీకరింపంగలవాఁ డమృతాత్ముండు సృష్ట్యా
దికార్యభేదంబులతోఁజకు మాయాగుణావతారంబు లందు బహుళక్తిధారణం
డైనభగవంతుండు సర్గాదిని దపస్సులును నేనును ఋషిగణంబులును నవప్రజా
పతులును నై యవతరించి విశ్వోత్పాదనంబు గావించుచుండు ధర్తంబును విష్ణుం
డును యజ్ఞంబులును మనువులును నింద్రాదిదేవగణంబులును ధాత్రీపతులును
నయి యవతరించి జగంబుల రక్షించు చుండు నధర్తంబును రుద్రుండును మ

1 “ఉ. ప్రత్యుగమందు సంకుచితభావులు నల్వతరాయువులో నుడు

గ్గత్యుగ లై నమర్త్యుల కశగమ్యములున్ స్వకృతంబు నిత్యమున్

నత్యము నై నవేదతరుశాఖలుఁ దా విభజించినట్టియా

సాత్వవశేషమున్ ర్తి యయి శతము నొందె హరి ప్రసన్నుడై”. అనియే వ్రాతప్రకారం దీ

పద్యము చూపట్టుచున్నది. యకారమును అచ్చుగాఁగొని పూర్వస్వరముతో సంధిగూర్చుట నారయ
కవనమునఁ జెప్పఁబోట్లఁ జూపట్టెడి. ‘యజ్ఞాంగుఁ డెజ్జఘడుఁడు’ ‘మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెకోడ’
‘ప్రత్యుగమందు’ ఇత్యాదులు చెప్పఁగలవు. పండితులు పాఠకవనముతో దీనిని దిద్దిరని తోఁచెడిని.

2 ‘దితినంజాతు మనంతధామముల’ వ్రా. ప్ర.

హోరగంబులును రాక్షసానీకంబులును నై (యవతరించి) విలయంబు నొందించు చుండు నితైఱంగునం బరమేశ్వరుండును సర్వాత్మకుండును నై నహరి విశ్వోత్పత్తిస్థితిలయ హేతుభూతుం డై విలసిల్లు ధరణీరేణువుల నయిన గణుతింప నలవి యగుం గాని యమృతహాత్మునిలీలావతారాద్భుతకర్తృంబులు లెక్కపెట్ట నవ్వరికి నశ్యకం జై యుండు నీకు సంక్షేపరూపంబున నుపన్యసించితి సవిస్తరంబుగా నెఱింగింప నాకుం దరంబు గా దనిన నన్యులం జెప్ప నేల వినుము. 201

చ. అమరః ద్రివిక్రమస్ఫురణ శ నందినయమృహితాత్మసాదవే
గమున హతంబు లైన త్రిజగంబుల కావల వెల్లునత్యలో
కము చలియించినం గరుణః శ గైకొని కాచి శిధరించె బాదప
ద్మమునను నట్టి యప్రతిహతం బగుశక్తి గణింప శక్యమే. 202

మ. హరిమాయాబల మే నెఱుంగనట శక్యంబే ససందాదిస
త్పురుషవ్రాతము కైన బుద్ధి నితిరంబున్ మాని సేవాధిక
స్ఫురణం దచ్చరితానురాగశిగుణవిశ్వాత్మిన్ సహస్రాస్యను
స్తరతం బొల్పుగు శేషుండుం దెలియఁ డశన్నన్ జెప్ప నే లొండొరున్. 203

చ. ఇతరము మాని తన్ను మది శ నెంతయు నమ్మి భజించువారి నా
త్రితజనసేవితాంఘ్రిసరసీరుహం డైన సరోజనాథుఁ డం
చితదయతోడ నిష్కపటరచి త్తమునం గరుణించునట్టివా
రతులదురంత మై తనరుశనవిభుమాయఁ దరింతు రెప్పుడున్. 204

వ. మఱియును సంసారమగ్ను లయి దివసంబులు ధ్రోచియు సంతంబున శునక
సృగాలభక్ష్యంబు లైన కాయంబులందు మమత్వంబు సేయక భగవదర్పణంబు
సేసినపుణ్యాత్ములుం గొండలు గల రెఱింగింతు వినుము నేను నీబ్రహ్మాత్వంబునం
జెందురాజసంబు విడిచి యమృతహాత్మునిసాదారవిందంబుల భక్తినిష్ఠుండ నయి
శరణాగతత్వంబున భజించునప్పుడు దెలియుదు రాజసగుణుండ నై యున్న
వేళం దెలియం జాలఁ గావున శాస్త్రంబులు ప్రపంచింపక కేవలభక్తిజ్ఞానయో
గంబున సేవింతు మఱియు సనకాదు లగుమీరును భగవంతుం డైనరుద్రుండును
దైత్యపతియైన ప్రహ్లాదుండును స్వామంభువనునువును సతనిపత్ని (యగుశతరూప)
యుఁ దత్పత్ను (లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు)లును బ్రాచీనబర్హియు ఋభువు
ను (వేనజనకుం డగునంగుండును) ధృవుండును వెండియు. 205

సీ. గాధి రఘూత్త మేశ్వర్మకు దిలప మాం, ధాతృ భీష్మ శుక యశయాతి సగర
రఘు ముచుకుం దైశ శ రంతిదే ప్రాధవ, సారస్వ తోదంక శ భూరిషేణ
క్రృతజేవ మారుతి శ శతధన్వ పిప్పల, బలి విభీషణ శిబి శ పార్థ విదుడు
లంబరీష పరాశ శ రాలర్క దేవల, సౌభరి మిథిలేశ్వ శ రాభిమన్యు

- తే. లార్జిషేగాదు లై నమరహాత్తు లెలమి, దవిలి యడ్డేవుభక్తిః జిత్రముల నిల్పి
తత్పరాయణు లొట దురద్రాంత మైన, విష్ణుమాయఁ దరింతురు శ్రీ విమలచరిత.
- మ. అనఘా వీరల నన్న నేమిటికిఁ దిశ్యగ్దంతుసంతానవ
క్షీనిశాటాటవికాఘజేవనివహాశ్రీశూద్రహూగాదు లై
నను నారాయణభక్తియోగమహితానందాత్తు లై లేని వా
రనయంబుం దరియింతు రవిభునిమాత్రయావై భవాంభోనిధిన్. 207
- వ. కావున. 208
- క. శక్వత్ప్రకాంతు నభయుని, విశ్వాత్తుఁ బ్రబోధమాత్మ శ్రీ విభు సంకుద్ధున్
శాక్వతు సదనత్పూరుషు, సీశ్వరుఁ జిత్రమున నిలుపు శ్రీ మెపుడు ముసీంద్రా. 209
- వ. అట్లయిన నప్పుణ్యాత్మల ననవద్యశీలుర నవిద్య లజ్జావనతవదన యై పొందంజాలక
వైముఖ్యంబున దవృద్ధవృత్తం దలంగి పోవు మఱియును. 210
- చ. హరిఁ బరమాత్ము నచ్యుతు నశనంతునిఁ జిత్రములం దలంచి ను
స్థిరత విశోక¹సాఖ్యములఁ శ్రీ జెందినధీనిధు లన్యకృత్యము
ల్లఱచియుఁ జేయ నొల్లరు తలంచిన నట్టిద యా సురేంద్రుఁడుం
బరువడి నుయ్యి ద్రవ్వనె వీరపాసితుఁ డై సలిలాభిలాషితన్. 211
- ఉ. సర్వఫలప్రదాతయును శ్రీ సర్వశరణ్యుఁడు సర్వశక్తుఁడున్
సర్వజగత్ప్రసిద్ధుఁడును శ్రీ సర్వగతుం డగుచక్రపాణి యీ
సర్వశరీరులున్ విగమశసంగతిఁ జెంది విశీర్యమాణులై
పర్వినచో² సభంబుగతి శ్రీ బ్రహ్మము దాఁ జెడ కుండు నెప్పుడున్. 212
- ఉ. కారణకార్యహేతు వగుశంజదళాక్షునికంటె నన్యు లె
వ్వారును లేరు తండ్రి భగవంతు ననంతుని విశ్వభావనో
దారుని సద్గుణావళు లురదాత్రమతిం గొనియాడ కుండినం
జేరవు చిత్రముల్ ప్రకృతిఁ శ్రీ జెందనినిర్గుణ మైనబ్రహ్మమున్. 213
- మ. నిగమార్థప్రతిపాదకప్రకట మై శ్రీ నిర్వాణసంఘాయ గా
భగవంతుండు రచింప భాగవతకల్పయ్యెజ మై శాస్త్రరా
జగరిష్ఠం బగునీపురాణకథ సంశ్లేషంబునం జెప్పితిన్
జగతిన్ నీవు రచింపు దీని నతివీరస్తారంబుగాఁ బుత్త్రకా. 214
- చ. పురుషభవంబు నొందుట యరపూర్వము జన్మములందు నందు భా
నురకులమందుఁ బుట్టు టతిశయోద్యము నిట్లగుటన్ మనుష్యుల
స్థిర మగుకార్యదుర్దశలరచేత నశింపక విష్ణుసేవనా
పరతః దనర్చి నిత్య మగుశ్రవ్యవధంబునఁ బొందు టొప్పుతే. 215

మ. ఉపవాసవ్యతకౌచశీలమఖనంధ్యోపాసనాగ్నిక్రియా
జపదానాధ్యయనాదికర్తముల మోక్షప్రాప్తి సేవూరద
చ్చపుభక్తి హరిః బుండరీకనయనున్ శ్రీ సర్వాతిశాయీ రమా
భివుః బాపఘ్నుః బరేశు నమ్యతుని నరధిం గౌల్వ లే కుండినన్. 216

క. వనకాక్షుమహిమ నిత్యము, వినుతించుచు నొరులు వొగడ శ్రీ వినుచున్ మదిలో
ననుమోదించుచు నుండెడు, జనములు దన్తోహవశతః శ్రీ జనరు మునీంద్రా. 217

క. అని వాణీకుఁడు నారద, మునివరునకుఁ జెప్పినట్టిరముఖ్యకథానూ
చన మతిభక్తిఁ బరీక్షి, జ్ఞనపాలునితోడ యోగీశచంద్రుఁడు నుడివెన్. 218

—◆— పరీక్షితుఁడు కుటనిఁ బ్రపంచోద్భవాదికంబు నడుగుట. —◆—

సీ. విను శుకయోగికి శ్రీ మనుజేశుఁ డిట్లను, మునినాథ దేవదత్తనము గలుగ
నారదమునికిఁ బంశ్రీకేరుహభవుఁ డెఱింగి, గించిన తెఱఁగు సత్కృత్యపదలిర్ప
గఁబఱింప సత్త్వాదిశ్రీగుణశూన్యుఁ డగుహరి, కమలాక్షు లోకమంత్రగళము లైన
కథలు నా కెఱింగింపు శ్రీ కైకొని నిస్సంగ, మైననాహృదయాబ్జరమందుఁ గృష్ణ
తే. భవ్యచరితుని నాద్యంతరభావశూన్యుఁ, జన్మయాకారు ననఘు లరక్షింపమేతు
నిలిపి యస్థిరవిభవంబు శ్రీ నిఖిలహేయ, భాజనం బైనయాకళేశబరము విడుతు.

వ. అదియునుం గాక యెవ్వం డేని శ్రద్ధాభక్తియు క్తుండై కృష్ణగుణకీర్తనంబులు
వినుచుం బలుకుచుండు నట్టివానిహృదయపద్మంబునందుఁ గర్మరంధ్రమార్గంబులం
బ్రవేశించి కృష్ణుండు విశ్రమించి సలిగతం బైనకలుషంబును శరత్కాలంబు
నివారించుచందంబున నాత్మగతం బైనమాలిన్యంబు నపకర్షించుఁ గావున. 220

మ. భరితోదగ్రనిదాఘతవుఁ డగునరస్పాంఘం డరణ్యానిసం
చరణక్షేత్రసముద్భవం బగుపితృసం జెంది యాత్మీయమం
దిరముం జేరి గతిశ్రముం డగుచు నెంతదేనిం జనన్ బోనిభం
గిరమాధీశుపదారవిందయుగసంత్రగీభూతుఁ డై మానునె. 221

వ. అదియునుం గాక సకలభూతసంసర్గశూన్యం బైనయాత్మకు భూతసంసర్గం బేప్ర
కారంబునం గలిగి నది నిర్మిమిత్రత్వంబునంజేసియో కర్తమూలంబునంజేసి
యో యాక్రమంబు నా కెఱింగింపుము. 222

సీ. ఎవ్వనినాభియం శ్రీ బెల్లలోకాంగసం, స్థానకారణపంకజంబు వొడమె
నం దుదయించి సర్వావయవస్ఫూర్తి, దనరారునట్టిపితౄతామహుండు
గడఁగి యెవ్వనియనుశ్రవణమున నిఖిలభూ, తముల నృజించె నుత్కంఠతోడ
నట్టివిభాత యోయమపున నర్చేకు, రూపంబు గనుఁగొనె శ్రీ రుచిరభంగి

తే. నామరంజ్యోతి యైనపరద్రాక్షునకును, నలినజనకుఁ బ్రతీకవిశ్వానృపభావ
గతులవలనకు భేదంబుశ్రీగలఁడె చెపుమ, యతిదయాసాంద్ర యోగికుశలాభిచంద్ర.

వ. మణియును భూతేశ్వరుం డయినసర్వేశ్వరుండు తన త్రిస్థితిలయకారణంబై నతన
 మాయను విడిచి రమానాయకుం డై యేయే ప్రదేశంబుల కయనంబు నేసెనది
 యునుం గాక పురుషావయవంబులచే బూర్వకాలంబున లోకపాలనమేతంబు
 లై నలోకంబు లెత్తెఱంగునం గల్పితంబు లయ్యె నదియునుం గాక మహాకల్పం
 బులును నవాంతరకల్పంబులును (భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలంబులును) దేహ
 భిమానులై జనియించిన దేవపితృమనుష్యాదులకుం గలుగునాయుక ప్రమాణంబు
 లును (బృహత్సాక్షికాలానువర్తనంబును (నేయేకర్తంబులం జేసి) జీవు లే(యే
 లోకంబుల నొందుదురు మణియు నే)యేకర్తంబులం జేసి దేవాదిశరీరంబులం
 బ్రాహ్మితు రట్టికర్తమార్గప్రకారంబును ¹నత్వాదిగుణంబులపరిణామంబు లగు
 దేవాదిరూపంబులం గోరుజీవులకు నేయేకర్త సముదాయం బెట్టు నేయం దగు
 నెవ్వనికి నర్పింపం దగు నవి యెవ్వనిచేత గ్రహింపంబడు భూపాతాళకకుబ్ధ్యో
 మగ్రహానక్షత్రపర్వతంబులును సరితస్సముద్రంబులును ద్వీపంబులును నేప్రకా
 రంబున సంభవించె నాయాస్థానంబులం గలవారిసంభవంబు లేలాగు (వియ
 ద్వాహ్యభ్యంతరంబులం) గలుగుబ్రహ్మాండప్రమాణం బెంత మహాత్ములచరి
 త్రంబు లెట్టివి వర్ణాశ్రమవివిశ్వయంబులును ననుగతంబు లై (యాశ్చర్యావహం
 లగు హరి)యవతారచరిత్రంబులును యుగంబులును యుగప్రమాణంబులును
 యుగధర్మంబులును బ్రతియుగంబునందును మనుష్యుల కేయేధర్మంబు లాచర
 ణీయంబు (లట్టిసాధారణధర్మంబులును విశేషధర్మంబులును జాతివిశేషధర్మం
 బులును రాజర్షిధర్మంబులును నావత్కాలజీవనసాధనభూతంబు లగుధర్మంబు
 లును)మహాదాదితత్త్వంబులసంఖ్యయు సంఖ్యలక్షణంబును నాత తత్త్వంబులకు
 హేతుభూతలక్షణంబులును భగవత్సమారాధనవిధంబును నష్టాంగయోగక్రమం
 బును యోగీశ్వరులయణిమాద్యైశ్వర్యప్రకారంబును వారలయర్చిరాదిగతులు
 ను లింగశరీరభంగంబులును ఋగ్యజుస్సామవేదంబులును నుపవేదంబు లై నయా
 యుర్వేదాదులును ధర్మశాస్త్రంబులును సతిహాసపురాణంబులసంభవంబును
 సర్వభూతంబులయవాంతరప్రళయంబును (మహాప్రళయంబును) నిష్టాపూర్తం
 బులును (యాగాదివైదికకర్తకాలంబులును) వాపీకూపతిటాక దేవాలయాది
 నిర్మాణంబులును నన్నదానం బారామప్రతిష్ఠ (మొదలగుస్తార్గ) కర్తంబులును
 గ్రామ్యంబు లై నయగ్నిహోత్రంబు (లయనుష్ఠానప్రకారంబు)ను జీవసృష్టియు
 (ధర్మాధికామంబు లనియెడు త్రివర్గంబునయాచరణప్రకారంబును మలిసోపాధిక)
 సామండసంభవంబును జీవాత్మబంధమోక్షప్రకారంబును స్వరూపావస్థానవిధం
 బును సర్వతంత్రం (డై నయీశ్వరుం డాత్మమాయంజేసి సర్వకర్తసాక్షి య

1 గుణంబులంబుల పరిణామాపేక్షకుం బయినవా రెవ్వరియం దేకర్తము లాచరింపఁదగు నెవ్వని
 చేత గ్రహింపఁబడు.

య్య) నమ్మాయ నడఁబాసి యుదాసీనగతిని (విభుం డై) క్రిడించు తెఱంగును గ్రమంబునఁ బ్రసన్నుండ నైననాకు నెఱింగింపుము బ్రహ్మణశాపంబునంజేసి శోకవ్యాకులించిత్తుండ నై యనశనప్రతుండ నై ననీవు వినుట యెట్లని సందేహింపవలవదు (త్వదీయముఞ్చారవిండవినిస్సృత) నారాయణః భామృతపానకుతూహలి నైననాకు నిందియంబులు వశంబు లై యుండు నది గావున నే నడిగిన ప్రశ్నంబులకు నుత్తరంబులు నవి స్తరంబులుగా ¹నానతిచ్చి కృతార్థునిం జేయఁ బరమేష్ఠితుల్యుండ వగునీవ పూర్వసంప్రదాయానురోధంబున నర్హుండ వగుదు వని విష్ణురాతుం డయినపరీక్షిస్తే రేంద్రుండు బ్రహ్మరాతుం డై నశుఁ యోగి నడిగిన సతండు బ్రహ్మనారదసంవాదంబును నేకసంప్రదాయానుగతంబును గతానుగతిక ప్రకారంబును నై తొల్లి సర్వేశ్వరుండు బ్రహ్మకల్పంబున బ్రహ్మ కుపదేశించిన భాగవతపురాణంబు వేదతుల్యంబు నీ కెఱింగింతు విను మని చెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు తుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిస్తే రేంద్రున కిట్లనియె.

224

సీ. భూపాలకోత్తమ శ్రీ భూతిహితుండు నుజ్జ్వానస్వరూపకుఁ శ్రీ డైనయట్టి ప్రాణికి దేహసంబంధ మెట్లగు నన్న, మహి నొప్పునీశ్వరరమాయ లేక కలుగదు నిద్రలోఁ శ్రీ గలలోనఁ దోచిన, దేహబంధంబుల శ్రీతెఱంగువలెను హరియోగమాయామరహత్త్వంబునం బాంచ, భౌతిక దేహసంబంధుఁ డగుచు

తే. నట్టిమాయాగుణంబుల శ్రీ నాత్మ యోలి బాల్య కామార యావనభావములను సరసుపర్వాదిమూర్తులఁ శ్రీ బొరసి యేను నాయ దిది యనుసంసారరమాయఁ దగిలి.

225

వ. వర్తించుచు నిట్లున్నజీవునికి భగవద్భక్తియోగంబున ముక్తి సంభవించుట యెట్లన్న నెప్పుడేని జీవుండు ప్రకృతిపురుషాతీతం బయినబ్రహ్మస్వరూపంబు నందు మహితిభ్యాననిష్ఠుం డగు నప్పుడు విగతమోహంబు డై యహంకారమమ కారాత్మకం బయినసంసరణంబు దోఱంగి ముక్తుం డయి యుండు మఱియు జీవేశ్వరులకు దేహసంబంధంబులు గానంబడు చుండు నట్టిదేహధారి యైనభగవంతునందలిభక్తింజేసి జీవునకు ముక్తి యెల్లెఱింగునం గలుగు నని యడిగితిని జీవుం డవిద్యామహిమంజేసి కర్మానుగతం బయినమిథ్యారూపదేహసంబంధుండు భగవంతుండు నిజయోగమాయామహిమంబునంజేసి స్వేచ్ఛాపరికల్పితచిద్వనలీలావిగ్రహుండు గావున భగవంతుండు నయీశ్వరుండుస్వభజనంబు ముక్తిసాధన జ్ఞానార్థంబు కల్పితం బని చతుర్ముఖునకుఁ²దదీయనిష్కపటతపశ్చర్యాదిసేవితం డయి నిజజ్ఞానానందభుజం బయినస్వరూపంబు సూపుచు నానతిచ్చె నది గావున జీవునికి భగవద్భక్తిమోక్షప్రదాయకం బగు నిందులకు నొక్కయితీహసంబు

గల దెలింగింతు నాకర్ణింపుము దాన ¹భవదీయసంశయనివృత్తి యయ్యెడు నని తుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె.

226

—●—నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి పరంబు లిచ్చుట—●—

సీ. హరిపాదభక్తిరహస్యోపదేష్టయు, నఖిలదేవతలకు శ్రీ నధివిభుండు

నై నవిధాత గర్భాద్వియందును నిజా, శ్రయపద్మమున కధిష్ఠాన మరయ నధించి జలముల శ్రీ నన్దేవణమునేసి, పలినంబు మొదలు గానంగ లేక విసివి క్రమ్యును దర్శిసగుహాసీనుఁ డై, సృష్టినిర్మాణేచ్ఛ శ్రీ జిత్రమందుఁ

తే. జాలనూహించి తత్పరశ్జ్ఞానమహిమ, సరణి మనమునఁ దోచకఁబడనుపడుచు

లోకజాలంబుఁ బుట్టింపలేక మోహి, తాత్పుఁడై చింత నొందు నశ్రయ్యవసరమున

ప. జలమధ్యంబున నుండి కాదిస్పర్శపోడకాక్షరంబును నేకవింకాక్షరంబునుం గా

నక్షరద్వయం బినుమాటు మహామునిజనధనం బయినతపస్తపేతివాక్యంబు వి

నంబడిన నవ్వాక్యంబు వలికినయప్పురుషుని వీక్షింపంగోరి నలుదిక్కులకుం జని

వెదకి యెందునుం గానక మరలివచ్చి నిజస్థానంబై నపద్మంబునఁ దానీనుండై యొ

క్కింత చింతించి యట్టివాక్యంబు దన్నుఁ దపంబు నేయు మని నియమించుటగాఁ

దలంచి ప్రాణాయామపరాయణుడై జ్ఞానేంద్రియకేంద్రియంబులజయించియే

కాగ్రచిత్తుం డై సకలలోకసంతాపహేతువగుతపంబు వేయిదివ్యవత్సరంబులు

గావింప నీశ్వరుండు ప్రసన్నుం డై పొడనూపిన నక్కమలసంభవుండు తత్క్షణంబ

రాజసతామనమిశ్రన త్వగుణాతీతంబునుకుద్ధన త్వగుణావాసంబును నకాలవిక్ర

మంబును సర్వలోకోన్నతంబును సకలమరగణస్తత్వంబును లోభమోహాభయ

విరహితంబును నపునరావృత్తిమాగ్ధంబును ననంత తేజోవిరాజితంబును నై న

వైకుంఠపురంబుం బొడగని యందు.

228

సీ. సూర్యచంద్రానలస్ఫురణలఁ జొర నీక, నిజదీధితిస్ఫూర్తి శ్రీ నివ్వటిల్ల

దివ్యమణిప్రభాదీపితసాధవి, మానగోపురవార్త్య్యమండపములుఁ

బ్రసవగుచ్ఛన్నచ్చరభరిత కామితఫల, సంతానపాదపరసముదయములుఁ

గాంచనదండసంగతమూరుతోద్ధూత, తరళవిచిత్రకేరీతనచయములుఁ

తే. వికచక్రైరవదళదరరవిందగళమ, రందరసపానమదవదిరందిదిరప్ర

భూతమంజులనినదప్రబుద్ధరాజ, హంసకోభితవతకమరలాకరములు.

229

సీ. పల నొప్పఁగా నడైరవం కేకవాత్పర, మృని పల్కు రాజకీరరావలియును

మహిమ ²సర్వం విష్ణురమయమీజగత్తని, చదివెడుకారికానముంబు

నే పారఁగా జితం శ్రీ తే పుండరీకాక్ష, యని లీలఁ బాడుపీరకావలియును

లలిమీఱఁగా ³మంగళం భగవాన్ విష్ణు, పై యనిపల్కుమరయూరములును

1 'భవదీయశరీరకాధానివృత్తి' అని వ్రాతప్రతులు. 2, 3 ఈ రెండును వ్యాకరణదుష్టము

అయ్యు వ్రాతప్రతుల నిట్లే కానియిచ్చును. 2. జగద్విష్ణుమయ మణిం మృని. 3. మంగళం

మఘనూదక, యనుచుఁ బల్కెడుమయాశాలియును. 4. శ్ర.

తే. దమిలి నవడితిస్వాహాన్వరభానుశబ్ద

కలికముగ మ్రోయుమధుసనికాయములును

గలిగి యఖలై కదివ్యమంతగళవిలాస

మహిమఁ జెన్నొందు వైకుంఠకమందిరంబు.

280

వ. మఱియుం బయోధరావళివిభాసితనభంబునుంబోలె వెలుంగు చున్నయద్వివ్య
భాసుంబునందు.

281

సీ. సలలితేందీవరశ్శ్యామాయమానోజ్ఞస్య, లాంగులు సవ్యవీరతాంబరులును
ధవళారమిదనుంధరపత్త నేత్రులు, ముకుమారతనులు భాగసురవినూత్న
రత్నవిభూషణశ్చైవేమకంకణ, హారకేయూరమంజీరధరులు
నిత్యయావనులు విశనిర్మలచరితులు, రోచిష్ఠు లంచితారాధయశులు

తే. నగునునందుండు నందుండు శ నగ్నఁబండుఁ

బ్రుబలుండును నాది యగునిజశపార్వచరులు

మఱియు వైదూర్యవిప్రుమామలమృగాళ

తుల్యగాత్రులు దను భక్తితో భజంప.

282

సీ. మౌళితాళిలకల్పవృక్షామరనదీ, జనకకోమలపదారబ్జములవాని
సఖిసంపత్కారకాపాంగలక్ష్మీవి, లాసితవత్సస్థలంబువానిఁ
బద్దమిత్రమిత్రోభాసితకరుణాత, రంగితచారునేత్రములవాని
భువననిర్మాణనైపుణభవ్యనిజజన్త, కారణనాభిపంకజమువాని

తే. సహితాహితకయనవారహములవాని, నేవితామరతాపనశ్శ్రేణివాని

సఖిలోకంబులకు గురుఁ శ డై నవానిఁ, గాంచెఁ బరమేష్ఠి గన్ములకఁటపు దీఱ.

క. కమనీయరూపరేఖా, రమణీయతః తాల నొప్పురమణీమణి య

కృమలాలయ దనమృదుకర, కమలంబుల విభునిపాదశకమలము లొత్తన్.

284

వ. వెండియు.

285

కా. శ్రీకాంతాతిలకంబు రత్నరుచిరాజప్రేంభతస్వర్ణఙ్గో

లాకేలిన్ విలసింపఁ దత్కచభరాఽలంకారస్రగ్గంధలో

భాకీర్ణప్రచరన్నధువ్రతమనోజ్ఞాలోలనాదంబు ల

స్తోకానుస్వరలిల నొప్పగ నిజేశున్ వేడ్కతోఁ బాడఁగన్.

286

వ. అట్టినిత్యవిభూతియందు.

287

మ. సతతజ్ఞానరమాయశోబలమహైశ్వర్యాదియుక్తున్ జగ

త్పతి యజ్ఞేశు ననంత సమృద్ధి దళితృంకేరుహాక్షున్ శ్రియః

1. 'క్రొవద్వపట్వ్యధాత్యాదేశ' అచ్చుప్రతి. 2 భాసితమృత, స్వయానాభిసమవదం
వాని. 3 సృష్టికారణవిరించిప్రభూతస్థాన, కమనీయనాభి.

పతి నాద్యంతవికారదూరుఁ గరుణాసాధోనిధి¹ సాత్వతాం
పతి వర్ధిష్ఠు సహిష్ఠు విష్ఠు గుణవిఃక్రాజిష్ఠు రోచిష్ఠుని².

238

మ. దరహాసామృతపూరితాన్యు నిజభర క్షత్రాణసారాయణ
న్నరుణాంభోరుహపత్రలోచనునిఁ బీతతావానుఁ దైలలోక్యమం
దరు. మంజీరకీరీటకుండలముభోగద్యద్భూషణ యోగీశ్వరే
శ్వరు లక్ష్మీయుతవత్సూఁ జిన్నయు దయాసాంద్రం జతుర్బాహునిన్.

239

వ. మఱియు ననర్థ రత్న మయసింహాసనాసీనుండును నునందనందకుముదాది నేవితం
డును బ్రకృతిపురుషమహాదహంకారంబు లనుచతుశ్చక్తులును గర్తేంద్రియాజ్ఞా
నేంద్రియమనోమహాభూతంబు లనుషోడశశక్తులును బంచతన్మాత్రంబులును బరి
వేష్టింపఁ గోటికోట్యర్కప్రభావిభాసితండును (స్వేతరాలభ్య)స్వాభావికసమస్త
భాగ్యోదయండును నై (స్వస్వరూపంబునం గ్రీడించున ర్వేశ్వరుం డై)నవరమ
పురుషం బురుషోత్తమం బుండరీకాక్షు నారాయణుం జూచి సాంద్రానందకం
దలితహృదయారవిందుండును రోమాంచకంచుకితకరీరుండును నానందబాష్ప
ధారాసిక్తకపోలుండును నగుచు.

240

క. వరపరమహంసగమ్య, స్ఫురణం దనరారుపరమోపురుషునిపదపం
కరుహము లజః డాత్మచతు, శ్చిరములు సోఁకంగ నతులు క నేసిన హరియున్.

చ. ప్రియుఁ డగుబొడ్డుఁదమ్మితొలిలిబిడ్డఁడు వేలుపుఁబెద్ద భూతనం
చయములఁ జేయుకర్త నిజశకాసనపాత్రుఁడు భాత మ్రొక్కినన్
దయ దళు కొత్తఁ బల్కెఁ బ్రమోదస్తితచారుముఖారవిందుఁ డై
నయమునఁ బాణిపంకజమునన్ హరి యాలనిదేహ మంటుచున్.

242

వ. ఇట్లనియె.

243

ఆ. కపటమునుల కెంతశకాలంబునకు నై న, సంతసింప నేను క జలజగర్భ
చిరతపస్సమాధి క జెంది వినగ్లేచ్చ, మెలఁగునిన్నుఁ బరిణామింతుఁ గాని. 244

తే. భద్ర మగుఁగాక నీకు నోరపద్మగర్భ, వరము నిపు డిత్తు నెఱిఁగింపురవాంఛితంబు
దేవదేవుఁడ నగునన్తరదీయవాద, దర్శనావధి ప్నా విపరద్ధకల కనఘ.

245

చ. సరసిజగర్భ నీయెడఁ బ్రసన్నత నొంది మదీయలోక మే
నిరవుగఁ జూపు లెల్లమ నశహేతుకభూరిదయాకటాక్షవి
స్ఫురణన కాని నీ దగుతపోవిభవంబునఁ గాదు నీతప
శ్చరణము నాదువాక్యములనంగతిఁ గాదె సరోజసంభవా.

246

1 'రీతాచ్యు' అచ్చుప్రతి. 2 'ప్రియు...తొలిబిడ్డని...నం, ఇయములఁ బట్టఁజేయు
నిజానాసాత్రు నుపకృకు మరో, చ మ నకుగొత్తఁ బల్కె'. ఇవి వ్రాతప్రకృతి.

- క. తప మనఁగ మత్స్వరూపము, తప మనుతరువునకు ఫలవిశేషానము నే నా
తపమున కేజననస్థి, త్వువనంహరణము లొనర్చు శ్రమండుదుఁ దనయా. 247
- క. కావున మద్భక్తికిఁ దప, మేవిధమున మూలభనము శ్రనిది నీమది రా
తేవభవ యెఱిఁగి తప మిటు, గావించుట విగతమోహాశక్త్యుడ వింకన్. 248
- క. అని యాన తిచ్చి కమలజ, యెనయఁగ భవదీయమానశస్పృత మే మై
నను నిత్తు వేడు మనినను, వనరుహసంభవుఁడు విశచరపదనుం డగుచున్. 249
- చ. హరివచనంబు లాత్మికుఁ బ్రీయం బొనరింపఁ బయోజగర్భుఁ డో
పరమపదేశ యోగిజనశభావన యీనిఖిలోర్వియందు నీ
యరయనియట్టియగ్ధ మొకఁ శ్రద్ధ నను గల్గునె యైన నామదిన్
ఘోరసింకోర్కి దేవ వినిరపింతు దయామతిఁ జిత్రగింపవే. 250
- వ. దేవా నర్వభూతాంతర్యామి వై భగవంతుండ వై ననీకు నమస్కరించి మదీయ
వాంఛితంబు విన్నవించెద నవధరింపు మవ్యక్తరూపంబులై వెలుంగుభవదీయ
స్థూలసూక్ష్మరూపంబులును నానాశక్త్యుపబృంహితంబు లైన బ్రహ్మాదిరూపంబు
లును నీయంత నీవే ధరియించి జగదుత్పత్తిస్థితిలయంబులం దంతుకీటంబునుం
బోలెఁ గావించుచు నమోఘసంకల్పుండ వై లీలావిభూతిం గ్రీడించుమహిమం
బుఁ దెలియునట్టిపరిజ్ఞానంబుఁ గృపసేయుము భవదీయతాననంబున జగన్నిర్మా
ణంబు గావించునపుడు బ్రహ్మభిమానంబునంజేసి యవశ్యంబును మహదహం
కారంబులు నామదిం బొడముం గావునఁ దత్పరిహారార్థంబు వేడెద నన్నుం
గరుణార్ద్రదృష్టి విలోకించి దయ సేయు మని విన్నవించిన నాలించి పుండరీకా
క్షుం డతని కిట్లనియె. 251
- క. వారిజభవ శాస్త్రార్థవి, చారజ్ఞానమును భక్తిరసమధికసాక్షా
త్కారము లనునీమూఁడు ను, చారత నీమనమునందు శ్రధరియింప నగున్. 252
- నీ. పరికింప మత్స్వరూపస్వభావములును, మహిమావతారకశ్రమములుఁ దెలియఁ
దత్తవిజ్ఞానంబు శ్రదలకొని మత్స్యసా, దమునఁ గల్గెడి నీకుఁ శ్రగమలగర్భ
సృష్టిపూర్వమునఁ జరల్పింప నేనొకఁడుండఁ, గలిగి యుండుదు వీతశక్తిసగుచు
నమధికస్థూలసూక్ష్మస్వరూపములుఁ ద, త్కారణప్రకృతియుఁ శ్రదగ మదంక
- ఆ. మందు లీన మైన శ్రదద్వితీయుండ నై, యుందు నాకు నన్య శ్రమకటి లేదు
సృష్టికాలమందు శ్రసృజ్యమానం బగు, జగము మత్స్వరూప శ్రమగును వత్స.
- క. అరయఁగఁ గల్పప్రళయం, తరమున నాద్యంతవిరహితక్రియతోడం
బరిపూర్ణ నిత్యమహిమం, బరమాత్ముడ నై నరోజకభవ యే నుందున్. 254

1 'తప మనఁగ నాడుహృదయము, దప మన మద్రూప మనఘంధర్మము దశ మా, తపమున
కే జనన అనియే ప్రాశస్త్యము. 2 దృష్టమానం బగు.

వ. అదియునుం గాక నీవు నన్నడిగినయాజగన్ని ర్మాణమాయా ప్రకారం జెరింగింతు లేనియర్థంబు శుక్తిరజితభాంతియుంబోలె నేమిటిమహిమం దోచి క్రమ్మజి దోచకమాను నదియె నామాయావిడంబనం బని యెఱుంగు మదియునుం గాక లేనియర్థంబు దృశ్యమానం బగుటను గలయర్థంబు దర్శనగోచరంబు గా కుండుటను ద్విచంద్రాదికంబును దమక ప్రభాసంబును దృష్టాంతంబులుగాఁ జెలి యు మే ప్రకారంబున మహాభూతంబులు భౌతికంబు లయినఘటపటాదులందుఁ బ్రవేశించి యుండు నా ప్రకారంబున నేను నీభూతభౌతికంబులయిన సర్వకార్యం బులందు సత్త్వాదిరూపంబులం బ్రవేశించి యుండుదు భౌతికంబులు భూతంబు లందుఁ గారణావస్థం బొందుచుండింబున భూతభౌతికంబులు గారణావస్థం బొంది నాయందు నభివ్యక్తంబు లై యుండవు సర్వదేశంబులయందును సర్వకాలంబుల యందును నేది చోదితం బై యుండు నట్టిదియ పర బ్రహ్మస్వరూపంబు తత్త్వం జెఱుంగ నిచ్చయించిన మిముఱోటివారలకు నీచెప్పినమదీయతత్త్వాత్మకం బైన యర్థంబ యర్థం బని యెఱుంగు మీయర్థం బుల్కొప్పట్టం బయినయది యేకాగ్రది త్తుండ వై యాశర్జించి భవదీయచిత్తంబున ధరియించిన నీకు సర్వాదిక గ్తంబులం దు మోహంబు సెంద కుండెడి నని భగవంతుం డయినపరమేశ్వరుండు చతుర్ముఖున కానతిచ్చి నిజలోకంబుతో నంతర్ధానంబు నొందె నని చెప్పి శుకుండు వెం డియు నిట్లనియె.

255

నీ. అవనీశ బ్రహ్మ యి శ ట్లంతర్నితం దైనఁ, బుండరీకాక్షుని శ బుద్ధి నిలిపి యానందమునఁ బొంది శ యంజలి గావించి, తత్పరిగ్రహమునఁ శ దనదుబుద్ధిఁ గైకొని పూర్వప్రకారంబునను నమ, స్తవప్రపంచంబును శ దగ సృజించి మఱియొక నాఁడు ధర్మప్రస ర్తకుఁ డగు, చఖలప్రకాపతి శ యైనకమల

తే. గర్భః షాత్మహితార్థ మై శ కాక సకల, భువనహితబుద్ధి నున్నతస్మరణ మెఱసి మానితం బైనయమనియశమములరెంటి, నాచరించెను సమ్మాదితాత్మఁ డగుచు.

వ. అయ్యవసరంబున.

257

క. ఆనలినాసననండిను, లైనసనందాదిమునుల శ క గ్రేసరుఁడున్

మానుగఁ బ్రియతముఁడును నగు, నానారమఁ డేగుడెంచె శ నబ్జజకడకున్.

క. చనుడెంచి తిండ్రికిం బ్రియ, మొనరఁగ శ్రుశ్రూవణంబు శ లొనరిచి యతఁడుం దనదెనఁ బ్రసన్నుఁ డగుటయుఁ, గని భగవన్నాయుఁ డెలియఁ శ గా నుత్సుకుఁడై.

నీ. అవనీశ నీవు నన్నడిగినవగిది నా, తఁడుఁ దండ్రి నడుగఁ బితృతామహంబు భగవంతుఁ డాశ్రితశరణజాతము పారి, గృహతోడఁ దన జెరింగించినట్టి లోక మంగళచతుశ్లోక మూలంబున, దళలక్షణంబులఁ శ దనరుభాగ వతము నారదున కుశన్నతిఁ జెప్పె నాతఁడు, చారుసరస్వతీతీరమునను

తే. హరిపదభ్యానపారీః శ షాత్మ వేది, ప్రకటతేజస్వి యగుబాదశరాయణునకుఁ

- గోరి యెఱిగించె నమృహాదారుడలను, నాకునెఱిగించెనెఱిగింతునీకునేను.
- వ. అదియునుం గాక యిప్పుడు విరాట్పురుషునివలన నీజగంబులేవిధంబున జనియించె ననునివి యొడలయిన ప్రశ్నంబులు గొన్ని న న్నడిగితి వేను నన్నింటికీ నుత్తరం బగునట్లుగా నమృహాభాగవతం బువస్యసించెద నాకర్ణింపు మమృహాపురాణంబు చతుశ్శ్లోకరూపంబును దశలక్షణంబును నై సంకుచితమార్గంబున నొప్పు నందు దశలక్షణంబు లెవ్వి యనిన సర్గంబును విసర్గంబును స్థానంబును బోషణంబును నూతులును మన్వంతరంబులును నీశానుచరితంబులును నిరోధంబును ముక్తియు నాశ్రయంబును ననం బదితెఱంగు లయ్యె దశమాశ్రయవిశుద్ధ్యర్థంబు దక్కినతొమ్మిదిలక్షణంబులు సెప్పంబడె నవి యెట్టి వనిన. 261
- తే. మహాదహంకారపంచిత్రస్తాత్రగగన, పవనశిఖితోయభూభూతరపంచకేంద్రియప్రపంచంబు భగవంతునందుఁ గనుట, సర్గ మందురు దీనిని శ జనవరేణ్య.
- క. సరసిజగద్గుండు విరాట్పురుషునివలనన్ జనించి శ భూరితరచరాచరభూతస్పృష్టిఁ జేయుట, పరువడిని విసర్గ మంద్రు శ భరతకులేశా. 262
- క. లోకద్రోహినరేంద్రా, నీకముఁ బరిమార్చి జగము శ నిల్వినహరి యామైకుంఠనాథువిజయం, బాకల్పస్థాన మయ్యె శ నవనీనాథా. 264
- క. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁడు, నిరుపమశుభమూర్తి నేయునజభక్తజనోద్ధరఁము పోషణ మవనీ, వర యాతు లనంగఁ గర్తృవాసన లరయన్. 265
- తే. జలజనాభదయాకటాక్షప్రసాద, లబ్ధి నఖలైకలోకపాత్రలకవిభూతి మహిమఁ బొందినవారిధర్మములు విస్తరమునఁబలుకుట మన్వంతరములుభూప.
- క. వనజోదరునవతారక, ధనముఁ దదీయానువృత్తిఁ శ దచ్చారిత్రంబును విస్తరించి పలుకం, జనునవి యాశానుకథలు శ సౌజన్యనిధి. 267
- సీ. పనుమతీనాథ సర్వస్వామి యైనగో, విందుండు చిదచిదానందమూర్తి సలిలస్వాపాధిక క్షిప్తమేతుఁడై, తనరారునాత్మీయభామమందు ఘటిరాజమృదులతీర్థంబువై నుఖలీల, యోగనిద్రారతి శ నున్నవేళ నఖలజేవులు నిజస్వాపారణ్యులై, యున్నత తేజంబు శ లురులుకొనఁగ
- తే. జరుగునయ్యవస్థావిశేషంబులెల్ల, విదిత మగునట్లు పలుకుట శ యది నిరోధ మన నిది యవాంతర ప్రళయం బనంగఁ, బరఁగు నిక ముక్తిగతి వినుకపార్థివేంద్ర.
- సీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁజేసి, దేహధర్మంబులై శ ధృతి ననేక జన్మానుచరితదృశ్యములై నయజ్జరా, మరణంబు లాత్మధర్మంబులయిన భునపుణ్యపాపనికాయనిర్దోచన, స్థితి నొప్పి పూర్వసంరదితములైన యపహతపాపైవరత్వాదృష్టతద్గుణ, వంతుఁడై తగ భగవచ్చరీర

తే. భూతుఁడై పారతంత్ర్యాత్మకబుద్ధి నొప్పి, దివ్యమాల్యానులేపనభవ్యగంధ
కలితమంగళదివ్యవిగ్రహవిశిష్టఁడగుచు హరిహరపమొందుటేయనఘముక్తి.
వ. మఱియును నుత్పత్తిస్థితిలయంబు లెందగుఁడు (చుఁ బ్రకాశింపఁబడు) నది యాశ్రయం
బనంబడు నదియ పరమాత్మ బ్రహ్మశబ్దవాచ్యంబు నదియ ప్రత్యక్షానుభవం
బున విదితంబు సేయుకొఱకు నాత్మ కాధ్యాత్మికాదివిభాగంబు సెప్పంబడియె
నది యెట్లనిన నాత్మ యాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబులం ద్రివిధం బయ్యె
నందు నాధ్యాత్మికంబు చక్షురాదిగోళకాంతర్వర్తి యై యెఱుంగంబడుఁ జక్షు
రాదికరణాభిమాని యై ద్రష్ట యైనశరీరకుం డతండ్రి యాధిదైవికుం డనం దగుఁ
జక్షురాద్యధిష్ఠానాభిమానిదేవత యై సూర్యాదితేజోవిగ్రహంబు నగుచు నెవ్వ
నియందు నీయుభయవిభాగంబునం గలుగు నతండ్రి యాధిభౌతికుండునువిరాడ్వి
గ్రహంబును నగుం గావున ద్రష్టయు దృక్కును దృశ్యంబు ననం దగునీమూఁటి
యందు నొకటి లేకున్న నొకటి గానరా దీత్రితయంబు నెవ్వం డెఱుంగు నతండు
సర్వలోకాశ్రయం డై యుండు నతండ్రి పరమాత్మయును నమృతాత్మండు లీలా
ర్థం బై జగత్సర్వంబు సేయుతలంపున బ్రహ్మాండంబు వినిర్మేదించి తనకు నుభ
యనంబు నపేక్షించి మొదల¹ జలతత్త్వంబు సృజించె స్వతఃపరిశుద్ధుండు
గావున (స్వసృష్టం బై) యేకార్థవాకారం బై నజలరాశియందు శయనంబు
సేయుటం జేసి“శ్లో. ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపో వై సరసూనవః | అయనం తస్య
తాః పూర్వం తేన నారాయణః స్మృత” యను (ప్రమాణముచొప్పున) నారా
యణశబ్దవాచ్యుండు గావున సతనిప్రభావంబు వర్ణింప దుర్లభం బుపాదానభూ
తం బయినద్రవ్యంబును ద్రివిధం బయినకర్మంబును గలాకాష్ఠాద్యుపాధిభిన్నం
బయినకాలంబును² జ్ఞానాదికం బగుజీవస్వభావంబును (భోక్తయగు) జీవుండును
నెవ్వనియనుగ్రహంబునంజేసి వర్తించుచుండు నెవ్వనియపేక్షంజేసి వర్తంప
కుండు నట్టి ప్రభావంబు గలసర్వేశ్వరుండు దా నేక మయ్యు ననేకంబుగాఁ
దలంచి యోగతలంబునం బ్రబుద్ధుం డై యుండి యటమీఁద స్వసంకల్పంబునం
జేసి హిరణ్మయం బైనతనవిగ్రహంబు నధిదైవతంబును సాధ్యాత్మికంబును సధి
భూతంబును ననుసంజ్ఞాయుతం బై త్రివిధంబు గా నృజించె. 270

సీ. అట్టివిరాడ్విగ్రహంబందు గగనతేజఃప్రాణములు సర్వరంజితరతుఁడు
నై నట్టిజీవుని శ ననుసరింపుచు నుండుఁ, బంచి జీవుఁడు శరీరంబువలన
వెలువడి చన జీవి శ వెనుకొని ప్రాణముల్, చనుచుండు నిజనాథు శ ననుసరించి
భటులచందంబునఁ శ బాటిల్లు ట్టుత్తును, భూరితృప్తయు మఱి శ ముఖమువలనఁ

1 జలతత్త్వంబు. 2. ద్రవ్యకాలాదిస్వభావంబును భోక్త. 3. ద్విగ్రహంతరరాకాశంబు, వలన నోజస్వహోబలము లయ్యె, ప్రాణంబు త్ప్రహంపుక్రియాశక్తితే, జనియించి ముఖ్యము, ముఖంబు యరగ అనియే అచ్చుప్రతి.

తే. దాలుజిహ్వదికంబు లురద్యవము నొందె

నందు నుదయించె నానావీరై కరసము

లెనయ నవి యెల్ల జిహ్వచేర నెఱుంగఁబడును

మొనసి పలుక నవేక్షించుకముఖమువలన.

271

వ. *మఱియు ¹వాగ్నిద్రియంబు పుట్టె దానికి దేవత యగ్ని యారెంటివలన భాష
ణంబు వొడమె నాయగ్నికి మహాజలవ్యాప్తం బగుజలంబున నిరోధంబు గలు
గుటం జేసియాజలంబె ప్రతిబంధకంబయ్యె దోధూయమానం బై నమహావాయు
పువలన ఘ్రాణంబు పుట్టెం గావున వాయుదేవతాకం బై నఘ్రాణేంద్రియంబు
గంధగ్రహణసమర్థం బయ్యె నిరాలోకం బగునాత్మ నాత్మయందుఁ జూడం గోరి
తేజంబువలన నాదిత్యదేవతాకం బై రూపగ్రాహకం బై నయక్షియుగళంబు
పుట్టె ఋషిగణంబులచేత బోధితుం డగుచు భగవంతుండు దిగ్దేవతాకంబును
శబ్దగ్రాహకంబును నై నశ్రోత్రేంద్రియంబు పుట్టించె సర్జనంబు సేయుపురుషుని
వలన మృదుత్వకాఠిన్యంబులును లఘుత్వగురుత్వంబులును నుష్ణత్వశీతలత్వంబు
లునుం జేసెడుత్వగింద్రియాధిష్ఠానం బగుచర్మంబు పుట్టె బహిర్గతం బయిన
చర్మంబువలన రోమంబు లుదయించె వానికి మహీరుహంబు లధిదేవత లయ్యె
నందు సథిగతస్పర్శగుణండును సంతర్బహిశస్ప్రదేశంబుల నావృతుండును నగువా
యుపువలన బలవంతంబులును నింద్రదేవతాకంబులును నాదానసమర్థంబులును
నానాకర్మకరణదక్షిణంబులును సగఃహస్తంబు లుదయించె స్వేచ్ఛావిషయగతిస
మర్థం డగునీశ్వరునివలన విష్ణుదేవతాకంబు లగుపాదంబు లుదయించెఁ బ్రతా
నందామృతార్థి యగుభగవంతునివలనఁ బ్రతాపతిదేవతాకం బై శ్రీనంభోగాది
కామ్యసుఖంబులు గార్యంబులుగాఁ గలశిశ్నీపథంబు లుదయించె మిత్రుం డధి
దైవతంబుగాఁ గలిగి భుక్తాన్నాద్యసారాంశత్యాగోపయోగం బగుపాయు వ
నెడిగుడం బుద్యవించె వానికృత్యం బుభయమలమోచనంబు దేహంబుననుండి
దేహంతరంబుఁ జేరం గోరి పూర్వకాయంబు విడుచుటకు సాధనం బగునాభి
ద్వారంబు సంభవించె నట్టినాభియ ప్రాణాపానబంధస్థానం బనంబడుఁ దద్బంధ
విక్లేపంబె మృత్యువగు సదియ యూర్ధ్వాధోదేహభేదకం బనియును జెప్పఁబడు
నన్నపానాదిధారణార్థంబుగ నాంత్రకుక్షినాడినిచయంబులు గల్పింపంబడియె
వానికి నదులును సముద్రంబులును సథిదేవత లయ్యె వానివలనఁ దుష్టిపుష్టులను
నుదరభరణరసపరిణామంబులు గలిగియుండు నాత్మీయమాయాచింతనం బొనర్పు
నపుడు కామసంకల్పాదిస్థానం బగుహృదయంబు గలిగె దానివలన మనంబును

* ఈపదనమంతయు వ్రాఁతిప్రతులపాఠమునకు భిన్నము. ఇట్ల విస్తరభితిచే నాభేదము తె
లుపఁబడినది గాదు. 1 'నగ్నియు వాగ్దేవతయు నానికివలన దోధూయమానం బై నమహా' వ్రా.ప్ర.

జంద్రుండును గాముండును సంకల్పంబును నుదయించె సంతమీఁద జగత్సర్వ
సంబు నేయువిరాడ్విగ్రహంబువలన సప్తధాతువులును బృథివ్యప్రేక్షోమయంబు
లయినసప్తస్రాణంబులును త్ర్యామాంబువాయువులచే నుత్పన్నంబులై గుణాత్మ
కంబు లై సయిందియంబులును సహంకారప్రభవంబు లైనగుణంబులును సర్వ
వికారస్వరూపం బగుమనస్సును విజ్ఞానరూపిణి యగుబుద్ధియును వివిధం బగు
నిది యంతయు సర్వేశ్వరునిస్థూలవిగ్రహంబునం బుట్టు మఱియును. 272

క. వరుసఁ బృథివ్యాద్యష్టావరణావృత మై సమగ్రవై భవములఁ బం
కరుహభవాండాతీత, స్ఫురణం జెలువొందు నతివీరభూతి దలిర్పన్. 278

క. పాలు పగుసకలవిలక్షణ, ములు గలయాద్యంతశూన్యమును నిత్యము నై
లలి సూక్ష్మ మై మనోవాక్కులకుం దలపోయఁగా నశగోచర మగుచున్. 274

సీ. లలఘు లేజోరూప శ్ర మైసయాపమునకు, క్షీతినాథ నాచేతఁ శ్ర జెప్పఁబడిన
మానితస్థూలసూక్ష్మస్వరూపంబులు, వల నొప్పఁగలభగవత్స్వరూప
మమృహత కునిమారయాబలంబునఁ జేసి, దివ్యమునీంద్రులఁ శ్ర జెలియలేరు
వనుధేశ వాచ్యమై శ్ర వాచకంబై నామ,రూపముల్ క్రియలునురూఢిఁ దాల్చి

ఆ. యుండునట్టియీశ్వరగుండు నారాయణుం, డఖిలధృతి జగన్నిర్యంత యైన
చిత్తయాత్మకుండుశస్మజయించు నీప్రజా,పతుల ఋషుల మునులఁబితృవరులను.

వ. మఱియును. 276

సీ. సుర సిద్ధ నాధ్య కిన్నరవర చారణ, గరుడ గంధర్వ రాక్షస పిశాచ
భూత వేతాళ కింశిపురుష కూక్తాండ గుహ్యక డాకినీ యక్ష శ్ర యాతుఘాన
విద్యాధ రాష్ట్రరో శ్ర విషధర గ్రహ మాతృ,గణ వృక హరి ఘృష్టి శ్ర ఖగ మృగాధి
భల్లూక రోహిత శ్ర పశు వృక్షయోనుల, వివిధకర్తృంబులు శ్ర వెలయుఁ బుట్టి
తే. జలనభోభూతలంబుల శ్ర సంచరించు, జంతురాసుల సత్త్వరజస్తమోగు
ణములఁ దిర్యక్సూరాసురశనరధరాది, భావముల భిన్ను లగుదురు శ్ర పౌరవేంద్ర.

మ. ఇర వొందన్ ద్రుహిణాత్మకుం డయి రమాశ్రీధీకుండు విశ్వంబు ను
స్థిరతన్ నిల్చి కృపాకటాక్షమున రక్షించున్ సమస్తప్రజో
త్కరసంహారము నేయునప్పుడు హరాంతరర్యామి యై యింతయున్
హరియించుం బవనుండు మేఘముల మాయం జేయుచందంబునన్. 278

క. ఈపగిదిని విశ్వము సంస్థాపించును మనుచు నడఁచు శ్ర ధర్మాత్మకుఁ డై
దీపితతిర్యక్సూరసుర, రూపంబులు దాల్చి హరి పరగుం డజుఁ డెలమిన్. 279

సీ. హరియందు నాకాశమాకాశమున వాయు, వనిలంబువలన హుతాశనుండు
హవ్యవాహనునందు శ్ర సంబువు లుదకంబు, వలన వసుంధర శ్ర గలిగె ధాత్రి

1 'సురనరతిర్యగఃసాగతాది; సురనరకీటకఃసాగతాది' అని వ్రాతప్రతులు.

2 'భువనావసం డయి' అని వ్రాతప్రతులు.

వలన బహుస్సత్కారవళి యుద్భవం బయ్యె, నింతకు మూల మై కయెనఁగునట్టి
నారాయణుఁడు చిదానందస్వరూపకుం, డవ్యయుం డజరుఁ డతనంశుఁ డాధ్యుఁ
తే. డాదిమధ్యాంతకూన్యం డతనాదివిధనుఁ, డతనివలనను సంభూత శ్ర మైనయట్టి
సృష్టి హేతుప్రకార మీక్షించి తెలియఁ, జాల రెంతటిమునులైన శ్ర జనవరేణ్యు.
వ. అదియునుం గాక. 281

మ. ధరణీకోత్తమ భూతసృష్టి నిటు సంశ్లాపించి రక్షించునా
హరి గర్భత్వము నొల్ల కాత్మగతమాయాహోపితం జేసి తా
నిరవద్యుండు నిరంజనుండుఁ బరుఁడున్ శ్ర నిష్క్రించనుం డాధ్యుఁడున్
నిరపేతుండును నిష్కళంకుఁ డగుచున్ శ్ర నిత్యత్వముం బొందెడిన్. 282

వ. (బ్రహ్మసంబంధి యగు) నీకల్పప్రకారం (బహంతరకల్పంబుతోడ) సంకుచితప్ర
కారంబున నెఱింగించితి నిట్టిప్రాకృతవైకృతకల్పప్రకారంబులును దత్పరిమాణం
బులును గాలకల్పలక్షణంబులును విగ్రహంబును నవాంతరకల్పంబులు మన్వం
తరాదిభేదవిభాగస్వరూపంబును నతివిస్తారంబుగ నెఱింగింతు విను మదియునుం
బద్ధకల్పం బనం దగు నని భగవంతుం డైనశుకుండు పరీక్షిత్తునకుం జెప్పె నని
సూతుండు మహర్షులకు నెఱింగించిన. 283

క. విని శౌనకుండు సూతుం, గనుఁగొని యిట్లనియె సూత శ్ర కరుణోపేతా
జననుతగుణసంఘాతా, ఘనపుణ్యనమేత విగతశకలుషప్రాతా. 284

వ. పరమభాగవతోత్తముం డైనవిదురుండు బంధుమిత్రజాతంబుల విడిచి నకలభవన
పావనంబులును గీర్తనయంబులును నైనతీర్థంబులను నగణ్యంబులైనపుణ్యక్షే
త్రంబులను దర్శించి క్రమ్యుల వచ్చి కామారవి యగుమైత్రేయుం గని యతనివలన
సన్ధ్యాత్మబోధంబు వడసె నని వినంబడు నది యంతయు నెఱింగింపు మనిన
నతం డీ ట్లనియె. 285

క. వినుఁ డిపుడు మీరు నన్నడిగిన తెఱఁగున శుకమునీంద్రశ్రేయఁ బరీక్షి
జ్ఞనపతి యడిగిన నతఁ డాతని కెఱిగించినవిధంబుఁ శ్ర దగ నెఱిగింతున్. 286

వ. సావధానుల రై వినుం డని. 287

ఉ. రామ గుణాభిరామ దినశరాజకులాంబుధిసోమ తోయద
క్యామ దశానన ప్రబలసైన్యవిరామ సురారిగోత్రమ
త్రామ సుబాహుబాహుబలదర్పతమఃపటుతీవ్రధామ ని
ష్కామ కుభ్యల్లలామ గరశకంతసతీనుతనామ రాఘవా. 288

క. అమరేంద్రసుతవిదారణ, కమలాప్రతనూజరాజ్యశకారణ భవనం
తమనదిసేక్వర రాజో, త్రమ డైనతసార్వభౌమ శ్ర దశరథరామా. 289

మాలిని. నిరుపమగుణజాలా శ నిర్మలానందలోలా

దురితఘనసమీరా శ దుష్టదైత్యప్రహారా

శరధిమదవిశోషా శ చారునద్యక్తపోషా

సరసిజదళనేత్రా శ సజ్జనస్తోత్రపాత్రా.

290

గద్యము. ఇది శ్రీహరిమేళ్వారకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రపుత్ర సహజపాం
డిత్యపోతనామాత్య ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బరీక్షిత్తు
తోడ శుకయోగి భాషించుటయు భాగవతపురాణవైభవంబును ఖట్వాంగు
మోక్షప్రకారంబును ధారణాయోగవిషయం బయినమహావిష్ణునిశ్రీపాదా
ద్యవయవంబుల సర్వలోకంబులు నున్నతెఱంగును సత్పురుషవృత్తియు మోక్ష
వ్యతిరిక్తసర్వకామ్యఫలప్రదదేవతాభజనప్రకారంబును మోక్షప్రదుండు శ్రీ
హరి యనుటయు హరిభజనవిరహితులైనజనులకు హేయతాపాదనంబును
రాజప్రశ్నంబును శుకయోగి శ్రీహరిస్తోత్రంబు సేయుటయు వాసుదేవప్రసా
దంబునం బతుర్ముఖుండు బ్రహ్మధిపత్యంబు వడయుటయు శ్రీహరివలన బ్రహ్మ
ద్రాదిలోక ప్రపంచంబు పుట్టుటయు శ్రీమన్నారాయణాదివ్యలీలావతారపరం
పరావైభవవృత్తాంతసూచనంబును భాగవతవైభవంబును పరీక్షిత్తు శుకయోగి
నడిగినప్రపంచాదిప్రశ్నంబులును నందు శ్రీహరి ప్రధానకర్త యని తద్వృ
త్తాంగంబు సెప్పటయు భగవద్భక్తివైభవంబును బ్రహ్మతపశ్చరణంబునకుం
బ్రసన్నుండై హరి వైకుంఠనగరంబుతోడఁ బ్రసన్నుండయిన స్తోత్రంబు సేసి
తత్ప్రసాదంబునం దన్తహిమంబు వినుటయు వాసుదేవుం డానతిచ్చినప్రకారం
బున బ్రహ్మ నారదునికి భాగవతపురాణప్రధానదళలక్షణంబు లుపన్యసించు
టయు నారాయణవైభవంబును జీవాదితత్త్వసృష్టియు శ్రీహరినిత్యవిభూత్యాది
వర్ణనంబును గల్పప్రకారాదిసూచనంబును శౌనకుండు విదురమైత్రేయసంవా
దంబు సెప్ప మని సూతు నడుగుటయు ననుకథలం గలద్వితీయస్కంధము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ మ దాంధ్రమహాభాగవతము

తృ తీ య స్కంధము.

మహితవినుతదివిజ

స్తోమ యశస్వీమ రాజసోమ సుమేరు

శ్లేమ వినిర్జితభార్గవ

రామ దశాననవిరామ శ్రీ రఘుకులరామా.

1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠ లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరిసమే
తుం డైననూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనవరీషీన్నరేంద్రు
నకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

2

ఉ. పాండునృపాలనందనులు శ్రీ బాహుబలంబున ధార్తరాష్ట్రులన్
భండనభూమిలో గెలిచి శ్రీ పాండురశారదచంద్రచంద్రికా
ఖండయశశిప్రసూనకలిశకాతతిః గౌరవరాజ్యలక్ష్మీ నొం
డొండ యలంకరించుచు జరయొన్నతి రాజ్యము సేయు చుండఁగన్.

3

క. మనుజేంద్ర విదురుఁ డంతక, మును వనమున కేఁగి యచట శ్రీమునిజనగేయున్
వినుతతపోధారేయు, న్ననుపమగుణజనవిధేయు శ్రీ నమ్మైశ్రేయున్.

4

క. కనుఁగొని తత్పాదంబులు, దనఘాలము సోఁక మొక్కి శ్రీ తగ నిట్లనియెన్
మునివర సకలజగత్పావనచరితుఁడు గృష్ణుఁ డఖిలవంద్యుం డెలమిన్.

5

క. మండిత తేజోనిధి యై, పాండవహితమతిని దూతశభావంబున వే
దండపురి కేఁగి కురుకుల, మండనుఁ డగుధార్తరాష్ట్రమందిరమునకున్.

6

తే. చనఁగ నొల్లక మద్భవంబునకు భక్త
వత్సలుం డగుకృష్ణుండు శ్రీ వచ్చు టేమి
కతము నాకది యెఱిఁగింపు శ్రీ కరుణతోడ
ననుచు విదురుండు మైత్రేయు శ్రీ నడిగ ననిన.

7

క. విని వెఱఁ గంది వరీషీ, న్ననుజవరేణ్యుండు విమలమతిని స్తంద్రున్

- మునికులజలనిధిచంద్రున్, మనిశితహరిభక్తిసాంద్రున్ శకుంతలగీంద్రున్. 8
- క. కని యిట్లనె మైత్రేయుని, ననఘం డగువిదురుఁ డేరహస్యము లడిగెన్
ముని యేమి సెప్పె నేవగి, దిని దీర్ఘము లాడె నచటఁ శ దిరుగుచు నుండెన్. 9
- తే. ఇన్నియును దెలియఁగ నానతిచ్చి నన్ను, సర్థి రక్షింపవే విమలలాంతరంగ
ఘనదయాపాంగ హరిపాదశకమలభృంగ, మహితగుణసంగ పాపతఃకుశపతంగ.
- చ. అనవుడు బాదరాయణి ధరరాధిపు కిట్లనుఁ బూరువంశవ
ర్ధన విను కష్టుఁ డై నధృతరాష్ట్రస్థపాలుఁడు పెంపుతో నుయో
ధనముఖపుత్రులం గడు మునదంబునఁ జెంచుచుఁ బాండురాజు ద
ప్పినపిదపం దదాత్మజులు శ వెల్గుటి తన్నని చేర వచ్చినన్. 11
- వ. ఇట్లు సేరవచ్చినపాండవులయెడ నసూయానిమగ్నులై నుయోధనాదులు. 12
- క. పెట్టిరి విషాన్న మంటం, గట్టిరి ఘనపాళములను శ గంగానదియం
దొట్టిరి రాజ్యము వెడలం, గొట్టిరి ధర్మంబు విడిచి శ కుటిలాత్మకులై. 13
- క. క్రూరాత్ము లగుచు లాటౌ, గారంబున వారు నిద్రఁ శ గైకొని యుండన్
దారుణశిఖఁ దరికొలిపిరి, మారణకర్తముల కప్రమత్తత వెలయన్. 14
- తే. నూరిజనగేయ మగురాజసూయయజ్ఞ, విలసదవభృథనేకపరవిత్ర మైన
ద్రాపదీచారువేణీభరంబు వట్టి, కొలువులోపలి కీడ్చిరి శ కుచ్చితమున. 15
- క. కావున వారల కవకృతి, గావింపని దొకదినంబుఁ శ గలుగదు తమజ
న్తావధి నిజనందనులను, వావిరి నయ్యంధనృపతి శ వల దనఁ డయ్యెన్. 16
- తే. మాయజూదంబు వన్ని దుర్రార్థవృత్తిఁ
బుడమిఁ గొని యడవులకుఁ బో శ నడువ నచటఁ
దిరిగి వారలు సమయంబు శ దీర్చి యేగు
దెంచి తమయంశ మడిగినఁ శ బంచి యీక. 17
- వ. ఉన్నయెడ. 18
- చ. నకలనియంత యైనహరి శ సర్వశరణ్యుఁడు మాధవుండు సే
వకనవకల్పకంబు భగవంతుఁ డనంతఁ డనంతశక్తి నం
దకధరుఁ డబ్జలోచనుఁడు శ ధర్మతనూభవుచే నియుక్తుఁ డై
యకుటిలభక్తియోగమహితాత్మకుఁ డై ధృతరాష్ట్రపాలికిన్. 19
- క. చని యచట భీష్మగురుత, తనయకృపాచార్యనిఖిలభాత్రీపతులున్
విని యనుమోదింపఁగ ని, ట్లనియెన్ ధృతరాష్ట్రతోడ శ నవనీనాథా. 20
- క. కారవపాండవు లిరువురు, నారయ నీ కొక్కనమమ శ యవనీవర నీ
వేరీతి నైనఁ బాండుకు, మారులపా లొనఁగితేని శ మను నుభయంబున్. 21
- క. అని ధర్మబోధమునఁ బలి, కిసమాటలు సెవుల నిడమి శ గృహ్యుండు విమరున్

- ఘనసీతిమంతుఁ బిలువం, బనిచినఁ జనుదెంచెఁ గురుసభాస్థలమునకున్. 22
- వ. చనుదెంచి యచటిజనంబులచేత నుపస్థితం బయినకార్యంబు దెలిసినవాఁ డయి
ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 23
- మ. ధరణీనాయక పాండుభూవిభుఁడు నీతమ్ముడు దత్తుత్పలం
బరిరక్షించిన ధర్మవుం దగవునుం శ బాటిల్లు నంశంబు ను
స్థిరసౌఖ్యోన్నతిఁ జెందు శత్రుజయముం శ జేకూరు గోపాలశే
ఖరుచిత్తంబును వచ్చు నట్లగుట యశాఁ శ శౌరవ్యవంశాగ్రణి. 24
- ఆ. వారితండ్రిపాలు శ వారికి నొనఁగి నీ, పాలు నుతుల కెల్లఁ శ బంచి యిచ్చి
చలము విడిచి ధర్మశ్ర మలవడ నీబుద్ధిఁ, జూనుపవయ్య కులము శ మనుపవయ్య.
- చ. వినుము నృపాల నాపలుకు శ వేయును నేల సమీరసూతి నీ
తనయులపేరు విన్నఁ బదతాడితదుష్టభుజంగమంబుచా
డునఁ గన లొందు నింతయును శ మున్నును జెప్పితిఁ గాదె వానిచే
తన భవదీయపుత్రులకుఁ శ దప్పదు మృత్యు వ దెన్నిభంగులన్. 26
- వ. అదియునుం గాక. 27
- క. నీపుత్రులకౌర్యంబును, జాపాచార్యాపగాత్తశతకృపభుజా
హాపంబును గడ్డుదురా, లాపంబులు నిజముగాఁ దలం తె మనమునన్. 28
- వ. అట్లేని వినుము. 29
- ఉ. ఏవరమేళుచే జగము శ లీనచరాచరకోటితో నము
ద్దీపిత మయ్యె నేవిభునిరదివ్యకళాంశజు లబ్ధగర్భగా
రీపతిముఖ్యదేవమునిరబృందము లెవ్వఁ డనంతుఁ డచ్యుతుం
డాపురుషోత్తముడు గరుశణంబుధి గృష్ణుఁడు పౌ నరేశ్వరా. 30
- ఉ. అట్టిజగన్నివానుఁడు మురరాసురభేది పరావరుండు చే
పట్టి సఖుండు వియ్యమును శ బాంధవుఁడున్ గురుఁడున్ విభుండు నై
యిట్టల మైనప్రేమమున శ నెప్పుడుఁ దోడ్పడు చుండ వాగలక
జుట్టన ప్రేల నెవ్వరికిఁ శ జూపఁగ వచ్చునె పార్థివ్రాత్రమా. 31
- ఉ. కావునఁ బాండునందనులఁ శ గాఢీయపెట్టక రాజ్యభాగమున్
వావిరి నిచ్చి రాజ్యమును శ వంశముఁ బుత్రుల బంధువర్గముం
గావుము గాక లోభి యగుశక్తవసుయోధనుమాట వింటివే
భూవర నీయుపేక్ష నగుఁ శ టో కులనాశము బంధునాశమున్. 32
- తే. ఒకనికై యిట్లు కుల మెల్ల శ ను క్కడంప
నెత్తికొనఁ జూచె దిది నీతియే నృపాల
వినుము నామాట నీనుయోధనుని విడిచి
కులము రాజ్యంబుఁ దేజంబు శ నిలుపవయ్య, 33

- క. అని యిట్లు చటిమి చెప్పిన, విని దుర్యోధనుడు రోషభవితకుం డగుచు
న్నినతనయశకునిదుశ్శాసనుల నిరీక్షించి తామరసంబునఁ బలికెన్. 34
- క. దాసీపుత్రుని మీర లు, దాసీనుం జేయ కిటకుఁ శ్రదగునె పిలువఁ గా
నాసీనుం డై ప్రేతడు, గాసిలి చెడి పోవ వెడలఁగ నడువ రనా. 35
- వ. అని యిట్లు దుర్యోధనుం డాడినదురాలాపంబులు దనకు మనస్తాపంబు సేయం
గార్యంబు విచారించి ధైర్యం బవలంబించియొండు వలుక నొల్లక శరశరాసనం
బులు విడిచి క్రోధంబు నడంచి వనంబునకుం జని యందు. 36
- సీ. విష్ణుస్వయంవ్యక్తపిమలభూములను బవిత్రంబు లగుహరిశ్రేష్ఠములను
నెలకొని దేవతాత్మని ర్భిత్పారిదివ్యభూముల గంగాదిరపుణ్యనదుల
సిద్ధపురాణప్రసిద్ధపుణ్యాశ్రమ, స్థలముల నుపవనస్థలములందు
గంధమాదనముఖరత్నాభృత్తటంబుల, మంజులగిరికుంభశుభంబములను
తే. వికచకైరవపద్మహల్లకమరంద, పానవళమ త్రమధుకరరగానబుద్ధ
రాజహంసవిలోలవిరరాజమాన, మగుచుఁ జెలువొందుపం కేదరహరిరముల. 37
- క. మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన, సరి దుపవన నద పుళింద శ్ర జనపద గిరిగ
హ్వార గోష్ఠ యజ్ఞశాలా, పుర దేవాయతనపుణ్యభూములయందున్. 38
- క. కూరలుఁ గాయలు నీల్లా, హరిరముగాఁ గొనుచు నియమ శ్ర మలవడఁగ నసం
స్కారశరీరరుం డగుచు ను, దారత ననధూతవేషధరుఁ డై వరుసన్. 39
- క. హర్షము గదురఁగ భౌత, వర్షమునం గలుగుపుణ్యవరతీర్థము లు
త్కంఠం జూచుచు విగతా,మగ్నం డై సంచరించె శ్ర మనుజవ రేణ్యా. 40
- వ. ఇట్లు సంచరించుచుఁ బ్రభాసతీర్థమునకు వచ్చునప్పుడు. 41
- చ. అరుగుచు దై త్యభేదనదరయాపరిలభనమ స్తమేదిసీ
భరణధురంధరుం డగుచుఁ శ్ర బొందునుతాగ్రజా డొప్పు¹చుండు న
త్తటి విదురుండుఁ దత్సరిమరదించితసాల రసాల మాధవీ
కురువక మాలతీ వకుళశకుంజ లన తటమందు నున్నెడన్. 42
- చ. సరవర వేణుజానలవిరసప్తమహాటవిమాడ్కిఁ బాంశుభూ
వరధృతరాప్యసూను²లనిరవారణఁ జాల విరోధ మెత్తియొం
డొరుల జయింపఁ గోరి కదనోర్విఁ గురుక్షేతిపాలముఖ్యులం
దలు మృతు లొటయున్ విని ఘనంబుగ శోకనిమగ్నచిత్తుఁ డై. 43
- ఉ. ఆయెడఁ గాలు దన్నక రయంబున నేగి సరస్వతీనదీ
తోయములందుఁ గ్రుంకి మునిరతుల్యుడు వే చనియెం దనూనపా
త్తోయరుహ పృథ్వర్గవపురభుత్రితసోమ³నుదానశక్తిభృ

1 'చుండ భూ, వర విదురుండుఁ దన్నికటవర్యతమాలరసాల' అ. ప్ర. 2 'లనివార్య
నిమాధవిరోధ' అచ్చుప్రతి. 3 'కుమరగోనుధా, వాయు' వ్రా. ప్ర.

- ద్వాయుయమాభిధానయత్రవాహినులం దనురక్తిః గ్రంకుచున్. 44
- ఉ. వెండియుఁ బుణ్యభూములఁ బరవిస్త్రసరిత్తులఁ జూచుచున్ రమా
మండనుఁ డుండుదివ్యరుచిమన్తఁగిచారుకపాటగేహళీ
మండితసాధగోపురవిమానము లున్నతథక్తిః జూచుచున్
నిండినవేడ్కఁ గృష్ణపదసీరజచింతనుఁ డై క్రమంబునన్. 45
- ◆◆◆ విడుగుం డుద్ధవుం గని కృష్ణాదులవృత్తాంతం బడుగుట. ◆◆◆—
- చ. చని చని తొంటిమత్స్యకురుజాంగలభూము లతిక్రమించి చ
య్యన యమునానదిం గడిసి శ్రీ యచ్చట భాగవతున్ సోజలో
చననిజభక్తు నద్గణవిశేషారదు శాంతుని దేవమంత్రిశి
ష్యుని మహితప్రసిద్ధుఁ బరిశోషితదోషుఁ బ్రబుద్ధు నుద్ధవున్. 46
- క. కని యనురాగవికాసము, దనమనమునఁ దొంగలింపఁ శ్రీ దగ గాధాలిం
గన మాచరించి నెయ్యం, బునఁ గుళలస్రశ్మ సేసి శ్రీ ముదమునఁ బలికెన్. 47
- క. హరిభక్తుల పుణ్యాత్ముల, దురితవిదూరుల విరోధిద్రుద్వమబలులం
గురుకులతిలకల కుంతీ, వరసూనులసేమ మరసి శ్రీ వారనిభక్తిన్. 48
- వ. ఇ ట్లనియె. 49
- చ. హరి దననాభిపంకరుహామందు జనించినయట్టిభారతీ
శ్వరుఁ డతిభక్తి వేడ యదురవంశమునన్ బలకృష్ణమూర్తు లై
పరఁగ జనించి భూభరముఁ శ్రీ బాపినభవ్యులు రేవతీందిరా
వరు లట శూర సేనునినిరవాసమునన్ సుఖ మున్నవారలే. 50
- చ కురుకులు లాదరింపఁగ సఖుండును నావుండు నై తనర్చి సో
దరతరుణీజనంబులను శ్రీ దత్తతులం గడుగారవంబునం
గరుణ దలిర్ప నాత్మజలశకంఠఁ బ్రియోన్నతిఁ బ్రోచువాడు ను
స్థిరమతి నున్నవాడె వసుదేవుండు వృష్ణికులప్రదీపకా. 51
- శా. కందర్పాంశమునం దనూజుఁ బడయం శ్రీ గామించి భూదేవతా
బృందంబున్ భజించి తత్కరుణఁ దాపింపప్రభావర్ణవెం
పొండన్ రుక్మిణి గన్ననందనుండు స్రగ్ధ్యమ్ముండు భాస్వచ్చమూ
సందోహంబులు దన్నుఁ గొల్వ మహితోత్సాహంబుతో నొప్పనే. 52
- క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలబ్ధసమస్తధరణీపాలనమహిమం
బరమశ్రీతి సుఖించున, చిరవిభ వ్రాదారుఁ డుగ్రసేనుండు జగతిన్. 53
- చ. లలితపత్రితామణి విలాసవతీతిలకంబు పార్వతీ
లలన గుమారుఁ గన్నటు సురలక్షణ జాంబవతీలలామ ని

ర్వలగతిఁ గన్నవట్టి నుకురమారతనుండు విరోధిభంజనో

త్కలిక నుఖంచునే గుణకరదంబుఁడు సాంబుఁడు వృష్టిపుంగవా.

54

క. వారిపదసేవకుఁ డరిభీ, కరుఁ డర్జునువలన మిగులఁ శ గార్హకవిద్యల్

¹దిరముగఁ గఱచినసాత్యకి, వరసుఖవిభవముల నున్నవాఁడ ధరిత్రిన్.

55

మ. జలజాతాంకుశచక్రచాపకులిశశచ్చత్త్రాదిరేఖాంకితో

జ్వలగోవిందపదాబ్జలక్ష్మీతవిరారదన్తార్దధూళిచ్చటా

కలితాంగుండు విధూతకల్తమఁడు నిశమ్మామైకధర్ముండు స

త్కులజాతుం డన నొప్పనట్టిఘనుఁ డరక్మామండు ²జీవించునే.

56

క. శ్రుతులును గ్రతుజాతము స, మృతిఁ దాల్చినయట్టివేదరమాతగతిన్ శ్రీ

పతిఁ దనగర్భంబున ర, క్షితుఁ జేసినగరిత దేవశీసతి ³నుఖమే.

57

వ. మఱియు మహాత్మా మహితోపాసకు లగువారలకోర్కులు నిండింపం జాలిన

భగవంతుండును శబ్దశాస్త్రంబునకుం గారణం బనితన్ను సఖిదేవతాజనంబు

లగ్గింపం గలమేటియును సకలజీవచతుర్విధాంతకరణంబు లమునచిత్తాహం

కారబుద్ధిమనంబులకుం గ్రమంబున నానుదేవ సంకర్షణ ప్రయత్నాన్నిరుద్ధు

లధిదైవతంబు లగుదు రట్టిచతుర్విధత త్వంబులకుఁ దుర్యం బైనతత్త్వంబు

మనస్సు తిన్ననోమయుండు నై నయనిరుద్ధమామారుండు సంతోషచిత్తుం డగునే

యని.

58

మ. ఇతరారాధన మాని కృష్ణుఁ గమలాదీశుం బయోజాసనా

ర్చితు భక్తిన్ నిజనాథుఁగా సతితమున్ శ సేవించుపుణ్యల్ జగ

న్నుతు లభ్యాత్మవిదుల్ మహాభుజులు మానవ్యుల్ ధర్మమార్గుల్ సము

న్నతి సత్కాత్మజచారుధేష్టగదు లారనందాత్ములే యుద్ధవా.

59

తే. శ్రోధమాత్సర్యధనుఁడు సురయోధనుండు

వొలుచు నెవ్వనిసభఁ జూచి శ కలుష మొదవి

మనములోన నసూయానిరమగ్నుఁ డయ్యె

నట్టిధర్మజుఁ డున్నాఁడె శ యనఘచరిత.

60

తే. ఘనగదాభ్యాసచిత్రసంశగతుల మెఱసి, కురుకుమారుల భూరిసంశగరములోన

హతులఁ గావించి వెలసినయట్టిజెట్టి, వాయుతనయుండుగుళలి యైసఱలునయ్యె.

చ. హరికరుణాతరంగితకకటాక్షనిరీక్షణలబ్ధశౌర్యవి

స్ఫురణఁ దనర్చి తన్ను నని శ బోయగతి న్నభవుం డెదిర్చినన్

బరవన మొప్పఁగా గెలిచి శ పాశుపతాస్త్రముఁ గొన్నశత్రుభీ

కరుఁడు ధనంజయుండు నుభయగిరితి మోదము నొందునే కదా.

62

1. 'గఱచిన బలియుండు సాత్యకి, వలసినసుఖలీల నున్నవాఁడ' వ్రా. ప్ర. 2. 'భద్రాత్ముడే' అ. ప్ర. 3. 'నుఖయే' వ్రా. ప్రతులు.

- మ. తెఱఁ గొప్పన్ జననీవియోగమునఁ గుంతీ స్రవ్యపానంబు సో
దరసంరక్షయుఁ గల్గి జేవవిభవత్ర కృష్ణామృతంబుకా ఖగే
శ్వరుఁ డ౪౦ గయికోన్నమాడ్కిఁ గుగువంశక శ్రేణి నిర్జించి త
ద్ధరణీరాజ్యముఁ గొన్నమాన్రికొడుకుల్ శ ధన్యాశ్శులే యుద్ధవా. 68
- తే. పాండుభూమిశ్వగుండు సంశస్త్రాస్త్రచురణుఁ, డై నశిశువులఁ బ్రోచుటకై నిజేశుఁ
గూడి చన కున్న యట్టియాశకుంతిభోజ, తనయ జీవించునే నేఁడు శ మనుచరిత్ర. 65
- వ. అని వెండియు. 65

- మ. అనుసంభూతుఁడు పాండుభూవిభుఁడు నిర్రాగ్యణంబునం బొంద నా
తనిపుత్రుల్ దనుఁ జేర వచ్చినను మాశ్రధ్యస్యంబుఁ బోఁ దట్టి యె
గ్గానరించెన్ ¹ధృతరాష్ట్రభూమివిభుఁ డ శ ట్లూపింపఁగా నెగ్గు నే
సినవాఁడే యగుఁ గాక మేలు గలదే శ చింతింపఁగా నుద్ధవా. 66
- క. అనుజుఁడు వీఁ డనకయ తన, తనయులు నను వెడల నడువఁదా నూరక యుం
డినధృతరాష్ట్రుఁడు నరకం, బునఁ బడు నా దై నదుఃఖమున ననఘాత్తా. 67
- వ. అదియునుం గాక పరమశాంతుండ వైననీమనంబున దుఃఖంబు గ ర్తవ్యంబు గా
దంచుని. 68

- క. సరలోకవిడంబనమున, హరి పరమపరుండు మానసవాక్యతితో ని
ద్ధరఁ బుట్టి యాత్మమాయా, స్ఫురణన్ మోహింపఁజేయు శ భూజనకోటిన్. 69
- ఉ. కావున నమృహాత్ముని విశకారవిదూరుని సర్వమోహమా
యావలమాననుండ నగుననప్పడు సంస్తృతి దుఃఖ నాదు న
ద్దేవునిసత్కృపామహిమఁ శ దేలినవేళ సుఖంతు సేన కా
²దావిధిశంకరప్రభృతు శ లవ్యభూమాయఁ దరింప నేర్తురే. 70

- వ. అయిన నమృహాత్మునికిరుణాతరంగితాపాంగపరిలబ్ధవిజ్ఞానదీపాంకురనిర స్తనమస్త
దోహంధకారుండ నగుటను మదీయచిత్తంబు హరిపరాయ త్తం ³బయినఁ దన్మా
ర్గంబు సతతంబు నిరీక్షించుచు నుండుదు మఱియును. 71

- సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ శ డాత్మీయపదభక్తు, లడవుల నిడుమలఁ శ గడుచు చుండ
దౌత్యంబు సేయఁ గొందఱు విరోధులు పట్టి, బద్ధునిఁ జేయ సరన్నద్ధు లైన
బలహీనుమాడ్కి మాశ్రప్రదలేడ యసమర్థుఁ, డని తలంచెదవేని శ నమృతుండు
పరుల జయింప నోశక కాదు విద్యాభి, ⁴జనధనమత్తులై శ జగతిఁ బెక్కు
తే. బాధల నలంచుదుష్టభూతపతుల నెల్ల, సైన్యయుక్తంబుగా నని శ సంహరించు
కొఱకు సభలోన నప్పడాశకురుకుమారు,లాడుదుర్భాషణములకునలుగఁడయ్యె.

1 'మదిఁ కాండుభూవిభునకు + న్ముహింపఁగా' వ్రా. ప్ర. 2 'దావిధిరుద్రముఖులకు +
నవ్య...పచ్చునే.' వ్రాతప్రతులు. 3 'బయినకారణంబునను దత్త్వంబు సతతంబు' అచ్చుప్రతి
4 'శాశ్వతధనంబుల + జగతి' అ. ప్ర.

- మ. జననం బందుట లేనియీశ్వరుడు దా శ జన్మించు తెల్లన్ విరో
ధినిసార్థము వీతకర్తుఁ డగునశ్చేవుండు గర్భప్రవ
ర్తనుఁ డౌ తెల్లఁ జరాచర ప్రకటభూతశ్రేణులం గన్తన
ర్తనులం జేయఁ దలంచి కాక కలవే శ్చైత్యారికిం గర్భముల్. 73
- క. హరి నరుల కెల్లఁ బూజ్యుఁడు, హరి లీలామనుజుఁడును గురణాతీతుఁడు నై
పరఁగినభవకర్తృబులఁ, బారయం డట హరికిఁ గర్తృములు లీల లగున్. 74
- క. మదిఁ దనశాసన మిడి నిజ, పదములు సేవించులోకశాలాదులఁ 1 బెం
పొదవింప యదుకులంబున, నుదయించెను భువిని బలనశహోదరుఁ డగుచున్.
- తే. చలన మందక భూరిసంస్మరణతరణ, మైనసత్కీర్తి దిక్కుల శ్చ నతిశయిల్లి
వఱల సమమతి యై యున్నశవాడె కృష్ణుఁ
డనుచు విదురుఁడు యుద్ధపు శ్చ నడుగుటయును. 76
- వ. అట్టియెడ నయ్యుద్ధవుండు. 77
- క. యదుకులనిధి యగుకృష్ణుని, పదజలజనియోగతాపశభరమున మాటల్
ప్రిదులక హృదయంబెరియఁగఁ, బెదవులు దడుపుచును వగలఁబెంపటియుండెన్.
- క. అని చెప్పి బాదరాయణి, మనుజేంద్రునివలను సూచి శ్చ మఱి యి ట్లనియెన్
విను మొక నాఁ డయ్యుద్ధవుఁ, డనయము నై దేండ్ల బాలుఁడై యున్నతఱిన్. 79
- వ. మున్ను కృష్ణునిం గూడి యాడుబాలకులలో నొక్క బాలునిఁ గృష్ణునింగా భావిం
చి పరిచర్య సేయు చుండ గుణవతీమతల్లి యగుతల్లి ననుడెంచి యాఁ
కొంటి విది యేల రా వన్న యని పిలిచిన జననీవాక్యంబులు గైకొనక యఖండతే
జోనిధి యైనపుండరీకాక్షుపాదారవిందమకరందసేవామర క్తింజేసి యున్నయుద్ధ
వుండు నేడు కృష్ణవియోగతాపంబున హరివార్త విదురునకుఁ జెప్పం జాలక
(గొని ప్పటి)యుండుట యేమిచిత్రం బని వెండియు ని ట్లనియె నంత నుద్ధవుండు
సరోజాక్షపాదారవిందమకరందసుధాజలనిధినిమగ్నమానసుం డై నముత్కంఠం
జింతించి యొక్కముహూర్తమాత్రంబునకు బాష్పజలపూరితలోచనం డై
గద్గదకంఠం డగుచు. 80
- క. ఘనముగ నెమ్మనమున 2 మిం, చినకృష్ణవియోగజనితశిఖి దరికొనఁగాఁ
గనుఁగవఁ బెడచే నొత్తుచుఁ, బెను పొందినదురితశిఖిరిభిదురున్ విదురున్. 81
- వ. కనుంగొని యి ట్లనియె. 82
- క. యముఁ డనుఘనకాలభుజం, గమపుంగవుఁ డెగచి పట్టె శ్చ గా యదువంశో
త్తములచరిత్రలుఁ దత్కుశ, లము లే మని చెప్పుదుం గరిలంగెడి మనమున్.
- సీ. మునిజనముఖపద్మములు ముకుళింపంగ, ఖలజనలోచనోత్పలము లలర
జార చోరులకోర్కి శ్చ నఫలత నొందంగ, దానపదర్పాంధరతమన మడర

వరయోగిజనచక్రవాకంబు లడలంగఁ, గలుషజనానురాగంబు పర్వ
భూరిదోషాగమరస్సుర్తి వాటిల్లంగ, నుదితధర్మక్రియ శ్రీ¹లుడిగి మడఁగ
తే. మానుషాకారగుచికోటి శ్రీ మందపటిచి, యనఘ యే మననేర్తుఁ గృష్ణాభిధాన
లోకబాంధవుఁడు త్తమశ్లోకమూర్తి, మించు తేజంబుతో నస్త్రమించె నయ్యు.
వ. మఱియును. 85

క. హలకులిశజలజరేఖా, లలితశ్రీకృష్ణపాదరలక్షిత యై ని
ర్మలగతి నొప్పెడుధరణీ, లలనామణి నేఁ డభాగ్యరలక్షణ యయ్యెన్. 86

క. యాదవులవలన రాజ్య, శ్రీ దొలఁగెను ధర్మగతి నశించెను భువి మ
ర్యాదలు దప్పె నధర్మ, త్పాదనమున దైత్యభేది శ్రీ దప్పినపిదపన్. 87

వ. మఱియు లలితనికపణవిరాజమానమణిగణకిరణసుషమానిశేషవిడంబితవిమలసలి
లంబులందుఁ బ్రతిఫలితసంపూర్ణ చంద్రమండలరుచి నిరీక్షించి జలచరబుద్ధింజేసి
తజ్జలవిలోలమీనంబు లనూనన్నహంబునం దలంచుచందంబునఁ గృష్ణానుచరు
లైనయదువృష్టికుమారు లమృహనీయమూర్తిం దమకు నగ్రేసరుం డని కాని
లీలామానుషవిగ్రహుం డైనపరమాత్ముం డని యెఱుంగక హరినూయాజనితం
బగునసద్భావంబునంజేసి భోజనశయనాసనానుగమనంబులం జేరి సహోదరా
దిభావంబులం గూడి చరియింతు రట్టిదేవుని మాయాపయోనిధినిమగ్నులు గా
కుండ నబ్జభవభవాదులకైనం దీఱదు సర్వగుణగరిష్ఠులును సత్పురుషశ్రేష్ఠులును
నగుపరమభాగవతులకుం దక్కఁ దక్కినవారిలకుం జెప్పనేల యదియనుం గాక
యభిజనవిద్యాధనబలగర్వమదాంధీభూతచేతన్ము లైనశిశుపాలాదిభూపాలకు ల
మృహత్తునిం బరతత్త్వం బని యెఱుంగక నిందించుదుర్భావలు దలంచి మనస్తా
పంబు నొందు చుండుదు నని వెండియు. 88

మ. అవిత్త పుత్రతథీసమాహితతపోవ్యాసంగు లైనట్టిభా
గవతశ్రేష్ఠుల కాత్మమూర్తి నిఖిలైశ్వర్యజ్యోతిమైఁ జూపి శో
కవిశోకంబులు నిర్దహించి కమలారకాంతుండు శాంతుండు మా
నసరూపం బగుదేహమున్ వదలి యంతర్రాసుఁ డయ్యెం జూచి. 89

నీ. మర్త్యవికాసైకరమానమై తనకును, విస్తయజనక మై శ్రీ వెలయునట్టి
యాత్మీయయోగమార్యాశక్తిఁ జేపట్టి, చూపుచు సత్యంతరీనుభగ మగుచు
భూషణంబులకును శ్రీ భూషణం బైన వివేకముల కెల్లను బరశక్త్యా యగుచు
సకలకల్యాణసంస్థాన మై సత్యమై, తేజరిల్లెడునట్టిరదివ్యమూర్తి
తే. తాన తనమూర్తినిజశక్తిరదగధరించి, యచుతనూభవురాజనూర్యాధ్వరంబు
నందు నెవ్వనిశుభమూర్తి శ్రీ నర్థితోడ, నిందువేడుకఁ జూచి వర్ణించు చుండు.

1 'బుద్ధు మడఁగ ; బుద్ధి పడఁగ' వ్రా. ప్ర. 2 'దైవయసద్భేదంబునంజేసి' వ్రా. ప్ర.

3 'లో, కవిశోకంబులు' వ్రా. ప్ర.

- క. ప్రకటముగఁ గమలభవస్సప్తికిఁ గారణ మిష్టుహత్తుఁడే యనుచును ను
త్సుకు లై తన్మూర్తిని ద,వ్వుక చూచిరి గాదె తత్సభాజను లెల్లన్. 91
- వ. మఱియు శాంతోగ్రహపథగుం డై ననశ్వేశ్వరుండు శాంతరూపుండు గావునఁ
బరకృతాపరాధనివీడ్యమానమాననుం డయ్యు ననుకంపాయ త్రిచిత్తం డై వర్తిం
చుపరాపరుండును బ్రకృతికార్యం బై నమహాత్మత్వరూపుండును జననవిరహీ
తుం డయ్యును దారువులవలన ననలంబు దోచుచందంబున జననంబు నొందు
చుండు నట్టిసరోజనాభుని హాసరాసలీలానురాగవిలోకన ప్రతిలబ్ధమాన లై న
గోపకామినులు దన్మూర్తిదర్శనానుషక్తమనీషలం గలిగి వర్తించి రదియునుం
గాక. 92
- చ. దివిజులకోర్కిఁ దీర్ప వసుధేవునియింట జనించి కంసదా
నవుండు హరించు నన్యాయమునం జని నందునియింట నుంటకున్
యవనజరానుతాదులకు శ నాజి నెదుర్చుడ లేక సజ్జన
స్తవ మథురాపురిన్ విడిచి శ దాఁగుటకున్ మదిఁ జింత నొందునున్. 93
- వ. అదియునుం గాక. 94
- సీ. కడఁగి పెక్కిడుమలఁగగుడుచుచుఁ జిత్తముల్, గలఁగఁగ బంధనాగ్రామములను
వసరినదేవకీరవసుదేవులను డాయఁ, జనుదెంచి భక్తి వంశదన మొనర్చి
తలిదండ్రులార యే శ గలుగంగ మీరలు, కంసుచే నలజడిఁ శ గ్రాఁగు చుండఁ
గడిఁదిశత్రునిఁ జంపఁగా లేక చూచుచు, నున్ననాతప్వం బ్రసన్ను లగుచుఁ
తే. గావుఁ డని యానతిచ్చిసరదేవదేవు, నదృశ్యాపహమధురవాక్యములఁ దలఁచి
తలఁచి నాచి త్తమునఁ జెద్దరగలఁగుచుందుఁ, బృథులవఁతకిభూమిభృద్భిదుర విదుర.
- క. విమలమతిఁ దలఁప నెవ్వరి, బామముడిమాత్రమున నఖిలభూదేవీభా
రము వాయు నట్టిహరిపద, కమలమగందంబుఁ గ్రోలుకొనుఁ డెవ్వఁడో. 96
- క. మందప్రజ్ఞఁడ నై గో, విందుని మురదైత్యహరుని శ విష్ణునిఁ బరమా
నందుని నందతనూజుని, మందరధరుఁ జిత్తమందు శ మఱితునె యెందున్. 97
- చ. అదియును గాక మీరు నృపు శ లండఱుఁ జూడఁగ ధర్మసూతివెం
పొదవినరాజనూయనవనోత్సవమందును జన్మ మాదిగాఁ
బదపడి యె గ్గొనర్చుశీకుశేపఱుండు యోగిజనంబు నిట్టి ద
ట్టి దని యెఱుంగ నోపనిక కడిందపదంబునఁ బొందెనే కదా. 98
- చ. కురున్యపపాండునందను లోకుంతితకేళిఁ జమూసమేతు లై
యరిదిగఁగోర్వి నెవ్వనిముఖాంబురుహామృత మాత్మలోచనో
త్కరములఁ గ్రోలి పార్థవిశిఖప్రకరక్షితపూతగాత్రు లై
గురుతరమోక్షధామమునకుం జని సౌఖ్యము నొందిరో శుదిన్. 99

- సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ శ్రీ దాద్యంతశూన్యుండు, నుభగుండు త్రైలోక్యసమందరుండు
గమనీయసాగరశకస్యకాకుచకుంకు, మాంకితవిపులభావహంతరుండు
సకలదిక్పాలభావస్వత్పీఠస్యస్త, పద్మరాగారుణపాదపీఠఁ
డజఁ డనంతుండు సమానాధికవిరహితుఁ, డిద్ధమూర్తిత్రయాశీశ్వరుండు
- తే. నైనహరి యుగ్రసేనుని శ్రీ నఖలరాజ్య, రుచిరసింహాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి
భృత్యభావంబునొంది సంశ్రీతినతని, పనుపు సేయుటకెపుడు నాశమనముగుండు.
- వ. అని పెండియు నిట్లనియె ననఘా (పరాత్పరుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నగు
కృష్ణుండు భగవద్భక్తుండును బరమభాగవతోత్తముండును నైన యుగ్రసేనుని
సేవించుట యాశ్చర్యంబు గాదు తన్ను హరియింపం దలంచి కుచంబుల విషంబు
ధరించి స్తవ్యపానంబు సేయించినదుష్టచేతన యైనపూతనకుం జన్నిచ్చి పెంచిన
యశోదాదేవికి నైన నందరానినిజపదంబుఁ గారుణ్యాయ త్తచిత్తుం డై యొసంగె
ననిన నిజపదఛానపరాయణు లగువారల ననుసరించి సేవించుట సెప్ప నేల
యనిన నుద్ధవునికి విదురుం డిట్లనియె భక్తవత్సలుండును గారుణ్యజలనిధియు (నై
భాగవతజనుల ననుగ్రహించు) వుండరీకాక్షుండు భాగవతసేవ సేసెం గాక నిజ
దాసలోకంబున కొసంగుపరమపదంబు నుగ్రకర్తు లైనరాక్షసుల కెట్లాసంగె
నత్రైతం గెఱింగింపు మనిన విదురునకు నుద్ధవుం డిట్లనియె. 101
- మ. దనుజానీక మనేకవారములు దోశర్ధర్పంబు సంధిల్లఁగా
వినతాసూనుభుజాధిరోహుఁ డగునశ్వీష్ణున్ సునాభాయుధు
న్ననిలో మార్కొని పోకు పోకు హరి డై శత్యారాతి యంచుం దదా
ననముం జూచుచుఁ గూలి మోక్షపదము శ్రీ న్యాపితు రిత్వన్నతిన్. 102
- క. ధీరజనోత్తమ నవసిత, సారసలోచనుండు గష్టశరణనంబును ద
చ్చారిత్రము నెఱిగింతు ను, దారత నీ విపుడు వినుము శ్రీ తద్విధ మెల్లన్. 103
- చ. ధరణిభరంబు వాపుటకుఁ శ్రీ దామరసాసనుస్థానన్ రమా
వరుఁ డలకంసబంధననిశ్వాసమునన్ వసుదేవదేవకీ
వరులకు నుద్భవింప బలవంతుండు గంసుండు హింస సేయు న
న్వేషింపున నర్ధరాత్రి సుతుశనిం గొని యవ్వసుదేవుఁ డిమ్ములన్. 104
- క. నందునిమందకుఁ జని త, త్సందరితల్పమునఁ బరులు శ్రీ సూడక యుండన్
నందనుని మునిచి యానక, దుందుభి మరలంగ నేగెఁ శ్రీ దొల్లిటిపురికిన్. 105
- క. హరి యేకాదశసంవ, త్సంబములు నందవ్రజమునఁ శ్రీ దను హరి యని యె
వ్వరు నెఱుంగ కుండ నాహల, ధరుతోఁ 1 గ్రీడించు చుండఁ శ్రీ దద్దయుఁ బ్రీతిన్.
- క. గోపాలవరుల కై నను, నాపోవఁగఁ దనసమంచితాకార మొగిం
జూపనిశ్రీపతి వేడుక, గోపాలురఁ గూడి కాచె శ్రీ గోవత్సములన్. 107

- వ. అయ్యవనరంబునం గృష్ణుండు లీలావినోదంబులు దోడిగోపాలబాలురకుం
జూపం దలంచి. 108
- చ. వరయమునానదీనలిలవర్ధితసౌరభయు కృపుష్పమే
దుగమకరందపాన¹పరిశ్రతుష్టమధువ్రతయూథమాధవీ
కురవకకుందచందననిశకుంజములందు మయూరశారితా
పరభృతరాజకీరమృదురభావలభంగిఁ జెలంగి పల్కుచున్. 109
- ఉ. శ్రీరమణీమనోవిభుఁడు శ్రీ సింహాకిశోరముఁబోలె లీలఁ గా
మారదశన్ రమావిమలశ్రమందిరముం బురుడించుగోతరిన్
వారక మేపుచుం దరళశ్రవంశరవస్సుటమాధురీనుధా
సారముచేత గోపజననంఘములన్ ముద మందఁ జేయుచున్. 110
- వ. మఱియును. 111
- మ. చిరకేళీరతి బాలకుల్ దృణములన్ శ్రీ సింహాదిరూపంబులం
గర మొప్పన్ విరిచించి వాని మరలన్ శ్రీ ఖండించుచందంబునం
గరుణాతీతులఁ గామరూపు లగునక్కంసప్రయు క్తక్షపా
చరులం గృష్ణుండు సంగరస్థలములం శ్రీ బిక్కాడె లీలాగితిన్. 112
- చ. వరయమునానదీజలనిశవాసమహోరగవిస్తృతాస్యవి
స్ఫురితవిషాసల ప్రభలశోకునఁ గ్రాగినగోపగోధన్
త్కరముల నెల్లఁ గాచి భుజశ్రగ్ ప్రసరున్ వెడలంగఁ దోలి త
త్సరిదమలాంబుపానమున శ్రీ సంతస మందఁగఁ జేసె గోతరిన్. 113
- మ. దివిజాధీశుగుఱించి వానకొఱ కై శ్రీ దీపింప నందాదివ
ల్లపు లేఁటేట ననూనసంపదల నుశల్లాసంబునం జేయును
త్సవముం గృష్ణుండు మాన్చి గోపగణముల్ శ్రీ సంప్రీతి నొందన్ శచీ
ధవుగర్వం బడఁపంగ నన్యయముగాఁ శ్రీ దాఁ జేసె గోయాగమున్. 114
- చ. హరిహాయుఁ డంత రోషవివరశావిలమానసుఁడై సరోరుహో
దరుమహిమం బెఱుంగక మరదం బడరంగ వలాహకాదిభీ
కరఘనపంక్తిఁ బంపిన నశఖండశిలామయభూరివర్షముల్
గురిసె ననూనగర్జనల శ్రీ గోకుల మాకుల మంది మ్రందఁగన్. 115
- ఉ. ఆతటి మంద గొండలము శ్రీ నందఁగ వల్లపు లెల్లఁ గృష్ణ కృ
ష్ణేతివిభీతవాక్యములఁ శ్రీ జిందఱవందఱ లై కలంగుచుం
గాతరు లై మముం గరుణఁ శ్రీ గావుము కావు మనాథనాథ ని
ర్ధూతకళంక భక్తపరితోషణభూషణ పాపశోషణ. 116
- మ. అని యిబ్బంగి విపన్ను లై పలుకఁ గురయ్యానించి కృష్ణుండు స

1 పరిశ్రతుష్టభృంగసమాహూధవీ. 2 'కెండాడె' (వా. ప్ర.

- జనవర్ధిష్ఠుఁడు గోపగోనివహరశత్రుఁడతఁడు జేవతా
జను లగ్నింపఁ గరాంబుజాతమున నశిచ్ఛత్రంబుఁగఁ దాల్చె బో
రన గోవర్ధనశైలముం దటచరశ్రద్ధమానురీతాలమున్. 117
- వ. వెండియు. 118
- సీ. శరదాగమారంభశసంపూర్ణ పూర్ణిమా, చంద్రసాంద్రతపోశ్రజ్జ్వలిత మగుచు
వెలయుబృందాటవీరవీధియం దొకనాఁడు, రాసకేళిమహోల్లాసుఁ డగుచు
రుచిరసౌభాగ్యతారుణ్యమనోరమ, స్ఫూర్తిఁ జెన్నొందినమూర్తి దనర
సలలితముఖచంద్రచంద్రిక గోపికా, నయనోత్పలముల కారకంద మొదవ
తే. భవ్యచాతుర్యభంగిఁ ద్రిశభంగి యగుచు, నబ్జరాభుండు నమ్రోదశ మతిశయిల్ల
లీలఁ బూరించువరమురళీనినాద, మర్ధి వీతేర విని మోహితాత్మ లగుచు. 119
- చ. పతులు మఱిందులున్ నుతులు శ బావలు సత్తలు మామలున్ సము
న్నతి వల దన్న మానక మశనంబునఁ గృష్ణపదాబ్జసేవనా
న్వితరతి గోపకామినులు శ వే చనుజేఁ గరుణాపయోధి శో
భితగతి రాసకేళి సలిశపెం దరుణీనవపుష్పచాపుఁ జే. 120
- ఉ. రాముఁడు దాను గూడి మధుశరాపురికిం జని యందు వైభవౌ
ద్రామన్వసానంబున ముశదంబున నున్నదురాత్ముఁ గంసు దు
ష్టామరశత్రుఁ డ్రుంచి ముద శ మారఁగఁ దల్లిని దండ్రి నంచిత
శ్రీమహితాత్మ లై తనరఁ శ జేసి సరోరుహనాభుఁ డున్నతిన్. 121
- మ. నలు వొప్పంగ పడంగయు క్తమహితాశ్రమ్నాయంబుఁ జౌషష్టివి
ద్యలు సాందీపనిచే నెఱింగెఁ జెలు వొందన్ విన్నమాత్రంబులో
పలనే లోకగురుండు దాన తనకున్ శ భావింప నన్యుల్ గురు
ల్లలరే లోకవిడంబనార్థ మగు లీలల్ గావె యష్టేటికిన్. 122
- ఉ. మించి ప్రభాసతీర్థమున శ మృత్యువశంబునఁ బొంది పోయి యా
పంచజనోదరస్థుఁ డగుశబాలకు జేళికునంగనుం బ్రభో
దంచితలీలఁ దెచ్చి గురుదక్షిణగా నతిభక్తియుక్తి న
ర్పించె గురుండు చిత్తమునఁ శ బెం వెసలార మురారి వెండియున్. 123
- సీ. ఘనుఁడు విదర్భేశుఁ శ డన నొప్పభీష్మకు, వరసుతామణి నవశవారిజాక్షిఁ
బద్ధాసమాన యాశ్రయశ్రీవిభాసితఁ, గమనీయభూషణఁ శ గంబుకంఠిఁ
జతురస్వయంవరోశ్రవనసమాగతవైద్యసాల్వమాగధముఖ్యశివవరేణ్య
నికరసమావృతఁ శ బ్రకటనచ్చారిత్ర, యక్తిణి నసమానశరు క్త కాంతి
తే. నమరగుప్తామృతంబు విశహంగవిభుఁడు, గొనినకై వడి మనుజేంద్రశోటిఁ దోలి

1 'మృయాడినైర్లల్యవి, ద్యలు' వ్రా. 2 'మంచిప్రభాసతీర్థజలమధ్యమునన్ మృతి నొంది పోయి' వ్రా. వ్రా.

కమలనాభుండు నిజభుజాగర్వమలర, దెచ్చి వరియించె నతని నురతింపవళమె.

చ. పరువడి భూరిన ప్రవృషభంబుల ముక్కులు గుట్టఁ దద్బల
స్ఫురణ సహింపఁ జాలక నృతపుల్ దలపడ్డ జయించి నగ్నజ
ద్ధరణివుండనన్ వికచితామరసాక్షిఁ బ్రమోది యై స్వయం
వరమునఁ బెండ్లి యాడె గుణవంతుఁ డనంతుఁ డనంతక క్రితోన్. 125

మ. ప్రతివీరక్షయకారి నాఁ బరఁగి సత్రాజిత్తనూజాహృదీ
స్థితముం దీర్పఁ దలంచి నాకమునకుం శ బెం పారఁ గా నేఁగి వ
ర్ణితశౌర్యోన్నతిఁ బారిజాత మిలకు శ స్త్రీలాగతిం దెచ్చె ను
ద్ధతి దేవేంద్రు జయించి కృష్ణుఁ డన నేతన్తాస్రఁడే చూడఁగన్. 126

సీ. మానితాఖలజగ్రన్తయదేహమునఁ బొల్పు, ధరణిదేవిఁ బ్రియతనయుఁ డైన
నరకదానవుని నురనాభాఖ్యఁ జెన్నొందు, ఘనచక్రధారావిఖండితోత్త
మాంగునిఁ జేయ నరయ్యననీలరామంబు, వేడినఁ దగ్గుత్తు శ విపులాజ్య
పదమున నిల్చి లోకపలీమందిరమునకుఁ, జేరఁగ నరకుండు శ సెఱలఁ బెట్టి
తే. నట్టికన్యలు నూఱుఁ బదాఱువేలు, నార్తబాంధవుఁ డైనవరద్వాతుఁ జూచి
హర్ష బాహ్సంబుధారా ప్రవర్ష మొదవఁ, బంచశరబాణనిర్భిన్నరభావ లగుచు.

చ. లలితతదీయనుందరవిరలాసవిమోహిత లైనవారి నిం
పొలసినకోర్కిఁ దీర్చుటకు శ నొక్కముహూర్తమునన్ వరించి క
న్యల లలితావరోధభవనంబుల నందఱ కన్నిరూపు లై
కలసి నుఖస్థితిం దనిపెఁ శ గాంతల భక్తినితాంతచిత్తలన్. 128

క. చతురతతో నం దొక్కొక, యతివకుఁ బదురేసి నుతుల శ నాత్మనముల ను
న్మతభుజశక్తులఁ గాంచెను, వితతిం బై కీర్తి దిశల శ వినుతికి నెక్కన్. 129

సీ. మధురాపురముఁ జతురర్విధబలాఘములతో, నావరించినకాలరయవనసాల్వ
మగధభూపాలాదిమనుజేంద్రలోకంబు, సైన్యయుక్తము గాఁగ శ సంహరించి
తనబాహుశక్తిఁ జిత్రత్తముల నర్థించిన, భీమపార్థులకు నురద్దామవిజయ
మొనఁగి తద్వైరుల శ నుక్కడింగఁగఁ ద్రుంచి, బాణశంబరమురతపల్వలాది

తే. దనుజనాయకసేనావీరతానములను, హలధరాదినమేతుఁ డై శ హతులఁ జేసె
దంతవక్త్రాదిదైత్యులురదన్ను నెదుర, భండనములోనఁద్రుంచెదోర్బలముమెఱసి.

వ. వెండియుం గృష్ణుండు గౌరవపాండవభండనంబునకుం దోడ్పడి రాజన్య లనోన్య
న్యమాత్సర్యోహసమేతు లై సైనికపాదఘట్టనంబుల ధరాచక్రంబు గంపింప
ననన్యసామాన్యంబు లయినశంఖభేరీ ప్రమాఖతూర్వ ఘోషంబులు నింగి మ్రొంగఁ
దురంగమరింఖాసముద్ధూతధూళిపటలపరిచ్ఛన్న భానుమండలంబునుం గాఁ జను
దెంచి కురుక్షేత్రంబున మోహరించిన నుభయపక్షబలంబులం దునుమాడి నిఖిల

రాజ్యవైభవమదో న్నత్తుం డయిననుయోధనుండు నిఖలరాజసమక్షంబునఁ గర్వ శకునిదుశ్శాసనాదులదు ర్భంతులను నిరంతరంబుఁ గుంతినందనుల కెగ్గు సేసిన దోషంబునంజేసి సంగరరంగంబున భీముగదాఘాతంబునం దొడలు విఱిగి పుడమిం బడి గతాయశ్శ్రీవిభవుం డై యుండ నపరితోషచిత్తుండ నై చూచి తిని గదా యపరిమితబాహుబలోత్సాహు లై నభీష్టద్రోణభీమాద్భుతలచేత నఖిలధరాధిపతుల నష్టాదశాక్షౌహిణీబలంబులతోడం దునిమించితి నింకను మత్స్య మానబలు లయినయదువీరుల జయింప నెంతవాదల కెనం దీరదు మధుపానమద విఘ్నార్జితతామ్రవిలోచనులై వ ర్తించుయాదవులకన్యోన్యవై రంబులుగల్పించి పోరించి యిత రేతరకరాఘాతంబుల హతులై తన్నుఁ గలసినం గాని భూభారం బుడుగదని చి త్తంబునం దలంచి యంత ధర్మనందనుచే నిస్సపత్నంబగురాజ్యంబు పూజ్యంబుగాఁ జేయించుచు మర్త్యులకుం గర్తవ్యంబు లైనధర్మపథంబులు సూపుచు బంధుమిత్రులనెల్లఁ బరితోషంబు నొందించుచుం దిత్పరోక్షంబున వారి వంశం బుద్ధింపం దలంచి యభిమన్యునలనియు త్రరాగర్భంబు నిలిపి గురు తనయాప్రయు క్తమహిత బ్రహ్మస్త్రపాతంబునందగ్ధర్మదళసంబు గాకుండ నర్భకుని రక్షించి నిజసహారవిందసేవారతుం డైనధర్మమతుచేఁ గీ ర్తిప్రతాపంబులు నివ్వ టిల్లం దురంగమేధంబులు మూఁడు సేయించి వెండియు.

131

సీ. వల నొప్ప తొకిక శ్రవై డిక మార్గముల్, నడిపుచు ద్వారకానగరమందు నవిదితాత్మీయమాయాప్రభావమున ని,స్సంగుఁ డై యుండి సంసారిపగిదిఁ జెంది కామంబులచేత విమోహితుం, డై సుఖించుచు ముదితాత్మఁ డగుచు నందితస్థిగ్ధస్థితావలోకముల ను,ధాపరిపూర్ణసకల్లాపములను

తే. శ్రీనికేతన మైసశరీరమునను, బాండునందనయదుకులప్రకరములను లీలఁగారుణ్య మొలయుఁ బాశలించుచుండె,నా ర్తరక్షాచణుండునాశ్రయఁబొందు.

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమారచంద్రచంద్రిక నొప్పు, రమణీయశారదశరాశ్రులందు సలలితకాంచనశ స్తంభ సౌధోపరి,చంద్ర కాంతోపలక్ష్మణములందు మహితకరేణుకాశమధ్యదిగ్గజముల,గతిని సౌదామినీరతలనడిమి నీలమేఘంబులశీల ¹ముక్తానుయు, క్తస్థిగ్ధనీలరత్నములభాతి

తే. సతతయావనసుందరీయతివిహారు, డగుచు సతు లెంద ఊడఱ శ కన్నిరూప ములను గ్రీడించె బెక్కబ్బరములు సెలంగి, నందనందనుఁ డభినవానందలీల.

134

వ. అంత నొక్కనాఁడు.

చ. మునివరు లేగుదేర యదురభోజవరేణ్యులు గూడి ముట్టఁ బల్కినఁ గన లొంది వారు దమశకించి శపించినఁ గొన్నిమాసముల్ చనునెడ దైవయోగమున శ జాతరఁ బో సమకట్టి వేడుకల్

1 ముక్తాయుక్త, లాలితస్థిగ్ధనీలములభాతి. 2 : ముఖ్యులు గొందఱు గూడి' అ. ప్ర.

- మనములఁ దొంగలింప గరిరమన్ నిజయానము లెక్కి యాదవుల్. 135
- ఉ. కోరి వ్రథాసతీర్థమునకుఁ జని తన్నదిఁ గ్రుంకి నిర్జల¹
దారత నందు దేవమునిరత్వణముల్ పితృతర్పణంబులున్
వారనిభక్తిఁ జేసి నవనవత్సలతోఁ బాలుపారుగోవులన్
భూరినదక్షిణాకముగ శ భూసురకోటికి నిచ్చె వెండియున్. 136
- క. అజనపట రత్నకంబళ, రజత మహారజత తిల ధరీరావరకన్యా
గజ తురగ రథములను న,ద్విజకోటికి నిచ్చెఁ బెంపు శ దీపింపంగన్. 137
- వ. ఇట్లు సఫలంబు లయినభూదానంబు మొదలుగాఁ గలదానంబు లనూనంబులుగా
భగవదర్పణబుద్ధిం జేసి యనంతరంబ. 138
- తే. ఎనఁగుమోదంబు సంధిల్ల శ నిష్టమైన, రసికమృదులాన్న మర్థి బాశరణలు సేసి
మంజులానవరసపానమత్తులగుచుఁ, గడఁగియన్యోన్యహాస్యవాక్యములఁగలఁగి. 139
- వ. ఇట్లు దమలోన మదిరాపానమదవిఘూర్ణితతామ్రలోచను లయి మత్సరంబుల
నొండ్పారులం బొడిచి సను స్తయాదవులును వేణుజాతానలంబునఁ దద్వంశపరం
పరలు దహనంబు నొందుచందంబునం బాలిసి రది యంతయుం గనుంగొని
శ్రీకృష్ణుం డప్పుడు. 140
- క. చతురతతో నిజమాయా, గతిఁ జూచి లనద్విలోలశక్తిల్లోలనమం
చితనిమలకమలసారి, స్వతిజలముల విహితవిధులు శ సలిపినవాఁ డై. 141
- క. ఒకవృక్షమూలతలమున, నకలంక గుణాభిరాముఁ శ దాసీనుం డై
యకుటిలమతి¹ బదరీవన, మునకును బొమ్మనుచు మొఱిగి శ పోయిన సేనున్. 142
- క. క్రమమున నిజకులసంహా, రము సేయఁ గడంగు పెఱిగి శ రమణీయశ్రీ
రమణుచరణాబ్జయుగవిర, హమునకు మది నోర్వలేక శ యనుగమనుఁడ నై. 143
- క. హరి నరయుచుఁ జని చని యొక, తరుమూలతలంబునందుఁ శ దనదేహారుచుల్
వరఁగఁగ నున్నమహాత్మునిఁ, బరునిఁ బ్రపన్నార్తిహరుని శ భక్తవిధేయున్. 144
- వ. మఱియును. 145
- సీ. అస్తత్ప్రియస్వామి శ సచ్యుతుఁ బరు సత్త్వ, గుణగరిష్ఠుని రజోరగుణవిహీను
సురుచిరద్వారకాశపురసమాశ్రయ ననా, శ్రయు నీలనీరదశక్త్యామవర్ణ
దళదరవిందసుందరపత్త నేత్తు ల, క్షీయుతుఁ బీతకాశశేయవాసు
విలసితవామాంకశవిన్యస్తదక్షిణ, చరణారవిందు శశక్త్యత్ప్రకాశు
- తే. ఘనచతుర్బాహు మందరాశకారు ధీరుఁ, జెన్ను గలలేతరావివై వెన్ను మోపి
యున్నవీరాసనాసీను శ నన్నుఁ గన్న, తండ్రీ నానందపరిపూర్ణు శ దనుజహరుని.
- మత్తకోకిలము. కంటిఁ గంటి భవాద్ధి దాటఁగఁ శ గంటి నాశ్రితరక్షకుం
గంటి యోగిజనంబుడందముఁ శ గంటి జుట్టముఁ గంటి ము

1 ' బదరీవని, కింక నీ వజ్రగు మని మొఱిగి * యేగిన ' అ. ప్ర.

కృంతికిం గన రానియొక్కటిఁ ॥ గంటిఁ దామరకంటిఁ జే
కొంటి ముక్తివిధానముం దలకొంటి సౌఖ్యము లాదఁగన్ .

147

వ. అయ్యవనరంబునం బరమభాగవతో త్తముండును మునిజనన త్తముండును ద్వై
పాయనసఖుండును బరమతపోధనుండును సమశూన్యుండును సఖలజనమాన్యుం
డును బుధజనవిధేయుండును సగుమైత్రేయుండు దీర్ఘాచరణంబు సేయుచుం జని
చని.

148

మ. కనియెం దాపనపుంగవుం డఖిలలోకభ్యాతవర్ధిష్టు శో
భనభాస్వత్పరిపూర్ణ యావనక భాభ్యాజిష్టు యోగీంద్రహృ
ద్వనశాతై కచరిష్టుఁ గౌస్తుభముభోద్యద్భూషణాలంకరి
ష్టు నిలింసాహితజిష్టు విష్టుఁ బ్రభవిష్టుం గృష్టు రోచిష్టునిన్ .

149

క. తదనంతరంబ వారిఁ దన, హృదయాంభోరుహము ముకుళిత తేక్షణముల న
మృదమునఁ జూచుచు నానతి, వదనుం డై యుండ ముదము ॥ వఱలఁగ ననఘా.

వ. అంత దగ్గఱ నేతెంచి యున్నమైత్రేయుండు వినుచు నుండ దరహాసచంద్రికా
నుందరవదనారవిందుండును నానందసుధానిష్యందకందళితహృదయుండును భ
క్తానురక్తదయానక్తవిలోకనుండును సగువుండరీకాక్షుండు సన్ను నిరీక్షించి
యిట్లని యానతిచ్చెఁ బూర్వభవంబున వసుబ్రహ్మలు సేయునత్త్రయాగంబున
వసువై భవదీయహృదయంబున నితరపదార్థంబులు గోరక మదీయపాదారవింద
సేవం గాంక్షించితివి గావునం దన్నిమిత్తంబున నేను నీహృదయంబున వసి
యించి నమస్తంబును గను చుండుదు నాత్మారాముండ నై ననన్ను నెవ్వరేనియు
నదనద్వివేకు లై యెఱుంగం జాలరు వారలకు నేను నగోచరుండ నై యుండుదు
మత్పరిగ్రహంబు గలనీకు నీజన్మంబ కాని పునర్భవంబు నొంద కుండుటకు
భవదీయపూర్వజన్మకృతసుకృతవిశేషఫలంబుకతన నియ్యాశ్రమంబున మత్పా
దారవిందసందర్శనంబు గలిగె నదియునుం గాక పద్మకల్పంబునందు మన్నాభి
వద్దమధ్యనిషణ్ణం డయినపద్మసంభవునకు (జన్మమరణాదిసంస్కృతినీవ ర్తకంబును
నవిరతానశ్వరసౌఖ్యప్రప ర్తకంబును నగు) మన్మహాత్మ్యంబుఁ డెలియఁ జేయు
నట్టిదివ్యజ్ఞానంబు నీకు నెఱింగింతునని యమృతహనీయ తేజోనిధి యానతిచ్చిననుధా
నమానసరసాలాపంబులు గర్లకలాపంబులై మనస్తాపంబులం బాపిన రోమాంచ
కంచుకితశరీరుండను నానందబాష్పధారాసీక్తకపోలుండను బరితోషసాగరాం
తర్నిమగ్నమానసుండను నయి యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటియించి
యిట్లంటి.

151

క. పురుషోత్తమ నీవదనర, సిరుహాధ్యానామృతాభిరీషేకస్ఫురణం

గర మొప్పిననాచిత్త మి, తరవస్తువులందు వాంఛఁ ॥ దగులునె యెందున్ . 152

- చ. జననము లేనినీవు భవసంగతి నొందుట కేమికారణం
బనియును గాలసంహరుడ శ్రీ వై జగముల్ విలయించునీవు పా
యనిరివుభీతి కై సరిదుడంచితదుర్గము నాశ్రయించు లు
ట్లనియును దేవ నాశనమునందుఁ దలంతు సరోజలోచనా. 153
- వ. అదియునుం గాక. 154
- క. శ్రీరమణేశ్వర నీ వా, త్పారాముడ వయ్యు లీలఁ శ్రీ దరుణీకోటిం
గోరి రమించితి వనియును, వారక యే దలంతు భక్తవత్సల కృష్ణా. 155
- క. పరతత్త్వజ్ఞులు గరుణా, కర నిను సంసారి వనుచుఁ శ్రీ గడఁకఁ దలంపన్
అరసి ననుఁ గాచు లెల్లను, గర మరుదు తలంచి చూడఁ శ్రీ గమలాధీశా. 156
- వ. దేవా నీ వఖండితవిజ్ఞాననిర్మలాంతఃకరణుండ వయ్యును ముగ్ధభావంబునఁ బ్రమ
త్తునిచందంబున విమోహితైవడిం బ్రవర్తించుచు నెందేని నొదిఁగి యుండుటం
దలంచి నాడెందంబు గుండు చుండు నరవిందలోచన పురందరవందిత ముకుంద
యిందిరానుందరీరమణ సరస్వతీరమణునకుం గరుణించి యానతిచ్చిననుజ్ఞానంబు
ధరించుకై నాకుం గలదేనిఁగృపసేయుము భవదీయశాసనంబు ధరియించి భూరి
సంసారపారావారోత్తరణంబు సేయుదు నని విన్నవించి బహుభంగులం బ్రస్తు
తించిన భగవంతుండును బ్రసన్నపారిజాతంబును నై నకృష్ణుండు పరతత్త్వనిర్ణ
యంబు నెఱింగించిన. 157
- క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలబ్ధజ్ఞానకలితశ్రభావుడ నగుటం
బరతత్త్వవేది నై త, చ్చరణసరోజముల కెరఁగి శ్రీ సమృతితోడన్. 158
- క. హరిపదజలరుహవిరహా, తురతిన్ దుర్ధాంతదుఃఖశ్రతోయధిఁ గడవన్
వెర వేది తిరుగ వలసెను, సరసిజభవకల్పవిలయశ్రవమయము ¹దాకన్. 159
- వ. ఇట్లు దిరుగుచు. 160
- మ. సరనారాయణతాపసాశ్రమపదాశ్చన్నత్యంబునం బొల్పుభా
సురమందార రసాల సాల వకు ఖాశో కాన్లు పున్నాగ కే
సర జంబీర కదంబ నింబ కుట జాశ్వత్థ స్ఫురన్మల్లికా
కరవీరక్షితిజాభిరామ బదరీశకాంతార సేవారతిన్. 161
- క. చను చున్నవాడ నని పల్కినపలుకుల కులికి కళవళించుచు విదురుం
డనుపమశోకార్ణవమాన, మునిఁగియు నిజయోగసత్త్వమునఁ దరియించెన్. 162
- వ. ఇట్లు విదురుండు శోకపావకునిం దనవివేకజలంబుల నార్చి యుద్ధవుని కి ట్లనియె.
- మ. అనఘా యుద్ధవ నీకుఁ గృష్ణుఁ డనురేంద్రద్రారాతి మన్నించి చె
ప్పినయథ్యాత్మరహస్యతత్త్వవిమలాభిజ్ఞానసారంబు లో
రన నన్నుం గరుణించి చెప్పినఁ గృతార్థత్వంబునం బొందెదన్

- విను పుణ్యాత్ములు శిష్యసంఘముల నుర్రెన్ బోవరే వెండియున్. 164
- క. భగవద్భక్తులు సుజనులు, దగ వెఱిగి పరోపకారకౌత్యర్యవివే
కగరిష్ఠులై చరింతురు, జగతిం బొగ డొంది వృష్టిసత్తమ యెందున్. 165
- క. అనవుడు నుద్ధవుఁ డవ్విడు, రున కిట్లను ననఘ మునివశరుఁడు సాక్షాద్వి
ష్ణునిభుం డగుమైత్రేయుఁడు, దనమనమున మనుజగతి వశదలఁ దలఁచి తగన్. 166
- క. హరి మురభేది బరాపరుఁ, గరుణాకరుఁ దలఁచునట్టిభునుఁ డమ్మనికుం
జరుకడ కేఁగిన నాతఁడు, గర మర్థిం దెలుపు సాత్త్వికజ్ఞానంబున్. 167
- వ. అని యుద్ధవుండు విదురుం గూడఁ జని చని. 168
- ఉ. ముందటఁ గాంచె సంత బుధశ్రముఖ్యుఁడు హల్లకపుల్లపద్మని
ష్యుండమరందపానవిలసన్నదభృంగఁ జలత్తరంగ మా
కందలవంగలుంగలతికాచయసంగ సురాంగనాశ్రితా
నందితపుణ్యసంగ యమునసన్ భవభంగ శుభాంగ సర్తిలిన్. 169
- క. కని డాయ నేఁగి మోదంబునఁ దత్సరిదమలపులిసభాములఁ దగ నా
దిసశేషము ¹నివసించెను, వనజోదరపాదపద్మవళమాననుఁ డై. 170
- క. మఱునాఁడు రేవకడ భానురపుణ్యుఁడు ఘనుఁడు మధునిశ్రమాదనచరణ
స్మరణకీర్తనాకలితుఁడు, దరియించెం గలుషగహనశ్రీదమునన్ యమునన్. 171
- వ. ఇట్లు యమునానది నుత్తరించి యుద్ధవుండు బదరికాశ్రమంబునకుం జనియె
ననిన విని రాజేంద్రుండు యోగీంద్రున కిట్లనియె. 172
- క. శౌరియు సతిరథవరులు మహారథసమరభులు యదుబరలాధిపు లెల్లం
బోరి మృతిఁ బొంద నుద్ధవుఁ, డేరీతిన్ బ్రదికె నాకు శ నెఱిగింపు తగన్. 173
- సీ. నావుడు రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుఁ డిట్లను మున్ను లోక కేశుచేత
సంప్రార్థితుం డై సరజలరుహనాభుండు, వసుమతిపై యదురసంశమందు
నుదయించి తనుఁదాన శ మదిలోనఁ జింతించి, తెలి వొంది యాత్మీయశకులవినాశ
మొనరించి తాను బంశచోపనిషత్తయ, మగుదివ్య దేహంబుననందుఁ జెందఁ
తే. దలఁచి విజ్ఞానతత్త్వంబు శధరణిమీఁదఁ, దాల్చి జనకోటి కెఱిగింపఁ దగినధీరుఁ
డుద్ధవుఁడుదక్క నితరులేశనోప రితఁడు, నిర్బితేంద్రియుఁ డాత్మనన్నిభుఁ డటంచు. 174
- క. ఓతిపై నిలిపినకతమున, సతనికి మృతి దొరిక దయ్యె శ నవనీశ రమా
పతియభిమానము గలిగిన, యతిపుణ్యుఁడు సనియె బదరికాశ్రమమునకున్. 175
- వ. అంత. 176
- క. ఉద్ధవుఁ డరిగినపిదప స, మిద్ధపరిజ్ఞాను మజనశహితు మైత్రేయున్
వృద్ధజనసేవ్యుఁ దాపన, వృద్ధశ్రవుఁ జూడఁ గోరి శ విదురుఁడు గడఁకన్. 177

1 నివసించి... మానసు లై. 2 దమునశృంగము సాంతము గాన 'దమునశక్' అని యుండఁ దగు. అయినను వ్యాకరణముండు 'దమునక్' అనియే కానినించుచున్నది.

వ. యమునానది దాటి కలిపయప్రయాణంబులఁ బుణ్యనదులను హరిక్షేత్రంబుల
శు దర్శించుచు నతిత్వరితగమనంబున. 178

క. చని చని ముందటఁ గనుఁగొనె, ఘనపాపతమఃపతంగఁ శ గరుణాపాంగం
గనదుత్తుంగతరంగన్, జనవరనులబహుళపుణ్యసంగన్ గంగన్. 179

గ. అందు నరవిందసారథ, నందితపవమానధూతనటదూ రిపరి
స్పందితకందళశీకర, సందోహలసత్ప్రవాహజలమజ్జను. 180

నీ. ఘనసారదచివాలురకాసముదంచిత, సైకతవేదికాస్థలమునందు
యమనియమాదియోగంగక్రియానిష్ఠ, బూని పద్మాసనాసీనుఁ డగుచు
హరిపాదనరనీరుహస్యవైచిత్త్యు డై, బాహ్యోద్రియవ్యాప్తిఁ శ బాహుఁ బోలి
నకలవిద్యజ్ఞనశ్రవనీయనముచితా, చారవ్రతోపవాసములఁ గ్రుస్సి

తే. యున్న పుణ్యాత్మ విగతవశయోవికారు, వినుతసంచారు భువనపావనవిహారు
యోగిజగదేయు సత్త్వితభాగధేయు, శ్రితవిధేయు సమేయు మైత్రేయుఁ గాంచె.

—◆—విదురమైత్రేయసంవాదము—◆—

వ. ఇట్లు గనుఁగొని యమ్మునీంద్రునిపాదంబులకుం బ్రణమిల్లి ముకుళితహస్తం డై యు
ట్లనియె మునీంద్రు లోకంబున సకలజనంబులు మనంబుల ఘనంబు లగుసౌఖ్యం
బు లందం దలంచి తత్ఫలప్రాప్తిహేతువు లైనకర్మంబు లాచరించి డై త్రాచహ
తులై తత్కర్మంబులచేత నిష్ఫలారంభు లగుదురు కర్మంబులు బంధకంబులును
దుఃఖహేతువులును గాని సౌఖ్యదాయకంబులై పాపనిష్క్రమిఁ జేయ నోపవడి
యట్లుండ భూరిదుఃఖానుసారం బైనసంసారచక్రంబునందుఁ బరిభ్రమించుచుం
గామవిమోహితు లై పూర్వోక్తానుగతంబు లైనశరీరంబులు చాల్చుచుం జ
శ్చుక్లు మరలల బుట్టుచు నెంతికాలంబునకుం బాపనిష్క్రమిఁ గానక మాతృయా
వనవనకుతారు లై జన్మించి పర్తిచుమూఢాత్మలం బకుప్తాయుల రక్షింప
కొఱకుఁ గాడె నారాయణపరాయణు లైనమీవంటిపుణ్యాత్ములు లోకంబునధ
జరియించుట యదియనుం గాక. 182

మ. అవివేకానుగతిస్వకార్యజలవేలాకీర్ణ మై మిత్రిబం
ధువధాపుత్రజలగ్రహాగ్రయుతి మై శ దుర్దాంధి మైనట్టిదు
ర్భవసాధోధిఁ దరించువారె హరిసంభరధక్రియలోభా
గవతానుగ్రహనావ లేనియధముల్ శ గారుణ్యసంధాయకా. 183

క. మునినాథచంద్ర ననుఁ గై, కొని కాచుతలంపు బుద్ధిఁ శ గూడినయేనిన్
వినుము మదిట్పిత మది నా, చనవునఁ గావింపవయ్య శ సజ్జనతలకా. 184

వ. అని నెండియు విదురుండు మైత్రేయుం జూచి మునీంద్రుని ¹త్రిగుణాత్మకమాయా
నియంత్ర యగుభగవంతుండు స్వతంత్రుం డియ్యు నవలరించి యేయేషువతారం

జుల నేయోగర్థంబు లాచరించె నదియు ¹నిష్క్రియుం డగునీశుండు మొదలం
 బ్రపంచంబు నేవిధంబునం గల్పించె నేరీతిం బాలించె (మఱియు నీవిశ్వంబు)
 నాత్మీయహృదయాకాశగతి²ముం జేసి నిష్కల్తనృత్తి యగుచు యోగిమాయ
 యందెట్లు వసియించె బ్రహ్మాండంబునందు నేలీల నర్థించె నంచు బ్రహ్మాదిరూపం
 బులం బొంది బహుప్రకారంబుల నెట్లు క్రీడించె భూసురగోసురాదులఁ బరి
 రక్షించుటకై మత్స్యద్యవతార. బులు ధరియించె యేయే ప్రయోజనంబులం
 దీర్చుఁ బయోధుమాగర్భాండకటాహుతిగర్భతంబు ³త్ర లోకపాలనహితంబు లైన
 లోకంబులను లోకాలోకపర్యతంబులను బహిర్భాగంబులను నేయేతి త్త్యభేదిం
 బులను నెత్తెఱంగునం బుట్టించె నందుఁ (బ్రహ్మపితంబగు) జీవకోటి యెవ్వరింగొల్పి
 బ్రదుకు జనులకుఁ ⁴గర్తనామరూపభేదంబు లెట్లు నిర్దేశించె నింతయు నవిస్తరిం
 బుగా వివరింపుము త్తమశ్లోక⁵ మాళినుండినుండును యోగీశ్వరశక్తిరుండును నైన
 పుండరీకాక్షునిచరిత్రశ్రవణంబునం గాని (జన్మనాగణాదనకలమగిభాసిరంబులును
 దుష్కర్తప్రాప్తంబులును నగు) భవబంధంబులు డగ వని వెండియు నిట్లనియె.

తరలము. సరితమున్ సరిసిరుహోదరునంత్రుధామృతపురామున్

శ్రుతిపుటాంబలిచేత నిమ్మల శ్రీ జాతీయుం దనిపూదు భా
 రతకథామిష మూని విష్ణుఁ బరారాశరప్రియసూతి స
 న్నతి నుతించినచోట సన్ననినాథ నానుని నుబ్బుదున్.

186

క. ఇతరకథావర్ణనముల, సరిహేయత నొందఁ జిత్త శ్రమసఘాత్త రమా

పరిచరితామృతరతి సెం, సృతివేదన లెల్లఁ బాయఁ శ్రీ జీయు ముసీంద్రా.

187

తే. భూరివిజ్ఞాననిధు లగునారదాది, నిర్మలాత్మిల కియునె నెర్ణింప రాని
 పారికథామృతపానంబునందు విసివి, యొల్ల ననువాదాహా⁶ వైశ్వానరగొల్లఁ డనఘ.

వ. అదియునుం గాక.

189

సీ. అరవిందనాభునియపరావతార మై, జనన ముదినపరాశరనుతుండు
 చతురనర్థాశ్రమాశాసనధర్మములును, ఏవణింప లోకపితృడింబనములు
 నగుగ్రామ్యకథలు పె శ్రీ కృద్ధి గల్పించుచు, పారికథావర్ణనమందులోన
 నించుకీంచుక గానిశయేర్పడఁ జెప్పమి, నంచితవిజ్ఞాన శ్రీ మాత్మ నిలువ
 తే. శున్నఁ జింతించి మఱి నారకదోషదృష్టం, డగుచు పారికర్తనామృతకమాత్మగ్రోలి
 విమలనుజ్ఞాననిధి యన శ్రీ వినుతి కెక్కి, ధన్యుడయ్యెనులోకైకశ్రమాస్యఁడగుచు.

వ. కావున.

191

క. సరిసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృత మాత్మ గ్రోలుజనుఁ డితరకథా

1 'సృష్టిపూర్వంబునఁ బ్రపంచంబు' వ్రా. ప్ర. 2 'యేనయోగిమాయ' వ్రా.తత్రతులు.
 3 'తైవలోకాంతరంబులను లోకాలోకపర్యతంబులను లోకపాలన విశ్వంబును నెత్తెఱంగునం బు
 ట్టించె' వ్రా.తత్రతులు. 4 జాతికర్తనామ.

- గరళముఁ గోలునె హరిసం, స్మరణము జీవులకు నఖలశౌఖ్యద మనఘా, 192
- క. శ్రీవనితాధిపనామక, ధావిమూఖుల కిహముఁ బరము శ ద వై పిదపం
బోవుదురు నరకమునకున్, నావిరి నే నారిఁ జూచి శ వగతు మునీంద్రా, 193
- క. ఏనరుడే నొకనిమిదం, జైన వృథావాదగతిని శ హరిపదకమల
ధ్యానానందుఁడు గాఁడే, నానరునకు నాయు నల్ప శ మగు మునినాథా, 194
- చ. హృదుఃపీడి బువ్వు దేనియ రగిమించుచుఁ బానము సేయఁ బోతును
ట్పదవిభుషాల్కి నార్తజనశాంధ్ర విశ్వభవస్థితివ్యయా
స్వదమహితాం తాగుం పగుశివంశగుహాననునిశ్చయంగళ
ప్రదగుణకీర్తనామృతముఁ శ గాయకీ గోరెడఁ జెప్పవే దయర్, 195
- క. అని విదుగుఁడు మైత్రేయుం, ఉనుముననాయకుని నడిశె శ నని వేరవ్యా
నునితనయుం డభిసన్యుని, నెనునునకుం జెప్పి యెఱియుం శ దగ నిట్లనియెర్, 196
- వ. ఇట్లు విదుగుఁడు మైత్రేయు నడిగిన పతిం డతనిం గని యతిమృదుమఘురవచన
రచనం జై యిట్లనియె ననఘా కృష్ణకథాశ్రవణతత్పరుండ వై నీవు న న్నడి
గితివి గావున భద్రం బయ్యె నీవు భగవద్భక్తుడవు గావున హరికథానక్తుండ
వగుట విచిత్రంబు గా పదియనుం గాక మాండవ్యశాపంబున సాత్యవతేయు
వలన (భాగ్యశ్రేష్ఠంబున) శూద్రయోని బుట్టిపట్టి (ప్రజాసంయమనుండ వగు)
ధన్యుండవు పరిమిజ్ఞానసంపన్నుండవు నారాయణునకుం బ్రియతముండవు గావునఁ
గృష్ణుండు నిర్యాణకాలంబునం పదసన్నిధికిం పనిసన్ను డాయం జేరి విజ్ఞానం
జెల్ల నుపదేశించి నీకు నెఱింగింపు మని యాశుతిచ్చుటం జేసి యవశ్యంబును
నీకు నెఱింగింపు డత్తావధానుండ వై వినుమా, 197
- క. ఎనజాతుయోగిహయా, జనితం బగువిశ్వజననసంస్థావివా
శవములతెఱఁ గెఱిగించుచు, ననఘా విష్ణునిమహత్త్వి శ మభివర్ణింతున్, 198
- నీ. సకలజీవుల కెల్లఁ శ బ్రసీద దేహము నాత్మ, నాథుండుఁ బరుఁడు నాశనావిధైక
మత్యుపలబ్ధిణరచహిమిండు నగుభగి, వంశండు సృష్టిపూర్వంబునందు
నాత్మీయమాయ లభయంబు నొండవ విశ్వగర్భుఁ డై తాన యెక్కటి వెలుంగు
పరమాత్మఁ డభవుం డుకపద్రప్త యయ్యు న, స్వంతరపరిశూన్యం శ దగుటఁ జేసి
తే. ద్రష్ట గాకుండు మాయాప్రకథానశ్తే, కేతులచిచ్ఛక్తిగలవాఁడునగుచుఁడన్న
తేనివానిగఁ జిత్తంబులోనఁ దలచి, ద్రష్ట యగుఁ దనభుజననిర్దావాంఛ,
తే. బుద్ధిఁ దోచిన వస్తుహాపునవహుండు, గార్యకారణరూప మై శ ఘనత కెక్కి
భూరిమాయాభిధానవిస్ఫురతిశక్తి, వినుతి కెక్కినయట్టియభిద్యయందు, 200
- క. పురుషాకృతి నాత్మాంశ, స్ఫురణము గలశక్తి నిలిపి శ పురుషోత్తముఁ డీ
శ్వరుఁ డభవుం డజఁడు నిజో, పరిసంస్థితినిశ్చ మపుడు శ దగఁ బుట్టింపెన్, 201

సీ. ధృతిః బూనికాలచోదితము నవ్య క్తంబుఁ బ్రకృతియు ననుపేక్షలేబరఁగుమాయ వలన మహాత్మత్వ ర మెలమిఁ బుట్టించె మా, యాంశ కాలాదిగుణాత్మ కంబు నైనమహాత్మత్వ ర మచ్యుతవృగోచ, ర మగుచు విశ్వనిర్మాణవాంఛ నందుటఁజేసి రూపేనంతరింబునఁ బొంది, నట్టిమహాత్మత్వ రమందు నోలి

తే. గార్యకారణకర్తాత్మకత్వమైన, మహితభూతేంద్రియకమనోరమయ మనంగఁ దగునహంకారతత్వ ముత్పన్న మయ్యెఁగోరిన త్వరజ స్తమోగూణకమగుచు.

వ. పెండియు రూపాంతరింబులం బొందు చున్న సాత్త్వికాహంకారంబునలన మనంబును వైకారిక కార్యభూతింబులై నదేవతాగణంబులును సంభవించె నింద్రియాధిపాతలై నవానివలన శబ్దంబుపూర్వంబునఁ బ్రకాశం బగుటఁజేసి జ్ఞానేంద్రియంబులయినత్వచ్ఛేదముతోఁగ్రతీజహ్యఘ్రాణంబులునుగర్భేంద్రియంబులయినవాక్పాణిపాదసాయూపస్థములును దైజసాహంకారింబున నుత్పన్నంబు లయ్యెఁదామ సాహంకారింబువలన శబ్దస్వరూపరసగంధంబు లుడయించె నందు శబ్దంబు నిజ గుణం బయినశబ్దంబువలన నాకాశంబుఁ బుట్టించె గగనంబు గాలిమాయాంశ యోగంబునం బుండరీకాక్షునిరీక్షణంబునస్పర్శతన్మాత్రంబువలన వాయువుం గలిగించెఁ బవనుండు సభోబలంబున రూపతన్మాత్రంబువలన లోకిలోచనం బైన తేజంబు నుత్పాదించెఁ దేజంబు గాలిమాయాంశయోగంబున నుత్తిమశ్లోకుని విలోకనంబునఁ బవమానయుక్తం బగుచు రసతన్మాత్రంబువలన నంబువులం బుట్టించె సలిలంబు గాలిమాయాంశయోగంబునం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు గలిగి తేజోయుక్తం బైనగంధగుణంబువలనఁ బృథివిఁ గలిగించె నందు గగనంబునకు శబ్దంబును వాయువునకు శబ్దస్వరూపంబును దేజంబునకు శబ్దస్వరూపంబులును సలిలంబునకు శబ్దస్వరూపరసంబులును బృథివికి శబ్దస్వరూపరసగంధంబులును గుణంబులై యుండుఁ గాలిమాయాంశలింగంబులు గలిగి మహదాద్యభిమానంబులు నొందినదేవతలు విష్ణుకళాకలితు లగుదు రట్టిమహదాదితత్వంబులై క్యంబు సాలమిం బ్రపంచంబులు గల్పింప నమర్థంబులు గాక కృతాంజలులై యోగీశ్వరేశ్వరుం డైననారాయణుని ట్లని స్తుతియించె. 208

దండకము. శ్రీనాథ నాథా జగన్నాథ సమైక్యరక్షావిపక్షమభ్యుత్సహస్రాక్ష సీరీజపత్రేక్షణాదేనదేవాభవద్దాసవర్గోపతాపంబులం బాపఁగానోపుదివ్యాతపత్రంబు నాఁ బొల్చుయుష్మత్పదాంభోజమూలంబు పుణ్యాలవాలంబుగాఁ బొంది యోగీంద్రులుద్దామసంసారతాపంబులం బోవఁగా మీటి నర్తింతు రోతంద్రియాకాశమస్తాఘనిర్ణాశ యీవిశ్వమం దెల్లజీవుల భవైదగ్రదుర్వారతాపత్రయాభిలచావాగ్నిచేఁ గ్రాగి దుఃఖాభిరోఁ దోగి యేకర్తముసంధర్మముంబొందఁ

గా లేక సంసారదక్రంబునందుం బరిభ్రామ్యమాణాశ్చై యందు రమ్మాథచే
తస్కులం జెప్పఁగా నేల యోదేవ విజ్ఞానదీపాంకురంబై నమీషదపరకేటహచ్చా
యః బ్రహ్మతమబ్జాత్ సన్నానిసంఘంబు లై కాంతికిసాంతితిం బేర్చి దుర్దాం
తసాపౌఘనిర్దాశి కాంబు ప్రవాహాభ్రాంతిగానివా సంబుగానొప్పమీషదయగ్గం
బు యుష్మన్ముఖాంభోజనీహోదతం బైనవేదాండజశ్రేణిచేతం గవేషించి సంప్రా
ప్తు లై యందు దోనాథ వైరాగ్యశక్తిస్ఫుటజ్ఞానబోధాశ్చ లై సట్టిధీనోత్తి
ముల్ నిత్యస్థైర్యభవ్యాంతికంగంబులం దేహంజ్యోతిసాదాబ్జవీరంబు గీలించి
కై నల్యసంప్రాప్తు లై రట్టినిర్వాణముూర్తిం బ్రశంసించు మంద్రాదవంశా ము
కుందా సమస్తంబుఁ గల్గింపఁ బాలింపఁ దూలించఁగాఁ బెక్కుదీవ్యావతారం
బులం బొందునీచదపరకేటహాధ్యానవారీణమఃస్వాంతి లై యొప్పుభక్తాచీకిన్ మో
క్షదం బైననీచదకంజాతముల్ గొల్తుమీశాంరమాధీశ పుత్రాంగినామిత్రసంబం
ధబంధంబులం జెంది నిత్యంబు దుష్టక్రియాలోలు రై దేహగేహంబులం దోలి
వర్తించుమిర్తానవశ్రేణులం దంతరాష్ట్రంబు వై యంశీయున్ దూరమై తోను
నీచదపద్మంబు లర్చించు మోదేవ బాహ్యోద్రియవాప్తి నుద్యోత్య లై సట్టి
మూఢాత్మ్య లభ్యాత్మ్య తత్త్వప్రభావాభ్యు లై నీపదాబ్జాతవిన్యాసలక్ష్మీకళావాస
ముం గన్నయయ్యత్తమశ్లోకులం గాఁగఁజాల రఘున్యూలాదుష్టులం బాడఁగా
నొల్ల యంభోధిరాట్కన్యకాకాంత వేదాంతశుద్ధాంతసిద్ధాంత మై యొప్పునీసత్క
థాసారచిందత్సుధానాగ్రహారంబులం గోలీ శాఖోన్నతినో సోలి ధీయుక్తు
లై వ్రాలి తాపంబులం దోలి మోదంబులం దోలి సంపన్ను లై మన్ననిత్యప్ర
పన్నుల్ మహాత్మ్యంతతం బేర్చి వైకుంఠధామంబు నల్పక్రియాలోలు రై
కాంతు నిర్వివృవాపై సీసంప్రాప్తికిం గోరు చున్నారీ మోదేవ వైరాగ్యవిజ్ఞాన
బోధాత్మ్యయోగక్రియాపూర్ణ సంతర్భహిర్వాప్తిః జాలించి శుద్ధాంతికంగంబు
గవించి హృత్పద్మవాసుండ వై చిన్మయాకారత న్నున్న నీయున్నతానంతితేకో
విలాసోల్లసన్నూర్తిః జిత్తంబులం జేర్చి యానందలోలాత్తతం బొల్పుయోగీశ్వర
శ్రేణికిం దావకీనాసుకంపానులభస్ఫుటజ్ఞానముం గల్గుటంజేసి యాయాసము
లేద యోదేవతాచక్రవర్తీ సదానందపూర్తీ జగద్గీతకీర్తీలసద్భూతివర్తీభవ
ద్దాను లై సట్టిమమ్మో జగత్కల్పనాసక్తచిత్తుండ వై నీవు త్రైగుణ్యవిస్ఫూర్తిః
బుట్టించినం బుట్టుట కాక నీభవ్యలీలానుమేయంబుగా సృష్టి నిర్మాణముంజేయ
నేమంతవా రాదు మీశక్తియుక్తిన్ భవత్పూజ గావించు మట్లుండ నీసత్క
ళాజాతు లై సట్టిమ మ్మెన్న నీ మున్న దధ్యాత్మతత్త్వంబు వన్నం బంజ్యోతి
వన్నం బ్రపంచంబు కెల్ల స్పృధిపాత వన్నన్ సదాసాక్షి వన్నన్ గుణాతీత నీవే

1. 'సోహంమమేతిక్రిమానో'బు రై' వ్రా. ప్ర. 2. 'లాదుర్గదాంధాత్తులన్'. 3. 'శుభావర్తి
నీచాసుల మైనమమ్మన్' వ్రా. ప్ర. 4. 'రమ్మన్'.

నిదా పద్మ సత్తాత్మ సత్త్వాదితైర్గుణ్యమూలంబు నా నొప్పు మాయాగుణం బం
దు నుద్యన్నహాత త్వ మైనట్టిసీవీద్యముం బెట్టుటంజేసి నీ వింతకుం గారణం
బొదు వాయాయి కాలంబుల స్నీకు సౌఖ్యంబు లేమెట్లు గావించు మేరితి నన్నం
బు భక్షింతు మెబ్బంగి వర్తింతు మేనిల్కడ న్నుందు మీజీవలోకంబు యాధా
రిమై యుండి భోగంబులం బొందుచు స్పష్ట మేరితి భక్షించు నిష్కార్యసం
ధాను 'తై సట్టిమాకుం జగత్కల్పనాశ క్తికి' దేవ నీశ క్తి దోడ్పట్టు గావించి
విజ్ఞానముం జూపి కారుణ్యసంధాయై మమ్ము రక్షింపు లక్ష్మీమనఃపల్వలక్రోడ
యోగీంద్రచేతస్సర్వ హాస దేవాదిదేవా నమస్తే నమస్తే నమః. 204

సీ. లనిసం బ్రసన్నుడై శరహరి మహాదాదుల, కన్యోన్యవిమ్రత్త్వ శరమంద కున్న
కతిముస నిఖలజగత్కల్పనాశ క్తి, వాడమ కుండుటఁ దనరబుద్ధి నెఱిగి
కైకొని కాలవేగమున నుద్రేకంబు, నొందినస్మృతితోఁ గ బొంది నిజబ
లము నిల్పి తా నురుగ్రముఁడన సప్రవింశతిత త్వములయందురసమతి నొక్క
తే. పరిప్రసేశించియాత త్వరభవ్యగుణము, నందు జ్యేష్ఠానురూపంబురలరఁజెంది
యొకటినొకటినిగలయోగియుండి విశ్వరచన నెఱుంగనియాత త్వరనిచయమునకు.

ప. ఇట్లు విశ్వనిర్మాణనిపుణత్వంబు నెఱుంగం జూపుచు నన్నిటికి నన్యోన్యతం
గల్పించి తనయనుగ్రహంబునం బ్రేరితం బై కానంబడి క్రియాసామర్థ్యంబునం
జెన్నొందినత త్వవితానంబు 'దేవప్రేరితం బయి స్వకీయంబు లగునంశంబుల
చేతం బుట్టించిన విరాడ్విగ్రహంబై త త్వవితతి దమయందుఁ జెందినపుండరీకా
క్షునికళాంశంబున నొకటికొకటికి నైక్యంబు వాటిల్లి పరిణతంబై రూపాంతరం
బునుం జెందె నేత త్వంబుననేనియుఁ జరాచరలోకపుంజంబులు నిండియుండు
నాహిరణ్మయం బై సవిరాడ్విగ్రహంబు నొందినపురుషుండు సర్వజీవసమేతుం
డై యుండె నంత. 206

క. జలములలోపల నిమ్మల, జలరుహజాతాండమందు శ సాహస్రాబ్దం
బులు నిలిచె గార్యరూపా, కలితం బగు 'సవ్వరాట్సురగర్భము' వరుసన్. 207

తే. దైవకర్తాత్మ శక్తివిరతానములను
దగిలి తనచేతఁ దనుఁ దాన శ దైవశక్తి
యగుచు వెలుఁ గొందుచును బ్రకారాంతరమునఁ
దనువు వితితంబు గానిచై శతస్య మొంది. 208

తే. రూపసంస్కృతి జేసి నిరూఢకర్త, శక్తి యగుచుఁ గ్రియాధురాశస క్తి దశవి
ధములు గలిగినప్రాణరూపమున నాత్మ, శక్తిభోక్తృత్వమగుచున్నశక్తిగలిగి.

క. త్రివిధం బగుచును నాధ్యాత్మ్యవిభేదంబులను జూపి శ 'మతి యధిభూతా

1 లక్ష్మీనమాకుం. 2 'లం గూడి స్వకీయం బైనకళలచేత' వ్రాతప్రతులు, 3 తథుటమందు.
'సవ్వరాజగర్భము' వ్రా. ప్ర. 5 'మతియును జూలుపాం, దువిరాజం బగుగర్భము' వ్రా. ప్ర.

త్వవిరాద్రూప మ్మగు నిది, వివిధప్రాణులకు 'నాత్మ' విధ మై మఱియున్.

క. జీవం బై పరమాత్మకుఁ, దావల మై యాదిమాంసతారం బగున 210

ద్వేషునిగర్భంబున భూ, తావలితోడం బ్రపంచ శ మర్థిం దోచెన్. 211

వ. ఇట్లు దోచినవిరాట్పురుషుం డాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లనుభేదింబు లచేఁ బూర్వోక్తక్రమంబున వెలుఁ గొంగు ననుచు విదుగునకు మైత్రేయం డెఱింగించె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 212

చ. హరి పరమాత్ముఁ డీశుఁ డజుఁ శ డాధ్యుఁ డనంతఁడు డతఁడూర్తి సా గరతనయాహృదీశుఁడు విశకారివిదూరుఁడు నిత్యమంగళా కరుఁడు గృహపయోనిధి యాకల్మషచిత్తుఁడు స్వాత్మ క్షేత్రా మగనపిలోచనుండు బుధశమాన్యచరిత్రపవిత్రః డిమ్ముల. 213

వ. ఇత్రైతఁగున(నీశుం డగునధోక్షజుండు)మహాద దీత త్త్వంబులమనంబుల ఘంబు లగుతలంపులు దా మనంబున నెఱింగి (యట్టిత త్త్వంబుల వివిధవృత్తిలాభం బునకై స్వకీయచిచ్ఛక్తిచే నిట్లు లోనర్తు నని చింతించి) నిజాశాకలితం బగు విరాడ్విగ్రహంబునందు (నగ్నిప్రముఖం బగు) దేవతావళి కెల్ల నివాసంబగుచుఁ గానంబడినవై రాజపురుషునియాస్యాద్యవయనంబుల వినిపింతు డిత్రానధానుండ వై వినుము. 214

సీ. నరసుత యాదివ్యరపుగుహోత్తిమునిపుత్ర, గృహంబు నొంది మాతృఖంబువలన భువనపాలకుఁ డై నరపవమానసఖుఁ డంతి, రాత్ము నీశ్వరునంత శ మైన వాణి కనయంబు ననుకూల శ మగుచు నిజస్థానముఁ బ్రవేశించె సకమ్ముఖము నందుఁ బరగ జేవుండు శరబ్దము నుచ్చరించుఁ బృథగ్భావము లగు సరస్వతీముల నెనుఁడు తే. చక్షురింద్రియయుక్తుఁ డై రసరవి జెంది, రూపవిజ్ఞానమహిమ నిరూఢి నొందు మఱియుఁడర్థంబులనుబరమానుఁడీశ్వర, రాంశ మైతి త్త్విగింద్రియశ్రమందుఁగూడి.

వ. నిజవాసంబు నాశ్రయించిన జేవుండు స్వచ్ఛంద్రియగతుం డగుఁ బృథగ్భావ బైన శ్రోత్రంబుల దిక్కు లమృతకిళాశం బశశ్రవణేంద్రియయు క్తంబులై నిజస్థానం బునం బొందిన జేవుండు శబ్దజ్ఞానగతుం డగు (వెండియుఁ దాలువు నిర్భిన్నంబయిన లోక పాలుం డగువరుణుం డందుఁ బ్రవేశించి రస సేంద్రియంబుచేఁ బ్రకాశించినం బ్రాణి రసంబులంగ్రహించె) బరమేశ్వరునినాసికేంద్రియంబుపుత్ర గృహంబునొంది యాశ్వినేయాధిష్ఠానంబై ఘ్రాణాంశంబు నొందిన జంతువు గంధగ్రహణసమర్థం బయ్యె వెండియు భిన్నం బయినచర్మంబును నోషధులును బరమపురుషాంశంబు లయిన కేశంబులం గూడి నిజనివాసంబు నొందిన జేవుండు కండూయమానుం డగుభిన్నభూతంబైన మేధ్యంబుసంబ్రజాపతిరేతంబున నిజస్థానంబునొందినజేవుం డానందంబునం బొరయు భిన్నభావం బై నగుదంబున మిత్రుం డమృతాంశంబును

బొందునాయువుగ గూడి నిజాధిష్ఠానంబు నొందును జీవుండు వినర్థంబుఁ జెందు
వేటువేతైన బాహువులంద్రిద్రాకాధీశ్వరుండనునపురందరుండు క్రయవిక్రయాది
శక్తియుక్తుఁడగుచు నిజస్థానంబు నొందిక జీవుండు వానిచేత జీవికంబొందు(మఱి
యఁ బొందులు నిర్భిన్నంబులయినవిష్ణుండుస్వావాసంబుగై కొని గతిశక్తింబొం
దిన జీవుండు గమనాగమనార్హుండయ్యె) వెండియు భిన్న భావం బయినహృదయం
బును ముసంబుతోడంగలసి (నిజాధిష్ఠానంబుగఁ) జంద్రుడప్రవేశించిన జీవుండు
శరీరసంకల్పాదిరూపం బగువికారంబునం బొందు భిన్న భావంబై నయహంకారం
బు సహంప్రకృతియుక్తుడై రుద్రుండు (నిజస్థానంబుగా) నిసియించిన నాయహం
కృతిచే శరీర కర్తవ్యంబులు నడపు బుద్ధివాగీశ్వరావాసంబై హృదయంబుతోడం
గలసి నిజాధిష్ఠానంబున¹ (*బోధాంశంబుచే వెలింగిన శరీర బోధవ్యతం బొందు
భిన్నంబై సచిత్తంబు బ్రహ్మవాసంబై చేతనాంశంబు నొందనఁ బ్రాణి) విజ్ఞానంబు
నుం బొందు సట్టివిరాట్పురుషునిశీర్షంబున స్వర్గంబును జరణంబుల వసుమతియు
నాభియందు గగనంబునుం గలిగె సత్త్వాదిగుణపరిణామంబుల నమరులై రూర్జిత
సత్త్వగుణంబున నద్దేవతలు త్రిదివంబును బొందిరి నిజోగుణంబున మను
జులును గవాదులును ధరణిం బొందిరి తామసంబున భూతాదులైనరుగ్ర
పారిషదులు (ద్యావాపుథివ్యంతరం బగు) వియత్తిలంబునుం బొందిరి ముఖంబు
వలన నామ్నాయంబు లుత్పన్నంబు లయ్యె వెండియు.

216

క. ధరణీవిజలు శ్రుణులును, సరవర యమ్రేటినుఖమునను బాసముట భూ
మరుఁ డభలనర్ణమలకున్, గురుడున్ ముఖ్యుండు నయ్యె శి గుణరత్ననిధి 217

క. ధర బ్రహ్మణాదికము డ, సృతి బోధల బొంది పుడఁ గన్గెనని కావం
బురుబోత్తముబాహువులన్, సరినాథకులంబు వుట్టె శ నయత్తిత్వనిధి. 218

క. గణతంపగఁ గృషిగోర, కుణవాణిజ్యాదోర్త కేళిత బుగ నా
గుణనిధియూహువులందుం, బ్రణతంపగ వైశ్వజాతి శ ప్రభవం బయ్యెన్. 219

తే. తివిరి సేవాధర్మ లై శ దేవదేవు, పడములను శూద్రసంతతు శ బుడయ మైరి
వీర లుడఱుఁ దమతమరవిహితార్చి. మలరఁజేయఁచు జనకుండు శ నాత్మగురుండు.

క. అగుసర్వేశుఁ బరాత్పరు, జగ దేకి ప్రభునిచిదరజలజాతంబున్
దగిలి భజితురు సతతము, నిగమాక్తిన్ భక్తియోగనిపుణాత్మకు లై. 221

తే. మహిమ దీపింపఁ గాలకరేర్వస్వభావ
శక్తిసంయుక్తుఁ డగుపరేశ్వరునిభూరి
యోగమాయావిజృంభణోద్యోగ మెవ్వఁ
డెఱిగి నుతియింపఁగా నోపు శ నిధచరిత.

222

- ఉ. అన్య¹కథాకలాపము లభిహర్షిశముం బరియించి చాలమా
లిన్యము నాత్మశోభనవిలీనత నొందుమదీయజిహ్వా సౌ
జన్యముఁ జెందె నేడు హరిసద్గుణదిన్యకథామృతంబు నె
వ్వాన్య²చరిత్ర మై నెగడుకొనమద్దునివాన్యపడుబుఁ జెందెగదా. 223
- మ. హరినామాంకితసత్విభామృతిరసరవ్యాలోలుఁ డైవట్టిన
త్పుకపశ్రేష్ఠుఁ డనత్కిథాలవణవాళిపూనింబుఁ దాఁ గోలునే
నరిమందారమందిచానకుసుమి కన్యాశిల్పశేఖరులు నె
త్వొ మై గొవునె చేరిజేములు³ పర్యగోనానుమాదాత్మ మై. 224
- క. వారిమహిమముఁ దిన్నాభీ, నిరసజనంజాసుం డైవకచతురాననుఁడుం
బరికించి యెఱుంగఁ డన్న నితమనుజులుఁ బెప్ప నేల కెత్తిత్వజ్ఞనిధి. 225
- తే. శ్రుతులు గమనాన వివరించి క చూచిపు డ, కీలోచను నుత్తమశ్లోకచరితు
నమగణపద్విమానవారదాబ్జ కుంభు, వెదికి నుఁగొనలే నంద్రనిమలమతులు.
- క. 'హరియుని ననమానుగతిఁ, బరకమయఁ గావలెనయ్యె' క బరిమతి లేమిన్
మఱి మానువని మోహిని, చరతముఁ గనుఁగొందు రెల్లు క చతురాన్యాదుల్.
- క. ఆదివిజాధీశుఁడు మహా, దాదులు దిక్పతులు, బుకరజాననుఁడున్ గౌ
రిదయితుఁడు గనఁ జాలని, శ్రీదేవునిపడియుగింబు క జింతింతు మదిన్. 228
- క. అని మైశ్రేయుం డెవ్వడు, రుణ కఠిగించిన కెఱుంగు కరుచిరముగా న
ద్వంద్వపూర్ణుఁ బరాశర, మునిమనుచుం కెఱుంగఁ కెప్పి క మునిము దిల్పిల్.
- వ. వెంకియు ని ట్లనియె. 230
- క. భూమిశ్వర మైశ్రేయమ, హనుని విదురవకు పల్లు క హరిగుణశుభరీ
లామాహత్మ్యముఁ జెప్పిన, నామైశ్రేయునకు విదూర క పనియె మఱియున్.
- క. అగుఁడు డనునీశ్వరునకు, జగదవనోద్భవవివాళకపత్కి మూలుల
దగులెల లైవ నాతిఁడు, నగుఁడు డై యుండు శ్లుఁగు క సౌజన్యపథి 232
- కీ. అనిన సన్నికగతి క ననవుడు మైశ్రేయమను జూచివిరుగు జి కెట్లవుము మరల
బాలుఁడు క్రీడావిఠోలమానసమున, కీజిచ్చి కలెలానురూపుఁ డగుమఁ
క్తకొని కామానుగతఁ డై రమించును, సన్నిక⁴ పథి సకన్తస్వంతరమున
సన్నికంతరమున క నైనను బాలకే, కీసంగు డగుచు నోకలిసి జరించు
తే. "దనుజభేదనుఁ డెట్లు స్వరతింత్రవృత్తి
వెలయ నెర్తించె నేరీతి క విక్రమించె

1 కథాకలాపము. 2 'నను నైవచుదీయ' వ్రా. ప్ర. 3 'చరిత్రుఁ డై నెగడు' వ్రాతరి ప్రతులు. 4 ఈపద్యము పెక్కు-ప్రతులఁ గనుపట్టదు. 5 'గానచో' అచ్చుప్రతి. 6 'హరియు' 'శివుడు'నిచ్చుటఁ డాశ్చర్యతత్వపుఁ, డగుట వర్తించు 'పెట్లు క్రోడాదులందు' అచ్చుప్రతి.

మఱియుఁ ద్రిగుణాత్మకం బైననరమాయఁ గూడి

యఖలజగములఁ గల్పించి కయంతిమిడి.

233

సీ. అమ్మాయచేతి నీరయఖలు బు 'ద్రూచిన, శత్రుత్వకాశుఁ డీశ్వరుఁడు పరుఁడు
ససభూత్త దేశకాశలాపస్థలందును, నితిరులయందు నరహీన మైన
జ్ఞానస్వభావంబుఁ కబూని యాస్రకృతితో, నెబ్బగిఁ గలసెఁ దానీకి మయ్య
గోరి నమస్తశరీరంబులందును, జీవరూపమున పోసించి యున్న

తే. జీవుని దగువిభూతి ప్రసిద్ధి యెమి కిర్తమున సంభవించెను క గడిగి నాడు
చిత్తి మజ్జానదుగ్ధమరస్థిఁ గలంగి, యమ్మలెంబున బొందెను క ననఘచరితి.

ప. అది గావున సూరిజనోత్తముండు వైసనీవు మనీయవాంఛితంబు నెఱిగింప న
ర్హుండు ఎని విమరుండు మైత్రేయమహాముఖుఁడగు నడిగె నని బాదరాయణుని
భవుం డభిమన్యునందనున కిట్లనియె.

235

క. సరసిరుహాదరుమంగళి, చరితామృతపానకుతుఁ కసంగంబున ని
ర్భరుఁ డగువిదునునకు మునీశ్వరుఁ డగుమైత్రేయుఁ డనియె క సజ్జనతిలకా.

236

చ. వినుము విలరక్తవాదములు క విష్ణుని ఘల్లసరోజవత్తై నీ
త్రిని ఘనమాయ నెప్పుడు విరోధము నేయుఁ బరేశు నిత్యో
భనయుతు బంధనాచివిరోధదశలుం గృపణత్వభావము
న్ననయముఁ బొంది లేవు విభుఁ క డాద్యుఁ డనంతఁడు నిత్యుఁ డెట్లను.

237

ప. మఱియును.

238

చ. పురుషుఁడు నిద్ర పూఁ గలలఁ క బొందుసమ స్తసుఖంబు లాత్మసం
పారణశిరోవిఖండినము క లలగి జీవునికం బ్రబోధము
దరియఁగఁ దోచు చున్నగతి క నాడఁ బరేశుఁడు బంధనాదుల
బారయఁ కిక్కఱు ట్లనుచు క బుద్ధిని సంశయ మందె దే యున్.

239

ప. అవ్విధం బతినికెం గలుగ నేన దద యెట్లంటిని.

240

చ. లలితవిలోలనిర్మలజలప్రతిబి బితపూర్ణచంద్రిమం
డలము దదంబుచాలనవిరోధనహేతువు నొందియున్ వియ
త్తలముఁ గంప మొందసమీధంబున స్వశరీరధర్మముల్
గలిగి రమించునీశునకుఁ క గల్గఁగ నేరవు కిర్తబాధముల్.

241

ప. కావున జీవునకు సవిద్యామూలమంజీసి కిర్తబంధనాడింబు సంస్కృతంబగుం
గాని స్వభూతాంతర్యామి యైవయ్యాశ్వరునకుం బ్రాప్తంబు గానె దని పెం
షియు.

242

చ. నరునకు నాత్మ దేవాజగుణంబులఁ బాపగ నోపుం బంకజో

1 'స్వజయించి, పాలించి పాలించి + పరకుపుకును, దసభూత్తి' అచ్చుప్రతి.

2 'జీవునకు దుష్కర్మశోభిద్ధి యెట్టి' అచ్చుప్రతి. 3 'వాక్యములు' వ్రా. ప్ర.

దరచరణారవిందమహితస్ఫుటభక్తియ యింద్రియంబులీ
శ్వరవిషయంబులైన మదిక సంచితసిశ్చలతత్త్వ మైవో
సంసిజనేత్రికీర్తనమేక చాలు విసదృశలన జయింపంగ.

243

చ. వారచరణారవిందయంగళాద్భుతసన్నతిభక్తియోగముల్
నిలితముఁ గల్గువాగు భవనీనిడగిన్నల కంద రానిభా
మరపడిమందఁ జేరదుగుక సురదనస్తవనీయ యుట్టిన
త్పరుషులపూర్వజన్మఫలము గలుగింపఁ దరించె యేరికి.

244

వ. అని చెప్పిన విధుగొడు మైశ్రేయం గనుగొని ముకుళితహస్తుఁడై తనమనఁ
బున విసమితమ స్తవండుగా దలంచుచు (దనమనంబున శ్రీవారిం దలంచుచు)
వినయవచనంబులతో యిట్లనెను ముకుందా భవనీయవాక్యగబులచేత నా
మనంబున నారాయణుడు బోక్షకీనాథుం డెట్లయ్యె సనియు శరీరధారియైన
జీవునికే గర్హింపఁడు పోతే పంథులెచుక ననియు నొడిమిసంశయంబు
లేడు సన్మత్తిం బయ్యె బ్రహ్మమున నను నామనంబున బోకింబున కీర్తనండు
వారి యనియు జీవుండు పరితృప్తి పనియును దలంపుచు నారాయణభక్తి
ప్రకాశంబు చాచిగోచరంబైనయవిద్యకు నవప్రకాశం బనం దనరుచుండునారా
యణుండు) దనకు నాధారంబు లేక సమస్తాబునకుం దాని యాధారమౌతుం
డై విశ్వంబుల బొడిచి నిశ్వేదంబుగోని దా నుండుతేజం గట్లు శరీరాభిమానం
బును బొందె యెవ్వఁడు (ముఖాతిమం దై) సరసారప్రవర్తికుం డగు నెవ్వఁడు
(భక్తిమార్గంబున) బరమాత్మం దై సపుండరీకాక్షునిం చెందు పేర లిద్దఱును
(సంశయక్షేపంబులు లేమొకటి) సుఖానందపరిపూర్ణులై యభివృద్ధి నొందు
వారి లగుదు నెవ్వఁడు సుఖమృగానుసంధానంబుచే లొకానుగితుం డగుచుం
బ్రహ్మాండభేదంబుల నొందు సతలండు దుఃఖాశ్రయం డగు నారాయణభజ
నంబున సమస్తదుఃఖనివారణం బగుటను భవనీయచరణసేవానిమిత్తంబునను
బ్రహ్మచరంబు ప్రతీతిమాత్రంబు గలిగి యున్న దయిన సందులకుఁ గారణంబు
లేక కుండుటంజేసి తెలియనివాఁడ నె వర్తితు సని వెడియు.

245

క. లలి నామదీ దలంపుచ. నుమ, సులు గొనియాడంగఁ దగినతోయజనాభుల
డలనడె నల్పతపోవృత్తి, స్థిలతలపోతలకు మిగులక దుర్లభుఁ డనియు.

246

సీ. ఇంద్రియంబులతోడక సలమి నొప్పజేమహ, దాదుల నితి కేలెకరాసుపంగ
ముగఁ జేసి వానియంక దొగి విరాడ్యేపంబు, పుట్టించి యందుఁ జేపట్టి తాను
వసియించు నాతిండుక నరుని సహస్రసంఖ్యాకంబులగుమ స్తకాంఘ్రిబాహు

1 నాశనకారణం. 2 'లిద్దఱియందును సుఖానందపరిపూర్ణులై యభివృద్ధి నొందువాఁడె
వ్వఁడని సంశయంబు నొందుమానవుండు దుఃఖాశ్రయం డగు' వ్రా. ప్ర. 3 కంటఁ దెలిసిన
వాడైనయది నివర్తింతు సని' వ్రా. ప్ర.

కలితసత్పురుషునిఁ గా బ్రహ్మవాదులు, వలుకుదు రావిరాట్పుభువునందు
తే. భువనజాలంబు లలజడిఁ గ బొరయ కుండుఁ

బ్రాహ్మణకంబు సింద్రియాశ్శములు సింద్రి
యాధిదై వతములుఁ గూడ గ ననఘ త్రివిధ
మగుచు విస్తాదివర్ణము గ లయ్యె నట్టి. 247

క. ఇలఁ బుత్రిపౌత్రనస్త్యల, గలిగినసంశములతోడఁ గ గడుఁ జోద్యముగా
లలిఁ బ్రజ లేగతిఁ గలిగిరి, గలిగినయాప్రజలచే జగము లెట్లుండెన్. 248

క. చతురతి దీపింపఁ బ్రజా, పతులకుఁ బతి యనఁగ వెలయునవద్దాపతియే
గతిఁ బుట్టించెను న్నప్త్య, ప్రతతులచే ననపిధప్రపంచము మఱియున్. 249

తే. వాసిధేదంబులును మనునవంశములును, మనుకులాధీశ్వరులును దగస్తనుకులాను
చరితములు నేవిభాతి నేకాడ దీని, సింతయును బట్టఁ జేసె నారకైకాంగఁబలుకు.

క. ²ధరణిం గ్రిందట మీఁదట. ధరణికిఁ గలూకోకములను గ దత్తిత్తితులున్
వరుసలుఁ బరిమాణంబులు, నజిఁగింపఁ గల య్య నాకు గ నిధచరిత్రా. 251

క. నుర తిర్య జ్జురి రాక్షస, గరు డోగ సిద్ధ సాధ్య గంధర్వ సభ
శ్వరముఖభ సములు మునికుం, జరి గ్భస్వేదజాండ్రముల తఱంగున్. 252

క. త్రిగుణప్రధ నకంబులు, నగునవతారములఁ బూర్ణ క్షమె వెలసినయా
జగదుత్పాదనరక్షణ, నిగమముఃవిధంబు వానినెలుకి డలుఁ దగన్. 253

క. చక్రాయుధుసౌందర్యప, రాక్రమముఖగుణములును ధరరామరముఖన
ర్ణక్రమములు నాశ్రమధర్మక్రియలును శీలవృత్తకమతభావములున్. 254

తే. యోగవిస్తారమహిమలు గ యోగములును

జ్ఞానమార్గంబులును బరిజ్ఞానసాధ
నములు నై యొప్పుసాంఖ్యయోగములు విశిచ
జలజనయనకృతంబు లోకశాస్త్రములును. 255

సీ. పాపండ్రిధర్మంబుఁ గ ప్రతిలోమకులవిభా, గములు జీవులగుణకర్మములును
బలుకులగతులను గ గలిగెడిధర్మమో, తుములయందులపరకన్సరివిరోధ
ములు లేనిసాధనమును భూమిసాలకి, నీతివార్తలు డండకనీతిజాడ
యును బృథగ్భావంబులును విధానములును, బ్రత్యక్షేధములునుదగ్గ్రత్తివినృప్తి

తే. గతులుఁ దారాగ్రహంబులుఁ గ గాలచక్ర
మున వసించినెలుకి డెలములు దివములు
దానములుఁ దిల్పిలంబులుఁ గ దగ్గప్రవాస
ధర్మములుఁ బ్రజ లొనరించుకీర్మములును. 256

1 'లయ్యె నందు' అ. ప్ర. 2 'పరమిం గ్రిందన్ మీఁదన్' అ. ప్ర. 3 'దనరు ప్ర
లు, ధర్మ' అచ్చుప్రతి.

- చ. వదలక భూజనావళికి న వచ్చువిపదకథర్తముల్ సహో
జడళనిభాక్షుఁ డేగతిని న సంతస మందెడు నెట్టివారి కిం
పొదవగఁ గాన వచ్చు గురుశిష్యుల్ బ్రయశిష్యులు గొల్పు వారు న
మృదమునఁ గోరునధములు న మానుగ నెట్లెఱిగింతు రిమ్ములనె. 257
- క. విలయాఁ భేదముల న, య్యలఘునిఁ బొమ్మెను నెవ్వ నెఱించితథ క్రిం
గొలుతు ర దెన్వదిలో ను, త్కలికిన్ నుఖించు జీవతి త్వము మఱియున్.
క. గోవిందునిరూపంబున, జీవబ్రహ్మలకు నై క్యసిద్ధియు నేమి సరి
భావన నుపనిషత్సంగం, జై నెల సెడఁజ్ఞాన మెట్టి న దాగ్యస్తుత్యా. 259
- తే. ఉచిత మగునెట్టిశిష్యప్రయోజనములు
సజ్జనులచేరి సిజ్ఞానసాధనములు
సేమి పలుకింగఁబడు వాని నెల్ల మఱియుఁ
బొందుచువై రాగ్యమున దిగుఁపురపథ క్తి. 260
- తే. ఇన్నియ నుఁ దోయ గానోక యిచ్చి నన్ను, నధోక్షింపు నాజ్ఞ దానాదీపుణ్య
ఫలము వేదంబు పదిహేఁభాషుఁ నొ గ్గిజనుల గాచినఫలముతో సమముగావు.
క. అని వినునొక ముక్తియు, వియంబునఁ దోయ ననునవిధ మెల్లను వ్యా
సునినుతుఁ డభిమన్యునిసరి, ఉపన కెఱిగించి మఱియు న దగి బట్టనియెన్. 262
- చ. ఇలఁ గలమానవావళికి నెల్ల నుతింప భజంప యోగ్య మై
వెలసిఁ పూరుప శమం పరవిత్రిము సేయఁగఁ బుట్టి సద్గుణ
కలితయశక ప్రసంగలతిర కాతీతీకం బ్రశివానగంబుఁ జెం
పలరఁగఁ బొంగి నెట్టుమ గిడియ్య ముకుండుఁ థామృతింబుననె. 263
- తే. అల్పగిరి మైసనుఖముల నెఱుఁచుచున్న, జనులనుగిఖంబు మాన్పంగఁజూసనట్టి
పుండరీకాక్షుఁ డో థా ప్రోతి మైస, వితితసిగమాధ మగుభాగవతిము నీకు. 264
- వ. ఎఱింగింతు విను మని యిట్టనియె. 265
- సీ. అమృతభాగవతామ్నాయ మొన నాజ్ఞ, నైకోవిరాతాళకోకమందు
నప్రతీకజ్ఞాని నయై వాసుదేవాఖ్యం, బొలుచుసరిగ్గఁ దాముమార్చి దన్య
పురుషుండు డనుఁ దాన న బుద్ధిలో జూచుచు, సలలితధ్యానమునకులిత నేత్రు
డై ససంపాధ్యుడయోధుండు గిను విచ్చి, చూచిన పారు సలకస్తుతి లొనర్చి
తే సమగి గంగాపగాఢాను నెత్తె యహింద్రసిన్ధ లాద్వైజటాబంధకలితి లగుచు
భర్తృవాఛానుబుద్ధినరవృద్ధిపుగుఘం, గటయన జెరిచిత త్యాదకనలయుగము.
క. నేమిచి భక్తితో నా. న విధపూజోపహార సహిమతులను నా
దేవునివృద్ధయము నడిసిరి, యావళ ననందనాదు న లమృహితాత్మున్. 267
- మ. ఘనసాహస్రకరీటరత్నవిలసతాకంఠి ప్రసిద్ధచక్రటా

- జనితోదగ్గరుచిప్రకాశితఫణానాహస్రునిచ్ దేవతా
వనదత్తు న్ననురూపకృత్యము లొగిన్ శ వాంఛం 'బ్రశంసింది వా
రనురాగస్థలితోక్తు లొప్ప నడుగన్ శ వార్షించి యాదేవుడున్. 268
- తే. భూరినిగమాగ్ధసారవిశార మగుచు, దనసానిభాగవతియు నాదరతఁ బలికన్లు.
నలినభవసూతి యైనసరసక్కుచూడి, కునకు నెఱిగించెనతఁడునాంభ్యునకుఁదగ
క. శివఱిగించిన సతఁడు పరా, శరీసకు నుపదేశ మిచ్చు శ సన్నతి సతఁడున్
నురగురున కొసఁగె నాతఁడు, గిరనరుదుగ నాకుఁ జెప్పెన్ శ క్తకొని యేనున్.
క. నీకిప్పుడు వివరించెద, నాకర్ణింపుము సహోదోహతుగ డగును
శ్లోకునిచరితామృతపరి, పేకఁడ వై ముడము గడుగఁ శ శలఁగుము విదురా. 271
- వ. ఇట్లు భగవతోక్తంబును ఋషిసాంప్రదాయశంబును బురిపోత్యమస్తో
త్రంబును బరమపవిత్రంబును భవలతాలపిత్రంబును సయినభాగవతకథాసూ
త్రంబు (శ్రద్ధాభూషణ భక్త్యుపాసన)నకు నుపన్యసింపవలె ననుము. 272
- సీ. అనఘ యేకోదశ శ ప్త యుగ వళ సం, తిర్నిగుధాసలరదానివితితి
భాతిఁ జచ్చక్తిసరమేతుఁడై కిసత్తన, ద్రావోలుఁ డగుచు నిరమాలితాక్షుఁ
డైననారాయణుఁ శ డాబుమధ్యమున భ, నురసుపాఫేననాంభ్యుశరీ
రుచులు సహస్రశరీరసత్కరులతోఁ, జెలిపి నేమాఁగి నొప్పుర శేషభాగ
- తే. తల్పమునఁ బవ్వళించి యనలవృత్తిత్వ
దీప్తిఁ జెన్నొందఁగా నద్వితీయఁ డగుచు
నభిరుం డయ్యుఁ గోగ్కలరయందుఁ బాసి
ప్రవిమలాకృతి నానందభరితుఁ డగుచు. 273
- తే. యోగమాయావిదూరుఁడై శ యుగసహస్ర
కాలపర్యంత మఖిలలోకములు మ్రొగి
పేర్చి మఱి కాలశక్త్యుపభృంహితమున
సమత సృష్టికియాకలానములఁ దగిలి. 274
- క. తనజతరములోపలఁ దాఁ, చినలోనికాయముల స్మృజించుటకును నా
ధన మగుసూక్ష్మోగము మన, నునఁ గని కాలానుగతిరజోగుణ మంతన్. 275
- సీ. పుట్టించె దద్గుణంబునఁ బరమేశ్వరు, నాభిదేశమునందు శ నలిననాశ
ముదయించె మఱి యప్పరయోరుహముకుళంబు, గిర్మబోధతి మైనశకాలమందుఁ
దన తేజమునఁ బ్రవృద్ధం బైనదలముచే, జలజాత్తుగతిఁ బ్రకాశంబు నొందఁ
జేసి లోకాశ్రయశీలి సర్వగుణవిభా, సితగతి నొప్పురాజీనమందు
- తే. నిజకళాకలితాంశంబునీలిపిదాని, వలన నామ్నాయమయఁడునురవరగుణుండు

1 'బ్రశంసిందు చు, న్నను...నడుగన్'వాదేవుడున్ వారికిన్' వ్రా. ప్ర.

2 'సాంఖ్యాయానకు నతిఁడు. శి పరఁగ నతిం డంతఁ బరా' అ. ప్ర.

నాత్మయోనియు నై నతోరయజభవుండు, సరివిజతురాననుండు నాశజననమయ్యె.

తే. అతఁడు దత్పద్ధక్లికరయందు నిలిచి
విఃచలోచనుఁ డై లోకవిలతి దశలు
నంబరంబును నిజచతురరాననములఁ
గలయఁ బరికించి చూచుచుఁ గ గమలభవుఁడు. 277

చ. అలఘుయుగాంతకాలపవనాహతసంచలదూర్తిజాలసం
కిలితజలప్రభూత మగుకరంజముఁ దివ్యనజాతికిర్ణికా
తిలమాన నున్నతిన్న విశరదక్రియ గల్గినలోకత్వైము
నలఁ దెలియంగ నోక మనంబునఁ జాల విచార మొందుచున్. 278

వ. ఇ ట్లని వితర్కించె. 279

ఉ. ఈజలమందు నీకమల క మేగితి నుద్భవ మయ్యె నొంటి యే
నీదలజాతిపీమున క నేగితి నుంటి మదాఖ్య యెద్ది నా
కీదననంబు నొందుటకు క నెయ్యద హేతువు బుద్ధి జూడి నే
యోజ నెఱుంగలే నని పరయోధువాగర్భుఁడు విస్తృతాత్మఁ డై. 280

క. ఆవనజనాశిమూలం, భావనములలోన నధి క సరయుటకోటకై
యావనజాతిప్రభవు, దావనసంహారశివసరిమం దభిముఖుఁ డై. 281

మ. అతిగంభీరవిశాలవారినిధిశోర యాంతిర్నిమగ్నంగుఁ డై
చతురాన్యం యోగి దివ్యవత్సరసహస్ర బజ్జములంబు స
న్నతి నీక్షించియుఁ గాన లేక భగవత్స్వాయామహాత్మ్యంబు వి
స్తృతఁ గావించ విభీతిఁ డై మరలఁ జేరెను దత్పరజాతిముచు. 282

తే. అట్లు గ్రన్థుఁడ జేరి యరయ్యబ్జిత, మందు సప్తాంగయోగక్రియానుంక్తిఁ
బవను బంధించి మహితలతసస్పమాధి, నుండి శతెవ్వి మాలు సనుకమండ సంత.

ఆ. అట్టియోగజనితమైనవిజ్ఞానంబు, గలిగి యుంకి దానఁ క గమలనయనుఁ
గాన లేక హృదయకమలకర్ణికయందు, నున్నవానిఁ దిన్నుఁ క గన్నవాని. 284

మ. కనియెచ నిశ్చలభక్తియోగమహిమం క గంబాతిగర్భుండు శో
భనచారిత్రు జగత్పవిత్ర విలసత్పద్మాశక్తి సుధా
శనముఖ్యస్తుతిపాత్ర దానవచమూరజైత్రిన దళిత్పద్మ నే
త్రు నవీనోజ్జ్వలనీలమేఘనిభగాత్రు బక్షిరాట్పత్త్రుని. 285

వ. మఱియును. 286

చ. అలఘుభాతపత్రినిచరయాగ్ర సమంచితనూత్నంత్పని
ర్మలరుచిచే యుగాంతితిమిరంబు నడించి యకల్మషోల్లస
జలములఁ జేసి యందు నపరనారసనాశసితైకభాగముం
గలిగిన శేవతల్పమును క గైకొని యున్నచుకాత్మ నొక్కనిన్. 287

- సీ. పరవీరకాశేయః పరిధానకాంతి సంధ్యాంబునరుచినిచరయంబు గాంగఁ గమనీయనవహేమకలితకీటంబు, రమణఁ గాంచనశిఖరంబు గాంగ మానితమాక్షిరమాలికాకుచి సాను, పతితనిర్మలపరంఃపరలు గాంగఁ జెలు వొందునవతులనీదామకములు లా, లితితటజేషధీరలతిలు గాంగ
- తే. వరభుజంబులు నికటస్థశివములుగఁ, బడము లంగణసాదపశ్చరచయములుగ లలితగతి నొప్పునురసి తాచలవిష బి, తాత్పర్యదేహంబు గలుగుమనహాత్ము హరిని.
- వ. మతీయు నపరిచ్ఛిన్న బును నిరూపమానంబును నిఖిలలోకసంగ్రహంబునునతి విస్తారవర్ణయోమంబును నై వివిధవిచిత్రవ్యవహితభూషణంబున నాత్మీయని ర్మలద్యుతిచేతం బ్రకాశంబు నొదగ జేయునవిషయదేహంబు దనర వివిధంబు లగు కామంబు లభిలషించి విశుద్ధ బై నవేదోక్తమాగ్ధంబున భజించుచువురువశ్రే ఘలకుఁ గామధేను వనందగినపాదపద్మయుగంబును సలికఁఫలకలలితగుచినిచయం బులకు నోటువడి కృపాపాత్రులై చంద్రుడు బహురూపంబులఁ బడసరోజం బుల నాశ్రయించె నన నొప్పుపదసఖంబులును గమలాభుఁకాంతలకు నుపధాన రూపంబు లనందగి నీలకదలికాస్తంభంబులడంబు విడంబించునూగుయుగళంబు ను గనకమణిమయమేఖలాకలాపాభిరామంబుఁ గడుబకజల్మశోభితవీతాంబ రాలంకృతంబు నై విలసిల్లుకటీమండలంబును శృంగారవాహినీజలావర్తంబు నాఁ బాలు పొందునాభివనంబును జరింపనిఖిలబ్రహ్మండముహాన్తుహారుద్భవ కృతీభూతం బనం దగుమధ్యభాగంబును మహిమిక్తాఫలమాలికావిరిచితిరంగ వల్లివిరాజితంబు నవతులనీదామకిసలయతిల్పంబుఁ గును నును లికాలంకృతంబు ఘనసారాస్పృహకాచందనవిలిప్తంబుఁ గొన్న భరిత్నిదీప్తిప్రదీప్తంబు శ్రీసత్సలక్షణలక్షితంబు నై యిందిరాంమణికఁ గేళీమందరం బనం బొల్పుపశిష్ఠిలంబును నుఖకేళీసమారంభపరిరంభణాంభోధిగాట్కున్వకాసిరా భోజకీతికనకమణికంకణానికంబు లనం బాలుచాగురేఖాత్రియవిరాజమానం బైనకంఠంబును నుమ హితాస్పదవివృతమణిప్రభావిభాసితకేయూరికంకణమస్త్రీకాలంకృతంబు లయిన బాహువులును సకలలోకార్చనవారికిదరిహాసచంద్రకాఫిషళితంబు లై సకర్ణకుం డలమండనమణిమరీచులు సప్తపంబులు సలుపు దనరి సిద్ధింబు లగుచెక్కుటద్దం బులును బరిపక్వబింబఫలప్రవాళిపల్లవాధిరశోణయితింబును సఖలభువనపరిపాల నంబునకు నేన చాలుదు నని వివాదించునయనయుగళిఁ బునకు నీమాస్తంభంబుఁ జంపకప్రసూనరుచివిభాసంబు నగునానాదండంబును గమలకుముదంబులకుం బెంపు సంపాదించుచుఁ గరుణామృతితిరింగితాపాంగంబు లై కర్ణాతివిశ్రాంతం బులై చెలువొందునేత్రంబులును సలలితశ్రీకారంబునకు సక్షరత్వంబు సార్థకం బయ్యె ననం దగుకర్ణంబులును నిక్షుచాపచాపద్వయంబురూపంబునఁ జూపట్టు భూయుగళంబును సవరపక్షాప్తమూళకాంకశంకాస్పదఫలఫలకంబును నీలగిరీ

ద్రశ్యంగసంగతబాలమార్తాండమండలవిడంబిత పద్మరాగమణిఖచితకాంచనకిరీ
టంబునం బాలుపారి సూర్యేందువవనానలప్రకాశంబులకు నవకాశంబు సూపక
త్రిలోకవ్యాపకసమర్థంబులగు తేజోవిశేషంబులఁ జెలువొంది సంగంరంగంబుల
దానవానీకంబుల హరింపం జాలునుదర్శనాదిదివ్యసాధనంబులచే దురానదం
బగు దివ్యరూపంబునుం గలిగి మఱియును. 289

ఉ. హరకలాపపుష్పనిచరయంబులఁ జంచదనర్ఘరత్నకే
యూరకరాంగుళీయకమరహోజ్జ్వలసాహసహస్రశాఖ 'లా
ప్పారఁగఁ బూడ నొప్పి భువనాత్మకలీల నదృష్టమూలవి
స్ఫారితభోగి వేష్టితవిభాసితచందనభూరుహకృతిన్. 290

మ. విలసత్కుండలిరాజసఖ్యమున నురీర్విభృత్యమాఖ్యకే సము
జ్జ్వలితోదారశిరోవిభూషణసహస్రస్వర్ణ కూటంబులన్
సలిలావాసతఁ జారుకాస్తుభవిరాజద్రత్నిగర్భంబునన్
సలినాటుండు గనుంగొనంగఁ దగ మైనాకావనీభృద్గతిన్. 291

క. వితతార్థజ్ఞానజప, స్తుతిమకరందప్రహృష్టశ్రుతిజాతమధు
వ్రతగణపరివృతశోభా, గతకీర్తిప్రసవమాలిఖలు గలవానిన్. 292

వ. కనుంగొని చతురాననుండు. 293

సీ. అసఘ్న సర్వేశ్వరు శ నాద్యంతిశూన్యని, ధన్యుని జగదేకమాన్యచరితుఁ
'దన్నాభిసరసిజోద్యవసరోజంబును, నప్పుల నవిలుని శ నంబరమును
మానితభుజననీర్దాదృష్టిని బూడఁగనఁ గాని యితరముఁ శ గానలేక
యాత్మీయకర్త బీజాంకురంబున రజో,గుణయుక్తుఁ డగుచు నశకుంతిలప్ర

తే. జాభిసర్గాభిముఖత సరస్వ క్షమాద్గుఁ, జై నహరియందుఁ దనహృదయంబుఁ జేర్చి
యమృతహాత్తునిఁ బరము నశనంతు నభవుఁ నజ సమేయుని నిట్లని యభినుతించె.

సీ. సలినాట మాయాగుణవ్యతికరమునఁ, జేసి కార్యం బైననస్పష్టిరూప
మునఁ బ్రకాశించునీరఘనరూపవిభవంబు, రూపింప దేహధారలకు దుర్వి
భావ్యంబు దలపోయరభగవంతుఁడవు నైన, పద్మాక్ష నీన్వరూపంబుకంటె
సన్య మొక్కటి సత్య శ్రమై బోధకం బైన,యది లేదు గాన నీయతులదివ్య

తే. మైనరూపంబు నాకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె, నదియుఁ గాక వివేకోదయమునఁ జేసి
వరద నీరూప మజ్ఞానగురుతమోని,వారకం బయ్యె నాకు శరత్కృత్యదీప. 295

క. ఘనసత్పురుషాసుగ్రహ, మునకై యమితావతారరమూలం బగుచుం
దనరెడినీరూపము శోభన మగు భవదీయనాభిపద్మమువలనన్. 296

1 'ల, ప్నారయఁ బూడ' బ్రా. ప్ర. 2 'దన్నాభిసరసముఃద్యవసరోజంబును' బ్రా. ప్ర.
3 'సమేయు నతేయు నిట్లని సుతించె' బ్రా. ప్ర. 4 'సత్పురుషపరిగ్రహ' బ్రా.ర.ప్రకుఁ.

- క. జననం బందిననాచే, ననయము మొదలనె గృహీత 1 మయ్యె జగత్సా
వన నీదునుస్వరూపము, ఘనరుచిరం బై స్వయంప్రకాశక మగుటన్. 297
- వ. మఱియు జ్ఞానానంద¹ పరిపూర్ణ మాత్రంబును (ననావృతప్రకాశంబును) భేదరహితంబును బ్రపంచజనకంబును బ్రపంచవిలక్షణంబును భూతేంద్రియాత్మకంబును నేకంబును నై నరూపంబు నొందియు నెందును బొడగానట్టినిన్ను నాశ్రయించెద నదియునుం గాక జగత్సంగ శస్వరూపధరుండ వై నీయుపాసకుల మైనమామం గళంబులకొఱకు నిరంతరధ్యానంబుచేత నీదివ్యరూపంబునం గానంబడితి విట్టిసీపు నిరయభాక్కులై నిరీశ్వరవాదంబునంజేసి కుతర్కంబులు ప్రసంగించుభాగ్యరహితులచేత నాదృతుండవు గావు మఱియుం గొందఱు కృతార్థులై నమహాత్ములు భవదీయశ్రీచరణారవిందకోశగంధంబు వేదమారుతాసీతం బగుటంజేసి తమతమకర్ణ కుహరంబులచేత నాఘ్రాశించు చుండుదురు వారలహృదయకీమలంబులయందు భక్తిపారతంత్ర్యంబున గృహీతపాదారవిందంబులు గలిగి ప్రకాశింతు వదియునుం గాక ప్రాణులకు ద్రవ్యాగారనుహృన్నిమిత్తం బయినభయంబును దన్నాశనిమిత్తం బయినకోకంబును ద్రవ్యాదిస్పృహయును దన్నిమిత్తంబయినపరిభవంబును (మఱియు నందుఁ దృప్తయు నది ప్రయాసంబున లభిం బై న నార్తిమూలం బగు)²తేదియం బై నపృథాగ్రూపంబును నీశ్రీపాదారవిందంబులందు వైముఖ్యం జెంతకాలంబు గలుగు నంతకాలంబును బ్రాప్తుంబు లగు గాని మానవాత్మనాయకుండ వెగునిన్ను నాశ్రయించిన భయనివృత్తిహేతు వైశమోక్షంబు గలుగు మఱియునుం గొందఱు సకలపాపనివర్తకం బయినత్వదీయనామ స్మరణకీర్తనంబులందు విముఖులై కామ్యకర్తప్రావీణ్యంబునంజేసి సప్తమతులై యింద్రియపరతిత్తులై యమంగళంబు లై నకార్యంబులు సేయుచుండుగు దానంజేసి వాతాదిత్రిధాతుమూలం బై న(క్షుత్తృడాది)దుఃఖంబులచేతను శీతోష్ణ వర్ష వాతాదిదుఃఖంబులచేతను నతిదీర్ఘం బై నకామాగ్ని చేతను(నవిచ్ఛిన్నంబగు క్రోధంబుచేతనుం) దవ్యమాను లగుదురు వాంఛ గనిన నాచిత్తంబు గలంకంబొందు జీవుండు భవదీయమాయా³పరిభ్రామ్యమాణుండై యాత్మ వేఱనియెప్పుడు జెలియు నంతదాక (నిరర్థకం బై దుస్తరం బై న)సంసారసాగరంబు దరియింపం జాల కుండు సన్మనీంద్రులై నను భవదీయనామస్మరణంబు మఱచి యితరవిషయాసక్తులై రేసి వారలు దింపంబులందు వృథాప్రయత్నులై సంచరించుచు రాత్రులయందు నిద్రాసక్తులై స్వప్నగోచరంబు లయినబహువిధ సంపదలకు నానందించుచు శరీరపరిణామాదిపీడలకు దుఃఖించుచుం బ్రతిహతంబులై నయుద్యోగంబుల భూలోకంబున సంసారులై వర్తింతురు నిష్కామధర్మ

1 'స్వరూపమాత్రింబును' వ్రా. ప్ర. 2 'ద్రవ్యశరీరగుహ్య' వ్రా. ప్ర. 3 'మఱియుం బనుకృతాగ్రహ' వ్రా. ప్ర. 4 సంకాంతుం డై.

- లై నిన్ను భజించునత్పురుషులకర్ణమార్గంబులం బ్రవేశించి భవదీయభక్తి
యోగపరిశోభితం బైనహృత్సరోజకర్ణికాపీఠంబున పసియింతు నదియునుం గాక.
- మ. వరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల భారవంబందు నేనీమనో
హరయాపంబుఁ 1దలంచి యేగుణగణతథ్యానంబు గావించు ర
ప్సరుష శ్రేష్ఠపరిగ్రహంబునకు నై శ పౌ ల్నారిఁ నద్ధ్యానగో
చరమూర్తిన్ ధరియింతు గాడె పరిమోతస్సాహుండ్ల వై మాధవా. 299
- తే. అరయ నిష్కామధర్మ లై శ సట్టిభక్తులందు నీవు ప్రసన్నుండ శ వై నరీతి
హృదయముల బద్ధకాములై శయెనయు దేవ, గణములందుఁ బ్రసన్నతరగలుగవీవు.
- చ. అరయ సమస్తభూతిహృదీయంబులయందు వసించి యేక మై
పరంగి సుహృత్క్రియామగుణభాసితధర్ముడవుం బరాపరే
శ్వరుండవు నై తనర్పుచు నశేనజ్ఞనదుర్లభ మైనయట్టిను
స్థిత మగుసర్వభూతిదయాశచే బాడెగానంగ నత్తు నచ్యుతా. 301
- మ. శ్రీమదానంద ప్రసన్నమాధదనసత్కీర్తనాగ్నిహోత్రాఖిల
వ్రతచర్యాయుల నాదరింప వఖిలశిష్యాపరిపారాయణ
స్థితి నొప్పారెడినీపదాబ్జయుగళీరసేవాభిపూజాసమ
ర్పితధర్మం డగువానిభంగి ననురాగీ దేవచూడామణి. 302
- తే. తవిలి శిశ్వత్స్వరూపచైతన్యభూరి, మహిమచేత నచ స్తననమస్తభేద
మోహుండె పఖిలవిజ్ఞానశ్రమునకు నాశ్ర, యుండె వగునీకు మ్రొక్కెదనోర మేళ.
- క. జననస్థితివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూతి శ మగుమాయాలీ
లను జెంది నటన సలిపితి, పనఘాత్త క నీ కొనర్తు శ నభివందనముల్. 304
- సీ. అనఘాత్త మణి భవరేవ తారగుణార్క, ఘనవిడింబనహేతురేకంబు లయిన
రమణీయ మగుదాశరథిధననుదేవకు, మారాసిదవ్యనాశమంబు లోలి
వెలయంగ మనుజులు శ వివశాత్తు లై యుప, నానకాలంబున శ సంస్మరించి
ఽస్మజన్మాంతరసంచితదురితంబు, బాచి కైవల్యసంప్రాప్తు లగుదు
- తే. రట్టిదవ్యావతారంబు శ లవతిరించు, నజుండె వగునీకు మ్రొక్కెద శ ననఘచరిత
చిరకుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, భక్తమందార దుర్భవశభయవిదూర. 305
- తరలము. జననవృద్ధినాశ హేతుక శసంగతిం గలయేను నీ
వును హరుండుఁ ద్రిశాఖ లై మనుశ్రవుల్ మరీచిముఖామరుల్
హాసర సం దుపశాఖ లై చెలువొంద నింతకు మూల మై
యనయమున్ భవనద్రుమాకృతి శ వై ననీ కిడె మ్రొక్కెదన్. 306
- మ. పురుషాధీశ భవత్పదాబ్జయుగళీరపూజాదికర్మక్రియా

1 'ధరించి తద్గుణగణ' వ్రా. ప్ర. 2 'దనర సం దుపశాఖ లై భువనార్క దీని మూల మై' అచ్చుప్రతి.

పరతం జెందనిమూఢచిత్తునిఁ బశుస్రాయున్ మనుష్యాధమున్

జరయు న్నంతము నొందఁ జేయ నతిదశకుం బైన సకాలంబు త

ద్దురుకాలాత్ముడ వై ననీకు మది సంతోషంబునన్ మొక్కెడన్.

307

సీ. సర్వేశ కల్పాంతసంస్థిత మగుజల, జాతమం దేను సంజనన మంది

భవదీయనుస్వరూపముఁ జూడ నర్థించి, బహువత్సరములు దశపంబు సేసి

క్రతుకర్తములు పెక్కు శ్రీ గావించియును నినుఁ, బూడగానఁగా లేక శ్రీ బుద్ధి భీతిఁ

బొందిననాకు నిరప్పుడును నిర్దేతుక, కరుణచే నఖిలలోకకైకవంద్య

తే. మాన సతతప్రసన్నకోశమలముఁఖాబ్జ, కలితభవదీయనివ్యమంగళవిలాస

మూర్తిదర్శింపఁగలిగెభరక్తార్తహరణ, కరణతుభ్యంసమోయనిరమరలఁబలుకు.

సీ. అమరతిర్యజ్జనుశ్యాదిచేతనయోను, లందు నాత్మేచ్ఛచే శ్రీ జెందినట్టి

కమనీయశుభమూర్తి శ్రీ గలవాడ వై ధర్మ, సేతు సనలగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది

విషయనుఖంబుల శ్రీ విడిచి సంతతనిజా, నందానుభవనమునన్మతిఁ దనర్చు

వది గాన పురుషోత్తరమాఖ్యఁ జెన్నొందుదు, వట్టిని న్నెప్పుడు శ్రీ నభినుతింతు

తే. నర్థి భవదీయపాదంబు శ్రీ లాశ్రయఁజేతు, మహితభక్తిని నీకు నశమస్కరింతు

భక్తజనపోషపరితోష శ్రీ పరమపురుష, ప్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర.

సీ. తలకొని పంచభూతప్రసర్దక మైన, భూరిమాయాగుణసమృదఁ జిక్కు

వడక లోకంబులు శ్రీ భవదీయజతరంబులో నిల్చి ఘనసమాలోలచలుల

సర్వంకపోర్తి భీషణవార్ధినడుమను, ఫణిరాజభోగతీర్థంబునందు

యోగనిద్రారతి శ్రీ నుండింగ నొకకొంత, కాలంబు సనఁగ మేల్కొనినవేళ

తే. నలఘుభవదీయనాభితోశయజమువలనఁ, గడఁగిముల్లోకములుపోవకరణములుగఁ

బుట్టఁ జేసితి వతులవిశ్రభూతి మెఱసి, పుండరీకాక్ష సంతతిభవనరక్ష.

310

క. నిగమస్తుత లక్ష్మీఽతి, జగదంతర్యామి నగుచు శ్రీ స్థము నెల్లం

దగుభవదైశ్వర్యంబున, నగణితసౌఖ్యానుభవము శ్రీ నందింతు గదే.

311

సీ. జలజాతు యెట్టివిశ్వానబలంబునఁ, గల్పింతు వఖిలలోకంబు లోలి

సతజనప్రియుఁడవు శ్రీ నా కట్టినుజ్ఞాన, మర్థిమై గృహసేయు శ్రీ మయ్య వరద

సృష్టినిర్మాణేచ్ఛ శ్రీ జెంది నాచి త్తంబు, దత్తర్థకౌళరత్నమునఁ దగిలి [నట్టి

యును గర్తవైషమ్యమునఁ బొంగుకతమున, దురితింబుఁ బొరయుక శ్రీ తోలఁగు

తే. వెరవు నాకెల్లు గలుగు వశవిధము దలఁచి, కర్తవర్తను నను భవత్కరుణ మెఱసి

తగఁ గృతార్థునిఁ జేయవే శ్రీ నిగమవినుత, సత్కృపామూర్తి యోదేవశక్రవర్తి.

చ. భవదుదరప్రభూత మగుశవత్సమునందు పసింది యున్న నే

నవిరళతావకినకలిశతాంశమునం దనరారువిశ్వముం

దవిలి రచించుచున్ బహువిధంబులఁ బల్కెడివేదిజాలముల్

- శివతర మై ఫలింపఁ గృప శ సేయుము భ క్తఫలప్రదాయకా. 318
- చ. అని యనుకంప దోష వినయంబునఁ జాఁగిలి మొగ్గి చారులో
చననరసీరుహుం డగుచు శ సర్వజగత్పరికల్పనారతిం
దనరిననన్నుఁ బోచుటకుఁ శ దా నిలు సన్నిధి యైనయాశ్వరుం
డనయము నాదుదుఃఖము దరయామతిఁ బాపెడు నంచు నమ్రుఁ డై. 314
- క. వనరుహసంజాతుఁడు నెమ్మనమున వర్షించె ననుచు శ మైత్రేయమహా
ముని ఘనుఁడగువిదుగునకున్, వినయంబున నెఱుంగఁ జెప్పిరవెడియుఁ బలికెన్. 315
- మ. వనజాశప్రభవుండు కేవలతపోశ్రవ్యాసంగుఁ డై పద్మలో
చను గోవిందు ననంత నాథ్యుఁ దనవాశక్చక్తిన్ సుతింపన్ సుధా
శనవంద్యుండు ప్రసన్నుఁ డై నిఖలవిశ్వస్థాపనాశోకనం
బునఁ జూచెన్ విలయప్రభూతిబహువాగీశపూరంబులన్ వేల్చిడిన్. 316
- తే. అట్లు వాడగని యాత్తుఁడై శ సట్టిపద్మభవునివాంఛిత మాత్మ దీర్ఘింగఁడలఁచి
యతినిమోహనివారక శమైనయట్టియమృతరసతుల్యచుఘం వాశక్యముల ననియె. 317
- చ. తలకొని నీయొసర్చుపని శ దప్పి మడిం దలపోయుదుఃఖముం
దలఁగుము నాదులీలకుఁ బ్రశ్నానగుణం బగుసృష్టికిల్పనం
బలవడఁ జేయుబుద్ధి హృదయంబునఁ జొన్పి తిపస్సమాధిని
వ్వల సతిభ క్తులన్ ననుఁ బ్రసన్నునిఁ జేయుము చెందు కోరికల్. 318
- క. నీ వొనరించుతిపోవి, ద్యావిభవవిలోకనీయ శ మగునీసృష్టిం
గావింపుము లోకంబులలో వెలిగెడినన్నుఁ గందు శ లోక స్తుత్యా. 319
- క. నాలోనిజీవకోటులు, వాలాయము నీకుఁ గానశవచ్చు నిపుడు నీ
వాలోకింపుము దారువి, లోలహుతాళనునికి రణి శ లోక స్తుత్యా. 320
- నీ. నలు వొంద నఖలజీవులయందుఁ గలనన్నుఁ, డెలిసి సేవింపుము శ నలినగర్భ
భవదీయదోషముల్ శ వాయును భూతేంద్రి, యాశ్రయవిరహిత శ మై విశుద్ధ
మైనజీవుని విమరలాంతరాత్ముఁడ నైన, నను నేకముగఁ జూచునగుఁడు మోక్ష
పదమార్గవ ర్తియై శ భాసిల్లు బ్రహ్మాండ, మందును వివిధకర్తృనురూప
- తే. పద్ధతులఁ జేసి పెక్కురూపముల నొందు, జీవతతి రచించు నీశచిత్రి మెపుడు
మత్స్యదాంబుజయుగళంబుశమరగియున్న, కలినరాజసగుణమునఁగలుగదఘము. 321
- క. విను మదియుఁ గాక ప్రాణుల, కనయము నెఱుంగంగ రానిశయనఘుండఁ దేజో
ధనుండఁ బరేశుండ నీచే, తను గానంబడితి నిదె పితామహ కంటే. 322
- ప. మఱియు భూతేంద్రియగుణాత్ముం డనియు జగన్తయుం డనియు నన్ను నీచి త్తం
బునందుఁ దలపుము తామరసనాళవివరపథంబువెంటం జని జలంబులలోనం
జూడం గోరినట్టిమదీయన్వరూపంబు. 323

- క. నీ కిప్పుడు గానంబడ, నాకులకును సురగపతిపీనాకుల కై నన్
 'వాళోనఁగం దలపోయను, రా కుండు మదీయరూపరమ్యత్వంబుల్. 324
- క. కావున మచ్చారిత్రక, భావిలసిత మైననుమహిత స్తవము జగ
 త్పావనము విగతసంశయ, భావుడ వై బుద్ధి నిలుపు ర పంకజజన్మా. 325
- క. సగుణుడ నై లీలార్థము, జగములఁ గల్పింపఁ దలఁచురచతురుని సన్నున్
 సగుణునిఁగా నుతియించితి, దగ సంతస మయ్యె నాకుఁ ర దామరసభవా. 326
- క. ఈమంజ స్తవరాజము, నీమనమునఁ జింతఁ దక్కి ర నిలుపుము భ క్తిన్
 ధీమహిత నీమనంబునఁ, గామించినకోర్కు లెల్లఁ ర గలుగుం జుమ్మి. 327
- క. అనుదినమును ద్రిజగత్పా, వన మగునీమంగళ స్తవంబుఁ బఠింపన్
 వినినను జనులకు నే బాడ, గనఁబడుదు నవా స్తవకలరకాముడ నగుచున్. 328
- తే. వనతటాకోసనయనవీరవాహదేవ, భవననిర్మాణభూమ్యాదీరవివిధదాన
 జపతపోవ్రతయోగయశజ్ఞములఫలము, మామక స్తవఫలము సకలంబు గాదు.
- క. జీవావలిఁ గల్పించుచు, జీవావలిఁగోనఁ దగి వరసింపుదుఁ బ్రియవ
 స్త్వాపలి లోపలఁ బ్రియవ, స్త్వావలి యై యుండునన్ను ర ననిశముఁ బ్రీతిక్.
- క. తలఁపుము మత్స్యరీతికి నై, కలిగించితి నిన్ను భువనకారక నాలో
 పల నడఁగి యేకి మై ని, శ్చలగతి వసియించి యున్న జగముల నెల్లన్. 331
- తే. తగ నహంకారమూలతర త్త్వంబునొంది, నీవు పుట్టింపు మనుచు రాజీవభవుడు
 వినఁగ నానతియిచ్చి యరవిష్ణుఁ డభవుఁ, డంత నంతర్హితుడయ్యెననఘచరిత.
- క. అని చెప్పిన మైత్రేయనిఁ, గనుఁగొని విదురుండు వలికెఁ ర గడుముద మొప్పన్
 జననుతి నలినదళాక్షుండు, సనినం బద్మజుండు దేహసంబంధమునన్. 333
- క. మానససంబంధంబును, బూనినయ్యాస్స మెల్లు ర పుట్టించె దయం
 భోనిధివై నా కింతయు, మానుగ నెఱిగింపవయ్య ర మహితవిచారా. 334
- వ. అనవుడు నమ్మునివ రేణ్యుండు విదురున కిట్లనియెఁ బుండరీకాక్షుఁడనప్రభావం
 బునం బంకజాసనుండు శతదివ్యవత్సరంబులు భగవత్పరంబుగాఁ దపంబు గా
 వించి(తత్కాలవాయువుచేఁ గంపితం బగునిజనివాసం బయిన)పద్మంబును వాయు
 వును జలంబులను గనుంగొని యాత్మీయతపశ్చక్తిచేత సభివృద్ధి బొందినవిద్యా
 బలంబున వాయువు బంధించి తోయంబులతోడ నొక్కితోయంబ సమస్తం
 బునుం గ్రోలి యంత గగనవ్యాపి యగుజలంబును గనుంగొని. 335
- ఉ. వారిజసంభవుండు బుధరవంద్యుండు చిత్తమునం దలంచె దై
 త్యారిఁ బయోవిహారి సముదంచితహారి సతాశిలామృతా
 హారి రమాసతీహృదయహారి సుదారి విదూరభూరిసం
 సారి భవప్రహారి విలసన్నుతసూరి నఘారి నయ్యెడన్. 336

తే. అట్లు దలచి సోజజం శ్రీ¹డంబుజమును, గగనతలమునఁ జూచి యాశ్రయములతో శ్రీన మై యున్న లోకవిశ్రాంతములను, నొయ్యి బాడగని హరిచే నిరయుక్తుడైన.

తే. వానిఁగాఁ దన్నుఁ దలచి యశవ్వనరుసాంబు

లోపలికిఁ బోయి మున్నందులోన నున్న

ముజ్జగంబులఁ జూచి యిరమ్ముల సృజించె

మఱి చతుర్దశభువనముల్ శ్రీ మహిమఁ జేసి.

338

క. పరఁగ నుధాశనతిర్యక్, స్మరవివిధస్థావరాదిశనానాసృష్టి

స్ఫురణ నజం డొనరించెం, బరువడి నిష్కామధర్మశఫలరూపమునన్.

339

వ. ఇట్లు భువనంబులఁ బద్మజుండు గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురున కెఱింగించిన.

340

క. విదురుండు దురితాపనిభృద్భిదురుండు మునివరునిఁ జూచి శ్రీప్రియము మనమునం

గదురఁగ నిట్లని పలికె న, తిదురింతం బగునవిష్టురదేవునిమహిమన్.

341

తే. అమర భువనంబు లతనికాశలాఖ్యతయును, గణతి సేయుతదీయలక్షణము లర్థి

నాకు నెఱిఁగింపు మయ్య విశవేశచరిత, యనిన మైత్రేయుఁ డవిదురునకు ననియె.

సీ. ఆద్యంతశూన్యంబు శ్రీనవ్యయం బై తగు, తత్త్వమింతకు నుపాదాన మగుట

గుణవిషయములు గైకొని కాలమును మహా, దాదభూతములు దశన్నాశ్రయింపఁ

గాలానురూపంబుఁ శ్రీగైకొని యీశుండు, దనలీల కై తినుఁ శ్రీదా సృజించెఁ

గర మొప్పు నఖిలలోకములందుఁ దానుండు, దనలోన నఖిలంబుఁ దనరుచుండు

తే. గాన విశ్వమ్మునకుఁ గార్యకారణములు

దాన యమహాపురుషనిరతనువువలనఁ

బాసి విశ్వంబు వెలి న్నా ప్రభాస మొందె

మానితాచార యీవ ర్తమానసృష్టి.

343

స. తెఱఁ గొప్ప నఖిలవిశ్వము, బురుషోత్తము మాయచేతఁ శ్రీబుట్టుం బెరుగున్

విరతిం బొందుచు నుండుం, గర మర్థిన్ భూతభావికాలములందున్.

344

వ. అట్టిసర్గంబు నవవిధం బందుఁ బ్రాకృతివైకృతిభేదంబులు గాలద్రవ్యగుణంబులను

త్రివిధంబులకుఁ బ్రతిసంక్రమంబు లగుచు నుండు నందు మహాత్మత్త్వగుణాశ్రయం

బు ప్రథమసర్గం బది నారాయణసకాశంబున గుణవైషమ్యంబునం బొందు ద్రవ్య

జ్ఞానక్రియోదయంబై నయహంకారతత్త్వంబుద్వితీయసర్గంబు శబ్దస్పర్శరూపరస

గంధంబులనుపంచతన్మాత్రద్రవ్యశక్తియుక్తంబై నపృథివ్యాదిభూతసర్గంబుమూఁ

డవడ యెయుండు శక్త్యానంద్రియంబు లైనతత్త్వక్షయశక్తిశ్రేణిహృద్రూపంబులుఁ

శ్రీగర్భేంద్రియంబు లైనవాక్పాదపాయూపస్థములు నను దశవిధేంద్రియ

1 డంబువులను. 2 మఱియు. 3 దేహమందు. 4 'జ్ఞానయంత్రంబు లైన' (వా. ప్రతి.

జననంబు చతుర్థసర్గంబు సాత్త్వికాహంకారజనితం బైనమనోమయమును
 నోగణసర్గం బైనదవసర్గం బైన యొప్పు జీవలోకంబునకు నబుద్ధికృతంబు లైన
 యానరణవిక్షేపంబులం జేయుతామససర్గం బాటవ దై యుండు నియ్యాఱు నీశ్వ
 రునకు లీలార్థంబు లయినప్రాకృతసర్గంబు లయ్యె నింక వైకృతసర్గంబు లేడవది
 మొదలుగాఁగలుగు నవి వినిపింతు వినుము! పుష్పోత్పత్తిరహితంబులై ఫలించె
 డునశ్వత్తోదుంబరపనసస్యగ్రోధాదులైనవనస్పతులునుబుష్పితంబులై ఫలసాకాం
 తంబులై న(వీహియవముద్గా)ద్యోషధులును నారోహణానపేక్షంబులై న(మా
 లతీమల్లికాది)లతలును ద్వక్సారంబులై నశేష్యాదులును¹గతిసీభూతమూలంబు
 లును శిఖావిస్తృతంబులును నగులతావిశేషరూపంబులై నవీరుధంబులును బుష్ప
 వంతంబు లయి ఫలస్తాప్తంబు లగు(చూతాద)ద్రుమంబులును నవ్యక్తచైతన్యం
 బులు నూర్ధ్వస్తోతంబులు నంతస్పర్శగబుఁబు దిమకిప్రాయంబులు నై²స్థావరం
 బు లయినయాయాఱు నేడవసర్గం బయ్యె నెనిమిదవసర్గంబుత్పిక్వర్గంబిలివదియె
 నిమిదిభేదంబులుగలిగి శ్వస్తనాదిజ్ఞానశూన్యంబు లయి యాహారాదిజ్ఞానమాత్ర
 నిష్ఠంబు లయి ఘ్రాణంబునలన నెఱుంగం దగినవాని నెఱుంగుచు హృదయం
 బున దీర్ఘానుసంధానరహితంబులై వర్తించుద్విశృంభంబులు గలవృషభమహిషాజ
 కృష్ణ సూక రోష్ట్ర గవయ రురు మేష ముఖరనవకంబును నేకశఫంబు గలఖరా
 శ్వత్వతరగారశరభ చమర్యాదిషట్కంబును బంచనఖంబులు గలశునక సృగాల
 వృక వ్యాఘ్ర మార్జార శశ శల్యక సింహ కపి గజ కూ³ గోధాముఖభూచర
 ద్వాదశకంబును మకరాదిజలచరంబులును గంక గృధ్ర బక శ్వేనభాసభల్లూక
 బర్హి హంస సారస చక్రవాక కా కోలూకాది (*భేదరంబులు నయ్యె) (నర్వా
 కోస్త్రితం బై యేకవిధం బగు) మానుషసర్గంబు రజోగుణప్రేరితం బై⁴కర్మక
 రణదక్షింబై దుఃఖం బందును సుఖంబు గోచ నిచ దొమ్మిదవసర్గం బనం
 దగు నీతివిధిసర్గంబులు వైకృతసర్గంబు లనంబడు నింక దేవసర్గంబు విను
 మదియు నెనిమిదిదెఱుగులు గలిగి యుండు నందు విబుధ పితృ సురాదులు
 మూఁడును గంధర్వాప్సరస లోకతీయు యక్షరక్షస్సు లేకంబును భూతప్రేత
 పితౄచంబు లోకతీయు సిద్ధ చారణ విద్యాధరు లేకంబును గిన్నరకింపురుషు
 లోకతీయునుం గా దేవసర్గం బయ్యె నిట్లు బ్రహ్మానిర్మితంబులైనదశవిధసర్గంబులు
 నెఱింగించితి (నింక మనువులు దదంతిరంబుల నెఱింగించెదఁ గల్పారులయందు
 నీప్రకారంబున స్వయంభూతుండును) నమోఘన కల్పంబును నగునవ్వండరి

1 'అపుష్పఫలంతంబు లేనవనస్పతులును' వ్రా. ప్ర. 2 'లతలు మదిరి కాతన్యంబు నొంది
 యారోహణానపేక్షంబు లైనవీరుధంబులును' వ్రా.త.ప్రతి. 3 'యాస్థావరంబు లాఱు నప్తమసర్గం
 బయ్యె' వ్రా. ప్ర. 4 (*) 'భేదరంబులు మొదలుగాఁ గలది తిర్వక్సర్గం బయ్యె' అ.ప్ర. 5 'కర్మ
 రంభంబునం గలిగి తొమ్మిదవసర్గం బనం' వ్రా. ప్ర.

కాక్షుండు రజోగుణయుక్తుం డై స్రష్ట యగుచు స్వస్వరూపం బయినవిశ్వంబు నాత్మీయసామర్థ్యంబునం గల్పించె నయ్యాశ్వరునిమాయావ్యాపారంబులచే నీ సృష్టియందు నద్యావర్తంబులం బడి భ్రమించుచున్న మహిమంబులుంబోలెఁ బూర్వాపరభావంబు లెఱుంగంబడ కుండు నీకల్పంబునం దుండుదేవాసురాదులు ప్రతిమన్వంతరంబునందును నిట్ల నామరూపంబులచే నిర్దేశింపంబడుదురు మఱియు నిం దొక్కవిశేషం బెఱింగించెదఁ గౌమారసర్గం బనునది దేవసర్గాంతర్యాతం బయ్యును బ్రాకృతవైకృతోభయాత్మకం బై దేవత్వమనుష్యత్వరూపం బై నననత్కమాగాదిసర్గం బనంబడె నమోఘసంకల్పుం డై నపుండరీకాక్షుండు దనుఁ దాన యిట్లు విశ్వభేదంబును గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురునకుం జెప్పి కాలలక్షణం బెఱింగించువాఁ డై యిట్లనియె.

345

- సీ. భువిఁ దనకార్యాంశమునకు సంతము నన్య, వస్తుయోగంబు నేరవలన లేక
ఘటపటాదిక జగత్కార్యంబునకు నిజ, సమవాయకారణత్వమునఁ బరఁగి
జాలసూర్యమరీచిసంగతగగనస్థ, సుగుత్త్రసరేణుపరీడంక మరయఁ
బరమాణు వయ్యెఁ దరత్పరమాణువం దర్క, గతియెంతదడిపుదరత్కాలమగును
- తే. సూక్ష్మకాలంబు విను మది కసూర్యమండ, లంబుద్వాదశరాశ్యాత్మకం బనంగఁ
గలుగుజగముననొక యేఁడురగడిచిచనినఁ, గాలమెంతగునదిమహాత్కాలమనఘ.
- వ. అందుఁ బరమాణుద్వయం బొక్కయణు వగు నణుత్రితయం బొక్కత్రిసరేణు
వగు నవి మూఁడు గూడ నొక్కత్రిటి యగు నాత్మరీతితం బొక్కవేధ యనం
బరఁగు నట్టివేధలు మూఁడు గూడ నొక్క లవం బనందగు నవి మూఁ డై ననొ
క్కనిమేషం బనం జను నిమేషత్రయం బొక్కక్షణం బగు క్షణపంచకిం బొక్క
కాష్ఠ యనందగు నవి పది యైన నొక్కలఘు పస నొప్పు నట్టిలఘుపంచదశకం
బొక్కనాడి యనం బరఁగు నట్టినాడికాద్వయం బొక్కముహూర్తం బయ్యె నట్టి
నాడిక లాతైన నేడై న మనుష్యులకు నొక్కప్రహరంబగు నదియ యామం బనం
జను దివసపరిమాణవిజ్ఞేయం బగునాడికోన్తానలక్షణం బెఱింగింతు వినుము పట్టల
తామ్రంబునం బాత్రంబు రచియించి చతుర్వాషనువర్ణంబునం జతురంగుళా
యామశలాకంబుఁ గల్పించి దానం దత్పాత్రమూలంబున ఛిద్రంబుఁ గల్పించి
తచ్చిద్రంబునం బ్రథమాత్రతోయంబు పరిపూర్ణంబు నొందునంతకాలం బొక్క
నాడిక యగు యామంబులు నాలుగు సస నొక్కపగ లగు రాత్రీయు నిప్పగిది
జరగు నట్టియహర్నిశంబులు గూడ మర్త్యుల కొకదివసం బగు నవి పదునేనైన
నొక్కపక్షం బగు శుక్లకృష్ణ(నామంబులం బరఁగినయ)ప్రక్షంబులు రెండు
గూడ నొక్కమాసం బగు నది పితృదేవతలకు నొక్కదివసం బగు నట్టిమాసం
బులు రెం డైన నొక్కఋతు వగు షష్టాసంబు లరిగిన నొక్క యయనం బగు
నవి దక్షిణోత్తరాయణంబులు రెండు గూడి ద్వాదశమాసంబు లైన నొక్క

సంవత్సరం బగు నది దేవతలకు నొక్కదివసంబు నట్టిసంవత్సరశతంబు నరులకుం
బరమాయు వై యుండుఁ గాలాత్ముఁడును నీశ్వరుండును నై సమూర్యుండు గ్రహ
నక్షత్రతారాచక్రస్థుండై పరమాణ్వాదిసంవత్సరాంతంబై నకాలంబునంజేసిద్వా
దశరాశ్వాత్మకంబై నజగంబున సౌరిబార్హస్పత్య సావనచాంద్రనాక్షత్రమాన
భేదంబులం గానంబడుచున్నవాఁడై సంవత్సర పరీనత్సి రేడావత్స రానువత్సర వ
త్సరనామంబుల సృజ్యంబై సబీజాంకురంబులశ క్తింగాలరూపంబై నస్వశ క్తిచేత
నభిముఖంబుగాఁ జేయుచుం బురుషులకు నా యురాదివ్యయంబులం జేసివిష
యాసక్తి నివర్తింపం జేయుచుం గోరికలు గలవారికి యజ్ఞముఖంబులంజేసి గుణ
మయంబులై సస్వర్గాదఫలంబుల విస్తరింపం జేయుచు గగనంబునఁ బరువువెట్టు
వత్సరపంచక ప్రవర్తకుం డగు మార్తాండునకుం బూజ గావింపు మని మైత్రే
యుండు నలికిన విరురుం డిట్లనియె.

347

క. సరపితృదేవగణాయుగ, పరమాణము లెఱుంగ నాకుఁ శ బలికితివి మునీ
శ్వర యెఱిగింపు త్రిలోకో, పరిలోకవిలోకనైకకపగు లగువారిన్.

348

ఉ. పూనినయోగసిద్ధి దగఁ శ బొందిన నేత్రయుగంబుననే బహి
రాసము గల్గి యుండి భువనంబులఁ జూచుచు నుండువారికి
ఇ
న్నానుగఁ గల్గు కాలగతి శ నా కెఱిగింపు మునీంద్ర నావుడు
న్నానయశాలి యవ్విదురు శ నాదిని మొప్పగించి యిట్లనునీ.

349

సీ. జననుతికృతియగ శసంఖ్య నాలుగువేలు, దివ్యనర్హములు దశదీయసంఖ్య
లెనుబడినూతేండ్లు శ విను శ్రేతి పత్తి, త్రిసహస్రము లగుఁ దశదీయసంఖ్య
బాటునూతేండులు శ గను ద్వాసరము రెండు, వేదవత్సరముల శ కలయుసంఖ్య
లోలి నన్నూ జెఱుగఁగొని గల్గిచుగమున, పా న్నవర్హములు సగ శ ధ్యాంశ మరయ

తే. ¹రెండునూతేండులును విల్చియిండు జవ్వె

యగఘ సఢ్యాంశమధ్యంబులందు ఫిన్ని
మతిశయించును సంధ్యాంశమందు ధర్మ
మల్ప మై కానబడు చుండు శ ననఘచరిత.

350

వ. మఱియు ధర్మ దేవత గృతియుగంబున నాలు పాదంబులును ద్రేతయందు మా
డుపాదంబులును ద్వాపరంబునం బౌడద్వయంబును గలియుగంబున నేకపాదం
బును గలిగి సంచరించు నట్లగుటంజేసి.

351

క. పాదవిభేదంబున మ, ర్యాదలును దెఱుగు నధర్మ శ మాకొలది నె యు

త్వాదిల్లి నృధిఁ బొందు ధ, రాదివిజలు ²పాదబుద్ధిరతు లగుదు రిలన్.

352

సీ. భూర్భువస్వస్లోకేను లకంబెఁ బొడువునఁ, గడు నొప్పునత్యలోకంబునందు
నుండు బ్రహ్మకుఁజతుర్యుగసహస్రములేగ, దివ మొక్కటియగురాత్రియునునిల్ల

చన ధాతనిద్ర ప్రాశగములు మడఁగు మే.ల్కనిచూడ మరలలోకములు పుట్టు
దద్దినమ్మనఁ జతురద్రశమను లగుదు రం, దొక్కొకమనువున శ కొనర దివ్య
తే. యుగములోనినిడబ్బదిరయొక్కమాటు,ననిన మనుకాలమయ్యెనశ్రమ్మనుకులంబు
సురలు మునులును స వృద్ధులరయభగవ,దంశమునఁబుట్టి పాలింతురఖలజగము.

క. హరి పితృసుపర్వతిర్యజ్జ్వరిరూపములచే జనించి శ నయమున మన్వం
తరముల నిజస త్వంబునఁ, బరిపాలనసేయు జగముఁ శ జాగుష మొప్పన్. 354

క. క్రమమునఁ ద్రైవిధికి స, ర్గము సెప్పనిబడి సరోజశగిద్భుండు దినసాం
తమునఁ దమఃపిహితపరా, క్రముఁ డై శయనించు నిద్రఁ శ నైకొని యలతన్.

సీ. ఆరాత్రి భువనశ్రయము దమఃపిహిత మై, భానుచంద్రులతో విశలీన మైన
సర్వాత్ముఁ డగువాది శ శక్తిసమేతి మై, కిడఁగి వెలుంగుసంశక్తకాగ్ని
భువన త్రయంబును శ దివిలి దహింప న,య్యనలకీలల బొడరమినమహాప్ర
లలమినఁ గమరి మరహస్లోకవాసులు, జనలోకమనకును శ జనుడు రిపుడు

తే. విలయసమయసముత్పటరీవిపులచండ

వాతధూతోర్ధ్వజాలదుర్రావరవాద్ధి
భువనములు ముగ్ధు సమ్మూఁడుభువనములను
దత్పయోరాశిమీఁదఁ బరద్వావిభండు.

356

ఉ. చారుపటిర హీర ఘనసేనార తుమార మరాళ చంద్రికా
పూర మృణాళ హార పరిపూర్ణసుధాకర కాశ మల్లికా
సారనిభాంగశోభితభుజంగమతిల్పమునందు యోగిని

ద్రావతిఁ జెంది యుండు జతరస్థిరభూద్భునరాదీలోకుఁ డై.

357

క. జనలోకనివాసకు లర్ధిని వినుతింపంగ సతులదీప్యప్రభచే

దనరుచు మీలితనిజలో,చనుఁ డై వసియించు నతఁడు శ సముచితలీలస.

358

వ. ఇవ్వధంబున.

359

సీ. కైకొని బహువిధశకాలగత్యుపలక్షి,తము లై యహారాత్రతతులు జరగ
శతవత్సరంబులు శ జనులకుఁ బరమాయు, వై ససంగతిఁ బుకరకాసనునకుఁ
బరమాయు వగుశతాబ్దంబు లందుల సగ, మరిగిన నదియ పరారాధ మంద్రు
గాన పూర్వార్ధంబు శ గడచుటఁ జేసి ద్వి, తీయపరార్ధంబు శ దీనిపేరు

తే. గడఁగి పూర్వపరార్ధాదిశకాలమందు, బ్రహ్మకల్పాఖ్య సంతయుఁ బరఁగు నందు
బ్రహ్మయదయించుటం జేసి శ బ్రహ్మకల్పమనియు శబ్దాత్మక బ్రహ్మమనియు నగఁగి.

క. విను మెన్నఁడు పంకజనా, భునినాభీసరసియందు శ భువనాశ్రయ మై

తనరినపద్మము వొడవడు, ననఘా యది పద్మకల్ప శ మన విలసిల్లుచె.

361

1. 'బరఁగుచుండు, బ్రహ్మకల్పంబు శబ్దంబు బ్రహ్మమనుచు, బలుకఁబడునట్టి బ్రహ్మకల్పంబు
కుదివి.' శ్రా. శ్ర.

వ. పూర్వపరాధాదిని గలిగిన¹ బ్రహ్మకల్పంబుఁ జెప్పితి నింక ద్వితీయపరాధంబు మొదల నెన్నఁడని వారి నూకరాకారంబు చాల్చు నది వరాహకల్పం బనందగు నట్టి వరాహకల్పం బిపుడు వర్తమానం బగు చున్నది వెండియు. 362

నీ. దీపింపఁ గాలస్వరూపుఁడైనట్టిపద్మాక్షుఁడనంతఁడనాదిపురుషుఁడఖలవిశ్వాత్మకుఁ శ్రీ డగునీశునకుఁ బరమాణ్వాదియుగపరాశర్యాంత మగుచు జరగునీకాలంబు శ్రీ చర్చింప నొక్కనిమిషమాత్రకాల మైన శ్రీ మెలఁగు చుండుఁగాని యీశ్వరునకుఁ శ్రీ గర్త గాఁ జాల ది, క్కాలంబు విను మది శ్రీ గాక దేహ

తే. మందిరాధాదికర్తాభీమానశీలు, నైనవారికి నాశ్రయం శ్రీ బగుటఁజేసి యరయ వారి తద్గుణవ్యతిరేకుఁడు గాన, కాల మమృతీ కెన్నఁడుఁ శ్రీ గర్త గాదు.

వ. మఱియు షోడశవికారయుక్తంబైన పృథివ్యాదిపంచభూతపరివృతం బయి దశావరణంబులు గలిగి పంచాశతోక్తివిస్తీర్ణంబైన బ్రహ్మాండకోశంబు దనర్చుచుండు.

చ. వారి పరమాణురూపమున శ్రీ నందు వసించి విరాజమానుఁడైనరి వెలుఁ గొందు నిమ్మల నశసంఖ్యము లైనమహాండకోశముల్ నెఱిఁ దనయందు డింద నవనీరజనేత్రుఁడనంతఁడఁడద్యుఁడ తురుఁడు పరాపరుం డఖలకారణకారణుఁడప్రమేయుఁడై. 365

క. నిరతికయోజ్జ్వలతేజస్స్ఫురణం దనరాసుపరమకపురుషుని విష్ణుం బురుషోత్తము వర్ణింపను, సరసిజభవభవుల కైన శ్రీ శక్యమె చెపుమా. 366

క. అని మైత్రేయుఁడు విమరుం, గనుఁగొని వెండియును బలికె శ్రీ గాలాహ్వయుఁడై తనరినహరి²మహిమల నే, వినిపించితి సృష్టిమహిమ శ్రీ విను మెఱిగింతున్. 367

వ. పరమేష్ఠి యీశస్వప్త్యాది సహ మ్మును దేహాభిమానబుద్ధిం గలమోహంబును నంగ నానంగమసక్తృండనాదిగ్రామ్యభోగేచ్ఛలు గలమహామోహంబును దత్ప్రతిఘాతజాతం బైనకోధంబునందుఁ గలుగుసంధతామిస్రంబును దన్నాశంబునం దహ మేవ మృతో³ఽస్తి యనుతామిస్రంబును జిత్రవిభ్రమంబును సనునవిద్యా పంచకమిశ్రంబుగా సర్వభూతావలిం బుట్టించి యాత్మీయచిత్తంబునం బాప సృష్టి గల్పించుటకుఁ బశ్చాత్తాపంబు నొంది భగవద్ధ్యానామృతపూతమానసుం డై యూర్ధ్వరేతస్కులును బరమబవిత్రులును నైనసనక సనండున సనత్కుమార సనత్కుజాతు లనుమునులఁ బుణ్యవర్తనుల నతిన త్వగుణగరిష్ఠుల ధీరజనోత్తముల నార్యుల వారి ప్రపన్నులంగా దివ్యదృష్టిం గల్పించి వారలం జూచి మీమీయంశంబులం బ్రజలం బుట్టించి ప్రపంచంబు వృద్ధిఁ బొందింపుం డనిన వారలు తద్వచనంబు లవహించుచుఁ బద్మజం గని మోక్షధర్ములును నారాయణపరాయణులును నై ప్రపంచనిర్మాణంబునకుఁ బ్రతికూలవాక్యంబులు పలికిన శివుడయించినకోధంబు బుద్ధిచే నిగ్రహింపఁబడినను సరవిందసంభవునిభూమిధ్యంబు

1 పద్మకల్పంబు. 2 మహి మెల్లను. 3 'గనలాండు సరవిందసంభవు భూమధ్య' వ్రా. ప్ర.

వలనం గ్రోధస్వరూపంబున నీలలోహితుండు నిఖలనురాగ్రజం డై యుదయించె
నివ్వధంబున. 368

మ. జననం బందిననీలలోహితుండు గంకాతాసనుం జూచి యి
ట్లను నోదేవ మదాఖ్య యెట్టిద మదీరయావాస మెచ్చోటు నా
కనయంబు న్నెఱిగింపవే యనుడు సరయ్యంభోజగర్భండు లా
లనముం దోఁపఁ గుమార నీజననవేరళన్ రోదనం బిచ్చుటన్. 369

తే. రుద్రనామంబు నీకు నిరూఢ మయ్యె, జంద్రనూర్యానలానిలసలిలగగన
పుధివిప్రాణతపోహృదింద్రియము లనఁగఁ, గలుగు నేకాదశస్థానములు వసింప.
వ. అని వెండియు మన్యు మను మహాకాల మహాచ్ఛివ ఋతధ్వ జోరు రేతోభవ
కాల వామదేవ ధృతవ్రతు లనునేకాదశనామంబులు గలిగి ధీవృ త్యశ
నోమా నియు త్సర్పి రిలాంబి కేరావతీ సుధాదీతా నామపత్నీసమేతుండ వై
పూర్వనిఁయు క్తంబు లయిననామంబులం దత్తన్నివాసంబుల వసియించి ప్రజలం
గల్పింపు మని నిర్దేశించిన భగవంతుం డగునీలలోహితుండు విశ్వగురుం డైన
పితామహునిచే నియుక్తుం డై సత్త్వాకృతినృభావంబుల నాత్మసము లైనప్రజ
లం గల్పించె. 371

ఉ. రుద్రనిచేత నీగతి నిరూఢమతిన్ సృజియింపఁబడ్డయా
రుద్రగణంబు లోలి నవరరుడ్డత విశ్వము మ్రింగె నమృహా
పద్రవశాంతి కై యజుండు శభర్గులఁ జూచి కుమారులార మీ
రాద్రవిలోక నానలభరంబునఁ గ్రాగె నమ స్తలోకముల్. 372

క. మీసృష్టి సాలు నింకన్, ధీసత్తములార వినుడు శ ధృతి మీరు తపో
వ్యాసంగచిత్తు లై చనుఁ,దా సన్తంగళము లగు దృఢంబుగ మీకున్. 373

మ. భగవంతుం బురుషోత్తమున్ హరిఁ గృపాశేషాధోధి లక్ష్మీశ్వరున్
నుగుణభ్రాజితు సమ్యతుం బరుఁ బరంశ్రేయోతిం బ్రభున్ సర్వభూ
తగుహావాసు సధోక్షజున్ శ్రితజనత్రాణైకదక్షు న్నజున్
జగదాత్ముం గను చుండు రార్యులు తపశ్శక్తిన్ స్ఫుటజ్ఞాను లై. 374

వ. అనిన విని. 375

ఉ. కై కొని యిట్లు పంకరుహాగర్భనిమంత్రితు లైనరుద్రు లు
ద్రేకముఁ దక్కి కానలకు శ ధీయుతు లై తప మాచరింప న
స్తోకచరిత్రు లేఁగిరి చరతుర్ముఖుఁ డంతఁ బ్రపంచకల్పనా
లోకనుఁ డై సృజించె జనలోకశరణ్యుల ధీవరేణ్యులన్. 376

తే. వినుము భగవద్బలాన్వితవినుతగుణులు, భువనసంతానహేతువిస్మరణకరులు
పద్మసంభవతుల్యప్రభావయుతులు, పదురు గొడుకులు పుట్టిరి శ భవ్యయుతులు.

సీ. అరవిందసంభవ్రసంగుష్ఠమున దక్షుఁ, డూరువువలనను శ నారదుండు

నాభిఁ బులహఁడుగర్జ ములఁబులన్ముందు, త్వక్కునభృగువుహస్తమునఁగ్రతువు
నాన్యంబువలన నరన్యంగిరసుఁడు ప్రాణ, మున వసిష్ఠుఁడు మనమున మరీచి
గన్నుల సత్రియుఁ శ్రీ గాఁ బుత్రిదశకంబు, గలిగిరి వెండియు శ్రీ నలినగర్భ
తే. దక్షిణ స్తనమువలన శ్రీ ధర్మ మొదవె, వెన్నువలనను నుదయించె శ్రీ విశ్వభయద
మైనమృత్యు సధర్మంబునందకలిగె, నాత్మఁగాముండు జననమునందె మఱియు.
సీ. భూమధ్యతలమునఁగోధంబు సధనంబు, నందు లోభంబు నానన్యమున వాణి
యును మేఘమందఁ బరయోధు లపానంబు, నందు సఘాత్రయుఁ శ్రీ ధై ననిర్మతి
లాలితచ్చాయవలన దేవహూతివి, భుండు గర్జముఁడును శ్రీ బుట్టి రంత
సజ్జఱఁ దాల్చి దేహమున జనించిన, భారతిఁ జూచి విశభ్రాంతిఁ బొరసి
తే. పంచశర బాణనిర్విన్నోభావుఁ డగుచు, కూతు రని పాపమునకు సంకోచపడక
కవయఁ గోరినజనకునిఁగని మరీచి, మొదలు గాఁ గలయఃస్ఫునిఃసముఖ్యు లెఱిగి.

స. ఇ ట్లనిరి.

380

ఉ. చాలుఁ బుత్రే సరోజభవ శ్రీ సత్పథవృత్తిఁ దొఱంగి కూతు ని
ట్లాలరి వై రమింప హృదయంబునఁ గోరుట ధర్మశ్రీతియే
బేలరి వైతి నీతగవుఁ శ్రీ బెద్దతనంబును నేలచాల్చ గా
శీలము ప్రావఁ దట్టి యిటు శ్రీ సేసినవారలు మున్ను గల్గిరే.

381

ఉ. నీవు మహానుభావుఁడ వనింద్యచరిత్రుఁడ విట్టిచోట రా
జీవభవుండు దా విధినిశేషధము లాత్మ నెఱుంగఁ డయ్యె నీ
భావభవప్రసూనశరశ్రాధితుఁ డై తనకూతుఁ బొందఁ బో
వావి దలంప లేకనుచు శ్రీ వారక లోకులు వ్రువ్వఁ దిట్టరే.

382

క. సాపము దలంపక నిమిషము, లోపలఁ జెడుసౌఖ్యమునకు శ్రీ లో నైతివె యిం
తే పో ధారుణిఁ 'గామా, స్థోఽపి న పశ్యతి' యనంగఁ శ్రీ దొల్లియు వినమ్మిరి

మ. అని యిబ్బంగి మునీంద్రు లాడినకనోరాలాపముల్ వీనుల
న్విని లజ్జావనతానమం డగుచు నానీరేజగర్భుండు స
య్యన దేహంబు వినర్జనీయముగఁ జేరయన్ దిక్కు లేతెంచి త
త్తనువుం గైకొనఁ బుట్టె దిక్కిలితి మై శ్రీ తామిస్తనీహారముల్.

384

వ. అంత.

385

చ. ఉడుగక పంకజాతభవుఁ శ్రీ ఛాండాక దేహముఁ దాల్చి ధైర్యమున్
విడువక సృష్టిపూర్వసమరవేతమునన్ సృజించునై పుణిం
బొడమమి కాత్మలోనఁ దలరపోయుచు నుండఁ జతుర్ముఖంబులన్
వెడలె ననూనరూపముల శ్రీ వేదము లంచితధర్మయుక్తి మై.

387

తే. మఱియు మఖములు మహితకర్తృములుఁ దంత్రములును నడవళ్లు నాశ్రమములుఁ దదీయముఖచతుష్కమునందున ౩ పొడమ ననిన విని మునీంద్రునిఁ గూచి యశ్వద్విదురఁ డనియె.

387

క. తోయజసంభవుఁ డప్పడు, నేయేముఖమండలమున ౩ నేయేసృష్టి¹ ధీయుతుఁడై సృజియించెను, బ్రాయశి యత్రైతఁగూఁ దెలియఁబలుకుము నాకున్.

వ. అని యిట్లు విదురఁ డడిగిన మైత్రేయుం డెరినితో నిట్లనియె ఋగ్యజుస్సామాధర్వణు లనువేదంబులును ¹హోతృకర్తృంబు లయినయప్రగీతమంత్రస్తోత్రంబు లగుశస్త్రంబులును సభ్యగృహకర్తృం బైనఋష్యయు సప్రగీతస్తోత్రంబయినస్తుతియును నుద్ధాత్మప్రయోజ్యంబైన ఋక్సముదాయయావంబగుస్తోమంబును బ్రాయశ్చిత్తం బగుబ్రహ్మకర్తృంబును నాయుక్తేదధనుక్తేదగాంధర్వవేదంబు లనునుపవేదంబులును విశ్వకర్మశాస్త్రం బగుస్థాపత్యంబును బ్రాగ్దిమఖంబుల నుత్పన్నంబు లయ్యెఁ బంచమవేదం బగునితిహాసపురాణంబులు సర్వముఖంబులం గలిగె మఱియుఁ గర్తృతంత్రంబు లయిన పోడశ్యుక్త్యలును జయనాగ్ని ఘోమంబులును నాప్తోర్యామాతిగాత్రంబులును వాజపేయగోసపంబులును ధర్మపాదంబు లై సవిద్యాదాసతపస్సత్యంబులును బ్రహ్మచర్యగృహస్థవాసప్రస్థయత్యాశ్రమంబులును సనువీనికి నొక్కొక్కటికిం జతుర్విధంబు లైన వృత్తులును గలిగియుండు నందు నావిత్రం బన బ్రహ్మచర్యం బది యుపనయనంబాదిగా దివసశ్రయంబు గాయత్రి జపించుటయ ప్రాజాపత్యం బన వేదస్తోత్రచతుష్టయం బందు బ్రతివ్రతంబును వ్రతులు సంతస్సంపర్యంతంబుగా నాచరింప నగు బ్రహ్మంబు వేదగృహణాధారంబు నాచరింపం దగు బృహత్తనవైష్ణికింబియ్యవి యను బ్రహ్మచారివృత్తిచతుష్టయంబును ననిషిద్ధకృష్ణాదివృత్తియగువార్తయు యజనాదీకర్మోపయుక్తంబైన యాష్టాదిరూపధనసంచయంబును బరుల యాచింప కుండునయాచితం బగు శాలీనంబును క్షేత్ర సతితకణిశకణసంగ్రహణరూపం బగుశిలోంఛంబును సమగృహస్థవృత్తులు నాలుగును సకృష్టవచ్యాహార లగువైఖానసులును నూతనఫలంబు లభ్యుజ్జ్వలం బూర్వసంచితపదార్థత్యాగంబుగలవాలఖిల్యులును బౌత్రిక కాలంబున నేదిక్కు విరోకింతురద్దిక్కునకుం జనియచ్చట లభించుపదార్థంబుల భుజించి జీవించు నొడమబరులును దమంతిఫలించి తరువతితంబు లగుఫలంబులఁ దనుచుండు ఫేసపులును ననుచతుర్విధవృత్తులు గలవాసప్రస్థులును న్వాశ్రమవిహితకర్తృప్రధానకుం డగుకుటీచకుండును

1 'హోతృకర్తృకం బైనశాస్త్రంబును సభ్యగృహకర్తృం బైనఋష్యయు స్తుతియు సామగాసంబును స్తోమంబును గాత్రప్రయోజ్యం బైనఋక్సముదాయంబును బ్రాయశ్చిత్త.' వ్రా. ప్ర.

2 'కర్తృంబుల గల యర్థసంపాదన మనుసంచయంబును' వ్రా. ప్ర.

గర్హిపసర్జనంబు సేసి జ్ఞానప్రధానం డయినబహూదుండును కేవలజ్ఞానాభ్యాస నిష్ఠుం డగుహంసుండును బ్రాహ్మం బైనపరబ్రహ్మతత్త్వంబు గల నిష్క్రియుం డును ననునన్నాన్యసిచతుర్విధవృత్తులును (మోక్షఫలప్రదం బైన యాత్మానాత్మ వివేకవిద్యారూపం బగు)నాన్వీక్షికీ(యు స్వర్గాదిఫలప్రదం బైన కర్మవిద్యారూప మగు) త్రయి(యు జీవనఫలప్రదానం బైన కృష్యాదిరూపం బగు) వార్త(యు సర్థ సంపాదనై కప్రయోజనం బగు)దండనీతియు మోక్షధర్మకామార్గంబు లైన న్యాయవిద్యాచతుష్టయంబును భూర్భువస్సువ యనువ్యావృత్తులునుబూర్వాది ముఖంబులవలన నుదయించె మఱియు సతనివృద్ధయాకాశంబువలనం బ్రణవం బును రోమంబులవలననుష్ణిక్చందంబును ద్వగింద్రియంబువలన గాయత్రీఛం దంబును మాంసంబువలనఁ ద్రిష్టుష్ఠందంబును స్నాయువువలన ననుష్టుష్ఠందం బును నస్థివలన జగతీఛందంబును మజ్జవలన పంక్తిచ్ఛందంబును బ్రాణంబు వలన బృహతీఛందంబును గకారాదిపంచవర్గాత్మకంబు లయినస్పర్శంబు లనుజీ వుండును సకారాదిస్వరాత్మకం బైనదేహంబును నూష్ణంబు లను శివసహవర్ణ చతుష్టయరూపంబు లగునింద్రియంబులును సంతేస్థంబు లగుయరలవ యను వర్ణంబులు షడ్జాదిన ప్రస్వరరూపంబు నాత్మబలంబు నయిన శబ్దబ్రహ్మంబును జతుర్ముఖనిలీలావిశేషంబున నుత్పన్నం బయ్యెవ్యక్తావ్యక్తం బైన వైఖరీప్రణ వాత్మకం బైనశబ్దబ్రహ్మంబువలనం 'బరమాత్మ యవ్యక్తాత్మకుం డగుటంజేసి పరిపూర్ణుండును వ్యక్తాత్మకుం డగుటంజేసి యింద్రాదిశక్త్యవబృంహితుండును నై కానంబడు నయ్యవసరంబున నజండు భూరివీర్యసంతాం లయినఋషిగణం బులసంతతి యవిస్తృతం బని తలంచి పూర్వతనుపరిగ్రహంబు సాలించి యని పిద్ధకామాస క్తంబైనదేహంతరపరిగ్రహంబుసేసి నిత్యంబుఁ బ్రజాసృష్టియందు వ్యాసక్తుండ నైనం బ్రజలభివృద్ధి నొందక యుండుట కేమి కారణం బగు నని యచ్చెరు వొంది తద్వృద్ధి యగువిధం బాలోచించుచు దైవం బిచ్చట విఘాతు కంబు గాన తదానుకూల్యం బావశ్యసిం బని దాని నెదరు చూచుచు యథో చితకృత్యకరణదత్తుం డగుచుండుచతుర్ముఖనిదేహంబు ద్వివిధం బయిన నట్టి రూపద్వయవిభాగంబు స్వరా ట్టగుస్వాయంభువమనువును దన్తహిషి యగు శతరూప యనుకన్యకయుం గా మిథునం బయి జనియించె నమ్మిథునంబువలనం బ్రియవ్రతోత్తానపాదు లనుపుత్రద్వయంబు నాకూతి దేవహూతి ప్రసూతు

1 'నింద్రాదిశక్త్యవబృంహితుండును వ్యక్తాత్మకుండును పరిపూర్ణుండునగునారాయణుండు కా నంబడు బ్రా.ప్ర. 2 మిథునస్పష్టిగల్పింపఁ దలంచెనని శుకుండు పరీక్షునకుఁజెప్పిన నరం డి ట్లనియె నిత్యంబైన వ్యాపకంబైన యథోచితకార్యకరణసమర్థం బైనచతుర్ముఖనిరూపద్వయంబునందు నొక్క రూపంబునందుఁ బ్రజాసంహోహనంకోచంబును నొక్కరూపంబునఁ బ్రజావిస్తాగంబు నెట్లు సంభవించె ననిన రూపద్వయవిభాగంబువలన మనువును శతరూప యనుకన్యకయుం. బ్రా. ప్ర.

లనుకన్యకాత్రయంబునుం గలిగి రండు నాకూతిని సుచికునకును దేవహూతిం గర్దమునకును బ్రసూతిం దక్షునకును నిచ్చె వీరలవలనఁ గలుగు ప్రజాసంతతుల చేత జగంబులు పరిపూర్ణంబు లయ్యె. 389

స్వాయంభువమపు ప్రభావృద్ధి సేయుట.

క. అని మైత్రేయుడు పలికిన, విని మనుమున హర్ష మొదన కి విదురుడు మునినా ఘనిఁ జూచి పలికె గ్రమ్మఱ, ననజిదరిపాదభక్తివశమననుఁ డై. 390

క. ఘనుడు స్వయంభువునకుఁ బ్రియతనయుడు స్వాయంభువుండుక్రైస్తేయవిధే దనసేవాచతురుండును, జనవినుతుం డాదిరాజసత్తముఁ డౌటన్. 391

క. అతనిచరిత్రం బన్య, హతసుఖము నిఖలమంగళావహము సమం చితముం గావున బుధసే, విత నా కెఱుంగంగఁ బులకవే మునితీలకా. 392

క. అదియును గాక ముకుందుని, పడకమలమరిందపానకపరివశు లై పం పొదవినవారిచరిత్రము, నడమలమతి వినిన భవము క న్ధలము గాదే. 393

చ. అని విదురుడు వత్కిన దక్షయాన్వితుఁ డై మునినాశిచంగ్రుడి ట్లను శ్రుతిశాస్త్రపాఠకలితాత్మకుఁ డైననండు పద్మా చనచరణాగమిందయుగసంగము గల్గినసజ్జనుండు హం దినధల మొందు భాగవతద్రవ్యకథాశ్రవణుండు వేల్చిడిన్. 394

క. అని చెప్పి మునికులూర్చి, ననుజారికథాసుధాప్లుతస్వాంతం డై తనువునఁ బులకాంకురములు, మొనయంగ నానందభాష్పములు జడి గురియన్. 395

సీ. వినిపింపఁ దొడఁగె నాఁఘనుడు స్వాయంభువు, డంగనాయుక్తుడై క్రయబ్రగన్ము నకు మొక్కి విసయవికసమితోత్తనాంగుండై, హస్తముల్ మొగించి బుట్టనియఁ బ్రీతి జవరాసులకు రాజీవనంభవసేవ, జననరక్షణవివాశముల కరియ

హేతుభూతుడవు మా కెద్ది యాచరణీయ, మైనకర్మము దాని కి నానతిమ్ము తే. ఎట్టికర్మంబు సేసిన క నెనఁగు నీకు, నవహితం బైనసంతోష క మాత్మజుండు జనకునకు భక్తిఁ బరిచర్యక సలిపిక్రీడి, నది నుతి కెక్కి ప ర్తించునందు నిందు.

వ. 1 కావున నెఱింగింపు మట్టిసత్కర్మంబు.

క. అని పలికినస్వాయంభువ, మనుమృదుభాషలకు నలరి కి మనమునఁ గమలా సనుఁ డనురాగము ముప్పిరి, గొనఁ బ్రియతముఁ డైనసుతునకును ని ట్లపయెన్. 396

చ. మునుకొని తగ్గియాజ్ఞఁ దల కి మోచి నిజోచితకృత్య మేమి వం చినఁ దనక క్రియుక్తి నెడ కి సేయక చేయుట పుండరీకలో చనపదసేవ సేయుట ప్రజాపరిపాలనశాలి యౌటయ్యె

జనకునకు సుతుండు పరిచర్య లొనర్చుట సువ్వె పుత్రకా.

398

1. కాన యెఱింగింపు మట్టిసత్కర్మ మనఘ' అని యిది క్రిందితేటగీతిలో నైదవపాదముగాఁ గనిపింపకులఁ గనుపట్టెడి.

వ. కావున.

399

మ. వివరింపక హరి యజ్ఞమూర్తిఁ బరముఁ ఁ విష్ణుఁ హృషీకేశుఁ గే
శవుఁ బద్మాక్షుగుణించి జన్మములు శశ్వత్సత్త్వికఁ గావింప మా
ధవుఁ డాత్మం బరితోష మొందు నతఁ దుశ్యత్ప్రీతుఁ డై యున్న లో
కవితాసంబులు దుష్టి నొందు ననఘాఁ కావింపునూ యజ్ఞముల్. 400

చ. అకుటిలభక్తిఁ గేశవసకమర్పణబుద్ధిఁ గ్రతుక్రియల్ హాస
ర్పక వివరీతు లై యముకరరాసులు దంచి శలంబు నందఁ గా
నక చెడరీతి నూరక ధనవ్యయ మాటయ కాని మోక్షదా
యక మగు చున్ననత్ఫలము శ నందగు విష్ణుపరాబ్రుహ్మక్రియల్. 401

డి. కావున యజ్ఞముల్ హరి వికారవిదూకుగుణించి చేయు నీ
భావము సూక్ష్మతవ్రత శుభసిద్ధి జెందడు నీకుమాగులున్
సీపును సీధరాధరము శ నెమ్మి వహింపుము నజ్ఞనావలీం
భోవుము ధర్మచూర్ణమునఁ శ బుద్ధిక నోషలఘావత్రికా. 402

క. అనవుచు నతనికి నతఁ డి, ట్టనియె న్ననునాశ నీదుఁచూసతి యెట్లు
స్థానరించెన నాకును నా, తనయులకు నసించి యుండఁ దగునెల వెంటిన్. 403

శ్రీమద్భక్తవరాహావతారాశీవర్ణనము.

తే. అగ్రయ సేద విధాత యుగయఖిలజంతు, జాతిముల కెల్ల నాధారభూత మైన
ధరిణిఁ బుష్పదు ఘనజలాంతరిమగ్న, మైకతమునఁ జూచు లే కనఁగఁ గన్గి.

క. కావున భూమ్యుద్ధరణము, గావించునుచాయ మిపుడు శైలిని నాకుఁ
దేనా నీ వెణిగింపుము, నావుడు బక్కజుడు ననమనంబునఁ జలంచెన్. 405

మ. జలమధ్యంబున లీన మొందినధర్మాచక్రంబు నేనేర్చునక
నిలువక వచ్చును భూర్వమందు జగముల్ శ నిర్మించునాఁ డాది స
ప్తలం బుట్టించినమోద నవ్వసుమతిం శ బుట్టించితి న్నట్టియ
ప్సలూర్క గ్రంథి రసాతలాంతరమునం శ బొండు గదా పృథ్వీయన్. 406

నీ. అఖిలజగత్కల్పనాటోపమునకుఁ గా,ల్పడిననాచేతి నెబ్బంగి నిపుడు
దగిలి విశ్వసంధరోద్ధరణంబుఁ గావింప, నగు నని సర్వభూతాంతరాత్ముఁ
బుగుటోత్తముని సనకపుండరీకాక్షు ల, స్త్రీపతిఁ ననమనస్థితునిఁ జేసి
తలపోయు చున్నఁ బరదృశనాసికావిన, రిమ్మున యజ్ఞవరాహమూర్తి

తే. యధి గగుఢమాత్ర దేహంబుతోడ, జనన మంది వియ త్తలగ్నసాయి యగుచు
క్షణములోపల భూరిగజప్రమాణ, మయ్యె చచ్చటిజనముల శ కదృభిముగ, 407

నీ. అంతఁ బ్రజాసర్గమందు నియుక్తు లై, నట్టిమరీచ్యాదు శ లై నమునులు
మనుకుమారకులు సుప్రవృత్తుసహితుంబుగ, యజ్ఞవరాహంబు శ సర్థి జూచి

1 'నట్టిమరీచియుఁజూచురులును' వ్రా.ప్ర. 2 'నశిమ్యునుపును సహిత మై' వ్రా. ప్ర.

ఘట్టయాశ్చర్య మే క్షణేదేవః గలదే నా, సారంధ్రనిర్గతిరస్తబ్ధోమ
లోకంబు మనము విశ్రాంతిం గొనుట, మాత్రి మై యీక్షణమాత్రిలోన
తే. మహిమ దీపింప దంతిప్రమాణమును ను, హోన్నతిం జై నగండై శ్రోంః మంబు
సయ్యెనని వితిర్కించి రయ్యబ్జభవుడు, హర్ష మిగుకొత్తజూచి యిట్లవితిలంచె.

క. నామనముఁ గలదుఃఖవి, రామముఁ గావించుకొంటకు క రాజీనాటుం
డీమేర యజ్ఞపోత్రి, శ్రీమూర్తి వహించె నిది విచిత్రము నెలఁచన్. 409

వ. అని వితిర్కించునమయంబున సూక్ రాకాకుం డెముసభగవంతుండు. 410

తే. స్రవణయజ్ఞమాతాసంఘాతాభయదభూరి, గర్జనాహోహోభక్త్యన్తగభీర
రావనుడరింపఁపుడు, రాజీనభవుడు మునులునాంఁగి ముసలబొందెరిసఘచరితి.

వ. అంతి మాయామయవరాహాఘ్నురారానంబు బ్రహ్మాండకోటంఁదిస్ఫోటంబు
గావింప విని జనుస్తవస్మత్యోకవినాసు లయినమునులు భుగ్యజ్ఞానమంత్రం
బుల వినుపించిరి యజ్ఞవరాహారూపధరుం డెముసవర్ణశ్వగుండు సత్సమిష
నాలనః సూపయండు గావును దిగ్గజేంద్రలీలావిఘోలుం జై. 412

నీ. కటః సహచ్యహోత్రికటాతినాని, హానిజీమూసోహోఘాసానుగిను
సంసభసువిశేతిశ్చురపుటూహాతచల, స్ఫోడరాజదిగ్గజప్రచయముగిను
జుడదంఘోత్రివై శక్వా రార్చిస్సవ. ప్రజతి సేమాగ్రివిప్రంధముగిను
ఘోరగంభీరఘ్నురభూరిసస్వస, ంకిలాఖలనాగ్ధీనంకులముగి

తే. బారిలుం గెరిలునకించునంబరముదెరిల, కొప్పునుపుర మెగయునుగొప్పరించు
మాత్తెవిగియించు ముసముసమునాకోనుమ, నడచినందక్షింతోడోడోయజ్ఞఘోషి. 414

వ. మఃకియు సయ్యజ్ఞవరాహంబు.

నీ. వివిధ చతుర్దశభవనంబులనుదూలెను, బారిగిం గొమ్ములడమ్ము కనొక్క మాటు
1 ప్రతిడికొండ మూఁపుర మనునొరగంట, నొరకు రారా హామ కనొక్క మాటు
ఖారముల సప్తసాగరముల శివేతువు, లొసకొత్త మట్టాడు కనొక్క మాటు
నాభీలనాలనాతాహతిచే శిమిన్ను, నొడివించు బయలుగా కనొక్క మాటు

తే. గన్నుగోపల విస్ఫులింగములు సెదర
నురభయంకరగతిఁ దోచు కనొక్కమాటు

సరిమయోగీంద్రజనసేవ్యభవ్యవిభవ

యోగ్య మై కానఁ గా నగు కనొక్కమాటు. 415

వ. ఇట్లు విహరించుచుఁ బ్రాతర్భద్రాదిసత్పితీయసవనరూపుం డెముసయజ్ఞవరాహ
మూర్తి యగుసర్వేశ్వగుండు మహాప్రళయగుండు యోగనిద్రావశం జై
యుండునవసరింబున నుదకస్థం జైసఘామి రిసాతిలగతిం జై నదాని నుద్ధరించు

1 'బంగారుకొండ మూఁపురమను నొరగంట' వ్రా. ప్ర. 2 'కొంకిగా, మక్కించి మట్టాడు' అ. ప్ర. కొమంటి, నొరసి బ్రహ్మ సేయు కనొక్కమాటు' అచ్చప్రతి.

టకు సముద్రోదరంబుఁ దటియం జొచ్చువేగంబు సైరింపం జాలక సముద్రం
 ఊర్పు లనుభవంబు లెత్తి విశ్లేర్ణహృదయుం డై యస్తునిపగిది యజ్ఞవరాహ
 నన్ను రక్షింపు రక్షింపు మని యాత్రోశింప నిశితకరాశిత్రురీతిగంబు లై నఖురా
 గ్రంబుల జలంబులు విచ్చిన్నంబులు గావించి యపారంబునుసరసాతలంబుఁ బ్రవే
 శించి భూమిం బొడగనునవసరంబున. 416

క. శరనిధిలోన మహాగ్రామరకంటకుఁ డెదురఁ గాంచె | మఖమయగ్రామిన్
 ఖరవిదళితకులగ్రామిన్, ధరణికళగ్రామిన్ గవేష్ఠధామిన్ బోశ్రీన్. 417

వ. ఇట్లు పొడగని దైత్యుండు రోషభీషణకారుం డై. 418

మ. గద సారించి యసహ్యావిక్రమసమగ్రస్సూర్తితో వ్రేయఁగా
 నది దప్పించి నరాహమూర్తి నిజదంష్ట్రాగ్రహతిం ద్రుంచె బెం
 పొదనం గ్రోధమదాతి రేకబలశోభోదారవిస్తారసం
 పదఁ బంచాశ్రము సామజేంద్రుఁ జల మొప్పం ద్రుంచుచందంబునన్. 419

మ. దితిబాధీశుని నీగతిం దునిమి యుద్వృత్తిం దదీయాంగశో
 గతె పంకాగతగండతొడుఁ డగుచు న్నిష్ఠుండు దా నొప్పె వి
 స్తృతసంధ్యాంబుదభాతుచిత్రితసముద్గీర్ణతనూభ్యంతిక
 షీతి దంష్ట్రాగ్రమునన్ ధరించి జలరాశిం బాసి యేతేరఁగన్. 420

తే. బాలశీతాంశు రేఖావిభాసమాన, ధవళదంష్ట్రాగ్రమున నున్నధరిణి యొప్పె
 హరికి నిత్యనపాయనియైనలక్ష్మీ, నెరియఁ బూసినకస్తూరినికర మనఁగ. 421

—ఓ శ్రీపాండ్ల వరాహమా ర్శిని గ్రహాదులు స్తుతించుట. ఓ—

వ. అట్టియజ్ఞ పోశ్రీనూర్తిం బూచి కమలాననప్రముఖా లిట్లని స్తుతియించిరి. 422

సీ. దేవ జితిం జితిం గ తే పరిమేశ్వర, సతియజ్ఞ భావః శ్రుతిశరీర
 కారిణాగకరాకారుండు వగునికు, సతిభక్తి మ్రొక్క న కమయ్య నరిచి
 భవనీయరోమకూటములగును లీంబు, లై యుండు సంబుధు న్నెట్టియధ్వ
 రాత్మిక మై తనరారునీరూపంబు, గానంగ రాదు దుష్కర్మఫలకు

తే. నట్టినికుఁ బ్రణామంబు న్న లాచరింతు, మఖలజగదేకకీర్తి దగయానువర్తి
 భవ్యచారిత్రి పంకజప్రతి నేత్ర, చిరశుభాకార యిందిరాచిత్తచోర. 423

వ. అని వెండియు నిట్లు స్తుతియించిరి. 424

సీ. త్వక్కున నఖలవేదములు రోమంబుల, యందు బర్హి స్ఫులు న్నతఃఫలందు
 నాజ్యంబు పాదంబులందుఁ జాతున్వోత్రి, కలితంబు లగుయజ్ఞకర్మములును
 స్మృక్కు తొలఁడుంబు న్న స్రువము నాసికనుని, డాపాత్రి ముదరకోటరములందుఁ
 గర్జరంధ్రంబులగ్నిహపాత్రీవమనముల్, గళమునందు నుపనఃత్తలును నిహ్వఁ

1 ననుచుఁ బూసినకస్తూరి | నిగమ మనఁగ వ్రా. ప్ర.

2 ఇంకలకు మాలము (చమపాః కర్ణరక్షే) | ప్రాశ్రిత మాశ్వేగ్రహ సేగ్రహస్తుతేయచ్చ.

తే. దగు బ్రవర్త్యపాత్రయును దంఢంబులందుఁ

గ్రాయణీయోదయనులు శిరమున సవన

రూపమునఁ బంచస్థానముల్ క రూఢి యగుచు

సభ్య మనసభ్యమును నగ్నిచయన మయ్యె.

425

వ. నెండియు ముఖంబువలనఁ బ్రాశ్చిత్తారణ్యాగ్నిహోత్రహవిర్భూతాంబులును సభి

స్య క్షిదీక్షియు, రేతింబున సోమంబును, సవస్తానంబున సవనంబులును, ధాతువు

ల సప్తసంస్థలును, సంధుల సర్వయాగంబులు నై యొప్పుచుండు.

426

స. హవరూపి హవనేతివు, హవభోక్తవు నిఖిలహవకలాధారుడవు

హవరక్షకుడవు సగుని, కవితతి మగునుట లొప్పు క మయ్య ముకుందా.

427

తే. సత్త్వగుణమునసద్భక్తి క సంభవించు, భక్తియుతముగఁ జిత్తంబు క భవ్యమగును

హృదయపద్మంబునందుల క నెఱుంగఁబడిన, యట్టిసిగ్గు సమస్కారకమయ్య వరన.

మ. అరవిందోదర తావకేనసిరిదంఢప్రాగ్రావలగ్నశిమూ

ధరసద్యస్థిసదాటనీయునినమక స్తత్కాలం బొప్పి భా

సుర కాసారజలావతీర్ణమదవశ్చుండాలహస్తంతిశే

ఖరసంసక్తిసంక్రంకజముగేఖం బొల్పు దీపంబుగన్.

429

వ. మఱియును.

430

మ. చతురామ్నాయవపుర్విశేషధర చంగచహ్నుకరాకారి నీ

సిరిసింహాగ్రవిలగ్న మైనధర రాక్షసల్ల గుణాగేంద్రరా

గ్వణం తే ధిగవ న్నగ్నిహోత్రమ్ | దీక్షామజన్మోపసదభిహోధర స్త్వం ప్రాయణీయోదయనీయదం
ప్రౌఢః | జిహ్వోపవర్త్యైవ శీర్షకం క్రతో స్సభ్యాపసభ్యం చిత్రయోఽనవో హి తే || సోమస్తురేత
స్సవనాన్యవస్థితీ సంస్థావిభేదాస్తవదేహధాతవః | సర్వాణిసత్రాణి శరీరసత్తమ స్త్వంసర్వయజ్ఞక్రతు
రిష్టబససః | దీనికె బులు తెనుగు కొంత ముంచంద విరుద్ధముగాఁ గానిపించుటచే నచ్చుప్రతులంగు

‘శ్రవణాన్యలిలములఁ | సమన ప్రాశ్చిత్తముల్, నిశ్చయ నిష్ఠిత్రీకంబు జిహ్వ

తే. దగు బ్రవర్త్యము నగ్నిహోత్రములు నీగు, చర్మణంబున సభ్యాపసభ్యులుత్త

మాంగ మనువులు చయనము | లగుఁ గిటిక, యనుచు మయించి రత్తతి | యజ్ఞ విభుని.

వ. నెండియు ముహూర్తముగర్భగవదావిర్భావం బుదీక్షాజీయేష్టి యగునీగుదంప్రాలు ప్రాయణీయం బను

దీక్షానంతరేష్టయు సుదయనీయం బనుసమాప్తేష్టయు యుష్మద్రేతంబు సోమంబును ద్వదీయావస్థా

నంబుప్రాతఃస్వనాదలు నీగుత్వత్కాంసాదిసత్తధాతువు లగ్నిహోత్రాగ్నిహోత్రహవిర్భూతయతిరాత్రా

హోత్ర్యంబు లనుసంస్థాధేదింబులును ద్వాదశాహోదిరూపంబుత్త నబహుయాగసంఘాతరూపంబు

లు నగుఁగర్వత్ర్యంబులు ధివసీయాశనిగంధంబు ససోమాసోమంబు లగుయజ్ఞక్రతువులు సేవ మఱి

యునునీవు యజనచంధనంబులచే నోహ్యమందు వదియునుం గాని అని మూలమునకును శ్రీధరవ్యా

ఖ్యను ననుగుణముగా నొకపాఠము గూర్చబడె నని పోచెడిది.

1 ‘ఉచయనీయ’ మని క్కర్తరూపము.

- జితశృంగోపరిలగ్న మేఘముగతిం శ జెల్వారె విస్వజ్ఞానం
చితహృత్పల్వలకోల భూరమణ లక్ష్మీరాధ దేవోత్తమా. 431
- సీ. సమధికస్థానరజంగమాత్మిక మైన, వసుమతీచక్ర మవక్రలీల
నృధరింపుము కరుణోపేతచిత్తుండ, వగుచు నన్యరాతి శ యయ్యె ధరణి
మాత యా శు ట్లని శ మదిఁ దలంచెన వేనిఁ, జర్చింప మాకు విశ్వమునకీపు
జనకుడ వగుట యుగప్రసృష్టి భూదేవి, యగుట మాకును దర్శియయ్యె నిపుడు
తే. ధరకుని తోడఁ గూడ వంశన మొనర్చి, మరణియందును చూజ్ఞకుఁ శ డగ్నినిలుపు
కరణి మీతేజ మీధరాశ కాంతియందు, నిలుప ధరణి పవిత్రమై శ నగడఁ గాన.
- వ. అదియును గాక. 433
- చ. తలఁప రసాతలాంతరగతాక్షిణిఁ గ్రమ్మఱ నిల్పినట్టిని
కలిసిన మెన్న విస్మయము శ గాదు సమస్తజగత్కృతాంతి మై
గలుగఁగఁ జేయు టవృత్తియు శ గాక మహాస్మృతి నీ నానాస్మృతిల
పరిసకార్యముల్ గడఁ శ సన్మయకుం దిరమే రిమేష్వరా. 434
- చ. సకలజగన్నియూమకవిచక్షణలీలఁ దనస్సునట్టిసం
దకధర తావకస్ఫురదురదారిత మంత్రసమగ్ధుడైనయా
జ్ఞకుఁ బడరణి హుతాశనుని శ నిల్పిస్తకై వడి మన్నినాస మా
టకుఁ దలపోసి యాక్షిణి దృఢభంగుగ నిల్పితి నయ్య మాధనా. 435
- చ. సలలితవేదశాస్త్రమయస్సౌకిరమూర్తిఁ దనర్చుచున్ రసా
తలమున నుండి వెల్వడునుదారిత మేను విమర్శన దృష్టి
చ్చలితిశివాంబుబిందువుల శ సాధుజన స్తపనత్వలోకి నా
సుల మగుమేము దోగ పరిశుద్ధి వహించితి మయ్య మాధనా. 436
- ఉ. విశ్వభవస్థితిప్రళయవేళలయందు వికారసత్త్విముగ్ధ
విశ్వము నీవ యై నిఖిలవిశ్వము లోలి సృజింపు దిండిరా
నీశ్వర యీశ కేశవ త్రయీమయ దివ్యశరీర దేవ ని
శాశ్వతిలీల లిట్టి పని శ సన్నని సేయఁగ మీకు శక్యమే. 437
- సీ. పంకజోదర నీ వశసారకర్పూండపు, భవదీయకర్మముల్ శ పార మెయ్య
నెఱిగెద నని మది శ నిశ్చయించిననాఁడు, పరికింపఁగా మతిభ్రష్టు గాక
విజ్ఞానియే చూడ శ విశ్వంబు నీయోగ, మాయాపయోనిధిమగ్న మాటఁ
దెలిసియుఁ దమబుద్ధిఁ శ దెలియనిమాఘుల, నే మన నిఖిలలోకేశ్వరేశ
తే. దానజనకోటి కతిసౌఖ్యదాయకములు, వితితకనుణానుభూతిరంగిసిము లైన
నికటాక్షేత్రములచే శ నెఱయ మమ్ముఁజూచి సుఖాలనుజేయ వేసెనుభగచరితి.
- క. అని బ్రహ్మవాదు లగున, న్మనివర్యులు భక్తియోగమున విసమితు లై

మనమున మోక్షము ముప్పిరి, గొనఁ బొగడిరి ఖరవిదలితగోత్రిం బోత్రిన్.

ఉ. అంతట లీలనోలె జగదాత్ముడు యజ్ఞవరాహమూర్తి య
త్యంతగభీరభీషణమహార్ణవతోయచయంబులన్ ఖర
కాంతముఁ జేసి క్రమ్మట భరతల మప్పలమీఁద నిల్చి వి
శ్రాంతి వహింపఁ జేసి గుణకళాలి దిగోహితుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 440

ఉ. మంగళ మైనయీకథ సమంచితభక్తిఁ బడంప విన్నవా
రిం గరుణార్ద్రావృష్టిఁ గని శ్రీహరి నాలఁ బ్రసన్నుఁడౌను స
త్యంగతుఁ డైనవిష్ణుఁడు ప్రసన్నుఁడు దా నగునేని వారికి
మంగళముల్ లభించు ననుమానము లే నది గాక వెండియున్. 441

చ. హరి నిజదాసకోటికి గుహేశయుఁ డై రమియించు నట్టిస
త్పురుషుల కిష్టవస్తువరిపూర్ణ మనోరథసిద్ధి గల్గు ను
స్థిర మగు చున్నమోక్ష ముటకేతిది మై చెలు నాని నన్న న
స్థిరతరతుచ్చవస్తువులు సేకులుటల్ మఱి చెప్ప నేటికిన్. 442

ఉ. కాన సుగోజగోచను జగత్త్వననీయకథానుధారసం
భాసనయట్టిహృద్ధి యితరరానుకథాలవ గోడకంబులం
బాసము సేయఁ జూచు నె సుగంధమహీజమరంపి పాసతో
భాసయశాలి యైనమధుక్రభుఁ జేగున వేచుచట్లకున్. 443

క. అని మైత్రేయముగొల్పఁ, డాఘుఁడు విరుగునకుఁ జెప్పకట్టి శ్మశ్రిం గ
జ్జనపూర్ణునకుఁ న్యాసుని, తనయుఁడు విసిరించి మఱియుఁ గ నగ నిట్లనియెన్.
క. అని చెప్పిన మైత్రేయునిఁ, గనుఁగొని వినునందు వల్కుఁ గఁ మనతర మగునా
దనుజకులాంతకుచరితము, విని తనియదు నామనంబు విమలచరిత్రా. 445

చ. సవనవరాహమూర్తికథ శ్రీ సర్వము సేవయ వింటి వెండియున్
వివరముగా వినం బలుకవే గుణసాంద్ర మునంద్రచంద్ర మా
ధవగుణకీర్తనామృతవిశ్రాంతముఁ గర్ణపుటాంజలిన్ వెసం
జవిఁ గొన కేల మాను జననంతతికిన్ భవతాపవేదనల్. 446

వ. కాపున. 447

సీ. శ్రీహరి యజ్ఞవరాహరూపముఁ దాల్చి, మించి హిరణ్యాక్షుఁ శ్రుంచె ననుచు
నన్నుడు మునినాథ శ్రీ చెప్పితి నాతోడ, నవ్వరాహంబు దంష్ట్రాగ్రమునను
ధరణి నెబ్బంగిని శ్రీ ధరియించె హరికి హి, రణ్యాక్షుతోడ వైరమున కేమి
కారణ మనుర నేగతి సంహరించె దా, నింతయు నెఱిగింపు శ్రీ మిథ్యచరిత
తే. యనిన మైత్రేయముని విమరునకు ననియె, హరికథాకర్ణ నమునఁ బెంపాగునీకు

జన్మఫలసిద్ధియగుటకుఁగోరినదియగును, వలదుహరిమాయ విధిక్త నశవశమె జెలియ.

క. అనభూత్వ సన్ను నీ వడి, గినయీకథ ధృవుడు విష్ణుక్షీర్తనపరతం
దసరిననారదు నడుగ న, తని కతఁ జెఱిగింప హరికథాశ్రవణమునన్. 449

క. దండధరుఁ బెల్చి డాకాలఁ కదన్ని ధృవుడు, నిందు నందును నాసికి నెక్కె నట్టి
విష్ణుసంక్షీర్తనం బరఁగింపభవుడు, దివిజలకుఁ జెప్ప నది నీకుఁ కదేటపటుతు.

ప. ఆకర్ణింపుము. 451

—ఐమైత్రేయమహామని వినుదునకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులవృత్తాంతం జెఱిగించుట.ఐ—

నీ. బలిసి డక్ష ప్రజాపతితనూభవ దితి, సంతానవాంఛితరచింత వాడను
నొకనాఁడు పుష్పసాయకశరనిర్భిన్న, భావ యై విరహతాపమున వచ్చి
పతిసమాగమవాంఛ కప్రభవింప నిజరాఘ, సన్నిధి నిలిచి యస్థలితనియతి
నగ్నిజహ్వండును కయజరధీశుండును, నగువిష్ణుఁ దనచిత్తమందు నిలిపి

తే. తగఁ బయస్సున నగ్నిహోత్రంబు సేసి
కమలహితుఁ డస్త్రైలసంగతుఁడు గాఁగ
హోమశాలాంగణమునఁ గూర్చున్న విభునిఁ
గత్యపునిఁ గాంచి విమలవాక్యముల ననియె. 452

చ. గజవిభుఁ డుద్ధతి న్ననఁటికంబముల విదళించులీలఁ జి
త్తజాడు ప్రసూనసాయకవిఠానముచేత మనీయచిత్తము
గజవిజ సేసి పెన్వగలఁ క గాఁటియ వెట్టఁగ నాథ సేవదాం
బుజములఁ గాన వచ్చితిఁ బ్రభుత్వ మెలర్పఁగ నన్నుఁ గావవే. 453

న. అదియునుం గాక నాతోడినవలె లెల్లను భవత్కృపావిశేషంబుఁ గర్భాధానం
బులు వడసి నిర్భరానందంబున నుండఁ జూచి శోకవ్యాకులించి తనై యున్న
నన్ను రక్షించుట పరమధర్మంబు నీవు విద్వాంసుండవు నీయెఱుంగనియర్థంబు
గలదే నీవంటిమహానుభావు లయినపత్నుగుఱు లార్తులై నవారికోర్కెలు వ్యర్థం
బులు గా కుండఁ దీర్చుట ధర్మసేవిం బని వెండియు నీట్లనియె. 454

క. పతిసమ్మాఃము వడసిని, సతులకు నభిమతఫలార్థసంసిద్ధియు నూ
ర్జితయశముఁ గలిగి లోక, స్తుత మై చెలువారు చుండుఁ క జువ్వె మహాత్మా. 455

క. తనధర్మపత్ని వలసను, మునుకొని తోఁ బుత్రరూపకమున నుదయించు
విను దీన మందు ముట్టించి దీపము రెండు గావె కళిం యొకఁ డయ్యున్. 456

క. కావున నీయర్థమ యా, 'త్మా వై పుత్ర యని వేదశాస్త్రులం దోలి
వావిరిఁ బలుకుట విసవే, ధీవర ననుఁ గావు మధికఁదీనం గరుణన్. 457

చ. వరకరుణామతిఁ దుహిత్యపత్నీలలిం దనరారునట్టిమ
ద్గురుఁ డొకనాఁడు మమ్ముఁ దనకూర్తుల నందఱు బిల్చి మీమనో

1 'త్మా వై నామా సి పుత్ర యని వేదములు' బ్రా. ప్ర.

హగు నెఱిగింపుఁ జీత్తుఁ గమఃలాననలార య టన్న నందులోఁ

బురుషవ రేణ్య యేము పదుఃమువ్వర మర్తిలి నిఁ వరింపమే.

458

క. దితి యీగతిఁ గామవిమో, హితమతి బహునచనముల హృదీశునిఁ బలుకఁ
ధృతిఁ గృపణురాలి నిజస్త్రియ, సతిఁ గని కశ్యపుఁడు వలికెఁ నల్లాపమునన్.

వ. సిపు చెప్పినయట్ల పుగుషులకు సంగనలవలన ధర్మార్థకామంబులు సిద్ధించుఁ గర్ణ
ధారుండు నావచేతం బయోధిఁ గడచుచందంబున గృహమేధ సర్వాశ్రమవాసుల
నరసి రక్షించుచు నిజాశ్రమంబున న్యసనార్థ వంబుఁ దరి యించు నట్లు సేయుపురు
షునందుల సర్థంబుభార్య భార్యయందు సకలగృహకార్యభారంబును జేర్చి పురు
షుండు నిశ్చింతం డై సుఖియించు చుండు మఱియు నితరాశ్రమదుర్జయంబు లై న
యింద్రియశత్రువర్గంబుల భార్యాసమేతం డై సగృహస్థుండు దుర్గాధిపతి యైనరా
జా శత్రుసంఘంబుల జయించుచందంబున లీలామాత్రంబునం జయించు నిట్టి
సికుం బ్రత్యుపకారంబు సేయ సకలగుణసంపన్న లగుసత్పురుషులు నూతొండై
కును జన్మాంతరంబులకు నైన సమఃకులు గారనిన మముబోఁటివారిలు సేయ నో
పుదురే యైన సీమసంబునం గలచుఃఖంబు దక్క మని యిట్లనియె.

460

తే. తరళలోచన సిపు సంకతాననాంభ, జేసి వచ్చితి చౌఁ గులశీలవర్తి
సములు గలభార్యమనమునక్రమహర్కోర్కెఁ నవిలి తీర్పుటపనికిఁ గర్తవ్యమరయ.

మ. తిరుణి యొక్కముహూర్త ముండు మిది సంధ్యాకాల మిక్కాలమం

దరయన్ భూతిగణావృత్తుం డగుచుఁ గాఢమారాతి లీలన్ వృషే

శ్వరయానంబున సంచరించుట సభావ్యం బయ్యె నీయుగ్రవే

ళ రమింపంగ నిషిద్ధకర్మ మగు నేఁగొ ధర్మమున్ పిడఁగన్.

462

మ. అరవిందానన వీడె సమఃజిది లీలాటోపసుగ్రక్షమా

చరయంగూనిలభూతపాంసుపటలఁచున్నుండు ధూమ్రైకదు

ర్భరవిద్యోతవికీర్ణ భీషణజటాఽబద్ధండు భస్మావలి

ప్తరుచిస్సారసువర్ణవర్ణండును నై క భాసిల్లు నత్తుగ్గు డై.

463

క. అనలనుధాకరరవిలో, చనముల వికసింపఁ జేసి క సమధికరోపం

బునఁ జూచు చున్నవాఁడెఁ, వనితాబంధుత్వ మరయ క వలనదు సుమ్మి.

464

క. అతనికిఁ దలపోయ హితా, హితులును సమ్మాన్యలును విఘోనులు సతిగ

ర్హితులును లేరీశుండు సమ,మతియును నిఖిలై కభూతక్రమయఁ డై యుండున్.

క. కాపున మద్భూత భవ, ద్వేషకుఁ డని తిరుణి సమద్రిం జూడకు మా

దేవాదిదేవుఁ ద్రిజగ, త్పవను నిఖిలై కనేతి క భగవంతు హరున్.

466

వ. ఏమును సత్పురుషు లై నవిద్యాంసులును భక్తభోగం జై దూరతోన్యస్తం బై న
పుష్పమాలికయునుం బోలె నమృహత్పునిచరణారవిందవందనాభిలాషిణి యైన
యవిద్యాదేవి ననుసరించి వర్తింతు మదియునుం గాక.

467

- సీ. ఎవ్వనికరుణ బ్రహ్మాండ్రాదిదిక్పాల, వసు లాత్మపదవై భవములఁ దసరి
రెవ్వనియాజ్ఞ వహించి వర్తించును, విశ్వసేత్రి యగునవద్యయెపుడు
నెవ్వనిమహిమంబు కలిట్టి వట్టివి యని, తర్కింప లేవు వేదంబు లయిన
నెవ్వని సేవితం ? రెల్ల నాదును సమా, నాధికరహితం డై కయలకు నెవ్వఁ
తే. డట్టిదేవుని ద్రిపురసంహారకగుని, సస్థిమాలాధరుండు భీకరాశనండు
భూతిలిప్తాంగుఁ డుగ్రపరేతభూమి, హనుఁ డనియు హసించెడివాడు మఱియు.
- క. ధరశునకభోగ్యమును నిహ, పరదూరము నై సతను పురపాదేయముగా
నెఱి సమ్మి వస్త్రమాల్యా, భరణంబు లలంకరించుపామరజనులున్. 469
- క. ఘననిర్భాగ్యులుగా మది, గను మని యారీతిఁ బ్రియకుఁ కి గశ్యపుఁ డెఱింగి
చిన దిట్టి గ్రమ్ముటఁ బలికెను, మనసిజసాయకవిభిన్నమానస యగుచున్. 470
- క. మునుకొని లజ్జావసతివ, దన యై పాశ్రేణిశుకొంగుఁ కి దాలిమి దూలం
బెనఁగొనియె వారకామిని, యనువున వినిష్ఠిధర్మముం దభిముఖ యై. 471
- వ. ఇట్లు సేసినభార్యానిర్బంధంబునకుం దొలంగనేరక యాశ్వరసమస్కారం బొనరిం
చి యోకాంతంబున నిజకాంతానంగమంబు దీర్చి సంగమహానంతరంబున వార్చి
న్నాతం డై ప్రాణాయామంబును జేసి విరజంబును సనాతనంబును నై సబ్రహ్మ
గాయత్రి జపియించె నంత. 472
- క. దితియును నిషిద్ధకర్మ, స్థితి కై మదీగోన సిగ్గు కి చిట్టాడఁగ నా
సతివదన యగుచు నాపశు, పతివలనిభయంబు గల్గి కి సరిమస్త్రితినే. 473
- వ. 1 కశ్యపుం గమంగొని యిట్లనియె సమస్తభూతాంతి యైనపరమేశ్వరుండు నాచేసి
సయంపరాధంబు సహించి మగ్ధర్భిపరిపాలనంబు సేయుంగాక విద్రుండును మహా
శ్లోండును స్వయంప్రకాశుండును సలాఘ్యుండును సకామజనఫలప్రాప్తుండును
నిష్కామజనమోక్షప్రదండును స్యస్తండుండును ధృతివండుండును దుష్టశిక్ష
కుండును బరమాశ్శుండును జగదంతర్యామియు నిష్కామండును నిష్కాముండును
భక్తసులభండును భగవంతుండును సగునప్పరమేశ్వరునకు సమస్కరించెన మ
ఱియు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండును జగద్భర్తయు మహానుగ్రహశీలండును
నిర్దియపరిపాల్యవధూరక్షకుండును సతీదేవిపతియు నై సమూహర్యేశ్వరుండు
నన్ను రక్షించుం గాత మని నన్నుతించి. 474
- క. అర్చకులు లేని దగుటను, గర్భము నిజనాభివలనఁ కి గమలాననకా
విర్భూతి మైనఁ గర్మ వినిర్భరపరితోష మాత్మ కి నెలకొన నుండెన్. 475
- వ. అంతః గశ్యపుండు సత్కాలసముచితసంధ్యావంసంబులు దీర్చి. 476
- క. అచెలువగర్భచిహ్నము, లేచినఁ బరితోష మాత్మ కి సేపారక మా
రీచి తగ నిజతలోదరి, హుచి యకర్మమున కాత్మ కి స్రుక్కుచుం బలికెన్. 477

- మ. సతి నీ వేగతి నిండ కోడక మనోజాతేక్షుకోదండని
 ర్గతనారాచపరంపరాహతవిశీర్ణస్వాంత వై పాపసం
 గతి లజ్జాభయధర్మముల్ విడిచి దుఃస్కాలంబు నాతో రమిం
 చితి బల్మిక్ వెలగూల్కికై నడిని దుఃశ్రీలక్ష్మిచూడొలతన్. 478
- వ. అ ట్లగుటంజేసి. 479
- 1క. సతి విను భూతగణస్త్ర, రితు లై రుద్రానుచరులు శ్రవ్యశుశక్తిసమ
 నివృతు లుగ్రకన్మలశిశౌ, ర్యతములు భద్రానుభన్త్ర శలనునామములన్. 480
- క. పరగినవరొప్పిరతు ల్లి, న్దలు గొడుకులు నీకు బుట్టి శ్రధరణికి వేగి న్దై
 నిరతము బుధజనపీడా, పరు లై వర్తింతు రాత్మ్యబలగర్వమునన్. 481
- తే. అట్టిదుమ్మగ్గులకును మహాత్ము లలిగి, విశ్వవిమల డైసనారికిని శ్రవిన్నవింప
 నతడుకోపించి హరికుల్లిశాయధమున, గిగుల నటికినగతి నారి శ్రధరణి గూల్పు.
- క. అని కశ్యపుఁ డెఱిగించిన, విని దితి భయ మంది చాల శ్రవిష్టాలమతి యై
 తనహృదయశుముఖాబ్జము, గనుగొని యి ట్లనియె విగతకౌతుక యగుచున్. 482
- చ. ధరి సుజనాపరాధు లగుతామసచిత్తుల కెందు నాయువుల్
 సిరియు సశించి పోవు మృతి శ్రేకులు శత్రులచేతి నింతి చూ
 నరయఁగ నిక్కువంబు భవదాత్మ్య లాస్యల కెగు సేసిసం
 గరుణను నాపి వారి మది శ్రేక్షకొని కావ ననుగ్రహింపగే. 484
- చ. అనవుడు గశ్యపుఁడు గమలానన కి ట్లను నింతి నీవు చే
 పినవిదేశితకర్మమునఁ శ్రజేకుతె నిట్టియనన్ దీనికి
 మనమునఁజూచి మొందుటను శ్రమాధపుపాదనరొజయుగ్మచి
 తనమునఁజేసియున్ నను ముద్రంబునఁ గొల్పుటఁజేసియుం దిగన్. 485
- తే. రమణి నీదుసుతులలో హిరరణ్యకశిపు, వలన నుగయుచువారిగోపల ముకుంద
 పదనరొజాతవిన్యస్తభావుఁ డైస, తనయుఁ డుదయంపఁ గలఁ డెఱిఘార్పికుండు.
- వ. మఱియును. 487
- క. ఘనపుష్పాం డవ్వయపా, ననుఁ డగునప్పణ్యతమునివరకీర్తితల్
 వనజభవాంజోదర మె, ల్లను నిండఁగఁ బుష్ప బుధలలాముం డగుటన్. 488
- తే. వామలోచన వినుము దుర్రర్హ పేమ, మగ్నిపుటమునఁ బరిశుద్ధ శ్రమై వెలుంగు
 నట్లు దుష్టాత్మసంభవుఁ శ్రడయు్య వంశ, పావనుం డగు హరిపాదశ్రభక్తుం డగుట.
- తే. అంచితాష్టాంగయోగక్రియాకలాపు, లైనయోగీశ్వరులు సమ్యహానుభావు
 నతులశీలన్వభావవిజ్ఞానసరణి, దాముఁ జరియింప నాత్మలఁ శ్రదలతు రెపుడు.
- ఉ. ఆమహితాత్మకుండు సుగుణాంబుధి భాగవతోత్తముండు ల

శ్రీమహిళాధినాథుఁ దులసీదళదాముఁ బశేశు నాత్మహృ
తామర సంబునందుఁ బ్రమదంబున నిల్చి తనస్యవస్తువుం
దా మదిలో హసించు హరిదాస్యవిహారవినిశ్చితాత్మఁ డై .

491

వ. అట్టినిపాత్తుండు.

492

సీ. మహిత దేహాద్యభిమానంబు దిగనాడి, చిరతరాలంపటశీలుఁ డగుచుఁ
బరసమృద్ధికి నాత్మఁబరితోష మందుచు, బరదుఃఖమునకుఁ దానపమునఁబొందు
నీవిశ్వ మంతయు శ నేవిభుమయ మని, యెవ్వనికరుణచే శ నెఱుంగ నయ్యె
నట్టియాశ్వగునకు శ నాత్మసాక్షికి మోద, మడరంగఁ జూచు నశనస్యదృష్టి
తే. నతనిదాఘోగ్రసమయంబునంబునిఖిల, జంతుసంతాపమడఁగించునచంద్రమాడ్చి
నఖిలజగములదుఃఖంబు శ లపనయించు, దూఢి గూతఁ డజాతవిరోధి యగుచు.

1వ. మఱియు హరిధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠుం డగునమ్మహాభాగవతాగ్రగణ్యుండు. 494

క. విమలాంతరంగబహిరంగములను స్వేచ్ఛానురూపకలితం డగునా
కమలాధీశ్వరుకుండల, రమణీయఃఖంబుఁ జూచుఁ శ బ్రమదం బెనంగన్. 495

తే. మఱియునీవిశ్వమాహరిమయముగాఁగ, మనముఁగోపలదలంచునప్రస్తునిభుండు
మనుమహాత్ములలోననీమనుమడధికుఁ, డఁగనుతికెక్కు నంగుఁగ శ్రేష్ఠుఁడునలుక.

క. విని తనతనయులు మధునూ, దనుచే హతు లగుచు రినుచుఁ శ మనమనుమడు న
జ్ఞననుతభాగవతం డగు, ననుచు మదిం జాల దుఃఖిహారము లొనవన్. 497

వ. ఉండునంత నాదితీయుఁ గశ్యపవీర్యసంభృతం బై నగర్భంబు మర్కర తేజోభిరా
మంబును నస్యతేజోవిరామంబును దివిదిస్సప్తనర్థమానంబును నై నివ్వటిల్ల నిజో
దరస్థితు లై నకుమారు లమరదమను లై వర్తింపఁగల రని చింతించుచు గర్భంబు
శతవర్సంబులు ధరియించి యున్నయనంతరంబ. 498

ఉ. ఆదితిగర్భమందు రుచిరరాకృతితో నొకతేజ మస్యతే
జోదమలీల వెల్వడి వనసుంధరయుఁ గగనంబు నిండి సు
ఛాదితపద్మభాంధవనిశాకరదీప్తులు గల్గి సూచికా
భేదమహోగ్రసంతమనభీషణ మైన భయాకులాత్ము లై . 499

చ. అమరగణంబు లెల్లఁ గమలాననుపాలికి నేగి తిత్పదా
బ్జములకు మొక్కి యంజలులు శ ఫాలములం గదియంగఁ జేర్చి చి
త్తముల భయంబు సంభ్రమముఁ శ దామోన నిట్లని విన్నవించి రో
యమరకులాగ్రగణ్య దురితార్ణవతారణ సృష్టికారణా. 500

ఉ. నీవు చరాచర ప్రచయశతేవు ధాతవు సర్వలోకపా
లావళిమాళిభూషణుఁడ శ వంచితమూర్తివి దేవదేవ నా
ణీవర యాయజాండమున శ నీవు నెఱుంగనియర్థ మున్నదే

భావమునం గలంపుము విఘ్నముల ముమ్ము భవత్ప్రేపన్నులన్. 501

వ. దేవా¹కార్యరూపం బగుచేతనాచేతనాత్మకప్రపంచంబునకుం గారణుండ వైననీ చేత సమస్తభువనంబులును సృజించుబడియె నీవు సర్వభూతాత్మభావవిదుం డవు లోకనాథశిఖామణిభూతుండవు విజ్ఞానవీర్యుండ వవిద్యంజేసి యిట్టిసప్త రూపంబు నొందితి గృహీతిరజోగుణుండవు నీయందు బ్రపంచంబు లీనం బై యుండు సుపక్వయోగంబు నొంది నిష్కాము లై ధ్యానంబున నిన్నరయుచు నిర్జితశ్వాసేంద్రియాత్ము లై భవత్ప్రేసానంబు వడసిననారలకుం బరాభవంబు లెక్కడి వెవ్వని²వాక్యాశేబద్ధులై పశువులచందంబున నిఖిలజీవులు వర్తింతు రట్టిసీకు సమస్కరింతు (మహోరాత్రివిభాగాభావంబున లుప్తకర్మంబు లగు) లోకంబులకు సేవంబు గావింపుము శరణాగతుల మైనమమ్ము గరుణాకటాక్షం బుల నీక్షించి రక్షింపుము కశ్యపువీర్యంబు దితిగర్భంబుననుండి సకలదిగ్వల యంబు నాక్రమించి దానవండులహుతాశనుచందంబున (లీనం బై) ప్ర వృద్ధం బగుచున్ననని విన్నవించినబృందారకసంకోహంబులకు నానందగండ శితంబుగా నరవిందసందనుం డిట్లనియె.

502

— శ్లోకం పంచనామంబు వై సుంకమున కరుగుట. —

క. గీర్వాణులార యుష్మ, హ్వార్యజు లాత్మీయసుతులు | పుష్కలు విచర
న్నిర్వాణులు సనకాదులు. సర్వంకష శేముషేవిచక్షుః లెందున్. 503

క. వారలు నిస్సృపాలు లగుచు న, నారణ భువనంబు లెల్ల | వడి గ్రమ్ముచున్
ధీని లొకనాడు భక్తిన్, శ్రీరమశేషరపదాబ్జసేనానిరతిన్. 504

చ. చని చని కాంచి రంత బుధసత్తము లంచితినిత్యదివ్యశో
భసవిభవాభిరామముం బ్రసన్నజనస్తవనీయనామమున్
జననిరామ మార్యజనసన్నతభూమము భక్తలోకపా
లనగుణధామముం బురలలామముం జూచువికుంఠధామమున్. 505

ఉ. ఆమహనీయపట్టణమునందుల నుండెడువార లాత్మని
ష్కామఫలంబు సత్ఫలముగ్గాఁ నలపోసి ముముక్షుధర్ము లై
శ్రీమహిళాధిపాంఘ్రిసరశీరుహపూజ లొనర్చుచున్ మహో
ద్దామతదీయరూపములఁ దాల్చి సుఖించుచు నుండు రెప్పడున్. 506

చ. విగతరజస్తమోగుణుడు | విశ్రుతచారుయశుండు శుద్ధస
త్త్వగుఁ డజుం డనాది భగవంతుఁ డనంతు డనంతశక్తియున్

1 'కార్యకారణరూపంబును జేతనాచేతనప్రపంచకారణంబును నైనసమస్తభువనంబులు నీ చేతం గ్రవ్వంబడిన వనియు నీవు సర్వభూతాత్మభావుండ వనియు సుపక్వయోగంబునొంది నిష్కాము లైనవారు ధ్యానంబున నరయుదురు నిర్జితేంద్రియాత్ము లై' వ్రా. ప్ర. 2 'వాగ్దాలంబుచే బాశ బద్ధంబు లైనపశువుల' అ. ప్ర.

నిగమచయాంతవేద్యుడు వినిశ్చలనిర్మలధర్మమూర్తియు

న్నగుహరిపేరఁ బెనఁగు నన్నగరోపనమ్ము లిమ్ములన్.

507

వ. మఱియుఁ గైవల్యశబ్దంబు మూర్తీభవించిన షణ్మగునం బాలు పారుచు నైశ్చేయసనామంబున నభిరామం బై నతతంబును నకలబ్ధధర్మంబులు గలిగి యర్చిజనంబుల మనంబుల ఘనంబులుగ నీరిక లొత్తినకోరికలు సారికలు గొన నొనంగుచు నితరతరుహితంబులును గామదోహనసహితంబులును బుష్పఫలభరితంబులును నైతనర్చనంతానవనసంతానంబులు సమంచితవసంతసమయసౌభాగ్యసంపదభిశోభితవాసంతికాకుసుమవిసరపరిమళమిళితగళితమకరందలలితామోదముదితహృదయులై యఖండతేజోనిధి యగుపుండరీకాక్షుచరిత్రంబు లుగ్గడింప లేక ఖండితజ్ఞాను లయ్యును నిరతిశయవిషయసుఖానుభవకారణం బగుట నిందిరాసుందరీరమణచరణసేవావిరమణకారి యై యున్న దని తలంచి తద్గంధప్రాపకగంధవహునిం దిరన్మరించి నారాయణభజనపరాయణులై చరించుచునుందరీయుక్తవైమానికులును వైమానికమానసోత్సేకంబునుం బౌరావత హంస సారస శుకపిక చాతక తిత్తిరి మయూర రథాంగముఖ్యవిహంగకోలాహలవిరామంబునుం గా సరవిందసయనకథాగానంబు లనూనంబులుగా మొరయ మదవదిందిరి సందోహకలితపుష్పవల్లీమతల్లికలును నకుంతితచరిత్రుం డైనవికుంతనిలయుని కంతంబునం దేజరిల్లువలసితలులసీదామంబుం గనుంగొని యీతులసీదామంబు హరిమంగళగళవిలగ్నం బై యుండుసౌభాగ్యంబు వడయుట కేమితపంబు గావించెనో యని బహుకరించుచందంబున నొప్పించనమందారకుందారవిందపుష్పగనాగవకుళాశోకకురవకోత్పలపారిజాతాదిప్రసూనమంజరులును మంజరీపుంజరంజితనికుంజంబులయందు నుత్తంగపీనకుచభారాకంపితమధ్యంబులుఁ గటితటఘటితకనకమేఖలాకలాపనినదోపలాలితసీలమకూలశోభిత పృథునితంబభరాలసయానహాసితకలహంసమయూరగమనంబులు ననమశరకుసుమశరవిలసితంబు సపహసించునయనకమలంబులుం గలిగినసుందరీసందోహంబులం దగిలి కందర్పకేళీవిహారంబుల నానందంబు నొందక ముకుందచరణారవిందసేవాపరిలభమరకతవైషూర్యహేమమయవిమానాపూఢులై హరిదాసులు విహరించుపుణ్యప్రదేశంబులును నిందిరాసుందరీ శైలోక్యసౌందర్యఖని యైనమనోహరమూర్తి ధరియించి రమణీయరణితమణినూపురచరణారవింద యై నిజహృదయేశ్వరుం డైన సర్వేశ్వరునిమందిరంబునం బాంచల్యదోషరాహిత్యంబుగ వర్తింపం గరకమలభ్రమణీకృతలీలాంబుజాత యై తననీడ కాంచనస్ఫటికమయకుడ్మప్రదేశంబులం బ్రతిఫలింప శ్రీనికేతనునిని కేతనసన్న్వరసక్తైంకర్యంబ పరమధర్మం బని తెలుపుచందంబునం జూపట్టుచు నిజనంబునం దనరుసౌరభాభిరామంబు లగుతులసీదశ

దామంబుల నాత్మనాయకునిచరణారవిందంబుల సర్పించుచు నొసలిమ్మగమదపు
టసలున మసలుకొని ¹తంపసలుగునియుకురులనులలితలప్రసూనగుచిరాధనానం
దనకుమోముఁదామర విమలసలిలంబులఁ బ్రతిబింబింప నిజమనోనాయకుచేతం
జూబితం బగుట గాఁదలంచి లజ్జావసతివదనయై యుండఁ జేయు నాశలతికాకు
లంబు లై నకూలంబులు గలనడబావులును గలిగి పుణ్యంబునకు శరణ్యంబును
ధర్మంబునకు నిర్మలసానంబును సుకృతమూలంబునకు నాలవాలంబును నయి
పాలు పొందుచుండు.

508

చ. హరివిముఖాత్మ లన్యవిషయస్పృహచిత్తులుఁ బాపవస్తులు
న్నిరయనిపాతహేతువును ¹ నింద్యచరిత్రము నైనదుష్కథా
నిరతిఁ జరించువారలును ¹ నేరగు పొంగఁగ నిందిరామనో
హరచరణారవిందభజనాత్మకు యుండెడుగొంది నారయన్.

509

వ. వెండియు.

510

చ. హరిఁ బరమేశుఁ గెనెపు ననంతం భజింపఁగ ధర్మతత్త్విగ్గ
పరిణతినాధనం బగుస్వభావముఁ దాల్చినయట్టిమర్త్యులా
సరిసిజనేత్రమాయను భృశంబుగ మోహితు లై తడఁఘింపం
కరుహము లరిమెఁ గొలువఁ ¹ గానమిఁ బొందరు తత్పదంబునన్.

511

చ. మఱియు నగోపహాసోపనిమంగళదిన్యకథానులాపని
ర్భరపరితోషబాష్పకణఃఖంధురచాగుకపోలగద
స్వరపులకీకృతాంగు లగునారాలు నిస్సృహచిత్తులు స్నహం
కరణవిదూరులు స్నగుసుకల్పలయుండెడిపుణ్యవాసముల్.

512

వ. అందు.

513

మ. వరవైకుంఠము నారసాకరిము దివ్యస్వర్ణశాలాంకగో
పురహర్షావృత మైనతిద్భవన మంభోజంబు దన్తందిరాం
తరవిభ్రాంతిభోగి గర్జితమ ¹ న్యద్యోగపర్యంకమం
దిర పొండన్ విసిరించుమాధవుడు దా ¹ నేపారు భృంగాకృతిన్.

514

వ. అంత.

515

మ. హరిచే బాలిత మైనకాంచనవిమానాహుఁ మైనట్టిస
త్పురుషానీకముచేఁ దనర్చి విభవాపూర్ణప్రభావోన్నతిం
గర మొప్పారుతదీయధామము జగత్కల్యాణమూర్తుల్ మునీ
శ్వరు లర్చి ¹ నిజయోగశక్తిఁ బరితుష్టస్వాంతు లై చెచ్చెరన్.

516

వ. దాయం జని.

517

చ. మరకతరత్నతోరణసమంచితకుడ్యకనాటకహాసీ

విరచితకక్ష్యపట్న మర విందదళాక్షవిలోకనోత్సనా
దరమతి నన్యముం గనక ఓ దాటి యనంతరకక్ష్యయందు ని
ద్దటను దదీయపాలుర నుదారసమానవయోవిశేషులన్.

518

సీ. కాంచననవరత్నకటకాంగుళీయక, హారకేయూరమంజీరధరుల
గమనీయసౌరి భాగతమ త్తమధుకరి, కలితనద్వనమాలికావిరాజి
శోరస్థలుల గదాధారుల ఘనచతు, ర్భాహుల నున్నతోత్సాహమతుల
నాదూధరోషానలగుణితాక్షుల, భూలతాకాటిల్యఘాలతలు

తే. వేత్రదండభిరాముల ఓ వెలయునమ్ము
కుండశుద్ధాంతమందిరాళిందభూమి
నున్నయిద్దట సనకాదియోగివరులు
సూచుచును వృద్ధులయ్యు నాసుభగమతులు.

519

క. ధీరతంబంచాబ్దములకు, మారకు లై కానబడుచు ఓ మనమున శంకం
గూరక చతురాత్మకు లని, నారితగమనముల జూయవచ్చిన నెదురన్.

520

క. శ్రీలలనేశ్వరదర్శన, లాలసు లై నేఁగుబుధలలాముల సునిదు
శ్రీలతంబదద్వచనప్రతి, కూలమతిని బోవ కుండఁ ఓ గుటిలాత్మకు లై.

521

క. వారించిన నారలు బృంగ, దారికు లీక్షించు చుండఁ ఓ దాగుణపరుగో
పాగుణతాంబకు లై రొద, వారించుచు వారు నచటికెవారును వినఁగన్.

522

వ. ఇట్లనిరి.

523

చ. పరము ననంత భక్తపరిపాలు'సుహృత్తము నిష్ఠు నిశ్వరే
శ్వరు భజియింపఁ గోరి యనివారణ నిర్దటు నేగి నిచ్చలున్
భరితముదాక్షి లై కొలువఁ ఓ బాయక తన్మజనాంతరాయత
త్పరమతి మాకు నిష్ఠ డరిపెడ్డ దురాత్ముల నేడు గంటిగే.

524

వ. అని మఱియు సనకసనందనాదులు జయవిజయులం జూచి యిట్లనిరి మీమనంబుల
స్వామిహితార్థం బై నిష్కలటవ ర్తనుల మైనమాబోధులఁ గుహకవృత్తి గలయి
తరజనంబులు భగవత్సదసంబుఁ బ్రవేశింతురో యను శంకంజేసి కొండఱం బ్రవే
శింపం జేయుటయుఁ గొండఱ వారించుటయు నావారికస్వభావం బని వారింపం
దలంచితిరేనిఁ బ్రశాంతిదివ్యమంగళవిగ్రహంబును గతవిగ్రహంబును భగవం
తుండును విశ్వగర్భుండును నై సయీశ్వరుండు ప్రాప్యంబును బ్రాపకంబును ప్రాప్త
యు ననుభేదశూన్యుండుగావున మహాకాశంబునందు ఘటపటాద్యాకాశంబులు వే
లులేక యేకం బై తోచుచందంబున విద్వాంసు లగువారమ్మహాత్ముని సకలాత్మ
భేదరహితునింగాఁ బొడగందు రదియునుంగాక లోకంబునందులరాజులు సాప

కరజనుబుల నాజ్ఞాపించుచందంబున నీశ్వరుండు నందించునో యనుభయంబు నంజేసి వారింబితి మని తలంచితీరేని భూసుర వేషధారుల మైననూకును నై కుంత నాయకుం డైననర్వేశ్వరునకును భేదంబు లే కుండుటగచేసి శంక సేయం బని లే దిట్లగుట యెఱింగి మందబద్ధుల నై మమ్ము వారించినయనుచితకన్ము లగుమీ రలు మదీయశాస్త్రాన్ని లగుమన గావున భూలోకంబున లోభమోహంబు ల నుశత్రువులు సౌధింపం బుట్టుం డని పలికిన.

525

క. వారలు విని తమమనముల, భూరిస్సుటచండికాండప్రగంబులచే నారింప రానిభూసుర, దారుణవాక్యముల కులికి తల్లడపడుచున్.

526

క. పరితాపంబును బొందుచు, సరసిజ్యోతనునిభటులు క సనకాదిమునీ శ్వరులపదాంబుజములకం, గర మర్థిక్ మ్రొక్కి నిటలఁగుటితాంజలు లై.

527

వ. ఇట్లనిరి.

528

మ. సరయోశ్వరులారి మమ్ము మది నోన్వ న్నిట్లు మీ రిన్నని స్థూరవాక్యంబుల కింక మామనములక క్ శోకింపగా రాదు స త్పురుషశ్రేణి బలాభవించినవృథాభూతాత్మలక మమ్ము మా నురితం బింతకుం బచ్చె మీఁద శుభముం దూకొందు మే మారియన్.

529

వ. అది యెట్లంటి నని.

530

ఉ. మీకనుజావలోకనసమేతిలఁ గా మముఁ జేయఁ దత్త్వముల్ దూకొనె నేని మాచనవుం క్రయక యీ డగు లోభమోహముల్ దైకొని పుట్టచోట ననకంజనశాత్రునినామవిస్మృతి బైకొన కుండు దానన శుభం బగు మీఁదిమదీయజన్మముల్.

531

వ. అనుసమయంబున.

532

ను. హరి సర్వేశ్వర డనంతుఁడ కలకిలం క గాలించి పచ్చాలనూ సరి నాలాపివోదసాఖ్యరచనల్ క నాలించి శుద్ధాంతమం దిరమాణిక్య కవాటముల్ గడచి పోక పొంచం బ్రపన్నార్తినం హగుం డై నిత్యవిభూతిశోభనకనం కై మానితాకారుం డై.

533

వ. మఱియును.

534

చ. శరనిధికన్యకామణియు క సంగ్రహ మొప్పంగఁ దోడ రా మనో హరనిజలీలమై బరమహంసమునీంద్రగ వేషపాడం కరుహములక వినూత్నమణికాంచనసూపురిమంజుఘోషముల్ వరుసఁ జెలంగ నార్యజనవంద్యుండు యోగిజనైకసేవ్యుం డై.

535

చ. కరమణిహేమకంకణనికాయర్పుణంకృతు లుల్లసిల్ల న చ్చర లిడుహంసపక్షిత్తచామరగంధవహోచ్ఛలత్సుధా

కరరుచిరాతపత్రసుభక్తగ్రవిలంబితహరివల్లరీ
సరసగళత్తుమాకరణజాలవిరాజితమంగళాంగురై.

536

వ. మఱియును.

537

సీ. నిఖిలముసీంద్రవర్ణితసస్త్రితప్రసన్నాసనాంబుజముచే న సలరునాడు
విశ్రుతస్నేహార్చివీక్షణనిజభక్తజనగుహశేయుఁ డనఁ న దసరునాడు
మానితిశ్యామాయమాసవక్షుముస సం, చితవై జయంతి రాజ్యజ్ఞునాడు
సతజనావసకృపామృతతరంగితము లై, భాసిల్లులోచనాబ్రజములనాడు

తే. సఖిలయోగీంద్రజనసేవ్యుఁ డై సనాడు

సాధుజనముల రక్షింపఁ న జాలునాడు

భవసమానవిభూషణభూరిమహిమ

మించువై కుంఠి పురము భూషించునాడు.

538

సీ. కటివిరాజితపీతకాశేయశాటితో, విలతికాంచీగుణాద్యుతి సటింప
నాలంబికంఠహారానల్లిప్తధలతో, గొస్తుధరోచులు న గ్రంధుకొనఁగ
నిజకాంతిజితటిద్రవ్యజకర్ణ కుండల, నుచులు గండవ్యూహల్ న ప్రోదిసేయ
మహానీయసవరత్నమెయికిరీట ప్రభా, నిచయంబు దిక్కుల న నండు బర్హి

తే. నై సతేయూంసవిన్యస్తనామహస్త, కలితకేయూరనలయకంఠకణము లొప్ప
నన్యకరితలభ్రమణీకృతానుమోద, నుండరాకారలీలారవింద మమర.

539

వ. మఱియుఁ జరణారవిందమంజుకంజల్క...పుంజస్రభారింజితతలసీమనింగబంధురగం
ధానుబంధనుగంధిగంధవహస్తాదకలితసేనాతత్త్వం లై చనుబెంచుయోగీంద్రు
లకు మానసానందకారియు బహుకరణాంతఃకరణపరితోషప్రకీర్ణ రోమాంచరుచి
నాయకంబును ప్రభాపూర్తియు క్షంబును నగుమూర్తితోడ నిజసౌందర్యవరకళా
వినిర్జితశ్రీరమణీసౌందర్యభాసమానుం డగుచుఁ బాదచారి యై యఖిలవిశ్వ
గునుం డైన సర్వేశ్వరుండు వేంచేసె నప్పుడు.

540

చ. శ్రీరమభలీల సట్లనిగుండంచినయవిభువిద్రుమాహుణా

ధరనవపల్లవస్ఫురమగ్గించితకుండరుచిస్మితై కనుం

దరవదనారవింకము ముగ్ధంబునఁ దప్పక చూచి యమ్మునీ

శ్వనిలు నిజాత్మలం దనివి న సాలక వెండియుఁ జూచి రిమ్ములన్.

541

చ. సునిశితభక్తీ దన్మృఖముఁ న జూచినచూడ్కులు ద్రిష్ట లేకయుం

గనుఁగొని రెట్టకేలకు సకలమృషభక్తవిధూతిభేదముల్

మునిజనచిత్తిమోదములు న ముక్తినివాసకనాటభేదముల్

వినుతివినూత్నినూపురితవేదము లమ్మహానీయపాదముల్.

542

చ. కని సఖపద్మరాగమణీకాంతివిభాసితపాదపద్మము

ల్లనములయందుఁ గీల్కొలిపి న లభమనోరథయుక్తు లై పునఁ

పునరభివంశవంబులు విభూతి నలిర్ప నొనర్చి యోగమా
ర్గనిరతచిత్తులు వెళికి క కానంగ లేనిమహానుభావున్.

543

క. మానసమున నిలిపిరి త. ధ్యానాస్థుడు డైననాని క ద త్విజులకుం
గాన నగువాని భక్తజనానందకరై కమూర్తి క నలరినవానిన్.

544

వ. మఱియుం జక్షురింద్రియగ్రాహ్యం బగుదివ్యమంగళవిగ్రహంబు ధరియించి
యున్న పురుషోత్తము నుదాత్తతేజోనిధిం జూచి సనకాను లిట్లని స్తుతియించిరి.

అథ సనకాదులు వారాయణదేవుని స్తుతియించుట. అథ-

చ. వనజనళాక్షభక్తజనవత్సల దేవ భవత్సృతుండు మ

జ్జనకుండు నైనసంకరుహజాతుండు మాకు రహస్య మొప్పు జె
ప్పినభవదీయమంగళగభీరపరిగ్రహ విగ్రహంబు నే

మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మైతగ మంటి మిశ్వరా.

546

సీ. దేవదుర్జనులకు క భావింప హృదయసంగతుండ వై యుండియుఁ క గానబడవు
కడఁగి నీదివ్యమంగళవిగ్రహంబునఁ, జీసి సమంచితాశ్రితుల నెల్ల
జేకొని సంప్రీతచిత్తులఁగాఁ జేయు, దతిశయకారుణ్యమమిఁ దనర్చి
కమలాక్ష సర్వలోక ప్రజాధిప 1 భవ, దనునర్చనాభిలాషానుతాప

తే. విదితవృథభక్తియోగ ప్రసాద లగుచు, సర్థమై వీతిరాగు లై నట్టియోగి

జనునగుంకజాతసిష్టామూర్తి, వని యెఱుంగుదు రయ్య ని క న్నాత్మవిదులు.

క. యుక్తిం దలంప భవద్వ్యతిరీక్తము లై నట్టియితరవృథకర్మంబుల్
ముక్తిదము లగున నీవక, భక్తులు సత్కర్మములను క బొటంప రిలన్.

548

ఉ. కావునఁ గీర్తనీయగతకల్మషమంగళతీర్థకీర్తిను

శ్రీవిభవస్రళస్తనుచరిత్రుండ వై సభవత్పదాబ్జసే

వావిమలాంతరంగబుధవర్గ మనర్గళభంగి సన్యమున్

భావమునం దలంచునె కృపాగుణభూషణ పాపశోషణ.

549

చ. పరమతపోవిభూతభవపాపుల మై చరియించుమాకు నే

డరయ భవత్పదాశ్రితుల క నల్లి శపించిన భూరిదుష్కృత

స్ఫురణ సనత్పథైకపరిభూతుల మై నిజధర్మహాని గా

నిరయము నొందఁగా వలసె క నేరము నెట్టక మమ్ముఁ గానవే.

550

చ. కర మనురక్తి పట్టనము క గమ్యసుగంధమరంజనాంభవే

దర మిడి శాతకంటకవృతస్ఫుటనవ్యతర ప్రసూనమం

జరులను డాయుపోలిక భృశం బగువిఘ్నములన్ జయించి నీ

చరణసరోజముల్ గొలువ క నమ్మతి వచ్చితి మయ్య కేశవా.

551

చ. అలరుభవత్పదాంబుజయుగార్పిత మై పెను పొందునట్టియీ

తులసి పవిత్ర మైనగతిఁ గ దోయజగాభ భవత్కథానుధా
కలితము లైనవాక్కుల నకల్పమయ్య క్తిని విన్న గర్జముల్
విలసిలేలమై భువిఁ బవిత్రము లై విలసిల్లు మాధవా.

552

చ. మహితయశోవిలాసగుణమండన సర్వశరణ్య యుద్రియ
స్పృహలులకుఁ గాన రాక యత్రసీకుసుమమృతి నోప్పచున్నసీ
సహజశరీర మిప్పుడు భృశంబుగఁ జూచి మదీయ¹దృక్కు లిం
దిహాసా కృతార్థతం బొరసె క నచ్యుత మృక్తికా మాదరింపవే.

553

క. అని సనకాదులు దత్తన, వసజములకు మృక్తిక భక్తివశమానసు లై
వినిపించిన గోవిందుడు, మునినగులం జూచి పలికె క మునితాత్త్వం ద్ద.

554

వ. ఈయగువును జయవిజయాభిధానంబులు గలమదీయద్వార సాలకులు మీను
మిమ్ముం గై కొనక మదీయాజ్ఞాతిక్రిమిని లగుచెసినయపరాధంబునకుఁ గననగ
డంబు గావించితి రది నాకు నభిమతం బయ్యె నదియునుగ గాక భృత్యవర్గంబు
సేయునపరాధంబు స్వామిదియ కాన యీతిప్పునకు మానసేయుండ నై ననన్న
మన్నించి ప్రసన్ను లగుమని గాక యని వెండియు నిట్లనియె.

555

చ. తనువునఁ బుట్టినట్టి జెడిగఁ బగుకుష్మమహాగంబుచే
వనరి తదీయచర్మము విభవర్ణ త నొందినదీవి భృష్య యా
స్పనిపని సేసిసో విభులు క బంధురచానుయశంబు బేరు బెం
పును జెడి పోయి దుర్యశముఁ క బొందుచు నుండును బోకమండులన్.

556

చ. అలవడ నాకు మీవలన క నబ్ధిసోదముకీర్తనయన
ల్లలితవినిర్మలామృతవిలాసయశోవిధవాభిరామ మై
వెలయువికుంఠనామ మహావిత్తమనశ్శృపచాధమాదిగో
కులచేవి సోకఁ దత్త ణమ క కోరి పునితులఁ జేయు వారలన్.

557

తే. అట్టిసేను నలంప మింకయట్టిసాధు, జనుల కపకార మరిఁ జేసిన మదీయ
శాహుసము లైనఁ గ్రుంతు నుకత్సాహాలీల, నన్న నితరలమీచూలకనెన్న నేల.

క. ధరణిసురోత్తమసేనా, పరిలబ్ధ బాహునయట్టిపాతికనాశం
కరనిఖిలభువనపూత, స్ఫురితాంఘ్రినగోజతోయములు గలనన్నున్.

559

క. అలఘుమతి విరక్తునిఁ గాఁ, దలంపక నిజశుభకటాక్షభామకకలితా
ఖిలసంపద్విభవ శ్రీ, లలనారత్నం బురస్థలంబును జెందున్.

560

చ. క్రతువులు సేయుచో శిఖముఖంబున వేలుచునట్టిసద్భృత
ప్లుతచరుభక్షణా ముదముఁ క బొందదు నిస్సృహధర్మమార్గసం
గతుఁ డగుభూసురోత్తముముఖంబున వేడ్క భుజించునయ్యవి
స్తృతకబళంబున మనము క తృప్తవహించినరీతి నిచ్చులున్.

561

సీ. సతతంబు సప్రతిహతయోగమాయావిభూతిచే బ్రహ్మాతిఁ బొందునేను
సేమహీసురులసక్తినిర్మలపాద, సలిసరజోవితానములు భక్తి
హాటకసవరత్నకోటిరమునఁ దాల్చు, నట్టినాచరణాంబుజాంబువులను
దవిలి ధరించి సక్తిఃపునీతాత్మలై, రథిఁ జంద్రావతంసాదిదేవ

తే. చయము లెవ్వఁడు బ్రాహ్మణజనులు నమకు
సపకృతుల్ సేసిరేని మాఁగఁటలుగఁ డతఁడు
విప్రులను నన్ను గాఁగ భావించునతఁడు
ధర్మసద్గతి నాప్రియతముఁడు వాడు.

562

ఉ. గోవిందాది ధరాదివిజ్రకోటిని నన్నును దీనవర్గమున్
నావిరి భేదబుద్ధి గనునొర లభోగతిఁ బొందు నొ
శీవిషగోపవిస్ఫురణఁ జెంది కృతాంతభటుల్ మహోన్మీగృ
ధానివలివోలఁ జూచువుల సంగము లుదధిఁ జంఱు రెప్పమన్.

563

చ. ధరణినుగోత్తముల్ బహువిధంబులఁ దమ్ము బహుభావించినన్
దరహానితాన్యులై యతిముద్రంబున నిచ్చలుఁ బూజ సేయుచున్
సరసనచోపింపముల సన్నతి సేయుచు గాఁగి నాత్మజల్
గర మమర క్తి బిల్చుగతిఁ గైకొని పిల్సినవాని నానముల్.

564

క. వినుఁ డెచ్చనఘచరిత్రుల, కనయముఁ బ్రియతముఁడ సగుచు సమ్మృహవోమన్
మును నన్ను భృగువు నన్నిఁగ, గనలక పరితోషయుక్తిఁగైకొంటిఁ గదే.

565

సీ. పొలుచురాచిత్తమందలయభిప్రాయంబు, డలియంగలేక యున్వృత్తులగుచుః
గడఁగి మీయానతిఁ గడచినఁ ద్రోవ, సలము వీరలకు సంప్రస్త మయ్యె
మునులారి నాచిత్తమున నున్న పోజుగను, నిట్టిద భూమిపైఁ బుట్టి వీర
లచిరకాలమున నాశ్రయంతికంబుచకును, నరుడెంచుచుగా సనమతింప

తే. వలయుననియమ్ముకుండువలుకుటయును, వినమనంబునసంకాదిమునిన రేఖ్య
లమ్మహోత్సానిమృదూరిభాషామృతంబు, దవిలి క్రోలియు రోషసంక్షయ లగుచు.

సీ. మునినకుల్ నమచిత్తములఁ దృప్తిఁ గొంతక, పంకజాతాశ్వుఁడు వలికినట్టి
పరిమితిగంధీరబహుళారదరవగా. హములును విస్ఫురదశినుఘోష
మానమాధుర్యసమన్వితమ్ములు విని, గ్గతిశబ్దనోపనికాయములును
నైనవాక్యములకు సాత్మలఁ బరితోష, మంది 2 మిట్లనిరి నెరయ్యమున మనల

తే. నొడయఁ డిప్పుడు నందించితోయో తలంప, నర్థి నిందించియో మత్స్యగ్రక్షేకదండ
మునకు సంకోచమందియోయనుచుసంశ, మాత్మ లగుచువివేకించియంతలోన.

క. సలినాక్షుఁడు నమదేసఁ గృప, గలిగినభావంబుఁ దలిసి సకౌతుక మొలయం
బులకీకృతాంగులై యుత్కిలిక హర్షించి నిటలస్థుటితాంజలులై.

568

1 'మానసాంభోజాతభావంబు' ఆ. ప్ర. 'యల్లముల...మనిచె' ఆ. ప్ర.

- క. భరితనిజయోగమాయా, స్ఫురణం దనరాసునతివిభూతియు బలముం
బరమోత్కర్షముఁ గలయీ, శ్వసునకు నిట్లనిరి మునులు శ సద్విసయమునన్.
- తే. పొలుపు దీపింప నిత్యవిభూతినాయ, కుండపు భగవంతుండపు ససః ఘండపు నీవు
మత్కృతం బిప్పు నీ కభీమత మటంటి, వీశ భవదీయచారిత్త్రమెఱుంగఁ దరమె.
- ఉ. దేవగణాలి కెల్లఁ బరశదేవతలై తనరారునట్టివి
ప్రావలి కాత్మనాయకుండ శ వై పెను పొందిననీకు నీధరా
దేవత లెల్ల నెన్న సభిదేవతలై రఱు యెట్టిచోద్యమా
దేవ సమస్తపావన సుధీజసతావన విశ్వభావనా. 571
- చ. కమలక్షణాక్ష నీవలనఁ శ గల్గినధర్మము దావకావతా
రముల సురక్షితం బగుఁ దిరంబుగ నీశ్వర సిర్వికారత
త్వమునఁ దనఁబుని స్మరయఁ శ దత్ఫలరూపముఁ దత్ప్రధానగో
ప్యము నని పల్కు చుందురు కృపామయగోచన పాపమోచనా. 572
- చ. మహిఁ దలపోయ నెవ్వనిసమగ్ర పరిగ్రహము లభింప ని
స్సృహమతు లై మునీశ్వరులు శ మృత్యుభయంబున బాతు రట్టిస
స్మహితవివేకశాలి గుణమండన నీ కిల సస్యసత్పిరి
గ్రహ మది యెట్టిచోద్యము జగత్పరిపాలన నిత్యభేలనా. 573
- సీ. సతతంబు సర్వార్థజనశిరోలంకార, పదరేణువులు గలపద్మ¹ నేడు
జలజకింజల్క నికష్యంధమరందలో, భాగతధ్రువర² నాకాయకివిధమున
ధన్యజనార్పితో³దంచితశులసికా, దామంబునకు నిజగ్రామ మగుచు
భాసిల్లుభవదీయసాదారవిందముల్, విలసితభక్తి నేవించు చుండఁ
- తే. గమలనయన కృపావలోకనము లొలయ, సర్వి⁴ బాడపు భాగవతానురక్తిఁ
తేసి భవదీయమహిమంబు శ చిత్రమరయ, చిరశుభాకార యిందిరాచిత్తచోర.
- మ. చిరభాగ్యోనయ దేవదేవ లలితశ్రీవత్సలత్వాంగ యీ
వరవిప్రానుపదైకపుణ్యరజమే శ వర్ణింప నీమేని కా
భరణం బంటివి సర్వలోకులకు విశ్రుతేణిమాహాత్మ్య మీ
మెఱుంగం జెప్పట కై ధరించితి గదా శ యెన్నం బునీతాకృతిన్. 575
- న. అదియునుం గాక. 576
- సీ. ధర్మమూర్తివి జగత్కర్తృవు నగునీవు, ప్రోవంగఁ దగువారిఁ శ బోవవేని
నవిరళవేదోక్త శ మగుధర్మమార్గ మ, సన్మార్గ మగుఁ గాన శ సత్త్వగుణవి
శిష్టుండ వగుచు నీశజవరాసులసేమ, మరసి రక్షింతు నీ శ దైవశక్తి
చేతను ధర్మవిఘాతాల నండించు, నీకు నంచిత మైననిగమధర్మ
- తే. మార్గనాశకరంబులు శ మదికి నింపు, గావు విప్రులయందు సత్కరుణ మెఱసి

ఘనతః బలికనవినయవాక్యములునీకు, యుక్తమగుచుండునంతలంబుభక్తవరద.

వ. అట్లయినం బరులయెడ వినయంబులు వలికినఁ బ్రాధవహాని యగు నని తలం
చితివేని. 578

తే. విశ్వమున కెల్లఁ గర్తవు క విశ్వనిధివి, విశ్వసంరక్షకుడవు నై క నెలయునీకుఁ
గడఁగిప్రాధవహాని యొక్కడిది దలఁప, వినయములు నీకులీల లై క నెలయుఁ గాన.

తే. మునుల మగుమమ్ము సతిమోదకమునను నీవు, సత్కరించుట లెల్ల సజ్జనపరిగ్ర
హార్థ మై యుండుఁ గాదె మహాత్మయొకటి, విన్నవించెద మీజయవిజయులకును.

తే. అలిగి యేము శపించినయంతికంటె, బెడిద మగునాజ్ఞ సేయ సభీష్ట మేనిఁ
జేయు మది గాక సమధికశ్రీ దనర్ప, జేసి రక్షించితేని రక్షింపు మీశ. 581

వ. అట్లయిన మాకుం బ్రయం బగుం గావుఁ ననపరాధులు సజినిర్మలాంతఃకర
ణులు నైనవీరలకు నెప్పుతంబులు నలికితి మేనియు మమ్మయినం జిత్తంబుకొలంది
నాజ్ఞాపింపు మని కరకమలంబులు మొగిచి కృతాంజలు లై యున్నమునులం
గరుణార్ద్రావృష్టిం గనుంగొని. 582

క. అనఘుండు భగవంతుం డి, ట్లనియెన్ మునులార వీర క లనయము భవికిం
జని యచట నసురియోనిన్, జనియించి మహోగ్రహాభాసంగతు లగుచున్. 583

క. దేవజనావళి కుపహతిఁ, గావించుచు నిఖిలభవనకంటకవృత్తిన్
జేవించుచు నాయెడ సంతాపితవై రానుబంధభావను లగుచున్. 584

క. ఆహవముఖమున నను నతి, సాహసమున నెదిరి పోరి క చక్రనిశితధా
రాహతిఁ దెగి వచ్చెద ను, త్సాహ మెలర్పంగ నాదునన్నిధి కంతన్. 585

వ. అదియునుం గాక. 586

క. నను నై రంబున నై నను, మనమునఁ దలఁచుటను నానమక్షమున మదా
నన మీక్షించుచు నీలుట, ననఘాత్మకు లై వసించు క రస్మత్పదవిన్. 587

క. వినుఁ డిలమీఁద నిఁ కెన్నఁటికిని బుట్టువు లేదు వీరికిని మీరలు వ
ల్కి నయట్ల నాదుచి త్తము, ననుఁ దలఁతుం గాన మీమనంబుల నింకన్. 588

ఉ. దీనికిఁ జింతఁ దక్కుండు సుకథీజనపుంగవులార నావుడు
న్నానలినానాత్మజు లనంతనిభావము దా మెఱింగి పెం
పూనినవేడ్కుఁ దేలి తెలి కి వొందినచి త్తములన్ నుతించి రం
భోనిధిశాయి నార్తజనప్రపంచభూషణుఁ బాపశోషణున్. 589

వ. మఱియును. 590

ఉ. ఆననకాదు లంతఁ బులకాంకురముల్ నన లొత్తి బాష్పధా
రానుభగాక్షు లై మునిశరణ్యవర్ణ్య నగణ్య దేవతా
క్రేనరుదివ్యమంగళశరీరముఁ జారుతదీయధామమున్

- భాసురలీలఁ జూచి నవప్రదృశభాక్షునకుఁ వినము) లై. 591
- క. తమపలికినభాషణములు, కమలాదగు¹వాక్యసరణి క గాఁ దలఁచుచు నె
య్యమునన్ నైష్ఠవలక్ష్మీం, బ్రమదంబునఁ బ్రస్తుతించి క పరమేశ్వరుచేన్. 592
- క. ఆమంజ్రితు లై తగ నిజభామములకుఁ జనిరి వారు క దడయక లక్ష్మీ
రాముఁడు జయవిజయుల నభి, రామంబుగఁ జూచి పలికె క రయ మొప్పారన్. 593
- క. మీ రసురయోనియం దని, వారితు లై జనన మంద క వలసెను నే దు
ర్వారబలాఘ్యుడ నయ్యును, వారింపఁగ నోప విప్రవచనము లెందున్. 594
- క. అది గాన దనుజయోనిం, బడసిడి జనియించి మద్విప్రక్షుల రై మీ
మది నెపుడు నన్నె తలఁచుచు, నదలక నొచేతఁ జచ్చి క వచ్చెద రిటకున్. 595
- ఉ. పొం డని యాన తిచ్చి హరి క పుల్లననోరుహాపత్రనేత్రుఁ డా
ఖండలముఖ్యదిగ్విరినికాయకీటలనస్మగ్ధిభా
మండితపాదపిపఁడు రక్తమారమణిమణి నోడ నేగుదే
నిండినవేడ్క నేగ నిజనిర్మలమందిరి పుణ్యభూమికన్. 596
- వ. అంత. 597
- క. నిజతేజోహాని గ జయ, విజయులు ధరిఁ గూలిరి పుడు క నిహ్వలు లగుచుం
ద్రిజగముల సురవిమాన, వ్రజముల హాహరింబు క గ్రందుగఁ జలఁగన్. 598
- క. వారలున్ దితిగన్బా, గారింబున నున్ననాని క గడఁగి తినీయో
దారఘనతేజ మిపు డని, వారిణ మీతేజ మెల్ల క నమ్ముగఁ జేసెన్. 599
- ఉ. ఇంతకు మూల మాహరి రి మేశ్వరుఁ డితి నొసన్పుకార్యముల్
వీరితలె సర్వభూతభవస్సద్ధివినాశన సేతుభూతుఁ డా
ద్యంతివికారశూన్యుఁడు నొక మానిధి మీయెడ మేలు నేయు ని
చింత నొజంగి నే చనుఁడు క చేకులు మీఁద నునారధార్థముల్. 600
- క. అని వసజాననుఁ జూడిన, విని తిద్వప్రతాంత మెఱిగి క విబుధులు నాకం
బున కేగిరి దితి నిజనా, భునిమాటలు నలఁచి యపరితోషముతోడన్. 601
- ~~అంతః~~జనువిజయులు నితియగు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపు లై పుట్టుట. ~~అంతః~~
తే. ఇంతితనసుతుల్ సురలఁగారెంతురనుచు, దలఁచుచుండంగ సంత వత్సరశతంబు
ననఁగ నట మీఁదఁ గనియెఁ గన్యపునిదేవి, యఖిలలోకై కకంటకు క లై నసుతుల. 603
- వ. అయ్యనసరంబున.
- తే. ధరణి గంపించె గులపర్వతములు నడఁకె
జలధులు గలంగఁ దారకావళులు దులై
గగన మగలెను మొగ్గ దిక్కురులు దిశల
మిడుఁగులు చెడిరెఁ బిడుగులు క పుడమిఁ దొరఁగె. 604

- సీ. హామానలంబులధూమంబు లడగెను, బ్రతికూలవాయువుల్ బలసి వీచె
దగువు లెల్లడ విటతాటంబు లై కూలె, గ్రహతారకావళికాంతి మాసె
బెరసి మొగిల్లు నెత్తురువాన గురిసెను, మెఱుంగులు దనల మిర్మిల్లు గొలిపె
స్వర్భానుఁ డొగి నవరవమున భానునిఁ బట్టె, నైకొని చిమ్మచీకట్లు పర్యె
తే. మొనసి కుక్కలు మొటిగెనుఁమోరలైతి, పగలుకుక్కలునాచోయెగఁగములార్త
రవమలిచ్చెను దేవతాప్రతిమలొరగె, గన్నులనునశ్రుకణములుగ్రంధుకొనగ.
క. మొదవులు నెత్తుటఁ జేయును, చిదికె గార్లభరవంబు భీషణ మయ్యె
మదముడిగె గరులకటములఁ, బొదివె దురంగములనాలముల నిప్పు లొగిన్.
క. గుహలు రొడ లిచ్చెఁ బాప, గ్రహమిత్రతఁ జెంది వక్రగతులను సౌమ్య
గ్రహములు వర్తించెను ను, స్వహితోదితితమాజసంధనవేళన్. 607
మ. భయదస్రక్రియ న్లు గోచిసమఃసోత్పాతంబు లీక్షించి సం
క్షయకాలం బని కాని సాధుహాసోగ్రకూరదేనాహితో
దయసంక్షోభము గా నెఱుంగక సమస్తస్రాణిజాతంబు స
న్ధ్యయ మండఁ సనకాదియోగిజనముల్ (చిక్కఁ బుధేగో)త్తిమా. 608
న. అల్లవిర్భవించినయసంతరంబ. 609
మ. కులశైలాభిశరీరముల్ దనర రక్షింపాఁగు లత్యగ్రగో
ర్బల మొప్పు బదఘట్టనఁ ధర సలింగనఁ రత్నకేయూరకుం
డలకాంచీకటకాంగుళీయకకిరీటస్వస్తి ముజీరసి
ర్మలకాంతుల్ దులకింప నాత్మనుచిచ్చే మందీకృతార్కాంశు లై. 610
వ. ఉన్నసమయంబునం గత్యపుండు నిజతనూధివులఁజూడఁ నలంచి దితిమందిరంబు
నకుఁ జనుడంచి సుతులం గనుంగొని నారలకు నామకరణంబు సేయం దలంచి.
చ. దితిజతరంబునందుఁ దనఁతేజము మున్నిడిపట్టిపుత్రు న
దృఢతచరితుఁ హిరణ్యకశిపుం డనుపేరు బ్రహ్మతినేళి నా
దితి మును గన్నపట్టి రవిఁతేజునిఁ గాంచనోచనుండు నా
హితమతిఁ బేరుఁ బెట్టి దనిఁయెన్ నిజనిర్మలపుణ్యభూమికిన్. 612
వ. అయ్యనసరంబున సతులతేజోవిరాజితం డైనహిరణ్యకశిపుండు హిరణ్యగర్భవర
దానగర్వంబునను దుర్వారపరిపంభగర్వసిర్వాపణాఖర్వభూవిజృంభణంబునను
నిఖిలలోకపాలానుల జయించి (స్వవశం బొనర్చి) సంతృప్తాంతరంగుం డై యెం
దునుం దనకు మృత్యుభయంబు లేక నిర్భయుం డై సుఖం బుండెఁ దత్సోదరుం
డైనహిరణ్యక్షుండు ప్రతివాసరంబుఁ జండవేదండశుండఁడండమండితభజాదం
డంబున గదాదండంబు ధరియించి తన్ను నెదిరి కదనంబు సేయం జాలినయరివీ
రునిం గానక భూలోకం బెల్లఁ గ్రుమ్మరి దివంబునకు దాడివెట్టి యందు సమరవి
ముఖు లయినబర్హిర్ముఖులం గనుంగొని వనజాసనవరప్రదానంబుఁ జింతించి హి

- తులు సెలంగ నహితులు గలంగ సుమహితవై జయంతికానామం బభిరామం
బై వెలుంగం జరణంబుల మణినూపురంబులు మొరయ నిజదేహద్యుతి నిక్కు
లం బిక్కటిల్లం జనుడంచువానిం గని విభీతచిత్తు లయి దేవతాగణంబులు గరు
డునిం గని పఱచునురగనికరంబులుంబోలె నిజనివాసంబు లర్కనివాసంబులు
గాంచనావాసంబులుం గా నొసర్చి యెక్కడి కేనియుం జనిన. 613
- ఉ. శౌర్యము వోవఁ దట్టి నిజసాధనముల్ దిగ నాడి విక్రమా
దార్యపరాక్రమక్రమము క నప్పంగ భీతిలి పాటి రక్కటా
కార్యముఁ దప్పి నాకు లని కైకొని చూర్చి సుమేధపర్యత
సైర్యుడు వార్ధి జొచ్చె నతిద్రష్టితభూరిభుజావిద్యుంభి యై. 614
- వ. ఇట్లు సాచ్చిన. 615
- క. వరుణానిబలములు దనుజే, శ్వసితేజముఁ దేటి చూడఁ క జాలక శౌర్య
స్ఫురణము సెడి యెందనియుఁ, బఱచెం దజ్జలధమధ్యభాగమునంచున్. 616
- క. అమరారివిపులనిశ్వాసములు బ్రభవించినట్టిజలనిధిక్లు
లములను విపులగదాదం,డమునం బో నడిచె నతివృద్ధిం బగుశక్తిన్. 617
- చ. మఱియును సమ్మహాజలధిమధ్యమునన్ సుగ్రావరి యెక్కువ
త్సరములు గ్రీడి నల్పి రిపుసైన్యవిదారణశౌర్యధేని
పరతఁ జరించి యన్వయగోపాలిత మైనలనద్విభావరీ
పురమున కేగి యందుఁ బరిపూర్ణత నున్న పయోధానాభునిన్. 618
- వ. మఱియును. 619
- నీ. యాదోగణాధీశుఁ క డగుచుఁ బాతాళభువనపరిపాలుఁ డై క తనకు చున్న
వరుణునిఁ గనుంగొని క పరిహాసికోక్తుల, ని ట్లను విశ్వమం క దెన్నఁ గలుగు
నకలలోకై కపాలకులూగో నతిబలా, ధికుఁ డని జగము నుత్తింపఁ దగిన
శూరుండ విపుడు నీకపారుష మొప్పుంగఁ గనవరంగమున న న్నెదిరి చూడు
- తే. నీభుజావిక్రమంబును క బ్రాభవంబు
నడఁతు నని పల్కుటయు విని క యభివిభుండు
పగఱజయమును వృద్ధియు క బలము నాత్మ
బలముఁ దలపోసి దనుజుతో క బవరమునకు. 620
- క. సమయము గా దని తనచి, త్తమునం గలరోషవహ్నిఁ క దాలిమి యనుతో
యములం దగ నార్చుచు నుప, శమితోక్తులఁ బలికె దనుజసత్తముతోడన్.
- చ. మనమున శాంతిఁ బూని నియోమంబున సంగర ముజ్జగించి యో
మనయము నున్ననార మిపు క డాహవకేళిఁ జరింప రాదు నీ
ఘనభుజవిక్రమస్ఫురితకాథవిద్యుంభణమున్ జయింపఁ జా

- లిన ప్రతివీరు తెవ్వకును క లేకు ముకుందుడు దక్క నెక్కడన్. 622
- చ. గొనకొని యమ్మహాత్ముడు వికృంతపురంబున నున్నవాడు దా
సనిమొనఁ బెక్కుమాటు లభిక్షమాతల నోలి జయించి శక్తపం
పున సజినన్నవీరు డన క భూజనకోటి నుతింప విందు వే
చను మతఁ డిచ్చు నీకు నని క సర్వముఁ దీతెడు సంతిమిఁదటన్. 623
- ఉ. నిండకు నోర్చి యాజమొన క నిల్వంగ నోక వీఁగి పాటునీ
పందల వెంటఁబెట్ట మగ్గపంతమె సర్వశరణ్యుఁ డైనగో
విందుడు దీర్చు నీని వివేకవిహీన చనుగ నోపుదే
సందుల కేగు మాతఁ డమరరాసుల బోరి జయించు నిచ్చలున్. 624
- వ. అదియునుం గాక. 625
- క. పురుషాకృషిఁ బ్రతియుగమునఁ, బురుషోత్థముఁ డవతరించి క భూరిభూజావి
స్ఫురణా దుద్బవిశాటుల, హరించుచు నుండు మునిగఁగార్చితఁడన్. 626
- ఉ. కాపున నానిభూ గొడఁగి కయ్యము కయ్య మెఱుంగఁ జేసి ని
తోవరి నీభుజాబలమునొం పట్ మేళనిఁ గూలి సారమే
యావళి కాశ్రయఁ బొందు క వచ్చటి కప్పుడె నే గుఁ దేని నీ
చేవయు లాపు నేర్పినను క పెప్పంగ నేటికి మిఁదకార్యముల్. 627
- చ. అని ననినాండు నల్కి న నుకరాగ్రహ మెట్లి హరణ్యలోచనుం
డనయము మానసంబున భయం బొకయింతయు లేక సంగరా
వని నెదిరింతు నే డమరకవర్ధను దుష్టవిమర్దనుఁ జనా
ర్థును ననుచు వికృంతసంగరస్ఫుటసంచితమార్గవర్తి యై. 628
- క. చనుననసరమున నారద, మునివరు డెదు కేగుదెంచి క ముదము నిలిర్ప
దనుజేంద్ర యెందుఁ బోయెద, వని యడగిన నారదానకు క సతిఁ డిట్లనియెన్. 629
- చ. సరసిహిహోదరుం గొడఁగి క సంగర మే నొనరించి యిందిరా
వరుని ససంతకుఁ న్తుంచి సురికై నైరికులంబుల కెల్ల మోదవి
స్ఫురణ ఘటంపఁ జేయుటకుఁ క బూని వికృంతపురానువర్తి నై
యరిగెడి సన్న సమ్మనికులగ్రాహ దాసననాథు కిట్లనియెన్. 630
- చ. గురుభూజఁ డమ్మహాత్ముడు వికృంతపురంబున నేడు లేడు భూ
భరము వహింప నాదికటిభావముఁ దాల్చి రసాతలంబునం
దిరువుగ నున్నవా డచటి కేగఁగ నోపుదువేని నేగు మం
దరయఁగఁగల్గు నీకు నసుకరాంతకుతోడిరణం బవశ్యమున్. 631
- ఛహిరజ్యాతుఁడు యజ్ఞ వరాహం బగుహరి నెదిరించి పోయెట. —
- చ. అనవుడు దానవేంద్రుడు హస్తతాశనుకై వడి మండ్లి పద్మలో
చను నెదిరించువేడుకలు క సందడిగొల్ప ననల్పతేజఁ డై

- ఘనగడఁ గేల బూని త్రిజగన్భయదాకృతిఁ దాల్చి వ్రేల్చిడిం
జనియె రసాతలంబునకుఁ శ్రీ జండభుజాబలదర్ప మేర్పడన్. 632
- వ. చని జలమధ్యంబున. 633
- క. దివిజారి యెదురఁ గాంచెను, నవిరళదంష్ట్రాభిరాము శ్రీ నమరలలాముం
గువలయభరణోద్ధామున్, సవనమయ స్థబ్ధరోము శ్రీ జలదశ్యామున్. 634
- వ. అయ్యవసరంబున సూకరాకారుం డై నహరియు. 635
- క. వనజరుచినన్నిభము లగు, తనలోచనయుగళదీప్తి శ్రీ దనరఁ జదలాలో
కనముల దనుజాధీశుని, తనుకాంతి హరింపఁ జేసె శ్రీ దత్తణమాత్రన్. 636
- వ. మఱియు నమ్యాదివరాహం బవార్యశౌర్యంబున మాటు లేనివిహారంబునం
జరియించునట్టియెడ. 637
- సీ. తుద మొదళ్ల కుంజకృత్తునిసిపాఠఁగ మోరఁ, గులశైలములఁజమ్ముఁగొంతనడవు
బ్రహ్మాండభాండంబునఁగిలి చిల్లులువోవఁ, గొమ్ములఁ దాటించుఁ శ్రీ గొంతనడవు
జలధు లేడును బంకనంకులం బై యింక, భారముల మట్టాడుఁ శ్రీ గొంతనడవు
నుడురాజసూర్యుడునొక్క మూలకుఁ బోవఁ, గుఱుచనాలముద్రిష్టఁగొంతన
తే. గునియుఁ గుప్పించు లంఘించుఁ శ్రీ గొప్పరించు [డవు
నెగయు ధరఁ ద్రవ్వ బొటియఁగా శ్రీ నేవు మిగిలి
దాన వేంస్రనిగుండలు శ్రీ నల్లడిల్లఁ
బంది మెల్లన రణపరిస్పంది యగుచు. 638
- వ. మఱియును. 639
- క. కనుఁగవ నిష్పలు రాలఁగ, సునిశితదంష్ట్రాగ్రయతవసంధుంధుం డగుచుం
దన కెదురేతేరఁగ నీ, వనచర మేరీతి నిపుడు శ్రీ వనచర మయ్యెన్. 640
- క. అని యాశ్చర్యభయంబులు, దనమనమునఁ గొంగలింపఁ శ్రీ దనుజాధిపుఁ డి
ట్లనియెన్ భీకరసూకర, తను పొంది చరించుదనుజదర్పాపహుతోన్. 641
- క. ఘనసూకర మూఢాత్మిక, వనరుసానంభూతిదత్త శివరదానమునం
గనిసరసాతలగతిభావి, యనయంబును నాయధీన శ్రీ మై వర్తించున్. 642
- క. గొనకొని నీ వీధరణిం, గొని పోకుము విడుము కాక శ్రీ కొని యేఁగెద వేఁ
గొనియెద నీపాణిముఁ గై, కొను నావచనములు సలము శ్రీ కొన నేమిటికిన్. 643
- క. చూయావి వగుచు నిప్పుడు, నాయక యీపుడమిఁ జోరభావంబున నీ
వీయెడఁ గొని పోఁ జూతు నె, చూయతేభుజబలముచేత శ్రీ నడఁచక యనుచున్. 644
- సీ. అవిరళయోగమాఽయాబలంబునఁజేసి, యల్పపౌరుషమున శ్రీ సలహనిన్ను
సరి సంస్థాపించి శ్రీ యస్త్రత్సాహస్రార్భుత్వకులుల కెల్లను మోని శ్రీ మొలయఁజేయఁ
జెలు నేడి మగ్ధదాశోశ్లఱుడ వగునిన్ను, గనుఁగొని దేవతాగణము లెల్ల

నీర్మాలు లై చాల నే నశించెద రన్న, విని యజ్ఞ పోత్రి యై వెలయుచున్న
తే. పారి సరోజాతథవముఖామరుల కెల్ల, వచ్చుదురవన కాత్మలో నంత నొంది
నిశితదంత్రాగ్ర¹లనిత యై నెగడుధరణి, దేవితో నోప్ప నాదేవదేవుడంత.

క. సురరిపువాక్యాంకుశముల, గురుకుపితస్వాంతః డగుచు న గొమరారె వసుం
ధరతోడ భీతి నొందిన, కరిణిం గలకరికులేన్ద్రకరణిం బెలుచన్. 646

తే. నిశితనితదంతిరోచులు న నింగి బర్వ, గంధి నెడలి భయంకరాకారలీల
నరుగుభీషణమఖవరాహవతార, మొసరఁ దాల్చినపన్నలోచనునివెనుక. 647

క. కరివెనుకఁ దగులునక్రము, కరణిం జని దైత్యవిభుఁడు న గదిసి యిటు లనున్
దురితపయోనిధితరికిం, గిరికిఁ ఖరనిళితమేనుగిరికిఁ పారికిన్. 648

క. నిందకు గోయక లజ్జం, జెందక వంచనను రణము న సేసి జయంబుం
బొందెన నని తలఁచుచు నిటు, పందగతిగి గొలు బంటునంతమె నీకున్. 649

వ. అని యాక్షేపించినం బుండరీకాక్షుండు గోప్యస్థిపితమాసనుం డై. 650

క. తోయములమీఁద భూమి న, నాయూసతి నిల్చి దాని న కాధారముగాఁ
గోయజనాభుఁడు దనబల, మాయతమతిఁ బెట్టి సురలు న హర్షము వొందన్.

తే. కుసుమములనృప్తి బోగినఁ న గుసినె నంత
విభవ మొప్పార దేవదాంతుభులు మొరసె
గడఁక వీ తొగచె గంధర్వగౌసరివము
సందితము లయ్యె నప్పరోగనర్తసములు. 652

వ. అయ్యవసరంబున నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తిధరుం డై నకమలలోచనుండు గనక
కుండల కేయూర్గై వేయకటకాంగుళీయకభూషణోచులు నింగి బర్వ సమర
సన్నధుం డై. 653

చ. ఘనగడఁ గేలఁ బూని మణితాచసనవ్యచిత్రవర్మ మిం
పొసరగఁ దాల్చి దానవనియుక్తదురుక్తినిశాలాణముల్
దనఘనమర్మముల్ గలవ న దానవహంత నితాంతశౌర్యుం డై
కనలుచు వచ్చునద్దనుజుఁ న గన్గొని గోపవిభీషణాకృతిన్. 654

వ. ఇట్లనియె. 655

మ. వినరా యోరి యమంగళాచరణ యుద్వృత్తిఁ సనున్ నీమది
న్ననయంబున్ వనగోచరం బగుమృగం న బంచుం దలం తొర నే
నెనయన్ వన్యమృగంబ యాదు బలిమి న న్నేతెంచునీబోటియీ
శునకశ్రేణి వధింతు నే డనిమొసం న జోఁ గొర్చి వ ర్చించినన్. 656

క. బలిమి గలదేని నాతోఁ, గలనను నెదిలించి పోరిఁ న గడఁగుము నీగో

1 కోరకవసితధరణి. 2 'వరబలయుత జల సరగణ, సరిపిదాకులవినోలభావముతో వం, గురిచాల
భిలసించిన, కరిణిం గల' వ్రా. ప్ర. క. మదిఁదలఁచిటు.

- దుక్కులు నేడు దీర్ఘ సూరక, తలపోయ వికతనంబు క నగదు దురాత్మా. 657
- చ. విను మది గాక సంగరవివేకవిశారదు లైనయట్టిన
జ్ఞసములు మృత్యుపాశములఁ క జాల నిబద్ధులు సయ్య నీవతే
గొనకొని గూత్యసంస్తుతలకుఁ ముద మంద రి డేల యీవిక
తనములు బంతుపంతములె క దైత్యకులాధమ యెన్ని చూడఁగన్. 658
- మ. ధృతిఁ బాతాళమునందు నీ వనెడిసంగదీప్తాగ్రనిత్యేప మే
నతిదర్పంబునఁ గొందుఁ జూడు మిదె డేనారాతి న న్నెన్నె యా
గతలజ్ఞుఁ డన దాఁగి యుండి రణముం క గావించు యుష్మద్గదా
వితతద్రావితుఁ డిన్న న న్నెదురుమా క వే తీర్తు నీకోరికల్. 659
- ఉ. ఎన్నఁ బదాతియూఢముల కెల్ల విభుండవు పోలుబంటు వై
నన్ను రక్షార్థి నేఁ డెదిరినెన్ భవగీయబలంబు నాయువు
మిన్నక కొందుఁ జూడు మిది క మేరఁగ మేదిని వీరిదైత్యమై
నన్నెకు నెక్కఁ జేసెద సకలసర్వాధాక్రమవిక్రమంబునన్. 660
- చ. సను నెదురంగఁ జాలిసఘనం బగుశౌర్యము ధైర్యమున్ బలం
బును గలవేని నిప్పు రణభూమిని నీహంబు లైననారికం
గనుఁగవ బాష్పపూరములు క గ్రమ్మఁగి మాన్పఁగ నొప్పుదేనిఁ జ
య్యసఁ జసఁ బొమ్మ దానినకుఁలాధమ యూరక రజ్జు పురికిన్. 661
- క. సను నిట సుసాహిచన, సని పలికితి నంతినాఁడ కి చానువు నికున్
నన లైనచుట్టములఁ బొడిగని రా యుమునిపురికఁ గాపుర మనుగన్. 662
- మ. అని యిబ్బంగి సకలహాత్ముఁడు హరఃకృత్యున్ విడింబించి న
ల్కినహాసాక్తుల కుల్కి నోషమన సంగీభూతచేతెన్కు ఁ డై
కనుఁగ్రేవన్ మిడుగుల్లు సాలఁ బొడిమంగఁగఁ గిన్నమై నోరకఁ ద్రా
క్కినకృష్ణారగరాజమాడ్కి మదిలో క గీడ్పుటు వాటిల్లఁగన్. 663
- క. చలితేంద్రియుఁ డై నిట్టూర్పులు నిగిడించుచును బొమలు క ముడివడ గోపా
కులమానసుఁ డై గదఁ గొని, జలజాత్యుని కెదురునడచ క సాహస మొప్పన్. 664
- వ. అత్తటి హరిత్యాత్యుం డతిభయంక రాకాసుం డై. 665
- మ. గడి నారించి మదాసు వేగన్ముడు సమగ్రక్రౌఢుఁ డై మాధవుం
గుదియన్ వేసిన వేటి యైకొనక రక్షోహంత శౌర్యోన్నతిన్
గద కెల్ల ధరియించి దానిఁ దునుకల్ క గావించినం దైత్యుఁ డు
స్మదుఁ డై యొందుగదన్ రమావిభుని భీమస్రక్తియన్ వేసినన్. 666
- చ. అది దనుఁ దాఁక కుండ దనుఁజారి గదారణకోవిదక్రియా
స్పదకరలాఘువక్రమముఁ క బైకొని చూపి విరోధిపేరుం
బడయతి వేయ వాడు వివశాకులభావము నొంది యంతలో

మదిఁ దెలి వొందివేసె రిపుమానవిమర్దను నాజనార్దనున్. 667

5. ఇట్లు దలపడి యన్యోన్యజయకాంక్షల నితరేతరతుంగతరంగతాడితంబు లగు
దక్షిణోత్తరసముద్రంబులకొన్రంబునఁ బరస్పరశుండానడఘట్టితమదాంధగంధ
సింధురయుగంబుచంగంబున గోషభీషణాటోపంబులఁ దలపడుబెబ్బులులగబ్బున
నతివర్పాతిరేకంబున నెదిర్చి టంకెలు వైచుమనవృషభంబులరభనంబున సన
హ్యసింహపరాక్రమంబున విక్రమించి పోరునెడ హిరణ్యాక్షుండు సవ్యమండల
భ్రమణంబునఁ బరివేష్టించినఁ బుండరీకాక్షుండు దక్షిణమండలభ్రమణంబు
నం దిరిగి వివక్షువక్షం బతనిసంకాశం బగుగదానండంబునం బగిల్చిన నాడు
దెప్పితి దెలివొంది లేచి ననుజపరిపంథిఫాలంబు నొప్పించె సప్పు డమ్మేటిపీనులు
శోణితసిక్తాంగులై పుష్పితాశోకంబులం బుండుంచుచుం బాయుచు డాయుచు
వ్రేయుచు రోయుచు కొండ పులకధరంబు లాఘాగ్నిఁజూచుచు దెరస్కారపరి
హోహోక్తుల నిచ్చుచు బోలెనమయంబున సమ్మహాబలులనమరంబుఁ జూచు
వేడ్కు బన్ధనంధపుండు నిజలమునీం ప్రసిద్ధ సాధ్యదేవగణంబులతోడఁ జనుదెంచి
ధరిత్రీనిమిత్తంబున సమరనరునితోడం బోరుయజ్ఞవరాహున కిట్లనియె. 668

6. అంచితదివ్యమూర్తి పరమాత్మక యీకలుషాక్షుఁడైనన
క్రంచరుఁ డస్త్రదీయవనగర్వమునన్ భువనంబు లెల్లఁ గా
రించు మనించి యుట్టివిపరీతిచరిత్రనిఁ ద్రుంప కిట్లుపే
క్షించుట గాను వీని బలికీర్యు వసుంధరకున్ శుభం బగున్. 669

7. బాలుఁడు గంఠమున నుగ్ర. న్యాయము ధరియించి యాడునవమపున రక్షః
పాలునిఁ ద్రుంపక యూరక, పాలార్పుట నీతిఁగూఁ శుభప్రదం గాంకన్. 670

8. అదియునుం గాక. 671

9. అనఘా యాయభిజన్మహార్యమున దేవ రాతి మర్రింపవే
ననయంబున్ మఱి దైత్యవేళి యగుసంధ్యాకాల మే పొందినన్
ఘనమాఁచూబలశాలి ధనునడనుజున్ ఓ ఖండింపఁగా రాదు గా
వున నీవేళన త్రుంపు నజ్ఞనహితస్యాన్యోగరక్తుండ వై. 672

10. అని సరసిజగద్బంధు వ, ల్లి నవచనము లర్థి విని నిశ్చలంపులు గుంపుల్
గొని చూడ నస్మితానన, వనజము నెలువొంద సమరవరు కభిముఖుఁడై. 673

11. పుండరీకాక్షుఁ డయ్యును ఓ భూరిగోష, నిరతిఁ దగుణాచూడాంభోజ నేత్రుఁ డగుచు
ఘనగదానండ మెత్తి రాక్షసునిహనువు, నుగ్రగతి మొత్తై వాడునుగోసరించె.

12. పరువడి దితిపుతుఁ డతిభీ, కరగడఁ జే బూని చిత్రగతులను బన్మో
దరు జూసి చేతిగడ సా, గరమునఁ బడ నడిచె బాహుగర్వ మెలర్పన్. 675

13. అంత. 676

14. హరి నిరాయఁడుఁడైన సుకారె సమర, ధర్మమాత్మను దలఁచియుద్ధంబుఁ దక్కి

నిలిచి చూచుచు నుండెను శనింగి యమర, వరులహాహారవంబుల శభరిత మయ్యె.

క. సరసిజనేత్రుడు దనుజే, శ్వరుసంగరధర్మమునకు శ సమధికశౌర్య
స్ఫురణకుఁ దనచిత్తంబునఁ, గర మాశ్వర్యంబు నొంది శ కడఁక దలిర్పన్. 678

మ. కుతలోద్ధర్త మనంబునం దలఁచె రక్షిరాడ్వధార్థంబుగా
దితిసంతానకులాటవీమహితసంఘదీప్తప్రభాశుక్రముక్
సతతోద్యజ్యశబ్దసన్ముఖరభాస్వచ్ఛక్రముక్ సంతతా
శ్రీతనిర్వక్రముఁ బాలితప్రకటధాత్రీచక్రముం జక్రమున్. 679

వ. అదియునుం బ్రచండమార్తాండమండలప్రభాపటలచటులవిద్యోతమానంబును
బటునటజ్జ్వలికాపాస్తమస్తకుటిలారాతిబలాఖర్షమ్రావరబాహాగర్వాంధకారం
బును సనహ్యకహకహనినదాధరీకృతసాగరఘోషంబును సకలదేవతాగణ
జేగీయమానంబును సనంతతేజోవిరాజితంబును నిజప్రభాపటలపూరితబ్రహ్మాండ
కటాహంబును నై రయంబునం జనుదెంచి దనుజారిదక్షిణకరసరోజంబు సలంక
రించిన నాశుభాంగుండు రథాంగపాణి యై దివంబున సమరగణంబులు జయ
జయశబ్దంబులు వలుక ససురవిభున కెదురు గా నడచిన. 680

క. పొడగని దనుజుడు పెదవులు, దడుపుచుఁ బొలివోనిబంటుతనమున బీరం
బుడుగక భీషణగదఁ గొని, యడిచెన్ మఖమయవరాహు సమితోత్సాహున్.

క. త్రిదశారి దన్ను వ్రేసిన, గదఁ బడమునఁ బోవఁ దన్ని శ కమలాక్షుండు పెం
పొడవఁగ మనమున మోదము, గదురఁగ లేనగవు వదనకమలముఁ బొందువన్.

వ. ఇవిధంబున గదఁ బోవఁ దన్ని యసురవిభునితో నిట్లనియె. 683

చ. ఘనగదఁ కేలఁ బూని భుజగర్వ మెలర్పఁగ నన్ను సంగరా
వని నెదిరింతు రార యనినారణ దైత్యకులేశ్వరాధమా
యనవుడు వాడు శనుబ్ధి గద శ నంబుజనాభుని వ్రేసె వ్రేసినం
దనుజవిభేది వట్టికొనఁ శ దామ్యుడహింస్తుని బట్టుకై వడిన్. 684

క. దితిజుడు దనబల మస్త్రతిహతతేజం డగుసరోరుహాక్షునిశౌర్య
న్నతిమీఁదఁ బెట్ట కుండుట, మతి నెఱిగియుఁ జెనఁగ దురభిమానముసేర్పిన్.

వ. అంత. 686

సీ. కాలానలజ్వలజ్వాలావిఘోలక, రాశి మై పెంపొందుశూల మంది
సురవైరి యజ్ఞసూక్తరహాపథరుడైన, వనజనాభునిమీఁద శ వైవ నదియు
సద్విజ్ఞోతముమీఁదఁ శ జలత గావించు, సభిచారకర్పంబునట్ల బెండు
పడి పటతేఱ గని శ పన్నోదరుండు దానిఁ, జక్రధారాహతిఁ శ జండవిక్ర
తే. మమున నడుమన నడిఁ ద్రుంచెనమరభర్త, మహితదంభోళిచే గరుత్మంతుపక్ష
మతిరయంబునఁద్రుంచినగతిఁ జెలంగి, సురలు మోదింప నసురులు శ సొంపుడింప.

- వ. అయ్యవనరంబున నయ్యసుర దనశూలంబు చక్రంబుచేతి నిహతం బగుటం గని.
 క. దితిజుడు రోహద్యతుఁడై, యశినిష్ఠురముష్టి బొడిచె ఓ హరి నాల్గోకో
 న్నతుఁ డొప్పు గుసుమమాలా, హతి దిగ్విజరాజుబోలె ఓ నతిదర్పితుఁడై. 689
- మ. హరిమీఁదఁ దితిసంధవుండు ఘనమాఁగొనోస్థు వుట్టించింక
 ధరణీచక్రము భూరిపాంసుపటలధ్వారాతింబునం గొప్ప
 కరపాషాణపురీషమూత్రఘనదుర్ద్రంధాసిర క్షునియిల్
 గురిసెన్ మేఘము లభివీక్షిని మహాక్షోభ క్రియాఁగల ము. 690
- న. మఱియును. 691
- చ. తవిలి విముక్తకేశరిధాసము లుగ్రకరాశిసంతతా
 లువులును రక్తకోచనములుం గలభూతిపిశాచఘాతినీ
 నివహము లంతరిక్షమున ఓ నిల్చి నిజాయధపాములై మహా
 రివము గ యత్తుడైత్యచక్షుఁగిం గబలంబులఁ గూడి ణోచిమనన్. 692
- వ. అంత. 693
- క. శ్రీనివసపాదుం డగునా, బిసగుహనేస్తుండు లోకభీకర మగునా
 యసురాధిపు మాచూవిసి, నసనకనింజై నశస్త్రరౌజముఁ బనుసన్. 694
- క. ఆచక్రభానుదీప్తభ, రాచక్రమునందు నిండి ఓ నియమున నమ్మా
 యాచక్రము నడఁగించెను, సిచక్రముఁడై నాచూమినిదానెమనెన్. 695
- వ. అంత నిక్కడ. 696
- క. నిని దనవిధనాక్యంబుల, గతి వచ్చున యనుచుఁ గలఁడు ఓ గాఁ జన్నులలో
 శితధార బూలిక రక్షి, పతి యగుకనకాక్షులనభిషము పోషన్. 697
- వ. అయ్యవనరంబున నసురవిభుండు దనచేసినమా గూతెంబులు గృతఘ్నచక్రం
 గావించినయుపకాంబులుంబోలె హరిమీఁదఁ బని సేయక విగలంబు లయినం
 బొలివోననిబంగుతెనంబునఁ బుండరీకాక్షుం జేరిం జనుడంచి బాహుయగళంబు
 సాచి ఘోచి విడిచి రత్నవైరివక్షంబుఁ బీడించిన నయ్యగోపీజుండు దస్పిం
 చుకొని తలంగిసం జలంగి దైత్యుండు నిష్ఠురం బగుముష్టి బొడిచిన నసురాంత
 కుండు మిసిమింతుండు గాక గోషభీషణాకారంబున నాసవుండు వృత్రాసురం డగ
 టార్చినచండంబున వక్ర వజ్రసన్నిధిం బగునటచేతఁ 1 గజకుటసురకటితటంబుఁ
 జులగతి వ్రేసిన (నాహిరణ్యాత్తుండు దిర్ఘిరం దిరిగి యుదస్థానోచనుం డై సోలి
 యెట్టకేలకు నెదురు నిలువంబడ నంత.) 698
- క. దిలి చెడి లోబడె దైత్యుండు, సటికిన్ కంప్తావిభిన్న శైవ్రమహార
 న్సటికిన్ ఖరఖరపుటికిం, గటితటహతకమలజాండోఘటికిం గిటికిన్. 699
- వ. ఇట్లు లోబడిన. 700

- మ. 1 దివి నింద్రాదులు సంతసింప హరి మొత్తైం గర్జమూలంబునం
బవినంకాశకతోరహస్తమున శుంభల్లీల మై దాన దా
చవలోకేశుఁ మదస్సనేత్రుఁ డగుచు క నైవ్యంబు నాటిల్లఁ గా
భువిమీఁడన్ నడిఁ గూలె మానుతిహతోన్మూలావనీజాకృతిన్. 701
- క. బుడబుడ నెట్టుగు గ్రక్కుచు, వెడహుము దాల్చి స్తుప్తు క వెలి కుటుక నిలం
బడి పండ్లు గీచుకొనుచును, విడిచె బ్రాణములు వైత్యవీరుం డంతన్. 702
- తే. పశినననుజేశ్వరునిఁ జూచి క పద్మసంభ, నాదిదివిజులు వెఱఁ గంది క రాత్మలందు
నితఁడు పొందుట యెల్లొక్కోయియవన, నవితలంచుచు మఱియు నిట్లనెరి వగున.
- మ. వరయోగింపులు యోగమార్గముల నేనెప్పనిన్ మనోపేక్ష ను
స్థిరతే లింగశరీరభంగముచక్కై క చింతించు రావంకజో
దరుపాశ్యాహుఁడ నన్తుఖంబురుహమున్ క నర్పించుచు జచ్చెడు
ర్భరితోత్తంసుఁడు దైత్యవల్లభనిసోపాభాగ్యంబు నా నెట్టికో. 704
- చ. సమమహి వీరు దైత్యకులకాననుపారిషదుల్ మునిండ్రి
పమున నికృష్టజన్మమునం క బైకొని పుట్టియు నేను విష్ణుచే
సమయుటఁజేసి మీఁగ సగుఁజన్మమునన్ బలజాక్షునిత్యనా
సమున ననితు కెన్నటికిం క జూపును బుట్టువు లేవు వీరికిన్. 705
- క. అని వెఱఁగండుచుఁ ద్రిసవన, తిను పరిగినయట్టివిక నకామరసాత్మ
న్నవిమిషమునియోగిజని, ననఁడున్ దనుచుకొనిన హర్యక్షున్. 706
- వ. కనుంగొని. 707
- చ. ననజడభాషి యీజగతివారిలమర్మము లీ వెఱింగి యీ
సునం బగఁ బట్టునీదివిజనమానెనుఁ జువితీ గాన మింక శో
భన మగు నుండు హస్తములు క ఫలములం గది గుంచి యందఱున్
వినమితు లె నుతించిరి వికేకవిభాలుని బుణ్యశీలునిన్. 708
- వ. అంతి. 709
- చ. సవనవరాహాదుల సురకాత్రపుం పురిచినమీఁడ భారతీ
ధనముఖదేవతామునిక సంగము నిన్ను నుతించునట్టిసం
స్తవమున కాత్మిగోనం బ్రమోదంబునం బొంది సమగ్రమంగళో
త్సవము దల్చి పండ్లఁ బ్రసాదవిరోకన మొప్పె జూచుచున్. 710
- చ. అరిగె వికుంభధామమున కి కమ్మహితోత్సవసూచకంబు గా
మొరసె సుపర్వదుందుభు లకమోఘము లై ధరణీతలంబునం

1 'దివి నింద్రాదులు సంతసింప హరి యుత్తరేకం బనేకంబుగాఁ, బవినంకాశకతోరహస్తమున శుంభల్లీల మై వ్రేచు దానవ'—వ్రాతప్రతులు. 2 తోదాత్తుఁడు. 3 యీభాగ్యంబు.

గురిసె బ్రహ్మసృష్టి శిఖికండము లెల్లడె దేజరిల్లె భా
స్మరశశిమండలంబులు నిజమ్యునితో వెలుగొందె నత్తెన్. 711

క. అని యీపుణ్యచరిత్రము, వసంహసంభవుడు త్రిదివ్రవాసులకుం జె
ప్పినయది మైత్రేయుడు విని, నున కేఱగించినవిధంబు గ్రూఢము గాంగన్.

క. శుకయోగి పరీక్షితున, కకుటిలమతి నెఱుంగఁ జెప్పి గెనెన సూతుడు శౌ
సకముఖ్యులైనమునినరులకుం దలియంగఁ జెప్ప మఱియు గాలన మొప్పన్.

ఎ. ఇవిధంబున మైత్రేయుడు నెప్పిన విని వినుచుడు సంతసిల్లె నని. 714

క. అనఘం బగునీచరితము, వినిసె లోక చరలభిఁచు గె విశ్రుశక్తిన్
వసజోగిసంపదక్షుణు, మునుకొని ముహుఁరిమిసౌఖ్యములు జనములకున్.

ఎ. అని చెప్పి వెండియు ముహుఁడు ముహులు కట్టనియె నెట్లు పరీక్షింప కేంద్రండు
శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని ముసందాహి హిరణ్యాక్షునిధాసంతరంబున ఎనుం
ధర సమస్థితిం బొందినవిధంబును స్వాయంభువనునువు బుట్టించినయనంతరిం
బున విరించి తిర్విత్రాపజంబోన్మృష్టినిబొత్తంబు లైనవార్యంబు లెన్నె సృజించె
మహాభగవతోత్తముం డగునవిమరుండు గృష్ణుని కపకారింబు నలంచిన సా
నర్తను లగుధృతిరాష్ట్రపుత్రులం బొని జనకుం డగుకృష్ణద్రౌపదయనునకు
సముం డగుచుఁ జనమనోనాక్కాయకిర్మింబులు గృష్ణునిచే చెల్చి భాగవతజ
నోరాసకుం డై పుణ్యతీర్థ సేనాసమాలభయశోవిగితకల్మషుం డగుచు మైత్రేయ
మహాముని నేనున్నెత్తుంబు లడిగె నవి యెల్లం డలియ నానది వృనిన రాజేం
ద్రునకు శుకయోగీంద్రుం కీ ట్లనియె. 716

సీ. విమానాత్ముం డైనయగ్నిమరుండు మైత్రేయ, మునివరుఁ జూచి బ్రాహ్మణ్యంబు దీక్షించి
జతురాత్మ సకలస్రజాపతి యైసట్టి, జలజగన్ముండు స్రజానగ్రమందు
మును స్రజాపతులను గె బుట్టించి వెండియు, జత్తమం దేమి సృజింపఁ దలంచె
మును సృజించినయట్టిమును లమ్మరీచ్యాన, లబ్ధజనాదేశ గమాత్మ నిలిపె

తే. యర్థి నెట్లు సృజించిరియఖలజగము, మెఱుసె మఱివాని భార్యాసమేతులగుచు
నేమి సృజించిరి రది గాక గ్రామినులను, బాసిగోమిసృజించి రాభద్రయశులు.

క. అందఱుం నమలో నై క్యము, జందనచో నేమి దగ సృజించిరి కరుణా
కండలితహృదయ యిన్నియ, బొందుగ నెఱిగింపు మయ్య గె బుధనుతి నాకున్.

— శుకయోగి శుభంబుం దివస్సుయొక్కోదోవతాగణసృష్టి చలపుట. —

సీ. అనిన ముసంద్రం డీకట్లనియ జీవాదృష్ట, పరుండు మాయాయ క్త్రపుహవహుండు
గాలాత్మకుండు ననుకారణంబున నిర్వి, కారుం డై నట్టిజగన్నివానుఁ
డాది జాతయోభా గె డయ్యె సన్నేహి, లనను గుణాశ్రియంబును జనించె
నాగుణాశ్రియమునం గె డయ్యె మహాత్మత్వ, మది రజోగణాపేతం గె నైన దాని

తే. యం దహంకార మొగిం ద్రిగుణాత్మకమునఁ

బొడమె మఱి దానివలనఁ బ్రభూత మయ్యెఁ

బంచతన్నాత్రి లందు సంభవము నొంద

భూతపంచక మీసృష్టిపేతు వగుచు.

719

వ. అవియును దమలోనఁ బ్రత్యేకంబ భవననిర్మాణకర్మంబునకు సమర్థంబులు గాక
యన్నింటినంఘాతంబునఁ బాంచభౌతికం బైన సహిర్మానాండాంబు సృజయించె
నదియును జలంతిర్వర్షియై వృద్ధి బొందు చుండె నందు.

720

సీ. నారాయణాఖ్య నున్నతి నొప్పుబ్రహ్మాంబు, సాహస్రదవ్యవర్తింబు బోలి
వహించి యుండె నావాసుదేవునినాభి, యందు సహస్రసూర్యప్రదీప్తి
దనరుచు సకలశ్రేణినికాయయుత మగు, పంకజాతంబు సంభవము నొందె
బరంగంగ నందులో భగవదధిష్ఠితం, డై స్వరా ట్టగుచతుర్రాసనుండు

తే. జనన మందెను దత్తవ్యక్తసంభవుండు, నామరూపగుణాదిసంజ్ఞానమేతుఁ
డగుచు నిర్మాణ మొనరించెనఖిలజగము, ననజజుండు నిజచ్ఛాయనలన మఱియు.

సీ. తామిప్రమునుసంభతామిప్రమునుగమ, మునుమోహ సముమహామోహనంబు
ననుపంచమోహహూహాత్తిక మైసయ, విద్యు బుట్టించి యవ్వేధఁ దనకు
నది తమోమయదేహా మని మది గోసి తి. త్తినువు విసర్జించె భాతృముక్త
దేహంబు సతతక్షుత్తృష్టల కానాన, మును రాత్రిమయము నయ్యెను దలంప

తే. నందులో యక్షరక్షస్సులన జనింప, వారికప్పుడు ట్టుత్తిమిల్ సవలల గొండ
తాచతుర్ముఖ భక్షింత సమిరి కొండ, జతని రక్షింతి మని తగ నాడి రంత.

వ. ఇట్లు వలుకుచు భక్షించువార లయి భాతసన్నిధికి జనిన నతండు భయవిహ్వ
లుండై నేను మీజనకుండను మీరలు మత్తుత్పలరు నన్ను హింసింపకుం
డనుచు మా మాజక్షత రక్షత యనుశబ్దంబులు వలుకు దన్నిమిత్తంబున వార
లకుం గ్రమంబున యక్షరక్షోనామంబులు ఏకటంబు లయ్యె వెండియుం బ్రభా
విభాసితం బైనయొక్క కాయంబు ధరియించి సత్త్వగుణగరిష్ఠులుం బ్రభావం
తులు సగుసుపద్మలం బ్రముఖులం గా సృజయించి తత్ప్రభామయగాత్రవిసర్జనం
బు సేసిన నది యహోరూపం బై దేవతాళిక నాశ్రయం బయ్యె మఱియు జఘ
నంబువలన నతిలోలుపు లైనయసురలం బుట్టింప వార (లతికాముకు లగుటంజేసి
య)య్యజుని జేరి మిఘనకర్తం బపేక్షించిన విరించి నగుచు నిర్లజ్జలయినయను
చులు దనవెంటం దగులం బజచి ప్రపన్నార్తిహరుండును భక్తజనానురూపనం
దర్శనుండును నైననారాయణుం జేరి తత్పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి యుట్లనియె.

క. రక్షింపుము రక్షింపు ము, పేక్షింపక వినుతనిఖిలభృందారక వి

శ్వక్షేమంకరి విను మిటు, పక్షిత నీయూజ్ఞ నేను సదల నిడి నరసన్.

724

తే. ఉప్రజాసృష్టికల్పనం స జే నొనర్ప, నందు బాపాత్తు లైనయాయసురు లిపుడు

నను రమింపంగ నాయ వచ్చిన గలంగి, యిటుకు వచ్చితి నను గావు క్షిప్తచరిత.
 వ. అదియును గాక లోకంబువారలకుం ద్లశంబు లొనరింపం ద్లశంబునం బొందిన
 వారలక్షేతంబు లపనయింపను నీవ కాక (యితరులు గలరే) యని స్తుతియించిన
 బద్మజకార్పణ్యం బెటుంగ నవధరించి వివిక్తాధ్యాత్మసర్వముం డగుచు గమలనం
 భవ భవన్మోరతనుత్యాగంబు నేయు మని యానతిచ్చిన నతండు నట్లు చేసె నంత
 నదియును. 726

సీ. నవ్యకాంచనరణ్యస్మగ్ధాపురం వ, విలసితిచా గారవింజయగళ
 కాంచీకలాపసంక్రలితదుకూలవ, ప్రస్ఫారపులిననితంబబింబ
 రాజితానోన్మయకర్కశపీనకరికుంభ, పృథుకుచభారకంఠపితవలగ్న
 మదిరారసాస్వానమదవిఘ్నాతిచారు, సితనవవికచరాజీవనయన
 తే. యపరపక్షాష్టమిశాశాంకాభనిటల, మనవనలికులనచిగోపమానచికుర
 లలితచంపకకుసుమవిలాసనాన, హాసలీలావలోకన యబ్జపాణి. 727

క. అనఁ గగి సంధ్యాకూటం, బున లలనారత్న మపుడు క పుట్టిన దానిం
 గనుఁగొని దానపులుఁగూ, హాస మొగిఁ గావించి పలిక క రంజఱుఁడ మహోన్.

క. ఈసౌకుమార్య మీవయ, సీసాందర్యక్రమంబు క నీదైర్యంబు
 న్నీసాభాగ్యవిశేషము, నేనతులకుఁ గలదు చూడ కనిది చిత్రి మగున్. 729

చ. అని వెఱుఁ గంది యుద్ధనుజ క లంఠలు నిట్లని రీతిలోదరిం
 గని మన మంతనుండియును క గాముకవృత్తి జరించు చుండఁగా
 మనయెడ దీనిచి త్తమున క మక్కువ లేమికి నేమిహేతువో
 యని బహుభంగులం బలిక క రాష్ట్రమదాకృతి యైనసంధ్యతోన్. 730

చ. ఇట్లనిరి. 731

క. ఒకదళీస్తంభోరువ, హకుల మేజాడదాన క నెవ్వరిసుతి వి
 క్లేకాంతంబున నిచ్చట, నేకారణమున జరించె క దఱిఁగింపు తిగన్. 732

క. భవదీయచారురూప, ప్రవిణలసత్పితృభూమి క డగుమోహమునం
 డవిలినదుర్భరలను మము, గవయపు పుష్పాస్త్ర కాధ క ఘన మయ్యెఁ గదే. 734

వ. అని యంతి.

సీ. గురుకుచభారసంక్రుచితావలగ్నంబు, దనరారునాకాశతలము గాఁగ
 లలితపల్లవపాణిశలమున జె న్నొందు, చెండు పతత్పరింగుండు గాఁగ
 సలలితనీలపేళలపృథుధమ్మిల్ల, బంధంబు ఘనతమఃప్రపలలి గాఁగ
 బ్రవిమలతర కాంతిభావవిలోకన, జాలంబు దారకానమితి గాఁగ

తే. గడఁగి మైపురతి సాంధ్యరాగంబు గాఁగ
 సంగనాకృతి నొప్పనంధ్యావధూటి

1 సాబజు నీవిశేషము. 2 మఱియుఁ డదీయసాందర్యం బుగ్గడింప నలవి కాక చింతించుచు.

గదిసి మనముల మోహంబు క గడలుకోనగ

ననురు లండలుఁ గూడి యు క ట్లనిరి మఱియు.

735

క. వెలయఁగఁ బద్మం బేక, స్థలమున నే యొప్పుఁ గాని క త్వత్పదపద్మం

బిల బహుగతుల న నేక, స్థలములఁ దనరానుఁ గాదె క తరుణాబ్జముఖి.

736

క. అని దనుజులు దమమనముల, ననురాగము లుప్పుటిల్ల క సందలు నాసం

ధ్యను బట్టికొనిరి వనజా, ననుఁ డప్పుడు హృదయమందు క సంతస మందెన్.

క. సరసిజగ్ధవుఁ డయ్యెడఁ గని, కరి మాఘాగ్నిగింప నపుడు క గంధర్వులు న

స్మరనలుఁ బుట్టిరి ధాతయుఁ. బగునడి నాళ్ళి యతనువుఁ క బొసెన నదియన్.

738

ప. చంద్రికారూపంబైనఁ దద్దాత్రంబు (విశ్వావసుపురోగము లగు) గంధర్వాస్సరో

గణంబులు కైకొనిరి వెండియుం గమలగర్భండు దండోన్మాదజ్వంభికానిద్రా

రూపం బైనశరీరంబు దాల్చి పిశాచగుహ్యకస్థిభూతగణంబులం బుట్టించిన

వారలు దిగంబరులు ముక్తకేశులు ననునం జూచి ధాత బోచనంబులు ముకు

ళించి తద్దాత్రంబు విసర్జనంబు గావించిన నది వారలు కైకొనిరి వెండియు

నజండు దన్ను నన్ననంతనిఁ గాఁ జింతించి యదృశ్యదేహులం డగుచుం బితృ

సాధ్యగణంబులం బుట్టించిన వారలు దమ్ముఁ బుట్టించినయదృశ్యశరీరంబునకుం

గార్యం బగుదేవభాగంబుఁ కైకొనినం దత్కారణంబునం బితృసాధ్యగణంబుల

నుద్దేశించి శాస్త్రంబుల హవ్యకవ్యంబు లాచరింతురు మఱియును.

739

నీ. సజ్జనస్తుత విను క చతురతఁ బంకజా, ననుఁడు దిరోధానశి క్తివలన

సరసిగ్ధవిబుధకిన్నగులను బుట్టించి, తవిలి వారికిఁ దిరోధాననామ

ధేయ మైనట్టియాదేహంబు నిచ్చెను, వెండియు భారతీవిభుఁడు నిసకుఁ

బ్రతిబింబ మగుశరీరమునఁ గిన్నరులఁ గిం, పుగుఘలఁ బుట్టించె క బూని వారు

తే. ధాన్యాప్రతిబింబదేహముల్ క దాల్చివరున, నిధటిక్లలు గననూడి క యంపులొదవ

బ్రహ్మర మైనగీతిముల్ క వాడు చుండి, రంతఁ బంకజసంభవుఁ క డాత్మలోన.

క. తనసృష్టి వృద్ధి లేమికిఁ, గనలుచు శయనించి చింతఁ క గరచరణాదుల్

గొనకొని కదలించఁగ రా, లినరోమము లుగ్రకుండోలిస్తజ మయ్యెన్.

741

క. వనజజుఁడు దన్నుఁ గృతికృత్యునిఁ గా భావించి యాత్మఁ క దుష్టి వహించె

మనమున నిఖిలజగత్పా, నను లగుమనులం ద్రిలోకకనరుల సృజించెన్.

742

నీ. పుట్టించి వారికిఁ క బురుషరూపం బైన, తనదేహ మిచ్చినఁ క దగిలి వారు

గనుఁగొని మున్ను పుట్టినవారిఁ గూడి యా, వనజసంభవున కి క ట్లనిరి దేవ

యఖిలజగత్సృష్టి క వైననీచేతఁ గా, వింపంగఁబడినయ్యావితతసుకృత

మాశ్చర్యకరము యజ్ఞాదిక్రియాకాండ, మీమనుసర్గ మం క దీడ్య మయ్యెఁ

తే. దధవిర్భాగములు మాకుఁ గదవిలి జహ్వ
లందు నాస్వాదసములు సేయంగఁ గలిగె
ననుచు మనముల హర్షంబు కలతిశయిల్ల
వినుతి నేసిరి భాగతీవిభుని మఱియు.

743

వ.వరతపోయోగవిద్యాసమాధియుక్తం బగుచు ఋషివేషధరుండునుశ్శాషీకాత్ముం
డునునై ఋషిగణంబులం బుట్టించి సమాధియొగై శ్వర్యతపోవిద్యావిరక్తియుక్తం
బగురాత్మీయశరీరాంశంబు వారికిం గ్రమంబున నొక్కొక్కనికి నిచ్చె నని మైత్రే
యుండు సెప్పిన విని విదురుండు పరమానందంబునం బొంది గోవిందుచరణార
విందంబులు డెందంబునం దలంచి వెండియు మైత్రేయునిం జూచి యిట్లనియె.

సీ. మునిరాధ స్వాధ్యయంభువనమనువంశంబు, సరమసమ్మతము దక్షపుమ తలంపఁ
గొనఁగొని తన్వంశశ్రమున మిథునక్రియఁ, జేసి ప్రజావృద్ధి క శెప్పి తీవు
అనియును గాక స్వాధ్యయంభువమనువుకుఁ, బూని ప్రియవ్రతోత్థానపాదు
లనునందనులు గల కరంతివి వారు న, ప్రిద్వీపవతి యైనకథాత్రి నెల్ల

తే. ధర్మమార్గంబు లేమియుఁ దప్పకుండ, నకఘు లై యెల్లు పాలించి కరయ్య వారి
చరిత మెల్లను సత్కృపానిరతబుద్ధి, నెఱుంగ వినియపు నాకు ముగ్ధసింద్రిచంద్ర.

వ. అనియునుంగాక తన్మనువుత్రియు యోగలక్షణసమేతియు నగుదేవహూతి యను
కన్యకారత్నంబును స్వాధ్యయంభువుండు గర్హమునకు నేవిధంబునం బెండ్లి చేసె నా
దేవహూతియందు మహాయోగి యయినకర్తముండు ప్రజల నేలాగునం బుట్టించె
ననియునుం గాక కర్తముండు గుచి యనుకన్యను విత్తప్రజాపతికి నిచ్చె నని
చెప్పితి వానిచియంబు సమ్మహాత్ము డీసృష్టి నేలాగునం బుట్టించె నని యన్ని
యుం డెలియ నానతీయ వలయు నని యడిగిన విదురుచకు మైత్రేయుం డిట్లనియె.

—ఐకర్తముండు భగవదపజ్ఞ కడసి దేవహూతిని పెండ్లియాడుట.ఐ—

క. విను మనఘ కృతయుగంబున, మునినాఘుం డయినకర్తముండు ప్రజల సృజం
పను వనజసంభవునిచేత నియుక్తుం డగుచు మది ముగ్ధము సంధిల్లన్. 747

తే. ధీరగుఁడు సరస్వతీతీరమందుఁ, దవిలి పదివేలదివ్యవత్సరము లోలిఁ
దశముసేయించుకొకనాఁడు క జపసమాధి, నుండి నే కాగ్రచిత్తుండై నిండువేడ్క.

క. వరదుఁ బ్రసన్ను మనోరథ, వరదానసుశీలు సమరభవండు రమేశుఁ
దురితవిదూరు సుదర్శన, కరుఁ బూజించిన నతండు క కరుణాకరు డై. 749

వ. అంతరిక్షంబునం బ్రత్యక్షం బైన. 750

సీ. తరణిసుధాకరరక్తిరణసమంచిత, సరసీరుహోత్పలస్రగ్వీలాసుఁ
గంకణనూపురక్రైవేయముద్రికా, హారకుండలకిరీటాభిరాముఁ
గమనీయసాగరకన్యకాకాస్తుభ, మణిభూషణోద్భాసమానవక్షు

నలలితదరహాసోచంద్రికాధవలిత, చారుదర్పణవిరాజితృపోలు

తే. శంఖచక్రగదాపద్మచారుహస్తు, నలికులాలకరుచిభాస్వదలికఫలకుఁ
బీతకాశేయనాసుఁ గృహపాతరంగి, తస్మి తేక్షుఁ బంకజోదరుని హరిని. 751

వ. మణియు శబ్దబ్రహ్మశరీరవంతుండును సదాత్మకుండును జ్ఞానైకవేద్యుండును వైస
తేయాంసవిన్యస్తచరణారవిందుండును నయినగోవిందుని గనుంగొని సంజాత
హర్షలహరీపరవశుండును లబ్ధమనోరఘుండును నగుచు సాష్టాంగపండ్రుకా
మంబు లాచరించి తడనంతరింబ. 752

క. ముకుళితకరకమలుం డయి, యకుటిలసద్భక్తిపరవశాత్మకుఁ డగుచుకొ
వికచాంఘోరుహలోచను, నకు నిట్లనియెం దదాననముఁ గనుంగొనుచున్. 753

సీ. అబ్జాక్షి సకలభూతాంతరాత్ముఁడ వనఁ, ననరు చుండెడిభవద్దర్శనంబుఁ
దలకొని సుకృతసత్ఫలభరితంబు లై, నట్టియనేకజన్మానుసరణిఁ
బ్రకటయోగక్రియాభ్యాసనిరూఢు లై, నట్టియోగీశ్వరుఁ గలత్మ నిచ్చ
యింతురు యోగీశ్వరేశ్వరి యే భవ, త్పాదారవిందసందర్శనంబు

తే. గంటి భవవార్ధిఁ గడవంగఁ గంటి మంటిఁ, గడఁగినాలోచనంబులకలిమినేడు
తవిలి సఫలత నొండె మాఁగవ ముకుండ, చిరదయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార.

వ. అదియునుగ గాక దేవా భవదీయమాయావిమోహితు లై హతమేధస్కు లై
సంసారపారానారోత్తారకంబు లై సభవదీయపాదారవిందంబులు దుచ్చవృత్తి
కాము లయి సేవించి నిరయగతు లైనవారికిం దత్కామయోగ్యంబు లగు
మనోరథంబుల నిత్తు వట్టిసకాము లైనవారి నిందించునేనును (గృహమేధధేను
పు సశేషమూలయుం) ద్రినర్గకారణయు సమానశీలయునయినభార్యం బరిణయం
బుగా నపేక్షించి కల్పతరుమూల(సస్పృశ)ంబు లై సభవదీయపాదారవిందంబులు
సేవించితి నయిన నొక్కవిశేషంబు గలదు విన్నవించెద నవధరింపుము బ్రహ్మాత్మ
కుండ వయినభవద్వచస్త్రీనిబద్ధులై లోకులు కామహతు లైరట యోనును
వారల ననుసరించినవాడ నై కాలాత్మకుండ నైసనీకు నభిమతం బగునట్లుగాఁ
గర్మమయం బైనభవదాజ్ఞాచక్రంబు ననుసరించుటకుఁ గాని మదీయకామంబు
కొఱకుఁ గాదు భవదీయమాయావినిర్మితంబును (1) గాలాత్మకభూరి వేగసమాయు
క్తంబును సత్కరంబును వైసబ్రహ్మాంబునందు భ్రమణశీలంబును) సధిమాససమేత
త్రయోదశమాసారంబును షష్ఠ్యుత్తరశతత్రయాహారాత్రమయపర్వంబును
ఋతుపట్కసమాకలితసేమియుం జాతుర్వాస్యత్రయవిరాజితనాభియు నపరిమిత
క్షణలవాదిపరికల్పితపత్రశోభితంబునుం గాలాత్మకభూరి వేగసమాయుక్తంబును
నైనకాలచక్రంబు సకలజీవనికరాయుర్గ్రసనతత్పరం బగుం గాని కామాభిభూత
జహనుగతపశుప్తాయు లగులోకుల విడిచి భవపరితాపనివారణకారణం బయిన

భవదీయచరణాతపత్రచ్చాయాసమాశ్రయం తావకీనగుణకథననుధాన్వాదన
గుచిరలహరీనిరసితసకలదేహధన్యులైనభగవద్భక్తజనాయుర్వరణసమర్థంబు గా
కుండు నని వెండియు. 755

మ. అనఘా యొక్కండ వయ్య నాత్మకృతమాయాజాతపత్వాదిశ
క్తినికాయస్థితి నీజగజ్జననవృద్ధిత్తోభసేతుప్రభా
వనిరూఢిం దగు దూర్ణనాభిగతి విశ్వస్తుత్య సర్వేశ నీ
ఘనలీలామహిమార్ణవంబుఁ గడవంగగా వచ్చునే యేరికిన్. 756

వ. దేవా శబ్దాదివిషయసుఖకరం బగురూపంబు విస్తరింపఁ జేయు తెల్ల నన్నదను
గ్రహారంబు గాని సీకోటకుం గా దాత్మీయమాయాపరినర్జితలోకతంత్రంబు గలిగి
మదీయమనోరథనుధాన్వర్తి నై ననీకు నమస్కరించెన్. 757

మ. అని యిబ్బంగి నుతించినక విని సగోజాతీకుండు మోదంబునక
వినతానందనకంధగోపరిచరి ద్విభాజమం నాంగుడు
న్ననురాగస్థితచంద్రికాకలితశోభాలోకుడు నైన మునీ
స్రనిఁ గారుణ్య మెలర్పఁ జూచి పలికెఁ గోచిష్టుండై ప్రియిడిన్. 758

క. మునివర యేకోరిక నీ, మనమునఁ గామించి నను సకమంచితభక్తి
నెనరునఁ బూజించితి నీ, కనయము నాకోర్కి సఖల కమయ్యెడుఁ జున్పి. 759

వ. అని యాన తిచ్చి ప్రజాపతిపుత్రుండును సమ్మోక్షును నై సస్వాయంభవమనువు
బ్రహ్మవర్తదేశంబునందు సన్సార్ల వమేఖలామండితమహిమండలంబుఁ బరిపాలించు
చున్నవాఁ డమృతార్థుం డపరదివసంబున నిందులకు శతరూప యనుభావ్యా
నమేతుం డై భర్తృకామ యగుకూతుం డొక్కొని భవదీయసన్నిధికి జను
దేంచి నిను ననురూపవయశ్శీలసంకల్పగుణాకర యైసతనపుత్రిం బరిణయంబు
గావించు భవదీయమనోరథంబు సిద్ధించు ననుం జిత్రంబున సంస్థరించు చుండు
నమ్మనుకన్య నిను వరించి భవద్వీర్యంబువలన నతిసౌందర్యవతు లయినకన్యలం
దొమ్మండ్రం గను నాకన్యకానవకంబునందు మునీంపులు పుష్కొత్పాదసంబులు
సేయంగలరు నీవు మదీయశాసనంబును ధరియించి మదర్పితాశేషకర్తుండ నగుచు
నై కాంతికస్వాంతంబున భూతాభయదానదయాచరితజ్ఞాని నై నాయందు జగం
బులు గల వనియు నీయందు నేఁ గల ననియు నెఱింగి సేవింపుము చరమకాలం
బున ననుం బొందంగలవు భవదీయవీర్యంబువలన నేను నీభార్యగర్భంబుఁ బ్రవే
శించి మత్కళాంశంబునఁ (బుత్తుండ నై) సంభవించి నీకుం గత్త్వసంహిత నుప
న్యసించు నని జనార్దనుండు గర్దమున కెఱింగించి యతండు గనుంగొను చుండ
సంతర్హితుం డై. 760

చ. అతులనరస్వతీసరిదుండంచితశాలరసాలసాలశో

- భితటతుంగరంగ మగుబిందుసరంబు వినిర్గమించి యం
చితగరుడఃపరోహణము శ్రీ సేసి తనీయగరుత్పృథులగు
కృతతివిలక్షణక్రమవిరాజితసామము విందు మోది యై. 761
- చ. అరిగె వికుంతధామమున శ్రీ కంఠ సకామనుఁ డైనకర్దముం
డరయ విమోహి యై మనమునందలిముండటవచ్చుకోరికల్
పిరిగొనుచుండఁ దత్త్వ ణమ శ్రీ బిందుసరంబున కేగి యిందిరా
వరుఁ దలపోయు చుండె జననవంద్యుఁడు భక్తినితాంతచిహ్నం డై. 762
- వ. అంత స్వాయంభువుండు గనకరథారూఢుం డగుచు నిజభార్యాసమేతుండు భర్తృ
నాంఛాపర యైనపుత్రికం దోడ్కొనుచు నిజతనూజకుం దగినవరు సన్వేషిం
చుచు భువనంబునం గలయం గ్రుమ్మరి యెందునుం గానక వచ్చి వచ్చి. 763
- ఉ. ముండటఁ గాంచె సంత బుధఃకముఖ్యుఁడు విష్ణుఁడు గర్తమున్ దయం
నంద మెలర్పఁ జూడ సయనంబుల రాలినబొప్పముల్ ధరన్
బిందువు లై వెనం దొరిగి శ్రీ పేర్చి సరస్వతిఁ జుట్టి పాటుటన్
బిందుసరోవరం బనెడిన పేరఁ దసర్చిసపుణ్యతీర్థమున్. 764
- ఉ. అందుఁ దమాల సాల వకు శ్రీ భాగన నింబ కదంబ పాటలీ
చందన నారికేళ ఘనసార శిశిషు లవంగ లుంగ మా
కంద కుచందన క్రముక శ్రీ కాంచన బిల్వ కపిత్థ మల్లికా
కుంద మధూకమంజులనికంజములం దనరారి నెండియున్. 765
- క. పరిపక్వఫలభరాసత,తగుశాఖానికరసినసిఃతస్ఫుటవిహగో
త్కరబహుకోలాహలరవ,భరితెదిగంతములు గలిగి శ్రీ భవ్యం బగుచున్. 766
- క. అతినిశితచంచుదళన,క్షితనిర్గతపక్వఫలరసాస్వాదనమో
దితరాజశుకవచోర్ధ్వస్రతిఘోషము సలఁగ శ్రేణిఃసుఖదం బగుచున్. 767
- క. లలితసహకారపల్లవ, కలితాస్వాదనకషాయకంతవిరాజ
త్కలకంతపంచమస్వర, కలరాదము లుల్లసిల్లఁ శ్రీ గడు రమ్యము లై. 768
- క. అతులతమాలమహీజ, ప్ర తతిక్షణజాతజలద్రవరిశంకాంగీ
కృతతాండవభేలనవిల, సితపింఛవిభాసిశాలశిఖినేవ్యం బై. 769
- క. కారండవ జలకుక్కుట, సారస బక చక్రవాక శ్రీ షట్పద హంసాం
భోరుహ కైరవ నవక, స్లూర విరాజితసరోరుహకరయుత మై. 770
- క. కరి పుండరీక వృక కా,నగ శశ భల్లూక హరిణ శ్రీ చమరీ హరి సూ
కర ఖడ్గ గవయ వలిముఖ, శరభ ప్రముఖోగ్రవన్యసత్త్వాశ్రయ మై. 771
- వ. ఒప్పునప్పరమతాపసోత్తమునియాశ్రమంబుఁ గనుంగొని మితపరిజనంబులతో
డం జొచ్చి యందు. 772
- సీ. అంచితబ్రహ్మచర్యవ్రతయోగ్య మై, విలసిల్లుఘనతపోవృత్తిచేత

దేహంబు రుచిరనందీ ప్త మై చేలువొందఁ గఁమఁ గృతీభూతాత్మకాయుఁడయ్యు
నలినోదరాలాపనవసుధాపూరంబు, శోత్రాంజలులఁ ద్రావి క చొక్కి యున్న
కతనఁ గృతీభూతకాయుండు గాక జటావల్కలాజనశ్రీ వెలుంగఁ

తే. గమలపత్రవిశాలనేత్రములు నీసర, నలి ననంస్కారసంచితానన్ద్యసూత్ను
రత్నమును బోలియున్నకర్ణమునిఁ జూచి, భక్త నవ్వును వెరంగఁ దత్త్వాదములకు.

వ. ఇట్లు వందనంబు గావించినం గర్దముండు దనగృహంబునకు విం దై చనుదంచిన
యవ్వునువు నాదరించి యర్చ్యపాద్యాదివిధులం బరితుష్టునిం గావించి పూర్వోక్తం
బై సభగవదాదేశంబు సంస్కరించి స్వాయంభువున కిట్లనియె. 774

నీ. వరగుణాకర భగవద్భక్తియుక్తుఁడ, నైసత్వనీయఃపర్యటన మెల్ల
శిష్టపరిగ్రహాదుప్రసిగ్రహముల, కోజకుఁ గదా పుణ్యపుగుఱ మఱియు
వనజహితాహితోపహ్నిసమీరనై, వస్వతనార్ధిపరవాసవాత్మ
కుండపు హరిస్వరూపుఁడ నై సనీకును. మానితభక్త సమస్య రింతు

తే. ననఘ నీ విప్రు డే నేమియఖిలలోక, జైత్ర మగుహేమమణిమయస్యందనంబు
నెక్కి కోడండపాణి నై క యుద్ధసైన్య, పదవిఘట్టనచే భూమిభాగ మగల. 775

మ. తిరణింబోధఁ జరింప కున్న ఘనవిద్రుం దిండి యొండేని భూ

నర మన్తోదిరకల్పితంబు లగునీనెన్ద్రాశ్ర మోదారిని

స్తరిపాఠోనిధిసేతుభూతిమహామోచారక్రయల్ నెప్పి సరి

కర మై చోరభయంబునకై నిఖిలలోకింబుల్ సశించుం జమీ. 776

వ. అని పలికె భవదాగమంబునకు నిమిత్తం జెయ్యది యెపుడు సమాహితనకల
నిత్యకర్మానుష్ఠానం డై సముసింగ్రహకు స్వాయంభువుం కిట్లనియె. 777

క. సరిసిజగర్భుండు ననచే, విరచిత మైసట్టివేదవిలతుల నెల్లఁ

ధర వెలయుంచుటకై బుధ, వర విష్ణుం నీసముఖంబురవలన సృజించెన్. 778

క. దురితిస్వరూపపాట, చ్చరపేడం బొంద కుండ కి నకలతోడిం

బరిపాలించుట కై మము, సరవిందభవుండు భుజములందు సృజించెన్. 779

క. నెఱి నట్టిజలజభవునకుఁ, కర మంతఃకరణగాత్రకము లై వరుసం

బరఁగినప్రహ్లాత్తత్త్రిము, లరయ రమాధీశ్వరునకు కి సవసీయంబుల్. 780

వ. కావున హరిస్వరూపుండ వై దుర్జనదుర్దర్శనుండ వయినశినినుం గనుట మదీయ
భాగ్యంబున సిద్ధించె భవత్పాదకంజకింజల్కపుంజరంజితం బై సమదీయమ స్తకం

బును దావకవచనసుధాపూరితంబు లై సశ్రవణంబులును మంగళాకరత్వంబున

నాఫల్యంబునం బొందె నేను గృతార్థుండ నైతి దుహితృస్నేహదుఃఖపరిచ్ఛి

న్నాంతఃకరణుండ (నై సకలదేశభిమణిన్నుండ) నయిననావిన్నుం బవధరింపు

మని యిట్లనియె. 781

- మ. వరయోగీశ్వర దేవహూతి యనునీవహూతి మత్పుత్రి దా
వరలావణ్యగుణాధ్యుల వినియు నెన్నారెన్ మదిం గోర కా
తుర యై నారదుపంపునన్ మిము వరింతు న్నంచు నేతెంచె నీ
తరుణీభీతి బరిగ్రహంపుము శుభోదాత్మక్రియాలోలతన్. 782
- క. అమలినగృహమేధికక, ర్మములకు ననుకూలగుణవిరాజితశీల
క్రమములఁ దనరినతరుణిం, బ్రమదమున నరింపుమయ్య శభవ్యచరిత్రా. 783
- క. అనఘ విరక్తుల కై నం, దనయంత లభించుసాఖ్యతతి వర్జింపం
జన దంట కాముకులకు న, బ్బిన మానుదురే లభించుక్రియసాఖ్యంబుల్. 784
- క. వినుము ఫలారంభుడు గృహ, యని నడిగినఁ దనయశంబునను దగుమానం
బును జెడుఁ గావున నీవును, నెనయ వివాహేచ్ఛఁడుగులున్ బెరిగి యిచటికిన్.
- క. చనుదెంచితి మన్త త్ప్రార్థనఁ, గైకొని మత్తనూజఁ శ దగ వరియింపుం
డన ముని స్వాయంభువునిం, గనుఁగొని మరలంగఁ బలికెగడుమున్ మొప్పన్.
- సీ. అనఘ నీచేత సకలసృష్ట త్తముగఁ బ్రతిష్ఠితం బై నయీత్రీవహోఽడి
కమనీయదూపరేఖావిలాసంబుల, మానితలక్ష్మీసకమాన యగుచు
నొకనాటిరాత్రియం శ దుడురాజచంద్రికా, ధవళితనిజసౌధలమునందు
మహితాహిరణ్యయముండరశోభిత, చరణ యై నిజసఖీసహితి యగుచు
- తే. గందుక క్రీడఁ జరియింప శగగనమందు, నరవిమానముఁ డగుచు విశ్వాననుండు
నాగఁదనరినగంధర్వనాయకుండు, తరుణి జూచి విమోహియైధరిణి బడియె.
- తే. పుండరీకాక్షు నెఱుంగనికపురుషుఁశువు, లీతలోదరి బొడగాన శ కేమి సెప్ప
నట్టికొమరాలు భాగ్యోదగయమునఁ దాన, వచ్చికామింపనొల్లనివాడుగలఁడె.
- క. ఈకన్యారత్నమునకు, నాకును గుణరూపవర్తనంబులయెడ నా
లోకింప సమమ కావునఁ, గైకొని వరియింతు విగతకల్పవృత్తిన్. 789
- క. విమలాత్మ దీని కొకసమ, యము గల దెరిగింతు విను గుణాకర యగునీ
రిమణికి సత్వపర్యం, తము వర్తింపుదు గృహస్థధర్మక్రియల్. 790
- ఆ. అంతమీఁద విష్ణునాజ్ఞ యాదలఁ దాల్చి, శమదమాదియోగసరణి బొంది
సన్న్యసించునాడ శ జలజనేత్రునివాక్య, కారణమునఁజేసి శ ధీరచరిత. 791
- క. శ్రీవిభునివలన నీలో, కావళి యుదయించుఁ బెరుగు శ నడగును విను రా
జీవభవాదుల కతఁడే, భూవర నిర్మాణహేతుకభూతుం డరయన్. 792
- న. అది గావున నమ్మహాత్మునియాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయ రా దని కర్దముండు నలికెన
విని స్వాయంభువుండు నిజభార్య యైనశతరూపతలంపును బుత్రి యైనదేవ
హూతిచిత్తంబును నెఱిగినవాఁడై మునిసమయంబున కియ్యకొని ప్రహృష్టహృ
దయుం డగుచు సమంచితగుణగణాధ్యుం డయినకర్దమునకు దేవహూతిని విధ్యు

- క్రప్రకారంబున వివాహంబు నేయించె దదనంతరంబ శతరూపయును బారిబర్హ
సంజ్ఞకంబు లై నవివాహోచితదివ్యాంబరాభరణంబులు దేవహూతికర్తముల కొ
సంగ నివ్విధంబున నిజకులాచారసరణిం బరిణయంబు గావించి విగతచింతాధరుం
డై స్వాయంభువుండు దుహితృవియోగవ్యాకులితచిత్తుం డగుచుఁ గూతుం గాఁగి
లించుకొని చుబుకంబుఁ బుడుకుచుఁ జెక్కిలి ముద్దు గొని శిరంబు మూర్కొని ప్రే
మాతిరేకంబున బాష్పధారాసిక్తమస్తకం జేసి తల్లి పోయివచ్చెద నని చెప్పి కర్ద
మునిచేత నామంత్రితుం డై నిజభార్యాసమేతుం డై రథిం జెక్కి సపరివారుం డై.
- చ. తరళతరంగవీచినముగ్ధంచితబిందుసరస్వరస్వతీ
సరిదరవిందతుందిలలఁగ నత్తుతీరనివాససన్మునీ
శ్వరనికరాశ్రమాకలితఁసంపదలం గనుఁగొంచు వేడ్క ము
ప్పరిగొన నేగె నాత్మపుటఁభేదనవిస్ఫుటమార్గవర్తి యై. 794
- వ. ఇట్లు సని చని బ్రహ్మవర్తదేశంబునందు. 795
- నీ. ఎందైన నొల్లి లఁజ్ఞిశుండు యజ్ఞసూక్తరమూర్తిఁ గైకొని య సరథసముస
నొడలు జాడించినఁ గ బుడమిప్పై రాలిన, రోమజాలంబులు గ నుచిరహరితి
వర్ణ మై పోలు పాగుఁవరకుఁశకాశమ, యంబును యజ్ఞకిరీయాకలాప
యోగ్యంబు నై చాలఁగ నొప్పరి బన్దిస్సు, సంభవించిన దాన గ సకలఋషులుఁ
తే. గ్రతువులొసరించితిగ్వమ్నఁకాగులై స, యసుగులను స్త్రించిరట్ల స్వాఁయంభువుండు
విష్ణుపరముగనుఖముగాఁవించి నుచిర, మేధఁ జలువొంద సప్తియాత్మీయపురము.
- క. డాయం జనఁ బురఁజనుములు. పాయఁములు దచ్చి యిచ్చి గ నహుగతల నుతుల్
సేయఁగ మంగళితూర్యము, లాయతగళి మొరయఁ జొచ్చె గ నంతఃపురమున్.
- వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తాపత్రయోపశామకం బగుధగవద్భక్తి వృద్ధి బొందించుచుఁ
బుత్రమిత్రకళిత్రసుహృద్బాంధవసహితుం డై పరమానందంబున. 798
- మ. అతిభక్తిం బ్రతివాసరింబును హరిఃన్యాసంగుఁ డై మాధవాం
కితగంధర్వవిపంచికాకలితసంగీత ప్రబంధానుమో
దితుం డై యిష్టవిభూతులందు ననురక్తిం జెంద కేస్త్రాదు స
చ్యుతసేవైకపరాయణుం డగుచు నస్తోత్ర ప్రభావోన్నతిన్. 799
- మ. హరిపాదాంబురుహద్వయాద్వితతులఁస్యామోదముం గొంచుఁ ద
చ్చురితంబుల్ దలపోయుచుం బొగడుచుం గ జర్పించుచున్ వించుఁ ద
త్పరిచర్యావ్యతిరిక్తసంసరణసంకర్తార్థకామంబులం
బరిభూతంబులఁ జేసి మోక్షపదసంప్రాప్తికియారంభుఁ డై. 800
- క. నిగమార్థగోచరుం డనఁ, దగుహరిచరితప్రసంగతత్పరచిత్తుం
డగునతనికి 1 మన్వంతర, మగుయామము లొగి న. గూతఁయామము లయ్యెన్.

- సీ. వెండియు నమ్మేటివిష్ణుమంగళకథా, కర్ణనధ్యానానుగ్రహనతులు
నలుపుచు దా న్వప్నరజాగ్రత్నుమపుల, దలిగించి యాపుణ్యతముడు దాను
జక్రిదాసుడు గాన శ శారీరమాసన, దివ్యమానుషభౌతికవ్యథలను
దగులక సన్మునీంద్రశ్రేణీతోగూడ, దసరువర్ణాశ్రమధర్మగతులు
తే. దప్ప కుండంగ నడపుచు శ దగలి సర్వభౌతహితవృత్తి నతులవిభూతలీల
నేకన ప్తతియుగము లగ్రస్తాకచరితు, డగుచు వ ర్తించె నమ్మోద శ మతిశయిల్ల.
క. అని యమ్మనుచరితము విదు,రున కమ్మైత్రేయఃమునివరుడు దయతోడన్
వినిపించి కర్దమునికథ, దనరంగ నెఱిగింతు నని ముగ్ధంబున బలికెన్. 803
కర్దమప్రజాపతి యోగభావంబుచే విమానంబు గల్పించి భార్యతో గూడ
దాను విహరించుట.

వ. ఇట్లు స్వాయంభువుండు దేవహూతిం గర్దమునికి వివాహంబు సేసి మరలి చనినం
దదనంతరంబ దేవహూతియుఁ బతిభ క్తి గలిగి భవునికి భవాని పరిచర్య సేయు
చండంబునఁ బతియ తనకు నేడుగడయుం గా నెఱింగి యమ్మునీంద్రునిచిత్తవృత్తి
కొలది దినదినంబునకు భక్తితాత్పర్యస్నేహభయంబులు రెట్టింపం బ్రియశు
శ్రౌషణంబులు గావించుచు సనూసతేజోవిరాజత యగుచు గామక్రోధదంభ
లోభాదిగుణవిరహిత యై శరీరశుద్ధి నహించి చతుర సౌహార్ద స్నేహంబులు గలిగి
సతియ డైవంబుగా భావించి మృదుమధురవచనరచన యై పతిభక్తి సోమఱక
వ ర్తింప డైవయోగంబు నైననుం దప్పింప సమ్మం డైనకర్దముండు నిజసేవా
సూనకృతీభూతిదేవా యై యున్న దేవహూతిం గరుణాతరంగితాపాంగుం డై
కనుంగొని మంజుభాషణంబుల నిట్లనియె. 804

ఉ. మానితధర్మమార్గమహిమస్ఫుటభూరితపస్సమాధివి
ద్యానిభృతాత్మయోగసమురపార్జితవిష్ణుకటాక్షలభ్యశో
భానఘదన్యభోగబహుభద్రవితాసము లస్సదీయసే
వానిరితి లభించు సనివారణ నిత్తును దివ్యదృష్టియున్. 805

తే. నెలత తద్దివ్యదృష్టి నగ్నియును నీకు, గానవచ్చు విలోకింపు శ కమలపత్రి
నయనుబామముడిమాత్ర సగనాశమందు, నితరమగుతుచ్చభోగంబు శ లేమి నెప్ప.

సీ. అనుపమరాజ్యదర్శనార్పణచేస్తు లై, పాపన ర్తను లై సగపార్థివులకు
ధృతిఁ బొంద రానియీదివ్యభోగంబులు, నీదుపాత్రివ్రత్యనిష్ఠఁజేసి
సంప్రాప్తములు నయ్యె శ నమత భోగింపుము, కార్యసిద్ధియు నగుఁగొక నీకు
ననుటయు నతివయు శ ననుపమయోగమా, యావిచక్షణశాలి శ యైనకర్ద

తే. మునిగనుంగొని విగతాధియును సపాంగ, కలితలజ్జానతాస్యపంగకజయునగుచు
వినయ సౌహార్దములఁజేసి నీవిహ్వలంబు, లయినపలుకులఁ బతికి నిట్లనియెబ్రీతి.

వ. అనఘా(యమోఘ)యోగమాచూవిభుండప్రసమగ్గుండప్ర సయిననీయందు నీయ
నుషమదివ్యభోగంబులు గలుగుట నిష్కం బని యెఱుంగుదు భవత్సంగతి సన్ని
యు నాకుం గలుగు నయినను దేవా నీ వానతిచ్చినసంతాపసర్వంతం బై నశనీర
సంగమసమయంబు చిత్తంబునం దలంచి భవదంగసంగమంబుఁ గృపసేసి మన్నిం
పుము భవదీయసంయోగ వాంఛాపరతం గృశీభూతం బయిన యీ దేహం బేవిధం
బున మజ్జనభోజనపానసుఖంబులం బరితుష్టిం బొందు నట్టిమన్మనోరథంబుఁ దీర్ప
రతితంత్రం బగుకామశాస్త్రప్రకారం బుపశిక్షించి యందులకు నుచితంబులయిన
వివిధాంబరాధరణమాల్యానులేపనమందిరారామ ంముఖనిఖిలవస్తు విస్తారంబు
గావించి నన్ను గగనశివు మనిన నమృహాత్ముడు నిజయోగమాచూబలంబునం
దత్తణంబ.

808

సీ. దివ్యమణి పుంధరీదీప్తిఁ జెన్నందుచు, మగతస్థలములమహిమ ననర
వరవ జ్రకుడ్యకనాటశోభితము లై, విదుమిదేహాభీప్రీతి లమరఁ
గొమ రొప్ప సనశాతకేసుంధకుంధములపై, హరినీలశకలవిప్రస్ఫురణ మెఱయఁ
దగఁ బద్మరాగంపుఁ మొగడిలఁ జెలువొందు, వైదుర్యవలభులు ననన్వేషుండు

తే. దరశితరథాత కేతుప్రతాక లాలయ, మంజుశిజత్సమంచితమధుషకలిత
సుగుచిరాలంబమానప్రసూనశిరాజి, మాలికల నొప్ప వివిధగృహాభి నదనరి. 809

స. మణియును మకూలచీనాం, బరకౌశేయాదివివిధపటపరివృత్తమం
దిరసుభగాకారం బై, యగు గార విచిత్రపట్టికాలంకృతి మై.

810

మ. లలితోద్భాసననాంతసంచరణలీలాలోలహంసాభిగో
కిలపారానతిచక్రవాకశుక కేకీకపూహమంచత్సము
త్కలికం గృత్రిమపక్షులక నిజవిహంగశ్రేణి యంచుం గుఱూ
హలి యై పల్కుచు నాడు చుండుఁ బ్రతిశాఖాగోహణవ్యాప్తులన్.

811

వ. వెండియు.

812

క. ఘనసాధాంతరశయ్యా, ససకేళీగేహకృతకజగతీధరశో
భనచంద్రకాంతచాగుభ, వసఘలభరితావనీజగవంతము లగుచున్.

813

క. సకల రుశోభితంబును, సకలశుభావహము సకలసంపత్కరమున్
సకలోపభోగయోగ్యము, సకలేస్థితకామదంబు నదలంకృతమున్.

814

వ. అగుచు నొప్పదివ్యవిమానంబుఁ గల్పించి తదీయసుషమావిశేషవిచిత్రంబులు
నిర్మించినతానునుం దెలియం జాలనియచ్ఛతకర్మం బై నవిమానంబు దేవహూ
తికిం జూపినం జూచి యముదీయ సంతసింప కుండుట యెఱింగి సర్వభూ
తాంతరాశయాభిజ్ఞుండును సంతృప్తాంతరంగుండును నై నకర్దముం డిట్లనియె.

తే. అతివ భగవత్కృతంబును శ్రీ నఖలమంగళాకరంబును సగునీజ్యలాశయమునఁ
దవిలి గుంకినజంతువిశ్రాంతములకుఁ, గామ్యఫలసిద్ధి సేకుఱుఁ శ్రీ గాన నీవు. 816

క. ఇజ్జలముల నతిభక్తిని, మజ్జన మొనరించి యీవిశ్రాంతము వేడ్కఁ
లజ్జావతి యెక్కవె యని, బుజ్జవ మొగిల దోఁపఁ గర్దముండు వల్కుటయున్.

వ. విని యాకువలయాక్షి పతిసేవాయాసమలినాంబరయు వేణీభూతశిరోజయు ధూ
ళిధూసరి¹తాతికృశీభూతాంగయు శబలస్తనయు నై భర్తృనియోగంబున సర
స్వతీసలిలసంభూతజలచరాశ్రయం బగుబిందుసరోవరంబుఁ బ్రవేశించి తజ్జలం
బులఁ గుంకిలిడునమయంబునఁ దద్వాఃపూరమధ్యంబున²రుచిరసూక్ష్మాంశుక
ధారిణులుఁ గిశోరవయఃపరిపాకశోభితలు నుత్పలగంధులు సగుకన్యాసహస్రం
బులు దేవహూతిం గనుంగొని యుట్లనిరి. 818

క. తరుణీ సంచితకర్తా,చరణల మగుమేము నీకు శ్రీ సదమలభక్తిం
బరిచర్య సేయ నేర్తుము, కరుణాకలితేక్షణములఁ శ్రీ గనుంగొను మమ్మున్. 819

సీ. అని పల్కి డాసి యశ్రయ్యతివకు నభ్యంజనోద్వర్తనములు పెం పొసరఁ జేసి
మలయజకర్పూరమహితవాసితహేమ, కలశోదకంబుల శ్రీ జలక మార్చి
ధనశనవస్త్రంబులఁ శ్రీ దడి యూర్చినర్వాంగ, ధూపంబు లొసఁగి కస్తూరి యలఁది
మంజుశంజన్మజ్జిమంజీరకింకిణీ, కలరవాకలితమేఖలలు³ పూన్చి

తే. కనకతాటంకముద్రికాకంకణాది, నముచితానర్హ్యహేమభూషణము లొసఁగి
భవ్యమాల్యానులేపనాంబరము లిచ్చి, పద్మసోపేతవివిధాన్న సమితిఁ దనిపి.

వ. మఱియుం గనకపాత్రరచితంబు లయినకర్పూరసీరాజనంబులనివాళించి రుచిరాస
నంబునఁ గూర్చుండఁ జెట్టి దర్పణంబు సేతి కిచ్చినం దత్ప్రీతిఫలితనిజదేహంబు
గనుంగొని కర్దముని మనంబునం దలంచిన నతండునుం గన్యకాసహస్రంబును
దత్తణంబునఁ దనసన్నిధి నుండుటం జూచి నిజభర్తయోగమాయాప్రభావంబు
నకు నదృతంబు నొందె నంతఁ గర్దముండునుం గృతస్నాన యైనదేవహూతిం
గనుంగొని వివాహంబునకు ముందట నేచందంబునం దనరు చుండె నాచందం
బునం జెన్నొందుచుండుటకు నానందభరితుం డై భార్యాసహితంబుగఁ
దత్తన్యకాసహస్రంబు గొలువ నిజవిమానారూఢుం డై తారాగణపరివృత
రోహిణీయుక్తుం డగుసుధాకరుండునుంబోలె నొప్పుచుం దదనంతరంబ. 821

చ. చిరశుభమూర్తి యమ్ముని యశ్రేష్ఠదిగ్విశవిహారయోగ్యమున్

సురుచిరమందగంధవహాశోభితమున్ నికటప్రధాతుని

ర్హిరసరిజంబుశీతలత్రుమారము నై తనరారుమేరుకం

దరమున కేగి దేవనిగ్రతాయుతుం డై నకు బేరుచాడ్చునన్. 822

వ. మఱియును.

823

మ. అమరోద్యానవనప్రదేశములు నగవ్యారామభూముల్ దళి

త్కుముదాంభోజవిభాసిమానససరఃకూంబులున్ మంజుకుం

జములుం జైత్రరథంబు విస్మరితవిశ్రంభంబునం జూచె నె

య్యమునం గర్దమయోగి గామగవిమానానూఘుఁడై చెచ్చెన్.

824

వ. ఇవిధంబున సమస్తభూభాగంబును వాయువేగంబునం గలయం గ్రుమ్మరి నిఖిల

వైమానికలోకంబు నతిశయించి (లోకంబులం జరించె) మోక్షదాయకుండు

నీర్థపాదుండు నగుపుండరీకాక్షుని సన్నుతించి సేవించుపుణ్యాత్ములకుం బొంగ

రానివదార్థంబులు గలవే యిట్లు కర్తముండు దేవహూతికి నిఖిలధరాచక్రం

బంతయుం జూపి మరల నిజనివాసంబునకుం జనుడెంచి కామకేళీవినోదాత్మిక

యై యున్నభార్య నుపలక్షించి రత్నిసంగవ్యాసంగంబు కైకొని బహువిధంబు

లయినగుఱుప్తోపభోగంబుల బహునత్సరంబు లొక్కముహూర్తంబు గా జరపుచు

సన్యోన్యసరసావలోకనంబుల సముచితాలింగనసంభాషణంబులం గాలనిరూప

ణంబు సేయ నేరక శతవత్సరంబులు గడపి తదనంతరంబ.

825

క. మునివరుఁ డొకనాఁ డిమ్ములఁ, దననిజదేహంబు నవవిధంబులు గావిం

చి నయంబునఁ దద్వీర్యముఁ, దనసతిగర్భమున నవవిధంబుగ నిలిపెన్.

826

క. అది కారణంబుగాఁ, బెం, పొదవినమునివలన ¹దేవహూతియుఁ గూఁతుల్

ముదమునఁ గనఁ దొమ్మండ్రు, ముదితయు మది సంతసించె న్ మునివరుఁ డంతన్.

తే. సన్న్యసింపంగఁ గోరుట న్ సతి యెఱింగి, మాత్మఁ బొడమనసంతాప న్ మగ్గలింపఁ

జంత వాటిల్లఁ జెక్కిటఁ జేయ నేర్చి, పదమునను నేల వ్రాయుచుఁ బలికె బతికి.

సీ. అనఘ సంతానపర్యంతంబుననుఁ గూడి, వర్తింతు ననుచుఁ బూర్వమునఁ బలికి

కూతుల నిచ్చితి న్ కొమ రార నిప్పు డీ, తరుణులు పతులను న్ దమకుఁ దార

యరసి నర్తింతురో న్ యని భీతి నొందెదఁ, గావున నీపుత్రికలకుఁ దగిన

వరుల సంపాదించి న్ పరిణయంబులు సేసి, తత్త్వసంహిత నాకుఁ దవలి తెలుపు

తే. సుతుని గృహ సేసి ననుఁ గావు న్ సుజనవినుత, యర్థిసంసారదుఃఖంబునపనయింప

నర్హుఁడవు నీవ కావె మోహమున నింత, కాల మూరక పోయె నేగతియు లేక.

చ. శిష్యపరితి పుట్టె నైహికసుఖభోగతానుభవంబులందు మున్

చపలతఁ గామభోగరతిసంగముఁ గోరి మహాత్మ నిన్ను న

చ్చపుండలఁ పొప్పఁగా దెలియఁ న్ జాలకయున్ వరియించుటన్ భవ

త్కృప ఫలియించె ముక్తి నినుఁ న్ కేవలభక్తి భజింపఁ గల్గదే.

830

న. అదియునుం గాక.

831

1 'దేవహూతిఁగూఁతు, ముదియించి తొమ్మండ్రు, ముదితయు' వ్రా. ప్ర. 2 'అపరితి పుట్టె నీయహసుఖానుభవంబులందు మున్ను నే జపలక' వ్రా. ప్ర.

- చ. సమమతి నొప్పునత్పురుషసఖ్యము సగ్గతికారణంబు నీ
చమతివిలోలదుష్పురుషసఖ్యము దుర్గతిహేతు వంచుఁ జి
త్తమునఁ దలంచి యోగిజనతామత మిమ్ము భజింతుఁ గ్రాణిసం
గమమునఁ బుణ్యపాపములు కైకొని పొందవె యెట్టివారలన్. 832
- క. అని యిట్లు వేదనాభర,మున మునుకుచుఁ బలుకఁ గర్దముఁడు మనుపుట్రిం
గనుఁగొని సరసిజనయనువ,చనములు మది సంస్కరించి క్రి నతి కి ట్లనియెన్. 833
- క. మనుసుత సీమది దుఃఖం,బునఁ బొందకు మచిరకాలమున భగవంతుం
డనఘం డక్షురుఁడు జనార్దనుఁడు భవగర్భమందుఁ క్రి దగ వసియించున్. 834
- క. సరనియమప్రతినిష్ఠా,చరణనియుక్తాంతరంగసమధిక వై సం
భరితతపోధనదాన,స్ఫురితశ్రద్ధానుభక్తిపూర్వము గాఁగన్. 835
- మ. హరి నారాయణుపాదపక్షములు సకమ్యగృక్తిఁ బూజింపు త
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁడు మానసంబున భవగర్భజానుసంప్రీతుఁ డై
కర మర్థిం దరుణీశిరోమణి భవగర్భస్థుఁ డై యుండి తా
గరుణం జేయు భవస్థనోజనితశంకాగ్రంథవిచ్ఛేదమున్. 836
- ❖❖❖ దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు గపిలాచార్యుండు గాఁ బుట్టుట. ❖❖❖
- చ. అనవుడు దేవహూతి హృదయంబున సంతస మంది యమ్ముని
ద్రునివచనక్రమంబునఁ బరగున్ భగవంతు ననంతఁ బక్షలో
చను హరి విష్ణు సర్వసము క్రి నల్పుచు నుండఁగఁ గొన్నియభిముల్
చనునెడ దాననాంతకుండు క్రి సమ్మతిఁ గార్దమ మైనతేజమున్. 837
- క. ధరియించి యమ్ముసింద్రుని,తరుణీగర్భంబునలన క్రి దనుజారి శమీ
తరుకోటరమున వైశ్వా,నరుఁ డుదయించినవిధంబునన్ జని యుంచెన్. 838
- సీ. అయ్యవసరమున క్రి నాకాశమున దేవ,తూర్యఘోషంబులు క్రి దుముల మయ్యె
నందిత దేవతాబృందంబు లందంద, కురిసిరి మందారకసుమనృప్తి
గంధర్వకిన్నరగణంబు వీణెంచె, నప్పరోగణములకూట లొప్పె
వావిరి దిక్కులఁ క్రి గావిరి విరిసెను, దవిలి వాగులకలంకెలును మానె
- తే. సాధుజనములమనములుకసంతసిల్లె,హోమవహ్నులు ప్రభలఁజెన్నొందివెలిఁగఁ
గుసుమఫలభారములనొప్పెఁగజుములెల్ల, సర్వసన్యాశి జెన్నొంద్రజగతియెల్ల.
- వ. ఇట్టిమహోత్సవంబున దేవహూతికిం దత్త్వబోధంబుఁ గావించుకొఱకుఁ దదీ
యగర్భంబున నుదయించినపరబ్రహ్మస్వరూపుం డైననారాయణుని దర్శించు
కొఱకు మరీచిప్రముఖమునిగణసమేతుం డై చతుర్ముఖుండు సనుడెంచి యమ్మహా
త్ముని దర్శించి కర్దమ దేవహూతులం గనుంగొని యి ట్లనియె. 840
- క. నుతచరితులార మీరలు, కృతకృత్యులు విష్ణుపూజ క్రి గేవలభక్తి

మతి నిష్కపటుల రై చే, సితిరి తడర్చనఫలంబు సేకుతె మీకున్. 841

క. శ్రీతథయహరణుడు మునిజన, నులిచరితుడు పరుడు మీమనోరథసిద్ధి
విరతంబుగఁ గావించుటఁ, జతురత మీజన్మ మింక సఫలతఁ బొందెన్. 842

క. వినుడు సకామను లై హరి, సనుపమభక్తి భజించునదె ముక్తికిఁ జా
లును మీపుణ్యం బే మని, కొనియాడఁగ వచ్చు నీతికొవిదులారా. 843

వ. అని వెండియుం గర్దమునిం గనుంగొని యిట్లను భవదీయతనూభవల బ్రకట
శీలవ్రతాచారసంపన్నులై సమునివరేణ్యులకుం జెండ్లి సేయు మట్లయిస వారి
వలసం బ్రజాస్థుష్టి బహువిధంబుల వృద్ధిం బొందు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

చ. అనఘ భవత్పుతుండు సముద్రదంచితి తేజుడు నై సయిమృహ
త్తునిఁ బరమేశు నీశు నజిత మువికారు సమేయు సమృతుఁ
న్ననఘుని సక్షురై హరి సనంతుని నీశునిగాఁ జలంపు మీ
ఘనుడు సమస్తచేతననికాయహృదీప్సితదాంబు గావునన్. 845

సీ. మానితజ్ఞానవిజ్ఞానయోగంబులు, సనునుపాయంబుల సనంరఁ జేసె
యోలిమై గర్భజీవుల నుద్ధరించుట, కొజకు సమృహితాత్మికుండు సమగ్ర
హోటకరుచిజ్ఞానజూలండు నుత్పల్ల, పంకజనేత్రండు సబద్ధవజ్ర
హలకులిశాంకుశలలిత రేఖాంకితి, చరణతలుండును సత్త్వగుణుడు

తే. సగుచు నిస్సంప సరిసేవిహితే నీకు, గర్భమం దునయించును సఘనుడు నికుం
త్త్విభోధంబుఁ గావించు సదాస నికు, హృదయమందులసంశయమెల్లఁ బాపు.
ని. మఱియును. 847

క. నుతి కిక్కి సిద్ధిగణసేవితోడై ఘనసాంఖ్యయోగవిలసితతత్త్వ
స్థితినిరతుఁ డగుచుఁ గపిలా,ఖ్యతఁ దనరి చరించు నీజగత్త్రయ మెల్లన్. 848

క. అని పలికి యమ్మరించి, గని యుద్వాహార్థ మునిచి కమలజాఁ డంతం
దననందను లగునారద, సనకాదులఁ గూడి యాత్మసదాసము కరిగెన్. 849

వ. అంత నాకర్దముండు గమలసంభవచోదితుం డగుచు యథోచితంబుగా నాత్మీయ
దుహితల వివాహంబు సేయం జలంచి మరీచికిం గళ యనుకన్యకను సత్రికి
సననూయను సంగిరసునకు శ్రద్ధను బులస్త్యునకు హవిస్సువును బులహునకు
గతిని గ్రతువునకుఁ గ్రియను భృగునకు ఖ్యాతిని వసిష్ఠునకు సరుంధతిని సుధ
ర్వునకు శాంతిని గా విజకులాచారిసరణం బరిణయంబు గావించిన వాగును
గృతదారపరిగ్రహులును గర్దమకృతసంభావనాసంభావితులును సగుచు సతిని
చేత సనుజ్ఞాతులై జాయాసహితు లగుచు నిజాశ్రమభూములకుం జని రిట్లు
వర్తింప యుగత్త్రయంబు సనుటయుం గర్దముండు (దేవోత్తముం డగువిష్ణుండు
దనమందిరంబున నవతరించి వసించి యుంటం) నచిత్తంబున నెఱింగి వివిక్తస్థలం

బునకుం జని యచ్చటఁ గపిలునికి వందనం నాచరించి యిట్లనియె. 850

సీ. చతురాత్మ విను మాత్మకృతము. లై నట్టియ, మంగళభూతకర్మంబు లనెడి
దావాగ్నిశిఖలచేత దండహ్యమాను లై, నట్టిజీవులు దుడఁగముట్ట లేక
పాయక సంసారబద్ధులై యుందురు, ¹తద్భవహేతుభూతంబు లయిన
సకలదేవతలుఁ ²బ్రహ్మసన్నులు నగుదురు, బహుజన్మపరిచితప్రాప్తయోగ
తే. చిరసమాధితపోనిష్ఠులచే వివిక్త, దేశముల యోగిజనములు కర్మతుల నేమ
హానుభావు విలోకింతు కరట్టిదివ్యపురుషరత్నంబ నాయుంటఁ కబుట్టి తీవు. 851

వ. మఱియు సంసారచక్రపరిభ్రామ్యమాణుల మగుచు గ్రామ్యుల మయినమావర్త
నంబులును గణింపక మదీయగృహంబునం బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుతింబులై నభవ
దీయవాక్యంబులు దప్పకుండ ననుగ్రహింప నుడయించి తని వెండియు నిట్లనియె.

క. తలపోయఁగ నస్త్రాకృత, బలయుక్తచతుర్భుజాదిభవనవతారం
బులు నీ కనురూపము లై, పాలుపొందుం గాదె పరమపురుష మహాత్మా. 853

వ. అదియునుం గాక. 854

క. అనయము భవదీయాశ్రిత, జనసంరక్షణముకొఱకు క సమృద్ధిశోచి దా
ల్చినమానవరూపంబులు, ననురూపము లయ్యెఁ గాదె కహరి నీ కెపుడున్. 855

క. సుమహితతత్త్విజ్ఞానార్థము విద్యజ్ఞనగణంబు క నవిలి నమస్కా-
రము లోలిఁ జేయు³పదపీఠము గలనినుఁ బొగడ నశమె కరవణల్లంగన్. 856

సీ. సమధికషడ్గుణైశ్వర్యకారణుడవు, పరమేశ్వరుండవు క ప్రకృతిపునుష
మహదహంకారతత్త్వాత్రతతోభక, హేతుకాలాత్మవిభాత్యతిధృతివి
జగదాత్మకుండవు చిరచ్ఛక్తివి నాత్మీయ, జతరనిత్యైష్టవిశేష్ప్రపంచ
మును గలనర్వజ్ఞముఁ ద్రివి స్వచ్ఛంద, శక్తియుక్తుండవు క నర్వసాక్షి
తే. వగుచుఁ గపిలాఖ్యుఁ దనరారునట్టిసికు, ననఘ మ్రొక్కెడఁ బుత్రుండవగుచునీవు
నాకుఁ బుట్టినకతన ఋణాత్రయంబు, వలనఁ నాసితి నిక్క. మోవరద నేను.

తే. మానిత ప్రతయోగసమాధినియతి, జెంది భవదీయపాదారవిందయుగము
డెందమునఁ జేర్చి శోకంబులందుఁ దొలగి, సంచరించెద సంచితస్థలములందు.

క. అని యిట్లు విన్నవించిన, మునిపుంగవుఁ డైనకర్తవ్యమునివచనంబుల్
విని భగవంతుం డగున, య్యనఘుండు కపిలుండు వలికె క నర్మిలి దోచెన్. 859

సీ. నాచేతిఁ బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుతి మైన, వచనముల్ దప్పక క వరమునిండ్ర
సియింటఁ బుట్టితి క నీదునిగ్నేతుక, భూరిదయాగుణంబున నవాప్త
సకలకాముండ నేను క సన్మనివేషంబు, ధరియించు శుల్ల నాకొఱకుఁ గాదు
విను మహాత్మకు డైనకమునలకుఁ బరమాత్మ, గురునద్వివేకంబు క నరసి చూపు

1 'బహుళకాలం బిట్లు వఱలు చుండ. 2 బ్రహ్మత నొందిరి. 3 పదయు, గ్గము గల...గలు
తింపంగాన్' వ్రా. ప్ర.

- తే. తత్త్వబోధంబుకొఱకును ఓదాల్చుబడిన, యంచితవ్యక్తమార్గ మైనట్టిదేహ
మని తలంపుము మత్సరభ్యాసభక్తి, భీషరాయణమహిమంబు ఓ దేబరిల్ల. 860
- క. సమధికనిష్ఠం గృతియో, గమున^స సన్న్యస్తసకలకర్మఁడ వై మో
హముఁబాసి భక్తిచే మోక్షము¹క్త భజియింపు నను వికారిరహితుఁడై. 861
- క. నను బరమేశుఁ బరంజ్యోతిని ననఘు ననంతు దేవదేవు సకలభూ
తనికాయగుహశయ నా, ద్యుని నజ నాద్యంతిశూన్య ఓ దురితవిదూరున్. 862
- క. తిరముగ భవదీయాంతః, కరణసరోజాతకర్ణికాతలమున సు
స్థిరుఁ జేసి యింద్రియంబుల, నిరసించి మనోబకమున నెఱిగను మనఘా.
వ. అ స్లేని. 864
- క. తనరినమోక్షము నొందెద, వని పలికినఁ గర్తముండు ఓ సమ్మృదికులచం
ద్రుని వలగొని వందనములు, ఘనముగ నతిభక్తిఁ జేసి ఓ కొఠుక మలరన్.
- క. మునిగణసేవిత మగువన, మునకుం జని యందు మానసమున నింస్సగుం
డును నహ్నిరహితుఁ డనికే, తినుడును నావైకళరణతత్పరుఁ డగుచున్. 866
- వ. పరబ్రహ్మంబుఁ జిత్తంబున నిల్పి యహంకారంబు విడిచి మమత్వంబు నిరసించి
దయాగుణంబునంజేసి సకలభూతంబులందు సమత్వంబు భజియించి శాంతిశే
ముషీగరిష్ఠం డగుచు నిస్తరంగం బగువార్ధిచందంబున భీషం డై నిఖిలప్రపం
చంబును వాసుదేవమయంబుఁ గాఁ దలంచుచు భక్తియోగంబున భాగవతగతిం
బొంద నని చెప్పి వెండియు మైత్రేయుండు విదురునిం గనుంగొని కర్తముండు
వసంబునకుం జనినయనంతరంబ మాతృనిత్యలుం డయినకసిలుండు బిందుసరం
బున వసియించి యుండ దేవహూతి తిత్స్వమార్గప్రదర్శకుం డయినసుతునిం
గనుంగొని బ్రహ్మవచనంబులు దలంచుచు నిట్లనియె. 867
- శ్లో. దేవహూతి పుత్రుం డై నకపిలునిచే జత్స్వజ్ఞానంబు వడయుట.
- క. అనదిందియ²ఘర్షణమున, వసుమతి నిర్విణ్ణ నగుచు ఓ వనరెడినా కీ
యసదృశమోహతమోవిని, రసనం బనఘాత్మ యేవేరవున ఘటించున్. 868
- క. పలుఘననీరంధ్రతిమః, పటలపరీవృతజగత్ప్రేషంచమునకు నె
క్కటిలోచన మై మహితో, త్కటరుచి వెలుఁగుదువు భానుకై వడి సనఘా.
- ఉ. భూరిమదీయమోహతమగముం బెడఁబాప సమర్థు లన్యు నె
వ్వారలు నీవ కాక నిరవద్య నిరంజన నిర్వికార సం
సారలతాలవిత్ర బుధసత్తమ సర్వశరణ్య ధర్మవి
స్తారక సర్వలోకశుభదాయక నిత్యవిభూతినాయకా. 870
- చ. నిను శరణంబు సొచ్చెద వననిందితప్రోధి నన్నుఁ గానవే
యని తను దేవహూతి వినయంబున నన్నుతి సేసి వేడిన

న్ననుపమసత్కృపాకలితుఁ డై కపిలుం డనురాగ మొప్ప న
జ్జననిచయాపవర్గఫలసాధన మై తగుతల్లివాక్యమున్.

871

క. విని మందస్మితలలితా, ననకమలుం డగుచు నెమ్మనమునఁ బ్రమోదం
బనయంబుఁ గడలుకొన నిజ, జననిక ని ట్లనియెఁ బరమేశాంతం డగుచున్.

క. విను జీవునిచి త్తము దా, ఘనభవబంధాపవర్గకారణ మది యే
చినఁ ద్రిగుణాసక్తం బగు, నను సంస్మృతిబంధకారణం బగు మఱియున్.

తే. అదియు నారాయణాసక్త శ్రమయ్యేనేని, మోక్షకారణ మగు నని శ్రమునికులార్చి
చంద్రుఁ డన నొప్పుకపిలుండుఁ జననితోడ, సర్థి విసఁ జెప్పి మఱియునిట్లనియెఁబ్రీతి.

వ. మఱియుఁ జిత్తం బహంకారమమకారరూపాభిమానజాతంబు లగు (కామలోభాది)
కలుషప్రాతంబులచేత నెప్పుడు విముక్తం బై పరిశుద్ధం బగు నప్పుడు సుఖదుఃఖ
వివర్జితంబు (నేకరూపంబు) నై ప్రకృతికంఠెఁ బరుండును బరమపురుషండును
నిర్భేదనండును స్వయంజ్యోతియు సూక్ష్మస్వరూపుండును నితరవస్తంతరాపరి
చ్ఛిన్నుండును నుదాసీనుండును నై నపరమాత్మనిం దదీయమహోహతౌజస్కం
బైన ప్రపంచంబును (జ్ఞానవైరాగ్యభక్తియుక్తం బగుమనంబుచేఁ) బాడగాంచి
యోగిజనులు పరతత్వసిద్ధికిఁగతు నిఖిలాత్మకుం డైననారాయణునిండు సంయు
జ్యమానం బయినభక్తిభావంబువలన నుదయించినమార్గంబునకు నితరమార్గం
బులు సరి గా వండు 1 విద్వాంసులు సంగం బింద్రియాధ్యాద్యనద్విషయంబుగ
నొసరింపంబడి జీవునకు నశిశిలం బగుబంధంబునకుఁ గారణం బగు ననియు నదియె
నద్విషయం బైన సంతఃకరణసంయమనహేతుభూతం బగుచు సాధుజనులకు
నసర్గశ్రమోక్షద్వారం బగుననియుఁ దెలియుదురు (సహనశీలుగు) సమస్తశరీరధారు
లకు సుహృత్తులును బరమేశాంతులును గారుణికులును నై పరిత్యక్తకర్మఫలస్వ
భావులును (విసృష్టస్వజనబంధుజనులును) నై మత్పిదాశ్రయులును మద్గణధ్యాన
పాశీనులును మత్కథాప్రసంగసఫలితశ్రవణులును నగుచు (మదీయకథల
నొడువుచు వినుచు) నుండుపరమభాగవతోత్తముల (నాధ్యాత్మికాది) తాపత్ర
యంబు దపింపఁ జేయం జాల దట్టిసర్వసంగవివర్జితం బగుపరమభాగవత (జనుల
సంగం బశేక్షణీయం బది సకలదోషనివారకం బగు సట్టి) సత్సంగంబునను (సర్వ
ప్రాణిహృత్కర్ణరసాయనంబు లగుమదీయకథాప్రసంగంబులు గలుగు) మద్గణా
కర్ణసంబునుంజేసి శీఘ్రంబుగఁ (ప్రేమంబునం) 2 నై వల్యమార్గంబులగు శ్రద్ధాభక్తు
లుదయించు (నదియునుం గాక) యేపురుషుం డైన నేమి మద్విరచితజగత్కల్పనాది
విహారచింతనంబున నుదయించినభక్తిం జేసియింద్రియసుఖంబులవలననుదృష్టశ్రు

1. 'ఇదియ విద్వాంసులు సత్సంగంబునం గా నజరంబునుగా సంతఃకరణసంయమనహేతుభూతం బునుం గా సాధుజనులకు నసర్గశ్రమోక్షద్వారంబునుం గాఁ దెలియుదురు' వ్రా. ప్ర. 2 'నైవల్యమార్గం బగుభక్తి యుదయించు' వ్రా. ప్ర.

తంబులై నయొహికాముష్మికంబులవలనను విముక్తుండగుచుఁ జిత్తగ్రహణార్థంబు
ఋజువులైనయోగమార్గంబులచే నయముక్తుండగునట్టియోగి ప్రకృతిగుణ
సేవనంబుచేత వైరాగ్యగుణవిజృంభితం బైనజ్ఞానయోగంబుచేతను మదర్పిత
భక్తియోగంబుచేతను బ్రత్యగాత్మికుండ నైననన్ను నంతఃకరణనియుక్తునిం
గావించు నని చెప్పిన విని దేవహూతి గపిలున కిట్లనియె. 875

క. ఏభక్తి భవద్గుణపర, మై భవపాపప్రణాశ క్షమై ముక్తిశ్రీ
లాభము రయమునఁ జేయునొ, యాభక్తివిధంబుఁ దెలియ నానతి యీవే. 876

వ. అదియునుం గాక భవదుదితం బయినయోగంబును దదంగంబులును దద్గతత
త్వావబోధంబును ససాకల్యంబుగ మందబుద్ధి నైననాకు స్ఫుటంబుగాఁ దెలియ
నానతి మృనినఁ గపిలుం డిట్లనియె. 877

నీ. జనముప్రీ విను మణిసకలపదార్థస, రిజ్ఞానతిత్వస్వార్థిణ మగుచు
నామ్నాయవిహితకర్తాచారములు గల్గి, తివుటమై వర్తించు క్ష దేవగణము
ఘాని నై సర్గికం క్ష బై సన్నిహితుక, మగుభగవత్సేవ క్షగిలి ముక్తి
కంటె గరిష్ఠంబు క్ష గావున నదియు భుక్తాన్నంబు జీర్ణంబు క్ష సందఁ జేయు
తే. దీప్తజనరాగ్నిగతి లింగక్షదేహనాశ, కంబు గావించు నదియును క్ష గాక విష్ణు
భక్తి నై భవములఁ దేటకపటుతు వినుము, సర్వణానాత యోగలక్షణసమేత.

చ. అమలినభక్తిఁ గొందఱు మహాత్ములు మచ్చరణారవిందము
గృము స్మృతయంబునక నిలిపి క్ష కొఱకు లై యిత రేతరానూగా
పముల మదీయదివ్యతనుకౌశలముల గొనినూడు చుండి మో
క్షము మదిఁ గోర నొల్ల రనిశంబు మనర్పితసర్వకన్యలై. 879

నీ. పరికింపఁ గొందఱు క్ష భాగవతోత్తముల్, ఘనతి కెక్కినపురాతనము లైన
చాన్త్రనన్నవక్త్రానుణలోచన,ములు గల్గి వరదానకలితములుగఁ
దనరుమద్దిన్యావతారవై భవములు, మది నొప్పు దమయోగమహిమఁజేసి
యనుభవించుచుఁ దదీకరూపములు సంస్తు,తించుచుఁ దివుటఁ దక్షివ్యవలన
తే. కవయవోదారసుందరకవవిలాస, మందహాసమనోహర శమధురవచన
రచనచే నపహృతమనఃప్రాణు లగుచు, నెలమి నుందురు నిశ్చేయసేచ్ఛ లేక.

మ. కణకక వారలు వెండి మోక్షనిరపేక్షస్వాంతు లై యుండియు
న్నణిమాద్యష్టవిభూతిసేవితము నిత్యానందసంధాయయుక్
గణనాతీతము నప్రమేయము సమగ్రశీకముక్ సర్వల
క్షణయుక్తంబును నైనమోక్షపదవిం క్ష గైకొందు రత్యున్నతిన్. 881

వ. ఇట్లు వొంది. 882

1. 'యోగయముక్తుండగుచుఁ బ్రకృతిగుణంబులఁ నైకొనక జ్ఞానవైరాగ్య...మద్భుతభక్తిం
జేసియు సతిమాత్మకుం దైవనన్ను నంతఃకరణ' వ్రా. ప్ర.

- క. తనరుదు రప్పణ్యాత్ములు, జనయిత్తి మదీయకాలచక్రగ్రసనం
బును నొండక నిత్యం బగు, ననుషషసుఖవృత్తి నుందు శ రది యె ట్లన్నన్. 883
- మ. ¹సముఁ డై స్నేహముచే సుతత్వమును విశ్వాసంబుచేతన్ సఖ
త్వముఁ జాలన్ హితవృత్తిచేతను సుహృత్ త్వంబున్ సుమంత్రోపదే
శముచేతన్ నిజదేశికుం డనఁగ నిశ్చల్ పోచుచు నిష్ఠుడై
వమునై నారికిఁ గాలచక్రభయముల్ శ వారింపుదుం గావునన్. 884
- వ. అని యిట్లు దెలుపుచు మఱియు ని ట్లనియె. 885
- చ. విను మది గాక యీభువి దిశవిం బలుమాటుఁ జరించునాత్మ దా
ధనశుభ్రులమిత్రవనితారతిపైఁ దగులంబు మాని న
న్ననఘుని విశ్వతోముఖు నననన్యగతిన్ భజియించెనేని వా
నిని ఘనమృత్యురూపభవనీరధి నేఁ దరియింపఁ జేయుదున్. 886
- సీ. రూఢిఁ బ్రధానపూర్ణమనాయకుండను, భగవంతుండను జగత్ప్రభుండ నైన
నాకంటె నన్యులఁ శ్రగైకొని తగిలిన, యాత్మలు భవభయం శ బందు నెపుడుఁ
గావున నాయాజ్ఞఁ శ గడవంగ నోడుటఁ, జేసి వాయువు వీచు శ శిఖ వెలుంగు
నినుడు దపించు దా శ నింపుండు వర్షించు, భయమంది మృత్యువునవరువువెట్టు
తే. గాన విజ్ఞానవైరాగ్యకలిత మైన, భక్తియోగంబునఁజేసి శ పరమపదము
కొలుకునయ్యోగివరులుమరచ్చరణభజను, లగుచుఁ జరియింపుదురు నిర్భయాత్ము
క. గురుభక్తిం జిత్తము మ, త్వర మై విలసిల్లునంతశపర్యంతము స లగుచు.
త్సుగుఘట కిహలోకంబునఁ, జరతరమోక్షోదయంబు శ సేకుటు చుండున్. 888
- క. అని యిట్లు సన్మునీంపుడు, జననికి హరిభక్తియోగశసంగతి నెల్లన్
వినిపించి వెండియును ని, ట్లనియెన్ సమ్మాదచిత్తుఁ శ డగుచుఁ గడంకన్. 889
- వ. అవ్వా యివ్విధంబున భక్తియోగప్రకారంబు సెప్పితి నింకఁ దత్త్వలక్షణంబు
వేటువేట యెఱింగింతు నేతత్త్వగుణంబుల నెఱింగి నరులు ప్రకృతిగుణంబులవలన
విముక్తులగుదురు హృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకంబు(నాత్మనర్కనరూపంబు) నగునాజ్ఞా
నం బాత్మకు నిశ్చేయనకారణంబు గావున దాని నెఱింగింతు నందు నాత్మకు స్వరూ
పంబెట్టి దనిన ననాదియుఁ బురుషుండును సత్త్వాదిగుణశూన్యుండును ప్రకృతిగుణ
విలక్షణుండును బ్రత్యక్షస్వరూపుండును స్వయంప్రకాశుండును నెవ్వం డెవ్వని
తోడ నీవిశ్వంబు సమన్వితం బగు నతండు¹గుణత్రయాత్మకత్వంబున వ్యక్తంబును
భగవత్సంబంధియు నగుప్రకృతియందు యదృచ్ఛచే లీలావళంబునం బ్రవేశించిన
నాప్రకృతి గుణత్రయమయం బై స్వరూపం బయిన స్రజాసర్గంబుఁ జేయం గనుం
గొని యప్పుడు మోహితుం డయి విజ్ఞానతిరోధానంబునంజేసి గుణత్రయా
త్మకం బయిన ప్రకృత్యధ్యాసంబున నన్యోన్యమేళనం బగుటయు నంతం బ్రకృతి

గుణంబుఁ దనయందు నాగోపించుకొని క్రియమాణంబు లగుకార్యంబులవలనఁ గర్తృత్వంబు గలిగి సంసారబద్ధుం డై పారతంత్ర్యంబు గలిగి యుండుఁ గర్తృత్వశూన్యం డగునీశ్వరుండు సోక్షి యగుటంజేసి యంత్యకుం గార్యకారణకర్తృత్వంబులు ప్రకృత్యధీనంబు లనియు సుఖమఃఖిభోక్తృత్వంబులు ప్రకృతివిలక్షణం డయినపురుషుని వనియు నెఱుంగుదు రని చెప్పిన విని దేవహూతి గపిలున కి ట్లనియెఁ బురుషోత్తమాప్రకృతిపురుషులు (నదసదాత్మకప్రపంచంబునకుం) గారణభూతులు గావున వానివిలక్షణంబు సదసద్వివేకపూర్వకంబుగా నాసఁ తిమ్మనిన భగవంతుం డైనకపిలుం డి ట్లనియె.

890

క. క్రమమునఁ ద్రిగుణము నవ్యక్తము నిత్యము సదసదాత్మకము మఱియుఁ బ్రధానము ననఁగాఁ బ్రకృతివిశేషము లనియు విశిష్ట మనిరి శ్రీ సద్విదు లెలమిన్. 891

వ. అందుఁ బ్రకృతి చతుర్వింశతితత్త్వాత్మకంబై యుండు సది యె ట్లనినం బంచమహాభూతంబులును బంచతన్మాత్రులును జ్ఞానకర్మాత్మకంబు లయినవ్యక్తప్రకృతి శ్లోత్రజనోపాధింబులు నాకృత్యోపాదపాయాపస్థంబులు ననునశేంద్రియంబులును మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబు లనునంతఃకరణచతుష్టయంబును ననుచతుర్వింశతితత్త్వాత్మకంబైనసగుణబ్రహ్మసంస్థానంబు సెప్పితి నిలమిఁదఁ 1 గాలంబనుపంచవింశకతత్త్వంబు సెప్పిన నది గొండలు పురుషశబ్దవాచ్యుం డైన యీశ్వరునిపౌరుషంబు గాలశబ్దంబునఁ జెప్పబడు నందు రందు సహంకార మోహితుం డై (ప్రకృతి నొందుజీవుం డుభయంబుఁ జెందుఁ) బ్రకృతిగుణసామ్యంబునంజేసి నర్తించి నిర్విశేషు డగుభగవంతునిచేష్టావిశేషంబు (దేనివలన నుత్పన్నంబగు నదియ) కాలం బని చెప్పబడు 2 నదియు జీవరాశ్యంతర్గతంబగుటంజేసి పురుషుం డనియు నాని బహిర్భాగవ్యాప్తింజేసి కాలం బనియుఁ జెప్పంబడు నాత్మమాయంజేసి తత్త్వాంతర్గతుం డయినజీవునివలన క్షుభితం (బయి జగత్కారణం)బగు ప్రకృతియందుఁ బరమపురుషుండు దనవీర్యంబు వెట్టిన నాప్రకృతి హిరణ్మయం బైనమహా తత్త్వంబువుట్టించె నంత సకలప్రపంచోబీజభూతుండును లయవిత్పశూన్యండును నగునీశ్వరుండు దనసగత్కృతిగ్రహంబునందు (నాత్మగతం బైన)మహాదాదిప్రపంచంబుల 3 వెలిగించుచు స్వతేజోవిప్ర త్తింజేసి యాత్మప్రసాదపనంబు 4 సేయునట్టితమంబును గ్రసించె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 892

క. దివ్య మగువాసుదేవా, దివ్యాహచతుష్టయంబు శ్రీ త్రిజగములందున్

సేవ్యం బని చెప్పం బడు, భవ్యగుణా దాని నెఱుగఁ శ్రీ బలికెడ నీకున్. 893

సీ. సత్త్వప్రధాన మై శ్వచ్ఛ మై శాంత మై, యూర్మిషట్కంబుల శ్రీ నోసరించి

1 'గాలపురుషుండు పంచవింశకుం డనంబడు. 2 నదియు నంతఃప్రదేశంబునఁ బురుషుం డనియు బహిఃప్రదేశంబునఁ గాలంబనియుఁ జెప్పంబడు. 3 కారణండును. 4 జూచుచు స్వతేజో, 5 సేయ నది తమ స్వయ్య నని చెప్పి వెండియు' వ్రా. ప్ర.

సురుచిరషాఢ్యణ్యపరిపూర్ణ మై నిత్య, మై భక్తజనసేవ్య క్షమై తనర్చి
వల నొప్పుచుండునకన్వాసుదేవప్రభా, మంత మహాత్మత్వ క్షమందు నోలి
రూఢిఁ గ్రియాశక్తిరూపంబు గల్గున, హంకార ముత్పన్న క్షమయ్యె నదియు

తే. సరవి వైకారికంబుఁ దైజసముఁ దామ
సంబు నా మూఁడుదెఱఁగుల క్ష జరగు సగుఁ
దనగు వైకారికము మనస్సునకు నింది
యములకును గగనముఖభూతముల కరయ.

894

వ. అది దేవతాహంకారంబున నుండుఁ దైజసాహంకారంబు బుద్ధిప్రాణంబులుం గలిగి
యుండుఁ దామసాహంకారం బింద్రియమేళనంబున నర్థమాత్రం బై యుండు
మఱియును.

895

సీ. అట్టియహంకారకృమం దధిష్ఠించి సా, హస్తస్థానమండలాభిరాముఁ
డై తనరారునకనఁతుఁడు సకర్ష, ణుం డనఁ దగుపురుషుండు ఘనుఁడు
మహితభూతేంద్రియకృమాననమయుఁడు నై, కర్మత్వకార్యత్వకారణత్వ
ప్రకటశాంతత్వభూతత్వమూఢత్వాది, లక్షణలక్షితోల్లాసి యగుచు

తే. నుండు సమ్మేటి రెండవప్రభాహ మనఁగ, ఘనవికారంబుఁ బొందువై కారికంబు
వలనవినుము! మన స్తత్త్వమెలఁబుట్టె, మఱియువై కారికంబునకమాత వినుము.

వ. ¹సామాన్యచింతయు విశేషచింతయు ననఁ నగుసంకల్పవికల్పంబులంజేసి
కామసంభవం బయ్యె నదియ యనిరుద్ధాఖ్యం బయినప్రభాహం బదియ హృషీ
కంబులకు నధీశ్వరం బయి సకలయోగీంద్రసేవ్యం బగుచు శరదిందీవర
శ్యామం బయి యుండు వెండియుం దైజసంబువలన బుద్ధితత్త్వంబు వుట్టె
దానిలక్షణంబులు ద్రవ్యకాశకం బై సజ్జానంబును నింద్రియానుగ్రహంబును
సంశయంబును మిథ్యాజ్ఞానంబును నిద్రయు నిశ్చయంబును స్మృతియు ననం
దగి యుండు మఱియుఁ దైజసాహంకారంబువలన జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబు
లును గ్రియాజ్ఞానసాధనంబులును గలిగి యుండుఁ ప్రాణంబునకుం గ్రియాశక్తి
యు బుద్ధికి జ్ఞానశక్తియు నగుటంజేసి యింద్రియంబులకుఁ దైజసత్త్వంబు గలిగి
యుండు భగవద్భక్తిప్రేరితం బయినతామసాహంకారంబువలన శబ్దతన్మాత్రంబు
వుట్టె దానివలన నాకాశంబును నాకాశంబువలన శోభితేంద్రియంబును బుట్టె
శోభిత్రంబు శబ్దగ్రాహి యయ్యె శబ్దం బర్థంబునకు నాశ్రయం బై శ్రోతకు ²జ్ఞాన
జనకం బయ్యె మఱియు శబ్దతన్మాత్రంబువలన నాకాశం బయి యాయాకాశంబు
భూతంబులకు బాహ్యభ్యంతరంబుల నవకాశం బిచ్చుటయు నాత్మప్రాణేంద్రి
యాదులకు నాశ్రయం బగుటయు ననులక్షణంబులు గలిగి యుండుఁ ³గాలగతిచే

1. తమ స్తత్త్వం. 2. 'అది యెట్లు లంఠిసి సామాన్య... కామసంభవం బనంబడునెద్ది యనిరుద్ధా'
అ. ప్ర. 3. జ్ఞాపకం బయ్యె. 4. నభశబ్దకన్యాత్రంబువలన స్ఫుర్పంబును.

వికారంబు నొందు శబ్దతత్త్వలక్షణం బగునభంబువలన స్పర్శంబును స్పర్శంబు
వలన వాయువును వాయువుచే స్పర్శగ్రాహియై త్వగింద్రియంబును (బుట్టె)
మృదుత్వంబును గతినత్వంబును తైత్వంబును నుష్ణత్వంబును ననునివి (స్పర్శంబు
నకు స్పర్శత్వం బని) చెప్పంబ డమఱియు వాయువునకుఁ జాలనంబును (ఘరస్పర
విభాగకరణంబును ద)న్తే శనంబును ¹ద్రవ్యశబ్దనేతృత్వంబును నగు నందు గంధ
నంతం బగుద్రవ్యంబును స్రూణేంద్రియంబు నొందించుట ద్రవ్యనేతృత్వం
బు దూరస్థం బగుశబ్దంబును శ్రోత్రేంద్రియగ్రాహ్య మగునట్లొనరించుట
శబ్దనేతృత్వంబు నశ్రోత్రేంద్రియాత్మకత్వంబు ననునవి లక్షణంబు లై యుండు
(దైవప్రేరితంబై) ²స్పర్శతత్త్వాత్మగుణకం బగువాయువువలన రూపంబును దాని
వలనఁ దేజంబును బుట్టె (రూపంబు నేత్రేంద్రియగ్రాహకం బయ్యె) నేత్ర
గతం బయినరూపంబునకు నుపలంభకత్వంబును ద్రవ్యాకార³సమత్వంబును
ద్రవ్యంబునకు నుపసర్జనం బగుటయు ద్రవ్యపరిణామప్రతీతియు నివి రూప
వృత్తు లనంబడుఁ దేజనంబునకు సాధారణంబు లగుధర్మంబులు ద్యోతం
బనం బ్రకాశంబు పంచనం బనఁ దిండులాదులపాకంబు పిపాసానిమిత్తంబైన
పానంబు (శున్నిమిత్తకం బైన) యోదినంబు (హిమమర్దనం బగు) శోషణంబు
ననునివి వృత్తులై యుండురూపతత్త్వాత్మంబువలన దైవచోదితంబై వికారంబు
నొందుతేజస్సువలన రసతత్త్వాత్మంబు వుట్టె రసతత్త్వాత్మంబువలన జలంబు వుట్టె
జహ్వాయనురసనేంద్రియంబు రసగ్రాహకం బయ్యె నారసం బేకంబై యుండి
యు భూతివికారంబునంజేసి కషాయ తిక్తక ట్వమ్లు మధు రాదిభేదంబుల ననేక
విధం బయ్యె వెండియు సాంసర్గిక ద్రవ్యవికారంబునంజేసి యార్ద్రం బగుటయు
ముద్గ గట్టుటయుఁ దృప్తిదాతృత్వంబును జవనంబును దద్వైక్లబ్యనివర్తనంబును
మృదుకరణంబును దాపనివారణంబును గూపగతం బయినజలంబు దివియ మఱి
యు నుగ్గమించుటయు ననునివి జలవృత్తు లనంబడు రసతత్త్వాత్మంబువలన దైవ
చోదితంబై వికారంబునం బొందినజలంబువలన గంధతత్త్వాత్మంబు వుట్టె దాని
వలనం బృథ్వీయుఁ గలిగె స్రూణంబు గంధగ్రాహకం బయ్యె నందు గంధం
(బేకంబయ్యె వ్యంజనాదిగతం బయి)హింశ్వాదినిమిత్తం బయిన(మిశ్రగంధంబును
కరంధంబును గృంజనాదిగతం బయిన)పూతిగంధంబును ఘనసారాదినిమిత్తం
బైనసుగంధంబును (శతపత్రాదిగతం బగుశాంతగంధంబును లశునాదిగతం
బైనయుగ్గగంధంబును బర్యుషితచిత్రాన్నాదిగతం బయినయామ్లగంధంబును
ద్రవ్యావయవదైవమ్యంబునంజేసి) యనేకవిధం బై యుండు నదియునుం గాక
ప్రతిమాదిరూపంబులంజేసి నాకార తాపాదనం బగుభావనంబును జలాదివిలక్షణ

1. ద్రవ్యసంబంధంబును ద్రవ్యశబ్దంబులకుం బ్రాపకత్వంబును శ్రోత్రేంద్రియవాన్యపకత్వంబు
నను లక్షణంబు లై యుండు. 2 వాయుస్పర్శతత్త్వాత్మంబువలన రూపంబును. 3. సమర్థకత్వంబు.

త్రయాంతరనిరపేక్షం బయిసస్థితియు జలాద్యాధారత యనుధారణంబును నాకా
శాద్యవచ్చేదకత్వంబును సకలప్రాణిపుంత్వాభివ్యక్తీకరణంబును ననునివి పృథ్వీ
వృత్తులనంబడు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నభో(సాధారణ)గుణ(శబ్ద)విశేష
(గ్రాహక)ంబు శ్రోత్రంబును వాయు(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు స్పర్శం
బును దేజోఽ(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబుచక్షురింద్రియంబును సంభోఽ
(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబురసనేంద్రియంబును భూమ్య(సాధారణ)గుణ
విశేష(గ్రాహక)ంబు ఘ్రాణేంద్రియంబును నాకాశాదిగుణంబు లగుచు శబ్దాది
కార్యంబు లగువాయూద్వలంబుఁ గారణాన్వయంబున నన్నిటికిం బృథ్వీసంబం
ధంబు గలుగుటంజేసి భూమియందు శబ్దస్పర్శరూపసంగంధంబులు గలుగుట
మహాదాదిస్పృహవ్యంతంబు లగునీదేదుతత్త్వంబులు సరస్వరమిళితంబు లై
భోగాయతనం బగుపురుషుని గల్పింప సమర్థంబు లై యున్న జూచి (కాలా
దృష్టసత్త్వాదులం గూడి) జగత్కారణంబును (ప్ర)గుణ్యవిశిష్టంబును సశేష
నియామకుండును నిరంజనాకారుండును నగుసర్వేశ్వరుం డందుఁ బ్రవేశించు
నంత నన్యోన్యక్షుభితంబు లై మిళితంబు లై సమహాదాదులవలన నభిసాత్మ
చేతనరహితం బగునొకయండంబు వుట్టె నందు. 897

సీ. గురుశక్తితో విరాట్పురుషుండు సంభవం, బయ్యె నయ్యండంబున నర్థి బొదివి
యంబుముఖావరణంబు లొక్కొకటికి, దశగుణితింబు లై ఓ తవిలి యావ
రణము లై యుండును ఓ గ్రమమున లోకంబు, లకు మేలుకట్లపోలికఁ దనర్చు
పంకజోదరునిరూపము విలసించును, లోలత జలముగోఁ ఓ దేలు చున్న

తే. హేమమయమైనయండంబుగో మహాను, భావుడభవుండుహరి దేవదేవుఁ డఖిల
జేత నారాయణుండు ప్రవేశించి యపుడు, విష్ణుపదభేదంబు గాఁవించి యందు.

సీ. కరమొప్పుగా విరాట్పురుషుండు వెలుంగొందు, నావిరాట్పురుషునియాననంబు
వలనను వాణియు ఓ వాణితో వహ్నియు, నాసంబువలనఁ శబ్దాణములఁ గూడి
ఘ్రాణేంద్రియంబయ్యెఁఘ్రాణంబువలనను, వాయువులును బ్రాణవాయువులును
నందు నక్షులు చక్షుఃపండు సూర్యుండును, నం దభిధ్యానంబు ఓ నర్థి జేయుఁ

తే. గర్జములు జాత మయ్యెఁ దగ్గర్జ సమితి
వలన శ్రోత్రేంద్రియంబు దిక్కులును గలిగె
ద్వక్కుచే శ్శ్రుగోమవిశతానకములు
నోషధివ్రాతమును భవ ఓ మొందెమఱియు.

899

తే. దానివలనను మేఢంబు ఓ గానఁబడియె, బరంగ రేతంబువలన నాశంబు వుట్టె

1. వాయువీర్యకారణంబు లగుటంజేసి శబ్దస్పర్శములు వాయుగతంబు లిన్నింటికిం బృథ్వీ...
గంధంబులు గలుగుట నివి యన్నియు నసంహతంబులై యున్న జూచి. 2 జలధిలో. 3 స్రూణమును.
4 బులు రసధారణంబును. 5 ద్వక్కువలనను గోమవిశతానకములు' వ్రా.ప్ర.

గుడమువలన నపానంబు నుదయమయ్యె, దానివలనను మృత్యువునగ జనించె.

క. కరములవలనను బలమును, నిరవుగ నారెంటివలన నెనిన్రుడుఁ బాదాం

బురుహంబులవలన గతియు, నరుదుగ నారెంటివలన నెనియును గలిగెన్. 900

క. ఘననాడిపుంజమువల, నను రక్షము దానివలన నెనియును నుదరం

బున నాకలియును దప్పియు, ననయము నారెంటివలన నెనియును పుట్టెన్. 901

క. వినుహృదయమువలనను మనమును మనమునందుహిసకరుడు నెనియుఁజిత్తం

బున బ్రహ్మయు శ్రేత్రజ్ఞుఁడును గలిగిరి యవ్వరాజుఁడను బూనిపతిన్. 902

ప. ప్రమతియు విరాట్పురుషునం దుదయించినవ్యష్టిరూపంబు లగునాకాశాదిభూతం

బులును శబ్దంబు మొదలగుభూతత్వాత్తంబులును నాగాగ్నియజాతంబును

దదధిదేవతలును దమంతిన సమష్టిరూపుం డగుశ్రేత్రజ్ఞం బ్రవృత్తిప్రవర్తకుం

జేయ నసర్థంబుమ లయ్యె నెట్లనిన దేవాధిష్ఠితంబు లగునింద్రియంబులు దాము

వేర్వేఱి యయ్యాశ్వగుం బ్రవృత్తున్ముఖం జేయ నొక క్రమంబునం దత్త

దధిస్తానాదుల నొందె నందు నన్ని నాగ్నిద్రయంబుతోడ ముఖంబు నొంది

ప్రవర్తించిన విరాట్కార్యం బగువ్యష్టిశరీరజాతం బనుత్పన్నం బయ్యె సంత

నానయు ఘోషేంద్రియంబుతోడ వాయువుం గూడిన నట్టిద యయ్యె నాది

త్యుండు చక్షురింద్రియంబుతోడ నేత్రంబుల నొందిన వృథాభూతం బయ్యె

దిద్దేవతాకం బగుకర్ణంబు శ్రోత్రేంద్రియంబుతోఁ గూడిన విరాట్కార్య

ప్రేరణాయోగ్యం బయ్యె నొషధులు రోమంబులం ద్వగింద్రియంబుఁ జెంద

విఫలం బయ్యె నద్దేవం బగుమేధ్రంబు రేతంబు నొందిన దత్కార్యకరణ

దక్షం బయ్యె బదంపడి గుణంబు మృత్యువుతోడ సపానేంద్రియంబుఁ జేరిన

సది హైన్యంబు నొంద విష్ణు దేవతాకంబు లగుచరణంబులు గతితోఁ గూడిన

నశిశ్వరంబు లయ్యెఁ గాణేంద్రియంబు లింద్రిద్దేవతంబు లగుచు బలంబు నొం

దిన శక్తిహీనంబు లయ్యె మతియు నాదులు సనదీకంబు లై లోహితంబు నొం

దిన నిరరకంబు లయ్యె నుదరంబు సింధువులతోడం జేరి తుత్పిపాసలం బొం

దిన వ్యర్థం బయ్యె హృదయంబు మనంబుతోడం జగన్తు నొందిన సూరక

యుండ బుద్ధి బ్రహ్మాధిదేవతం బై హృదయంబు నొందిన నిష్ఫలంబయ్యెఁ జిత్తం

బభిమానంబుతో రున్ముని జెందిన విరాట్కార్యజాతం బనుద్యూతం బయ్యె

నంతః జైత్యుం డగుశ్రేత్రజ్ఞుండు హృదయాధిష్ఠానంబు నొంది చిత్తంబుతోడం

బ్రవేశించిన విరాట్పురుషుండు సలికార్యభూతబ్రహ్మాండంబు నొంది ప్రవృత్తు

న్ముఖముం డయ్యె సుప్తం డగుపురుషుని గ్రాణాదులు దమబలంబుచే భగవ

దప్రేరితంబు లగుచు నుత్థాపనాసమర్థంబు లగుచందగున సగ్నాదులు

స్వాధిష్ఠానభూతంబు లగునింద్రియంబులతోడ దేవాదిశరీరంబుల నొందియు

నన క్తంబు లయ్యె ననిమటియు¹ నవ్విరాట్టురుషుని ననవరతభ క్తింజేసి విర క్తులై
యాత్మలయందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింపుదు రనియుఁ బ్రకృతిపురుష
వివేకంబున మోక్షంబును బ్రకృతినంబంధంబున సంసారంబును గలుగు నని
యుఁ జెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 903

సీ. జననుతి స త్త్వరక్షజ స్తమోగుణమయ, మైసప్రాకృతకార్య క మగుశరీర వ్రలనఁ
గతుఁడయ్యుఁ బురుషుండు క గడఁగి ప్రాకృతిములు, నగుసుఖదుఃఖమోహముల
గరి మనుర క్తుండు క గాఁడు వికారివి, హీనుఁడు ద్రిగుణర క్షితుఁడు నగుచు
బలసి నిర్మలజలప్రతిబింబితుం డైన, దినకరుభంగి వశ ర్థించునట్టి

తే. యాత్మ ప్రకృతిగుణంబులకయందుఁ దగులు
వడి యహంకారమూఢుఁ డై క తొడరి గోను
గడఁగి నిఖిలంబునకు నెల్లఁ క గర్త నని ప్ర
సంగవశతను బ్రకృతిదోషములఁ బొంది. 904

క. సుర తిర్య జ్ఞునుజ స్థా, నరరూపము లగుచుఁ గర్మకనాసనచేతం
బర పై నమిశ్రయోనులఁ, దిరముగ జనియించి సంస్కృతిం గైకొని తాన్. 905

క. పూని చరించుచు విషయ, ధ్యానంబునఁజేసి స్వాప్నికాథాగమనం
ధానమురీతి ననన్విధ, మానసుఁ డగుచు భ్రమించు క మతిలోలుం డై. 906

వ. అట్లు గావున. 907

తే. పూని మోక్షార్థి యగువాఁడు క దీనిఁ దీవ్ర, భ క్తియోగంబుచేత విర క్తిఁ బొంది
మనము వశముగఁజేసియకమనియమాధి, యోగమార్గ క్రియాభ్యాసకయ్య క్తిఁజేసి.

సీ. శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై క సత్య మైనట్టిమ, ద్భావంబు మత్పాదకసేవనంబు
వర్ణితమత్క-ధాకర్ణనంబును సర్వ, భూతసమత్వ మకాలవైర
మును బ్రహ్మచర్యంబు క ఘనమాన మాదిగాఁ, గలనిజధర్మసంగతులఁజేసి
సంతుష్టుఁడును మితాశనుఁడు నేకాంతియు, మననశీలుఁడు వీతకమత్సరుండు

తే. నగుచు మిత్రత్వమునఁ గృపఁ క దగిలి యాత్మ, కలితవిజ్ఞాని యై బంధకంబు లై న
ఘనశరీరపరిగ్రహోత్కంఠయందు, నాగ్రహముసేసి వ ర్థింపకనగును మఱియు.

వ. జీవేశ్వరత త్త్విజ్ఞానంబునఁజేసి నివృ త్తం బయినబుద్ధి దదవస్థానంబునుం గలిగి
దూరీభూతేతరదర్శనుం డై జీవాత్మజ్ఞానంబునఁజేసి చక్షురింద్రియంబున సూర్యు
ని దర్శించుచందంబున నాత్మనాయకుం డయినశ్రీమన్నారాయణుని దర్శించి

1 'నమ్మహాత్ముని ననన్యభ క్తింజేసి విర క్తు లై యాత్మలందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింతు
రనిచెప్పి నెండియునిట్లనియఁ బ్రకృతిపురుషవివేకజ్ఞానంబున మోక్షం జెఱుంగుము ప్రకృతినంబంధం
బువలన వైనసంసారస్వరూపం బటంగించెద నాకర్ణింపుము' బ్రా. ప్ర.

2 మును నాది, గాఁ గలధర్మసంగతులఁజేసి.

- 1 నిరుపాధికం బై మిథ్యాభూతం బగునహంకారంబున సద్రూపంబుచే బ్రకాశ మానం బగుచు బ్రధానకారణంబునకు సధిష్ఠానంబును గార్యంబునకుఁ జక్షువుంబోలె బ్రకాశంబును సమస్తకార్యకారణానుస్మారతంబును బరిపూర్ణంబును సర్వవ్యాపకంబును నగుబ్రహ్మంబును బొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.
- సీ. విను మాతృవేత్తకు కిష్ణుస్వరూపంబు, నెఱుంగంగఁబడు నది కయెట్లటన్న గగనస్థుఁ డగునినకకరకరణచ్చాయ, జలముల గృహకుడ్యజాలకముల వలనఁ దోచిన ప్రతికలితంబుచేత నూహింపంగఁబడినయ్య న్యునునిపగిది నగ్ని మనోబుద్ధ్యోహంకరణత్రయ, నాడీప్రకాశమునను నెఱుంగ
- తే. వచ్చునాత్మస్వరూపంబు కలఁగి గాఁగఁ, జిత్తమునఁ దోచు సంచితశ్రీఁదనర్చి యమృతామృతస్వరూపభూతాంతరాత్మక, డగుటనాత్మజ్ఞులకుఁగాననగునుమఱియు.
- వ. జీవుండు సుషుప్త్యావస్థవలనయందుఁ బరమాత్మానుషక్తుం డైన భూతాదితత్త్వంబులు లీనంబు లై ప్రకృతియందు నానగామాత్రంబు గలిగి యకార్యకరణంబులు గాకున్న సుషుప్తిసమయంబునం దాను నిస్తంభం డగుచు నితరంబు చేతఁ గప్పంబడినివాఁ డై పరమాత్మానుభవంబు సేయు చుండు నని చెప్పిన విని దేవహూతి యుట్లనియె. 912
- సీ. విమూత్త యూపభగ్నివికిని గంధమునకు, సలిలంబునకును కరణంబునకును సన్యోగ్య మగునవి నాభావసంబంధ, మైససంగతీఁ బ్రకృత్యాత్మలకును సతతంబు సన్యోగ్యసంబంధ మై యుండు, ప్రకృతితో నయ్యాత్మక యుట్లు జలపోయ నొకమాటుతత్త్వభోధముచేత, భవభయంబుల నెల్లఁబాయు టెల్లు
- తే. చచ్చి క్రమ్యుఁడ బుట్టనిజాడ నోది, యిన్నియుఁ దెలియ నానతియిచ్చి నన్నుఁ గరుణ రక్షింపవే దేవగణనిపేవ్య, భక్తలోకానుగంతవ్య కపరమపురుష. 913
- వ. అనిన భగవంతుం డిట్లనియె ననివృత్తం బయినస్వధర్మంబునను నిర్మలాంతఃకరణంబునను సునిశ్చితం బైనమద్భక్తియోగంబునను (సత్కథా)శ్రీవణసంపాదితం బైనవైరాగ్యంబునను (దృష్టప్రకృతిపురుషయాభాత్మ్యం బగుజ్ఞానంబునను బలిష్ఠగబయి కామాసభివ్యంగం బగువిరక్తివలనఁ) దపోయక్తం బయినయోగంబునను దీప్తం బయిన చిత్తైకాగ్రతంజేసి పురుషుని దగుప్రకృతి దండవ్యామానం బై తిరోధానంబునం బొందు నదియునుం గాక యరణిగతం బైనవహ్ని(చే సరణి దహింపంబడుచండంబున) జ్ఞానంబునను దత్త్వదర్శనంబుననుంజేసి నిరంతరంబు బలవంతంబును దృష్టదోషంబును నగుప్రకృతి జీవునిచేత భుక్తభోగ యై విడువం బడు నని చెప్పి. 914

1 'విమృశ్యుఁడగుచుం డై సదాప్రకాశమానజ్ఞానంబు గలిగి సత్పురుషభాంధవుం డై శత్రుమిత్రసమ దర్శనం డైనయాత్మసమానాధికరహితుండునుబ్రహ్మత్వాదిశబ్దవాచ్యుండునుసమస్తపదార్థానుస్మారకుం డునునగుచు సర్వేశ్వరుం బొందు నని వెండియు.' 2 'హంకారత్రయనా, ప్రకాశతచేత లీల నెఱుంగ' వ్రా. ప్ర. 3 'దృష్టదోషంబులం గలప్రకృతి' వ్రా. ప్ర.

- క. విను ప్రకృతి నైజమహిమం, బునఁ దనలో నున్నయట్టిపురుషునకు మహే
శునకు సశుభవిస్ఫురణం, బనయముఁ గావింప జాల శ్రీ దది యెట్లనినన్. 915
- చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలలఁ శ్రీ బొందుననర్థకముల్ ప్రబోధమం
దరయఁగ మిథ్య లై పురుషునందు ఘటింపనికై వడిం బరే
శ్వరునకు నాత్మనాథునకు శ్రీ సర్వశరీరికిఁ గర్మసాక్షికిం
బరువడిఁ బొంద వెన్నెటికిఁ శ్రీ బ్రాకృతవోషములంగనామః. 916
- వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 917
- సీ. అధ్యాత్మతత్పరుం శ్రీ డగువాఁడు పెక్కుజ, స్తంబులఁ బెక్కుకాశలంబులందు
బ్రహ్మాండప్రాప్తిపర్యంతమును బుట్టు, సర్వార్థవైరాగ్యశాలి యగుచుఁ
బూని నాథ క్తులచే నుపదేశింపఁ, బడినవిజ్ఞానసంస్కృత్యైవతః
బరఁగఁ బ్రబుద్ధుఁడై శ్రీ బహువారములు భూరి, మత్ప్రసాదప్రాప్తి శ్రమతిఁ దనర్చు
తే. నిజపరిజ్ఞానవిచ్ఛిన్ననిఖిలనంచ
యుండు నిర్మల క్షలింగదేహుండు నగుచు
సనఘయోగింద్రహృద్గేయ శ్రీ మగుమదీయ
దివ్యధామంబు నొందు సంధిప్తుఁ డగుచు. 918
- వ. మఱియు సఃఖిమాద్యప్తైశ్వర్యంబులు మోక్షంబున కంతరాయంబులు గావున
నానియందు విగతసంగుండును మదీయచరణసరోజస్థితిలలితాంతరింగుండును
సగువాఁడు మృత్యుదేవత సపహాసించి మోక్షంబునం బొందునని చెప్పి వెండియు
యోగలక్షణప్రకారంబు వినిపింతు విను మని భగవంతుం డై నకపిలుండు సృష్టా
త్మజ కి ట్లనియె. 919
- క. ధీనిధు లయ్యును యోగవి, ధానంబునఁజేసి మనము శ్రీ దగ విమలం బై
మానిత మగుమత్పదముం, బూనుదు రాయోగధర్మము న్నెఱింగింతున్. 920
- వ. అది యెట్లనిన 1 శక్తికొలఁది స్వధర్మాచరణంబును శాస్త్రవినిష్ఠధర్మకర్మంబులు
మానుటయు దైవికం బై వచ్చినయర్థంబువలన సంతోషించుటయు మహాభాగ
వతశ్రీసాదారవిందార్చనంబును గ్రామ్యధర్మనివృత్తియు మోక్షధర్మంబుల
యందు రతియు మితం బై శుద్ధం బయినయాహారంబుసేవయు విజనం బయి
నిర్వాధకం బయినస్థానంబున నుండుటయు హింసారాహిత్యంబును సత్యంబును
సస్తేయంబును దన కెంతయర్థం బుపయోగించు సంతయర్థంబు స్వీకరించుటయు
బ్రహ్మచర్యంబును దపశ్శౌచంబులును స్వాధ్యాయపఠనంబును బరమపురుషుం
డైనసర్వేశ్వరునియర్చనంబును మానంబును నాసనజయంబును దానంజేసి స్థైర్యం
బును 2 బ్రాణవాయుస్వవశీకరణంబును నింద్రియనిగ్రహరూపం బైనప్రత్యాహారం

బును మనంబుచే నిందియంబుల విషయంబులవలన మరలించి హృదయమంబు నిలుపుటయు) దేహగతం బైనమూలాధారాదిస్థానంబులలో నొక్కస్థానంబు నందు హృదయగతం బయినమనస్సుతోడం గూడఁ బ్రాణధారణంబును వైకుంఠం డైననర్వేశ్వరుండు ప్రవర్తించినదివ్యలీలాచరిత్రధ్యానంబును మానసైకాగ్రీకరణంబును) బరమాత్మ యగుపద్మనాభునిసమానాకారత యనుసమాధానంబునం గావించి యవియును గాక తక్కినవ్రతదానాదులంజేసి మనోదుష్టం బయినయనార్థంబును బరిహరించి జితప్రాణం డై మెల్లన యోజించి శుచి యైనదేశంబునం బ్రతిష్ఠించి విజితాసనుం డై యధ్యస్తకుశాజినచోత్తరాసనం బైనయాసనంబు సేసి ఋజుకాయం డై ¹ ప్రాణమార్గంబును గుంభకరేచకపూరకంబులం (గోశశోధనంబు) సేసి కుంభకపూరకంబులచేతం బ్రతికూలంబు గావించి చంచలం బయినచిత్తంబు సుస్థిరంబు గావించి తీవ్రం బయినయమంబునం బ్రతప్తం బయి విగతసమస్తవోషం బగుచామికరంబుకరణి విరజంబు సేసి జితమానుతం డగుయోగికిం గ్రమ్మఱం బ్రాణాయామం బనుపావకునిచేతి వాతసి త్తశ్లేష్మంబులనురోషంబుల భస్మీకరణంబు సేసి ధారణంబుచేతిఁ గిల్చిపంబులను బ్రత్యాహారంబుచేతి సంసర్గంబులను దహనంబు సేసి ధ్యానంబుచేతి రాగంబుల సత్త్వాదిగుణంబులను నివారించి స్వనాసాగ్రానలోకనంబు సేయుచు.

921

సీ. దరదరవిందసుందరపత్త్రగుచిరాక్షు, సలలితశ్రీవత్సరకలితవక్షు
నీలనీరదనీలస్థితృప్తలశ్యాము, సశికులాలకమాలికాభిరాముఁ
గాస్తుభరుచిరముక్తాహారయంతకంఠ, యోగిమానసపంకజోపకంఠ
సతతప్రసన్నసరస్వితవదనాంభోజ, దినకరకోటిసంఘడి ప్తతేజ

తే. సలలితానరస్మృతిత్తుకుండలకీట, హారకంకణకటక కేయూరముద్రి
కాతులకోటిభూషు భక్తప్రపాషుఁ, గింకిణీయంతమేఖలాకీర్ణజఘను.

922

వ. మణియు.

923

సీ. కంజాతెకింజల్కప్రభంజరంజితపీత, కాశేయవాసు జగన్నివాసు
శత్రుభీకరచక్రశంఖగదాపద్మ, విహితచతుర్బాహు శ విగతమోహు
నుతభక్తిలోకమనోనేత్రవర్ధిష్ఠ, లాలితసద్గుణాలంకరిష్ఠు
వరకుమారకవయఃపరిపాకు సుశ్లోకు, సుందరాకారు యశోవిహారు

తే. సకలలోకనమస్కృతశ్చరణకమలు, భక్తలోకపరిగ్రహాప్రకటశీలు
దర్శనీయమనోరథదాయిఁ గీర్తనీయతీర్థయశోమహానీయమూర్తి.

924

వ. వెండియు.

925

క. 4అనుపమగుణసంపూర్ణుని, ననఘుని సుస్థితుని గతుని శ నాసీను శయా

1 ప్రణవమార్గ. 2 విగతసమస్తవోషంబులం గలచామికరం. 3 వద్రుచిహిత. 4 అనుపమసంపూర్ణంబుని

- నుని భక్తహృద్గుహశయ, నుని సర్వేశ్వరు ననఁతు శ్రీ మతసచ్చరితున్. 926
- మ. విమలం బై పరిశుద్ధ మై తగుమనోవిజ్ఞానతత్త్వప్రభో
ధమత్తి నిల్చి తదీయమూర్తివిభవధ్యానంబు గావించి చి
త్తము సర్వాంగవిమర్శనక్రియలకుం శ్రీ దాహ్మిన్ ప్రత్యంగమున్
సుమహాధ్యానము సేయఁగా నలయుఁ బో శ్రీ శుద్ధాంతరంగంబునన్. 927
- వ. అది యెట్టి దనిన. 928
- సీ. హలకులిశాంకుశజలజధ్వజచ్చత్ర, లాలితలక్షణాలక్షితములు
సలలితనఖచంద్రచంద్రికానిధూత, భక్తమానసతమఃపటలములును
సుగుచిరాంగుష్ఠనిఘ్నూతగంగాతీర్థ, మండితహరజఃకామండలములు
నంచితధ్యానపాత్రాయణజనభూరి, కలుషసర్వతదీర్ఘకులితములును
తే. దానలోకమనోరథదాయకములు, జాపయోగిమనఃపద్మపట్నములు
ననఁగఁదనరినహరిచరణాబ్జములను, నిఘపమధ్యానమున మది శ్రీ నిలుసవలయు.
- చ. కమలజమాత యై సురనికాయసమంచితసేవ్యనూన యై
కమలజశాభనేత్రములు శ్రీ గల్లి హృదీశ్వరభక్తి నొప్పున
క్రమల నిజాంకపీతమునఁ శ్రీ కైకొని యెత్తున గేశుజానుయు
గ్ధము హృదయారవిందమున శ్రీ మక్కువఁ జేర్చి భజింపఁగాఁ దగున్. 930
- ఉ. చాచవిహంగవల్లభుభుజంబులమీఁద విరాజమం నను
శ్రీరూచి నుల్లసిల్లి యతఃసీకుసుమద్యుతిఁ జాల నొప్పునం
కేరుహనాభుసూరువు లగికిల్బిషభక్తి భజించి మానసాం
భోగహమందు నిల్పఁ దగుఁ శ్రీ బో మునికోటికి నంగనామణి. 931
- క. పరిలంబితమృదుపీతాంబరకాంచీగుణనినాదభరితం బగు
ప్యరూపే త్తమునినితంబము, దరుణీ భజియింప వలయుఁ శ్రీ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 932
- క. విను భవనాధారత్వంబునఁ దగి విధిజననహేతుభూతం బగున
వ్వనజాతముచేఁ గడు మిం, చినహరినాభీనరస్సుఁ శ్రీ జింతింపఁ దగున్. 933
- తే. దివ్యమరకతరత్నసంఘదీప్తలలిత, కుచములను హాక్తికావళిగుచులఁ దనరి
యందిరాదేవినదనమై యెనక మెనఁగు, వక్షమాత్మనకలపోయవలయుఁజమ్ము.
- మ. నిరతంబున్ భజియించునజ్జనమనోనేత్రాభిరామైకసు
స్థిరదివ్యప్రభ గల్లుకాస్తుభరుచిశ్చిష్టంబు నై యొప్పునా
వరయోగీశ్వరవంద్యమానుఁ దగునర్చనస్వామి లక్ష్మీశుకం
ధర మాత్మం గదియించి తద్గుణగణధ్యానంబు సేయం దగున్. 935
- క. ఘనమందరగిరినివ. ర్తననికషోజ్జ్వలితకనకరత్నాంగదముల్
దనరార లోకపాలకు, లనఁ గలిగినబాహుశాఖలను దలఁపఁ దగున్. 936
- వ. మణియు విమలజనాసహ్యంబు లైనసహస్రారంబులు గలుగుసునర్చనంబును

సరసిజోదరకరసహాయహంబందు రాజహంసహచరం బయినసాంచజన్యంబును స
రాతిభటశోణితకర్దమలిప్తాంగం బై భగవత్ప్రీతికారిణి యగుకామోదకియును
బంధురసుగంధగంధానుబంధమంధరగంధవహహయమానపుష్పంధయర్పుంకా
రనినదవిరాజితం బైననైజయంతీవనమాలికయును జీవలత్త్వం బైనకౌస్తుభ
మణియును బ్రత్యేకంబ ధ్యానంబు సేయం గగు నెండియు భక్తిసంరక్షణారం
బంగీకరించుదివ్యమంగళవిగ్రహంబును. 1 కనురూపంబును మకరకుండలమణి
నిచయమండితముకుహారమాననిర్మలగండమండలంబును 2 సంతతశ్రీనివాసలోచన
పంకజకలితంబును లాలితభ్రూలతాజుష్టంబును మధుకరసమానహుచిచికురవిరా
జితింబును నై సముఖకమలంబు ధ్యానంబు గావింప వలయు మణియు శరణాగ
తుల కభయస్రనింబు లగుచు నెగడుపాణిపంకేరుహంబుల మనలబునఁ నలఁప
వలయు.

937

క. గురుభూరరూపికిం బై, విపరగడుతాపత్రియం బాపశేమింపంగ శ్రీ
హరిచేత నిన్మృష్టము లగు, కరుణాలోకములఁ దలఁపఁ గాఁ గగు బుద్ధిన్. 938

క. ఘనాచి గలమందస్మితి, ముస కనుగుణ మగుప్రసాదమును జత్తిముస
న్నునచియు ధ్యానము సేయం, జను యోజనాళి కెపుడు క సౌజన్యనిధి. 939

తే. పూని సతశిరు బై నట్టిభూజనముల, శోక బాష్పంబుజలధనం శోషకంబు
సత్యుదారతమము హరికృప సెపుడు, నలఁపఁగావలె నాత్మలోక విలివినుము.

సీ. మునులకు మకర కేతనునకు మోహనం, బైనన్వకీయమాగమివిలాస
ముస రచితం బైన ప్రభూమండలంబును, మునిమనకుకూరిన మోహమానుఁ
డగునీశ్వరనిమండ సహసంబు సనఁల్ల, నాధరకాంతిచే న సహజ మైన
మొల్ల మొగ్గలకాంతి నల్లసం బాడెడు, కలితపం క్తిని మది క నలఁపవలయు

తే. నెలయ నీరితి నన్నియ క వేటువేడ, సంచితధ్యాననిర్మలశ్లాసములు గ
మనములో గనుమని చెప్పమణియుఁబలికె, దేవహూతికి గవిలుండు దేటపడెగ.

సీ. ఈ ప్రకారమున సకలైశ్వరునందును, బ్రతిలబ్ధభావసంపన్ను డగుచుఁ
జరతరనద్భక్తిచే బ్రవృద్ధం బైన, యతిమోదమునఁ బులకితశరీరుఁ
డగుచు మహాత్కంఠ నానంద బాష్పముల్, జడిగొనఁ బరితోషజలధి గ్రుంకి
భగవత్స్వరూప మై భవగుణగ్రాహక, 4 మగుచు మత్స్యంబంధ క మనుకరించి

తే. సుమహితధ్యానమునఁ బరంజ్యోతియందు

మనముఁ జాల నియోజించి క మహిమఁ ననరు

మోక్షపద మాత్మలోన నశపేక్ష సేయు

ననఘవర్తనుఁ డైనమహాత్ముఁ డెపుడు.

942

1 కనురూపం బైననానంబును. 2 సంతతశ్రీనివాసంబు బైన. 3 జరకాడుతాపత్రయోపశమ
సార్థము. 4 మగు మత్స్యబంధంబు క ననుకరించి. 5 ధ్యేయమున.

వ. అది గావున ముక్తి సపేక్షించుమహాత్ముండు గువానిచిత్తంబు విముక్తంబై నభగ
వద్వ్యతిరిక్తాశ్రయంబు గలిగి విషయాంతరశూన్యంబై విరక్తిం బొందుటంజేసి
పురుషుండు శరీరభావంబుల ననన్యభావం బగునిర్వాణపదంబు సూక్ష్మం బగు
తేజంబు దనకంటె నధికం బగుతేజంబుతోడినమానాకారంబు నగుచందంబు
నిచ్చగించు వెండియు. 943

సీ. పురుషుండు చరమ మై శ భువి నన్యవిషయనివృత్త మై తగ నివర్తించుచిత్త
వృత్తాదులను గల్గి శ వెలయంగ నాత్మీయమగుమహిమ సునిష్ఠుఁడై లభించు
సుఖదుఃఖముల మనఃస్పృహ దలంపక యహం, కారధర్మంబులుగూడెలంచి
యసయంబుసాక్షాత్కృతాత్మతత్త్వముగల్గు, సతఁడు జీవన్ముక్తుఁడెప్పుడు భులు
తే. నతఁడు నేచందమున నుండు శ ననిన వినుము

తనశరీరంబు నిలుచుటయును జరించు

టయును గూర్చుండుటయు నిఁ కేకమియు నెఱుంగి

కర్థి వర్తించు విను తల్లి శ యతఁడు మఱియు. 944

వ. మదిరాపానంబునంజేసి మత్తుండు గువాండు దనకుఁ బరిధానం బగునంబరంబు
మఱచి వర్తించుచందంబునఁ దనశరీరంబు బై నాధీనం బని నశ్వరం బని తలంచి
యాత్మతత్త్వసింఘం డై యుపేక్షించు నదియనుం గాక సమాధియోగంబునం
జేసి సాక్షాత్కృతాత్మతత్త్వంబు గలవాఁ డయి స్వాప్నీకశరీరంబుచందంబున
యావత్కర్మఫలానుభవపర్యంతంబు పుత్రదారసమేతం బగుప్రపంచంబు నను
భవించి యటమీఁదఁ బుత్రదారాదినంబంధంబువలనం బాసి వర్తించు. 945

సీ. సుతదారమిత్రానుజలకంటె మద్భ్యుండు, భిన్నుఁడై వర్తించుచున్నరీతి
విస్ఫులింగోల్లుఖరవిపులసూమములచే, హవ్యవాహనుండు వే శఱునరీతి
వల నొప్పు దేహంబువలన నీశవాత్మ, పరికింప భిన్నరూపమున నుండుఁ
దవిలి భూతేంద్రియాంతఃకరణంబుల, భాసిల్లు చున్నయారప్రకృతిరూప

తే. బ్రహ్మమున కాత్మ దాఁ బృథక్ గౌవ మగుచు
ద్రష్ట యయి బ్రహ్మసంజ్ఞచే శ దనగు చుండు
నఖిలభూతప్రపంచంబులందుఁ దన్నుఁ
దవిలి తనయందు నఖిలభూతములఁ గనుచు. 946

వ. వెండియు. 947

సీ. వరున ననన్యభావంబులఁజేసి భూ, తావళియందుఁ దదాత్మకత్వ
మునఁ జూచునాత్మీయఘనతరోపాదాన, ములయందుఁదవిలి యిష్టములవెలుగు
నిర్ధదివ్యజ్యోతి శ మేక మయ్యను బహు, భావంబులను మోచునప్రకృతిగతుండు
నగు చున్నయీత్మయుఁ శ బాగ డొందు దేవతి, ర్యజ్ఞనుష్యన్ధావశరాదివివిధ

తే. యోనులను భిన్న భావంబునొందుటయును, జాలఁ గల్గునిజగుణవై శిష్యమునను

భిన్నుడై వెల్లుగావునఁ జేర్చియదియు, దేహసంబంధియగుచు నత్తరించుచుండు.

- క. భావింప నడనదాత్మక, మై నెలయుచు దుర్విభావ్య మగుచు స్వకీయం
బై వర్తించుచుఁ బ్రకృతిని, భావమునఁ దిరస్కరించు భవ్యస్ఫూర్తిన్. 949
- వ. ఈయాత్మ నిజస్వరూపంబునఁజేసి వర్తించు నని కపిలుం డెఱింగించిన విని దేవ
హూతి వెండియు నిట్లనియె మహాత్మా మహాదాదిభూతంబులకుం బ్రకృతికినిఁ బుగు
మనకుం గల్గినపరస్పరవిలక్షణంబులను దత్స్వరూపంబులను నెఱింగించితి వింక
సీప్రకారంబున సాంఖ్యంబునందు నిరూపింపబడునట్టిప్రకారంబును భక్తియోగ
మహాత్మ్యంబును బురుషుండు భగవద్భక్తియోగంబునఁజేసి సర్వలోకవిరక్తుం
డగునట్టియోగంబును గ్రాణిబోకంబునకు సంసారిం బనేకవిధం బాలు యుండుఁ
గావునఁ బరాపరుండ వై కాలస్వరూపి వై నసీస్వరూపంబును నేనివలనిభయంబు
నంజేసి జనులు పుణ్యకర్మంబులు సేయు చుండుచును మిథ్యాభూతం బైనదేహం
బునందు నాత్మాభిమానంబు సేయుచు మూఢుం డై కర్మంబులందు నాసక్తం
బైనబుద్ధింజేసి విభ్రాంతుండగుచు సంసారిస్వరూపం బగుమహాంధకారంబునందుఁ
జరకాలప్రసుప్తుం డైనజనునిఁ బ్రబోధించుకొఱకు ముగభాస్కరుండ వై యీ
విర్భవించినపుణ్యాశ్శ్లండపు గావున నాకు నిన్నియుం బలియ నవి స్తరంబుగా నాన
తియ్య వలయు ననిన దేవహూతికిఁ గపిలుం డిట్లనియె. 950

— ❧ కపిలుండు దేవహూతికి భక్తియోగమును తెలియజేయుట. ❧ —

- క. నలినాయతాక్షి విను జని, ములఘలసంకల్పభేదమునఁజేసి మదిం
గలభక్తియోగమహిమం, బలవడఁగ ననేకవిధములనఁ గగు నవియున్. 951
- వ. వివరించెదఁ దామసరాజననాత్త్వికాదిభేదంబులం ద్రివిధం బై యుండు నందుఁ
దామసభక్తిప్రకారం బెట్టి దనిన. 952
- తే. సతతహింసాతిదంభనూత్నర్యరూప, తమములను జేయుచును భేదదర్శి యగుచు
బరఁగనాయందుఁగావించుభక్తచలఁపఁ, దామసం బసఁదగువాఁడుదామసుండు.
- క. ఘనవిషయ ప్రావీణ్యము, లను¹ సుమ హైశ్వర్యయశిములను బూజాద్య
ర్హుని నను నర్థి భజించుట, చను రాజనయోగ మనఁగఁగ సౌజన్యనిధి. 954
- చ. అనుషమపాపకర్తృపరిహారము కై భజనీయుఁ డైనశో
భనచరితుం డితం డనుచు భావమునం దలవోసి భక్తిచే
ననితరయోగ్యత² భగవదర్పణబుద్ధి నొనర్చి కర్తముల్
జనహితకారి యై నెగడ గ సాత్త్వికయోగ మనఁగఁ జొప్పడున్. 955
- చ. మనుసుత మద్గణ శ్రవణమాత్ర లభించినయట్టిభక్తిచే
ననఘుండ సర్వశోభనగుణాశ్రయుండం బరమేశ్వరుండ వై
తనరిననన్నుఁ జెందినయ్యదాత్తిమనోగతు లవ్యయంబు లై

వననిధిగామి యైనసురకవాహినిబోలె ఫలించు నిమ్మలన్. 956

క. పోయగుణరహితుఁ డనఁ గల,నాయందులభ క్తిలక్షణముఁ జెలిపిని నక
బాయక నిగ్గోతుక మై, చేయు, మదీయవ్రతైకచిరతరభ క్తిన్. 957

వ. (నిష్కాము లయినమదీయభక్తులకు నట్టిభక్తియోగంబు) సాక్షాత్కృ (సార్వ) సా
మీశ్వరసారూప్యసాయజ్యంబులకు సాధనంబు గావున మహాత్ము లగువారు నిజమ
నోరథఫలదాయకంబు లయినను మదీయసేవావిరహితంబు లయిన యితరకర్మం
బు లాచరింప నొల్లగు దీని నాత్యంతికభక్తియోగం బని చెప్పదురు సత్త్వరజ
స్తమోగుణవిహీనుం డయినజనుండు మత్సమానాకారతం బొందు నని చెప్పి
మఱియు నిట్లనియె. 958

సీ. నిత్యనైమిత్తికనిజధర్మమున గురు, శ్రద్ధాగరిష్ఠతఁ శ జతురపాంచ
రాత్రి క్రహరినమాతాధనక్రియలను, నిష్కా మనంబున శ నెఱి మదీయ
విగ్రహదర్శనవినుతిపూజావంద, నధ్యానసంక్రమణములఁ గర్మ
సంగి గా కుండుట శ సజ్జనప్రకరాభిమానంబు నొందుట శ హీనులందుఁ

తే. జాల ననుకంపసేయుట శ సములయందు, మైత్ర నెఱపుట యమనియమక్రియగాది
యైనయోగంబుచేత నాధ్యాత్మికాధి,భాతికాదులఁ దలియుట శ కలుకుటయును.
వ. మఱియును. 960

క. హరిమంగళగుణకీర్తన,పరుఁ డవుటయు నార్జవమునశ భగవత్పురులం
గర మనురక్తి భజించుట, నిరహంకారమున నుంట శ నిశ్చలుఁ డగుటన్. 961

క. ఇవి మొదలు గాఁగఁ గలుగుభ,గవదుద్దేశాభిధర్మకలితుం డై నీ
నివలనఁ బరిశుద్ధగతిం, నవిలినమది గలుగుపుణ్యగతిముఁ డయ్యెడిలన్. 962

తే. గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టఁ, డనఁగ నొప్పిననినుఁ బొందు శ నండు గొనక
పవననశమునఁ బువ్వలఁపరిమళంబు, ఘ్రాణమున నావరించినకరణ మెఱిసి.

౪చ. అనిశము సర్వభూతహృదయాయంబుజవర్తి యనం దనర్చునీ
శు నను నవజ్ఞ సేసి మనుజుం డొగి మత్ప్రతిహార్షనావిడం
బనమున మూఢుఁ డై యుతితరభక్తిని నన్ను భజింపఁ జేసి న
మృదుజుండు భక్తకుండమున శ మానక వేల్చినయట్టివారఁ డగున్. x 964

సీ. అబ్బాక్షి నిఖలభూతాంతరాత్ముఁడ నైన,నాయందు భూతిగణంబునందు
నతిభేదదృష్టి మాయాపులై సరిణంబుఁ, బాయక వై రామరబంధనిరతు
లగువారిమనములఁ శ దగులదు శాంతి యెన్నటికైన నేను నాకుటిలజనుల
మానక యెపుడు సామాన్యాధికగ్రవ్యసమితిచే మత్పదార్పన మొనర్ప
తే. సర్వినాతిత్తమున ముద్రబంధకుండు,ననుచు నెఱిగించిమఱియునిట్లనియెఁగరుణఁ
గలితసద్గుణజటిలుఁ డకక్కపిలుఁ డెలమి, దల్లితోడ గుణవతీమతల్లితోడ. 965
సీ. తరళాక్షి విను మచేతనదేహములకంటఁ, జేతన దేహముల్ శ శ్రేష్ఠమందుఁ

బ్రాహ్మవంతులై ॥ స్వర్ణసజ్జానంబు గలుగుచై తన్యవృక్షములకంటె
ఘనరసజ్జానసంకలితచేతను లుత్తములు రసజ్జానంబు ॥ గలుగువాని
కంటె గంధజ్జానకలితభృంగంబులు, గడునుత్తములు నానికంటె శబ్ద
తే. వేద ॥ లగుసహుల్ శ్రేష్ఠమై ॥ వెలయు శబ్దవిమలకంటెను సద్రావవేదమై న
నాయసాదులు శ్రేష్ఠముల్ ॥ వానికంటె, వరుస బహుపాదులుత్తముల్ ॥ వానికంటె.

క. తలఁపఁ జతుష్పదు లధికులు, బలకొని మఱి వానికంటె ॥ బాదద్వయముం
గలమనుజు లలఘుతము లి, మ్ముల వారలయందు నర్థములు నాల్గయన్. 967
వ. అందు. 968

సీ. ॥ తలఁప బ్రాహ్మణు లుత్తములు నారికంటెను, వేదవేత్తలు వేదవిమలకంటె
విలసిల వేదార్థవిమలు నారలకంటె, సమధికశాస్త్రసంశయము మాన్పు
మీమాంసకులు మఱి ॥ మీమాంసకులకంటె, నిజధర్మవిజ్ఞాననిపుణు లరయ
నారికంటెను సంగ్రహర్జితచిహ్నులు, దగ వారికంటె సత్సర్వపదులు

తే. ధార్మికులకంటె నుత్తమోత్తములు వినుము
మత్సమర్పితసకలధర్మస్వభావ
మహిమములు గల్గి యితరధర్మములు విడిచి
సమస్త వర్తించునస్వస్థాతిముడు ఘనుడు.

969

స. అట్టివాని.

970

క. నని సకలభూతగణములు, మనమున నాసంకలభిమగ్నము లగుచున్
ఘనబహుమానపురస్కరి, మనయముఁ బొట్టిల్ల వినుతు ॥ లగ్ని జేయున్. 971

వ. అంత నీశ్వరుండు జీవస్వరూపానుప్రవిష్టుండై యుండు నట్టిభగవంతుం జూచి
భక్తియోగంబున (నేని యోగంబున నేని) బురుషుండు పరమాత్మం బొందుఁ
(బ్రకృతిపురుషాత్మకంబును దద్వ్యతిరిక్తంబును నై నదై నంబు నై సర్వచేష్టితం
బగుచు నుండు) నదియ 4 భగవద్రూపం (బిట్టిభగవద్రూపంబు భేదాస్పదం
బగుచు నద్భుతప్రభావంబు గలకాలం బనియుఁ జెప్పంబడు) సట్టికాలంబు మహా
దాదితత్త్వంబులకును మహత్తత్త్వాభిమాను లగుజీవులకును భయావహం
బగుటంజేసి సకలభూతంబులకు నాశ్రయం బయ్యును (సంతర్గతంబై) భూతంబుల
చేత భూతంబుల గ్రహించుచు యజ్ఞ(ఫల)ప్రదాత గావున వశీకృతభూతుం డై
ప్రభుత్వంబు భజించి విష్ణుండు ప్రకాశించు చుండు సతనికి మిత్రుండును
శత్రుండును బంధుండును లేఁ డట్టివిష్ణుండు సకలజనంబులయం దావేశించి యప్ర
మత్తుం డై ప్రమత్తు లయిసజనంబులకు సంహారకుం డై యుండు సతనిభయంబు

1. "శ్రేష్ఠములు. 2. లగుసరు శ్రేష్ఠు లై. 3. తలపోయ బ్రాహ్మణు లుత్తములువారికంటె.

4. భగవద్రూపంబు ప్రకృతిపురుషకాలాత్మకం బై యుండుకాలస్వరూపం బొక్కరూపంబై యుం
డు నట్టికాలంబు. 5. మమత్వాభి." వ్రా.ప్ర.

నంజేసి వాయువు వీచు సూర్యుండు దపియించు నింపుండు వర్షించు (నక్షత్రగణంబు వెలుంగు) జుప్తుండు ప్రకాశించుఁ దత్తత్కాలంబుల వృక్షలతాదు లోషధులతోడం గూడి పుష్పఫలభరితంబు లగు సరిత్తులు ప్రవహించు సముద్రంబులు మేరలు దప్పక యుండు నగ్ని ప్రజ్వలించు భూమి గిరులతోఁ గూడ బరువునఁ గ్రుంగ వెఱచు నాకాశంబు సకలజనంబులకు నవకాశం బిచ్చు మహత్తత్త్వంబు జగత్తునకు సంకురస్వరూపంబు గావున (సప్తావరణావృతం బగులోకం బను) స్వదేహంబు విస్తరింప జేయు (గుణాభిమాను లగు) బ్రహ్మాదులు సర్వేశ్వరునిచేత జగత్సర్గంబునందు నియోగింపంబడి సృతదినంబు వయ్యునిసర్గంబు సేయ నప్రమత్తు లై యుండుదురు పిత్రాదులు పుత్రోత్పత్తిఁ జేయుదురు కాలుండు మృత్యుసహాయం డై మారకుం డై యుండుఁ (జరాచరాత్మకం బగు సకలప్రపంచంబు భగవదధీనం బై యుండు) నని చెప్పి కపిలుండు వెండియు నిట్లనియె.

972

క. నెఱి నిట్టినిఖిలలోకేశ్వరునిపరాక్రమముఁ దెలియఁ సామర్థ్యం బెవ్వరికిని గలుగదు మేఘము, గరువలివిక్రమముఁ దెలియఁ గా లేనిగతిన్. 973

క. మగునా విను సుఖపాతుక, మగునర్థము దొరకమికి మ్రహ్మాదుఃఖమునందగులుదు రిది యంతయు నా, భగవంతునియాజ్ఞఁ జేసిఁ ప్రాణులు మఱియున్.

సీ. పూని యనిత్యంబు సై నగృహక్షేత్ర, శుభనసుతవధూశాంధవాది వివిధవస్తువులను సద్భవముగా మది నమ్మి, వఱలుదుర్మతి యగునాఁడు జంతు సంఘాత మగుదేహసంబంధమున నిల్చి, యర్థి నయ్యెయోనులంబుఁ జొరంగ ననుగమించును నానియందు విరక్తుండు, గాక చరించు దుర్గతిగుఁ డైన

తే. దేహి యాత్మీయదేహంబు సదివిరి వదల, లేక తన కది పరమసౌఖ్యాకరంబు గాఁగవ ర్తించునదియునుగక యతఁడు, దేవమాయావిమోహితభావుఁడగుచు.

క. ఘన మగుతనయవధూపశు, ధనగృహరక్షణమునందుఁ దత్త్వక్రియలన్ మనమునఁ దలపోయుచు దిన, దినమున్ దంపహ్యచూనసదేహం డగుచున్. 976

క. అతిమూఢహృదయుఁ డగుచు దు, రితకర్తారంభమునఁ జగ్గించుచుఁ దరుణీ కృతగోష్ఠ్యభాషణములను, సుతకలనంభాషణములఁ జొక్కుచు మఱియున్. 977

క. విను మింద్రియపరవశుఁ డై, మునుకొని తత్కూటధర్మములు గలదుఃఖం బనయము సుఖరూపంబు గ, మనమునఁ దలపోసి తదభిమానం డగుచున్.

క. సతతముఁ దమతమసంపా, దిత మగునర్థములచేత సద్భృతి బగులకుఁ గుత్సితమతి హింసలు సేయుచు, నతిమూఢమనస్కు లగుచు సన్తాపజనములన్.

తే. పూని రక్షించుచును వారిభుక్తశేష మనుభవించుచు నంత జీవనము వోకఁ గడఁగి మఱి మఱి యపరాధకాముఁ డగుచు

స త్వ మెడలి కుటుంబపోషణమునందు.

980

సీ. బలిమిసాలకమందశభాగ్యుడై కుమతి యై, పూనియప్పడుక్రియాశీనుడగుచుఁ
దవిలి వృథాప్రయత్నంబులు సేయుచు, మూఁగుఁడై కార్పణ్యమునఁ జరించు
నట్టియకించునఁ శ డగువానిఁ జూచి త,ద్దారసుతాదు లాశ్ర త్తలను వీఁడు
గడునశక్తుఁడు పోవఁగఁ జాలఁ డితఁ డని, నెగ్గింతు రర్థి గృహీవలుండు

తే. బడుగుమునలెద్దు రోసినశవగిది నంత

నతఁడు నేవెంటలను సుఖం శ బంద లేక

1తాను బోషించుజనులు దన్ శ ననరఁ బోవ

బ్రదుకు ముదిమియు మిక్కిలి శ బాధపఱుప.

981

క. వెడరూపుఁ దాల్చి బాంధవు, లడలఁగ నిర్యాణమునకు శ సభిముఖుఁడై యి
ల్యెడలఁగఁ జాలక శునకము,వడువునఁ గుడుచుచును మేను శ వడవడ వడఁకన్.

సీ. అతిరోగపీడితుం శ డై మంద మగుజత,రాగ్నిచే మిగుల నశ్రుశి యగుచు
మెఱసి నాయువుచేత శ మీఁదికి నెగసిన,కన్నులు కఫమునఁ శ గప్పఁబడిన
నాళంబులను గంతనాళంబునను ఘుర,ఘుర మనుశబ్దంబు శ దొరయ బంధు
జనులమధ్యంబున శ శయనించి బహువిధ,ములఁ దన్నుఁ బిలువంగఁ శ బలుక లేక

తే. చటులతరకాలపాశవశశంగతాత్మఁ, డగుచు బిడ్డలఁ బెండ్లాము శ నరసి పోచు
2చింత వికలము లై నవ్యాపీకములును,గలిగి విజ్ఞానమును బాసి కకప్తుఁడగుచు.

న. అంత మరణావస్థ బొందు సమయంబున సతిభయంకరాకారులు సరభ సేక్షణులు
సగుయమదూత లిద్దఱు దనముందఱి నిలిచినం జూచి త్రస్తహృదయుండై శక్య
న్యూత్రింబులు విడుచుచు యమపాశబద్ధం డై శరీరంబువలన నిర్గమించి యాత
నాశరీరంబు నవలంబించి (బలత్కారంబున) దీర్ఘం బై దుర్గమం బగుమార్గంబు
ను బొంది రాజ(భటులచే నీయమానుం డగుచు) దండనంబున కభిముఖుం డై
3చనుభటునిచందంబునఁ జను చుండి.

984

చ. అనయము మూర్ఛ నొందు శునకావళిచేతను భక్ష్యమాణుఁడై

యనుపమకాలకింకరభయంకరతర్జనగర్జనంబులన్

మనము గలంగ దేహము నశమస్తముఁ గంపము వొందఁ గాఁ బురా

తనభవపాపకర్మసముదాయముఁ జిత్తములోఁ దలంచుచున్.

985

సీ. అనుపమక్షుత్తప్త శ లంతర్వ్యథలఁ జేయ, ఝంఝానిలజ్వలజ్వలనచండ
భానుప్రదీప్తితరప్తం బైనవాలుకా,మార్గానుగతతప్తమానగాత్మఁ
డై వీఁడు గళలచే శ నడువంగ వికలాంగుఁ,డగుచుమార్గమునందుశనచటనచటఁ
జాలమూర్ఛిల్లు చాశ్రయశూన్యమగునీళ్ల, మునుఁగుచు లేచుచు శ మొనసి పాప

1 శోరి తిరిగినవారల † మాఱు తిరిసి, బ్రదుకుచును ముది మిక్కిలి.2.చిత్తము వికలమైనవ్యా

పీకో వ్రా.ప్ర. 8 'చనునపరాధిచందం' అ.ప్ర.

తే. దూప మయినతమముచే నిగదూఢుఁ డగుచు

వెలయుఁ దొంబదితోమ్మిదిగవేలయోజ

నములదూరంబు గలయమృతనగరమునకుఁ

బూని యమభటుల్ గొంపోవఁ ౧ బోవునంత.

986

వ. ఇట్లు మహాపాపాత్ముం డైననాఁడు ముహూర్తత్రయకాలంబునను సామాన్య దోషి యగునాఁడు ముహూర్తద్వయంబునను నేఁగి యాతనం బొందు నందు.

క. పట్టుదురు కొఱపులను వడిఁ, బెట్టుదు రసిపత్రికలను ౧ బెనుమంటలయం

దొట్టుదు రొడల్లు నలియఁ, మట్టుదు రప్పాపచిత్తు ౧ మత్తుం బెలుచన్.

988

ఉ. ముంతురు త ప్తతోయముల ౧ మొత్తుదు నుగ్రగదాసిధారలం

ద్రోతురు పొట్టపేవులు నగ్ధింతురు మీఁద నిశేంద్రపం క్తి తొ

ప్పింతురు ఘోరభంగిఁ గఱగిసింతురు పాములచేత బిట్టు దొ

బ్బింతురు మీఁద గుండ్లు దినిసింతురు దేహముఁ గోసి కండలన్.

989

వ. మఱియుఁ గుటుంబపోషణంబునఁ గుక్షింభరుం డగుచు సధర్మపరుం డై భూత

దోహంబున నతిపాపుం డై నిరయంబునం బొంది నిజధనంబులు గోలుపడి

మొఱవెట్టినాపన్నునిచందంబునం ¹బరస్పరసంబంధంబునఁ గల్పింపంబడినతమి

స్రాంధతామిస్త్రరారనాదు లగునరకంబులం బడి తీవ్రంబు లయినబహుయాతనల

ననుభవించి క్షీణపాపుం డై పునర్నరత్వంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు

ని ట్లనియె.

990

కపిలుండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబుఁ బలుపుట.

సీ. కై కొని మఱి పూర్వకర్మానుగుణమున, శశ్వత్ప్రకాశకుం ౧ డీశ్వరుండు

ఘటకుండు గావునఁ ౧ గ్రమ్మట జీవుండు, దేహసంబంధంబుఁ ౧ దివిరి తాల్చు

దొరకొని పురుషరేతోబిందునంబంధి, యై వధూగర్భంబునందుఁ జొచ్చి

కై కొని యొకరాత్రిఁగలిలంబు పంచరాత్రముల బుద్బుదమును ౧ దశమదివస

తే.మందుఁగిగర్మంధువంతయానంతమీఁదఁ, బేశయగునంతమీఁదఁటఁగ బేర్చియండ

కల్పమగునొక్క నెలమస్త్రకమునుమాన, యమశేమైననుగరచరణములుఁబొడము.

వ. మఱియు మానత్రయంబున నఖరోమాస్థిచర్మంబులు లింగచ్ఛిద్రంబులును గలిగి

నాలవమానంబున సప్తధాతువులును బంచమమానంబున క్షుత్ప్రస్థలును గలిగి

శిష్యమానంబున మావిచేతం బొందువంబడి తల్లికుక్షిని దక్షిణభాగంబునం దిరు

గుచు మాతృభుక్తాన్నపానంబులవలనఁ దృప్తిం బొందుచు నేధమానధాతు

వులు గల్గి జంతుసంకీర్ణం బగువిజ్ఞాత్రగర్తంబందుఁ దిరుగుచుఁ గ్రిమిభక్షిత

శరీరుం డై మార్ఫలం బొందుచుఁ దల్లి భక్షించినకటుతిక్తోష్ణలవణతౌరాష్ట్రా

ద్యుల్బణంబు లై నరసంబులచేతఁ బరితప్తాంగుం డగుచు జరాయువునఁ గప్పంబడి

¹ జరమం బగుతమిస్రాంధ. 2. గల్కంబుఁ దై యుండునంత. 3. షాజ్ఞాసంబున' వ్రా. ప్ర.

బహిః ప్రదేశంబునందు నాంత్రంబులచేత బద్ధుండై కుక్షియందు శిరంబు మోపి
కొని భుగ్నం బైన పృష్ఠగ్రీవోదరుం డై (స్వాంగచలనంబునందు ననమృతం
డగుచు) బుజరంబునం దుండుశకుంతంబుచందంబున నుండి దైవకృతం బైన
జ్ఞానంబునం బూర్వజన్మదుష్కర శతంబులం దలంచుచు దీర్ఘోచ్ఛ్వాసంబునేయు
చు నేనుఖలేశంబునం బొండక వర్తించు సంతి నేడవనెలయందు లబ్ధజ్ఞానం
డై చేష్టలు గలిగి విక్రిమిమిసోదరుం డై యొక్కదిక్కున నుండక సంచరిం
చుచుం బ్రసూతిమారుతంబులచేత సతివేషితుం డగుచు యాచమానుండు
(దేహోత్పాదర్యయుఁ బునర్గర్భవాసంబునకు భీతుండు నగుచు బంధనభూతం బగు
సప్తధాతువులచే బద్ధుం డై) కృతాంజలిపుటుండు దీనవదనుండు నై జీవుండు
దా నెవ్వనిచే నుదరంబున వసియింపం నియమింపంబడె నట్టిసర్వేశ్వరుని నిట్లని
స్తుతియించు.

992

— ❧ గర్భస్థుం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట. ❧ —

- క. అనయమును భువనరక్షణమున నై స్వేచ్ఛానురూపమునఁ బుట్టడివి
ష్టుని భయవిరహిత మగుపద, ననజయుగం బర్ధి గొల్తు క నారినిధ క్తన్. 993
- వ. అదియునుం గాక పంచభూతవిరహితం డయ్యుగం బంచభూతవిరచింతిం బైన శరీ
రంబునందఁ గప్పించి యింద్రియగుణార్థచిదాభాసజ్ఞానం డైన నేను. 994
- సీ. ఎవ్వఁడు నిఖిలభూతేంద్రియమయ మగు, నూ. చూచివలంబున సమహితకర్మ
బద్ధుం డై నర్తించుకొనిది దండహ్యమా, నం బగుజీవచిత్తంబునందు
నవికార మై శుద్ధ కమై యఖండజ్ఞానమున నుండువానికి క ముఖ్యచరితు
నకు సకుంతితశౌర్యోనకుఁ బరంజ్యోతికి, సర్వజ్ఞానకుఁ గృపాశాంతమతికిఁ
- తే. గడిగియుఁ బ్రకృతిపురుషులకం బైబరముఁ, డయినవానికి మొక్కిద్రనన్మదీయ
దుర్భరోదగ్ర భీకరగర్భనరక, వేదసలఁ జూచి శాంతిఁ గావించుకొంటు. 995
- సీ. అనపుడు సుతునకు క జనని యిట్ల నుఁ దగ, మహితాత్మ యెవ్వనినూయచేత
ఘనమోహు లై గుణకర్తనిమిత్తసాం, సారికమార్గసంకచారములను
ధృతి నెడి యలసి యేకదిక్కు నెటుంగక, హరిపదధ్యానంబు క నాత్మ మఱచి
యుండువారలకు నేయైక్తియు నమృహా, పురుషుననుగ్రహబుద్ధి లేక
- తే. శద్గుణధ్యానతన్మాత్రిక్షర్యనములు, గోచరించుట యెట్లు నాకును బ్రబోధ
కలితముగ నానతిష్టున్నఁ క గపిలుఁ డనియె, నంబతోడను సుగుణకర్తడంబతోడ.
- వ. అట్టియాశ్వరుండు గాలత్రయంబునందును జంగమస్థావరాంతర్యామి యగుటం
తేసి జీవకర్త మార్గంబులం బ్రవర్తించువారుతాపత్రయనివారణంబుకొంటు భజ
యింతు రని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

997

క. జనయిత్రి గర్భమందుల, ఘనకృమివిఘ్నాత్రి క్తగర్తములొనన్

- మునుగుచు జతరాగ్నిని దిన,దినమును దంతవ్యమానరదేహుం డగుచున్. 998
- ఆ. దీనవదనుఁ డగుచు శ దేహి యీదేహంబు, వలన నిర్గమింపఁ శ దలఁచి చనిన నెలల నెన్నికొనుచు శ నెలకొని గర్భంబు,వలన వెడలఁద్రోయునాడు గలరె. 999
- వ. అని తలంచుచు దీనరక్షకుం డయినపుండరీకాక్షుండు దన్ను గర్భనరకంబువలన విముక్తునిం జేయ నమ్మహాత్మునికీఁబ్రత్యుపకారంబు సేయలేమికి సంజలిమాత్రంబు సేయండగునట్టిజీవుండ నై ననేను శమదమాదియుక్తం బైనశరీరంబునందు విజ్ఞాన దీపాంకురంబునం బురాణపురుషు నిరీక్షింతు నని మఱియు ని ల్లనియె. 1000
- సీ. ¹నెలకొని బహుదుఃఖములకు నాలయ మైన, యీగర్భనరకము శ నేను వెడలఁ జాల బహిఃప్రదేశమునకు వచ్చిన, ననుపమ దేవమాయావిమోహితాత్ముండ నై ఘోర శ మైసట్టిసంహార,చక్రమందును బరిశ్రమణశీలినై యుండ వలయుఁ దా శ నది గాక గర్భంబు, నల నుండుశోకంబునపవయించి తే. యాత్మ కసయంబు సారథి శ యైసయట్టి, రుచిరవిజ్ఞానమునఁ దమోరూప మైన భూరిసంసారసాగరోత్తరణంబు, సేసి యాయాత్మ సరసి రక్షించుకొందు. 1002
- న. మఱియును. 1002
- చ. పరఁగుచు నున్నదుర్వ్యసనభాజన మై ఘనదుఃఖమూల మై యరయఁగఁబెక్కుతూంట్లు గల శ దై క్రిమిసంభవ మైనయట్టిదు స్తరబహుగర్భవాసములనంగతి మాన్పుట కై భజించెదన్ సరసిజనాభభూరిభవరసాగరతారకపాదపద్మముల్. 1003
- క. అని కృతనిశ్చయుఁ డగు యే, చిసవిమలజ్ఞాని యగుచు శ జీవుండు గర్భం బున వెడల నొల్లకుండఁ, జనియెడునవమాసములును శ జన నట యంతన్. 1004
- వ. దశమమాసంబున వాని సథోముఖం గావించిన నుచ్ఛ్వాసనిశ్శ్వాసంబులు లేక ఘనదుఃఖభాజనుండు విగతజ్ఞానుండు ²ర క్తదిగ్గాంగుండు నై విష్ణుస్థక్రిమియుంబోలె నేలం బడి యేడ్చుచు ³జ్ఞానహీనుం డై జడుండునుంబోలె నుండి యంత నిజ భావానభిజ్ఞు లగునితరులవలన వృద్ధిం బొందుచు నభిమతార్థంబులం జెప్ప నేరక యనేకకీటనంకులం బయినపర్యంకంబునందు శయానుం డై యవయవంబులు గంఢాయమానంబు లైనఁ గోక నేరక యాననోత్థానగమనంబుల నశక్తుం డై తనశరీరచర్మంబు మశకమత్కుణముక్కి కాదులు వొడువఁ (గి)ములచే వృథంబడు క్రిమియుంబోలె) దోఘాయమానుం డై రోదనంబుసేయుచు విగతజ్ఞానుం డై మెలంగుచు శైశవంబునం దత్తత్క్రియానుభవంబుఁగావించి పాగండవయోను చూపంబు లగునధ్యయనాదిదుఃఖంబు లనుభవించి తదనంతరంబ యావనంబు ప్రాప్తం బైన సభిమతార్థఫలప్రాప్తికి సాహసపూర్వంబు లగువృథాగ్రహం బులు సేయుచుఁ గాముకుం డై పంచమహాభూతార్థం బగుదేహంబందుఁ బెక్కు

1 బలకొని; మునుకొని. 2 రక్తవిజ్ఞాతపంకిలుండు నై నేలం. 3. సంతఁ బరులచే వృద్ధిం.

మాటు లహంకారమమకారంబులం జేయుచుఁ దదర్థంబు లైనకర్మంబు లాచరించుచు సంసారబద్ధుం డగుచు దుష్టురుషసంగమంబున శిశ్నోదరపరాయణుం డై వర్తించుచు (నజ్జనంబునంజేసి వర్ధిష్యమాసరోషుం డగుచుఁ దత్ఫలంబు లగు దుఃఖంబు లనుభవించుచుఁ గాముకుం డై నిజనాశంబునకు హేతువు లగుకర్మంబులం బ్రవర్తించు) చుండు మఱియును. 1005

సీ. జనయిత్రి సత్యంబుశౌచంబు దయయును, ధృతియు మానంబు బుద్ధియును సిగ్గుక్షమయును యశమును శ్రమమును నమమును, మొదలుగాఁగలగుణంబులు నశించునల కనత్సంగమున నని యెఱిగించి, వెండియు నిట్లను శ్ర వినుము మూఢ చుహృదయులు శాంతివిగ్రహీనులు దేహాత్మ, బుద్ధులు సంగనాశమోహపాశ

తే. బద్ధకేళీమృగంబులకపగిది దగిలి, పరవశస్వాంతముల శోచ్యభావు లైన వారినంగతి విడువంగవలయు నందు, సంగనాసంగమును దోష కమంజ్ర గాన.

వ. దీని కొక్కయితిహాసంబు గలదు దొల్లి యొక్కనాడు ప్రజాపతి దనకూతురయినభారతి (మృగీరూపధారిణియై యుండం) జూచి తదీయరూపరేఖావిలాసంబులకు నోటువడి వివశీకృతాంతరంగుండును విగతత్రపుండును నై ¹తానును మృగరూపంబు నొంది తదనుధావనంబు సేయం బని తలంపక ప్రవర్తించెం గావున సంగనాసంగమంబు వలవ (దస్త్రదీయనాభీకమలనంజాతచతుర్ముఖనిర్మితమరీచ్యాద్యుద్భూతకశ్యపాదికల్పిత దేవమనుష్యామలండు) నామాయాబలంబునం గామిసీజనమధ్యంబున విఖండితమనస్కుండు గా కుండఁ బుండరీకాక్షుం డైన నారాయణఋషికిం దక్క నన్యులకు నెవ్వరికిం దీర దని వెండియు నిట్లనియె.

తే. రూఢి నామాయ గామిసీరూపముననుబురుషులకు నెల్ల మోహంబుఁ శ్ర బొందఁ జేయుఁగాన పురుషులు సతులసంగంబు మాని యోగవృత్తిఁ జరించుచు శ్ర నుండవలయు. 1008

క. ధీరతతో మత్పదసర, సీరుహసేవానురక్తిఁ శ్ర జెందినవారల్ నారీసంగము నిరయ, ద్వారము గా మనములందుఁ దలఁపుదు రెపుడున్. 1009

క. హరిమాయావిరచిత మై, తరుణీరూపంబుఁ దాల్చి శ్ర ధరఁ బర్వినబం ధురతృణపరివృతకూపము, కరణి నదియు మృత్యురూపకం బగు మఱియున్.

చ. ధనపశుపుత్రమిత్రవనితాగృహకారణభూత మైనయీ తనువున నున్నజీవుడు పదంపడి యెట్టిశరీర మెత్తినన్ననుగత మైనకర్మఫల శ్ర మందక పోవఁగ రాదు మిన్నుఁ బ్రాకిన భువిఁ దూఱినకా దిశల శ్ర ²గీల్చొని యెచ్చట నైన డాఁగినన్. 1011

వ. అట్టి (పురుషరూపంబునొందిన)జీవుండు(నిరంతరస్త్రీసంగంబుచేవిత్తాపత్యగృహాది

ప్రదం బగుస్త్రీత్వంబు నొందు నీక్రమంబున సంగనారూపుం డగుజీవుండు మన్మాయచే బురుషరూపంబు నొంది ధనాదిప్రదం డగుభర్తను నాత్మబంధ కారణం బగుమృత్యువునుగ నెఱుంగ వలయు మఱియు జీవోపాధిభూతం బగులింగదేహంబుచే స్వావాసభూతలోకంబుననుండి లోకాంతరంబు నొందు చుం బ్రారబ్ధకర్మఫలంబుల ననుభవించుచు మరలఁ గర్మాదులం దానక్తుండగుచు మృగయుండు గాననంబున ననుకూలసుఖప్రదం డైనను మృగంబునకు మృత్యు వగుచందంబున జీవుండు) భూతేంద్రియమనోమయం బైనదేహంబు గలిగి యుండు నట్టిదేహానిరోధంబె మరణంబు నావిర్భావంబె జన్మంబునుం గాన సకల వస్తువిషయజ్ఞానంబు గలుగుటకు జీవునకు సాధనంబు చక్షురింద్రియంబ కావున ద్రష్టుదర్శనీయయోగ్యతాప్రకారంబున (జీవునకు జన్మమరణంబులు లేవు గావున) భయకార్యణ్యంబులు విడిచి సంభ్రమంబు మాని జీవప్రకారంబు జ్ఞానం బునం దెలిసి ధీరుం డై ముక్తనంగుం డగుచు యోగవైరాగ్యయుక్తం బైన నమ్యజ్ఞానంబున మాయావిరచితం బైనలోకంబున (దేహములం దానక్తి నూని) వర్తింప వలయు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

1012

సీ. గృహమందు వర్తించుగృహమేధులగువాగు, మహితిధర్మార్థకామములకొఱకు సంప్రీతు లగుచుఁ దగ్ధానానుష్ఠాన, నిరతులై నేడనిర్ణీతిభూరి భగవత్సుధర్మతిష్ఠిక్తిపరాజ్ఞులు, లై దేవగణముల ననుదినంబు భజించుచును భక్తిఁ గై బైత్సకర్మముల్, సేయుచు నెప్పుడు శిష్టచరితు

తే. లగుచుఁ దగ్ధ దేవపితృసుప్రతాప్య లయిన కామ్యచిత్తులు ధూమాదిగతులఁ జంద్ర లోకమును జెంది పుణ్యంబు శ్రీ లుప్తమయిన మరలి వత్తురు భవికి జగన్మంబు నొంద.

1013

వ. అదియునుం గాక.

1014

తే. ప్రవిమలానంతిభోగితల్పంబునందు, యోగనిద్రాభి వై హారి శ్రీ యున్న వేళ నఖిలలోకంబులును విలసయంబు నొందు, నట్టిసర్వేశ్వరునిఁగూర్చియలఘుమతు మ. పరికింపఁ నిజభక్తియుక్తిగరిమం శ్రీ బాటిల్లుపంకేరుహో [లు. దరవిన్యస్తనమస్తధర్మముల శాంతస్వాంతులై సంగముం బరివర్జించి విశుద్ధచిత్తు లగుచుం శ్రీ బంకేజపత్రేక్షణ తరధర్మైకనివృత్తులై సతతముఁ దైత్యారిఁ జింతించుచున్.

1016

సీ. మఱియు నహంకారమమకారశూన్యలై, యరి వర్తించుచు శ్రీ నర్పిరాది మార్గగతుండునుగమహానీయచరితుండు, విశ్వతోముఖుఁడును శ్రీ విమలయశుఁడు

జగదుద్భవస్థానశసంహారకారణం, డవ్యయుం డజుడుం బరరాపరుండుం
బురుషోత్తముండు నవప్రపంచరీకాక్షుండు, నైననర్వేశ్వరునందుం బొంది
తే. మానితాపునరావృత్తిసూక్ష్మమయిన, ప్రవిమలానందతేజోవిరాజమాన
దివ్యపదముననుఖయించుధీరమతులు, మరలిరా రెన్నటికిని జగన్మములబొంద.
వ. మఱియుం (బరమేశ్వరదృష్టిచే హిరణ్యగర్భు నుపాసించువారు సత్యలోకంబున
ద్విపరార్థావసానం బగుప్రళయంబుననుక బరుం డగుచతురాననుం బరమాత్మ
రూపంబున భ్యానంబు సేయుచు నుండి) పృథివ్యస్తేజోవాయ్వాకాశమానసేం
ద్రియ(శబ్దాది)భూతాదులతోడం గూడ (లోకంబును) బ్రకృతయందు లీనంబు
సేయ సర్వేశ్వరుండు సకలసంహార్యగుసమయంబున గతాభిమానంబులు గలిగి
బ్రహ్మలోకవాసు లగువాత్మలు బ్రహ్మతోడం గూడి ¹ పరమానందరూపుండును
సర్వోత్కృష్టుండును సగుపురాణపురుషుం బొందుదురు గావున నీవు సర్వభూత
హృదయపద్మనివాసుండును ² శ్రుతానుభావుండును నిష్కళంకుండును నిరంజనుం
డును నిర్ద్వంద్వండును సగుపురుషుని భావంబుచే శరణంబు నొందు మని చెప్పి
మఱియు నిట్లనియె.

1018

మ. సకలస్థానరజంగమప్రతీతికిం శ జర్చింపఁ దా నాధ్యక్షుడై
యకలంకశ్రుతిగర్భుడనుం బరముండు శ నై నట్టియీశుండు సే
నకయోగీంద్రకుమారసిద్ధమునిదేవశ్రేణి యోగప్రవ
ర్తక మై తిన్న భజింపఁ జూపు సగుణబ్రహ్మంబు లీలాగతిన్.

1019

నీ. అట్టిసర్వేశ్వరుం శ డయ్యయిశాలంబు, లందును దద్గుణవ్యతికరమున
జనియించు చుండు నీరచాక్షున ఋషిదేవ, గణములు డమతమశకర్మనిర్మి
³ శైవ్యైశ్వర్యపారమేశ్వర్యములందుంబురుషత్వమునబొందియధికారములువహించి
వర్తించి క్రమృత శ వత్తురు మఱికొండ, తారూఢకర్మానుసార మైను
తే. మనములను జాలఁ గలిగి ధర్మములయందు, శ్రద్ధతోఁ గూడి యప్రతిషిద్ధమైన
నిత్యనైమిత్తికాచారనిపుణు లగుచుం, దగి రజోగుణకలితచిత్తములు గలిగి.
వ. సకాము లై యింద్రియజయంబు లేక పితృగణంబుల నెల్లప్పుడుం బూజించుచు
గృహంబులయందు వర్తించి హరిపరాజ్ఞులు లగువాని శైవ్యైశ్వర్యపురుషు లని
చెప్పంబడుదురు.

1021

⁴ చ. వినుతగుణోత్తరుండు నురుగ్విక్రముడైనహరిఁ భజించి త

1 'యమృతరూపుం డగుపురాణ. 2 మహానుభావుని శరణం' వాచి. ప్ర. 3 తము లైనయై
శ్వర్యతము లగుపురుషుల బొంది యయ్యధికార. 4 చ. వినుతగుణోత్తరుండు నురుగ్విక్రముడు న్నగు
నట్టివిష్ణుకీ, ద్రవరుచిరామృతంబు ప్రమదంబున గ్రోలుటమాని నుష్కలతల్. విని ముద మంగువారలు
వివేకవిహీనత నూరఁబండి యా, తను మధురాజ్యభక్ష్యములు మాని పురీషము మెక్కుచాడ్చునన్.
అని వ్రా.ప్ర.

స్మననలనత్కథామృతము శ మానుగఁ గ్రోలుట మాని దుష్కథల్
విని ముద మందు చుందురు విశ్వేకవిహీనత నూరఁబంది యా

త్మను మధురాజ్యభక్ష్యములు శ మాని పురీషము కేఁగుచాడ్చునన్. 1022

చ. అలవడ ధూమమార్గగతు శ లై పితృలోకముఁ బొంది పుణ్యముం
బొలసినవారు ¹దొంటితమఃపుత్రులకుం దగఁ దాము పుట్టి వి

హ్వలమతి గర్భగోళపతఃనాదిపరేతధరాగతాంత మై

వెలసినకర్మ మిం దనుభవించుదు గావున నీవు భామినీ.

1023

క. విను సర్వభావములఁ బర,ముని ననఘు ననంత నీశుఁ శ బురుషోత్తముని

న్ననయము భజియింపుము ముద,మునఁ బునరావృత్తిలేనిరముక్తి లభించున్.

వ. అని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె (భగవంతుం డగువాసు దేవునియందుం బ్రయుక్తం
బగుభక్తియోగంబు బ్రహ్మసాక్షాత్కారసాధనంబు లగువైరాగ్యజ్ఞానంబులం
జేయు) నట్టిభగవద్భక్తియుక్తం బైనచిత్తం (బింద్రియవృత్తులచే నమంబు లగు)
సర్థంబులందు నైషమ్యంబును బ్రియాప్రియంబులను లేక నిస్సంగంబు సమ
దర్శనంబు హేయోపాదేయవిరహితంబు నై యానూఢం బైనయాత్మపదంబు
(నాత్మచే) జూచు చుండుజ్ఞానపురుషుండును బరబ్రహ్మంబును బరమాత్ముండును
నీశ్వరుండును సగుపరమపురుషుం డేకరూపంబు గలిగి (యుండియు) దృశ్యద్రష్టు
కరణంబులచేతం బృథగ్భావంబును బొందుచుండు నిదియ యోగికి (సమగ్రం
బగు)యోగంబునంజేసి ప్రాప్యం బగుఫలంబు గావున విషయవిముఖంబు లగు
నింద్రియంబులచేత జ్ఞానరూపంబును హేయగుణరహితంబును సగుబ్రహ్మంబు
మనోవిభ్రాంతింజేసి శత్రుదాదిధర్మం బగుసర్థరూపంబునం దోచు నది యెట్లు లఙ్కా
కారంబునం దోచు నని యడిగితివేని సహంకారంబు గుణరూపంబునంజేసి త్రివి
ధంబును భూతరూపంబునం బంచవిధంబును నింద్రియరూపంబున నేకాదశ
విధంబును నై యుండు జీవరూపుం డగువిరాట్పురుషుండు జీవవిగ్రహం బైన
యండం బగుజగంబునం దోచు చుండు దీని శ్రద్ధాయుక్తం బయినభక్తిచేత
యోగాభ్యాసంబునంజేసి సమాహితమనస్కుం డై నిస్సంగత్వంబున విరక్తుం
డైనవాఁడు వొడగను చుండు నది యంతయు బుధజనపూజనీయచరిత్రపుగావున
నీకుం జెప్పితి సర్వయోగసంప్రాప్యం డగునిర్గుణుండు భగవంతుం డని చెప్పిన
జ్ఞానయోగంబును మదీయభక్తియోగంబును ననురెండు నొక్కటియ యింద్రి
యంబులు భిన్నరూపంబులు గావున నేకరూపం బయినయర్థం బనేకవిధంబు
లగునట్ల యేకం బగుబ్రహ్మం బనేకవిధంబులుగఁ దోచు మఱియును. 1025

సీ. అంబ నారాయణుం శ డఖలశాస్త్రములను, సమధికానుష్ఠితసవనతీర్థ
దర్శనజపతపోధ్యయనయోగక్రియా,దానకర్మంబులఁ శ గానఁబడఁడ

యేచినమనము బాహ్యేంద్రియంబుల గెల్చి, నకలకర్తత్వాగ్రసరణి నొప్పి
తలకొని యాత్మతత్త్వజ్ఞానమున మించి, యుడుగక వైరాగ్యాయుక్తిఁ దనరి
తే. మహితఫలసంగరహితధర్మమునఁ దనరు
నట్టిపురుషుండు దలపోయ శనఖలహేయ
గుణములను బాసి కల్యాణగుణవిశిష్టఁ
డైనహరి నొందుఁ బరమాత్మ శనసఖుఁ డగుచు. 1026

వ. అది గావున నీకుం జతుర్విధభక్తియోగప్రకారంబుఁ దేటపడ నెఱింగించితి నది
యునుం గాక కామరూప యగుమదీయగతి జంతువులయందు నుత్పత్తివినాశ
రూపంబుల నుండు నవిద్యాకర్తృనిర్మితంబు లైనజీవునిగతులనేకప్రకారంబు లై
యుండు నదియు జీవాత్మ వానియందుం బ్రవర్తించి యాత్మగతి యిట్టి దని
యెఱుంగక యుండు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె (నిట్టియతిరహస్యం బగు)
సాంఖ్యయోగప్రకారంబు ఖలునకు నవిసీతునకు జడునకు దురాచారునకు జాంచి
కునకు నింద్రియలోలునకుఁ బుత్రదారాగారాద్యత్యంతాసక్తచిత్తునకు భగవ
ద్భక్తిహీనునకు విష్ణునాసులయందు ద్వేషపహనానికి నుపదేశింప వలనదు
శ్రద్ధాసంపన్నుండును భక్తుండును విసీతుండును సనసుంయుండును సర్వభూత
మిత్రుండును శుశ్రూషాభిరతుండును బాహ్యర్థజాతవిరక్తుండును శాంతచిత్తుం
డును నిర్లతనరుండును శుద్ధాత్ముండును మద్భక్తులయందుఁ బ్రేమ గలవాఁడును
సన్యకాంతావిముఖుండును నిష్కాముండును సగునధికారికి నుపదేశింప సర్వం
బగునీయుపాఖ్యానం బేపురుషుం డేనిఁ బతివ్రతి యగును త్తమాంగస యేని
శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి మదర్పితచిత్తంబునక వినుఁ బఠియించు నట్టిపుణ్యాత్ములు
మదీయదివ్యస్వరూపంబుఁ బ్రాపింతు రని చెప్పె నని మైత్రేయుండు విదురునకు
వెండియు నిట్లనియె నీప్రకారంబునం గర్తమదయిత యైనదేనహూతి గపిలుని
వచనంబులు విని నిర్భక్తమోహపటల యగుచు సాష్టాంగదండప్రణామంబు
లాచరించి తత్త్వవిషయాంకితసాంఖ్యజ్ఞానప్రవర్తకంబగుస్తోత్రంబు నేయ నుప
క్రమించి కపిలున కిట్లనియె. 1027

నీ. అనయంబు విను మింద్రియార్థమనోమయంబును భూతచయమయంబును సకే
భూరిజగద్వీజభూతంబును గుణప్రవాహకారణమును శ వలను మెఱయు ప్ర
సారాయణాభిఖ్య శ నాఁ గలభవదీయ,దివ్యమంగళమూర్తి శ దేజరిల్లుఁ
జారుభవద్గర్భసంజాతుఁ డగునట్టి, కమలగర్భుండు సాక్షాత్కరింప
తే. లేక మనమునఁ గనియె సరనేకశక్తి, వర్ణములు గల్గి సుగుణప్రసాహరూప
మంది విశ్వంబు దాల్చి సహస్రశక్తి,కలితుండై సర్వకార్యముల గలుగఁజేయు.

1 'గృహక్షేత్రపుక్రదారాసక్తునకు. 2 నారాయణంబు సవంగల 3. చె నదియు నానావిధం
బు లై యలరక శక్తి...కలిత మై సర్వ' బ్రా.ప్ర.
b 32

వ. అంత.

1029

తే. అతులభూరియుగాంతంబునందుఁ గపట, శిశువ వై యొంటి కుక్షినిఁగ్రీ ప్తనిఖల భవననిలయుండవై మహాంభోధినడుమఁ, జారువటపత్ర తల్పసంస్థాయి వగుదు.

తే. లీల నా త్తీయపాదాంగురభీవినిర్గ, తామృతము గ్రోలినట్టిమహా త్త సీపు గడఁగి నాపూర్వభాగ్యంబుకకతన నిపుడు, పూని నాగర్భమున నేడుకృపుట్టితయ్య.

వ. అట్టిపరమాత్ముండ వయినసీపు.

1032

సీ. వరుస విగ్రహపారశవశ్యంబుననుజేసి, రఘురామ కృష్ణ వరరాహ నార సింహాదిమూర్తు లంశచితలీల ధరియించి, దుష్టనిగ్రహమును శ శిష్టపాల నమును గావించుచు శ నయమున సద్ధర్మ నిరతచిత్తులకు వర్ణింపఁ దగిన చతురాత్మతత్త్వవిగ్రజానప్రదుండ వై, వర్తింతు వనఘ భక్తవస్త్రహత్త్వ తే. మజన కయినను వాక్రువ్య శ నలవిగాదు, నిగమజాతంబు లయిన వర్ణింపలేవ యెఱిఁగి సంస్తుతిసేయ నే శ నంతదాన, వినుతగుణశీల మాటలు శ వేయు నేల.

వ. అదియునుం గాక.

1034

క. ధీమహితి భవ స్తంగళ, నామ స్థరణానుకీ ర్తనము గలహీనుల్ శ్రీమంతు లగుదు రగ్ని, స్తోమాదికృదాళికంబు శ శుద్ధులు నలఁపన్.

1035

వ. అదియునుం గాక.

1036

క. సీనామ స్తుతి శ్వపచుం, డైనను జిహ్వగ్రమందు శ ననుసంధింపఁ వానికి సరి భూసురుఁడుం, గా నేరఁడు చిత్ర మిది జగంబుల సరయన్.

1037

ఉ. ఈవిధ మాత్మలం దెలిసి శ యెప్పుడు సజ్జనసంఘముల్ జగ త్పావన మైనసీగుణకరభామృత మాత్మలఁ గ్రోలి సర్వతీ థావళిఁ గ్రుంకినట్టిఫల శ మందుదు రంచు సమస్తవేదముల్ వావిరిఁ బల్కుఁ గావునను శ వారలు ధన్యులు మాన్యు లుత్తముల్.

1038

వ. అది గావునఁ బరబ్రహ్మంబును బరమపురుషుండవును బ్రత్యక్షనోవిభావ్యుండ వును సమస్తజనపాపనివారకస్వయంప్రకాశుండవును వేదగర్భుండవును శ్రీమహా విష్ణుండవును నగునీకు వందనంబు లాచరించెద నని స్తుతియించినం బరమపురు షుండును మాతృవత్సలుండును నగుకపిలుండు గరుణారసార్ద్రహృదయకమలుం డై జనని కి ట్లనియె.

1039

తే. తవిలి సుఖరూపమును మోక్షదాయకంబు, నైనయీయోగమార్గ మేనంబనీకు నెఱుంగ వివరించి చెప్పితి శ నిది దృఢంబు, గాఁగ భక్తి ననుష్ఠింపు శ కమలనయన.

క. జీవన్ముక్తి లభించుం, గావున నేమఱక తలఁపు శక్తకొని దీనిఁ వావిరి నొల్లనివారికిఁ, దావల మగు మృత్యుభయము శ ద వ్యగు సుఖమున్.

క. అని యిట్లు దేవహూతికి, మన మలరంగఁ గపిలుఁ డాత్మమార్గం బెల్లఁ వినిపించి చనియె నని విదు, రునకుఁ మైత్రేయమువివరంబు డెఱిఁగించెన్.

వ. అట్లు కపిలుం డేగినఁ బిడవ దేవహూతియుం బుత్తుండు సెప్పినయోగమార్గం
బున విజ్ఞానంబు గలిగి యుండియుం బెనిమిటి యైనకర్దమునిం దనయుం డైన
కపిలునిం బాసి వినప్టవత్సంబు గల గోవుచందంబునం దల్లడిల్లుచుఁ గపిలమహా
మునిం దలంచుచుం గర్దమతపస్సామర్థ్యరచితం బైనయట్టి. 1043

ఉ. మానితసౌరభ ప్రసవమంజులపక్వఫలప్రవాళభా
రాసతచూతపోతవిటకపాగ్రనికేతనరాజకీర¹స
మ్మానిసుఖానులాపపరిమండితకర్దమతాపసాశ్రమో
ద్యావవనప్రదేశకమశలాకరతీరనికుంజపుంజముల్. 1044

వ. వెండియు. 1045

సీ. అంచితస్ఫటికమయ స్తంభదీప్తిచేఁ, గొమరారుమరకతశకుడ్యములను
సజ్జాతివజ్రాలసజ్జలరుచులచే, భాసిల్లునీలసోపానములను
దీపించుచుండ్రకాంతోపలవేదుల, విద్రుమగేహళీవిలసితముల
హాటకరత్నకరవాటశోభితముల, నలరినసౌధశాలాంగణముల

తే. వరపయః ఫేనపటలపాంక్షురకరీంద్ర, దంతనిర్మితఖట్వాంగగ్రధవళపటవి
రచితశయ్యాశులను జతురంతయాన, కనకపీతాదివస్తుసంఘముల నెల్ల. 1046

వ. మఱియు వికచకమలకుముదసౌగంధికబంధురసుగంధానుబంధిగంధవహశోభితం
బును నరవిందనిష్యందకండళితమరందరసపానమదవదిందిదిరసందోహార్షుం
కారసంకులంబును నై చెలు వారుబావులు గలిగి పురందరసుందరీనందితం
బైనకర్దమాశ్రమంబుఁ బరిత్యజించి కుటిలంబులైనకుంతలంబులు జటిలంబులుగా
ధరియించి సరస్వతీబిందుసరోవరంబులం ద్రిషవణస్నానంబు గావించుచు నుగ్ర
తపోభారంబునం గృశీభూతశరీర యై నిజకుమారుండును బ్రసన్నవదనుండును
గపిలనామధేయుండును నగునారాయణుని (సమస్తస్వస్థచింతలచే) ధ్యానంబుసే
యుచుఁ బ్రవాహరూపంబైనభక్తియోగంబునను సధికవైరాగ్యంబునను²యుక్తా
నుష్ఠానజాతం బై బ్రహ్మత్వాపాదకం బగుజ్ఞానంబునను విశుద్ధమనంబును గలిగి.

సీ. అనయంబునాత్మనారాయకుండునువిశ్వతో, ముఖుఁ డనంతుండు పరమ్రముండు నజుండు
చతురుండు నిజపరిశ్రావదీపాంకుర, మహిమనిరస్తసమస్తభారి
మాయాంధకారుఁ డీశమేయుఁ డీశ్వరుఁ డగు, నాపరబ్రహ్మంబునం దవిరత
బద్ధతత్వజ్ఞానసపరతచే నిర్ముక్త, జీవభావమున విశిష్టయోగ

తే. భవ్యసంప్రాప్తనిర్మలబ్రహ్మభావములను గలిగి సమాధిచేత నెలమి దనరు
నపునరావృత్తమగుత్రిగుణప్రధాన, తత్త్వముల నొప్పి సంతతోదారనియతి.

తే. కలలఁ దోచినవస్తుసంఘముల మేలు, కని కనుంగొనఁగా లేనిమనుజుపోల్కిఁ

1 'కేణికరానులాప పరికీర్తిత... తీరనికుంజ' 2 'బ్రహ్మజ్ఞానంబునను జ్ఞానహేతువు లైనయ
క్తానుష్ఠానంబులను విశుద్ధ' వ్రా. ప్ర.

బొలఁతి దనయాత్మమఱచి యిమ్ములసభూమి, మైనపావకుగతినుండెనంతలోన.
క. గురుయోగక క్తిచే నం, బరతలమున కెగసి సత్కృతపామయుఁ డగునా

పరవాసుదేవుచరణాం, బురుహయుగస్య స్తచి త్తమును గల దగుచున్. 1050

వ. ఇట్లు కపిలోక్తమార్గంబున దేవహూతి శ్రీహరియందుఁ గలసె నయ్యంగనార
త్నంబు మోక్షంబునకుం జనినక్షేత్రంబు సిద్ధిపదం బనుపేరం బరఁగి ప్రసిద్ధి
వహించె నంత నక్కడఁ గపిలుండు దల్లిచేత ననుజ్ఞాతం డై సిద్ధచారణగంధ
ర్వాప్సరోమునినివహనంస్తూయమానుం డగుచు నముద్రునిచేత దత్తార్చణ
1 పూజానికేతనంబులు వడసి సాంఖ్యాచార్యాభిప్రాయం బగుయోగంబు నవలం
బించి (లోకత్రయ)శాంతిఁగొఱకు సమాహితం డై (స్వపితృశ్రమంబు విడిచి)
యుదగ్భాగంబునకుం జనియె నని మైత్రేయమహాముని విదురున కిట్లనియెఁ
దండ్రీ యియుపాఖ్యానంబు నాకు గోచరించినరీతి నీకుం జెప్పితి నిది కపిల
దేవహూతినంవాదం బత్యంతపావనంబు గపిలప్రణీతంబు నయినయోగంబు
దీనిం బరమభక్తియుక్తం డై యెవ్వండు పఠించు నెవ్వండు విను నట్టిపుణ్యా
త్ములు విగతపాపులై గరుడధ్వజం డై నపుండరీకాక్షుని శ్రీచరణారవిందం
బులం బొందుదు రని మైత్రేయుండు విదురున కెఱిగించినవిధంబున శుక
యోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె నని సూక్ష్మండు శౌనకాదిమహా
మునులకు నీకథావృత్తాంతంబు నెప్పిన విని ప్రహృష్టహృదయు లై మునికులో
త్తమా భవద్వాక్పూరం బగుభగవత్కథామృతంబులు గ్రోలు చుండ మామ
నంబులు దనివోవ దింకను దరువాతివృత్తాంతంబులు మాకు విశదంబులు గ
వినిపింప నీవ యర్హుండ వని యడుగుటయు.

1051

చ. జనకసుతామనోవిమలసారసఃకోమలచంచరీక చం

దన శరదందు కుండహార శ తార మరాళ పటీర చంద్రికా

వినుతయశోవిశాల రఘువీర దరత్నితపద్మప త్రలో

చన నిటలాంబక ప్రకటరచాపవిఖండన వంశమండనా.

1052

తరలము. పరమపావన విశ్వభావన శ బాంధవప్రకరావనా

శరధిశోషణ సత్యభాషణ శ సత్కృతపామయభూషణా

దురితతారణ సృష్టికారణ శ దుష్టలోకవిదారణా

ధరణిపాలన ధర్మశీలన శ దై త్యమర్దనఫలనా.

1053

మాలిని. దివిజగణశరణ్యా శ దీపితానంతపుణ్యా

ప్రవిమలగుణజాలా శ భ క్తలోకానుపాలా

భవతిమిరదినేశా శ భానుకోటిప్ర కాశా

కువలయహితకారీ శ ఘోరదై త్యప్రహరీ.

1054

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర పహజ

పాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతంబనుమహాపురాణంబు నందు విదురసీతియు విదురునితీర్థాభిగమనంబును యుగ్ధవనందర్శనంబును గౌరవ యాదవకృష్ణాదినిర్యాణంబును గంగాద్వారంబునవిదురుండు మైత్రేయునింగనుట యు విదురమైత్రేయసంవాదంబును జగదుత్పత్తిలక్షణంబును మహాదాదులసంధవ ప్రకారంబును మహాదాదులు నారాయణునిభివంశించుటయు విరాడ్విగ్రహప్రకారంబును శ్రీమహాభాగవతభక్తికారణం బగుపద్మసంభవుజన్మప్రకారంబును బ్రహ్మతపంబును బరమేష్ఠికైఁ బుండరీకాక్షుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు బ్రహ్మకృతం బయినవిష్ణుస్తోత్రంబును గమలసంభవునిమానససర్గంబును బరమాణుపులఘట్టువు ను భూర్భువస్సువరాదిలోకవిస్తారంబును గాలదివసమాసవత్సరాదినిర్ణయంబును నాయుఃపరిమాణంబును జతుర్యుగపరిమాణంబును బద్ధసంభవుసృష్టిభేదనంబును సనకాదులజన్మంబును స్వాయంభునమనువుజన్మంబును శ్రీహరివరాహావతారంబు ను భూమ్యుద్గరణంబును సూకరాకారుండైనహరిని విధాత స్తుతియించుటయు దితికశ్యపసంవాదంబును గశ్యపుండు రుద్రునిం బ్రశంసించుటయుఁ గశ్యపువలన దితి గర్భంబు ధరియించుటయుఁ దత్ప్రభావంబునకు వెఱచి దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జని దితిగర్భప్రకారంబు విన్నవించుటయు సనకాదులు వైకుంఠంబున కరుగుట యు నందు జయవిజయుల కలిగి సనకాదులు శేపించుటయు శ్రీహరిదర్శనంబును భాగ్యహృదప్రశంసయు సనకాదులు హరిని నుతించుటయు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షులజన్మప్రకారంబును హిరణ్యాక్షునిదిగ్విజయంబును సవనవరాహహిరణ్యాక్షులయుగంబును బ్రహ్మస్తవంబును హిరణ్యాక్షవధయు సమరగణంబులు శ్రీహరి నభివంశించుటయు హరి వరహావతారవిసర్జనంబు సేయుటయును దేవతిర్యక్జన్మను ష్యాదులసంభవంబును గర్దమమహామునితపంబునకు సంతసించి శ్రీహరిప్రత్యక్షం బగుటయుఁ గర్దముండు స్వాయంభువమనువుత్రి యైనదేవహూతిం బరిణయంబగుటయు దేవహూతిపరచర్యలకు సంతసిల్లి కర్దముండు నిజయోగకల్పితం బగువి మానంబునందు నిలిచి సహస్రదాసీపరివృత యైనదేవహూతిం గూడి భారతా దివర్షంబులు గలయం గ్రుమ్మరుటయు దేవహూతి గర్దమునివలనఁ గన్యకానవకం బును గపిలునిం గనుటయుఁ దత్కన్యకావివాహంబులును గర్దమునితపోయాత్రయుఁ గపిలదేవహూతిసంవాదంబును శబ్దాదిపంచతన్మాత్రలజన్మప్రకారంబును బ్రహ్మాంధోత్పత్తియు వీరాట్పురుషకర్తేంద్రియపరమాత్మప్రకారంబును బ్రకృతిపురుషవివేకంబును నారాయణునిసర్వాంగస్తోత్రంబును సాంఖ్యయోగంబును భక్తియోగంబును జీవున కైనగర్భసంభవప్రకారంబును జంద్రసూర్యమార్గం బును చిత్రమార్గంబును దేవహూతినిర్యాణంబును గపిలమహాముని దపంబు నకుం జనుటయు ననుకథలం గలతృతీయస్కంధము.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

చతుర్థ స్కంధము.

విలసితధరణీతన

యావదనసోజవాసరరాధిప సితరా

జీవదళనయన నిఖిలధ

రావరనుతసుగుణధామ శ్రీరాఘవరామా.

1

వ. మహాసీయగుణగరిష్ఠులగునమ్ముని శ్రేష్ఠులకునిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవై ఖరీసమేతుం
డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్న రేంద్రునకు శుకయో
గీంద్రు డిట్లనియె.

2

సీ. జననాథ విను విదురునకును మైత్రేయ, మునినాథచంద్రుఁ డిట్లనియె మఱియు
స్వాయంభువున కర్థి శతరూపవలనను, గూతులు మువ్వ రాకూతిదేవ
హూతిప్రసూతులునొనరఁ బ్రియవ్రతో, త్రానపాదులు ననుభవనయయుగము
జనియింప నం దగ్ర్యసంధప యైనయా, కూతిని సుమహితభ్రాతృమతిని

తే. దనకు సంతానవిస్తరాకర్థంబుగాఁగఁ, బుత్రికాధర్మ మూఁది యాశ్రపువ్వఁబోడిఁ
బ్రకటమూర్తిరుచిప్రజాపతికినిచ్చె, మనువుముద మొందిశతరూపయనుమతింప.

వ. అట్లు వివాహం బైనరుచిప్రజాపతి బ్రహ్మవర్చస్వియుఁ బరిపూర్ణగుణుండును
గావునఁ జెట్టెకాగ్రతంజేసి యాకూతియందు శ్రీవిష్ణుండు యజ్ఞరూపధరుం డగు
పురుషుండుగను జగదీశ్వరి యగునాదిలక్ష్మి యమ్మహాత్మునకు నిత్యానపాయిని
గావునఁ దదంశంబున దక్షిణ యనుకన్యకారత్నంబుగను మిథునంబు సంధవించె
నందు స్వాయంభువుండు సంతుష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బుత్రికాపుత్రుండును
వితతతేజోధనుండును శ్రీవిష్ణుమూర్తి(రూపుండును నగుయజ్ఞుని) దనగృహంబు
నకుఁ దెచ్చి యునిచె రుచియుఁ గామగమన యైనదక్షిణ యనుకన్యకాలలామం
బును దనయొద్దన నిలిపె నంత నకలమంతాధిదేవత యగుశ్రీయజ్ఞుండు (దనుఁ
బతిఁగం గోరెడు) దక్షిణ యనుకన్యకం బరిణయం బయ్యె వార లాదిమిథునంబు

గావున నది నిషిద్ధంబు గాకుండె నని చెప్పి మైత్రేయుండు వెండియు నిట్లనియె.

- క. ధీమహిత యంత వారల, యామాఖ్యలు గలుగు దేవతావళి గడఁకన్
వేమఱు ¹నభినందించుచు, నామిధునమువలనఁ బుట్టె నతిబలయుత మై. 5
- వ. వారు తోషుండును బ్రతోషుండును సంతోషుండును భద్రుండును శాంతియు నిడస్పతియు నిఘ్నండును గవియు విభుండును వహ్నియు సుదేవుండును రోచనుండును ననం బన్నిద్ధఱు సంభవించిరి (వారలు స్వాయంభువాంతరంబునం దుషితులను దేవగణంబులై వెలసిరి మఱియు) మరీచిప్రముఖులై నమునీశ్వరులును యజ్ఞుండును దేవేంద్రుండును మహాతేజోరావసంపన్నులయిన ప్రియవ్రతోత్తానపాదులునుం గలిగి పుత్రపౌత్రనస్తృజనసంకీర్ణం బయి యామన్వంతరంబు (పాలితం బగుచు)వర్తిల్లె మనువు ద్వితీయపుత్రి యైన దేవహూతిం గర్దమున కిచ్చి తద్వంశవిస్తారంబు గావించె నని మున్న యెఱింగించితి వెండియు నమ్మనువు మూడవచూలై నప్రసూతి యనుకన్యకను (బ్రహ్మపుత్రుం డగు)దక్ష ప్రజాపతికి నిచ్చె నాదక్షునకుఁ బ్రసూశివలన నుదయించిన ప్రజాపరంపరల చేతి ముల్లోకంబులు విస్తృతంబు లయ్యె మఱియుఁ గర్దమపుత్రి కానముదయంబు బ్రహ్మర్షి భార్య లగుటంజేసి వారివలనం గలిగినసంతానపరంపరల వివరించెద.

6

—కర్దమప్రజాపతిసంతతిని చెలుపుట.—

- సీ. ఘనుఁ డౌమరీచికిఁ గర్దమాత్మజ యగు, కళ యనునంగనశ్రవలనఁ గళ్యపుం డనుకొడుకును క బూర్ణిమ యనునాఁడు, బిడ్డయుఁ బుట్టిరి క పేర్చి వారివలనఁ బుట్టిన ప్రజావళిపరంపరలచే, భవసంబు లెల్ల నావూర్ణ మగుచు జరగెను బూర్ణిమ క జన్మాంతరంబున, హరిపద ప్రత్యుత్థితాంబువులను
- తే. గంగ యనుపేరఁ బుట్టి యకన్య దేవ, కుల్యయనుపేరఁడగునొక్క కూఁతునఖల విశ్వసంవ్యాపకుం డగురవిరజఁడ నెడి, తనయు నొక్కనిఁ గాంచె మోక్షదంబుతోడ.
- క. అనఘుం డత్రిమహాముని, యనసూయా దేవివలన క నజహరిపురసూదనులకళాంశంబుల నం, దనులను మువ్వరను గనియెఁ క దక్షయుఁ బ్రీతిన్. 8
- క. అనవుడు విదురుఁడు మైత్రే, యునిఁ గనుఁగొని పలికె మునిజనోత్తమ జగతిఁ జననస్థితిలయకారణు, లన వెలసినపద్మగర్భహరిహరు లెలమిన్. 9
- క. ఏమినిమిత్తం బత్రిమ, హామునిమందిరమునందు క ననసూయకు నుద్దామగుణు లుదయ మై రన, నామైత్రేయుండు వలికె క నవ్విదురునితోన్. 10
- సీ. సుచరిత్ర విను విధిరచోదితుం డై యత్రి, దప మాచరింపఁ గాంతానమేతుఁడయి ఋక్షనామకుశలాద్రితటంబున, ఘుమఘుమారావసంక్తులవిలోల కల్లోలజాలసంక్రలితనిర్వింధ్యాన, దీజలపరిపుష్టరౌఢతప్ర

- సూనగుచ్చస్వచ్ఛమానితాశోకప,లాశకాంతారస్థలమున కెలవి
 తే. నరిగి యచ్చటనిర్వృందుడగుచుఁ బ్రాణనియమమున నేకపదమునఁగినిలిచిగాలిఁ
 దివుటఁ గ్రోలి కృశీభూతతదేహుండగుచు, దపము గావించె దివ్యవ్రత్సరశతంబు. 12
- వ. ఇ ట్లతిఘోరం బైనతపంబు నేయుచుఁ దనచి త్తంబున.
 క. ఏవిభుండు జగదధీశ్వరుఁ, డావిభుశరణంబు సొత్తు శ నతఁ డాత్మసమం
 బైన వెలసినసంతతిని ద,ఁగూవరిమతి నిచ్చుఁ గాక శ యని తలఁచునెడన్. 13
- చ. మునుకొని యత్తపోధనునిగమూర్ధజ మైనతిపఃకృశానుచే
 తను ద్రిజగంబులుం గరఁగి శ త స్తము లైనను జూచి పంకజా
 ననమురశాననత్రిపురశానను లచ్చటి కేఁగి రఘ్వరో
 జనసురసింధుసాధ్యమునిసన్నతభూరియశోభిరాము లై. 14
- వ. అట్లు ముసింద్రునాశ్రమంబు డాయం జనునవసరంబున. 15
- చ. అనఘతపోభిరాముఁ డగునత్రిముసింద్రుండు గాంచె ద స్తకాం
 చనఘనచంద్రికారుచిరఁచారుశరీరుల హంసనాగసూ
 దనవృషభేంద్రవాహుల నురదారకమండలుచక్రశూలసా
 ధనుల విరించివిష్ణుపురరదాహుల నాకృ మలాంబికేశులన్. 16
- వ. మఱియుఁ గృపావలోకనమందహాసనుండరవదనారవిందంబులు గలమహాత్ముల
 సంకర్పించి యమందానందకందలితప్యావయూరవిందుం డై సాస్తాంగదండ
 ప్రణామంబు లాచరించి పుష్పాంజలి గావించి నిటలతటఘటితకరపుంబుం డై
 దుర్నిరీక్షం బైనతత్తేజోవిశేషంబు దేఱి చూడం జాలక ముకుళితనేత్రుం డై
 తిత్పరాయ త్తచిత్తుం డగుచు సర్వలోకగరిష్ఠంబు లై నమృదుమధురంగంభరభాష
 ణంబుల ని ట్లని స్తుతియించె. 17
- సీ. ప్రతికల్పమందు నగర్వస్రపంచోద్భవ,స్థితివినాశంబులఁ శ జేయునట్టి
 మహితమాయాగుణామయదేహములఁ బొల్పు, నజవాసుదేవశిరవాభిధాన
 ములు గల్గమీపాదరజలజాతములకు నే, నతిభక్తి వందనం శ బాచరింతు
 నఖిలచేతనమానసాగమ్య మననోప్పు, మూర్తులు గల్గమీమువ్వరందుఁ
 తే. బరఁగనాచేతఁ బిలువంగఁగబడినధీరుఁ, డెవ్వఁడే నొక్కరుని బిల్వనిపుడుమీరు
 మువ్వ రేతెంచుటకు నాదుఁబుద్ధి విస్మయంబు గదిరెడిఁ జెప్పరేయనఘులార.
 వ. అదియునుం గాక సంతానార్థంబు నానావిధపూజలు గావించి నాచి త్తంబున ధరి
 యించినమహాత్ముం డొక్కరుండ యనిన నమ్మువ్వరు విబుధశ్రేష్ఠులు సతనిం
 గనుంగొని సుధామధురంబు లయినవాక్యంబుల ని ట్లనిరి. 19
- క. విను మేము ముగుర మయ్యను, ననుపమమతిఁ దలఁప నేక శ మై యుందుము నీ
 మనమందు నేమి గోరితి, వనయము నాకోర్కి నఫల శ మయ్యెడుఁ జమ్మి. 20
- క. మామువ్వరయంశంబుల, ధీమంతులు సుతులు పుట్టి శ త్రిజగము లెల్లఁ

నీమంగళగూణకీర్తి, శ్రీమహితము సేయఁ గలరు శ్రీ సిద్ధము సుమ్మి. 21

క. అని మునిచంద్రుడు దనమన, మునఁ గామించినవరంబు శ్రీ బుధవరులు ముదం
బున నొనఁగి యతనిచేఁ బూజనములఁ బరితృప్తు లగుచుఁ శ్రీ జనిరి యథేచ్ఛన్.

ఉ. ఆసుచరిత్రదంపతు లుదంచితలీలఁ గనుంగొనంగ న
బ్రాసనునంశమందు నమృతాంశుఁడు 'విష్ణుకళ' సుయోగవి
ద్యాసుభగుండు దత్తుఁడుఁ బుత్రరాంతకుభారికళాంశమందు దు
ర్వాసుఁడు నై జనించి రసవద్యపవిత్రచరిత్రు లిమ్ములన్. 23

క. అంగిరసుఁ డనెడుమునికిఁ గులాంగన యగుశ్రద్ధయందు శ్రీ సంచితసాంద
ర్యాంగులు గూతులు నలుపురు, మంగళవతు లుడయ మైరి శ్రీ మాన్యచరిత్ర.

క. వారు సినీవాలి యనఁ గుహూరాకానుమతు లనఁగ శ్రీ నొప్పిరి మఱియుం
గోర సుతయుగము గలిగెను, స్వారోచిషమనువువేళ శ్రీ శస్త్రఖ్యాతిన్. 25

5. వార లెవ్వ రనిన భగవంతుం డగుచుచక్రుండును బ్రహ్మనిష్ఠుం డగుబృహస్పతి
యు సనం బ్రసిద్ధి వహించిరి పులస్త్యుండు హవిర్భుక్కునునిజభార్యయందు సగ
స్త్వనిం బుట్టించె నాయగ స్త్వండు జన్మాంతరంబున జతరాగ్నిరూపం జై ప్రవ
ర్తించె నెండియు నాపులస్త్యుండు విశ్రవసునిం గలిగించె నావిశ్రవసునకు నిల
బిల యనుభార్యవలనం గుబేరుండును గైకసి యనుదానివలన రావణకుంభ
కర్ణ విభీషణులునుం బుట్టిరి పులహసకు గతి యనుభార్యవలనఁ గర్మశ్రేష్ఠుం
డును వరీయాంసుండును సహిష్ణుండును సనుమువ్వరు గొడుకులు జనియించిరి
మఱియుఁ గ్రతువునకుఁ గ్రియ యనుభార్యయందు (బ్రహ్మతేజంబున జ్వలించు
చున్న) షష్ఠినహస్రసంఖ్యలు గలచాలఖిల్యు లనుమహర్షులు గలిగిరి వసిష్ఠుం
డూర్జ యనుభార్యయందుఁ జిత్రకేతుండును సురోచియు విరజుండును మిత్రుండు
ను నుల్బుండును వసుభృద్ధ్యానుండును ద్యుమంతుండును సనుసప్తబుఘలను
భార్యాంతరంబున శక్తిప్రముఖపుత్రులనుం బుట్టించె నధిర్వం డనువానికిఁ జిత్తి
యనుభార్యయందు ధృతవ్రతుండు సశ్వశిరస్కుండు సయినదధ్యంచుండు పుష్ట
మహాత్ముం డగుభృగువు ఖ్యాతి యనుపత్నియందు ధాతయు విధాతయు సను
పుత్రద్వయంబును భగవత్పరాయణ యగు శ్రీ యనుకన్యకం బుట్టించె నాధా
తృవిధాతృలు మేరు వనువానికూతు లయినయాయతనియతు లనుభార్యల
వలన మృకండప్రాణు లనుకొడుకులం బుట్టించి రందు మృకండునకు మార్కం
డేయుండును బ్రాణునకు వేదశిరుం డనుమునియుం బుట్టిరి భృగువునకు నుశన
యనుకన్యకయందుఁ గవి యనువాఁడు పుష్టై నిట్లు కర్మదుదుహిత లయినకన్యకా
నవకంబువలనం గలిగినసంతానపరంపరలచేత సమస్తలోకంబులుఁ బరిపూర్ణంబు
లయ్యె నట్టిసద్యఃపాపహరంబును శ్రేష్ఠతమంబును నై నకర్దమదాహిత్రసంతాన

ప్రకారంబు శ్రద్ధాగరిష్ఠచిత్తుండ వగునీకుం జెప్పితి నింక దక్ష ప్రజాపతివంశం బెఱింగింతు వినుము. 26

— శ్లోకం దక్ష ప్రజాపతిసంతతిని చెలియఁజేయుట. — శ్లోకం

క. వనజజానివలన భవ మం, దినయాదక్ష ప్రజాపతికి మనునిజనం

దన యగు ప్రసూతివలనను, ననఘా పదియార్వ రుదయ శ్రమందిరి కన్యల్. 27

వ. ఇట్లుదయించినయక్కన్యకాహాడశంబునందు శ్రద్ధయు మైత్రియు దయయు శాంతియుఁ దుష్టియుఁ బుష్టియుఁ బ్రియయు నున్నతియు బుద్ధియు మేధయుఁ దితిక్షయు ప్రీయు మూర్తియు సనునామంబులు గలపదుమువ్వరను ధర్మరాజున కిచ్చె నొక్క కన్యక నన్ని దేవునకును నొక్కతెం బితృ దేవతలకును నొక్కతె (జన్మ మరణాదినివర్తకుం డగు)నభవునకుం బెండ్లి సేసె నంత నాధర్మనిపత్నులయందు శ్రద్ధవలన శ్రుతంబును మైత్రివలనఁ బ్రసాదంబును దయవలన సభయంబును శాంతివలన సుఖంబును దుష్టివలన ముదంబును బుష్టివలన స్మయంబును గ్రియవలన యోగంబును నున్నతివలన నిర్భంబును బుద్ధివలన సర్థంబును మేధవలన స్మృతియుఁ దితిక్షవలన తేమంబును ప్రీతివలనఁ బ్రశయంబును మూర్తివలన సకలకల్యాణగుహోత్పత్తిస్థానభూతు లగునరనారాయణు లనుబుఘు లిద్దఱును సంభవించిరి వారలజన్మకాలంబున. 28

సీ. గంధవాహుఁడు మందగతి ననుకూలుఁడై, వీచె నల్లిక్కులు శ్ర విశద మయ్యె నఖిలలోకంబులనానందమునుబొందె, దుములమై దేవదుర్గదుభులు మొరసె గర మొప్ప జలధులకలఁక లడంగెను, మించినగతిఁ బ్రవహించె నదులు గంధర్వకిన్నరగ్రానముల్ వీతెంచె, నప్పరోజునములారాన్యములు సెలఁగె

తే. సురలు గురియించి రందంద విరులవాన, మునిజనంబులు సంతోషమునఁ జెలంగి వినుతు లొనరించి రవ్వేళ శ్ర విశ్వమెల్లఁ, బరమమంగళ మై యొప్పెభవ్యచరిత.

వ. ఆనమయంబున బ్రహ్మదేవత లమృతహత్తులకడకుఁజను దెంచి యిట్లని స్తుతియించిరి.

సీ. గగనమందులఁ దోచుగంధర్వనగరాది, రూపభేదములెల్లు శ్ర రూఢి మెఱసి యేయాత్మయం దేని శ్ర నేపారుమాయచే, నీవిశ్వ మిటు రచియింపఁ బడియె నట్టియాత్మప్రకాశార్థ మై మునిరూపమున ధర్మగృహమునఁ శ్ర బుట్టినట్టి పరమపురుష నీకుఁ శ్ర బ్రణమిల్లెద మదియుఁ, గాక యీశ్వస్తి దుర్మర్మవృత్తి తే. జరగ నీ కుండుకొఱకు నై శ్ర సత్త్వగుణము, చే నృజించినమ మ్మిట్లు శ్ర శ్రీనివాస మైనసరసీరుహప్రభ శ్ర సపహసించు, నీకృపాలోకనంబుల శ్ర నెమ్మిఁ జూడు. 31

క. అని యిట్లు దేవగణములు, వినుతింపఁ గృపాకటాక్షరవీక్షణములచేఁ గని వారు గంధమాదనమున కేగిరి తండ్రి ముదము శ్ర ముప్పిరిగొనఁగన్. 32

క. ధరణీభర ముడుపుట కా, నరనారాయణులు భువి జగనన మనయము నొం దిరి యర్జునకృష్ణాఖ్యలఁ, గురుయదువంశముల సత్త్వగుణయుతు లగుచున్. 33

వ. మఱియు నగ్ని దేవునకు దక్షపుత్రి యైనస్వాహాదేవి యనుభార్యయందు హుత భోజను లగుపావకుండును బవమానుండును శుచియు సనుమువ్వరు గొడుకులు గలిగిరి వారివలనం బంచచత్వారింశత్సంఖ్యలం గలయగ్ను లుత్పన్నంబులయ్యె నిట్లు పితృపితామహాయుక్తంబుగా నేకోనపంచాశత్సంఖ్యలు గలయగ్నులు బ్రహ్మవాదులచే యజ్ఞకర్తంబులం దగ్నిదేవతాకంబు లైనయిష్టులు దత్తన్నా మంబులచేతఁ జేయంబడు చుండు (నాయగ్ను లెవ్వ రనిన నగ్నిష్వాత్తులు బర్హిషదులు సౌమ్యులు పితలు నాజ్యపులు సాగ్నులు నిరగ్నులు సన సేడుడెఱంగు లై యుందురు దాతౌయణి యగుస్వధ యనుధర్మపత్నియందు వారలవలన వయనయు ధారిణియు సనునిద్రులు కస్య లుదయించి జ్ఞానవిజ్ఞానపారగ లగుచు బ్రహ్మనిష్ఠ లయి పరగిరి) నెండియు.

34

—ఈ శ్లోకమునకు దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించుట. —

- సీ. దక్షప్రజాపతితనయ యాభవునిభార్య యనఁగాఁ దగునతి ర యనులతాంగి
సతతంబుఁ బతిభక్తిసలుపు చుండియుఁ దనూ, జాతలాభము నందఁజాలదయ్యె
భగ్గునిదెనఁ జాలఁ ర బ్రతికూలుఁ డైనట్టి, తమతండ్రిమీఁదికిఁ గ్రమమునఁజేసి
వల నేది తా ముగ్ధవలె నిజయోగమా,ర్గంబున నాత్మదేహంబు విడిచె
- తే. నని ముసీంద్రుండు వినిపింపఁనమ్మహాత్ముఁ, డైనవిదురుండుమనమునఁనదృఢతంబు
గదురఁదత్తభవినవేడ్క గడలుకొనఁగ, మునివరేణ్యునిఁజూచియిట్లునియెమఱియు.
- సీ. చతురాత్మ దుహితృవశత్పులుఁ డైనదత్తుండు, దనకూతునతి సనాదరము సేసి
యనయంబునఖలచరరాచరగురుండు ని,ర్వైగుండు శాంతవిగ్రహుండుఘనుండు
జగముల కెల్లను ర జర్పింప దేవుండు, నంచితాత్మారాముఁ ర డలఘుమూర్తి
శీలవంతులలోన ర శ్రేష్ఠుండు నగునట్టి, భవునందు విద్వేషపడుట కేమి
- తే. కారణము సతి దా నేమిరకారణమున, విడువరానట్టిప్రాణముల్ విడిచె మఱియు
శ్వశురజామాతృవిద్వేషసరణి నాకుఁ, దెలియ నానతియిమ్ము సుగ్రధీవిధేయ. 36
- క. అని యడిగిన నవ్వెదురునిఁ, గనుఁగొని మైశ్రేయుఁ డనియెఁ ర గౌతమ మొప్పక
విను మనఘ తొల్లి బ్రహ్మలు, జననతముగఁ జేయునట్టిస త్రముఁ జూడన్. 37
- చ. సరసిజగర్భయోగిజనశతర్వసుపర్వముసీంద్రహవ్యభు
క్వరమముషిప్రజాపతులు ర భక్తిమెయిం జనుదెంచి యుండ 38
త్తరణినమానతేజఁ డగుదత్తుండు వచ్చినఁ దత్సదస్యులుం
దర మిడి లేచి రప్పడు పితృతామహాభగ్గులు దక్క నందఱున్.
- క. చనుదెంచినయాదత్తుండు, వనజజనకు మొక్కి భక్తివశు లై సభ్యుల్
దన కిచ్చినపూజలు గై,కొని యర్హాసనమునందుఁ ర గూర్చుండి తగన్. 39
- తే. తన్నుఁ బొడగని సభ్యు లంగదఱును లేవ, నాననము దిగనట్టిపురారివలను

- గన్నుఁగొనలను విస్ఫులింగములు సెదరఁజూచి యిట్లనురోపవిస్త్రస్ఫురణమొలయ.
 తే (వినుఁడుమీరలురొదమానిరవిబుధమునిహు, తాశనాదిసురోత్తములార మోహ
 మత్సరోక్తులు గావు నామాట లనుచు, వారి కందఱ కాపురరవైరిఁజూపి.) 41
- సీ. పరికింప నితఁడు దిక్కాల్పయశోహాని, కరుఁ డీక్రియాశూన్యపరునిచేతఁ
 గర మొప్ప నజ్ఞనాశచరితమార్గము దూషి, తం బయ్యె నెన్న గతత్రపుండు
 మహితసావిత్రీసకమానను సాధ్య న, స్మృతనూజను మృగశబావనేత్ర
 ననలభూసురబంధుజననమక్షమున మ, ర్కటలోచనుఁడు గరగ్రహణ మర్థి
 తే. జేసి తా శిష్యభావంబుఁ గ జెందుటాత్మ, దలఁచి ప్రత్యుద్ధతాభివంధనములెమి
 నడప కుండిన మానసీ నన్ను గన్న, నోరిమాటకుఁ దనకేమి గోరవోయె. 42
- సీ. *అనయంబు లుప్తక్రియాకలాపుండు మాన, హీనుఁడు మర్యాద గ లేనివాఁడు
 మత్తప్రచారుఁ డుగన్తత్ప్రియుఁడు దిగం, బరుఁడు భూతిప్రేతపరివృతుండు
 దామసప్రమథభూతములకు నాథుండు, భూతిలిప్తుం డస్థిభూషణుండు
 నష్టశౌచుండు నుగన్తనాథుఁడును దుష్ట, హృదయుఁ డుగ్రుఁడును బశలేతభూని
 తే. కేతనుఁడు వితతస్త్రిస్త్రకేశుఁ డశుచి, యునతన కొక్క శివనామకమనుప్రవాద
 గలిగెఁ గాని యశివుఁ డనికాన కెఱిగి, యెఱిగి వేదంబు శూన్యనకీచ్చినటులు.
- వ. ఇతనికి నస్మృతనూజను విధివత్ప్రకారంబున నిచ్చితి. 44
- క. అని యిట్టులు ప్రతికూలన, చనములు దఱుండు వలికి గ శపియింతును శ
 ర్వుని నని జలములు గొని కర, మున నిలిచి యిటు లనె గోషకమున ననఘాత్తా.
- క. ఇతఁ డిందోప్రేంద్రపరి, వృతుఁ డై మఖనమయమున హావిర్భాగము దే
 వతలం గూడఁగ మహితని, యతిఁ బొందక యుండుఁ గాక గ యని శపియించెన్.
- వ. ఇట్లు దఱుండు వల్కినగర్హితవాక్యంబులు వినిందితంబు లగుం గాని యాథా
 ర్థ్యంబున వాస్తవంబు లగుచు భగవంతుం డగురుద్రునందు ననిందితంబు లై
 స్తుతిరూపంబుల నొప్పె దదనంతరంబ రుద్రునకు శాపం బిచ్చినకారణంబున
 దఱుండు సదస్యముఖ్యులచే నకృత్యం బని నిషేధింపబడి ప్రవృద్ధం బయినక్రో
 ధంబుతోడ నిజనివాసంబునకుం జనియె సంత గిరిశానుచరాగ్రేసరుం డగునందికే
 శ్వరుండు దఱుండు నిటలాక్షుని శపియించినశాపంబు నతనివల్కినయనర్హవా
 క్యంబులును వినికోపారణితలోచనుం డై యిట్లను నీదఱుండు మర్త్యశరీరంబు
 శ్రీష్టంబుగాఁ దలఁచి యప్రతిదోషి యైనభగవంతునందు భేదదర్శి యై యప
 రాధంబుఁ గావించె నిట్టిమూఢాత్ముండు దత్తవిముఖుం డగు మఱియుం గూట

1 కవరయశో, హానికరుఁడు క్రియాహీనుచేత. *42 వ 43వ పద్యములకు నడుమ 'ఇట్లను
 మన్న సమయంబున, క. శివు దఱుండు నిందించుతె, గువకు శిర నూఁచె రుచి భగ్గుండు కనుగీఁటెం,
 'వకత వగియెను బూఁడు, దివిజాలు ఋత్విజాలు ననుమతి' వినుచుండన్. వ. అంత దఱుండు
 నీటియును,' అని యధికపాఠ మొకప్రతిని గానిపించుచున్నది.

ధర్మంబు(లయిననివాసంబు)లగామ్యసుఖకాంక్షలంజేసి సక్తుం డై యర్థవాదంబు
లయినవేదంబులచేత సప్తమసీషం గలిగి కర్మతంత్రంబు విస్తృతంబు సేయు
వెండియు దేహాదికంబు లుపాదేయంబులుగాఁ దలంచుచు బుద్ధిచేత నాత్మత
త్వంబు మఱచి వర్తించుచుఁ బశుప్తాయుండ్లై స్త్రీకాముండు సగునిదియునుం
గాక దక్షుం డచిరకాలంబున మేషముఖుం డగు సని మఱియు. 47

మ. అనయంబుం దసమానసంబున సవిద్యో ముఖ్యతత్త్వంబు గాఁ
గని గౌరీశుఁ దిరస్కరించినయనత్కర్మాత్తు నీడక్షుని
న్ననువర్తించినవాఁడు సంసరణకర్మారంభుఁ డై నిచ్చులు
జననం బందుచుఁ జచ్చుచుఁ మరల నోజం బుట్టుచుఁ వర్తిలున్. 48

వ. అదియునుం గాక యీహారద్యేషు లైనద్విజు లర్థవాదబహుళంబు లైనవేద
వాక్యంబులవలన మధుగంధసమం బైనచిత్తక్షోభంబుచేత విమోహితమనస్కు
లయి కర్మానక్తు లగుదురు మఱియును భక్త్యాభక్త్యవిచారశూన్య లై దేహాది
పోషణంబుకొఱకు ధరియింపఁబడినవిద్యాతపోవ్రతంబులు గలవార లై ధన
దేహేంద్రియంబులయందుఁ బ్రీతిం బొంది యాచకు లై విమారింతు రని నంది
కేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజనంబుల శపి యించినవచనంబులు విని భృగుమహాముని
మరల శపియింపం బూని యిట్లనియె. 49

తే. వసుధ నెవ్వారు ధూర్జటిశ్రుతులు వారు, వారికనుకూలు రగుదు రెవ్వారువారు
నట్టిసచ్చాస్త్రపరిపంఖు శ్రుతనవారు, నవనిఁ బాపంబులయ్యెన శ్రుతి శపించె. 50

సీ. సకలవర్ణాశ్రమాశ్రచారహేతువు లోక, మునకు మంగళమార్గమును సనాత
నముఁబూర్వముపినమ్మగతముజనార్దనమూల, మునునిత్యమునుశుద్ధమునుబరంబు
నార్యపథానుగం శ్రు బగువేదమును విప్ర, గణము నిందించినశ్రకారణమున
నేశివదీక్షయం దేని మధ్యమపూజ్యుఁ, డై భూతపతి దైవ శ్రమగుచు నుండు

తే. నందు మీరలు భస్మజ్ఞాసిధార,ణములఁ దగి మూఢబుద్ధులు శ్రు సప్తశౌచు
లై నశింతురు పాపంబు శ్రు లగుచు ననుచు, శాప మొనరించె నాద్విజశ్రుతముండు.

వ. ఇట్లనోన్యంబును శాపంబులం బొందియు భగవదనుగ్రహంబు గలవార లగుటం
జేసి నాశంబు నొంద రై రట్టియెడ విమనస్కుం డగుచు ననుచరసమేతుం డై
భవుండు సనియె సంత. 52

సీ. అనఘాత్మ యేయజ్ఞముందు సర్వశ్రేష్ఠుఁ, డగుహరి సంపూజ్యుఁ శ్రు డై వెలుంగు
నట్టియజ్ఞంబు సకమ్యగ్విధానమున స,హస్రవత్సరములు శ్రు సజాఁ డొనర్చె
గర మొప్ప సమరంగం గాయమునాసంగ, మావనిఁ గలుగు ప్రయాగయందు
సవభృథన్నానంబు శ్రు లతిభక్తిఁ గావించి, గతకల్మషాత్ములై శ్రు ఘనత కెక్కి

తే. తగ నిజాశ్రమభూములఁదలచి వార, లందఱును వేడ్కతోఁ జనిరెననుచువిదురు

నకునుమైత్రీయుండనుమునినాయకుండు, నెఱుంగవినిపించివెండియునిట్టులనియె.

— ఓ దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షయణి వోఁ గోరుట. ఓ—

వ. అంత శ్వశురుండుగుడత్తునకు జామాత యైనభర్తనకు నన్యోన్యవిరోధంబు వెరుగుచుండ నతిచిరం బగుకాలం బరిగె నంత దత్తుండు రుద్రవిహీనంబగుయాగంబు లేనిది యైనను శర్వతోడిపూర్వవిరోధంబునను బరమేష్ఠికృతం బైనసకలప్రజాపతివిభుత్వగర్వంబుననుండేసి బ్రహ్మనిష్ఠు లగునీశ్వరాదుల ధిక్కరించి యరుద్రకంబుగా వాజపేయసవనంబు గావించి తదనంతరంబ బృహస్పతిసవనామకం బైనమఖంబు సేయ నుపక్రమించిన నచ్చటికిం గ్రమంబున. 54

చ. కర మనురక్తి సమ్మఖము శ గన్గొనువేడుక దొంగలింపఁగాఁ
బరమమునిప్రజాపతిసుసర్వమహర్షి నరుల్ సభార్యులై
పరువడి నచ్చి యండఱు శుభస్థితి దీనస లిచ్చి దక్షుచే
బారి: బారి నచ్చటఁ విహితప్రాజల నొందిరి సమ్మదంబునన్. 55

తే. దక్షతనయ సతీదేవి దవిలి యాత్మ, నదసముననుండి జనకునిసవనమహిమ గగనచరులు నుతింప నాకలకలంబు, విని కుతూహలిని యయి విశ్వీడిఁ జూడ.

వ. అయ్యవసరంబునఁ దదుత్సవదర్శనకుతూహలులై సర్వదిక్కులవారును జనుచుండి రాసమయంబున. 57

సీ. తనరారునవరత్నైతాటంకకోమలు, చెక్కుటద్దములతోఁ శ జెలిమి సేయ
మహనీయతపనీయమయపదకద్యుత, లంసభాగంబుల శ నావరింప
నంచితచీనిచీనాంబర ప్రభలతో, మేఖలాకాంతలు శ మేల మాడఁ
జంచలాచంచలఁచారువిఠోచన, ప్రభలు నల్లిక్కులఁ శ బ్రబ్బికోసఁగ

తే. మించువేడుక భర్తృసకమేత లగుచు, మానితము లైనదివ్యవిమానయాన లగుచు నాకాశపథమున శ నరుగుచున్న, ఖచరగంధర్వకిన్నరాంగనలఁ జూచి. 58

క. సతి దనపతి యగునాపశు, పతిఁ జూచి సముత్సుకతను శ భాషించి ప్రజా
పతి మీమామ మఖము సు, వ్రతమతి నొనరించు చున్నశవాఁ డట వింటే. 59

క. కావున నయ్యజ్ఞమునకు, నీవిబుధగణంబు లర్చి శ నేఁగెద రదె వో
దేవ మన మిప్పు డచటికిఁ, బోవలె ననువేడ్క నాకుఁ శ బుట్టెడు సభవా. 60

క. ఆయజ్ఞముఁ గనుఁగొనఁగా, నాయనుజలు భక్తిఁ బ్రాణనాథులతోడం
బాయక వత్తురు మనముం, బోయిన నే వారి నచటఁ శ బొడగనఁ గల్గున్. 61

క. జనకునిమఖమున కర్చిం, జని నీతోఁ బారిబర్హ సంతోషకతఁ గడుం
దనరినభూషణములఁ గై, కొన వేడ్క జనించె నీశ శ కుజనవినాశా. 62

క. నాతోడను స్నేహము గల, మాతను దత్తోదరీసకమాజము ఋషిసం
ఘాతకృతమఖసమంచిత, కేతువుఁ గన వేడ్క గగనశకేత జనించెన్. 63

- వ. అదియునుం గాక దేవా మహాశ్చర్యకరం బై గుణత్రయాత్మకం బగుప్రపంచంబు
భవదీయమాయావినిర్మితం బగుటంజేసి నీకు నాశ్చర్యకరంబు గాఁడయినను భవ
దీయతత్త్వం జెఱుంగంజాలక కామినీస్వభావంబు గలిగి కృపణురాల నై మదీ
యజన్మభూమిఁ గనుంగొన నిచ్చగించితి నని వెండియు నిట్లనియె. 64
- చ. ముదమునఁ ద స్తఖోద్భవవిభూతిఁ గనుంగొన నన్యకామినుల్
పదువులు గట్టి భూషణవిభాసిత లై నిజనాథయుక్త లై
మదకలహంసపాండురనగ్రమంచితదివ్యవిమానయాన లై
యదె చను చున్నవారు గను శ్ర మభ్రాంతులను నీలకంఠరా. 65
- క. అనఘా విను లోకంబుల, జనకుని కేహమునఁ గలుగునకలనుఖంబుల్
తనయలు నని సంప్రీతిం, గనుంగొన కేరీతి నిలుచుఁ శ్ర గాయము లభవా. 66
- క. అనయముఁ బిలువక యుండఁ, జన ననుచిత మంటి వేని శ్ర జనకగురుసుహృ
జ్జననాయక కేహములకుఁ, జను చుందురు పిలువ కున్న శ్ర సజ్జను లనఘా. 67
- వ. అని మఱియు ని ట్లనియె దేవా నాయందుఁ బ్రసన్నుండ నై మదీయమనోరథం
బు దీర్ప నస్తుండవు సమధిక్ జ్ఞానంబు గలనీచేతి నేను భవదీయదేహంబునం
దర్థంబున ధరియింపఁబడితి నట్టిసన్ను ననుగ్రహింప వలయు నని ప్రార్థించిన మం
దస్మితవదనారవిందుం డగుచు ¹జగత్ప్రిప్థులనమక్షంబున దక్షుండు త న్నాడిన
మర్మభేదంబు లై సకుహకవాక్యసాయకంబులం దలంచుచు ని ట్లనియె. 68
- సీ. కల్యాణి నీమాట శ్ర గడు నొప్పు బంధువుల్, పిలువ కుండినను సంప్రీతిఁ జనుదు
రంటి విదియు లెస్స శ్ర యైనను దేహాభి, మానమదమున నగ్రమర్షమునను
గడఁగి యారోపితఃకుఁకోపదృష్టులు, గారేనిఁ బోఁ డగుఁ శ్ర గాని వినుము
వినుతవిద్యాతపోవ్రతవయోరూప, కులములు సుజనులకును గుణంబు
తే. లివియ కుజనులయెడ దోషశోభాతుకంబు, లై వివేకంబు సెఱుచు మరహాత్ములైన
వారిమాహాత్మ్య మాత్మగర్వమునఁజేసి, జడులు పొడగానఁజాలరు శ్ర జలజనేత్ర.
- క. విను మట్టికుటీలు లగుదు, ర్జనులగృహంబులకు బంధునరణిని బోవం
జనదు వినీతుల కది గడు, ననుచిత మైసట్ల యుండు శ్ర నది యె ట్లనినన్. 70
- ఆ. కుటీలబుద్ధు లయినకుజనులయిండ్లకు, నార్యు లేఁగ వా రగ్రనాదరమున
బొమలు ముడివడంగఁగభూరిోపాత్తు లై, చూతురదియుఁగాక శ్ర సుదతి వినుము.
- చ. సమదరిపుప్రయుక్తపటుసాయకజర్జరితాంగుఁ డయ్య దుః
ఖమును దొఱంగి నిద్రఁ గనుఁ శ్ర గాని కృశింపడు మానవుండు నో
యుమ విను మిష్టబాంధవదుశ్రుక్తులు మ ర్తము లంట నాటఁ జి
త్తమున నహర్నిశంబుఁ బరితాపము నొంది కృశించు నెప్పుడున్. 72
- క. విను లోకోత్కృష్టుండు ద, త్సునికీఁ దనూభవలలోనఁ శ్ర గూరిమినుత వై

నను నాసంబంధంబున, జనకునిచే బూజ వడయఁ గ జాలవు తరుణీ. 73

వ. అది యె ట్లతనిచేత భవత్సంబంధవశంబునంజేసి పూజఁ బడయలేమికి నతనికి నీకు విరోధంబునకు హేతు వెట్టి దని యంటి వేని. 74

మ. నిరహంకారనిరస్తపాపసుజనానందోన్మోగ్యసత్కీర్తి గౌం
దఱు కామించి యశక్తులై మనములకొర దండవ్యామానేంద్రియా
తురులై యూరక మచ్చరితురు మహాత్ముం డీశ్వరుం డైనయా
హరితో బద్ధవిరోధముం దొడరుడై త్యక్తేశ్రీణిచందంబునన్. 75

వ. అదియునుం గాక నీ వతనికిం బ్రత్యుత్థానాభివందనంబులు గావింప కుండుటంజేసి
తిరస్కృతుండ వైతి వంటివేని లోకంబున జను లన్యోన్యంబును బ్రత్యుత్థానా
భివందనంబులు గావించు రదియ ప్రాజ్ఞ లయినవారు సర్వభూతాంతర్యామి
యైనపరమపురుషుండు నిత్యపరిపూర్ణుండు గావునఁ గాయికవ్యాపారం బయుక్తం
బని తదుద్దేశంబుగా మనంబునంద నమస్కారాదికింబులు గావించుదుగాని దేహ
భిమానంబులు గలుగుపురుషులందుఁ గావింపరు గాన యేనును నాసుదేవశబ్దవా
చ్యుండు శుద్ధసత్త్వమయుండు సంతోకరణంబునందు నావరణవిరహితుండు నై
ప్రకాశించువానుడేవునకు నెల్లప్పుడఁ సమస్కరించుచుండుదు నిట్లనపరాధి నై
ననన్నుఁ బూర్వంబును బ్రహ్మలు సేయునత్త్రంబునందు దురుక్తులంజేసి పరా
భవించి మద్దేహి యైనదశుండు భవజ్ఞనకుం డైన సతఁడును దదనువర్తు
లయినవారలును జూడఁ దగరు గావున మద్వచనాతిక్రమంబునంజేసి యరిగితి
వేని సచట నీకుఁ బరాభవంబు సంప్రాప్తం బగు లోకంబున బంధుజనం
బులవలనఁ బూజ వడయక తిరస్కారంబు నొందుట చచ్చుటయ కాదే యని
పలికి మఱియు నభవుండు పొమ్మని యనుజ్ఞ యిచ్చిన సచ్చట నవమానంబునం
జేసి యశుభం బగు ననియు నిచ్చటఁ బొమ్మనక నివారించిన మనోవేదన యగు
ననియు మనంబునం దలపోయుచు సూరకుండె సంత. 76

సీ. సతి సుహృద్దర్శనేచ్చాప్రతికూలదుఃఖిస్వాంత యగుచు సంకములు వడఁక
నందంద తొరఁగెడునశ్రుపూరంబులు, గండభాగంబులఁ గ గడలుకొనఁగ
నున్నత స్తనమండలలోపరిహారముల్, వేడినిట్టూర్పుల గ వెచ్చఁ గండ
నతిశోకరోషాకురలాత్యంతదోధూయమాన మై హృదయంబు గ మలఁగుచుండ
తే. మఱియుఁగపితాక్షియై స్వస్రమాసరహితు, నాత్మదేహంబునగమిచ్చినట్టిభవుని
విడిచిమూఢాత్మయగుచు సకల్యేది సనియె, జనకుఁ జూచెడువేడుకనందడింప.

వ. ఇ ట్లతిశీఘ్రిగమనంబున. 78

సీ. మానిని చను చుండ గ మణిమన్మదాదిన,హస్రసంఖ్యాతరుద్రానుచరులు
యత్కులు నిర్భయు గలై వృషభేంద్రుని, మున్నిడికొనుచు సకమ్మదిత చాల్చు
కందుకాంబుజశారితకాతాశవృంతద,ర్పణధవళాతపరత్రప్రసూన

మూలికాసౌవర్ణ్యమణివిభూషణఘన, సారకస్తూరికాశ్చందనాది
తే. వస్తువులు గొంచు నేగి శ్రీర్యాణిఁ గదిసి, శంఖదుందుభివేణునిస్వసము లొప్ప
మానితిం బై నివృషభేం ద్రయోసఁ జేసి, యజ్ఞ భూమాగ్నులై యగ్ని నరిగి యరిగి.
వ. ముందట. 80

చ. మనమున మోద మందుచు నుగ్గమారమణీమణి గాంచె జారుమృ
త్కనకకుశాజినాయననికాయవిని ర్థితిపాత్రసీమము
న్ననుపమ వేదఘోషసుమహాత్పశుబంధనకీర్మభూమముక్
మునివిబుధాభిరామము సముజ్జ్వలహోమము యజ్ఞ ధామమున్. 81

వ. ఇట్లు గనుంగొని యజ్ఞ శాలం బ్రవేశించిన. 82

క. చనుదెంచినయమ్మగువను, జననియు సోదరులుఁ దక్కఁ శ సభఁ గలజను లె
ల్లను దత్తువలనిభయమున, ననయము నపు డాదరింప శరైరి మహాత్మా. 83

క. నెఱిఁ దల్లియుఁ బినఱిల్లులు, బరిరంభణ మాచరింపఁ శ బరితోమాశ్రుల్
దొరఁగఁగ డగ్గుత్తికతో, సరసిజముఖసేమ మరయ శ నతియును సంతన్. 84

క. జనకుం డవమానించుట, యును సోదరు లగ్నిఁ నిసకు శ నుచితక్రియఁ జే
సినపూజల నందక శోభన మరసిన మాఱుమాట శ మౌనక క యుండెన్. 85

వ. ఇట్లు తండ్రిచే నాదరింపబడని పై విభుం డైనయీశ్వరునందు నాహ్వానక్రియ
శూన్యత్వరూపం బైనతిరస్కారంబును నరుద్రభాగం బైన యజ్ఞంబునం గనుం
గొని నిజఘోషానలంబున లోకంబులు భస్మంబు సేయం బూనిన తెఱంగున నుద్యే
కించి రుద్రవిద్యేషియుఁ గ్రతుకర్మాభ్యాసగర్విష్టుండు నగుదత్తుని వధియింతు మ
నుచు లేచిన భూతగణంబుల నివారించి రోషవ్యక్తభాషణంబుల నిట్లనియె లో
కంబున శరీరధారు లైనజీవులకుఁ బ్రియాత్మకుం డైనయీశ్వరునకుఁ బ్రియా
ప్రియులును నధికులును లే రట్టిసకలకారణుండును నిర్మత్సరుండును నైనరుద్ర
నందు నీవు దక్క నెవ్వండు ప్రతికూలం బాచరించు నదియునుం గాక మిము
బోఁటివారలు పరులవలనిగుణంబులందు దుర్గణంబులన యాపాదింతురు మఱి ||
యుం గొందఱు మధ్యస్థు లైనవారలు పరులదుర్గణంబులయందు దోషంబుల
నాపాదింపరు గొందఱు సాధువర్తనంబు గలవారలు పరులదోషంబుల నైన
గుణంబుల కాననుగ్రహింతురు మఱియుం గొందఱు త్రమోత్తములు పరుల
యందు దోషంబుల నాపాదింపక తుచ్ఛగుణంబులు గలిగినను సద్గుణంబులుగాఁ
గైకొందు రట్టిమహాత్తములయందు నీవు పాపబుద్ధి గల్పించితి వని వెండియు
నిట్లను మహాత్ము లగువారలపాదధూళిచే నిరస్తప్రభావులై జడస్వభావంబు
గలదేహంబు నాత్మ యని పల్కుకుజను లగువారు మహాత్తముల నిందించుట
కార్యంబు గా దదియు వారి కనుచితం బగు నని వెండియు నిట్లనియె. 86

సీ. అనయంబు శివ యనునక్షరద్వయ మర్థి, వాక్కునఁ బలుక భావమునఁ దలఁప

సర్వజీవులపాపసంఘముల్ సెడు నట్టిమహితాత్మునందు సమంగభుండ
వగునీవు విద్వేషి శ్రవగుట కాశ్చర్యంబు, సందెద వినుము నీ శ్రవదియుఁ గాక
చర్చింప నెవ్వనిచరణపద్మంబుల, సరసి బ్రహ్మానంద శ్రమనుమరంద
తే. మతులభక్తిని దమహృదయంబు లనెడి, తుమ్మెదలచేతఁ గ్రోలి సంతుష్టచిత్తు
లగుదు రత్యంతవిజ్ఞాను శ్రుతిదేవు, నందు దోహంబు సేసి తే శ్రమందు నిన్ను.

క. మఱియును సమృహితాత్ముని, చరణసరోజాతయుగము శ్రవకలజగంబుల్
నెఱిఁ 1 గొలువఁ గోరుకోర్కులు, దర మిడి వర్షించు నతనిఁ శ్రదగునే తెగడన్.

చ. పరఁగఁ జితాస్థితస్యస్యకరపాలజటాధరుఁడుం బరేతభూ
చరుఁడు పితాచయక్తుఁ డని శ్రవగ్ను సమంగభుం గాఁ దలంప రె
వ్వరు నొకఁ డీవు దక్క మఱి శ్రవాక్షణిముఖులు సమృహత్తున
చరణసరోజరేణువులు శ్రవమృతి దాల్చు మస్తకంబులన్.

89

చ. నెలకొని ధర్మపాలనవినిర్మలు భర్గుఁ దిరస్కరించున
క్కలుషనిజహ్వఁ గోయఁ దగు శ్రవ కటు సేయఁగ నోపఁ డేనిఁ దా
బాలియుట యొప్పు రెంటికిఁ బ్రభుత్వము సాలమిఁ గర్ణరంధ్రముల్
బలువుగ మూసికొంచుఁ జనఁ శ్రవాడి యటందురు ధర్మవర్తనుల్.

90

వ. అది గావున.

91

మ. జనుఁ డజ్ఞానమునక భుజించినజాగుఁష్టం బై సయన్నంబు స
య్యన వెల్లించి పవిత్రుఁ డైనగతి దుష్టాత్ముండ నై యీశ్వరుఁ
ఘను నిందించిననీతనూభవ యనం శ్రవ నోర్వ సీహేయభా
జన మైనట్టిశరీరముక విడిచి భావస్వచ్ఛుద్ధి వాటిల్లెదన్.

92

వ. అదియునుం గాక దేవతల కాకాశగమనంబును మనుష్యులకు భూతలగమనం
బును స్వాభావికంబు లయినట్లు ప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణకర్మంబులు రాగవైరా
గ్యాధికారంబులు గా వేదంబులు విధించుటంజేసి రాగయుక్తులై కర్మతంత్ర
లయినసంసారులకు వైరాగ్యయుక్తులయి యాత్మారాము లయినయోగిజనులకు
విధినిషేధరూపంబు లయినవైదికకర్మంబులు గలుగుటయు లేకుండుటయు
నైజంబు లగుటంజేసి స్వధర్మనిష్ఠం డగునాని నిందింపం జన దాయుభయకర్మ
శూన్యుండు బ్రహ్మభూతుండు నయినసదాశివునిఁ గ్రియాశూన్యుం డని నింది
చుట పాపం బగుఁ దండ్రి సంకల్పమాత్రప్రభవంబు లగుటంజేసి మహాయోగి
జనసేవ్యంబు లయినయస్తదీయంబు లగునణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు నీకు సంభ
వింపవు భవదీయంబు లగునైశ్వర్యంబులు ధూమమార్గప్రవృత్తులై యాగాన్న
భోక్తలైనవారిచేత యజ్ఞశాలయందె చాల నుతింపంబడి యుండుఁగాన నీమనం

- బున నే నధికసంపన్నుండ ననియుఁ జితాభస్మాస్థిధారణుం డైనరుద్రుండు దరి
ద్రుం డనియును గర్వింపం జన నని వెండియు నిట్లనియె. 93
- ఉ. నీలగళాపరాధి యగునీకుఁ దనూభవ నౌట చాలదా
చాలుఁ గుమర్త్య నీదుతనుజాత సన్ త మది సిగ్గు పుట్టెడి
న్నేల ధర్మ మహాత్ములకు శ నె గ్గొనరించెడివారిజన్మముల్
గాలుపనే తలంప జనకా కుటిలాత్మక యెన్ని చూడఁగన్. 94
- చ. వరవృషకేతనుండు భగవంతుండు నై సహించు సన్న నా
దరఁపరిహాసవాక్యముల శ దక్షిణనూభవ యందుఁ బిల్వ నే
బురపురఁ బొక్కుచు ముదముఁ శ బొందక నర్చవచఃస్మితంబులం
దొఱఁగుదు నీతనూజ ననుకూలముకంటెను జచ్చు టొప్పగున్. 95
- వ. అని యిట్లు యజ్ఞసభామధ్యంబునం బ్రతికూలుం డగుదత్తు నుద్దేశించి పలికి
కామక్రోధాదిశత్రువిఘాతినీ యగునతీదేవి యుదజ్ఞుఁ యని జలంబుల నాచ
మనంబు సేసి శుచి యై మానంబు ధరియించి జితాసనయై భూమియం దాసీన
యగుచు యోగమార్గంబునఁజేసి శరీరత్యాగంబు సేయం దలంచి. 96
- సీ. వరుసఁ బ్రాణాపాననాయునిగోధంబు, గావించి వాని నేకముగ నాభి
తలమునఁ జేర్చి యంతట నుదాసముదాఁక, ¹ నెగయించి బుద్ధితోహృదయపద్మ
మున నిల్చి వాని మెల్లన కంఠమార్గమునను మఱి భూమధ్యమున వసింపఁ
జేసి శివాంఖిరాజీనచింతనముచే, నాఘనిఁ దక్క నశ్రవ్యంబుఁ జూడ
- తే. కమ్యహాత్మునియంకపీఠమ్మనందు, నాదరంబున నుండుదేహంబు దత్తు
నలసిదోషంబునను విడువంగఁదలంచి, తల్పెఁ దనువున ననిలాగ్నిధారణములు.
- వ. ఇట్లు ధరియించి గతకల్మషం బైనదేహంబు గలనతీదేవి నిజయోగసమాధిజని
తం బయినవహ్నిచేఁ దత్త్వణంబ దగ్ధ యయ్యె నంత. 98
- క. అది గనుఁగొని హాహారవ, మొదవఁగ నిట్లనిరి మానవులుఁ ద్రిదశులు నీ
మదిరాక్షి యకట దేహము, వదలెఁ గదా దత్తుతోడిరవైరముకతనన్. 99
- వ. మఱియు నిట్లనిరి. 100
- సీ. సకలచరాచరజనకుఁ డైనట్టియీ, దత్తుండు దనకూర్మీకతనయ మాన
వతి పూజనీయ యీశసతి దనచే నవ, మానంబు నొంది సమక్షమందుఁ
గాయంబుఁదొఱఁగంగఁగఁగనుఁగొనుచున్నవాఁ, డిట్టిచౌరాత్య మెందేనిఁ గలదె
యనుచుఁ జ త్రంబుల శ నాశ్చర్యములఁ బొంది, రదియునుఁగాక యిట్లనిరి యిట్టి
- తే. దుష్టచిత్తుండు బ్రహ్మబంధుండునయిన, యీతఁడనయంబుఁదానప్రఖ్యాతిఁబొందు
నిండఁబడిమీఁదదుర్గతిఁజెందుఁగాక, యనుచుజనములు వలుకునశ్యవసరమున.
- క. దేహము విడిచినసతి గని, బాహాబల మొప్ప రుద్రపార్షదులును ద

ద్వోహిం ద్రుంచుటకై యు, తాహంబున లేచి రసిగదాపాణులున్. 102

క. ఆరవ మపు డీక్షించి మ, హారోషముతోడ భృగుమహాముని క్రతుసం
హారకమారక మగునభి, చారకహోమం బొనర్చె శ సరభసవృత్తిన్. 103

వ. ఇట్లు దక్షిణాగ్నియందు వేల్చిన నందుఁ దపం బొనర్చి సోమలోకంబున నుండు
సహస్రసంఖ్యలు గలఋభునాథేయు లైనదేవత లుదయించి బ్రహ్మతేజంబునం
జేసి దివ్యవిమాను లై యుల్కుకంబులు సాధనంబులుగా ధరించి రుద్రపార్షదు
లయిన ప్రమథగుహ్యకగణంబులఁ బాఱందోలిన వారును బరాజితు లైరి తదనం
తరంబ నారదువలన సభవుండు దండ్రిచే నసత్కృతురా లగుటంజేసి భవాని
పంచత్వంబు నొందుటయుం బ్రమథగణంబులు ఋభునామక దేవతలచేఁ బరా
జితు లగుటయు విని. 104

శా. ఆద్యం దుగ్రండు నీలకంఠఁ డిభదై శత్రూరాతి దష్టాష్టఁ డై
మాద్యద్యూరిమృగేంద్రఘోషమున భీమస్క్రియఁ నవ్వచుఁ
విద్యుదవృహ్నిశిఖాసముచ్చయరుచిఁ శ వెల్గొందుచంచజ్జటఁ
సద్యఃక్రోధముతోడఁ బుచ్చి వయిచెఁ శ త్కృచక్రమధ్యంబునన్. 105

వ. ఇట్లు వెటికి వైచినరుద్రునిజటయందు. 106

— ఓ శివుఁడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు సేయించుట. ఓ —

సీ. అభ్రంలిహాద భ్రవిభ్రమాభ్రభ్రమ, కృన్నీలగీర్ణ శశరీర మమరఁ
బ్రజ్వలజ్వలనదీర్ఘస్థజ్వలికాజ్ఞాల, జాజ్వల్యమాన కేశశముంబు మెఱయఁ
జండదిక్పదండశ్రుండ్లదోర్దండ, సాహస్రధృత హేతిశసంఘ మొప్ప
వీక్షణత్రయలోకవీక్షణమృతిలోక, వీక్షణతతిదుర్నిరీక్షిముగను

తే. గ్రకచకతినకరాశదంశ్రులు వెలుంగ, ఘనకపాలాసిననమాలింకలును దనర
నఖలలోకభయంకరుఁడగుచు వీర, భద్రుఁ డుదయించె మాఱట శ రుద్రుఁడగుచు.

తే. వీరభద్రుండు విహతవిరద్యేషిభద్రుఁ, డగుచుఁ దనవేయిచేతులుఁ మొగించి వినయ
మెసఁగ నేనేమి సేయుదుర నెఱుంగనాకు, నాన తిమ్మన నతని కశ్యభవుఁ డనియె.

చ. గురుభుజశౌర్య భూరిరణకోవిద మన్మటకోటి కెల్ల నీ
వరయ నరూఢినీవరుఁడ శ వై చని యజ్ఞము గూడ దత్తుని
1 బరిపరిసేసి ద్రుంపు మట శ గ్రాహ్మణతేజ మజేయ మంటి వే
నరిది మదంశసంభవుఁడ శ వై తగునీకు నసాధ్య మెయ్యెడన్. 109

వ. అని కుపితచిత్తుం డై యాజ్ఞాపించిన నట్ల కాక యని. 110

చ. అనఘుఁడు రుద్రుఁ జేరి ముద శమారఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి వీ
డొని యనివార్యవేగమునఁ శ గుంభిని గ్రక్కదలఁ రుభంఝభ
ధ్వని మణిసూపురంబులు పడంబుల మ్రోయఁగ భీషణప్రభల్

1 బరువడిఁ ద్రుంపు మీ వచట.

దనరఁ గృతాంతకాంతకశితస్ఫుటశూలముఁ బూని చెచ్చెరన్. 111

చ. సరథనవృత్తి స త్లరుగునై వ్యవదాహతపాదధూళిధూ
సరితకుబేరదిక్తులము శ సభ్యులు దక్షుఁడుఁ జూచి యెట్టిభీ
కరతమ మం చనం దమము శ గాదు రజఃపటలం బటంచు ని
వ్వెఱవడి పల్కి రాత్మల విశవేకవిహీనతఁ బొంది వెండియున్. 112

సీ. ఈధూళి వృష్టుట శ కెయ్యది హేనువో, విలయసమీరమా శ పొలయ దివుడు
ప్రాచీనబర్హి ధరరాపతి మహితోగ్ర, శాసనుఁ డివుడు రాజ్యంబు సేయఁ
జోరసంఘములకో శ రా రాదు మఱి గోగ, శాళిరాకకు సమయంబు గాదు
కావున నిప్పుడు శ కల్పావసానంబు, గాఁ బోలుఁ గా నటు శ గాక యున్న

తే. నిట్టియాత్పాతికరజమెం దేనిఁగలదె, యనుచుమనములభయమందిరచటిజనులు
సురలు దక్షుఁడు నంతఁబ్రసూతిముఖ్య, లయినభూసురకాంత లిట్లనిరి మఱియు.

క. తనకూఁసులు సూడఁగ నిజ, తనయను సతి ననపరాధఁ శ దగ వఱి యిట్లై
గ్గానరించినయాదక్షుని, ఘనపాపవిపాక మిదియుఁ శ గాఁ దగు ననుచున్. 114

వ. అని వెండియు నిట్లనిరి కుపితాత్ముం డైనదక్షుండు దనకూఁతుతోడివిరోధంబు
సాలక జగత్సంహారకారణుం డయినరుద్రునిం గ్రోధింపం జేసి నమ్మహాత్ముం డెంత
టివాఁ డంటునిం బ్రళయకాలంబున. 115

సీ. సుమహితనిశితత్రిశూలాగ్ర¹సంప్రాత, నిఖిలదిక్కరిరాజ్యనివహుఁ డగుచుఁ
జునుగోగ్రనిష్ఠుర²స్తనితగంభీరాట్ట, హాననిర్భిన్నాఖిలాశుఁ డగుచు
భూరికరాళవిశ్నారదంష్ట్రా³హతి, పతితతారాగణ్య⁴చయుఁ డగుచు
వివిధహే న్రాత్రవిపులప్రభాపుంజ, మండితచంద్రోర్ధ్వంబుఁ డగుచు

తే. వికటగోపభయంకరభ్రుకుటిదుర్ని, రీక్షదుస్సహతేజోమహిమఁ దనర్చి
ఘనవికీర్ణజటాబంధకలిగిఁ డగుచు, నఖిలసంహారకారణుఁ శ డయి నటించు. 116

తే. అట్టిదేవుని ద్రిపురసంహారకరుని, జంగ్రశేఖరు సద్గుణసాంధ్రు నభవు
మనము రోపింపఁజేసిన శ మంగళములఁ, బొంద వచ్చునె పద్మగర్భునకు నైన.

వ. అని యివ్వధంబున భయవిహ్వలలోచన లై పలుకు చున్నసమయంబున మహా
త్ముం డైనదక్షునకు భయావహంబు లై సహస్రసంఖ్యాతంబు లైనమహాత్మా
తంబులు భూసభాంతరంబులఁ గానంబడు చుండ నానమయంబున రుద్రాను
చరులు నానావిధసాధనంబులు ధరియించి కపిలవీతవర్ణంబులు గలిగి వామనా
కారులు మకరోదరాననులు నై యజ్ఞశాలాప్రదేశంబునం బరువులు వ్రేలుచుఁ
గదియం జనుదెంచి దక్షాధ్వరవాటంబులు విటతాటంబులు సేయుచుం గొందఱు
ప్రాగ్వంశంబును గొందఱు పత్నీశాలయుఁ గొందఱు సదన్యశాలయుఁ గొందఱు
తాగ్నీధ్రశాలయుఁ గొందఱు యజమానశాలయుఁ గొందఱు మహాననగృహం

బును విధ్వంసంబులు గావించిరి మఱియుఁ గొందఱు యజ్ఞపాత్రంబుల నగ్నులనుం జెఱచిరి వెండియుఁ గొందఱు హోమాగ్ను లార్చిరి పదంపడి కొందఱు హోమకుండంబులయందు మాత్రంబులు విడిచిరి గొందఱు తుత్తరవేదికామేఖలలు ద్రొంచిరి గొందఱు మునుల బాధించిరి గొందఱు తత్పత్నుల వెఱపించిరి మఱిగొందఱు దేవతానిరోధంబుఁ గావించి రంత మణిమంతుండు భృగువును వీరభద్రుండు దక్షునిఁ జండ్డిశుండు పూషుని నందీశ్వరుండు భగునిఁ బట్టి రివ్వధంబున సదస్యదేవర్షిశ్చైతాయంబుల శిలల ఋవ్వియు జానువులఁ బొడిచియు నఱచేతుల నడిచియుఁ గూర్పరంబులఁ బొడిచియు వివిధబాధలు వఱచిన వారు కాందిశీకు లై యెక్కడెక్కడెనియుం జనిరి మఱియును. 118

క. మును దక్షుఁ డభవుఁ బలుకఁగఁ, గను గీఁటినభగునిఁ బట్టి కన్నులు పెకలించెను నందీశ్వరుఁ డచ్చటిఁజనములు హోహారవముల క్క సందడిఁ బెట్టన్. 119

తే. కుపితుఁ డైనాఁడు భవుని దక్షుండు శపింపఁ, బరిహసించినపూషునికపండ్లు డుల్లఁ గొట్టె బలభద్రుఁ డాకళింగునిరదింబు, లెలమి డులిచినపగిదిఁ జండ్డిశ్వరుండు.

క. తగ వేది దక్షుఁ డాసభ, సగచాపుఁ దిరస్కరించునాఁ డట శ్రశ్రుల్ నగుచుం జూపుట నాభృగు,పగకై శ్రశ్రువులు వీరభద్రుండు వెఱికన్. 121

సీ. అతులదర్శనార్థతం క్క వీరభద్రుండు, కైకొని దక్షువక్షుంబుఁ ద్రొక్కిఁ ఘనసితధారాసఁ క్క గొని మేను వొడిచియు, మంత్రసమన్వితశమహితశస్త్ర జాలావినిర్భిన్నచర్యంబు గలదక్షుఁ, జంపఁగా లేక విశస్త్రయము నొంది తద్వఘోపాయంబు క్క దసచిత్తమునఁ జూచి, కంఠనిష్ఠుడనగతిఁ దలంచి

తే. మస్తకముద్రుంచి యంచితాశ్రమర్షణమున,దక్షిణాశలమున వేల్పెఁదదనుచరులు హర్షమునఁబొంద నచటిబ్రాహ్మణజనంబు, లాత్మలనుజాలదుఃఖంబుకలందుచుండ.

వ. ఇట్లు వీరభద్రుండు దక్షునియాగంబు విధ్వంసంబు గావించి నిజనివాసం బైనకైలాసంబునకుఁ జనియె నయ్యవసరంబున. 123

—ఇ దేవతలు వీరభద్రులచేఁ బరాజితు లై బ్రహ్మలో విన్నవించుట. —

చ. హరభటకోటిచేత నిశితాసి గదా కరవాల శూల ముగ్గర మున లాదిసాధనవిరదారితజర్జరితాఖలాంగు లై సురలు భయాకులాత్తు లగుశచుక్ సరసీరుహగర్భుఁ జేరి తచ్చరణసరోరుహంబులకు క్క సమృత్తిఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి నమ్ము లై. 124

క. తము ధూర్జటిసైనికు లగు, ప్రమథులు దయ మాని పెలుచ క్క బాధించుట సర్వముఁ జెప్పి రనుచు మైత్రేయముసింద్రుండు విదురుతోడననియెఁమఱియున్.

తే. ఇంతయును మున్ను మనమున క్క నెఱిగి యున్న కతన విశ్వాత్మకుండును క్క గమలలోచ నుండు నన నొప్పనారాయణుండు నజాఁడు

- జూడ రాఁదైరి మున్ను దక్షునిమఖంబు. 126
- వ. అని చెప్పి సుర లిట్లు విన్నవించినఁ జతుర్ముఖుండు నారల కి ట్లనియె. 127
- క. ఘనతేజోనిధి పురుషుం, డనయంబుఁ గృతాపరాధుఁ యడయినను దామ
ల్లన ప్రతికారముఁ గావించినజనులకు లోకమందు యేమము గలదే. 128
- వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 129
- క. క్రతుభాగాన్తుం డగుపశు, పతి సీశ్వరు నభవు శర్వు య భర్తుని దూరీ
కృతయజ్ఞభాగుఁ జేసిన, యతిదోషులు దుష్టమతులు యనగుమీ రింకన్. 130
- సీ. పూని యే నేవునిభామముడిమాత్రన, లోకపాలకులును యే లోకములును
నాశ మొందుదు రట్టియీశుండు ఘనదురు, క్తాన్త్రానికాయవిధ్ధాంతరంగుఁ
డును బ్రియావరహితుండును నైననాఁ డమ్మ, హాస్యనిఁ ద్రిపురసంగహారకరుని
మఖపునస్సంధానమతి నపేక్షించు మీ, రలు సేరి శుద్ధాంతరంగు లగుచు
- తే. భక్తినిష్ఠలఁ దత్పాద్యపద్మయుగళ, ఘనపరిగ్రహపూర్వంబు యే గాఁగ నతని
శరణ మొందుఁ డతిండు ప్రకనన్నుఁడయినఁ, దివిరిమికోర్కి సిద్ధించుఁడవిజులార. 131
- వ. అని మఱియు ని ట్లనియె నద్దేవుని జాయం జన నెఱుఁతు (మని తలంపకుం) డతినిఁ
జేరునుపాయం బెఱింగింపు మంటి రేని నేను నింపుండును మునులును మీర
లును(మఱియు దేహధారు లెవ్వరేని)నమ్మహాత్మునిస్వరూపంబు నతనిబలపరాక్ర
మంబులకొలఁదియు నెఱుంగఁ జాల మతిండు స్వతంత్రుండు గావునఁ దదుపాయం
బెఱింగింప నెవ్వఁడు సమర్థుం (డగు నయిన నిపుడుభక్తపరాధీనుండును శరణాగత
రక్షకుండు నగునీశునిఁ జేరం బోవుడ) మని వినం బలికి పద్మసంధవుండును దేవ
పితృగణప్రజాపతులం గూడి కైలాసాభిముఖుఁడై చని చని. 132
- ఉ. భాసురలీలఁ గాంచిరి సురపర్వులు భక్తజనైకమానసో
ల్లాసముఁ గిన్నరీజనవిలాసము నిత్యవిభూతిమంగళా
వాసము సిద్ధగుహ్యాకనికాసముఁ జారువిరాజమానకై
లాసముఁ గాంతినిర్జితకులక్షీతిభృత్సుమహద్విభాసమున్. 133
- సీ. ధాతుచిత్రితోడాత్తిరత్న¹ప్రజ, రుగ్విభాసితేతుంగశృంగములును
గిన్నరగంధర్వశింపురుషాప్పరో, జననికరాకీర్ణ సానువులును
మానిలేనిఖలవై సమానికమిఘనస, ద్విహరణైకశుభప్రదేశములును
గమనీయనవమల్లికాసుమనోవల్లి, కామతల్లీలసత్కందరములు
- తే. నమరసిద్ధాంగనాశోభితాశ్రమములు, విబుధజనయోగ్యసంపన్నీరవేశములును
గలిగి బహువిధపుణ్యభోగములనొప్ప, వినుతసుకృతములకుడండ్రవెండికొండ.
- వ. అది మఱియును మందార పారిజాత సరశశతమాల సాల తాల తక్కిల కోవి
దార శిరీషాద్బున చూత కదంబ నింబ నీప నాగ వున్నాగ చంపక పాటలాశోక

వకుళ కుండ కురవక కన కామ్ర శతపత్త్ర కింశు కైలా లవంగ మాలతీమధూక
మల్లికా పనన మాధవీ కుట జోదుంబ రాశ్వత ప్లక్ష వట హింగుళ భూర్జ పూగ
జంబూ ఖడ్జూ రామ్రాతక ప్రియాళు నారికే శీంగుడ వేణు కీచక ముఖర తరుశో
భితంబును గలకంత కాలకంత కలవింక రాజకీర మత్తమధుకర నానావిహంగకోలా
హలనినదబధిరీభూతరోదోంతరాశంబును సింహ తరక్షు శల్య గవయ శరభ శాఖా
మృగ వరాహ వ్యాఘ్ర కుర్కుర రురు మహిష వృక సారంగ ప్రముఖవన్యసత్త్వస
మాశ్రయవిరాజతంబును గదళీపండసమావృతమండిత కమల కన్లురకైరవకలిత
పులినతల లలితకమలాకర విహరమాణ కలహంస కారండవ సారస చక్రవాకబక
జలకుక్కుటాదిజలవిహంగకులకూజితసంకులంబును సలిల కేళీవిహరమాణ సతీర
మణీరమణీయ కుచమండలవిలి ప్తమృగమదమిళితహరిచందనగంధసుగంధిజలపూ
రితగంగాతరంగిణీసమావృతంబును నై నకైలాసపర్వతంబు వొడగని యరవింద
సంభవపురందరాది దేవగణంబు లత్యమ్భ తానందంబులం బొంది ముందటఁ దార
హీర హేమమయవిమానసంకులంబునుబుణ్యజనమానినీశోభితంబునునై సయలకా
పురంబుఁ గడచి తత్పురోబాహ్య(ప్రదేశ)ంబునం దీర్ఘపాదం డై నపుండరీకాక్షు
పాదారవిందరజఃపావసంబును రతి కేళీవ్యాసంగపరిశ్రమనివారకసలిల కేళీవిలోల
దేవ కామినీపీనవత్నోజవిలి ప్తకుంకుమపంకసంగతపిశంక వర్ణవారిపూరవిలసితంబును
నై సందాలక సంధాభిదానంబులు గలసదీద్వితయంబు దాటి తత్పురో
భాగంబున వనగజసంఘృష్టమలయజ(పరిమిళిత)మలయపవనాస్వాదనముహుర్ము
హురున్మథితమానసపుణ్యజన కామినీకదంబంబును నై ఊర్యసోపానసమంచితకస
కోత్పలవాపీవిభాసితంబును గింపురుషసంచారయోగ్యంబును నగుసౌగంధికవన
సమీపంబునందు.

135

—ఇ బ్రహ్మదులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతియించుట. ఇ—

సీ. ఉజ్జ్వలం బయి శత్రయోజనంబులపొడుపునుఁ బంచసత్తత్త్రియోజనముల
పటపును గల్గి యోపట్టునఁ దలుగని, నీడ శోభిల్ల నిర్ణీత మగుచుఁ
బర్ణ శాఖాసమాకీర్ణ మై మాణిక్యములఁ బోలఁ గలఫలములఁ దనర్చి
కమనీయసిద్ధయోగక్రియామయ మయి, యనఘముముక్షుజరనాశ్రయమును
తే. భూరిసంసారతాపనివారకమును, నగుచుఁ దరురాజ మనఁగఁ బెం శ్ర పగ్గలించి
భక్తజనులకునిచ్చులుఁ శ్రబ్రమద మెనఁగ, వలయునంపద లందునాశవటము వటము.
వ. ఆవృక్షమూలతలంబున.

137

సీ. ఇద్దననందాదిసిద్ధసంసేవితు, శాంతవిగ్రహుని వాత్సల్యగుణునిఁ
గమనీయలోకమంశ్రగళదాయకుని శివు, విశ్వబంధుని జగద్యునుతయశుని
గుహ్యకసాధ్యరక్షోయక్షనాథకు, బేరసేవితుని దుశ్శర్వారబలుని
నుదితవిద్యాతపోయోగయుక్తుని బాల, చంద్రభూషణుని ముగ్ధసింద్రనుతునిఁ

- తే. దాపసాభీష్టకరు భస్మదండలింగ, ఘనజటాజనధరుని భక్తప్రసన్ను
వితతసంధ్యాభ్రుచివిడంగబితవిసూత్న, రక్తవర్ణ సనాతను శ్రీ బ్రహ్మమయుని. 138
- వ. మఱియును. 139
- సీ. అంచితవామపాదాంభోరుహము దక్షి, ణోరుతలంబున శ్రీ నాయ్య నునిని
సవ్యజానువుమీడ శ్రీ భవ్యబాహువు సాంచి, వలపలిముంజేత శ్రీ సలలితాక్ష
మాలిక ధరియించి శ్రీ మహాసీయతర్కము, ద్రాయుక్తుఁ డగుచుఁ జిత్తంబులోన
సవ్యయం బయిన బ్రహ్మానందకలితన, మాధినిష్ఠుఁడు వీతశమత్సరుండు
- తే. యోగపట్టాభిరాముఁ డై శ్రీ యుచితవృత్తి, రోషసంగతిఁజూసి కూశర్పున్నజముని
యనువుననుదర్శరచితబ్రుహస్పాసనమున, నున్నమునిముఖ్యునంచితయోగనిరతు.
- క. అలఘుని నభవుని యోగిం, ద్రులు విను చుండంగ నారక్షదనితోఁ బ్రియభా
షలు జరపు చున్నరుద్రుని, సలలితపన్నగవిభూషు శ్రీ సజ్జనపోషున్. 141
- క. కని లోకపాలురును ముని, జనులును సదృశ్చక్తి సతనిఁచరణంబులకున్
వినతు లయి రప్పు డబ్బై, సనుఁ గని యయ్యభివుఁ డధికసంభ్రమ మొప్పన్.
- క. అనఘ మహోత్తముఁ డగువా, మనుఁ డాకశ్యపున కొగి నగమస్కారము సే
సినగతి నజనకు నభివం, దన మొగిఁ గావించె హరుండు శ్రీ దద్యయఁబ్రీతిన్. 143
- తే. అంత రుద్రానువర్తను శ్రీలైసస్థి, *దేవమహాముషిజనము లగ్ధిని బయోజ
గర్భునకు మ్రొక్కిరంతనాకమలభవుఁడు, శర్వుఁగనిపల్కెమండహాసంబుతోడ.
- తే. జగములకు నెల్ల యోనిబీజంబు లైన, శక్తిశివకారణుండ వై శ్రీ జగతి నిర్వి
కారతత్త్వంబ వగునిన్నుఁ శ్రీ గడఁగి విశ్వ, నాథుఁగా నెఱిఁగెదనామకనముననభవ.
- తే. సమత నది గాక తావకాంశంబు లైన, శక్తిశివదూపములగ్రీడఁసలుపు దూర్ణ
నాభిగతి విశ్వజననవిశాశవృద్ధి, హేతుభూతుండ వగు చుండు శ్రీ వీశ రుద్ర.
- సీ. అనఘ లోకంబులరయందు వర్ణాశ్రమ, సేతువు లనఁగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది
బలసి మహాజనకపరిగృహీతంబు లై, యఖిలధర్మార్థదాకము లైన
వేదంబులను మఱి శ్రీ వృద్ధి నొందించుట, కొఱకు నై నీవ దక్షుని నిమిత్త
మాత్రునిఁ జేసి యగ్రమృఖముఁ గావించితి, వలు గాన శుభమూర్తి శ్రీ వైసనీపు
- తే. గడఁగి జగముల మంగళశకర్ము లయిన, వారి ముక్తి నమంగళాఛారు లయిన
వారి నరకంబు నొందింతు శ్రీ భూరిమహిమ, భక్తజనపోష రాజితఃఫణివిభూష.
- వ. అట్లగుటం దత్కర్మంబు లొకానొకనికి విపర్యాసంబు నొందుటకుఁ గారణం
బెయ్యదియో భవదీయరోషంబు హేతు వని తలంచిత నేనిఁ ద్వదీయపాదార
విందభజను లై సమస్తభూతంబులయందు నినుం గనుంగొనుచు భూతంబుల
నాత్మకు వేఱుగాఁ జూడక వర్తించుమహాత్ములయందు సజ్జులైనవారియందుం
బోలె రోషంబు దఱుచు వారయ దఱు నీకుఁ గ్రోధంబు గలదే యని. 148

* 'దేవమహాముషి' యనియే. వ్రాతప్రతులు.

సీ. మఱి భేదబుద్ధి గర్భప్రవర్తనముల, మదయుతులయి దుష్టకృత్యములగుచుఁ
బరవిభవాసహ్యభవమనోవ్యాధులఁ, దగిలి ¹మర్మాత్మభేదకము లయిన
బహుదురుక్తులచేతఁబరులఁ బడించుచు, నుండుమూఢులను దైవోపహతులఁ
గాఁదలపోసి యక్కపటచిత్తులకు నీ,నంటినత్పుగుఱు లేవలన నైన

తే. హింసఁ గావింప కుండు సకమిద్ధచరిత, నీలలోహిత మహితగుణాలవాల
లోకపాలనకలిత గంగాకలాప, హర జగన్నుతచారిత్త్ర యదియుఁ గాక. 149

సీ. అమర సమస్తదేశములందు నఖిలకా,లములందుఁదలంప ²దుర్లంఘ్యమహిముఁ
డగుపద్మనాభమాయామోహితాత్మకు, లై భేదదర్శను శైవనవారి
వలనను ద్రోహంబు శ గలిగిన నైనను, నది దైవకృత మని శ యన్యదుఃఖ
ముల కోర్వలేక సత్పురుషుఁడు దయసేయుఁ, గాని హింసింపఁడు శ గాన నీవు

తే. సమ్యక్తునిమాయమోహమునందకుంటఁ, జేసి సర్వజ్ఞఁడవుమాయచేతమోహి
తాత్మలైకర్మనర్తను శ లయినవారి,వలన ద్రోహంబు గలిగిన శ వలయుఁ బ్రోవ.

వ. అది గావున యజ్ఞభాగార్హుండ నయిననీకు సవనభాగంబు సమర్పింపనికతన నీ
చేత విధ్వస్తం బయి పరిసమాప్తి నొందనిదత్తాధ్వరంబు మరల నుగ్ధరించి ద
క్షునిఁ బునర్జీవితం జేయుము భగునినేత్రంబులును (భృగుమునిశ్శ్రువులును)
బూషునిదంతంబులును గృపసేయుము భగ్నాంగు లయినదేవముత్విష్ణీకాయం
బులకు నారోగ్యంబు గావింపు మీమఖానశిష్టంబు యజ్ఞపరిపూర్తిహేతుభూతం
బయినభవదీయభాగం బగుం గాక. 151

ఛోవుఁడు బ్రహ్మకులచేఁ బ్రార్థితుఁడై దక్షాగుల సమగ్రహించుటఁ.

చ. అని చతురాననుండు వినయంబున వేడిన నిందుమాళి న
య్యనఁ బరితృప్తిఁ బొంది దరహాసమునం గృప దొంగలింప ని
ట్లను హరిమాయచేత సనయంబును బామరు లైనవాడు సే
సినయపరాధదోషములు శ చిత్తములో గణియింప నెన్నఁడున్. 152

వ. అ ట్లయ్యండి. 153

క. బలియర దండింపను దుర్బలులను రక్షింప ధర్మపద్ధతి యగుటం
గలుపాత్ములయపరాధము,కొలదిని దండించుచుండు శ గొనకొని యేనున్. 154

వ. అని దగ్ధశిష్టండయినదక్షుం డజముఖుం డగు భగుండు బర్హి స్సంబంధభాగంబులు
గలిగి మిత్రనామధేయచక్షుస్సంబు బాడగాంచుఁ బూషుండు పిష్టభు క్కగుఁడు
యజమానదంతంబులచే భక్షించు) దేవతలు (యజ్ఞావశిష్టంబు నా కొనంగుటం
జేసి) సర్వావయవపూర్ణులై వర్తింతురు ఖండితాంగు లైనయధ్వర్యుముత్విగాదిజ
నంబు లశ్వీదేవతలబాహువులచేతను బూషునిహస్తంబులచేతను లబ్ధిబాహుహ
స్తలై జీవింతురు భృగువు బస్తశ్శ్రువులు గలిగి వర్తించు నని శివుం డానతిచ్చిన

1 పరాకృభే. 2 దుర్లంఘనీయ మగు,

సమస్తభూతంబులు సంతృప్తాంతరంగంబు లై తండ్రి తండ్రి యని సాధువాదంబుల నభినందించి రంత (నాశంభునియామంత్రణంబు వడసి) సునాసీరప్రముఖులగు దేవతలు (ఋషులతోడం గూడి రా) సజుండును రుద్రునిం బురస్కరించుకొని దక్షాధ్వరపాటంబునకుం జని రచ్చట. 155

క. శర్వునియోగక్రమమున, సర్వావయవములుఁ గలిగి సన్మనిఋత్విగ్నిర్వాణముఖ్యు లొప్పిరి, పూర్వతనుశ్రీల నార్యభూషణ యంతన్. 156

క. విను దక్షు సంత మేషము, ఖనిఁ జేసిన నిద్రమేలుకొని లేచినపోల్కిని నిలిచె దక్షుఁ డభవుఁడు, గనుఁగొనుచుండంగ నాత్మ్యగౌతుక మొప్పన్. 157

వ. ఇట్లు లేచి నిలిచి ముందట నున్న శివునిం గనుంగొనినమాత్రన శరత్కాలంబున నకల్మషం బైనసరస్సునుంబోలఁ బూర్వబుద్ధవిద్వేషజనితంబు లైనకల్మషంబులం బొసి నిర్మలుం డై యభవుని నుజియింపం దొడంగి మృతిఁ బొందినవతీ తనయం దలంచి యనురాగోత్కంఠల బాష్పపూరితలోచనుండును గగ్గడకంఠుండునై పలుకం జాలక యెట్టకేలకు దుఃఖంబు సంస్తంభించికొని ప్రేమాతిరేక విహ్వలుం డగుచు సర్వేశ్వరుం డగుహరున కిట్లనియె. 158

క. విను నీ కపరాధుఁడ సగు, నను దండించు టిది దండనము గాదు మదిన్నను రక్షించుటగా మన, మునఁ దలఁతును దేవ యభవ శ పురహర రుద్ర. 159

సీ. అనఘాత్మ తగ నీవు శ సజ్జనాభుండును, బరికింప బ్రాహ్మణాభాసు లయిన నారలయెడల నెవ్వలన నుపేక్షింప, రఁట దృఢవ్రతచర్యు శలైనవారి యెడ నీ కుపేక్ష యెక్కడిది సర్గాదిని, నాహ్మయసంప్రదాయప్రసర సము నెఱింగించుట శ కమరవిద్యాతపో, వ్రతపరాయణు లైన బ్రాహ్మణులను తే. వరుసఁ బుట్టించితివి కాన శ నారి నెవుడు, కేల దండంబుఁబూనిగోరపాలకుండు బలసి గోవుల రక్షించుకపగిది నీవు, నరసి రక్షించుచుండు గగ్గడయ్య రుద్ర. 160

సీ. తలపోయ నవిదితతత్త్వవిజ్ఞానుండ, నై సనాచేత సకభాంతరమున నతిదురుక్తాంబకశత్రుఁడవయ్యను మత్కృతాపరాధము హృదయంబునందుఁ దలఁపక సుజననిర్దాదోషమున నధో, గతిఁ బొందు చున్నదుశ్శుక్ల సన్నుఁ గరుణఁ గాచిననీకుఁ శ గడగి ప్రత్యుపకార, మెఱిగి కావింప నే శ నెంతవాడ తే. నుతచరిత్ర భవత్పరాశ్రమగ్రహాను, రూపకార్యంబుచేత నిరూఢ మైన తుష్టి నీచిత్తమందు నొందదువుగాక, త్సుద్రసంహర కరుణాసక్తముడ రుద్ర. 161

వ. అని యిట్లు రుద్రక్షమాపణంబు గావించి పద్మసంభవుచేత ననుజ్ఞాతుం డై దక్షుం డుపాధ్యాయఋత్విగ్గణసమేతుం డగుచుఁ గ్రతుకర్తంబు నిర్వర్తించు సమయంబున బ్రాహ్మణజనంబులు యజ్ఞంబులు నిర్విఘ్నంబు లై సాగుటకుఁ బ్రమథాదివీరసంగకృతదోషనివృత్త్యర్థంబుగా విష్ణుదేవతాకంబును ద్రికపాలపురోహశద్రవ్యకంబును నై నకర్మంబుఁ గావింప నుపాత్తహవిష్యం డగుభృగువు

తోడం గూడి నిర్మలాంతఃకరణం డగుచు దత్తుండు ద్రవ్యత్యాగంబుఁ గావిం
పఁ బ్రసన్నుం డై నర్వేశ్వరుండు. 162

దత్తాధ్వరంబునకు వచ్చిన నారాయణుని దత్తాదులు నుతించుట.

సీ. మానితశ్యామాయమానశరీరదీ,ధితులు నల్లిక్కుల శ్రీ దీటుకొనఁగఁ
గాంచనమేఖలారకాంతులతోడఁ గా, శేయచేలద్యుతుల్ శ్రీ సెలిమి సేయ
లక్ష్మీసమాయుక్తలలితవక్షంబున, వైజయంతీప్రథల్ శ్రీ వన్న సూప
హాటకరత్నకీరీటకోటిప్రథల్, బాలార్కరుచులతో శ్రీ మేల మాడ
తే. లలితసీలార్ధరుచిఁ గుంతలములు దనరఁ, బ్రవిమలాత్మీయదేహజరప్రథసరోజ
భవభవామరముఖ్యులశ్రీప్రథలు మాప, నఖలలోకైకగురుండు నారాయణుండు.
చ. సలలితశంఖ చక్ర జలరజాత గదా శర చాప ఖడ్గని

ర్మలరుచులఁ సువర్ణరుచిమన్మణికంకణముద్రికాప్రభా
వలులును దేజరిల్ల భుజరవర్గ మనర్గళ కాంఠియుక్త మై
విలసితకర్ణికారపుష్పవీరుహముం బురుడింపఁ బట్టుగన్. 164

క. సరసోదారసమంచిత,దరహాసవిలోకనములఁ శ్రీ దగ్గ లోకములం
బరితోపము నొందించుచుఁ, బరమోత్సవ మొప్ప విశ్వబంధుం డగుచున్. 165

చ. మఱియును రాజహంసరుచిమద్భ్రమణీకృతతాలవృంతచా
మర లిరువంకలఁ దివిజరమాన్సను లీయ సుధామరీచివి
స్ఫురితసితాతపత్రీరుచిరపుంజము దిక్కులఁ బిక్కిటిల్లఁగాఁ
గరివరదుండు వచ్చె సుభద్రగన్తుతివర్ణసుపర్ణయానుఁ డై. 166

చ. ఘనరుచి నట్లు వచ్చినవిశ్రాంతవిదూరు ముకుందుఁ జూచి బో
రన నరవిందనందనపురందరచంద్రకళాధరామృతా
శనముఖు లర్థి లేచి యతిశనంభ్రమ మొప్ప నమో నమో దయా
వనిధయే యటంచు ననిరవారణ మొక్కిరి భక్తియుక్తు లై. 167

వ. అట్లు కృతప్రణాము లైనయనంతరంబ. 168

ఉ. ఆనలినాయతాక్షునియశనంతపరాక్రమదుర్నిరీక్ష్యతే
జోనిహతస్వతేజ లగుశచుఁ నుతి సేయ నశక్తులై భయ
గ్లాని వహించి బాష్పములు శ్రగ్గమ్మఁగ గద్గదకంఠు లై తనుల్
మానినపడంగ నవ్విభునిమన్ననఁ గైకొని యెట్టకేలకున్. 169

వ. నిలలతటఘటితకరపుటులై యమృహాత్మనియపారమహిమం బెఱింగి నుతియింప
శక్తులు గాక యుండియు భక్తానుగ్రహపరిగ్రహం డగుటంజేసి తమతమ
మతులకు గోచరించినకొలంది నుతియింపఁ దొడంగి రందు (గృహీతంబు లగు
పూజాద్యుపచారంబులు గలిగి బ్రహ్మాదులకు జనకుండును సునందనందాదిపరమ
భాగవతజనసేవితుండును యజ్ఞేశ్వరుండు సగుభగవంతుని శరణ్యుని గాఁ దలం

చి) దక్షుం డి ట్లనియె దేవా సీవు స్వస్వరూపంబునం దున్నయప్పు (దుపర
తంబులు గాని) రాగాద్యఖిలబుద్ధ్యవస్థలచే విముక్తుండవును నద్వితీయుండవును
జిద్రూపకుండవును భయరహితుండవును నై మాయం దిరస్కరించి మఱియు
నామాయ ననునరించి నటనకొఱకు లీలామానుషరూపంబుల సంగీకరించి స్వతం
త్తుండ వయ్యును మాయాపరతంత్తుండ వై రాగాదియుక్తుండునుంబోలె రామ
కృష్ణాద్యవతారంబులఁ గానంబడు చుండువు గావున సీలోకంబులకు సీవ యీ
శ్వరుండ వనియు నితరులై సబ్రహ్మచుద్రాదులు భవన్మాయావిభూతు లగుటం
జేసి లోకంబులకు సీశ్వరులు గా రనియును భేదదృష్టి గలనన్ను రక్షింపుమివిశ్వ
కారణులై సఫాలలోచనుండును బ్రహ్మయు దిక్పాలురును సకలచరాచరజంతు
సంతానములును సీవ గానిది లేతంబు లేదని విన్నవించినం దదనంతరంబ ఋత్వి
గ్జనంబు లి ట్లనిరి.

170

సీ. నామ దేవునికాపకవశమునఁజేసి క,ర్మానువర్తులము మే శ మైనకతన
బలసి వేడ స్రుతిపాద్యధర్మోపలక్ష్యం బై నయట్టిమగ్ధంబునందు
దీపింప నింద్రాదిదేవతాకలితరూపన్యాజమునఁ బొంది శ పరగునిన్ను
యజ్ఞ స్వరూపుండ శ వని కాని కేవల, నిష్క్రించనుండవు శ నిర్మలుండవు
తే. సరయ సనవద్యమూర్తివి శ నై ననీదు, లలితతత్త్విస్వరూపంబుఁ శ దేలియఁ జాల
మయ్య మాధవ గోవింద శ హరి ముకుంద, చిన్మయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార.
వ. సదస్య లి ట్లనిరి.

172

సీ. శోకదావాగ్ని శిఖాకులితంబు పృథుక్లేశుసదుర్గదుర్గమంబు
దండధరికూర్చి కుండలిశ్లిష్టంబు, పాపకర్మవ్యాఘ్రపరివృతంబు
గురుసుఖదుఃఖకాకోలపూరితగర్భ, మగుచు ననాశ్రయ శ మైనయట్టి
సంసారమార్గసంఘాగులై మృగత్పస్టి, కలఁ బోలువిషయసంఘము సహమ్మ
తే. మేతి హేతుక దేహనిశ కేతనములు, నయి మహాభారవహులై నయట్టిమూఢ
జనము లేనాట మిషదాబ్జములు గానఁ, జాలువారలు భక్తప్రసన్నదేవ. 173
వ. రుద్రుం డి ట్లనియె.

174

చ. వరద నిరీహ యోగిజనవర్గసుపూజిత సీపదాజ్ఞముల్
నిరతము సంతరంగమున శ నిల్చి ¹సమగ్రభవత్పరిగ్రహ
స్ఫురణఁ దనప్పునన్ను సత్తిమాధులు సంతతము స్నమంగళా
²చరణుఁ డటంచుఁ బల్కు నది శ సన్మతి నే గణింప నచ్యుతా.

175

వ. భృగుం డి ట్లనియె. 176
మ. అరవిందోదర తాపకీసఘనమామాయామోహితస్వాంతులై
పరమం బై సభవస్మహామహిమముం శ బాటించి కానంగ నో

- పరు బ్రహ్మాదిశరీరధారులును నోరపద్మాక్ష భక్తార్తినం
హరణాలోకన నన్నుఁ గావఁ దగు నిత్యానందసంధాయి వై. 177
- వ. బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 178
- సీ. సమధికజ్ఞానార్థసత్త్వాదిగుణముల, కాశ్రయభూత మైనట్టిపురుషుఁ
డగ్రపదార్థభేదగ్రాహకము లైన, చక్షురింద్రియముల శ సరవిఁ జూడఁ
గలుగునీరూపంబు శ గాదు మాయామయం, బగునసదవ్యతిరిక్త శ మైనయట్టి
నిరుపమాకారంబు శ నీకు విలక్షణ, మై యుండు ననుచు నే శ నాత్మఁ దలఁతు
తే. నిర్వికార నిరంజన శ నిష్కళంక, నిరతిశయ నిష్క్రియారంభ శ నిర్మలాత్మ
విశ్వసంపాద్య నిరవద్య శ వేదవేద్య, ప్రవిమలానంద సంసారభయవిదూర. 179
- వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె. 180
- మ. దితిసంతానవినాశ సాధనసముద్దీప్తాప్త బాహుసమ
న్విత మై యోగిమనోనురాగకర మై శ వెల్గొందునీదేహ మా
యత మైనట్టిప్రపంచముంబలెను మిశ్రభ్యాభూతముం గామి శా
శ్వతముం గా మదిలోఁ దలఁతు హరి దేవనా దైవచూడామణి. 181
- వ. ఋత్విక్వత్స్న లి ట్లనిరి. 182
- చ. కడఁగి భవత్పదార్పనకుఁ శ గా నిలు నిట్టునిచే రించిపఁ గాఁ
బడి శితికంఠగోమమున శ భస్మము నొంది పరేతభూమి యై
చెడి కడుశాంత మేధమునఁ శ జెన్నటి యున్నమఖంబుఁ జూడు మే
ర్పడ జలజాభనేత్రములఁ శ బావన మై విలసిల్లు నచ్యుతా. 183
- వ. ఋషు లి ట్లనిరి. 184
- మ. అనఘా మాధవ నీవ మావలెనె కశ్రరూపంభి వై యుండియున్
విను తత్కర్మఫలంబు వొంద వితరుల్ శ విశ్వంబునన్ భూతికై
యనయంబున్ భజించునిందిర మిము శ స్మరించి యేతేరఁ గై
కొన వే మందుము నీచరిత్రమునకున్ శ గోవింద పద్మోదరా. 185
- వ. సిద్ధు లి ట్లనిరి. 186
- చ. హరి భవదుఃఖభీషణదశవానలదగ్ధత్వపార్తమస్మనో
ద్విరదము శోభనంబును బరవిత్రము నైనభవత్కథాసుధా
నరిదవగాహనంబునను శ సంస్మృతితాపము వాసి క్రమ్యుటం
దిరుగదు బ్రహ్మముం గనినశ్రద్ధరునిభంగిఁ బయోరుహోదరా. 187
- వ. యజమాని యగుప్రసూతి యి ట్లనియె. 188
- చ. కరచరణాదికాంగములు శ గల్గియు మస్తము లేనిమొండెముం
బరువడి నొప్ప కున్నగతిఁ శ బంకజలోచన నీవు లేనియ
ధ్వరము ప్రయాజలం గలిగి శ తద్దయు నొప్పక యున్నదయ్య యో

- హరి యిటు నీదురాక శుభ శ్రమయ్యె రమాధిప మమ్ముఁ గావవే. 189
- వ. లోకపాలకు లి ట్లనిరి. 190
- సీ. దేవాదిదేవ యీశదృశ్యరూపం బగు, సుమహితవిశ్వంబుఁ శ్ర జూచుప్రత్య
గాత్మభూతుండ వై శనట్టిని¹వు ననత్పి, కాశరూపంబు లై శ కలుగుమామ
కేంద్రియంబులచేత శ సీశ్వర సీమాయ, నొందించి పంచభూతోపలక్షి
తం బగుదేహివిశధంబునఁ గానంగఁ, బడుదువు గాని యేర్పడినశుద్ధ
- తే. సత్త్వగుణయుక్తమైనభాశన్వత్స్వరూప, ధరుండవై కానఁబడవు గా శపరమపురుష
యవ్యయానంద గోవింద శ యట్లు గాన, యెనయమాజీవనము నికర నేమి సెలవు.
- వ. యోగీశ్వరు లి ట్లనిరి. 192
- సీ. విశ్వాత్మ సీయందు శ వేఱుగా జీవులఁ, గనఁ డెవ్వఁ డట నానికంఠఁ బ్రియుఁడు
నీకు లేఁ డయినను శ నిఖలవిశ్వోన్నత, స్థితివిలయంబులకతన దైన
సంగతి నిర్భిన్న సత్త్వాదిగుణవిశి,ష్టాత్మీయమాయచే శ నజభనాది
వివిధభేదము లొందుకదువు స్వస్వరూపంబు, నం దుండుదువు వినిశహతవిమోహి
- తే. వగుచు నుండువుగద ని న్ననన్యభక్తి, భృత్యభావంబు దాల్చి సంప్రీతిఁగొల్పు
మమ్ము రక్షింపవే కృపాశ్రమయ రమేశ, పుండరీకాక్ష సంతతభవనరక్ష. 193
- వ. ప్రజాపతు లి ట్లనిరి. 194
- చ. హరి భనదీయతత్త్వము సకమంచితభక్తి నెఱుంగ నేను నా
సరసిజనంభ వాసులును శ జాలము సత్త్వగుణాశ్రయుండవు
బరుండవు నిర్గుణుండవును శ బ్రహ్మము మున్నగునీకు నెప్పు నిం
దఱముఁ జతుర్విధార్థఫలదాయక మై క్కెద మాదరింపవే. 195
- వ. లగ్ని దేవుం డి ట్లనియె. 196
- మ. హనరత్నోచరణుండ వై నెగడుచు శ న్నయ్యగ్ని హోత్రాదిపం
చవిధంబుల్ మఱి మంత్రపంచక²సుపూజ్యాయోగ్యము న్నైనయా
హనరూపం బగునీకు మై క్కెదను నీయాజ్ఞా భువి హవ్యముల్
సవనవ్రాతములక వహింతు హరి యుగష్మత్తేజముం బూనుచున్. 197
- వ. దేవత లి ట్లనిరి. 198
- మ. మును కల్పాంతమునందుఁ గుఱి సఖలంబు³ దాచి యేకాకి వై
జనలోకోపరిలోక వాసులును యుగష్మతత్త్వమార్గంబు చిం
తనముం జేయఁ బయోధియందు సహిరారత్నలంబునం బవ్వళిం
చిన సీరూపము నేడు సూపితివి లక్ష్మీనాథ దేవోత్తమా. 199
- వ. గంధర్వు లి ట్లనిరి. 200

1 విద యసత్పాశ్రాశరూప మై † పరఁగుమామ. 2 'సుస్పృష్టంబై తగం బొల్పునాహవ'

అ. ప్ర. 3 సీరూపముఁ జూడఁ గంటి మిదె రాజీవాక్ష సర్వాత్మకా వ్రా. ప్ర.

- మ. హరపంకేజభవామరాలియు మరీచ్యాదిప్రజానాథులు
 స్నరవిందాక్ష రమాహృదీశ భవదీరయాంశాంశసంభూతు లై
 పరగం దావకలీలకై నెగడు నీరబ్రహ్మాండము న్నట్టియీ
 శ్వర నీ కే మతిభక్తి మ్రొక్కెదము దేవ దేవచూడామణి. 201
- మ. భవదంశాంశజ లీమరీచిముఖరుల్ ర బ్రహ్మమరేంద్రాద్రిజా
 ధవముఖ్యుల్ దివిషద్గణంబుఁ బరమాత్మా నీకు విశ్వంబు ను
 త్వవలీలాకరకందుకోపమము నాథా వేదశాఖాశిఖా
 స్తవనీయాంఘ్రికి నీ కొనర్తుము నమస్కారంబు లశ్రాంతమున్. 202
- వ. విద్యాధరు లిట్లనిరి. 203
- నీ. నలినాక్ష విను భవరన్మయావశంబున, దేహంబు దాల్చి తరద్దేహమందు
 నాత్మ సహమృమేత్యభిమానమునఁ బొంది, పుత్ర జాయాగృహాత్మేత్రబంధు
 ధనపశుముఖప స్తుతతులసంయోగవి, యోగదుఃఖంబుల నొందు చుండు
 ధృతివిహీనుఁడు సనద్విషయలాలసుఁడును, సతిదుష్టమతియు నై నట్టివాఁడు
 తే. దవలి భవదీయగుణసత్కథావిలోలుఁ, డయ్యెనేనియు నాత్మమోహంబువలనఁ
 బాసి వర్తించువిజ్ఞానప్రపరతఁ దగిలి, చిరదయాకార యిందిరాచిత్తచోర. 204
- వ. బ్రాహ్మణజనంబు లిట్లనిరి దేనాయీకృతువును హవ్యంబును నగ్నియు మంత్రం
 బులును సమిద్దర్శపాత్రంబులును సదస్యులును ఋత్విక్కులును దంపతులును
 దేవతలును నగ్నిహోత్రంబులును స్వధయు సోమంబును నాజ్యంబును బశు
 వును నీవ నీవు దొల్లి వేదమయసూక్తరాకారంబు ధరియించి దంష్ట్రాదండం
 బున వారణేంద్రంబు నళినంబు ధరియించుచందంబున రసాతలగత యై నభూమి
 నెత్తితి వట్టియోగిజన స్తుత్యుండవును మఖిరూపకుండవును నై ననీవు పరిభ్రష్ట
 కర్తుల మై కాంక్షించుమాకుం బ్రసన్నుండ వగుము భవదీయనామకీర్తనంబుల
 సకలయజ్ఞ విఘ్నంబులు నాశంబు నొందు నట్టి నీకు నమస్కరింతుము. 205
- క. అని తన్ను సకలజనములు, వినుతించిన హరి భవుండు న విఘ్నము గావిం
 చినయాదక్షునియజ్ఞము, ఘనముగఁ జెల్లించెఁ గొఱత న గాకుండంగన్. 206
- క. సకలాత్ముఁడు దా నగుటను, సకలహవిరోధ్ క్త యయ్యు న జలజాక్షుండుం
 స్వకీయభాగమునను న, య్యకలంకుఁడు తృప్తి బొంది నయన దక్షునిలోన్. 207
- వ. అనఘా కారణభూతుండును నీశ్వరుండును ద్రష్టయును స్వయంప్రకాశకుండును
 నై నయేను గుణమయం బయినయాత్మీయమాయం బ్రవేశించి జననవృద్ధివిల
 యంబులకు హేతుభూతంబు లగుతత్త్వక్రియోచితంబు లై నబ్రహ్మరుద్రాది
 నామభేదంబుల నొందు చుండుదు నట్టియద్వితీయబ్రహ్మరూపకుండ నైననాయం
 దు సజభవాదులను భూతగణంబులను మూఘం డగువాఁడు వేఱుగాఁ జూచు

మద్భక్తుం డగువాఁడు శరీరంబునకుఁ గరచరణాదులు వేఱుగాఁ దలంపనిచందం
బున నాయందు భూతజాలంబు భిన్నంబుగాఁ దలంపండు గావున మామువ్వు
రయందు నెవ్వండు వేఱుసేయ కుండు వాఁడు కృతాఙ్గుం డని యానతిచ్చిన
దత్తుండును. 208

క. విను విష్ణుదేవతాకం, ¹బనఁగాఁ ద్రికపాలకలిత శ్రమగునాయాగం
బునఁ దగ నవిష్ణునిపద, వనజంబులు పూజ సేసి శ్రవారసిభక్తిన్. 209

వ. మఱియును. 210

సీ. అంగప్రధానకర్యయాగంబులను జేసి, యమరుల రుద్రుని శ్రవణిఁ బూజ
సేసి విశిష్టేష్టశిష్టభాగమున ను, దవసానకర్తంబుఁ శ్రీదవిలి తీర్చి
దాను బుత్తిక్కులుఁ శ్రీదగ సోమపాను లై, యవభృథన్నానంబు శ్రీలాచరించి
కడఁక నవాప్తనకలఙ్గలకాముఁడై, తనరుదత్తునిఁ జూచి శ్రీధర్మబుద్ధి

తే. గలిగి సుఖవృత్తి జీవితు శ్రీగాక యనుచుఁ
బలికి దివిజులు మునులును శ్రీబ్రాహ్మణులును
జనిరి నిజమందిరముల కారజలజనయన
భవులు వేంచేసి రాత్రియశ్రవనములకు. 211

వ. అంత దాతాయణి యయినసతీదేవి పూర్వకభేదరంబు విడిచి హిమవంతునకు
మేనకయందు జనించి విలయకాలంబునం బ్రస్తుష్టం బయినశక్తి సృష్టికాలం
బున నీశ్వరునిఁ బొందుచందంబునఁ బూర్వదయితం డగురుద్రుని వరియించె
నని దక్షాధ్వరధ్వంసకుం డగురుద్రునిచరిత్రంబు బృహస్పతి శిష్యుం డయిన
యుద్ధవునకు నెఱింగించె సతండు నాకుం జెప్పె నేను నీకుం జెప్పితి నని మై
త్రేయుండు వెండియు విదురున కిట్లనియె. 212

క. ఈయాఖ్యానముఁ జదివిన, ధీయులు లై వినినయట్టిరథృతిమంతులకు
న్నాయుఃకీర్తులు గలుగును, నాయును దురితములు దొలఁగు శ్రీభవబంధంబుల్. 213

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 214

క. విను ననకాదులు నారదుఁ, ²డునుహంసుఁడునరుణియు బుభుక్షుఁడుయతియుఁ గమలా
సనజులు నైష్ఠికు లనికే, తను లగుటం జాఁగ నయ్యెఁ శ్రీదద్వంశంబుల్. 215

వ. మఱియు నధర్మనకు మృష యనుభార్యయందు దంభుండును మాయ యను
కామినియుం బుట్టి రధర్మసంతానం బగుట వారిరువురను మిథునం బైన వారిని
సంతానహీనుం డగునిర్మతి గైకొనియె నాదంపతులకు లోభుండును నికృతి యను
సతియునుం గలిగి మిథునం బైరి నామిథునంబునకుఁ గ్రోధుండు హింస యను
సంగనయుం బుట్టి మిథునం బైరి నామిథునంబునకుఁ గలియు దురుక్తి యనునతి

1 'బును ద్రికపాలపురోహితమును నగుయాగం' వ్రా. ప్ర. 2 'డును నరుణియు యతియు
బుభుక్షుఁడును నజనకు సం, దనులును' వ్రా. ప్ర.

వయు జన్మించి దాంపత్యంబు గైకొని రాదంపతులకు భయమృత్యువు లను
మిథునంబు గలిగె దానివలన యాతనయు నిరయంబునుం బుట్టిరి వీరలు సం
సార హేతు వగునధర్మతరుతాఖలయి నెగడిరి వీని శ్రేయస్కాముం డగుజనుం
డీషన్మాత్రంబు సనువర్తింపం జన) దివ్యధంబునం బ్రతిసర్గంబును సంగ్రహం
బున వినిపించితి నివృణ్యకథ నెవ్వండేని ముమ్మాటు వినిన నతండు నిష్పాపుఁ
డగు నని చెప్పి మఱియుని ట్లనియె. 216

— ధ్రు వో పా ఖ్యా న ము. ధ్రు —

- క. విను నిఖిలభువనపరిపా, లనమునకై చంద్రధరకళాకలితం డై
వనజజనకు స్వాయంభువ,మను వపు డుదయించె గీర్తిమంతుం డగుచున్. 217
- తే. యాధి నమ్మనువుకు శతశ్రూపవలన, భూనుతు లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు
లనఁగ నిద్దఱు పుత్రులై శ్ర రండులోన, భవ్యచారిత్త్రం డుత్తానపాదునకును. 218
- క. వినుము సుసీతియు సురుచియు, ననుభార్యలు గలరు వారిశయందును ధువునిం
గనినసుసీతియు సప్రియ,యును సురుచియుఁ బ్రియయు నగుచు గనున్నట్టియెడన్.
- సీ. ఒకనాఁడు సుఖలీల శ్ర నుత్తానపాదుండు, నెఱిఁ బ్రియురా లై నశ్రుచి గన్న
కొండుకు నుత్తముఁ దనశ్రోడలపై నిడికొని, యుపలాలనము సేయుచున్న వేశ
నర్థిఁ దదారోహాణాపేక్షితుం డైన, ధువునిఁ గనుంగొని శ్ర తివుట నాద
రింప కుండుటకు గగర్వించి యాసుచియు, నవతిబిడ్డం డైన ధ్రువునిఁ జూచి
- తే. తండ్రితోడ నెక్కువేడుక శ్ర దగిలెనేని, బూన నాగర్భమున నాడ శ్ర పుట్ట కన్య
గర్భమునఁ బుట్టి కోరినఁగలదె నేడు, జనకుతోడయెక్కుభాగ్యంబునవతికొడుక.
- క. అది గాన నీ వధోక్షజ, పదపద్మము లాశ్రయింపు శ్ర పాయక హారి నా
యుదరమునఁ బుట్టనిచ్చును, వదలక యట్లయిన ముదము శ్ర వఱలెడి నీకున్. 221
- క. అని యారీతి ననవ్యవ,చనములు పినతల్లి యపుడు శ్ర జనకుండు వినఁగాఁ
దను నాడినదుర్భాషా, ఘనశరములు మనము నాటి శ్ర కాఱియఁ జెట్టన్. 222
- క. తను నట్లుపేక్ష సేసిన, జనకునికడఁ బాసి దుఃఖశ్రజలనిధిలోనన్
మునుఁగుచును దండతాడిత, ఘనభుజగముఁబోలె రోషకలితం డగుచున్. 223
- క. ఘనరోదనంబు సేయుచు, గనుఁగవలను శోకబాష్ప శ్రణములు దొరఁగన్
జననికడ కేఁగుటయు నిజ,తనయునిఁ గని యాసుసీతి శ్ర దగ్ధయుఁ బ్రేమన్. 224
- వ. తొడలపై నిడికొని. 225
- క. కర మనురక్తిని మోము ని,విరి తద్వృత్తాంత మెల్ల శ్ర వెలదులు సంతః
పురవాసులుఁ జెప్పిన విని, పఱపుగ నిట్టూర్పు లెనఁగ శ్ర బాష్పాకుల యై. 226
- తే. నవతి యాడినమాటలుశ్రసారెఁ దలఁచి, కొనుచుఁ బేర్చినదుఃఖాగ్నిఁగందుచుండె
దావపావకశిఖలచేఁ శ్ర దగిలి కాఱి, వితతిఁ గందినమాధవీశ్రలతికవోలె. 227
- వ. అంత నాసుసీతి బాలకునిం జూచి తండ్రీ దుఃఖంపకు మని యి ట్లనియె. 228

- క. అనఘా యీదుఃఖమునకుఁ, బనిలే దన్యులకు సొలయ శ బలవంతం బై
తనపూర్వజన్మదుష్కృత, ఘనకర్తము వెంట నంటఁ శ గా నెవ్వలనన్. 229
- వ. కావున. 230
- క. పెనిమిటిచేతను బెండ్ల, మని కాదు నికృష్టదాసి శ యనియును బిలువం
గను జాలనిదుర్భగురా, లనఁ గలనాకుక్షి నుదయ శ మందినకతనన్. 231
- క. నిను నాడినయాసురుచివ, చనములు సత్యంబు లగును శ సర్వశరణ్యం
డనఁ గలహరిచరణంబులు, గను జనకునియంక మెక్కఁ శ గాఁ దలఁతేనిన్. 232
- వ. కావునం బినతల్లి యైనయాసురుచియా దేశంబున సఖోక్షజా నాశ్రయింపు మని
వెండియు నిట్లనియె. 233
- సీ. పరికింప నీవిశ్వోపరిచాలసమున్నతై, యర్థి గుణవ్యక్తఁ శ డైసయట్టి
నారాయణునిపాదశ్రవణముల్ సేవించి, తగ బ్రహ్మ బ్రహ్మపరదంబు నొంద
ఘనుఁడు మీతాత యోగమునుపు సర్వాంతర, యామిత్య మగునేక శ మైనదృష్టిఁ
జేసి యోగముల యశించి తా భామసు, ఖములను దివ్యసుఖమున మోక్ష
తే. సుఖములనుబొందెనట్టియశ్చ్యుతునిఁబరుని, వితితయోగింద్రనికరసంశేష్యమాణ
చరణసరసిజయఁగభి శశ్వత్ప్రకాశు, భక్తవత్సలు విశ్వసంశపాద్యు హరిని. 234
- వ. మఱియును. 235
- క. కరసరసీజగృహీతాం, బురుహాయు సరవిందగర్భముఖగీర్వాణుల్
పరికింపం గలలక్ష్మీ, తరుణీమణిచేత వెదకఁ శ దగుపరమేశున్. 236
- ఓ ధ్రువుఁడు నారదోపదేశంబు వడసి తపంబు సేయుట. ఓ—
- వ. నిజధర్మపరిశోభితం బై సంగేతాగ్రచిత్తంబున నిలిపి నేవింపు మమృహాత్మునికంటె
నీదుఃఖం బపనముంచువాఁ డన్యుం డొక్కరుండు గలండే యని పలికినఁ బరమార్థ
సాష్ఠిహేతుకంబు బైనతల్లివాక్యంబులు విని తన్నుఁ దాన నియమించుకొని
పురంబు వెడలి చనునవసరంబున నారదుండు తద్వృత్తాంతం బెఱింగి యచ్చటి
కిం జనుడెంచి యతనిచికిర్చి తంబు దెలిసి పాపనాశకరం బైనతనకరతలంబున నా
ధువునిశిరం బంటి మానభంగంబునకు సహింపనిట్లత్రియులప్రభావం బద్భు
తంబు గదా బాలకుం డయ్యుఁ బినతల్లి యాడినదురుక్తులు చిత్తంబునం బెట్టి
చను చున్నవాఁ డని మనంబున నాశ్చర్యంబు నొంది (యోబాలక సకలనంపత్స
మృద్ధం బగుమందిరంబు దెగడి యొంటి యెందు నేఁగెదవు స్వజనకృతం బగు
నవమానంబుచే నిను సంతప్తుంఁగాఁ దలంచెద ననిన ధువుం డిట్లనియె సపత్నీ
మాతృవాగిమౌక్షతం బగువ్రణంబు భగవద్ధ్యానయోగరసాయనంబున మాపి
కొందు ననిన విని ధువునికి నారదుం డిట్లనియె. 237
- క. విను పుత్రక బాలుఁడ వై, యనయంబును గ్రీడలందు శ నాసక్తమనం

- బునఁ దిరిగెడునిక్కాలం, బున నీ కవమానమానకములు లే వెందున్. 238
- తే. కాన మనమునఁ దద్వివేకంబు నీకుఁ, గలిగె నేనియు సంతోషకలితు లయిన
పురుషు లా త్తీయక ర్థవిస్మరణఁజేసి, వితతసుఖదుఃఖము లనుభవించు రెపుడు.
- వ. కావున వివేకంబు గలపురుషుండు దనకుం బ్రాప్తంబు లగుసుఖదుఃఖంబులు
దైవవశంబులుగాఁ దలంచి తాపన్మాత్రంబునం బరితుష్టుం డగు నీవును దల్లి
చెప్పినయోగమార్గప్రకారంబున సర్వేశ్వరానుగ్రహంబునం బొందెద నంటివేని.
- సీ. అనఘాత్త యోగింద్రుఁ యలయంబు ధరఁ బెక్కు, జన్మంబులందు నిరస్సంగ మైన
మతిని బ్రయోగసకమాధిష్ఠలఁజేసి, యైనను దెలియ లే రతనిమార్గ
మదిగాన యతఁడుదుర్మారాధ్యుఁ డగు నీవు, నుడుగుము నిష్ఫలోద్దోగమిపుడు
గాక నిశ్చేయసకాముఁడ వగుదేనిఁ, దండ్రి వర్తించు తత్కాలమందుఁ
- తే. బూని సుఖదుఃఖములు రెంటిలోన నెద్ది, దైవవశమునఁ జేకులు ర దానఁజేసి
డెందమునఁజాలసంతృప్తి నొందువాఁడు, విమలవిజ్ఞాని యస ధరఁవెలయుచుండు.
- వ. మఱియు గుణాధ్యుం డగునానిం జూచి సంతోషించుచు నాభాసుం డగువానిం
జూచి కరుణించుచు సమానునియెడ మైత్రి సలుపుచు వర్తించు చున్నవాఁడు
తాపత్రయాదికంబులం దొఱంగు నని నారదుండు వలికిన విని ధృవుం డిట్లని
యె సనఘా యీశమంబు సుఖదుఃఖహతాత్మ లగుపురుషులకు దుర్గమం బని
కృపాయత్తుండ వై సనీచేతి వినంబడె సెట్లయినం బరభయంకరం బగుతాత్త
స్వభావంబు నొందినయవిసీతుండ సగునేను సురుచిదుగు క్తిజాణవినిర్భిన్నహృద
యుండ సగుట మదీయచిత్తంబున శాంతి నిలువదు కావునం ద్రిభువనోత్క్రా
ప్తంబు సనన్యాధిష్ఠితంబు సగుపదంబునంబొంద నిచ్చయించిననాకు సాధుమార్గం
బు నెఱింగింపుము నీవు భగవంతుం డగునజనియూరువువలన జనించి వీణావాదన
కుశలుండ వై జగద్ధితార్థంబు సూర్యుండునుంబోలె వర్తించు ననిన విని. 242
- క. నారదుఁ డిట్లను సనఘ కు,మారక విను నిన్ను మోక్షమార్గంబునకుం
బ్రేరేచిననాఁ డిప్పుడు, ధీరజనోత్తముఁడు వాసురదేవుం డగుటన్. 243
- వ. నీవు సమృహాత్మనిపదధ్యానప్రవణచిత్తుండ వై భజియింపుము. 244
- క. పురుషుఁడు దవిలి చతుర్విధ, పురుషార్థశ్రీయ మాత్మఁ ర బొందెద ననినక
ధరఁ దత్ప్రాప్తికి హేతువు, హరిపదయుగళంబు దక్క ర సన్యము గలదే. 245
- వ. కావున. 246
- క. వరయమునానదితలమున, హరిసాన్నిధ్యంబు శుచియు ర సతిపుణ్యము నై
పరఁగినమధువనమునకును, సరసగుణా చనుము మేలు ర సమకుటు నచటన్. 247
- క. ఆయమునాతటినిశుభ,తోయములం గ్రుంకి నిష్కతో సచ్చట నా
రాయణునకును సమస్కృతు, లాయతమతిఁ జేసి సేయు ర యమనియమములన్.
- వ. మఱియు(బాలుండ వగుటంజేసి వేదాధ్యయనాద్యుచితకర్తానష్టండు వయ్య

నుచితంబు లగుకుశాజనంబులంజేసి స్వస్తికప్రముఖాననంబులం గల్పించికొని
త్రివృత్పాణాయామంబులచేతం బ్రాణేంద్రియమనోమయంబుల నుచాంచల్యదో
షంబులం బ్రత్యాహరించి స్థిరం బయినచిత్తంబున. 249

సీ. ఆశ్రితసత్ప్రసాదాభిముఖుండును, నిద్రప్రసన్నానననేక్షణుండు
సురుచిరనాసుండు శ సుభ్రాయుగుండును, సుకపోలతిలుండును శ సుందరుండు
హరినీలసంశోభితాంగుండుఁ దరణుండు, సరుణావలోకనోన్మీధరుండుఁ
గరుణాసముద్రుండు శ బురుషార్థనిధియును, బ్రణతాశ్రయుండు శోభనకరుండు
తే. లలితశ్రీవత్సలక్షణాలక్ష్మీతుండు, నర్వలోకశరణ్యుండు శ సర్వసాక్షి
పురుషలక్షణయుక్తుండు శ బుణ్యశాలి, యసితమేఘనిభాశ్యాముఁ శ డవ్యయుండు.
వ. మఱియును. 251

సీ. హరకిరీటకేయూరకంకణఘన, భూషణం డాశ్రితరేషోషణుండు
లాలితకాంచీకలాపశోభితకటి, మండలుం డంచితకటండలుండు
మహానీయకౌస్తుభమణికిలితాచ్ఛగై, వేయకుం డానందరదాయకుండు
సలలితఘనశంఖచక్రగదాపద్మ, హస్తండు భువనప్రళేశ్వుఁ డజుఁడుఁ
తే. గన్రుసారభవనమాలికాధరుండు, హతవిమోహుండు నవ్యప్రీతాంబరుండు
లలితకాంచననూపురాళంకృతుండు, నిరతిశయనన్దుణుండు దర్శనీయతముండు.
క. సరసమనోలోచనము, త్కరుండు సుహృత్పద్మకర్ణికానివసితవి
స్ఫురదుఃసఖమణిశోభిత, చరణనగోజాతుఁ డతుల్యశాంతుండు ఘనుండున్. 253
వ. అయినపునఁజోత్తముం బూజించుచు హృదయగతుండును సానురాగవిలోకనుం
డును వరదశ్రేష్ఠుండును సగునారాయణు నేకాగ్రచిత్తంబునం ధ్యానంబు సే
యుచుఁ బరమనివృత్తిమార్గంబున ధ్యానంబు సేయంబడ్డపురుషోత్తమునిదివ్య
మంగళస్వరూపంబు చిత్తంబునం దగిలిన మరల మగుడ నేర దదియునుం గాక
యేమంత్రం జేసి సప్తవాసరంబులు పఠించిన ఖేచరులం గనుఁగొనుసామ
ర్థ్యంబు గలుగు సట్టిప్రణవయుక్తం బగుద్వాదశాక్షరకలితంబును దేశకాలవి
భాగ వేది యగుబుధానుష్ఠితంబును నయినవాసుదేవమంత్రంబునంజేసి. 254

సీ. దూర్వాంకురంబుల శ దూర్వాంకురశ్యాము, జలజంబులను జారుజలజనయనుఁ
దులసీదశంబుల శ దులసికాదాముని, మాల్వంబులను సునైర్మల్యచరితుఁ
బత్తంబులను బక్షిపత్త్రునిఁ గడు నవ్య,మూలంబులను నాదిమూలఘనుని
సంచితభూర్జత్వగదినిర్మితవివి, ధారంబులను బీతాంబరుని
తే. దనరుభక్తిని మృచ్ఛిలారదారురచిత, రూపములయందుఁ గాని నిగ్రహాథ మైన
నలిలములయందుఁగాని సుస్థలములందుఁ, గానిపూజంపవలయునక్కుమలనాభు.
క. ధృతచిత్తుండు శాంతుండు ని, యతపరిభాషణుండు సుమహితాచారుండు వ
ర్ణితహరిమంగళగుణుండును, మితవన్యాశనుండు సగుచుఁ ఘోలఁగుచు మఱియున్.

వ. ఉత్తమశ్లోకుం డగువుండరీకాక్షుండు నిజమాయాస్వేచ్ఛావతారచరితంబుల
చేత నచిత్యంబుగా నెద్ది సేయు నద్దియు హృదయగతంబుగా ధ్యానంబు సేయం
దగు మఱియుం గార్యబుద్ధింజేసి సేయంబడుపూజావిశేషంబులు వాసుదేవ
మంత్రంబున సర్వేశ్వరునికి సమర్పింప వలయు నిట్లు మనోవాక్కాయకర్మం
బులచేత మనోగతం బగునట్లుగా భక్తియుక్తంబు లయినపూజలచేతఁ బూజం
పంబడి సర్వేశ్వరుండు మాయాభిభూతులు గాక సేవించుపురుషులకు ధర్మాది
పునుషార్థంబులలోన నభిమతార్థంబు నిచ్చు విరక్తుం డగువాఁడు నిరంతరభావం
బయినభక్తియోగంబునంజేసి మోక్షంబుకొఱకు భజించు సని చెప్పిన విని
ధువుండు నారదునకుం బ్రక్షిణీపూర్వకంబుగా నమస్కరించి (మహర్షిజన
సేవ్యం బై నకలసిద్ధుల నొనంగుచు) భగవత్పాదసరోజాలంకృతం బైనమధు
వనంబునకుం జనియె నంత.

257

తే. పద్మభవసూనుఁ డుత్తానప్రపాదుకడకు, నరిగి యారాజుచే వివిధార్చనముల
నంది సంప్రీతుఁడై యుచితాసనమున, నెలమిఁగూర్చుండి యాతినిగవలనుసూచి.

259

వ. ఇ ట్లనియె.

క. భూనాయక నీ విపు డాన్లూనాస్యఁడ వగుచుఁ బాల శ మదిలోఁ జింతం
బూనుట కేమికతం బన, నానారదులోడ నాతఁ శ డనియెన్ మరలన్.

260

క. మునివర వివేకశాలియు, ననఘుండు నై దేండ్లబాలుఁ శ డస్మత్ప్రియనం
దనుఁ డదయుఁడ నగునాచే,తిను బరిభవ మొంది చనియెఁ శ దల్లియుఁ దానున్.

మ. చని యుగ్రాటవిఁ జొచ్చి యచ్చటఁ బరిశ్రాంతండు ట్లత్పీడితుం
డును నాన్లూనముఖాంబుజండు ననఘుండున్ బాలుండు నై నమ
త్తనయున్ ఘోరవృకాహిభల్లముఖసత్త్వశ్రేణి నిర్జించెనో
యని దుఃఖించెన నాదుచి త్తమున నాశ్రయస్తుత్య యి ళ్లాటకున్.

262

తే. అట్టియుత్తమబాలు నాశ్రయంకపీఠ,మందుఁ గూర్చుండ నీక నిశ్చరాకరించి
యంగనానక్తచిత్తుండ శ నైనయట్టి,నాదుదౌరాత్మ్య మిది మునినాథచంద్ర.

ఉ. నా విని నారదుండు సర్వనాథున కి ట్లనునీకుమారుఁ డా

దేవకిరీటరత్నరుచిదీపితపాదసరోజుఁ డైనరా

జీవదళాక్షరక్షితుఁ డశశేషజగత్పరికీర్తనీయకీ

ర్తీభివప్రశస్తస్సుచరిత్రుండు వానికి దుఃఖ మేటికిన్.

264

ఉ. కావున నమృహాత్మ్యండు సుకర్మముచేత నమస్తలోకపా

లావళి కందరానిసముదంచితనిత్యపదంబునం బ్రభు

శ్రీ విలసిల్లఁ జెందుఁ దులసీదళదాము భజించి యాజగ

త్పావనుఁ డైనసుతుప్రభావ మెఱుంగవు నీవు భూవరా.

265

వ. అదియునుం గాక.

266

- క. సీకీర్తియు జగములయం, దాకల్పము నొందఁ జేయు శ నంచితగుణ
తాక్షకుఁ డిట కేతెంచును, శోకింపకు మతనిఁగూర్చి శ సుభగచరిత్రా. 267
- క. అని నారదుండు వలికిన, విని మనమున విశ్వసించి శ విభుఁడును బ్రయనం
దనుఁ జింతించుచు నాదర,మునఁ జూడం డయ్యె రాజ్యమును బూజ్యముగన్. 269
- వ. అంత నక్కడ నాఘ్రువుండు. 269
- క. చని ముంగటఁ గనుఁగొనె మధు, వనమును మునియోగి దేవతవర్ణితగుణపా
వనమును దుర్భవజలఁ ప, వనమును నిఖిలై కపుణ్యవరభవనంబున్. 270
- వ. అట్లు గని జాయం జని యమునానదిం గృతస్నానం డై నియతుండును సమా
హితచిత్తుండును నై సర్వేశ్వరుని ధ్యానంబు సేయుచుం ¹ ద్విరాత్రుత్తిరాత్రం
బుల కొక్కమాటు కృతకస్థితబరీఫలపారణం డగుచు దేహస్థితి ననుసరించి
యొక్కమాసంబు హరిం బూజించి యంతనుండి యూతేసిదినంబుల కొక్కపరి
కృతజీర్ణతృణాహారం డగుచు రెండవమాసంబున విష్ణుసమారాధనంబు
సేసి యంతనుండి నవరాత్రంబుల కొకమా టునకభక్షణంబు సేయుచు మాఁ
డవమాసంబున మాధవు నర్పించి యంతనుండి ద్వాదశదినంబుల కొకతోయం
బు వాయుభక్షణం డగుచు (జితశ్వాసుం డై) నాలవమాసంబునం బుండరీకా
క్షుని భజించి యంతనుండి మనంబున (నలయక నిరుచ్ఛాసుం డై) యేక
పదంబున నిలిచి సరమాత్మక జింతించుచు) నచేతనం బైనస్థానపుంబోలె నై
దనమాసంబును జరపె నంత. 217
- సీ. సకలభూతేంద్రియాశయ మగుహృదయంబు, నందు విషయములఁ శ జెంద సీక
మహదాదిత త్వసమాజమ్ములకును నా, ధారభూతమును బ్రధానపూరు
పేశ్వరుఁ డై నట్టిశాశ్వతబ్రహ్మంబుఁ, దన దై నహృదయపద్మమున నిలిపి
హరిరూపమునకంటె శ నన్యంబు నెఱుంగక, చిత్తమవ్విభునందుఁ శ జేర్చియున్న
తే. కతనముల్లోకములుసాలఁగఁపమొందె, వెండియును బేర్చియయ్యర్భకుండుధరణి
నొక్కపాదంబు చేర్చి నిల్చున్నవేళ, బేర్చి యబ్బాలునంగువ్యపీడఁజేసి. 272
- తే. ననుమతీతల మర్ధము శ వంగఁ జొచ్చె, భూరిమదదుర్నివారణవారణేంద్ర
మెడమఁ గుడి నొరగఁగ నడుగఁడుగునకును, జలన మగునుదధిస్థితకలముఁబోలె.
- చ. అతఁడు ననన్యదృష్టిని జరరాచర దేహశరీరధారణా
స్థితి గలయీశునందుఁ దనశ్రీవిలమున్ ఘటించుపఁ జేసి యే
కతఁ గనఁ దన్నిరీధమునఁ శ గైకొని కంపము నొందె సీశ్వరుం
డతఁడు చలింప నిజగము శ లన్నియుఁ జంచల మయ్యె భూవరా. 274
- క. ఆలోకభయంకర మగు, నాలోకమహావిపద్దశాలోకను లై
యాలోకపాలు రందఱు, నాలోకశరణ్యుఁ గాన శ నరిగిరి భీతిన్. 275

వ. అట్లరిగి నారాయణు నుద్దేశించి కృతప్రణామము లై కరంబులు ముకుళించికొని యిట్లనిరి. 276

చ. హరి పరమాత్మ కేశవ చక్రరాచరభూతశరీరధారి వై
పరఁగును వీవు నిట్టులుగఁ గ బ్రాణనిరోధము లెందు మున్ను నే
మెఱుంగ మనాథనాథ జగదీశ్వర సర్వశరణ్య సీపదాం
బురుహము లర్థమై శరణు క్ర మొందెద మాత్రి హరించి కావవే. 277

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన నీశ్వరుండు వారల కిట్లనియె నుత్తానపాదుం డను వానితనయుండు విశ్వరూపుఁడ నయిననాయందుఁ దనచిత్తం బైకృమముసేసి తపం బు గావించు చుండ దానంజేసి భవదీయప్రాణనిరోధం బయ్యె నట్టిదురత్యయం బైనతపంబు నివర్తింపఁ జేసెద వెఱవక మీమీనివాసంబులకుం జనుం డని యా నతిచ్చిన నాదేవతలు నిర్భయాత్ము లై యీశ్వరునకుం బ్రణామంబు లాచరించి త్రివిష్టపంబునకుం జనిరి తననంతరంబ. 278

సీ. హరి యీశ్వరుండు విశహంగకులేశ్వర, యానుఁ డై నిజభృత్యుఁ డై నధున్రిపునిఁ గనుఁగొను వేడుక క జనియింప నామధు, వనమున కప్పుడు క సని ధున్రిపుండు పరువడి యోగవిశేషకతీన్త్రం బైన, బుద్ధిచే నిజమనోబురుహముకుశ మందుఁ దటిత్ప్రభాకరయతమూర్తి యటఁ గిగో, ధావంబునను బొందితత్త్వ ణంబ

తే. తనపుగోభాగమందు నిశ్చిన్తను బూర్వ
సమధికజ్ఞాననయనగోచరసమగ్ర
మూర్తిఁ గనుఁగొని సంభ్రమమునను సమ్మ
దాస్యపులు రాలఁ బులకీకృతాంగుఁ డగుచు. 279

— థి సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట. థి —

తే. నయనముల విభుమూర్తిఁ బ్రాసంబు సేయు
పగిదిఁ దనముఖమునను జూరబనము సేయు
లీలఁ దగిలి భుజముల నాశ్రయింగనంబు
సేయుగతి దండవన్నమనస్కృతు లొనర్చె. 280

ప. ఇట్లు దండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలి యై స్తోత్రంబుసేయ నిశ్చయించి స్తుతిక్రియాకరణమగుండు గాక యున్నధున్రిపునకును సమస్తభూతంబులకు నంత ర్యామి యైనయీశ్వరుం డాతనితలం పెఱింగి వేదమయం బయినతనశంఖంబు చేత నబ్బాలునికపోలతలం బంటిన జీవేశ్వరనిర్ణయజ్ఞుండును భక్తిభావనిష్ఠుండును నగుధున్రిపుండు నిఖిలలోకవిఖ్యాతకీర్తి గలయీశ్వరుని (భగవత్ప్రతిపాదితంబు లగుచు) ¹ వేదాత్మకంబు లైన తతనవాక్కుల నిట్లని స్తుతియించె దేవానిఖిలశక్తి ధరుండవు నంతఃప్రవిష్టుండవు నైననీవు లీనంబు లైనమదీయవాక్కులం బ్ర

1 తనవేదస్వరూపంబు లైన.

శేంద్రియంబులం గరచరణశ్రవణత్వగాదులను జిచ్చక్తిచేఁ గృపంజేసి జీవింపం
జేసినభగవంతుండవును బరమపురుషుండవును నైననీకు సమన్కరింతు నీ వొక్క
రుండ వయ్య మహాదాద్యం బైనయాయశేషవిశ్వంబు మాయాఖ్యం బయిన
యాత్మీయశక్తిచేతం (గల్పించి యందుం) బ్రవేశించి యింద్రియంబులందు
వసించుచుం దత్తద్దేవతారూపంబులచే నానాప్రకారంబుల దారువులం దున్న
వహ్నిచందంబునం బ్రకాశింపు వదియునుం గాక.

281

చ. వరమతి నార్తబాంధవ భవవద్ధ సబోధనమేతుండై భవ
చ్చరణముఁ బొందినట్టివిధిసర్గము నుచ్చజనుండు బోధమం
దరయఁగఁ జూచురీతిఁ గను న్ నట్టిముముక్షుశరణ్య మైననీ
చరణములం గృతజ్ఞుఁ డగునజ్జనుఁ డెట్లు దలంప కుండెడున్.

282

సీ. మహితాత్మ మటిజన్మమరణప్రణాళన, హేతుభూతుండవు నిద్ధకల్ప
తరువవు నగునిన్నుఁ గడగ నెవ్వరే నేమి, పూని నిమాయావిమోహితాత్ము
లగుచు ధర్మార్థకామాదులకొఱకుఁ బదా, మర్పించుచును ద్రిగుణాభ మైన
నేహోపభోగ్య మై న దీపించుసుఖముల, నెనయంగ మదిలోన నెంత రట్టి
శే. విషయసంబంధజన్య నై న నెందునుఖము, వారికి నిరియమందును నెలలు దేవ
భూరిసంసారతాపనివారగుఁజక, భామ్యతాప్రాప్తి యుగళ మాధవ ముకుండ.

మ. అరవింశోదర తావకీసచరణాధ్యానానురాగోల్లాస
చ్చరితాకర్ణః జాతిభూరిసుఖముల్ న స్వానందకబ్రహ్మమం
దరయన్ తే వట దండభృత్పటవిహారనాకీర్ణులై కూలునా
సురలోకస్థులఁ జెప్ప నేల సుజనస్తోమైకచింతామణి.

284

చ. హరి భజనీయమార్గనియతాత్మకులై భవదీయరూప మై
వఱలినభక్తియుక్తు లగునారలసంగతిఁ గల్గఁ జేయు న
త్పరమమసంగతి వ్యసనమర్శరసాగర మప్రయత్నత
సరసభవత్కిఞామృతరసంబున మత్తుండ నై తరించెనిన్.

285

చ. నిరతముఁ దావకీసభజనీయపదాబ్జసుగంధలుబ్ధులై
వ్వరిమదిఁ బొందఁగాఁ గలుగు న్ వారలు తత్ప్రియమర్త్యదేహము
న్నరయఁ దదీయదారతననూదిసుహృద్బ్రహ్మబంధువర్గమున్
మఱుతురు విశ్వతోముఖ రమమాహృదయేశ ముకుండ మాధవా.

286

సీ. పరమాత్మ మర్త్యసుఖపర్వతిర్యబ్జృగ, దితిజనరీపుపరద్విజగణాది
సంవ్యాప్తమును సదనద్విశేషంబును, గైకొని మహాదాదిరకారణంబు
నై నవిరాడ్విగ్రహంబు నే నెఱుంగుదుఁ, గాని తక్కి ససుమంగళము నై న
సంతతసుమహితైశ్వర్యరూపంబును, భూరితబ్దాదివ్యాపారశూన్య

1 శేష్టింపం జేయుచు దారువులందు. 2 గా భజించుచును గుణప్రభవ మైన.

తే. మైన బ్రహ్మస్వరూప మేన నాత్మ నెఱుంగఁ, బ్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర
పరమమునిగేయ సంతతభాగధేయ, సలిననేత్ర రమాలలనాకళత్ర. 287

సీ. సర్వేశ కల్పాంతస్సమయంబునందు నీ, యఖిలప్రపంచంబు న నాహరించి
యనయంబు శేషసహాయుండ వై శేష, పర్యంకతలమునఁ న బవ్వళించి
యోగనిద్రారతి న నుండి నాభీసింధు, జన్మర్థలోకకంఠజాతకన్తి

కందుఁ జతుర్ముఖు న నమరఁ బుట్టించుచు, రుచి నొప్పుబ్రహ్మస్వరూపి వైన

తే. ఏకు మ్రొక్కెద నత్యంతనియమ మొప్ప, భవ్యచారిత్ర పంకజః త్రనేత్ర
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, యవ్యయానంద గోవింద న హరి ముకుంద. 288

వ. అట్లు యోగనిద్రాపరవశుండ వయ్యును జివులకంటె నత్యంతవిలక్షణుండ వై
యందుదు వది యెట్లనిన బుద్ధ్యవస్థాభేదంబున నఖండితం బయిననవ్వశక్తింజేసి
చూచులోకపాలననిమిత్తంబు యజ్ఞాధిష్ఠాతృగావున నీవు నిత్యముక్తుండవును
బరిశుద్ధుండవును జిద్రూపకుండవును నాత్మవును గూటస్థుండవును (నాదిపురుషుండ
వును భగవంతుండవును) గుణత్రయాధీశ్వరుండవును నైవర్తితువు భాగ్యహీనుం
డై నజీవునియందు నీగుణంబులు గలుగ వేనర్వేశ్వరునందే నేమి విబుధగతులై వివిధ
శక్తియుక్తంబు లై నయవిద్యాదు లానుపూర్వ్యంబునంజేసి ప్రలీనంబు లగుచుం
డు నట్టివిశ్వకారణంబు నేకంబు సంతంబు నాద్యంబు నానందమాత్రంబు
నవికారంబు సగుబ్రహ్మంబునకు నమస్కరించెన మఱియు దేవా నీవు సర్వవిధ
ఫలం బని చింతించునిష్కాము లయినవారికి రాజ్యాదికామితంబులొనఁ బర
మార్థం బయినఫలంబు సర్వార్థరూపుండ వై సభవదీయపాదపద్మసేవనంబు లుట్లు
నిశ్చితంబ యైనను సకాము లై సదీనులను గోవు వత్సంబును స్తవ్యపానంబు
సేయించుచు వృథాదిభయంబువలన రక్షించుచుండంబునం గామప్రదుండ వై
సంసారభయంబువలనం బాపుదు వని యుట్లు సత్యసకల్బుండును సుజ్ఞాని
యు నయినధునివునిచేత వినుతింపబడి భృత్యానురక్తుండై సభగవంతుండు సం
తుష్టాంతరంగుండై యుల్లనియె. 289

క. ధీరవ్రత రాజస్యకు, మారక నీహృదయమందు న మసలినకార్యం
బారూఢిగా నెఱుంగుదు, నారయ నది వొంద రాని న దైనను నిత్తున్. 290

వ. అది యెట్టి దనిన నెం దేని మేధియందుఁ బరిభ్రామ్యమాణగోచక్రంబునుంబోలె
గ్రహసక్షత్రతారాగణజ్యోతిశ్చక్రంబు సక్షత్రరూపంబు లయినధర్మాగ్నికశ్యప
శక్రులును సప్తర్షులును దారకాసమేతు లై ప్రదక్షిణంబు దిరుగుచుండుదు రట్టి
దురాపంబును నసన్యాధిష్ఠితంబును లోకత్రయప్రళయకాలంబునందు సశ్వరంబు
గాక ప్రకాశమానంబును నయినధునివక్షితి యనుపడింబు ముందట నిరువది
యాఱువేలేండ్లు సనం బ్రాపితువు తత్పదప్రాప్తిపర్యంతంబు భవదీయజనకుం
డు వనవాసగతుండైన దద్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగా ధర్మమార్గంబున జితేం

ద్రియుండ వై చేయుదువు భవదనుజుండగును త్తముండు మృగయార్థంబు వసం
బునకుం జని మృత్యుం డగుఁ దదన్వేషణార్థంబు తదాహితచిత్తయై తన్మాతయు
వసంబునకుం జని యందు దావదహాననిమగ్న యగు వెండియు. 291

సీ. అనఘాత్త మఱి నీవు కయజ్ఞరూపుం డనఁ, దగునన్ను సంపూర్ణ క్షయీణంబు
లగుమఖంబులచేత క సర్పించి సత్యంబు, లగునిహసౌఖ్యంబు క లనుభవించి
యంత్యకాలమున న క న్నాత్మ దలంచుచు, మఱి సర్వలోకనశమస్కృతమును
మహిఁ బునరావృత్తిరహితంబు న ప్పర్షి, మండలోన్నత మగుకమామకీన

తే. పదము నగఁ బొందఁ గల వని క పరమపురుషుఁ

డతనియభిలషితార్థంబు క లర్థి నిచ్చి
యతఁడు గనుఁగొను చుండంగ క నాత్మ పురికి
గరుడగమనుఁడు వేంచేసఁ క శాతుకమున.

292

తే. అంత ధృవుఁడును బంకేరుహాక్షపాద, కమలసేవోపపాదిత క్షునమనోర
భములఁ దనరియుఁ దనదుచిత్ర త్తంబులోనఁ, దుష్టిఁ బొందక చనియె విశిష్టచరిత.

క. అని మైత్రేయుఁడు ధృవుఁ డ, ట్లనయము హరిచేఁ గృతార్థుఁ క డైనవిధం బె
ల్లను వినిపించిన విదుగుఁడు, విని మునివరుఁ జూచి నటకె క వినయం బెనఁగన్.

క. మునినాయక విన కాముక, జనదుష్ప్రాప్తంబు విష్ణుచరణంబురుహో
ర్చనమునిజనసంప్రాప్తము, ననఁ గలపంకేరుహాక్షునవ్యయపదమున్. 295

వ. పక్కుజన్మంబులం గాని పొంద రానిపదంబు దా నొక్కజన్మంబుననే పొంది
యుం దనమనంబునం దప్రాప్తమనోరఘుండు నని పురుషార్థవేది యైనధృవుం
డెల్లు దలంచె ననిన మైత్రేయుం డి ట్లనియె. 296

తే. అనఘ పినతల్లి నన్నుఁ బ్రార్థి నదురుక్త
బాణవిధాత్ముఁ డగుచుఁ దదద్భాషణములు
చిత్తమందుఁ దలంచుటఁకజేసి ముక్తి
గోరమికి నా తలో నగఁ క గూగుచుండె.

297

వ. అంత నాధృవుండు.

298

చ. అనఘ జితేంద్రియల్ సుమహితాత్ములు నై నననందనాదు లెం
దనయము నై కజన్మనముకపార్జితయోగనమాధిఁజేసి యె
వ్వనిచరణారవిందములు క వారనిభక్తి నెఱుంగు చుందు రా
ఘనుఁ బరమేశు నీశు నవికారు నమేయు నజయ్యు నాద్యునిన్. 299

వ. ఏను షణ్మాసంబులు భజించి తత్పాదపద్మచ్ఛాయం బాగించియు భేదదర్శ
నుండ నైతి నక్కటా యిట్టిభాగ్యహీనుండ నైనయేను భవనాశకుం డైనయ
తనిం బొడగనియు నత్వరంబు లైనకామ్యంబు లడిగితి నిట్టిచారాత్మ్యం బెం
జేనిం గలదే తమపదంబులకంటె నున్నతపదంబునం బొందుదునో యని సహిం

పం జాలనియూడేవతలచేత మదీయమతి గలుపితం బయ్యెం గాక నాడు నార
దుం డాడినమాట తథ్యం బయ్యె సతనివాక్యంబు లంగీకరింపక యే నస త్తముండ
నై స్వప్నావస్థలం బొందినవాఁడు దైవికం బైనమాయం జెంది భిన్నదర్శనం
డగుచందంబున నద్వితీయుండ నైనను భాత యనుశత్రువుచే బ్రాహ్మం బైన
దుఃఖంబు నొంది జగదాత కుండును సుప్రసాదుండును భవనాశకుండును నైన
యీశ్వరు నారాధించి తత్ప్రసాదంబు వడసియు నాయుర్విహీనుం డైనరోగికిం
బ్రయోగించునొషధంబుంబోలె నిరర్థకంబు లై నశ్వరంబు లైనయాకామితం
బులు గోరితి నని వెండియు.

300

మ. ధనహీనుండు నృపాలుఁ జేరి 'మిగుల' శ్రధాటి' ఫలీకార మి
మ్మని యర్థించినరీతి ముక్తిఫలదుం శ్రద్ధానట్టిపంకేజలో
చనుడే చాలఁ బ్రసన్నుడైన సతని' శ్రాంసారికం బర్చి గో
రిననావంటివిమూఢమానసులు ధాశ్రిం గల్గిరే యెవ్వరున్.

301

— ధ్రువుండు మరలఁ దనపురంబునకు వచ్చుట. —

సీ. అని యిట్లు చింతించె శ్రీ ననుచు నమ్మైత్రేయముని విమరునకు ని శ్రుతినియొడండ్రి
కమనీయహరిపాదకమలరజోభిసం, స్కృతశరీరులును యాదృచ్ఛికముగ
సంప్రాప్త మగుదాన శ్రీ సంతృప్తచిహ్న లై, నటలుచు నుండుమీరవంటివాగు
తగ భగవత్పాదకదాస్యంబు దక్కంగ, నితరవదార్థమే శ్రీ యెడఁదలండు
తే. మఱచియును గోర నొల్లరు శ్రీ మనుచరిత్ర, తవిలియిట్లుహరిప్రసాదంబు నొంది
మరల వచ్చుచు నున్నకుమారువార్త, జారుచే విని యుత్తానశ్చరణుఁడంత.

వ. మనమ్మున నిట్లని తలంచె.

303

క. చచ్చినవారలు క్రమ్మట, వచ్చుటయే కాక యిట్టివార్తలు గలవే
నిచ్చలు నమంగతుండ నగు, నిచ్చట మఱి నాకు శుభము శ్రీ లేల ఘటించున్.
క. అని విశ్వసింప కుండియు, మనమున నానారదుండు గుఱమారుండు వేగం
బున రాఁ గలఁ డనుచును బలికినపలుకులు దలంచి నమ్మి శ్రీ కృతకృత్యుం డై.
క. తనసుతునిరాక సెప్పిన, ఘనునకు ధనములును వశాక్తికపుహారములున్
మన మలర నిచ్చి తనయునిఁ, గనుఁగొనుసంతోష మాత్మక శ్రీ గడలుకొనంగన్.
సీ. వలను మీఱినసైంధవంబులఁ బూన్చిన, కనకరథంబు నుత్కంఠ నెక్కి
బ్రాహ్మణకులవృద్ధబంధుజనామాత్య, పరివృతం డగుచు విశ్మయరణ మెఱసి
బ్రహ్మనిరోషశూర్యస్వనశంఖకా, హాళవేణురవము లంగదంద చేలఁగ
శిబిక లెక్కియు విభూషిత లై సునీతి సు, రుచు లుత్తముండు నారూఢి నడవ
తే. గరిమ దీపింప నతిశీఘ్రగమనముప్ప, నాత్మనగరంబు వెలువడియరుగు చుండి
బలసి నగరోపవనసమీరపంబునందు, వచ్చుధృవుఁ గని మేదినిశ్వరుండు సంత.

- చ. అరదము డిగ్గి ప్రేమ దొలఁగకాడ నసంభ్రముఁ డై రమామనో
హరుచరణారవిందయుగళార్చననిర్దళితాఖలాఘు నీ
శ్వరకరుణావలోకనసుభజితసమగ్రమనోరఘు సుతుం
గర మసుర క్తి డాసి పులకల్ నన లొత్తఁ బ్రమోదితాత్ముఁ డై. 308
- తే. బిగియఁగొఁగిటఁజేర్చి నెఱమొగము నివిరి, శిరముమూర్ఛొనిచుబుకంబునసేతఁ బుణికి
యవ్యయానందఁ బాష్పధారాభిషిక్తుఁ, జేసి యాశీర్వదింప నాచిరయశుండు.
- క. జనకునియాశీర్వచనము, లనయముఁ గైకొని ప్రమోది యై తత్పదముల్
దనఘాలతలము సోఁకఁగ, వినతులు గావించి భక్తివిహ్వలుఁ డగుచున్. 310
- తే. అంత నాసజ్జనాగ్రణీయైసంధువుఁడు, వల్లులకు భక్తి వివతులు యదగ నొనర్చె
సురుచి మ్రొక్కినయర్చకుఁజూచి యెత్తి, సగుమొగంబున నాలింగనంబునీసి.
- సీ. కరమొప్పు నానందగన్గదస్వరమున, జీవింపు మనుచు నాశీర్వదించె
భగవంతుఁ డెవ్వనిపై మ్రొత్తి వాటించు, నత్కృపానిరతఁ బ్రసన్నుఁ డగుచు
నతనికిఁ నమయంత య ననుకూల మై యుండు, సర్వభూతంబులు య సమతఁ బేర్చి
మహిఁ దలపోయ నిమ్మ ప్రదేశములకు, ననయంబుఁ జేరుతోయములపగిదిఁ
- తే. గాన ఘను నమ్మహాత్ముని య గారవించె, సుహుచి పూర్వంబుఁ దలఁపక య సుజనచరిత
విష్ణుభక్తులు ధరను బ్రవిష్ట లగుట, వారి కలుగరూ ధరణి నెఱవ్వారు మఱియు.
- వ. కావున నుత్తముండును ధృవుండును భ్రేమనిహ్వలు లగుచు నన్యోన్యాలింగితు
లై పులకాంకురాలంకృతశరీరు లై యానందబాష్పంబుల నొప్పి రంత సునీతియుఁ
దనప్రాణంబులకంటెం బ్రియం బగుసుతు నుపగూహనంబు నేసి తదవయవస్ప
ర్యనంబుచేత నానందంబు నొంది విగతశోక యయ్యె నప్పుడు సంతోషబాష్ప
ధారాసి క్తంబు లై చనుఁజాలునుం గురిసె సంత. 313
- సీ. అప్పుడు సంతోష య ముష్పతిల్లఁగఁ జొర, జనము లాధువుతల్లి య నెనయఁ జూచి
తోడరినభవదీయరమఃఖనాశకుఁ డైన, యుట్టితనూజుఁ డెం య దేని బెద్ద
కాలంబుక్రిందటఁ య గడఁగి నవ్వుం డైన, వాఁ డిట్లు నీభాగ్యవశముచేతఁ
బ్రతిలబ్ధుఁ డయ్యెను య నితఁడు భూమండల, మెల్లను రక్షించు య నిధిమహిమఁ
- తే. గమలలోచనుఁ జింతించుకృపనులు లోక, దుర్జయంబైనయట్టిమృగస్వపునుగెల్తు
రట్టిప్రణతార్తిహరుఁ డైనయజ్ఞనాథుఁ, డర్థి నీచేతఁ బూజితం య డగుట నిజము.
- వ. అని ప్రశంసించి రట్లు పౌరజనంబులచేత నుపలాల్యహానుండును (సంస్తూయ
మానుండును) నగుచు నుత్తానపాదుం డుత్తమసమేతంబుగా ధృవుని గజారూఢు
నిం జేసి ప్రహృష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బురాభిముఖుం డై చనుదెంచి. 315
- సీ. స్వర్ణ పరిచ్ఛదస్వచ్ఛకుడ్యద్వార, రాజతగోపురాఽష్టాలకంబు
ఫలపుష్పమంజరీకలితరంభాస్తంభ, పూగపోతాదివిభూషితంబు
ఘనసారకసూరికాగంధజలబంధు, రాసి కృతిపణిమార్గ్రాంచితంబు

- మానితనవరత్నమయరంగవల్లివి, రాజితప్రతిగృహస్రాంగణంబు
 తే. శుభనదీజలకుంభనంశోభితంబు, తండులస్వర్ణలాజాక్షితప్రసూన
 ఫల¹బలివ్రాతకలితవిభ్రాజితంబు, నగుచు సర్వతోలంకృతమైనపురము. 316
- వ. ప్రవేశించి రాజమార్గంబునఁ జనుదెంచునప్పుడు. 317
- మ. హరిమధ్యల్ పురకామిసీజనులు సాధాగ్రంబులందుండి భా
 స్వరసిద్ధార్థఫలాక్షతప్రసవదూర్వవ్రాతదధ్యంబుపుల్
 గరవల్లిమణిహేమకంకణఝణత్కారంబు శోభిల్లఁ జ
 ల్లిరి యాభాగవతోత్తమోత్తమునిపై శ్రీలీలాప్రమేయంబుగన్. 318
- వ. ఇట్లు వాత్సల్యంబునం జల్లుచు సత్యవాక్యంబుల దీవించుచు సువర్ణపాత్రరచిత
 మణిదీపసీరాజనంబుల నివాళింపం (బౌరజానపదమిత్రామాత్యబంధుజనపరివృ
 తం డై) చనుదెంచి. 319
- సీ. కాంచనమయమరకతకుడ్యమణిపరి, చ్ఛదవిరాజిస్వచ్ఛసాధములను
 వరసుధాఫేనసాండురరుక్మపరికరో, దాత్తసమంచిత్రతల్పములను
²సురతరుశోభితశుకపికమిఘనాళి, గానవిభాసితోద్ద్యానములను
 సుమహితవైదూర్యసోపానవిమలశో, భితజలపూర్ణవాశీచయముల
 తే. వికచకన్లారదరదరవిందకైర, వప్రదీపితబకచక్రవాకరాజ
 హంససారసకారండ్రవాదిజలవి, హంగనినదాభిరామపద్మాకరముల. 320
- వ. మఱియును. 321
- తే. చారుబహువిధవస్తువిస్తార మొప్పు
 నంగనాయుక్తమగుచుఁ బెం శ్రీ పగ్గలించి
 యర్థిఁ దనరాకుజనకుగృహంబు సొచ్చె
 నలమిఁ ద్రిదివంబు సొచ్చు దేవేంద్రుఁగిది. 322
- వ. ఇట్లు ప్రవేశించిన రాజు యైనయుత్తానపాదుండు సుతనియాశ్చర్యకరం డైన
 ప్రభావంబు వినియుం జూచియు మనంబున విస్మయంబు నొంది ప్రజానురక్తుం
 డును బ్రజాసమృతుండును నవయావనపరిపూర్ణుండును నై నధువుని రాజ్యాభి
 షిక్తుం జేసి వృద్ధవయస్కుం డైనతన్నుఁ దాన యెఱింగి యాత్మగతిఁ బొంద నిశ్చ
 యించి విరక్తుం డై వనంబునకుం జనియె నంత నాధువుండు శింశుమారప్రజా
 పతికూఁతు రైనభ్రమి యనుదాని వినాహం బై దానివలనఁ గల్పవత్సరులను
 నిద్రలు గొడుకులం బడసి వెండియు నాయుపుత్రి యైనయిల యనుభార్యయందు
 నుత్కలనామకుం డైనకొడుకు నతిమనోహర యైనకన్యా(రత్నంబు)నుం గనియె
 నంతఁ దద్భ్రాత యైనయుత్తముండు వివాహంబు లేకుండి మృగయాగ్రంబు వనం
 బున కరిగి హిమవంతంబున యక్షునిచేత హతుం డయ్యె నతనితల్లియుఁ దద్దుః

ఖంబున వనంబున కేఁగునెడ గహనదహనుచేత మృతిం బొందె ధృవుండు భా
త్వమరణంబు విని శోకవ్యాకులితచిత్తుం డై జైత్రం బగురథం బెక్కి యుత్తరా
భిముఖుం డై చని హిమవద్దోగియందు భూతగణసేవితంబును గుహ్యకసంకులం
బును నై నయలకాపురంబు వొడగని యమృహాబాహుండు. 323

— ధృవుండు కుశేరానుచరు లై నగుహ్యమలతో యుద్ధము కేయుట. —

మ. ఘనశౌర్యోన్నతితోడ సర్వకకుభాకాశంబులందుం బ్రతి
ధ్వను లోలిక నిగుడంగ శంఖము మహోద్యల్లీల బూరింపఁ ద
న్నినదంబు విని యక్షకాంతలు భయాన్వితాత్మ లై దుగ్రిసా
ధను లై యక్షభటుల్ పురిక వెడలి రుక్తాహంబు సంధిల్లఁగన్. 324

వ. ఇట్లు వెడలి యాధృవునిం దాకిన. 325

చ. కరము మహారథుండు భుజగర్వపరాక్రమశాలియుఁ ధను
ర్ధగుఁడును నై నయాధృవుండు కదన్న నెదిర్చినయక్షకోటిఁ జె
చ్చెరఁ బదుమాఁడువేల నొకఁచీరికిఁ గైకొని కొక్కపెట్ట భీ
కరముగ మాఁడుమాఁడుశిశికాండములం గగ గ్రువ్వ నేసినన్. 326

ఉ. నొరు లలాటముల్ వగిలి క నారక సాలియుఁ దేటి యమృహా
దాగుపరాక్రమప్రకటకైర్వముఁ దెల్కరలాఘవంబుఁ బ
ల్లాలు నుతించుచుం గుపితమానసు లై పదతాడితప్రదు
ష్టారగకోటివోలఁ జటుశ్లోగ్రభయంకరరోషమాన్తు లై. 327

ఉ. ఆరథికోత్తముం దొడరి క యంఁలు నొక్క టఁ జట్టు ముట్టి యా
రాటుశిలీముఖంబులను క నంగములం బగిలించి నెండి వి
స్ఫారగదా శర త్సురిక క పట్టిన తోమర శూల ఖడ్గముల్
సారథియుక్తుం డై సరథిసత్తముపైఁ గురియించి రేవునన్. 328

వ. అట్లు గురియించిన సతండు. 329

క. పెం పటి యుండెను ధారా, సంపాతచ్ఛన్న మైనకైలముధంగి
గుంపులు గొని యాకసమునఁ, గంపించుచు నపుడు సిద్ధగణములు వరుసన్.

క. హాహాకారము లెసఁగఁగ, నోహో యారీతి ధృవపర్యయోరుహహితుఁ డు
త్సాహము నెడి యిటు దైత్యస, మాహార్ణవమందు నేడు కమునిఁగెన యకటా.

వ. అని చింతించుపవనరంబున. 332

క. తా మాతని గెలిచితి మని, యామనుజాశనులు వలుక క నట నీహార
స్తోమము నమయించుమహో, ద్దాముం డగుసూర్యుఁ బోలి తద్దయుఁ దోచెన్.

వ. అట్లు దోచిన. 334

మ. అరిదుఃఖావహ మైకకార్తుకము శౌర్యస్ఫూర్తితోఁ దాల్చి భీ
కరబాణావళిఁ బింజఁ బింజ గణవంకగా నేసి యుంఘానిలుం

- దురుమేఘావళిః బాహు దోలుగతి సత్త్యగ్రాహితక్రూరబం
ధురశస్త్రావళి నూపు మాప విలసద్దోర్లీల సంధిల్లగన్. 335
- చ. మఱియును సమృహత్తుఁ డసమానబలుండు మహోగ్ర బాణముల్
గఱి గఱిఁ దాఁక నేసి భుజగర్వ మెలర్ప విరోధివర్తముల్
పఱిపఱి నేసి యంగములు శ భంగము నొందఁగఁ జేసి వేల్చి డిన్
1 గిఱిగొని పర్వతంబుల నొగిం దెగఁ గొట్టెడునిమ్మకై వడిన్. 336
- వ. అయ్యవసరంబున. 337
- చ. అలఘుచరిత్రుఁ డమ్మనుకులగ్రాణిచే వికలాంగు లై సవా
రలసకిరీటకుండలవిరాజితమస్త్రకోటిచే సము
జ్వలమణికంకణాంగదలసద్భుజవర్గముచేత సంగర
స్థల మతిరమ్య మై తనరె శ సంచితవీరమనోహరాకృతిన్. 338
- వ. అంత హతశేషులు. 339
- క. వరబలుఁ డగుమనుమనుమని, శరసంభిన్నాంగు లగుచు శ సమరవిముఖు లై
2 హరిగాజముఁ గని పెఱచిన, కరిబృందముఁబోలెఁ జనిరి శ కళవళసమచున్. 340
- క. అప్పుడు రాక్షసమాయలు, గప్పుఁ ధ్రువుఁ డెగురవగులకౌర్యం బెఱుంగం
జొప్పడిక నారిఁ బొడగని, దెప్పర మగుటయును సారిఁగిం గని యంతన్. 341
- క. తలపోయఁగ భువి మాయా, పులకృత్యం బెఱుంగ నెవ్వ శ గోవుడు రనుచుం
బలుకుచుఁ దత్పరిఁ జోరఁగాఁ, దలఁపఁగ నది గాని రాక శ తద్దయు మానెన్.
- వ. అట్లు పురంబున కరుగుట మాని చిత్రిరథుం డై సయాధ్రువుండు సప్రయత్నం
డయ్యును 3 బరప్రతియోగశంకితుం డై యుండె సయ్యెడి మహాజలధిఘోషంబు
ననుకరించుశబ్దంబు విసంబడె సంత నకలది క్కటంబుల వాయుజనితం బయిసరజః
పటలంబు దోఁచెఁ దత్తణంబ యాకాశంబున విస్ఫుర త్తటిత్వభాకలితగర్జారవ
యు క్తంబు లగుమేఘంబు లమోఘంబులై భయంకరాకారంబులై తోఁచె సంతి.
- మ. అనయంబున్ ధ్రువుమీఁద దైత్యకృతమాత్రయాజాల మ క్లేచి బో
రన మస్త్రమృదురమూత్రపలదుర్గంధాస్థిమేదశ్శరా
సన నిస్త్రంత శ రాసి తోమర గదా శ చక్ర త్రిశూ లాదిసా
ధనభూభృద్భుజగావళిం గురిసె నుత్తండక్రియాలోలతన్. 344
- వ. మఱియు మత్తగజసింహవ్యాఘ్రసమాహంబులును నూర్చి భయంకరం బై సర్వ
తఃస్థవనం బయినసముద్రంబును గానంబడియె వెండియుం గల్పాంత్రంబునండుం
బోలె భీషణం బై సమహోహ్రదంబునుం దోఁచె సవ్యధంబున నానావిధంబులు
ననేకంబులును సవిరళభయంకరంబులు సయినయసురమాయలుగ్రూరప్రవర్తను

1. 'గిఱిగొనఁ పర్వతంబులఁ బగిల్చుమహాశనికోటిరూపునక' వ్రా. ప్ర. 2 'హరియక్షముఁ గని' వ్రా. ప్ర. 3 'బహోద్యోగశంకితు' వ్రా. ప్ర.

లగుయత్కులచేత సృజ్యమానంబు లై యడరె నాసమయంబున. 345

క. అనయంబును నయ్యత్కుల, ఘనమాయ నెఱింగి మునినిశ్చకాయము వరుసఁ
మనుమనుమని మను మను మని, మనమునదలఁచుచును దత్ప్రమక్షంబునకున్.

వ. చనుదెంచి యాధునిపునిం గని యిట్లనిరి. 347

సీ. అనఘాత్మ లోకు లెవ్వనిదివ్యనామంబు, సమత నాకర్ణించి శ సంస్కరించి
దు స్తరంబైనమృత్యువునైన సుఖవృత్తి, దరియింతు రట్టియీశ్వరుడు పరుడు
భగవంతుడును శార్ఙ్గపాణియు భక్తజనార్తిహరుండును శ నై సవిభుడు

భవదీయవిమతులఁ శ బరిమార్చుఁ గా కని, పలికిన మునులసంభాషణములు

తే. విని కృతాచమనుఁ డయి మానవిభునిపాద

కమలముఁ దలంచి రిపుభయంకరమహోగ్ర

కలితనారాయణాస్త్రంబుఁ శ గార్భకమునఁ

బూసఁ దడవఁ నదీయసంభాషణమునను.

348

తే. కడఁగి గుహ్యకమాయాంధరకారమపుడు, వెగవు సడి దవ్వసె వుల్ల శ విరిసి సోయె
విమల నైసవివేకోద్రయమునఁజేసి, సమయురగాదికంబులనెరణి సంత. 349

మ. వరనారాయణబాణరాజ్ఞనితదుత్సాహ ప్రభాషేమపుం

ఖరుచిన్సారమరాళరాజసిలిపక్షిక్రూరభారణ

చ్చరసాహస్రము లోలి భీషణవిపక్షశ్రేణిపై న్రాలె భీ

కరరావంబునఁ గాసఁ జొచ్చుశిఖిసంభూతంబుచందంబునన్.

350

వ. అ క్లేశిన,

351

చ. ఖరనిశితప్రదీప్తఘనశ్చకాండపరంపరవృష్టిచేఁ బొరిం

బారి వికలాంగు లై యడరి శ పుణ్యజనుల్ పృథుహేతిపాణు లై

గరుడునిఁ జూచి భూరిభుజశ్చక్రకరంబు లెదిర్చి పేర్చి చె

చ్చెర సడి తెంచుచందమునఁ శ జిత్రరథుం బలు పూని తాకినన్.

352

ఉ. నారలఁ జండతీవ్రశరశ్చరముచేత నికృతపాదజం

ఘోరుశిరోధరాంబకకశ్శరోదరకర్ణులఁ జేసి యోగిపం

కేరుహమిత్రమండల¹సకృద్భిద నెట్టిపదంబుఁ జెందు నా

భూరిపదంబునం బెలుచఁ శ బొందఁగఁ బంపె భుజావిజృంభి యై.

353

వ. ఇవిధంబున నాచిత్రరథుండుగుర్నిపునిచేత నిహస్యమానులును నిరపరాధులు

ను సయినగుహ్యకులం జూచి యతనిపితామహుండైనస్వామంభువుండు ²ముషి

గణపరివృతుండై చనుదెంచి ధునిపునిం జూచి యిట్లనియె వత్సా నిరపరాధులైన

యీపుణ్యజనుల నెట్టిరోషంబున వధియించితి విట్టి³నిరయహేతు వై నిరోషంబు

సాలు భ్రాతృవత్సల భ్రాతృవదాభితప్తుండ వై కావించునీయత్నం బుడుగు మని.

1 'నికృతత సేవిపదంబు' బ్రా. ప్ర. 2 రుచిసమేతుం డై ... నిరహేతు వై సరోష' బ్రా. ప్ర.

క. అనఘా మనుకులమున కిది, యనుచితకర్మంబ యొకనిశ్చయై పెక్కం డ్రీ
 ట్లనిమొనఁ ద్రుంగిరి యిది నీ, కనయంబును వలవ దుడుగుమయ్య కుమారా.
 వ. అదియునుం గాక దేహాభిమానంబునం బశుప్తాయులై భూతహింస గావించుట
 హృషీకేశానువస్తులయినసాధువులకుం దగదు నీవు సర్వభూతంబుల నాత్మభావం
 బునఁ(దలఁచి)సర్వభూతావాసుండును దురారాధ్యుండును నై నవిష్ణునిపదంబులఁ
 బూజించి తత్పరమపదంబునం బొందితి వట్టిభగవంతుని హృదయంబున (సనుభ్యా
 తుండవు) భాగవతులచిత్తంబులకును (సమ్మతుండవు మఱియు) సాధువర్తనండు
 వన నొప్పునీ వీపాపకర్మం బెల్లు సేయ సమకట్టితి వేపురుషుం డైన నేమి మహా
 త్ములయందుఁ దితిక్షయు సములయందు మైత్రియు హినులయందుఁ గృపయు
 నితరంబు లగుసమస్తజంతువులయందు సమత్వంబును గలిగి వర్తించువాని
 యందు సర్వాత్మకుం డైనభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగు సతండు ప్రసన్నుం
 డయిన వాఁడు ప్రకృతిగుణంబులం బాసి లింగశరీరభంగంబు గావించి బ్రహ్మ
 నందంబునం బొందు నదియునుం గాక కార్యకారణసంఘాతిరూపం బయిన విశ్వా
 బయస్కాంతినిన్నిధానంబు గలిగిసలోహంబుచందంబున నేన శ్వేత్వరుండు నిమి
 త్తమాత్రంబుగాఁ బరిభ్రమించు నట్టియూర్వరునిమాయాగుణవ్యతికరంబున నా
 రభంబు లయినపంచభూతంబులచేత యోషిత్పరు(ప్రవ్యవాయంబువలన యోషి
 త్పురు)పాదిరూప(సంఘాతి యగు నివ్వధంబునఁ ద)త్సర్గంబుఁ దత్సంస్థానంబుఁ
 దల్లయంబు సగుచు నుండు నిట్లు దుర్విభావ్యం బైనకాలశక్తింజేసి గుణత్తోభం
 బున విభజ్యమానవీర్యండు సనంతండు ననాదియు నై జనంబులచేత జనంబులం
 బుట్టించు చుండుటంజేసి జగదాదికరుండును మృత్యుహేతువు లగుజనంబుల ల
 యంబు నొందించుటంజేసి యంతకరుండును ననాది యగుటంజేసి యవ్యయుం
 డును నై సభగవంతుండు జగత్కారణుం డగుం గావున నీసృష్టిపాలనవిలయంబు
 లం గర్త గానివాఁడునుంబలఁ జేయు చుండు నిట్లు మృత్యురూపుండును బరుం
 డును సమవర్తియు నై సయీశ్వరునికి స్వపక్షపరపక్షంబులు లే వతనికిఁ గర్మా
 ధీనంబు లయినభూతసంఘంబులు మహావాయువు సనునరించురజంబులచా
 డ్పున (సస్వతంత్రంబు లగుచు) సనువర్తించుసతండును (జంతుచ)యాయురుప
 చయాపచయకరణంబులం దస్పృష్టుండును (సగు జీవుండు) కర్మబద్ధుం డగు(టం
 జేసి కర్మంబు) వానికి నాయుగుపచయాపచయంబులం జేయు చుండు మఱియు
 (సర్వజగత్కర్మసాక్షి యగు)సర్వేశ్వరుని.

356

క. కొండలు కర్మం బందురు, కొండలు స్వాభావ్య ముండు ౩ కొండలు కాలం
 బందురు కొండలు దైవం, బందురు కొండ ణాగి గామ ౩ మండు మహాత్మా.
 వ. ఇట్లు లవ్య కర్మరూపుండును సప్రమేయుండును నానాశక్త్యుదయ హేతుభూతుం

దును నైనభగవంతుండు సేయుకార్యంబులు బ్రహ్మరుద్రాదు లెఱుంగ. రఱు
యతనితత్త్వంబు నెవ్వఁ యెఱుంగ నోపుదు ¹రాభగవంతుండు సృష్టిస్థితిలయంబు
లు సేయు చుండియు ననహంకారుం డగుట గుణకర్మంబులం బొరయఁడు సర్వ
భూతాత్మకుండును సర్వభూతనియంతయు సర్వభూతభావనుండు నైనభగవంతుం
డు తనమాయతోడఁ గూడి భూతసృష్టిస్థితిసంహారంబులు సేయుచుండుఁ గావునఁ
బుత్ర యిట్లు తృప్తిస్థితిలయంబులకు దైవంబు కారణం బైయుండ నీధనదాను
చరులు భవదీయ భ్రాతృహంతలగుదు గేయదియునుంగాకయీ ప్రజాపతులు విశ్వ
సృష్టామంబుల నియంత్రితులై ముకుందాట్లి వెట్టిసపశువులుంబోలె నెవ్వనియా
జ్ఞాధీనకృత్యులై వర్తింతు రట్టిదుష్టజనమృత్యువును సుజనామృతస్వరూపుండును
సర్వాత్మకుండును జగత్పరాయణుండును నైనయీశ్వరుని సర్వప్రకారంబుల
శరణంబుఁ బొందు మదియునుం గాక.

358

- సీ. అనఘాత్మ నీవు పంగచాబ్దవయస్కుండ, వై పినతల్లి ని కన్నాడిసెట్టి
మాటల నిర్భిన్నశ్రమర్కుండ వగుచును, జనయిత్రి దిగనాడి క వనము కేఁగి
తపమునఁజేసి యకచ్చపుథ క్తి నీశ్వరుఁ, బూజించి మహితవిభాతి మెఱసి
రమణఁ ద్రిలోకోత్తరం బైన పదమును, బొందితి వది గానభూరిభేద
- తే. రూప మైనప్రపంచంబు క రూఢి నేమ, హాత్ముండుఁ బ్రతీత మై కయలరు నట్టి
యగుఁడుఁడన్వితీయుండునుకొనుచుండు. నైనయీశ్వరుఁ బరమాత్ముననుదినంబు.
- సీ. కైకొని శుద్ధంబు క గతమత్సరంబును, నమలంబు నగుహృదయంబునందు
సాలవ కన్వేషించుచునుబ్రత్యగాత్ముండు, భగవంతుండును బరకృష్ణమయుండు
నానందమాత్ముండుకన్వయఁడుపపన్న, నకలవీర్యుండును క నగుఁడు డజుఁడు
నయిన సర్వేశ్వరుఁడు దుత్తమం బైన, సద్భక్తి జేయుచు క సమత నొప్పి
- తే. రూఢి సోహమృమేతిప్రరూఢమగుచు, ఘనత కెక్కునవిద్య యకాగ్రంథి నీవు
ద్రెంచివైచితి కావున క ధీవరేణ్య, సర్వశుభహాని యైసరోషంబు వలదు. 360
- క. విను రోషహృదయుచేతను, ననయము లోకము నశించు క నాపధములచే
ఘనరోగములు నశించిన, యనువున నది గాన రోష క మడపు మహాత్మా. 361
- తే. అనఘ నీదుసహోదరహంత లనుచు, బెనఁచి యీపుణ్యజనులఁజంకపితికడంగి
పరఁగ నిదియె సదాశివకృత యైన, యర్థవిభునకు నపరాధ క మయ్యె గాన.
- క. నతినుతులచేత నీ వివు, డతనిఁ బ్రసన్నునిగఁ జేయు క మని మనువు దయా
మతిఁ జెప్పి ధృవునిచే న, తృప్తుఁడై నయ మొప్పఁ జనియె క ఋషియుక్తుండై .
- వ. అంత.

364

1 'భూతాత్మకుండు భూతేశుండు భూతభావనుండు సర్వేశ్వరుండుఁ బరాపరుడగునీకుండ
మాయయుక్తుం డై స్వశక్తిచే సృష్టిస్థితిలయంబులం జేయు పయిన నహంకారుంబునంజేసి గుణకర్మం
బులచే నస్పృహ్యుం డగుచు వర్తించు నదియునుం గాక' అ. ప్ర.

- తే. యక్షచారణసిద్ధవిద్యాధరాది, జనగణస్తూయమానుఁ డై ధనదుఁ డంతఁ
బుణ్యజనవై శననివృత్తు శ భూరిరోష, రహితుఁ డై నట్టిధున్దినిఁ జేరంగ వచ్చె.
- సీ. చనుదెంచివెనఁగృతాంశబలియైనధున్దినిఁజూచి, తివుటనిట్లనియె యక్షత్రియకుమార
తగ భవదీయపితామహదేశంబు, నను దుస్త్యజం బైనశఘనవిరోధ
ముడిగితి వటు గాన శ యొనరంగ నిపుడు నీ, యందుఁ బ్రసన్నుండ శ నైతి భూత
జననలయంబుల శ కనయంబుఁ గాలంబె, కర్త యై వర్తిండుఁ శ గాన యుష్మ
- తే. దనుజుఁ జంపినవార లీరయక్షవరులు, గారు తలపోయ నీయక్షగణము నిట్లు
నెఱి వధించినవాఁడవు శ నీవు గావు, వినుతగుణశీల మాటలు శ వేయు నేల. 366
- వ. అదియునుం గాక యేబుద్ధింజేసి కర్మసంబంధదుఃఖా(దిక)ంబులు దేహాత్మానుసం
ధానంబునంజేసి సంభవించు నట్టియహంత్య వ్తుననపారజ్ఞానంబు స్వప్నమందుం
బోలెఁబురుషునకుం దోచు నది గావున సర్వభూతాత్మవిగ్రహుండును నభోక్ష
జుండును భవచ్ఛేదకుండును భజనీయపాదారవిందుండును నసంతాపేయశక్తి
యుక్తుండును గుణమయా త్తమారూపిరహితుండును నై నయ్యాశ్వరుని సేవింపుము
నీకు భద్రం బయ్యెడు భవదీయమనోగతం బైననరంబుఁ గోరుము నీ నంబుజ
నాభపాదారవిందసేవనంబుఁ దిరంబుగఁ జేయుదు నని యెఱుంగుదు ననిన రాజ
రాజుచేత నట్లు మహామతియు భాగవతోత్తముండు నైనధున్దినిఁ ప్రేరేపింపం
బడి యేహారి స్థరణంబుచేత నప్రయత్నంబున దురత్యయం బైనయజ్ఞానంబుఁ ద
రియింతు రట్టిహారి స్థరణం (బచలితం బగునట్లైనంగు మని యడిగిన నట్ల కాక
యని) యంగీకరించి యంతం గుజేరుండు సంప్రీతచిత్తుం డగు ధున్దినికి శ్రీహరి
స్థరణం బట్లుపదేశించి యంతర్ధానంబు నొందె నంత ధున్దినిఁ (యక్షకిన్నర
కింపురుషగణసంస్తూయమానవై భవుం డగుచు) నాత్మీయపురంబునకు మరలి
చనుదెంచె నంత. 367
- సీ. గణుతింప భూరిదక్షిణలచే గడు నొప్ప, యజ్ఞముల్ సేయ స్యయ్యజ్ఞవిభుండు
ద్రవ్యక్రియాదేవతాఫలరూపన, త్కర్తృఫలప్రదాతయును నైన
పురుషోత్తముని నర్థి శ బూజించి మఱియు స, ర్వోపాధిపరితః శ డుత్తముండు
సర్వాత్మకుండు సగుణజలజాక్షునందుఁ దీ, న్రం బై ప్రవాహరూపంబు నైన
- తే. భక్తిసలుపుచు నఖిలప్రపంచమందు, నలరఁ దనయందు నున్నమహాత్ము హరిని
జదచిదానందమయునిరక్షివరుఁ బరము, నీశ్వరేశ్వరుఁ బొడగనె శ నిధచరిత. 368
- వ. ఇట్లు సుశీలసంపన్నుండును బ్రహ్మణ్యుండును ధర్మ సేతురక్షకుండును దీనవత్సలుం
డు నయి యవని పాలించుద్రువుండు దన్నుఁ బ్రజలుదండ్రి యని తలంప నిరువ
దియాఱువే లేండ్లు భోగంబులచేతం బుణ్యక్షయంబును నభోగంబు లైనయా
గాదులచేత నశుభక్షయంబునుం జేయుచు బహుకాలంబుదనుకఁ ద్రివర్గసాధ
నంబుగా రాజ్యంబు సేసి కొడుకునకుఁ బట్టంబు గట్టి యచలితేంద్రియుం డై య

విద్యారచితస్వప్నగంధర్వసగరోపమం బయిన దేహాదికం బగువిశ్వంబు భగవన్నా
యారచితం బని యాత్మం దలంచుచు వెండియు. 369

చ. మనునిభుఁ డంత భృత్యజనమంత్రిప్రరోహితబంధుమిత్రనం
దనపశువిత్తరత్నవనితాగృహరమ్యవిహారశైలవా
రినిధిపరీతభూతలహారద్విపముఖ్యపదార్థజాలముల్
ఘనమతిచే ననిత్యములు శ్ర గాఁ దలపోసి విరక్తచిత్తుఁ డై. 370

సీ. పురఁబు వెల్వడి చని శ్ర పుణ్యభూబదరికా, ఘనవిశాలానదీరకలితమంగ
ళాంబుపూరంబుల శ్ర సనురక్తిమైఁ గ్రుంకి, కమనీయపరిశుద్ధకరణుఁ డగుచు
బద్ధానసంఘం డై శ్ర పవనుని బంధించి, నెలకొని ముకుళితశేత్రుఁ డగుచు
హరిరూపవైభవభ్యానంబు సేయుచు, భగవంతు సచ్యుతుఁ శ్ర బద్ధశేత్రు

తే. నందు సతతంబు నిశ్చల శ్ర మైనయట్టి
భక్తిఁ బ్రవహింపఁ జేయుచుఁ శ్ర బరమమోద
బొప్పధారాభిషిక్తుండు శ్ర భవ్యయశుఁడుఁ
బులకితాంగుండు సగుచు నిఃక్ములఁ దనర్చి. 371

వ. మఱియు విగతక్లేశుండును ముక్తలింగుండునునై ధృపుండు తన్నుఁ దా మఱచి
యుండునమయంబున దశదిక్కుల నుద్యద్రాకానిశానాయకుండునుంబోలె వెలిం
గించుచు నాకాశంబుననుండి యొక్క విమానంబు సనుదేర నందు దేవశ్రేష్ఠులు
ను జతుర్భుజులును రక్తాంబుజేక్షులును శ్యామవర్ణులును గదాధరులును సువా
సులును గిరిటహారాంగదకుండలధారులును గౌమారవయస్కులును సుత్రమశ్లోక
కింకరులు నయినవారల నిద్దఱం గని సంభ్రమంబున లేచి మధుసూదనునామం
బులు సంస్మరించుచు వారల భగవత్కింకరులం గాఁ దలంచి దండప్రణామంబు
లాచరించినం గృష్ణపాదారవిందవిన్యస్తచిత్తుండుఁ గృతాంజలియు వినమితకంధ
రుండు నై నధృపుని గనుంగొని పుష్కరనాభభక్తులైనసునందనండులు స్త్రీ
తియుక్తులై మందస్థితు లగుచు నిట్లనిరి. 372

ఉ. ఓనృప సీకు భద్ర మగు శ్ర నొప్పగు చున్నమదీయవాక్యముల్
వీనులయందుఁ జొన్నుము విశ్వేకముతో నయిదేండ్లనాఁడు మే
ధానిధి వై యైనర్చినయ్యదాత్తతపోవ్రతనిష్ఠచేతఁ దే
జోనయశాలి యైనమధుసూదనుఁ దృప్తి వహింపఁ జేయవే. 373

ఆ. అట్టిశార్ఙ్గపాణి శ్ర యఖిలజగద్భర్త, దేవదేవుఁ డతుల్యదివ్యమూర్తి

¹మమ్ముఁ బనుప మేము శ్ర మాధవపదమున, కర్ణి నిన్నుఁ గొనుచు శ్ర సరుగుటకును.

వ. వచ్చితిమి యేపదంబునేని సూరిజనంబులు (సర్వోత్తమం బని)పొందుదురు దేనిఁ
జంద్రదివాకరగ్రహసక్షత్రతారాగణంబులు ప్రదక్షిణంబుగాఁ దిరుగు చుండు

- (మఱియు నీదుపితరులచేతను నన్యులచేతను ననధిష్ఠితంబును జగద్వంద్యంబును భక్తజనాతి¹దుర్జయంబును నయినవిష్ణుపదంబుం బొందుదువు ర మ్మిదె విమాన శ్రేష్ఠం బుత్తమశ్లోకజనమాళిమణి యైనశ్రీహరి వుత్తెంచె దీని నెక్క నర్హుండ వనిన నురుక్రమప్రియుం డయినధునివుండు త స్తధురవాక్యంబులు విని కృతాభిషిక్తుం డయి యచ్చటిమునులకుఁ బ్రణమిల్లి తదాశీర్వాదంబులు గైకొని విమానంబునకుం బ్రదక్షిణార్చనంబులు గావించి హరిపార్షదు లై ననునందనందులకు వందనం బాచరించి భగవద్రావిన్యస్తచక్షురంతఃకరణాదికుం డగుచు విమానాధిరోహణంబు గావించుటకు హిరణ్మయరూపంబు ధరియించె నప్పుడు. 375
- క. సురదుందుభివణవానక, మురజాదులు మొరసె విరులముసురు గురిసెఁ గి
స్వరగంధర్వులపాటలు, భరితము లై చెలఁగె నపుడు శ భవ్యచరిత్రా. 376
- వ. అట్టిసమయంబున ధునివుండు దుర్గమం బగుత్రివిష్టపంబునకు సేగువాఁ డగుచు దీన యగుజననిం దిగనాడి యెట్లు వోవుదు నని చింతించువానిం బార్షదు లవలోకించి యగ్రభాగంబున విమానారూఢ యై యేగు చున్నజననిం జూపిన సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు. 377
- క. జనని సునీతిని మున్నిడి, కొని యతులవిమాన మెక్కి శ గొనకొని విబుధుల్
దనమిఁదఁ బుష్పవర్షము, లనయముఁ గురియింప ధునివుండుహర్షముతోడన్. 378
- క. చని చని వెన గ్రహమండలమును దైవ్రాక్యంబు సప్తమునిమండలమున్
ఘనుఁ డుత్తరించి యవ్వలఁ, దనరెడుహరిపదము నొందె శ దిగ్దయుఁబ్రీతిన్. 379
- వ. అది మఱియు నిజకాంతిచేతం ద్రిలోకంబులం బ్రకాశింపం జేయుచు నిర్దయాగమ్యంబును శాంతులు సమదర్శనులు శుద్ధులు సర్వభూతానురంజనులు సచ్యుతభక్తబాంధవులు నయినభద్రాచారులకు సుగమ్యంబును నయి గంభీరవేగంబు ననిమిషంబు నగుజ్యోతిశ్చక్రంబు సమాహితం బై గోగణంబు మేధియందుం బోలె నెందుఁ బరిభ్రమించు చుండు నట్టియచ్యుతపదంబునం బొంది విష్ణుపరాయణుం డైనధునివుండు త్రిలోకచూడామణి యై యొప్పు చుండె నప్పుడు భగవంతుం డైననారదుండు ధునివునిమహిమం గనుంగొని ప్రచేతస్సత్త్వంబునందు వీణ వాయించుచు. 380
- సీ. పతియె దైవంబుగా శ భావంబులోపలఁ, దలఁచునునీతి సంకదనుతపఃప్ర
భావముక్రియ ధర్మభవ్యనిష్ఠలఁ బొందఁ, జాలరు బ్రహ్మర్షి భవము లనిన
క్షుత్త్రియకులు నెన్నఁ శ గా నేల యెవ్వఁడు, పంచసంవత్సరప్రాయమునను
సురుచిదురు క్షుగ్రశరభిన్నహృదయుఁ డై, మద్యాకృహితబోధమతిఁ దనర్చి
తే. వనమునకు నేగి హరిభక్తివశత నొంది, యజ్ఞతుఁ డగుహరి తనవశుఁడై చరింప
జేసి వెనఁ దత్పదంబును శ జెందె నట్టిహరిపదంబును బొంద నెవ్వరికిఁ దరము.

క. అని పాడె ననుచు విదురున, కనఘుండు మైత్రేయుఁ డనియె నంచితభక్తి
వినుతోద్దామయశస్సుం, డనఁ గలయాధువునిచరిత్ర మార్యస్తుత్యా. 382

సీ. మహితసత్పురుషసత్త్వమును ధన్యంబు, స్వర్గప్రదంబు యశశస్కరంబు
నాయుష్కరంబుఁ బుణ్యప్రదాయకమును, మంగళకర మఖ్యమర్హణంబు
సౌమనస్యముఁ బ్రశంసాయోగ్యమును బాపహరమును ధ్రువపదప్రాపకంబు
నై యొప్పనీయపాఖ్యానంబుఁ దగ నీకు, నెఱిగించితిని దీని నెవ్వఁ డేనిఁ

తే. దివుల శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై న తీర్థపాద
చరణసరసీరుహద్వయాశ్రయిండు నైన
భవ్యచరితు 1 దినాంతప్రభాణవేశ
నలఘుమతిఁ బూర్ణిమావాస్యలందు మఱియు.

383

తే. ద్వాదశిని బద్ధ బాంధవసరమున, శ్రవణక్షత్రమున దినక్షయమునందుఁ
బరఁగ సంక్రమణవ్యతీరపాతలందు, సభల భక్తిని వినునట్టిసజ్జనులకు. 384

ప. క్లేశనాశంబును మహాప్రకాశంబును నైన భగవద్భక్తియు శీలాదిగుణంబులును
గలుగు మఱియుఁ దేజఃకామునకుఁ దేజంబును మహాకామునకు మనంబును
నిష్కామునకుఁ దత్త్వవిజ్ఞానంబును గలుగు దీని వినిపించువారికి దేవతానుగ్ర
హంబు గలుగు నిట్టియపాఖ్యానంబు నీ కెఱిగించితి నని మైత్రేయుండు
విదురునకుఁ జెప్పిన క్రమంబున శుకయోగి పరీక్షితున కెఱిగించిన జెఱంగు సూ
తుండు శౌనకాదులకు వినిపించి వెండియు నిల్లనియె నట్లు సెప్పినమైత్రేయు
నిం గని విదురుం డిట్లనియె. 385

సీ. అనఘాన్తి నారదమునిపతి ధృివచరిత్రము ప్రచేతనులసత్త్వంబునందు
నర్థిమై గీర్తించె నంటి ప్రచేతను, లన నెవ్వరెవ్వరితనయు లెట్టి
వంశజుల్ సత్త మెవ్వలనను జేసి ర,ధ్వరమందు నిజకులధర్మశీలు
రగు ప్రచేతనులచే నయజయింపఁబడునట్టి,యజ్ఞపూరుషుఁ డగునచ్యుతాంఘ్రి

తే. భక్తియుక్తుండు విదితసర్వభాగవతుండు, దివిరి హరిపాదసేవావిధిప్రయుక్త
దేవదర్శనుఁ డగునట్టిదివ్యయోగి, నారదుం డెట్లు గొనియాడె నశౌరికథలు. 386

క. నా కిపు డెఱిగింపుము సుశ్లోకునిచరితామృతంబు న శ్రోత్రాంజలులం
బైకొని జుట్టియుఁ దనివిం, గైకొన కున్నది మనంబు న గరుణోపేతా. 387

క. అని యడిగిన విదురునిఁ గనుఁగొని మైత్రేయుండు. వలికెగొనకొని ధృివుండు
వనమునకుఁ జనిన నాతని,తనయుం డగునుత్కలుండు న దళితాఘం డై. 388

సీ. చతురుఁ డాజన్మప్రశాంతుండు నిస్సంగుఁడును సమదర్శనుండును ఘనుండు
నై యాత్మయుండు లోకకావళి లోకంబు,లందు నాత్మను జూచు న చనఘ మైన
యనుపమయోగక్రియాపావకాదగ్ధ,కర్మమలాశయశకలనఁ జేర్చి

జడునికై వడిఁ జీక్రుచందంబునను మూఢు, పగిది నున్న త్తునిభంగిఁ జెవిటి
తే. వడువునను గానఁబడుచు సరస్వజ్ఞుఁడై ప్ర, శాంతకీలహుతాశనునరణిఁ బొల్పి
సతతశాంతంబు సంచితశ్చానమయము, నై నబ్రహ్మస్వరూపంబు న నాత్మఁదలఁచి.

క. తనకంటె నితర మొక టెఱుఁగనికతమున సార్వభౌమకశ్రీఁ బొందఁ
మనమునఁ గోరక యుండుటఁ, గని కులవృద్ధులును మంత్రిగణములు సంతన్.

వ. అతని నున్నత్తునిం గాఁ దెలిసి తదనుజుం డైనవత్సరునికిఁ బట్టంబు గట్టి రావత్స
రునికి సర్వర్థి యనుభార్యయందుఁ బుష్పార్జుండును జంద్ర కేతుండును నిషుండును
నూర్జుండును వసువును జయుండును సన నార్జురుతనయులు గలిగి రందుఁ బు
ష్పార్జుం డనువానికిఁ బ్రభయ దోషయు సనునిద్దఱు భార్య లై రందుఁ బ్రభ
యనుదానికిం బ్రాతర్ధ్యంధినసాయంబు లనుసతత్రయంబును దోష యను
దానికిం బ్రదోషనిశీధవృష్టు లనునారు ముగ్గురును బుట్టి రందు వృష్టుఁ డ
నువానికిఁ బుష్కరిణి యనుపత్నియందు సర్వతేజుం డనుసుతుండు పుట్టె వానికి
నాకూతి యనుమహిషివలనఁ జక్షుస్సంజ్ఞం డయినమనువు జనియించె వానికి
నడ్వల యనుభార్యయందుఁ బురువును గుత్సండును ద్రితుండును ద్యుమ్నం
డును సత్యవంతుండును ఋతుండును వ్రతుండును సగ్నిహృముండును సతిరాత్రుం
డును సుద్యుమ్నండును శిబియును నుల్లుకుండును సనుపన్నిద్దఱు తనయులు గ
లిగి రందు నుల్లుకునికిఁ బుష్కరిణి యనుదానివలన సంగుండును సుమనసుండును
భ్యాతియుఁ గ్రతువును సంగిరసుండును గయుండును సత్యవంతుండును సనునార్జు
రు గొడుగులు పుట్టి రందు సంగునికి సునీధ యనుధర్మపత్నివలన వేనుం డనుపు
త్రుం డుడయించిన.

391

మ. క్షీతినాథోత్తముఁ జాత్మ సందనునిదుశ్శీలంబు వీక్షించి దుః
ఖతుఁడై యొంటిగఁ దత్పరిగ్ వెడలి యేఁకగఁ వేగ మెందేనిఁ ద
గ్గతి వీక్షించి మునీశ్వరుల్ గుపితు లై న దంభాశిసంకాశవా
క్యతతిగ్ జావ శపింపవాఁ డపుడు వీఁకం గూలె నమ్మేదినిన్.

392

సీ. కైకొని యపుడు లోకం బరాజక మైనఁ, బ్రజలు దస్కరపీడఁ న బల్లటిల్ల
గనుఁగొని దుఃఖించి న మునులు గతాసుఁడై, పడినవేనునివలనపలిభుజంబు
సర్థి మధింప నాశ్రయణాంశంబున, నాదిరా జన నొప్పునట్టిపురుండు
జనియించె సనపుడుగవిని విదురుండు మునిఁ, గనుఁగొని పలికె నోయనఘచరితి

తే. సాధువు సుశీలనిధియును న సజ్జనుండు, సలఘు బ్రహ్మణ్యుండును నై నకయట్టియంగ
ధరణివిభునకు దుష్టసంతాన మెట్లు, గలిగె, నయ్యంగపతి యేమిరకారణమున.

వ. విమనస్కుం డగుచుఁ బురంబు విడిచె ధర్మకోవిదు లై నమునులు దండవ్రతధ
రుండును రాజు సగు వేనునియందు నేపాపంబు నిరూపించి బ్రహ్మదండం బొనర్చి రది
యను గాక లోకంబున రాజులు లోకపాలతేజోధరులుఁ (బ్రజాపాలనాసక్తులుఁ)

గావునఁ గల్మషంబు గలిగినం బ్రజలచేత ¹నవజ్ఞానస్థులై యుందురు గావున నావేనునిచరిత్రంబు శ్రద్ధాగరిష్ఠుండు భక్తుండు నైననాకుం బరాపరవిదగ్రేసకుండ ననునసి వెఱింగింప నన్తుండ వనిన మైత్రేయుం డతని కిట్లనియె. 393

—ఛింతామృతం డగువేనునిచరిత్రము.ఛి—

సీ. అనఘాత్మ రాజుని యైనట్టియయ్యంగ, మేదిసివిభుఁ డశ్వశ్రమేధమఖము గావించి ఋశ్విజ్ఞకాయంబుచేత నా, హూత మయ్యును సురవ్రాత మంత నాత్మహవిర్భాగ కుండ రా కుండిన, నప్పుడు ఋశ్విక్కు శలదృతంబు నందుచు యజమానుఁ డైనయయ్యంగమ, హేవరుఁ జూచి రాశ్రేణ్య యిట్లు

తే. ప్రిదిశు లిదె పిల్వఁబడియు సంశ్రీతి నాత్మ భాగములఁ బొంద రా రైరి శ భవ్యచరిత్ర యేమి హేతువో యిది మాకు శ నెఱుంగఁబడదు కనఁగ హోమంబు దుష్టంబు శ గాదు మఱియు. 394

వ. శ్రద్ధాయుక్తులై దృఢవ్రతులైనయీ బ్రహ్మవానులచేత సంప్రయుక్తుంబులైన యీ ఛందస్సులు వీర్యవంతంబు లను యున్నయవి యిందు దేవతాపరాధం బణుమాత్రం బయిన నెఱుంగ మిట్టిచోటం గర్మసాక్షు లనునదేవతలు స్వకీయ భాగంబు లంగీకరింపకుండుటకుఁ గతం బెయ్యదియో యనిన నయ్యంగుండు దుఃఖతస్వాంతం డై తన్నిమిత్తంబు సదస్యల నడుగం దలంచి వారలయను మతిం బడిసి మానంబు మాని యిట్లనియె. 395

అ. అనఘచరితులార శ యాహూతు లయ్యును, పర్వగణము లాత్మభాగములను స్వీకరింప లేను శ జేసినయపరాధ, మెట్టి దనిన వార శ లిట్లు లనిరి. 396

క. సరనాథా యిది యిప్పుడు, వొరసినదుష్కృతము గాదు శ పూర్వభవమునం బరఁగినదురితం బిది యా, నరమున నెఱింగింతు మింత శ భవ్యచరిత్రా. 397

క. నీ వింతవాఁడ వయ్యును, భూవర సంతానలాభమును బొందమి నా దేవతలు యాగభాగము, లీవేశ భుజింప రైరి శ యిందుకు నీవున్. 398

తే. పుత్రకామేష్టిఁ గావించి శ పుత్రుఁ బడయు, ముట్లు సేసిన దేవత శ లాత్మభాగ మర్థి సంగీకరింతు రత్యయ్యైపునుఘ, హరి భజించిన సకలకార్యములుఁ గలుగు.

వ. అనిన నాతండు సంతానార్థంబు శిషివిష్ట దేవతాకం బయినపురోఽశంబుచే హోమంబు గావించినం దదీయహోమకుండంబునందు హేమమాల్యాంబరాభరణం డయినపురుషుండు హిరణ్మయపాత్రంబున స్నిగ్ధపాయసంబు గొనుచు నుదయించిన నప్పుడు విప్రానుమతంబున నారాజు దత్పాయసంబు నంబలిచే గ్రహించి సంతోషయుక్తుం డగుచు భార్య కొసంగె నంత. 400

చ. కమలదళాక్షి పాయసము శ గౌతమ మొప్ప భుజించి భర్తృసం

¹ నవధ్యులై యుందురు.

- గమమునఁజేసి తత్త ణమ శ్ర గర్భముఁ దాల్చి కుమారుఁ గాంచె న
కొమ్మరుఁడు సంత మాతృజనశ్రకుం డగుమృత్యువుఁ బోలి తా నధ
ర్మమునఁ జరించు చుండె గుణమండన వేనుఁ డనంగ నిచ్చులున్. 401
- చ. ఎనయఁగ బాల్యమందుఁ దనయీడుకుమారులఁ గ్రీడఁబోలె నె
మ్మనమున భీతి లేక కృప శ్ర మాలి పశుప్రకరంబు నొంచుపో
ల్చిని సరికట్టి చంపుచును శ్ర గిల్చిపలుబకవృత్తిమై శరా
సనశరముల్ ధరించి మృగశజాతి నసాధుగతిన్ వధించుచున్. 402
- వ. ఇట్లు మాతామహదోషంబునం బాపప్రవర్తనం దై చరియించుకొడుకుం జూచి
యంగుండు వివిధశాసనంబుల దండించెయు సతనిదుశ్చేష్టితంబులు మానుపం
బాలక దుఃఖతాత్మం దై మనంబున. 403
- క. అనయము నిట్టికుపుత్రునిఁ, గని పరితాపంబుఁ బొందుకంటెను ధరణి
న్ననవత్తుం డగు టొప్పును, వనజాక్షు భజించునట్టిశనఁ డగునాఁడున్. 404
- వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 405
- సీ. జనులకు దుష్పుత్ర శకునిచేసి సహకృత్తి, యు సధర్మమును సర్వజనవిరోధ
మును మనోవ్యధయును శ్ర నయంబు స్రావించు, నట్టికుపుత్ర మోహమున విడువఁ
బాలక బహుమానశ్రంగశిల గను నెవ్వఁ, డతనిగేహంబు దుఃఖాలయంబు
నగు నని మఱియు ని శ్ర ట్లను మనుజుండు శోకస్థాన మగుపుత్రుకతనఁజేసి
- తే. యనుపమక్షేత్రభాజనం శ్ర బహునగృహము
విడుచుఁ గావున నిట్టివివేకహీనుఁ
డగుకుపుత్ర సుపుత్రుఁగా శ్ర నాత్మఁ దలఁతు
ననుచు నారాజు బహుదుఃఖశ్రతాత్మఁ డగుచు. 406
- క. తగుసుమహైశ్వర్యోదయ, మగుగృహమును బ్రజల నిద్ర శ్ర సందినభార్య
దిగవిడిచి యెక్క డేనియు, జగతీశుండు ననె నిశీధ్రసమయమునందున్. 407
- వ. అంతఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు సుహృద్బాంధవపురోహితామాత్యప్రభృతు
లయినప్రజ లెఱింగి దుఃఖించు చున్ననమయంబున భూమియం దెల్లయెడలఁ
దదన్వేషణం బాచరించి గూఢుం డయినపరమపురుషునిం గాన లేనికుయోగి
చందంబున నారాజుం బొడగాన లేక విఫలోద్యోగు లయి మిగిడి పురంబునకు
వచ్చిరి తదనంతరంబ. 408
- సీ. సమధిక బ్రహ్మనిష్ఠాతిగరిష్ఠు లా, భృగ్వాదిమాసింద్రబృంద మపుడు
లోకావనై కావనలోకనోత్సుకు లైన, జనులు స్వరక్షకశ్రజనవిభుండు
లేమిఁ బశుప్రాయు శ్ర లై మెలంగుటఁ గని, యంత వేనునిమాత శ్ర యగుసునీధ
యనుమతి నఖలప్రజావళి కప్రియుం, డైన నవ్వేనుఁ బరబ్రాభిషిక్తుఁ

తే. జేసి రంతట మహితో గ్రశాననుఁ డగు, వేనుఁ బట్టంబు గట్టుట శ్ర విని సమస్త
1తస్కరులు సర్వభీతిచేడలఁగుమూషి, కములకై వడి నడఁగిరి శ్ర గహనములను.

వ. అంత నతండు. 410

చ. పరువడి సప్తలోకపరిపాలకముఖ్యవిభూతియుక్తుఁడై
పరఁగి నృపాననంబున విభాసితుఁడౌట స్వభావసిద్ధమై
వఱలుమహావలేపమున శ్ర వారక సంతతమానసియన
త్పరుషుల నెల్ల నెందుఁ బరిభూతులఁ జేయుచు నుండె నిచ్చలున్. 411

చ. మఱియు నతండు భూగగనసమార్గములం దొకవేళ నొక్కఁడు
న్నరదము నెక్కి క్రుమ్మరు నిరంకుశవృత్తిఁ జరించు మత్తసిం
ధురవిభుపోల్కి సత్పరుషదూషితవర్తన నొప్పుచున్ నిరం
తరసుజనాపరాధకృతతత్పరమాననుఁడై క్రమంబునన్. 412

క. దివ్యులు వెఱఁ గండఁగఁ బృథ్వీవ్యోమము లగల భేరి శ్ర వ్రేయించె నయ
ప్తవ్య మదాతవ్య మహో, తవ్యం విప్రాయనుచు నుగదాత్తధ్వనులన్. 413

క. అని యిట్లులు భేరీరవ, మునఁజేసి సమస్తధర్మములు వారింపఁ
మును లవిసీతుం డగువే, నునిదుశ్చరితింబు జనమనోభయ మగుటన్. 414

తే. కని కృపాయత్తు లగుచు ని శ్ర ట్లనిరి యిట్టి
రాజచోరభయంబు లీభూజనులను
బలసి యిరువంకలను బాధనఱుపఁ జొచ్చె
దారువందులనహ్నిచండమునఁ బెలుచు. 415

చ. అరయ నరాజకం బగుమనోభయముం దొలఁగింపఁ గోరి యు
ల్లెఱుంగక యాయనెప్పుని మనోహీపతిఁ జేసినయట్టిదోషముం
బరువడిఁ జెందె దుగ్ధచయప్రాసమునం బరివృద్ధి నొందున
య్యురగముభీతి పోషకుని శ్ర నొందినరీతి ననర్థహేతు వై. 416

వ. అదియునుం గాక. 417

క. మునుకొని సుసేథగర్భంబున జనియించియు స్వభావమున దుర్జనుఁడై
యెనయఁ బ్రజాపాలనమున, కును శాల్పడి ప్రజల మన్నిగొనఁ జొచ్చె గదే.

వ. అదిగాన యీవేనుండు పూర్వంబున జ్ఞానసంపన్నులచేత రాజుగాఁ జేయంబడియె
గావున నిట్టివాని మన మందఱమును గూడి ప్రార్థితము లోకరక్షణార్థం బగు
టఁ దద్దోషంబు మనల స్పృశింపదు సమీచీనోక్తులంజేసి వీని ననునయింప వాని
గ్రహింప కుండెనేని మున్న లోకధిక్కారాగ్నిసందగ్ధుం డగువీని మనతేజోమ
హాగ్నిచేత భస్మీభూతుం జేయుద మని యాలోచించి గూఢమన్య లగుచు వేను
నిం గదియం జని యతని కి ట్లనిరి. 419

- క. నరపాలక నీ కాయువు, సిరియును బలమును యశంబుఁ గ్ర జేకులు వృద్ధిం
బొరయుదు గాకనుచు మనో, హరముగ నాశీర్వదించి గ్ర యతివినయమునన్. 420
- వ. ఇట్లనిరి నగేంద్ర యే మొక్కటి విన్నవించెద మవధరింపుము పురుషులకు వా
జ్ఞునఁకాయవృత్తులవలన నాచరించుధర్మంబు సమ స్తలోకంబులను విశోకంబులం
జేయు ననంగు లయినవారికి మోక్షంబు నిచ్చు నట్టిధర్మంబు ప్రజలకు డేమ
కారణంబు గావున నీయందుఁ జెడ కుండుం గాక యని పలికి మఱియు
ధర్మంబు నాశంబు నొందిన నైశ్వర్యంబువలన మోసపోవుటచే రాజు విడువంబడు
నని చెప్పి వెండియు నిట్లనిరి దుష్టచిత్తు లగునమాత్యులవలనను దస్కరులవలనను
ప్రజలు నాశంబు నొందకుండ రక్షించుచు యథాన్యాయంబుగ వారలచే గరం
బు గొనుచు నుండుమహీపతి యిహపరసౌఖ్యంబుల నందు నదియునుం గాక
యెవ్వనిరాష్ట్రంబున సేపురంబున యజ్ఞేశ్వరుం డగునపురుషోత్తముండు నిజవ
ర్ణాశ్రమోచితం బగునధర్మంబు గలవారిచేత యజ్ఞుంపంబడు నట్టినిజశాసన
వర్తి యగురాజువలన సర్వభూతభావనుండును మహాభాగుండును భగవంతుం
డును నగునర్వేశ్వరుండు సంతుష్టుం డగు నట్టిసకలజగదీశ్వరుం డైననర్వేశ్వరుండు
సంతోషించిన రాష్ట్రాధిపతికి సర్వసౌఖ్యంబులుఁ బ్రాపించు లోకపాలకు లగు
వారు సర్వేశ్వరునికొఱకు బలిప్రదానంబులు సేయుదురు సమ స్తలోక దేవతా
యజ్ఞాదిసంగ్రహుండును వేదమయుండును గ్రన్థమయుండును దపోమయుండు
నగునారాయణుని విచిత్రంబు లైనయజ్ఞంబులచేత యజనంబు సేసిన నీకు నభ
యం బగు మోక్షంబునుం గలుగుం గావున నీరాజ్యంబున మఖంబులు సేయు
మని యాజ్ఞాపింపుము నీదేశంబునఁ జేయంబడినయజ్ఞంబులచేత హరికళాయు
క్తంబు లగుదేవగణంబులు స్విష్టంబు లై తుష్టంబు లగుచు భవదీయవాంఛితా
రంబుల నిత్తురు గావున దేవతాతిరస్కారంబు నీకు యుక్తంబు గాదు వేదచోది
తంబు లగు ధర్మంబులం దానకుండవు గ మృనిన వేనుం డి ట్లనియె. 421
- క. మునులార మీర లిష్టుడు, నను నీగతిఁ బడుచుఁదనమునం బలికితి రై
నను నది యధర్మ మందుల, నెనయఁగ ధర్మ మనుఁ గలదె గ్ర యెచ్చట నైనన్. 422
- వ. అదియునుం గాక. 423
- చ. ఎనయఁగ జారకామిని నిగ్రజేసుని ముచ్చిలి జారపూరుషుం
దనపతి గాఁ దలంచుగతిఁ గ్ర దద్దయు మూఢమనస్కు లై తన
ర్చిననరపాలరూపము ధరించినయీశ్వరు న న్నెఱుంగ క
న్యని భజియింప మీ రిహపరలోన్నతసౌఖ్యము లంద రెన్నడున్. 424
- వ. అని మఱియు ని ట్లనియె యజ్ఞపురుషుం డన నెవ్వం డెవ్వనియందు మీకు భక్తి
స్నేహంబు లుదయించె భర్తృస్నేహవిదూరము లైనకుయోషిద్గణంబులు జారు
నందుఁ జేయుభక్తిచండంబునఁ బలికెద రదియునుం గాక. 425

- క. హరి హర హిరణ్యగర్భ, స్వరధీశ్వర వహ్ని శమన శ్రీ జలధిపతి మగు
 స్వరవాహన శశిభూ రవి, సురముఖులు నృపశరీరసూచకు లగుటన్. 426
- క. పరికించి నను భజింపుడు, ధరణీశుడు సర్వదేవతామయుఁ డగు మ
 త్సర ముడుగుఁడు నాకంటెను, బురుషుఁడు మణియెవ్వఁ డగ్రహజాహ్నుఁ డిలన్.
- వ. అది గాన మీరు నాయందు బలివిధానంబులు సేయుం డని పాపకర్ముండు నన
 త్ప్రవ ర్తకుండు విపరీతజ్ఞానుండు నప్తమంగళుండు నగువేనుండు పండితమాని య
 గుచుం బలికి మునులవచనంబులు నిరాకరించి యూర కున్న నమ్మునులు భగ్గుమ
 నోరథు లై తమలో నిట్లని రీదాసుణకర్ముం డయినపాతకుండు హతుం డగుం
 గాక వీడు జీవించెనేని వీనిచేత నీజగంబులు భస్మంబులు గాఁగల విది నిశ్చితంబు
 దుర్వృత్తుం డగువీడు మహారాజసింహాసనంబున కన్లుండు గాఁడు వీడు మున్ను
 సేన ర్వేశ్వరుననుగ్రహంబున నట్టివిభూతియుక్తుం డయ్యె నట్టియజ్ఞపతి యైసశ్రీ
 మహావిష్ణుని నిందించు చున్నవాఁడు గావున నిర్లజ్జుం డైనహరినిండకుని హననంబు
 సేయ వలయు నని మును లుద్యోగించి యాత్మీప్రకాశితం బైనక్రోధంబునంజేసి
 హుంకారమాత్రంబున నా యీశ్వరనిందాహతుం డగువేనుని బాలియం
 జేసి రంత. 428
- క. అరసి సునీధయు శోకాతుర యై తనసుతుఁడు దనువుఁ శ్రీ దొఱఁగినఁ దదనం
 తరమునను యోగశక్తిం, బరువడి నిజరాజ్య మరసి శ్రీ పరిపాలించెన్. 429
- వ. అంత నొక్కనాఁడు. 430
- సీ. మునివరేణ్యులు భక్తి శ్రీ దనర సరస్వతీ, సలిలంబులను గృతశ్శాను లగుచు
 మునుకొని తత్తీరమున నగ్నిహోత్రముల్, విలసిల్ల నియతిఁ గావించి యచటఁ
 దవిలి సత్పురుషకళ్యాణి శేషంబులు, సలుపుచు నుండంగ శ్రీ నకలలోక
 భయదంబు లగుమహాశ్రీత్పాతముల్ దోచిన, మనలిలోకంబు లభిమంగళములు
 తే. వారయకుండెడుఁ గాకనిరీబుద్ధిలోనఁ, దలచు చుండఁగఁ బెలుచునుగద గ్రమగుచు
 సర్వదిశలను శాంసువర్షంబు గురిసెఁ, దస్కంధులు సర్వజనులవిశ్రాంతములు గొనిరి.
- వ. ఇట్టిలోకోపద్రవం బెఱింగి జననాథుం డుపరతుం డగుటంజేసి జనపదంబు లరాజ
 కంబులై యన్యోన్యహింసల నొందుచుం దస్కర బాధితంబు లగుచునుండుట యె
 టింగియుఁ దన్ని వారణంబునకు సమగ్ధు లయ్యును జోరాదిబాధలం గనుంగొనుచు
 మునులు వారింపక యుండిరి మఱియు సమదర్శనుండు శాంతుండు మనసశీలుం
 డు నగుబ్రాహ్మణుండు దీనుల నుపేక్షించిన సతనితపంబు భిన్న భాండగతం బయిన
 క్షీరంబు చందంబున క్షయించుం గావున నంగవసుధాధీశవంశోద్భవులు హరిపదా
 శ్రయు లగుటంజేసియు సమోఘున త్వనిష్ఠు లగుటంజేసియు వీరలవంశంబు వి
 చ్ఛిత్తి నొందింప నస్మత్తంబు గాన స్థాపనీయం బగు నని నిశ్చయించి మృత్యుం
 డైనవేనునిక లేబరంబు డగ్గట వచ్చి తదూరుమథనంబు గావింప నందు. 432

- సీ. ఘనకాకకృష్ణసంకాశవర్ణుండును, హ్రాసావ్యయపుండు మరహాహనుండు
హ్రస్వబాహుండును శ్ర హ్రస్వపాదుండును, నిమ్ననాసాగ్రుండు శ్ర నెలయ్యర క్త .
నయనుండుఁ దామ్రవర్ణశృంగేశుండు, నతిదీనవదనుండు శ్ర నైసయట్టి
యొక్కనిపాదకుండుడయించి యేమి సేయుదు నని పలుకుచు శ్ర నున్నఁ జూచి
తే. వరమునులు నిషీద యనుచుఁ శ్ర బలుకుటయును
దాన వాఁడు నిషాదాభీరధానుఁ డయ్యె
నతనివంశ్యులు గిరికాననాళి వేను
కల్మషముఁ దెల్పు చుండిరి శ్ర కడఁగి మఱియు. 438
- క. అనయము ననపత్న్యం డగు,మనుజేంద్రునిబాహు లంత శ్ర మధియించిన నం
దనఘం బగునొకమిథునము, జనియించెను నకలజనులు శ్ర సమ్మద మందన్ . 434
- వ. అందు లోకరక్షణార్థంబు గా నారాయణాంశంబున నొక్కపురుషుండును హరికి
నిత్యానపాఠుని యు లక్ష్మీకళాకలిత (యై గుణంబు లనుభూషణంబులకు నలం
కారప్రదాత్రి)యునగుకామినియు జనియించె నందుఁబృథుశ్రవుండును బృథుయ
శుండు నగుట నతండు పృథుచక్రవర్తి యనుపేరంబ్రసిద్ధం డయ్యె నయ్యంగన
యు నర్చి యనునామంబునం దనరుచు నతని వరియించె నానమయంబున. 435
- సీ. అందంద కురియించి శ్ర రమరులు మునినాథ,వితతి మోదం బంద శ్ర విరులవానఁ
బరమానుర క్తి శుంకభల్లిలఁ జూపట్టె, సురపతివీట నశచ్చరలయాట
కర్ణగసాయనశ్రమముగ వీతెంచె, బట పై నతేటకిన్నరులపాట
యనిమిషకరహతం శ్ర బై చాలఁ జెలఁగెను, విభవోత్సవంబు దుంగదుభిగవంబు
తే. మునినతి సెలంగె 1శిఖ గుండ్రముల వెలింగె, నంత నవటికి నరసీరుహాననుండు
గరుడగంధర్వదేవతాగ్రణముతోడ, నర్థి జనుడెంచె సమ్మోద శ్ర మతిశయిల్ల.
వ. అంత. 437
- కవిరాజవిరాజితము. అరయఁగ వై న్యునిదక్షిణహస్తమునందె రమారమణీయమనో
హరలలితాయుధోచిహ్నము లంఘ్రులరయందు సమగ్రహలాంకుశభా
న్వరకులితధ్వజచాపసరోరుహాశంఖవిరాజితరేఖలు వి
స్ఫురగతి నొప్పు బితామహముఖులు శ్ర సూచి సవిన్దయు లైరి తగన్. 438
- వ. (ఇతండు నారాయణాంశసంభూతుండు నితనియంగన రమాంశసంభూతయుం గా
నోపుదు రని తలంచి) యయ్యవసరంబున బ్రహ్మవాదు లగుబ్రాహ్మణోత్తము లత
నికి విధ్యుక్తప్రకారంబున రాజ్యాభిషేకంబు గావించిరి తదనంతరంబ. 439
- క. సరిదంభోనిధిఖగమృగ,ధరణీసురవ ర్త్తపరవ్యతప్రముఖము లై
పరఁగినభూతశ్రేణులు, నరవరునకుఁ దగ నుపాయనము లిచ్చె నొగిన్. 440
- తే. సమధికఖ్యాతి నాపృథుశ్రవక్రవర్తి

దేవి యగునర్చితోఁ గూడ శ్రదివ్యవస్త్ర
గంధమాల్యవిభూషణకలితుఁ డగుచుఁ
బావకుఁడుఁబోలె సత్ప్రభాకరభాసి యయ్యె.

441

- సీ. రాజరా జాపృథుర్రాజుకు హేమమయం బైనవీరవరరాసనంబు
జలపతి జలకణస్రావకం బగుపూర్ణ, చంద్రనన్నిభసితశ్చత్రకమును
బవమానుఁ డతులశోభన మగుపాలవ్యజసమంచితసితశామరములు
ధర్ముండు నిర్మలోద్యోత్కృత్తిమయ మగు, మహనీయనవపుష్పమాళియును
తే. జంభవైరి కిరీటంబు శశముఁ డఖిల, జననియామకదండంబు శ జలజభవుఁడు
నిగమమయకవచంబు వాణీలలామ, స్వచ్ఛమగునవ్యహారము శ సమత నిచ్చె.
- సీ. దామోదరుండు సురదర్శనచక్రంబు, నవ్యాహతైశ్వర్య శ మజ్జపాణి
చంద్రార్ధధరుఁ డర్ధచంద్రరేఖాంకిత, కమనీయకోశసంక్రలితఖడ్గ
మంబిక శతచంద్రమను ఫలకముఁ జంద్రుఁ, డమృతమయశ్వేత్రహయచయంబు
ద్యష్ట రూపాశ్రయోదా త్తరథంబును, భానుండు ఘృణిమయబాణములను
తే. శిఖయు నజగోవిషాణసంఘితమహాజగన మనం దగుచాపంబు శ నవనిదేవి
యోగమయ మైనపాదుకాయుగము గగన, చరులు గీతంబు లిచ్చిరిసంతసమున.
- వ. వెండియుం బ్రతిదివనంబు నాకాశంబు పుష్పంబులు గురియింప మహర్షులు
సత్యంబు లైనయాశీర్వచనంబులు నలుప సముద్గుండు శంఖంబును నదంబులు
పర్వతంబులు నదులును రథమార్గంబు నొసంగె దదనంతరంబ సూతమాగధ
వందిజనంబులు దన్ను నుతియించినం బ్రతాపశాలి యగునవైన్యన్యండు మంద
స్మితసుందరవదనారవిందుం డై చతురవచనం డగుచు మేఘగంధీరభాషణం
బుల వారల కిట్లనియె.
- 444
- సీ. వందిమాగధనూతనవలూర నాయందుఁ, గమనీయగుణములు శ గలిగె నేని
సర్పంబు నుతిసేయ శ నవి లేవు నాయందు, నది గాన మీనుతి శ వ్యర్థ మయ్యె
నిటమీఁద గుణముల శ నేపారి యుండిన, నపుడు నుతిచెద శ మంటి రేని
చతురభాషణు లైనసభ్యులు నుత్తమ, శ్లోకునిగుణము లశస్త్రోక్తభూప్ర
తే. సిద్ధములు గాన నన్ను తిరసేయుఁ డజుని, నతనిబహువిధభావంబు శ లభినుతింప
నలవి గాకయె యుండుదురదియుఁ గాక, చతురమతులార మాగధజనములార.
- వ. మఱియు మహాత్ములగుణంబులు దనయందు సంభావితంబులు సేయసామర్థ్యం
బులు గలిగిన నందు మహాత్ములగుణంబులు ప్రసిద్ధంబులు గావునం దత్సమంబు
గా నెట్లు నుతింప వచ్చు నెవ్వం డే నొకండు శాస్త్రాభ్యాసంబునం దనకు విద్యా
తపోయోగగుణంబులు గలుగు నని పలికిన వానిం జూచి సభ్యులు పరిహసితు
రది కుమతి యగువాఁ డెఱుంగం డదియునుం గాక.
- 446

- క. అతిపరిశుద్ధులు లజ్జా, నివృత్తులు స్నగునట్టిసభ్యశనికరము లాత్మ
స్తుతిపరనిండల దోషము, అతిహేయము లని తలంతు శ్రీ రాత్మల నెపుడున్. 447
- క. వందిజనంబులు లోకము, లందును బరిశిష్టకర్ము శ్రీ లగుభూపతులన్
నందించు టవశ్యం బై, నం దగదు నుతింప శిశుజనంబులపగిదిన్. 448
- క. అని సూతవందిమాగధ, జను లానరనాయకునివశచనములు వినియున్
మునిచోదితు లై క్రమ్యులు, ననురాగము లుప్పతిల్ల శ్రీ నమ్మనుజేంద్రున్. 449
- వ. అమృతోః మానంబు లగునమధురవాక్యంబుల నిట్లనిరి. 450
- క. వేనాగసంభవుండవు, శ్రీనాథకళాంశజుడవు శ్రీ చిరతరగుణన
ష్టానాష్టాండు వత్కిత, మైనభవన్మహిమ బాగడ శ్రీ నలవియె మాకున్. 451
- క. అని వెండియు నిట్లని రై, నను నొకమార్గంబు గలదు శ్రీ నందింప భవ
న్మనచరితామృతవాసం, బునఁజేసియు మునులవచనములఁజేసి తగన్. 452
- వ. శ్లాఘ్యంబు లై నభవదీయచరిత్రంబుల స్తోత్రంబులు సేసెద మని యిట్లనిరి. 453
- సీ. ఈవైస్యఁ డఖిలలోకావలి ధర్మాను, వర్తనముల నెఱ్ఱు శ్రీ వఱలఁ జేసి
ఘనధర్మమార్గవశ్చర్మలతోఁ దుల్యుఁడై, ధర్మసేతువుఁ బ్రీతిఁ శ్రీ దగిలి ప్రోచు
ధరను శాస్త్రపులను శ్రీ దండించు నష్టది, క్షాలకావయనసంకలితుఁ డగుచు
సయ్యుకాలంబులందు భాషణదాన, ములఁ బ్రజారంజనములఁ దనర్చు
తే. 1 సవనదవ్యప్తికరణాదిసక్తుఁ డగుట
నుభయలోకంబులకుఁ బ్రీతి శ్రీ నొడవఁ జేయు
న్యాయమార్గంబునను భూజనాభిధనముఁ
బుచ్చుకొని యిచ్చు సూర్యుఁడుఁబోలె నితఁడు. 454
- వ. మఱియును. 455
- సీ. సర్వభూతములకు శ్రీ సముఁడును బర్యతి, క్రమమున లోకాపరరాధములను
సతిశాంతసంయుక్తుఁడై సహించుచునాన్తు, లగువారియెడఁ గృపాయత్తుఁడగుచు
నరరూపు దాల్చి సహరిమూర్తి గావున, నింద్రుండు వర్షించి శ్రీ యెల్లప్రజల
రక్షించుగతిఁ దాను శ్రీ రక్షించు నమృతాంశు, సన్నిభవదనాబ్జసస్తితాను
తే. రాగమిళితావలోకనరరాజిఁజేసి, సకలజనులకు సంప్రీతి శ్రీ సంభవింపఁ
జేయు సంతతమును గూఢశ్రుచిత్తుఁ డగుచు, శత్రువరుల కగమ్యుఁడై శ్రీ సంచరించు.
- వ. అని వెండియుఁ బ్రవేశనిర్గమశూన్యమార్గనిరూఢకార్యుండును సపరిమితమహత్త్వా
దిగుణగణైకధాముండును సమున్మనిభంగి గంభీరచిత్తుండును సుగుప్తచిత్తుం
డును వరుణుండునుబోలె సంవృతాత్ముండును శాస్త్రవాసవ్యాప్తతాపయుక్తుం
డును దురాసదుండును సమీపవర్తి యయ్యును దూరస్థునిభంగి వర్తించుచు
వేనారణిజనితహుతాశనుండు గావున హుతాశనుచందంబున సస్యదుస్స్పర్శనుం

దును నై చారులవలన సకల ప్రాణిబాహ్యభ్యంతరకర్మంబులం జెలియుచు (దేహ ధారులకు నాత్మభూతుం డై సూత్రాత్మకుం డైన) వాయుపుథంగి వర్తించుచు నాత్మస్తుతిపరనిందలవలన నుదాసీనుం డగుచు (ధర్మపథంబున వర్తించుచు) నాత్మీయసుహృద్భువులవలనం దప్పు గలిగినను నందించుచు నాత్మశత్రువుల నైన నదండుల దండింపక ధర్మమార్గగతుం డగుచుఁ దనయాజ్ఞాచక్రం బప్రతి హతంబగుచు మానసాచలపర్యంతంబు వర్తింప సూర్యుండు నిజకిరణంబులచేత నంతపర్యంతంబు భూమిం బ్రకాశింపం జేయు నంతపర్యంతంబు నిజగుణంబులచేత లోకంబుల రంజల్లంజేయు నదియునుంగాక ప్రకృతిరంజకంబులై నగుణంబులచేత దృఢ నిత్యుండును సత్యసంధుండును బ్రహ్మజ్ఞాండును సర్వభూతేశ్వరజ్ఞాండును వృద్ధ సేనకుండును మానప్రదుండును దీననిత్యుండును బరనితామాత్మభావ నుండును దనపత్ని సర్వశరీరంబుగాఁ దలంచువాఁడును సగుచుం బ్రజలయెడఁ దండ్రీనలైఁ బ్రీతి సేయుచు రక్షించు చుండు మఱియును.

457

సీ. తలపోయ బ్రహ్మవిద్యానిష్ఠజనముల, కనయంబుఁ గింకరుం యై నవాఁడు
నఖిలశరీరగుఁ యై ఘృతసూక్ష్మజన, తానందకరుఁ డన య నలరువాఁడు
సంసారఘనకర్మసంగహీనులయందు, సంగసంప్రీతుఁ డై య జరగువాఁడు
దుర్మార్గమనుజసంహాంబునకు నుగ్ర, దండధనుం డనఁ య దనరువాఁడు

తే. బ్రకృతిపురుషకావేశుఁ డై య పరంగువాఁడు
భగవదవతారయుక్తుఁ డై య నెగడువాఁడు
నగుచు వర్తించు సమ్మోద య మతిశయిల్లఁ
జారుతరమూర్తి యారాజ్యచక్రవర్తి.

458

వ. మఱియుం (ద్రవ్యధీశుండు) గూటస్థుండుఁ బరమాత్మయు బ్రహ్మకళారూపుండు నగువాఁడును నై యుదయించెం గావున నితనియందు నవిద్యారచితం బైన భేదంబు నిరర్థకం బగు నని పెద్ద లగువారలు చూతు రని మఱియు నిట్లనియె.

సీ. ఉదయాద్రిపర్యంత య ముర్వీతలం బేక, వీరుఁ డై రక్షించి య వెలయునీతఁ
డొకనాఁడు విజయయాత్రోత్సవం బేపార, సన్నధుఁ డై మణిస్వందనంబు
నెక్కి చాపముఁ బూని య దిక్కుల సూర్యుని, ఁగిదిని శత్రుభూతపాలతమము
విరియింతు నని చాల య వెలుఁగొందుచును ధరా, చక్రప్రదక్షిణాశాలి యగుచుఁ

తే. దిరుగునెడ సర్వదిక్పాలవరసమేత, పార్థివోత్తమనికర ముద్రపాయనంబు
లిచ్చి తనుఁ జక్రపాణిని నెనయునాది, ధరణివిభుఁ డని నుతియించి తలఁతు రెడల.

క. ఈనృపతి ధరాచక్రము, ధేనువు గాఁ జేసి పిదుకు య ధృతి నఖిలపదా
ర్థానీకము విబుధులు న, న్నానింపఁగఁ బ్రజకు జీవనప్రదుఁ డగుచున్.

461

చ. అమరవరేణ్యుఁ బోలి యనయంబును నీతఁడు గోత్రభేదన

త్వమునఁ జెలంగుచు న్నజగవప్రదరాసనశింజినినా

దమున విరోధిభూపతులు శ్రీ దల్లడ మండ నసహ్యసింహవి

క్రమమున సంచరించు నని శ్రీ కౌత్యక మొప్పగఁ బల్కి వెండియున్. 462

వ. ఇట్లనిరి.

463

చ. సకలదిగంతరాశములఁ గ జారుయశోనిధి యశ్వమేధముల్

ప్రకటము గా ¹శతంబు డగఁ గ బావన మైనసరస్వతీతటీ

నికటధరిత్రిఁ జేయుతటి శ్రీ నేర్పున నంతిమయాగమందుఁ గొం

జక మఖసాధనాశ్వమును శ్రీ జంభవిరోధి హరించు నుద్ధతిన్. 464

సీ. ఒకనాఁడు నిజమందిరోపాంతననముకుఁ, జని యందు సద్గుణశాలి యైన

ఘనుని సనత్కుమారరునిఁగాంచి యమ్ముని, నరు బ్రహ్మతనయుఁ గారనఁజిగిభక్తిఁ

బూజించి ²విజ్ఞానమును బొందు నచ్చటి, బ్రహ్మవేత్తలు మునిశ్రవణవలన

మానితలబద్ధిజ్ఞానులై న్నింతు, రిమ్మహారాజు మహితలంబు

తే. నంను విశ్రుతివిక్రముఁ గ డైనయట్టి, సనకభావభూప్రజాతతి నుతింప

నక్కడక్కడవినుచు శ్రోత్యమును శిల, నిక్కులను గెల్చినిన్దిండుగ్ధీరయశుఁడు.

వ. ఇట్లు విపాతితవిరోధిశలుఁడు సురాసురజేగీయమాననిజవైభవండు నై ధరా

చక్రంబున కీర్తిండు రాజయ్యెడి నని యివిధంబున స్తోత్రంబు నేసినవందిమా

గధసూతజనంబులం బృథుచక్రిని పూజించి మఱియు బ్రాహ్మణభృత్యా

మాత్యపురోహితపౌరజానపదైలికతాంబూలికనియోజ్యముఖాశేషజనంబు

లం డత్తమచితక్రయలం బూజించె నని మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుం

డి ట్లనియె.

466

—ఇతి పృథుచక్రవర్తి గోరూపిణి యగుభూమివలన నోషధులఁ బిదుకుట. ఇతి—

సీ. ఏమినిమిత్త మై శ్రీ భూమి ³గోరూపిణి, యయ్యె దానికి నత్ని శ్రీ మయ్యె నెద్ది

గొనకొని దోహదమునకు నర్హం బై చ, పాత్ర మెయ్యది దలఁపంగ దోగ్ధ

యైనయాపృథు వేషధారముల్ పిదికెను, బరికింప నవని స్వభావమునను

విషమ మై యుండియు శ్రీ వెలయంగ నేరితి, సమగతిఁ జెందెను శ్రీ జంభవైరి

తే. క్రతుహయంబునుగొనిపోవఁగార్యమెద్ది, ధీరనిధియాతఁడుననత్తు శ్రీమారువలనఁ

గలితవిజ్ఞానుఁ డగుచు నేగతిని బొందె, నసఘచారిత్రి మైత్రేయశ్రయదియుఁగాక.

వ. మఱియుఁ (బర బ్రహ్మంబును) భగవంతుండును బుణ్యశ్రవణకీర్తనండును సర్వ

నియామకుండును నగుకృష్ణనియవతారాంతరాశ్రయం బగుదివ్యకథలను భగ

వంతుం డైనపుండరీకాక్షుండు పృథ్వీవతారంబు ధరియించి గోరూపిణి యగు

1 'నొనర్చుటకు భారతి సన్నిధినుండి' వెండియు న్నకుటిలభక్తిఁ దత్సవనమాదర మొప్పగఁ జేయుచుండఁ గొంజక' వ్రా.ప్ర. 2 తత్ఫలములఁబొందు. 3 'గోరూపయై వలలెడుదానికి వత్సమెద్ది' వ్రా. ప్ర. 4 జేఁపెను.

పృథివిం బిదికినది మొదలగుకథలన్నియు నీకు సహోక్షజునకు దాసుండ నయిన నాకు నెఱిగింపు మనిన వాసుదేవకథాసంప్రీతచేతస్కుం డగువిచురుం బ్రశం సించి మైత్రేయుం డిట్లనియె నట్లు బ్రాహ్మణజనంబులచేత రాజ్యంబునం దబి పిక్తుం డగుచు సకలప్రజాపాలననియుక్తుండై పృథువు రాజ్యంబు సేయుచుండు నంత (నీరస యగుధరిత్రీయం దన్నరహితం లగుచుం) బ్రజలు యుత్పీడాక్షీణ దేహులై వైన్యనిం జూచి యిట్లనిరి.

468

క. అరయఁగ నేము బుభుక్షా, పరిపీడం బడితి మయ్య క్షేపకొని తరుగో
టరజనితవహ్నిచేతను, దరికొనువృక్షములుఁబోలె కథనోనాథా.

469

క. శరణశరణ్యుడ వగునిను, శరణము వేడెడము మాకు క్షేపకొని నన్నం
బరసి కృప సేసి పోవుము, నరనాయక యనుచుఁ బ్రజలు క్షేపకొని పలుకన్.

క. విని దానికి నదుపాయము, జననాయకుఁ డాత్మఁ దలఁచి క్షేపకొని
ధనువున బాణముఁ దొడిగెను, ఘనరౌద్రుం డై నత్రిపురఃకున నుండిన్.

471

వ. ఇట్లు దొడిగిన.

472

క. మహిపతి నప్పుడు గనుఁగొని, మహి గోరూపమునఁ గంప్యమానయు నగుచు
గుహకుం డగులుబ్ధుఁ గని, గహనంబునఁ బాటుహరిణి కై వడిఁ బాటెన్.

473

వ. ఇట్లు ధరణి వాటిన సతండు కుపితాచుడేక్షణం డై వెంటం దగిలి నలుదిక్కులను విదిక్కులను భూభాగసభోభాగంబుల నెక్కడఁ జనియె నక్కడికి వెనుతగిలి యుద్యతాయుధుం డై చనుచుండ నవ్వైన్యనిం గని మృత్యుగ్రస్తు లగు ప్రజలచందంబున ననన్యశరణ్య యై యతిభయంబునం బరితప్యమానహృదయ యగుచు వైన్యా ధర్మతత్పలుండవును నాపన్నరక్షకుండవును మహాత్ముండవును సకలప్రాణిపరిపాలనాస్థితండవును నయిననీ వీదీనయుం బాపరహితయుం గామినియు నగునన్ను వధియింపం బూని యేల వెనుతగులు చున్నవాడవు (ధర్మ తత్త్వం బెఱుంగువారు) సతీజనులు గృతాపరాధులైనం దీనవత్సలతంజేసి వధింప రని పలికి మఱియు నాధరణీదేవి పృథుచక్రవర్తి కిట్లనియె.

474

క. జననాథచంద్ర యీభూ, జనకోటికి యానపాత్ర సదృశస్థితితో
ఘనదృఢశరీర నగుచును, ననయము నాధారభూత క్షేపకొని జరింతున్.

475

తే. ఇట్టివన్నుఁ గృపామతి కయెడలి యిటు వి, పాటనముసేసి త్రుంచెడు క్షేపజలు నీట మునుఁగ కుండంగ నేరీతి క్షేపనఘచరిత, యరసి రక్షింతు వన సతం కడవని కనియె.

వ. ధరిత్రీ మదీయాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయు చున్నదాన నదియునుం గాక నీవు యజ్ఞం బులందు హవిర్భాగంబుల ననుభవించుచు ధాన్యాదికంబుల విస్తరింపం జేయక గోరూపంబు ధరియించి యనయంబుఁ దృణభక్షణంబు సేయుచుఁ బాలం బిడు

1 మహివలయము కంపమానమానస. 2 'మృత్యుఁడనునిఁగా భావించి విత్రాసంబు నొందు చుండ నానఘయంబునఁ గంపమానహృదయ యై వసుంధర యిట్లనియె వైన్యా'.

కక నీయంద యడంచికొంటివి నీయం దున్నయోషధీబీజంబులు బ్రహ్మచేతం
బూర్వంబునందె కల్పింపబడినయవి వానిని నీజేహంబునంద యడంచికొని
యిష్ట డీయక మూఢహృదయపు మందమతివియు నై యపరాధంబు సేసినదు
రాత్మరాల వగునిను నాబాణంబులచే జర్జరీభూతశరీరం జేసి వధియించి నీమేని
మాంసంబునంజేసి త్సుద్బాధితలు దీనులు నగునీస్వజలమూర్తి వివారించెద నీవు
కామిని నంటివి స్త్రీపురుషసపుంసకులలో నెవ్వ రేని భూతదయ లేక స్వమాత్ర
పోషకు లగుచు నిరనుక్రోశంబుగ భూతగ్రోహులై వర్తింతురు వారిని రాజు
లు వధించినన్ వధంబు గాదు గాన దానఁ బాపంబు వారయదు నీవు కామిని
వై నను దుర్మదపు స్తబ్ధపు నగుచు మాయాగోరూపంబునం బాటిపోవు చున్న
నిన్నుఁ దిలలంతలఖండంబులు సేసి నాయోగమహిమం బ్రాణికోటి నుగ్ధరించెద
నని పలికి రోషభీషణాకారంబు ధరియించి దండధరునివడువున వర్తించుపృథునిం
జూచి వడంకుచు మేదిని ప్రాంజలి యై యిట్లని నుతియింపం దొడంగె. 477

క. ఓనాథ పరమపురుషుండ, వై నిజమాయాగుణంబు శ్రీ లందినకతనన్
నానావిధదేహములం, బూనును సగుండ వగుచు శ్రీ బుధనుతచరితా. 478

వ. అట్టిసీవు. 479

క. నను సకలజీవతతికిని, మును నీ వాధారభూతము గ నిర్మింపన్
విను నాయందుఁ జతుర్విధఃపునఃభూతవిసర్గ మర్థిఁ గైకొన వలసెన్. 480

వ. అట్లయి యుండ. 481

క. నను నుద్యతాయుధుండ వై, మనుజేంద్ర వధింపఁ బూని శ్రీ మనలెదు నీకం
తెను నన్యని నెవ్వని నే, ఘనముగ శరణంబు పొమ్మఁ గరణాధరణా. 482

వ. అదియునుం గాక. 483

సీ. అనఘ స్వకీయంబు శ్రీ నై యతిర్కీతము నై, మహిమ నొప్పినభనన్న్యాయచేత
సకలచరాచరశ్రంగంబు నిర్మించి, ధర్మార్థపరుండ వై శ్రీ తనకు దీశ
నీవిక్రమము నవసీరజలోచన, సకలలోకులకు దుర్జయము దలంపఁ
దగు నట్టిసీవు స్వతంత్రుండ వగుటను, బ్రహ్మఁ బుట్టించి యాబ్రహ్మచేత
తే. సకలజగములఁ జేయుతు శ్రీ సమతఁ బేర్చి

యేక మయ్య మహాత్మ యశనేకవిధము
లగుచు వెలుంగొందు చుందు వీరయఖిలమందుఁ
జారుతరమూర్తి యోపుఘోచక్రవర్తి. 484

వ. మఱియు మహాభూతేంద్రియకారకచేతనాహంకారంబు లనుశక్తులంజేసి యీ
జగంబుల కుత్పత్తిస్థితివిలయంబులఁ గావించుచు సముత్కటవిరుగ్ధక్తులు గల
పురుషునకు నమస్కరించెద నట్టిపరమపురుషుండ వయినసీవు నిజనిర్మితంబును
భూతేంద్రియాంతఃకరణాత్మకంబును నై నయావిశ్వంబు సంస్థాపింపం బూని. 485

- సీ. ఆదివరాహంబ శ్రవై యారసాతల, గత వై ననన్ను ¹నక్కటికతోడ
నుద్ధరించితి వట్టియునకాగ్రభాగంబు, నం దర్థి నున్ననే శ్రవననెడినావ
యం దున్ననిఖలప్రజావళి రక్షింపఁ, గోరి యీపురుషరూపధారి వైతి
వట్టిభూభరణుండ శ్రవై ననీ విపుడు ప, యోనిమి త్తంబుగా శ్రవ గ్రచరుడ
తే. వగుచు నన్ను వధించెదననుచు బుద్ధి, దలచుచున్నాడ విది విచిత్రంబు గాదె
విశ్వసంపాద్య నిరవశ్య శ్రవేదవేద్య, భవ్యగుణసాంద్ర వైస్యభూతాలచంద్ర.
స. కాపున నీశ్వరగుణసర్గరూపం బైనసూయావి మోహితాంతఃకరణుల మైనమా
వంటినారలచేత హరిభక్తులచేష్టితం బెఱుంగఁబడ దన్న హరిచేష్టితం బె
ఱ్ఱెఱుంగఁబడు నట్టిజితేంద్రియయశస్కరం లమునవారలకు నమస్కరింతు నను
చు నివ్వధంబునం గోపప్రస్ఫురితాధరుం డైనపురుషుని నభినుతించి ధైర్యం బవ
లంబించి వెండియు నిట్లనియె. 487
- క. విమలాత్మ నాకు నభయము, నమకూరెడునట్లు గాఁగ శ్రవస్మృతి నీర్తో
ధము నుపశమించి కరుణిం, ప్రము నావిన్నపము వినుము శ్రవపురుషనిధానా. 488
- క. ధర విరులు గండ కుండఁగ, సరనగతిం బూవుఁదేనెఁ శ్రవ జవి గొనునిందిం
దిరవిభుకై వడి బుధుఁ డగు, పురుషుఁడు సారాంశ మాత్మభూని గ్రహించున్.
- సీ. విసవయ్య తత్త్వదర్శను లైనయట్టిస, న్మునులచే వైహిత్యాముష్మికంబు
లైనఫలప్రాప్తి శ్రవ కర్మ కృష్ణావ్యగ్ని, హోత్రావ్యపాయంబు శ్రవ లుప్తిమీఁద
స్వప్తంబులును నాచరితిములు నగుచుఁ దా, నెనయఁ దగునుపాయమెవ్వఁ జాచ
రించును నాఁడు ప్రాప్తించుఁ దత్ఫలమును, విద్వాంసుఁ డైనను శ్రవెలయ దీని
తే. నాదరింపక తనయంత శ్రవ నాచరించె, నేని నాయానమే యగుఁ శ్రవ గాని తత్ఫ
లమునఁ బొందఁడు బహుళకారలమున కైన, వినుతగుణశీల మాటలు శ్రవేయునేల.
- స. అని మఱియు మహి యిట్లనియె. 491
- చ. జలరుహగర్భుచేత మును శ్రవ చాల సృజింపఁగఁ బడ్డయోషధుల్
కలుషమర్తిఁ దృతవ్రతులు శ్రవ గానియసజ్జనభుజ్యమాన మై
²వెలయుటఁ జూచి యేనృపతిశ్రీవీరులు మాన్పమిఁ జోరశాధల్
బలుమఱుఁ బొందుచు న్నపరిపాలిత నై కృశియించి వెండియున్. 492
- క. అనుపమమఖకర్మక్రియ, లనయము లే కంట నే నననాదృత నగుచున్
జననాయక యీలోకము, ఘనచోరీభూత మగుటఁ శ్రవ గనుఁగొని యంతన్. 493
- క. సవనాదిసిద్ధికొఱ కై, తవిలి తదీయాపధీవిశ్రతులను ధరణీ
ధవ యే నపుడు గ్రసించితి, నవియును నాయందు జీర్ణ శ్రవ మయ్యెఁ గడంకన్.
- క. విను వాని నొకయుపాయం, బునఁ గ్రమ్మఁ బడయ వచ్చు శ్రవ భూవరచంద్రా
విను మది యెఱిగించెద నీ, కును వత్సలురాల నగుట శ్రవ గురుతరచరితా. 495

- క. అనయము నా కొకవత్సము, ననురూపసుదోహనమ్ము శ ననురూపకదో
గ్ధను గల్పింపుమ య ట్లయి, నను నీభూతముల కవనినాయక దానన్. 496
- క. పరంగ నభీప్సితములు బల, కరములు నగునన్నదుగ్ధకలితము లగుభా
సురకామంబులఁ బిదికెడ, సరనాయకచంద్ర వినుము శ నావచనంబుల్. 497
- చ. మనుజవరేణ్య పేను విషమస్థలి నై యిపు దున్నదానఁ గా
పున జలదాగమోదితప్రయోనివహంబు తదాగమంబు వో
యినను దదంబువుల్ పుడమి శ నికక యంతట నిల్చునట్లు గా
మనునిధ నన్న నిప్పుడు సమస్థలి నై పెను పొండఁ జేయవే. 498
- క. అని యివిధమున నాభూ, ననితామణి వలుకుమధుర్యవచనంబులు దా
విని యనురాగము దనమన, మునఁ గడలుకొనంగ రాజ్యముఖ్యుం డంతన్. 499
- చ. మనువున 'దూడఁ జేసి గరిమ' నిజపాణితలంబు లీల దో
హనము గఁ జేసి యందు సకలతాపధులం బిదికెం గ్రమంబునం
దనరంగఁ దద్విధంబునను శ దత్పృథువత్సల యైనభూమియం
దనయము నారువారును బ్రీయం బగుకొర్కలు వొంది రున్నతిన్. 500
- సీ. బలసి ఋషుల్ బృహస్పతిని వత్సంబు గా, నర్థించి తమయింద్రియంబులందు
నంచితచ్చందోమయక్షీరమును దేవ, తలు సురరాజవత్సకము గాఁగఁ
గనకపాత్రమునందుఁ శ దనరునోజోబల,² వీర్యామృతంబు నై శ వెలయునయను
దైత్యదానవులు దైత్యశ్రేష్ఠుఁ డగుగుణ, శాలిఁ బ్రహ్లాదు వత్సంబుఁ జేసి
- తే. ఘనసురాసవరూపదుగ్ధంబు వరుస, నప్పరోజనగంధర్వు శ లలిరి యపుమ
³దనర విశ్వావసువు వత్సమునుగఁ జేసి, పద్మమయనిర్మితం బై సకపాత్రమందు.
- వ. మాధుర్యసౌందర్యసహితగాంధర్వక్షీరంబును బితృ దేవతలు సూర్యవత్సకంబుగా
నామపాత్రంబునందుఁ గవ్యం బనుదుగ్ధంబును సిద్ధులు గపిలవత్సకంబుగా నాకా
శపాత్రమందు సంకల్పనారూపాణిమాదిసిద్ధి యనుక్షీరంబును విద్యాధరాదులు
తద్వత్సకంబును దత్పాత్రకంబునుం గా భేచరత్వాదివ్యాపారరూపక్షీరంబును
గింపురుషాదులు మయవత్సకంబుగా నాత్మపాత్రంబున సంకల్పమాత్రప్రభవంబు
నంతర్ధానాద్యుత్పత్త⁴సంబంధియు నగుమాయ యనుక్షీరంబును యక్షరక్షో
భూతపిశాచంబులు భూతేశవత్సకంబుగాఁ గపాలపాత్రంబుగా రుధిరాసనం బను
దుగ్ధంబును సహిదందశూకసర్పనాగంబులు దక్షకవత్సంబు బిలపాత్రంబునుం
గా విషరూపక్షీరంబును బశువులు గోవృషవత్సకంబుగా సరణ్యపాత్రంబునందుఁ
దృణం బనుక్షీరంబును గ్రవ్యాదమృగంబులు మృగేంద్రవత్సకంబును నాత్మకలే
బరపాత్రకంబునుంగాఁ గ్రవ్యం బనుదుగ్ధంబును విహంగంబులు సువర్ణవత్సకంబు

గా నిజకాయపాత్రంబులందుఁ గీటకఫలాదికం బనుమగ్ధంబును చనస్పతులు వట
వత్సకంబుగా భిన్నరోహరూపపయస్సును గిరులు హిమవద్వత్సకంబుగా నిజసాను
పాత్రలయందు నానాధాతువు లనుమగ్ధంబునుంగా నివ్వధంబున సమస్తచరాచర
వర్గంబు స్వముఖ్యవత్సకంబు స్వస్వపాత్రకంబునుం గా భిన్నరూపంబులై సక్షీరం
బులఁ బిదికె నని చెప్పి మఱియును. 502

క. క్రమమున నిటు పృథ్వాదులు, దమతమకామితము లనఁగఁ శ దగుభిన్నతీ.
రము రోహనవత్సకభేదమునం దగఁ బిదికి రంతి శ ధరణీధవుడున్. 503

తే. సముచితానందమునుబొందినర్వకామ, దుఘయనందగుభూమినిరదుహితఁగాఁగఁ
గోరి కై కొని నిజధనుఁగోటిచేత, భూరిగిరికూటములఁ జూర్ణములు గఁ జేసి.

తే. చండదోర్దండలీల భూమండలంబు, సమతలంబు గఁ జేసి శశ్వత్ప్రసిద్ధి
నొంది యవ్విభుఁ డీలోకముందు నెల్ల ప్రజకుఁ దండ్రియు జీవనప్రదుఁడునగుచు.

తే. అక్క డక్క డఁ బూర్వంబునను ను లేని, గ్రామపట్టణదుర్గభక్తవృత్తిం
భోతబరాలయ సృజకవాటఘోష, వివిధనిలయము లధిఁ గావించె సంత. 506

క. వాసును భయవీరహృతి లై, బోరనఁ దత్త్విన్ని వాసములయందు సుఖ
శ్రీగుచి నొప్పించు నుండిరి, నారక యాస్పతునిఁ బొగడి శ నశమె ధరిత్రిన్.

సీ. అని చెప్పి మునినాథుఁ శ డైన మైత్రేయుఁ డి, విదురున కిట్లను శ వేడ్కతోడ
ననఘాస్మి రాజుని శ యైనవై న్యూడశ్వ, మేధశతంబు సరస్వతీతోడఁ
గావించె నని నీక్షి శ కైకొని సృజినిచ్చు, నివిరి బ్రహ్మన ర్తదేశమందు
నలరుమనుత్రేత్రిమందు సరస్వతీ, నదిపొంకి దా మహోన్నతి నొనర్చు

తే. సవనకర్మక్రియకు సతిశయవిశేష
ఫలము గలిగెడి నని బుద్ధి శ దలచి యచట
వరుసఁ గావించునతిశ హాధ్వరమహోత్స
వము సహింపక యుండె సత్యమరవిభుడు. 508

— ఐ పృథుచక్రవర్తియశ్వమేధంబున నింగ్రం డశ్వము నపహరించుట. ఐ —

సీ. అట్టియధ్వరకర్మమందు సాక్షాద్భగ, వంతుఁడు, హరి రమేశ్వరుఁడు లోక
గురుఁడును సర్వాత్మకుండును విభుఁడును, నీరజభవభవాన్వితుఁడు లోక
పాలకనిఖిలసుఖపర్యానుగుండును, యజ్ఞాంగుఁ డఖిలాధ్వరరాదివిభుఁడు
గంధర్వ ముని సిద్ధగణ సాధ్య విద్యాధి, రాష్ట్రో దైత్య గుహ్యోలి దాస

తే. వాదిజేగీయమానుఁ డత్యలఘుయశుఁడు, ప్రకటనందనుసందాదిరపార్షదుండు
కపిలనారదననకాదిక ప్రముఖ్య, మహితయోగీంద్ర సంస్తాయమానుఁ డజుఁడు.

వ. మఱియుం బరమభాగవతిసేవితగుండును నారాయణాంశ ప్రభవుండును నై నపుడు
చక్రవర్తికి భూమి హవిరాదిదోగ్ధి యయ్యును సర్వకామదుఘయై సమస్తపదా
ర్థంబులం బిదుకు చుండె మఱియుఁ దరువులు ఘనతరాకారంబులు గలిగి మకరం

దస్త్రావు లగుచు నిక్షుద్రాక్షాదిరసంబులును దధిక్షీరాజ్యతక్రపాసకాదికంబులును
వర్షింప నవియెల్ల నదులు వహించె నముద్రంబులు హీరాదిరత్నవిశేషంబుల నీ
నుచుండఁ బర్వతంబులు భక్ష్యభోజ్యలేహ్యచోష్యంబు లనుచతుర్విధాన్నంబులు
గురియు చుండఁ లోకపాలనమేతు లైననకలజనంబులు నుపాయనంబులు దెచ్చి
యిచ్చు చుండి రిట్టిపరిపూర్ణవిభవాభిరాముండై యధోక్షజసేవాపరాయణుం డ
గుపుషుచక్రవర్తి యేకోనశతాశ్వమేధంబులు సస్త్రేధంబునం గావించి నూటవ
యాగంబునందు యజ్ఞపతి యైనపుండరీకాక్షుని యజించు చుండఁ దదీయపర
మోత్సవంబు సహింపం జాలక.

510

క. అను రేంస్తుడు ఘనోజోద్గముఁ డై సామండవేషకలితభిగోభా
నమునం దన్మఖపశువుం, గ్రమ మేగ హరించి చనియె శ గగనంబునకున్. 511

వ. అట్లు సనునప్పుడు. 512

క. అనఘుం డగునత్రిమహా,మునిచోదితఁ డగుచుఁ బృథునిపుస్త్రుఁడూ బాణ
ససత్కూరధమిం డై, యనిమిషపతివెనుకఁ జనియె శ నతిదర్పమునన్. 513

వ. అట్లు సని చని ముండట. 514

సీ. యజ్ఞసాధనపశుహరణాని ఎధియుంచు,ధర్మంబునందు సగర్భ మనెడి
బుద్ధిఁ బుట్టఁగఁ జేయె శ భూరిమాయావేష,ధారి యై యరుగుసుత్రాముఁ గడిసి
నిలు నిలు మని యార్చి శ విలుగుణధ్వని నేసి, ఘనజటాభస్మాస్థికలిత మయిన
మూర్తిఁ గనుంగొని శ మూర్తీభవించిన, ధర్మింబ కా బుద్ధిఁ శ నలచి యమర
తే. నాయకనిమిఁడ సాయకశ్రమేయఁ జాల,కున్నఁ గనుంగొని యత్రి విద్యన్నుఁడు
వైస్వజాన కనె నాసపునలను సూప, మనములోపలరోషంబు శ మల్లడింప.

క. విను మితిఁడు యజ్ఞహంతయు, ననిమిషనికరాధముండు శ సగునిస్తుడు గా
వున నితిని జూచుపుము నీ, నని ముమ్మా యుచ్చరింప శ నవైస్వజానున్. 516

మ. వినువీదిం జనుదేవవల్లభునిపై శ వీరుండు గ్రోధాంతరం
గనిరూఢి౯ మృగరాట్కిశోరము మహాగంధద్విపేంద్రంబుమీఁ
దను లంఘించువిధంబునం బడిన నాత్రం డశ్వచౌర్యైకసా
ధనరూపంబుఁ దదశ్వము౯ విడిచి యంత్రతర్ధానముం బొందినన్. 517

క. వీరుండు పృథుభూపాలకు,మారుండు నిజయజ్ఞపశువు శ మరలం గొని దు
ర్వారబలుఁ డగుచు జనకుని,భూరినవనరాజపుణ్యభూమికి వచ్చెన్. 518

వ. అయ్యవసరంబున నచ్చట నున్న పరమర్షిపుంగవు లతినియద్భుతకర్మంబు గనుం
గొని యాశ్చర్యంబు నొంది యతినికి జితాశ్వుం డనునన్వర్ధనామంబు వెట్టి
యున్ననమయంబున.

519

చ. మఱియును దేవతాపతి త్రయఃపటలంబు జనింపఁ జేసి యె
వ్వరుఁ దనుఁ గాన కుండ ననిరవారణఁ గాంచనపాతబద్ధ మై

సురుచిరయూపదారుపరిశోభిత మైనహయంబుఁ గొంచుఁ జె

చ్చెర వినువీది నేఁగఁగ ఋషిప్రవరుం డగునత్రి సెప్పినన్.

520

క. విని పృథుభూవరతనయుఁడు, ఘనబలమునఁ జని కపాలభ్రూహ్వాంగము లో
లిని ధరియించి రయంబునఁ, జనునిండునిఁ గాంచి నొంపఁ గ జాలక యంతన్.

ఉ. క్రమ్మట నత్రిచేఁ దెలుపఁ గాఁ బడి నై న్యతనూభవుండు రో
షమ్మునఁ దోఁకఁ ద్రొక్కినభుజంగమపుంగవుఁ బోలి యుగ్రుఁ డై
య మ్మరిఁబోసినం గని సుకరాధిపుఁ డెప్పటియట్లఁ బాతె న

శ్వమ్మును రూపముక విడిచి గ చాలఁ దిరోహితుఁ డై రయంబునన్.

522

వ. అట్లు సనినం బశువుం గొని మరలి యవ్వీరో త్తముండు పితృయజ్ఞ శాలకుల జను
దెంచె నంత.

523

సీ. హరిహాయుం డధ్వరగూయహరణార్థ మై, మించి కై కొని విసర్జించినట్టి
భూరియమంగళభూతమాయారూపములను ధరించిరి గ మూఢజనులు
పాపండుచిహ్నముల్ గ పరఁగుట వారలు, జగతిపై నగ్న వేషములు గలుగు
జైనులు భూరికాశాయనస్త్రంబులు, ధరించుబాధ్యులు గ గగ జూసి

తే. భన్త ధారులు సయినకాశపాలికులును, ననఁగ వెలసిరి లోకంబులందుఁ జాలఁ
దలఁచి ధగోపమం బనుఁ గ దగునధర్మమందు నభిరతి పొడమినయజ్ఞజనులు.

వ. తదీయచిహ్నంబులు పారంపర్యంబు గా ధరియింపం దొడంగిరి తద్వృత్తాంతంబు
భగవంతుం డయినపృథుచక్రవర్తి యెఱింగి కుపితుం డై యున్యతకామ్యకుం
డగుచు నిండునిమిఁడ బాణంబు నేయ నున్యమించిన ఋత్విక్కులు శక్రవధో
ద్యుక్తుండు సనహ్యారంహుండు సయినపృథుచక్రవర్తిం గనుంగొని యిట్లనిరి.

క. జననాయక యజ్ఞములం, దనుపమవిధిచోదితంబు గ లనఁ దగుపశుబం
ధనహింసల కా కితుల, ఘనదీక్షితునకు వధింపఁ గా దంపు బుధుల్.

526

వ. కావున నీ విపు డింద్రవనోద్యోగం బుపసంహరింపుము భవదీయధర్మవిరోధి
యైనయట్టియిండుని.

527

క. జనపాల వీర్యవంతము, లనఁ దగుమంత్రములచేత గ నాహ్వానము సే
సిన సతఁ డిచటికి వచ్చును, జనుదెంచినయమరవిభుని గ సరభసత దగన్.

528

క. ధృతి సెదరఁ బట్టి శిఖ కా, హుతిఁ గా వేల్చెదము దాన గ నుర్వీవర నీ
వితతమహోహతవీర్యన్నతుఁ డై చెడి పోవు సమరగనాథుం డంతన్.

529

వ. అని పృథుని వారించి ఋత్విగ్జనంబులు గుపితస్వాంతు లై హస్తంబుల స్రుక్సు
వంబులు ధరియించి వేల్పునమయంబునం జతుర్ముఖుండు సనుదెంచి ఋత్విజులం
గనుంగొని యిట్లనియె యజ్ఞంబులందు యజింపంబడుదేవత లెవ్వనియంశంబు
లెవ్వండు యజ్ఞనామకం బగుభగవదంశం బగు నట్టియిండుని మిచేత వధా

న్తుండు గాఁ డితండు భగవదంశనంభవుం డగుట నీయజ్ఞ కర్మవిధ్యంసనేచ్చుం
డయి కావించుధర్మవ్యతికరంబులు సూచు చుండ వలయుం గాని ప్రతికారం
బులు గర్తవ్యంబులు గావు పృథుకీర్తి యగునీపృథునకు నేకోనశతం బగునధ్వర
ప్రయోగఫలంబు సిద్ధించుం గాక యని పృథుచక్రవర్తి కి ట్లనియె. 530

సీ. మనుజేంద్రమోక్షధర్మము నెఱింగిననీకు, సవనముల్ సేయుట శ సాలు వినుము
నేవిధంబున నైన శ దేవేంద్ర మనమునఁ, గైకొని రోషంబు శ గదురకుండ
వర్తింప వలయును శ వాసవుండును నీవుఁ, బూని సుశ్లోకులు శ గాన మీకు
మంగళం బగుఁ గాక శ మానవనాథ నీ, చిత్తంబులోపలఁ శ జింతఁ దొఱుగి

తే. మించిమద్వాక్యముల నాడగించివినుము, దైవహతమగుయజ్ఞంబుఁగిలిచేయు
కొఱకు భవదీయచిత్తంబు శ గుంది రోష, కలుషితం బైన సజ్ఞానకలిత మగును.

వ. భవదీయయజ్ఞహననార్థం బశ్వచరణుం డైనయింద్రుండు దేవతలలోన దురా
గ్రహుం డగుటంజేసి యతనిచేత నిర్మింపబడి చిత్తాకర్షకంబు లైనయీపా
పండధర్మంబులచేత ధర్మవ్యతికరంబు గలుగుం గాన యాయజ్ఞంబు పాలింపు
మని మఱియు ని ట్లనియె. 532

సీ. అది గాక వినుము వేదనాపచారంబునఁ, బూని విలు స్తంబు శ లై నయట్టి
యలఘునానానమఃసూనుధర్మంబులఁ, బరిపాలనము సేయఁ శ బరఁగి చేను
దేహంబువలనను శ దివిరి జనించి యు,న్నాడవు నారాయణాంశజుండవు
గావున నీనరకలితలోకంబునఁ, బుట్టినపెఱుగు నీబుద్ధిఁ దలఁచి

తే. యెవరిచే నేమిటికి నృజిరయింపబడితి, వట్టియాబ్రహ్మసంకల్ప శ మవనినాథ
తప్ప కుండంగఁ జాలింపు శ ధర్మగతిని, జారుశుభమూర్తి యోపుఁకుచక్రవర్తి.

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె నుపధర్మమాతయుం బ్రచండపాపండమార్గంబు నైన
యీయింద్రకృతం బగుమాయను జుంపు మని వనజనంభవుం డాన తిచ్చినం
బృథుచక్రవర్తియుఁ దదాజ్ఞాపితం డై దేవేంద్రునితోడ బద్ధసఖ్యుం డయ్యె నంత
సవభృథానంతరంబున. 534

చ. సురుచిరబదక్షిణాలశసంపునఁ బొంపిరి వోయి భూసురుల్
వరునను బెక్కుదీవన లగవారణ నిచ్చిరి సర్వదేవతల్
భరితముదంతరంగములఁ శ బాయనివేడ్క వరంబు లిచ్చి రా
నరవగుఁ డై నవైన్యనకు శ నందితకీర్తికిఁ బుణ్యమూర్తికిన్. 535

వ. అంత నచ్చటిజనంబు లి ట్లనిరి. 536

తే. అనఘ నీ చేత నాదృతు శ లైరి సర్వజనులు మఱి దానమానోపగ్రహరములను
చిత్తకదేవర్షి మానవకవితతి పూజ, నొంది యంచితమోదంబు శ నొందె నయ్యె.

—ఐ నారాయణుండు పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట. ఐ—

వ. అని పలుకునమయంబున యజ్ఞభోక్తయు యజ్ఞవిభుండును భగవంతుండు నైన

- సర్వేశ్వరుం డింద్రసమేతుండై యచ్చటికిం జనుడెంచి యాపుభున కిట్లనియె.
- క. జనవర భవదీయం బై, జననుతి మగునశ్వమేధశతమున కిపు డీ
యనిమిషపతి భంగము సేసికతన త్కమాపణంబు శ సేసెడిఁ గంటె. 539
- వ. కావున నితని తమింపుము సత్పురుషు లగువారు దేహాభిమానులు గా కుండు
టంజేసి భూతంబులయెడ ద్రోహం బాచరింపర ట్లగుటంజేసి నీవంటిమహాత్ములు
దేవమాయామోహితు లై పరోపతాపంబులు సేసికేని దీర్ఘతరం బైనవృద్ధజన
సేవ వృత్తంబు గాదె యదియునుం గాక యీశరీరం బవిద్యాకామకర్మంబులచేత
నారంభం బని తెలిసినభూతద్రోహి గానిపరమజ్ఞాని యీదేహంబునందు సనుష
స్థుండు గాకుండుట సహజం బన దేహోత్పాదితంబు లైనగృహదారాదులయం
దు మమతంబు లేకుండుటం జెప్ప నేల యిట్టిదేహంబునందున్నయాత్మ యేకం
బును శుద్ధస్వరూపంబును స్వయంజ్యోతియు నిర్గుణంబును గుణాశ్రయంబును
న్యాయాన్యాయకంబును ససంవృతంబును సాక్షిభూతంబును నిరాత్మంబును నగు
దీని దేహంబుకంటె వేఱు గా నెవ్వండు దెలియు నాడు మత్పరుం డగుటంజేసి
దేహధారి యైయుండియుఁ నద్గుణంబులం బొరయక వర్తించు మతియు నెవ్వం
డెని స్వధర్మాచారపరుండును నిష్కాముండును శ్రద్ధాయుక్తుండు నై న న్నెల్లప్పు
డు భజించు నట్టివానిమనంబు క్రమంబునఁ బ్రసన్నం బగు నట్లు ప్రసన్నమన
స్కుండును ద్రిగుణాతీతుండును సమ్యగ్దర్శనుండును నైనయతండు మదీయన
మవస్థాసరూపశాంతి నొందు నదియ కైవల్యపదం బనంబడుఁ గూటస్థం బైన
యీయాత్మ యుదాసీనభూతం బై నను దీనిద్రవ్యజ్ఞానక్రియామనంబులకు నీశ్వ
రం గా నెవ్వండు దెలియు నాడు భవంబు నొంద కుండు నీసంసారంబు ద్రవ్యక్రి
యాకారకచేతనాత్మకం బగుటంజేసి ప్రభిన్నదేహోపాధికంబు గావునఁ బ్రాప్తం
బు లైనయాపత్సంపదలయందు మత్పరు లైనమహాత్ములు వికారంబు నొందరు
గావున నీవు సుఖదుఃఖంబులయందు సమచిత్తుండవును సమానోత్తమమధ్యమా
ధముండవును జితేంద్రియాశయుండవును నై వినిష్పాదితాఖిలామాత్యాదిసంయు
తుండ నై యఖిలలోకరక్షణంబు సేయు మని వెండియు ని ట్లనియె. 540
- నీ. పార్థివోత్తములకుఁ శ బ్రజల రక్షించుట, పరమధర్మం బగు శ నరవరేణ్య
ధరణీశులకుఁ బ్రజాశపరిపాలనంబునఁ, బూని లోకులు సేయఁపుణ్యమందు
షష్ఠాంశ మర్థిని శ సంప్రాప్త మగు నట్లు, ప్రజలఁ బోషింపనిరాజు శ ప్రజలచేత
సపహృతసత్పుణ్యుఁ శ డై వారు గావించు, ఘనపాపఫలముఁ దా శ ననుభవించుఁ
- తే. గాన నీవును విప్రవశరానుమతము, సాంప్రదాయికవిధము నై శ జరగుధర్మ
మహిమఁ జేపట్టి యర్థకాశ్రమములఁ జెందు, సమత సమ్మాంటియందు నాశన క్తిలేక.
- వ. ఇవిధంబున. 542
- క. జనులకు ననురక్తుండ నై, జననాయక నీవు ధరణి శ సమచిత్తుండ నై

యసయముఁ బరిపాలించిన, ననకాదులఁ గాంతు వాత్సరసదసమునందున్. 543

వ. అని వెండియు నిట్లని యాన తిచ్చె.

544

సీ. భూవర యోగత్రోహమఖంబులచేతఁ, గైకొని సులభుండఁ గాని నేను

సమచిత్తు లైననస్రజ్జనులచిత్తంబుల, వర్తించు చుండెడిరవాఁడ సగుటఁ

జేసి తావకశమ్యశీలవిమత్సర, కీర్తనముల వశీకృతుడ నైతి

నే నీకు నొకవరం గిచ్చెద వేడుము, నావుడు విని మేదిసేవరుండు

తే. లోకగురుఁ డైనయప్పండరీకనయనుఁ, డాన తిచ్చినమృదులలితామృతోప

మానవాక్యములాత్మీయమస్తకమునఁ, దాల్చి సమ్మాదితాత్మఁడై రధరణివిభుఁడు.

క. తనపాదములకు భక్తి, వినతుం డై యాత్మకర్మవితతికి లజ్జం

దనరుచు నున్నసురేంద్రునిఁ, గనుఁగొని సత్సేమ మొదవఁ గౌఁగిటఁ జేర్చెన్.

వ. ఇట్లు కౌఁగిటం జేర్చి గతద్యేషుం డై యున్నయనంతరంబ.

547

మ. భగవంతుండును విశ్వరూపకుఁడు నై గ భాసిల్లునవిష్ణుఁ డ

జగతీనాథకృతార్చనానతులచే గ సంత్రితచేతస్కుఁడు

నిగృహీతాంఘ్రిసరోరుహద్వయుఁడు నై గ నిల్చెం బ్రయాణాభిము

ఖ్యగరిష్టాత్మకుఁ డయ్య నాపుఘనిపైఁ గ గారుణ్య మే పారఁగన్.

548

వ. ఇట్లు దనమోదియనుగ్రహంబునంజేసి విలంబితుం డగుటయు సమ్యాదిరాజ

న్యం డైనప్పఘచక్రవర్తి యమ్ముకుండనందర్యనానంద బాష్పజలబిందునందోహ

కందళితనయనారవిందుం డై యవ్విభుమూర్తిం గనుఁగొని కనుఁగొన లేక గద్గ

దకంతుం డై పలుకలేక యుండియు నెట్టకేలకుఁ దనహృదయంబుననద్దేవుని నుప

గూహనంబు గావించి తన్నూర్తి ధరియించి కన్నులం దొరఁగునానంద బాష్పం

బులు దుడిచికోని నిలోకనంబు సేయచు సత్ప్రద్యుగ్గోచరుండును గుండన్యంధ

విన్యస్తస్థాస్తుండును వసుధాతలస్థితపాదకమలుండును నై యొప్పునద్దివ్యపురుషున

కి ట్లనియె.

549

క. వరదా యీశ్వర నిను సత్పురుషుఁడు దేహాభిమానభోగములకు నీ

వర మెట్లు గోరు నిహనుఖి,వరములు నారకుల కైన గ వలలవె చెపుమా. 550

చ. ఘన మగుదేవ యీవరమె గ కాదు మహాత్మక నాగ్నినిర్గతం

బనఁ దగుతావకీనచరణాంబుజచారుమరందహాప మై

తనరినకీర్తియుక్ విని ముగ్ధంబును బొండఁగ లేనిమోక్ష మై

నను మదిఁ గోర నొల్ల నఘనాశ రమేశ సరోజులోచనాః.

551

క. అది గాన పద్మలోచన, సదమలభవదీయఘనయశము వినుటకు నై

పదివేలచెవులు కృప ని, మృదినో నా కభిమతంబు గనగును ముకుందా. 552

చ. అనఘ మహాత్మ వాగ్గళిత గ మైసభవత్పదపంకజాతనం

జనితసుధాకణానిలవశంబున విస్తృతతత్త్వమార్గవ

ర్తను లగుదుష్టయోనులకుఁ గ్రమ్మఱు నత్త్వముఁ జూపఁ జాలుఁ గా
పున నిది దక్క నన్యవర క్ మొల్లఁ బయోగుహపత్రిలోచనా.

553

సీ. వినుతమంగళయశోవిభవ సర్వేశ్వర, యిందిర గుణసంగ్రహేచ్ఛజేసి
యే నీమశినతరం కై నసత్త్వీర్తిని, నర్థిమై వరియించె క్ నట్టికీర్తి
చక్షురసత్పురుషసంగతము గల్గుచు నుండ, ధృతి నెవ్వఁడేని యాదృచ్ఛికమునఁ
జేసియు నొకమాటు క్ చెవులార విన్నవాఁ, డనయంబును గుణజ్ఞుఁ క్ డయ్యెనేని
తే. విరతి నేరీతిఁ బొందును క్ ధరణిఁ బశువు, దక్కఁ దక్కినతత్త్వండు క్ దనుజభేది

గాన యుత్సుకమతి నై ననోను లక్ష్మీ, కరణి నిన్ను భజింతు నోపరమపురుష.

వ. ఇట్లు భవదీయసేవాతత్పురుల మైనయిందిరయు నేను నేకపదార్థాభిలాషంజేసి
స్వర్థమానుల మగు చున్నమాయుద్వజకును బర్యాయసేవంజేసి కలహంబు లే
కుండ ని మ్మట్లు గాక భవదీయచరణసంగోహసేవాన క్తమనోవిస్తారుల మగుటం
జేసి యేన నోన మున్ను భజియింతు ననుతలంపులం గలహం బయిననుం గా
నిమ్ము దేవా యని నెండియు ని ట్లనియె.

555

సీ. జగదీశ దేవి యుత్పత్తివక్త్రంకర్య, పరతిఁ గనన్పినాగ్రతి నూజ
కృత్యంబునందు నగ్గిల్పిషబుద్ధి నేఁ, బ్రీతిఁ గోరుట జగన్మాత్ర యైన
యారమానతితోడ క్ వైర మవశ్యంబు, గల్గు నైనను దయాకార నీవు
దీనవత్సలుఁడవు క్ గాన స్వల్పంబును, నధికంబు సేయుదు క్ వట్లు గాన

తే. భవ్యచరిత నిజస్వరూపంబునందు, నభిరతుండ వై ననీవు స క్ న్నాదరించు
పగిది నిందిర నాదరింకవు మహాత్మి, భ క్తజనలోకమందార క్ భవవిదూర. 556

వ. ఇట్లుగుటంజేసి సత్పురుషు లై నవారలు నిరస్తమాయాగుణసముదయంబు గల
నిన్ను భజియింతురు వారలు భవత్పాదానున్మరణరూపం బయినప్రయోజనంబు
దక్క నితరప్రయోజనంబుల నెఱుంగు దేవా సేవకజనంబులను వరంబులు
వేడు మని జగద్విమోహనంబు లై నవాక్యంబులు పలుకుదు వట్టిభవదీయవాక్య
తంత్రీనిబద్ధులు లోకులు గా కుండిరేని ఫలకాము లై కర్తవ్యంబుల నెట్లు లాచరిం
తు రీశా భవదీయమాయావిమోహితు లై జను లేమికారణంబున నీకంటె నిత
రంబులఁ గోరు చుందు రి ట్లుగుటంజేసి తండ్రి దనంతన బాలహితం బాచరించు
నట్లు మాకు నీవ హితాచరణం బాచరింప నర్హుండ వని పలికిన నాదిరాజుర్ని యైన
పృథుచక్రవర్తియర్థవంతంబు లయినవచనంబులు విని విశ్వద్రష్ట యగునారాయ
ణుండు సంతృప్తాంతరంగుం డై యి ట్లనియె మహారాజా దైవశ్రీరితుండ వై నా
యెడ నిట్టిబుద్ధి గలుగుటంజేసి యచలాచలంబగుభ క్తివౌడము దానిచే దు స్తరం
బగుమదీయమాయం దరింతువు నీవు నాచే నాదిష్టం బగుకృత్యం బప్రమితుండ

వగుచు నాచరించిన సకలశుభంబులం బొందుచువు మదీయభక్తజనంబులు స్వ
ర్గాపవర్గసరకంబులం దుల్యంబులు గా నవలోకింతురు గావున నీయధ్యవసాయం
బు నట్టిదియ మఱియు మదీయాదేశంబున దు స్త్యజం బగురోషంబును ద్యజించి
నాయెడ భక్తిసలిపితివి గాన యిదియె నాకుఁ బరమహర్షదం బగు నని యభినం
దించి యనుగ్రహించి యతండు గావించుపూజలు గఱుకొని గమనోన్ముఖుం
డయ్యె నయ్యవసరంబున. 557

సీ. సర సిద్ధ చారణ శ్రీ సుర ముని గంధర్వ, కిన్నర విత్త సాధ్య శ్రీ పన్నగులును
సఖిలజనంబులు శ్రీ హరిపార్శ్వవస్తులు, నానందమగ్నాంగు శ్రీ లగుచు వేడ్క
యజ్ఞేశచింతనుం శ్రీ డైనయాపృథువుచే, సత్కారములఁ బొంది శ్రీ సమృద్ధమునఁ
జనిరి నిజాధినాసములకు భగవంతుఁడై, డైననారాయణుం శ్రీ డచ్యుతుండు

తే. తగ నుపాధ్యాయసహితుఁడై శ్రీ తనసుపృథుని

విమలమతు లగు చూచుచు శ్రీ సమరనరులు

దన్ను జయజయకలితశ్రద్ధములఁ బొగడ

జనియె నప్పుడు నై కుంఠసదనమునకు. 558

వ. అంతఁ బృథుచక్రవర్తియు నింద్రియాగోచరం డియ్యను దిగ్భుతైశ్చండును దేవ
దేవుండును నయినవాసుదేవునకు నమస్కరించి నిజపురంబునకుం జనుడెంచునమ
యంబున మాక్తికకుసుమమాలికాదుకూలస్వర్ణతోరణాలంకృతంబును లలితను
గంధధూపవిలసితంబును రత్నమయరంగవల్లికావిరాజితంబును శ్రీలపుష్పలాజా
క్షితదీపమాలికాస్తంభపూగపోతాభిరామప్రతిగృహప్రాంగణంబును మృగమద
ఘనసారచండనాగనువాఃపూరసంసిక్తరథ్యావళివిభాసితంబును దరులై వాభి
శోభితింబును నైపురంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబునం జనుడేర మండిత
రత్నకుండలమణిమరీచులు గండఫలకంబులం దాండవంబులు నలుపం బురకామి
నులు గనకపాత్రవిరచితంబు లయినయశేషమంగళనీరాజనంబుల నివాళింప శం
ఖదుందుభిప్రముఖతూర్యఘోషంబులును ఋత్విజ్ఞకాయాశీర్వాదనంబులును జె
లంగ వందిమాగధజనసంస్తూయమానుం డగుచు విగతగర్వం డై యంతఃపు
రంబుం బ్రవేశించి యనంతరంబ. 559

సీ. సమధికమతిఁ జొర జనజానపదులచే, దనరారువివిధపూజనము లొంది
రాజు సంతోష్టాంతరంగుండుఁ బ్రియవరప్రదుఁడు నై వారల శ్రీ బహువిధములఁ
బూజించె నివ్వీధంబున మహాత్మరము లై, నట్టికర్మంబుల శ్రీ నాచరించు

చును నిరవద్యచేష్టుం డై మహాత్మముఁ, డన నొప్పునాపృథుమనుజవిభుఁడు

తే. మించి భూమండలంబుఁ బాఠలిచి విశద,యశము సర్వధరాచక్రమందు నిలిపి
చారుశుభమూర్తి రాజన్యశ్రవక్రవర్తి, పరమమోదమునఁ బరమోపదమునొందె.

క. అని మైత్రేయమహాముని, యనఘుండు విదురునకుఁ జెప్పె శ్రీ నని శుకుఁ డభిమ

న్యూనిసుతునకుఁ జెప్పినఁజేటఁ, గని సూతుఁడు సెప్పె శౌనశకాదులతోడన్.

— యి పునుచక్రవర్తి సభాసదులకు సద్ధర్మము నుపదేశించి బ్రాహ్మణ్యవశం నేయుట. యి—

వ. అ ట్లెఱింగించి వెండియు నిట్లనియె నివ్విధంబున నాదిరాజన్యఁ డైనప్పఘుచక్రవర్తియశేషగుణవిజృంభితంబును నిర్దోషంబును సత్పురుషసత్కృతంబును నగు యశంబును బ్రకటంబుగాఁ జేయఁ జాలుమైత్రేయునిం జూచి మహాభాగవతుం డైనవిదురం డిట్లనియె.

562

సీ. మునినాథ విను పుఘజనపాలచంద్రుండు, సాబ గొప్ప మేదిసీసురులచేత
రాజ్యాభిషేకసంప్రూఞ్యఁ డై దేవతా, గణముచే లభ్యార్హఁ గుఁడు నగుచు
నైష్ణవతేజంబు న వల నొప్పు ధరియించి, యర్థి నేయకర్మ మాచరించె
నది నాకు నెఱిగింపు న మనఘాత్మ భూమి యే, రాధి గవాకృతిరూఢ యెవని

తే. విక్రమోద్దీప్త మై యొప్పి న వెలయునట్టి, కర్మమున నిట్లు రాజన్యగణముబ్రదుకు
నట్టిపుఘకీర్తి ధరలోన న తివివేకి, దవిలి యెవ్వఁడు విన కుండు న ధన్యచరిత.

క. నావుడు విని మైత్రేయుం, యవిదురునిం జూచి నలికె న నతివిషయమునం
భావనచరితుండు పుఘుండు ధ, రావరనుతుఁ డలఘుయశుండు న్మమనం బలరన్.

సీ. రంగదుష్టుంగతరంగగంగాయము, నామధ్యమందు నున్నతి వసించి
క్షకొని ప్రార్థకర్మక్షమార్గ మై, యఖిలపుణ్యంబుల న సమధవించు
చును సర్వదేశంబులను దనయాజ్ఞ య, ప్రతిహతసత్ప్రతాపమునఁ జెల్లఁ
బూని సప్తద్వీపములకుఁ దా నొక్కండ, నైష్ణవభూసురావలికిఁ దక్కఁ

తే. పక్కఁ గల్గినప్రజ కెల్ల నందధరునిఁ, బోలి వర్తించుచును గొంతకాల మరుగఁ
దవిలి యొకనాఁడు దీర్ఘనశత్రుంబు సేయ, నర్థి కైకొని దీక్షితుండయ్యె నందు.

తే. రాజఋషి దేవఋషిపితృబ్రహ్మఋషులు, జనవరునిచేత విహితపూజనములొంది
సమధిక్తైశ్వర్యగతి నున్న సమయమునను, జరశుభాకారుఁ డారాజశేఖరుండు.

సీ. ఉన్నతోన్నతుండు సకముత్తుంగభుజుండు స, న్యహానీయతరశోభనమానముఖుండు
జారుసంపుల కంఠజారుజేక్షుండు ను, నానాపుండు మందస్మితుండు
నక్రసూక్ష్మస్థిగ్ధవరసీల కేశుండు, గమనీయరుచికంబుకంధరుండు
సుభగవిశాలవక్షుండును ద్రివళిశో, భితమధ్యభాగుండు న బృఘునితంబ

తే. మండలుండు నావర్తనమాననాభి
వివరుండును గాంచనస్తంభవిలసదుర
రాజితుండును నరూచర్రుండు లలిత
నవదుకూలోత్తరీయుఁ డున్నతయశుండు.

567

వ. మఱియు నియమనిమిత్తంబునం బరిత్యక్తభూషణుం డగుటంజేసి వ్యక్తాశేషగా
త్రస్త్రీకుండును గృష్ణాజనధరుండును శ్రీమంతుండును గుశహస్తుండును గృతో
చితుండును శిశిరస్విగ్ధతారాక్షుండును నైనప్పఘుచక్రవర్తి సభామధ్యంబునం

దారాగణమధ్యవిభాసితండును సకలజనాన్లదకరుండును సగుసుధాకరుండునుం బోలె వెలుంగుచు లేచి నిలు చుండి సదన్యసంతోషదాయకంబులును జిత్రపద విరాజితంబులును బ్రసన్నంబులును బరిశుద్ధంబులును గంభీరార్థంబులును సన్న్యాకులంబులును నై నభాషణంబుల నిట్లనియె. 568

క. వినుడి సభ్యులు ధర్మము, ననయము నెఱుంగంగ గోరునట్టిజనుడు దాదనతలఁపునఁ గలయర్థముఁ, జను నెఱింగింపంగ ధీరసత్పురుషులకున్. 569

సీ. ఏను నీలోకవికటానంబు నెల్లను, శాసించి భూప్రజాసంతతులను దత్తిద్విహితవృత్తిదానంబులను జేసి, రక్షింప వివిధమర్యాదఁ దప్పి పోకుండ నిలుపుట కై కమలజుచే నియోగింపఁబడితి ని క్షిప్తానరి యుంట నిట్టిప్రజాపాలనాద్యనుష్ఠానవశంబునఁ గ్రాక్రూర్మనాక్షి యీశుఁ

తే. డెట్టివానికి సంతుష్టి క నెనఁగు చుండు, నట్టివానికి సోక క మంపు బుధులు గామదుఃఖములు నైనలోకములు నాకు, సరవిఁ గలుగు ననుష్ఠాన కరుడనగుట.

వ. ఇట్లు ప్రజలను ధర్మంబులయందు ననుశాసింపక యర్థకాముం డై వారివలన నెప్పు నంబులు గొన నేసి వారలపాపంబు దనకుఁ బ్రాసించి దేజోహినుం డై భూవి భుండు సెడు గావునం బ్రజలు భూపతిహితార్థంబునకు న్సార్థంబునకు నను యారహితులై వాసుదేవార్పణబుద్ధింజేసి ధర్మంబు నెప్పుడు నాచరింప వలయు నిదియు నన్ను ననుగ్రహించుట యదియునుం గాక పితృదేవర్షితుల్యులగుమీర లనుమోదించి కర్తయు ననుశాసకుండు ననుజ్ఞాతయు నయిననాకుఁ బరలోకం బున నేఫలంబు గలుగు నట్టిఫలంబునకు నదృశిం బై నకర్మం బాచరింప వలయు నట్లయిన సంతోషంబు నొందుదు ననిన వార లారాజేంద్రున కిట్లనిరి. 571

క. జననాయక ప్రజ లిర వొం, దినధర్మము లెల్ల వాసుదేవార్పణబుద్ధిని జేయ వలయు నంటివి, యనయంబును వాసుదేవుఁ కడనఁ గలఁడ మహిన్.

సీ. అన విని వారికి క మనుజేశుఁ డను సర్వ,తములార వినుఁ డయ్య క తవిలిమీరు యజ్ఞాధిపతి యైనశ్రయఖలేశ్వరుండు గొన్ని,మతములఁ గలఁడు ధీమంతులార యట్టైన మీరలు క నందుకు విప్రతి,పత్తి గల్గుటను బ్రకనన్ మరయఁ గా దంటి లేని నాకమునుచే రచితమై, కాంతిమంత మగుజగంబు గానఁ

తే. బడుచు నున్నది యిట్టిప్రకపంచరచిత కర్తవైచిత్ర్య మమేటి క గలుగ కున్న నమర నది తదుక్తులుఁ బ్రకనన్ములు గావు గాన యవ్యాసుదేవుండు క గలఁడు మఱియు. 573

5. అదియునుం గాక యీజగద్వైచిత్ర్యంబు గర్త యైనయీశ్వరుండు లే కున్నం గర్మవశంబునంజేసి యుపపన్నం బగు నంటి లేని. 574

- సీ. పూని ప్రియవ్రతోత్తానపాదధ్రువ, మనుల కన్యృప్తితామహుఁ డనంగఁ
దగునంగమేదినిఁగదవునకు మఱియును, వినుతి కెక్కినపృథ్విపతులకుఁ
బద్ధసంభవభవప్రస్థానబలిచక్ర, వర్తి ప్రముఖభాగవతుల కర్ణి
వర్తసుస్వర్గాపకవర్గంబులకు నను, గతకారణం డన క్షణత కెక్కి
- తే. హీను లగుమృత్యుదాహిత్రుడైనవేన, ముఖదురాత్ములుధర్మ విమోహితులును
దక్కఁదక్కినవారికిఁగదాఁ బ్రసన్న, వరదుఁడై యిచ్చు నభిమతావళిల నతఁడు.
- వ. ఇట్టివిస్వదనుభవంబున భువనహితుం డగువాసుదేవుండు లేఁ డనుట యుప
పన్నంబు గాఁ దదియునుం గాక. 575
- ఉ. భూరితపోభిరామముని¹ పూజన మెవ్వనిపాదపద్మనే
వారతి వృద్ధి బొంది యనివారణఁ బూర్వభవానుసారసం
సారమహాగ్రతాపము భృశంబుగఁ బాపగ నోపుఁ దత్పదాం
భోరుహజాతదేవనది క్ బోలి యశేషమనోఘహారి యై. 576
- వ. మఱియు. 577
- చ. అనుపమభక్తి నెవ్వనిపదాంబుజమూలము మందిరంబు గా
ననయముఁ బొందువాఁడు నిహతాఖిలభూరిమనోమలుండు స
ద్విసుతవిరక్తి బోధధృతివీర్యవిశేష² సమన్వితుండు దా
ననఁ దగి భూరిసంస్మృతిమహాత్మరదుఃఖము నందఁ డెన్నఁడున్. 578
- క. నారాయణుండు జగదా, భారుం డగునీశ్వరుండు క్ష దలంప నతనికె
లే రెందు సములు సధికులు. ధీనోత్తముఁ డతఁడు నద్వికీర్తీయుం డగుటన్. 579
- న. అదియునుం గాక. 580
- ఉ. కర్తవశంబున³ జగము క్ గల్గును హెచ్చు నడంగు సన్నచో
గర్తముఁ బుద్ధి జూడ జడకార్యము గాని ప్రపంచకల్పనా
కర్తమునందుఁ గర్త యనఁ క్ గా విలసిల్లఁగఁ జాల దీజగ
త్కర్తక కార్యకారణము క్ గావున నీశుఁడు విష్ణుఁ డారయన్. 581
- వ. కావున మీర లవాసుదేవుని సధికారానుసారంబున నిశ్చితార్థఫలసిద్ధి గలవార
లై మనోవాక్కాయకర్తంబుల నిష్కపటవృత్తిం దగిలి వినుతినతిపరిచర్యా
పూర్వకంబు గాఁ గామదుఃఖంబు లయినయతనిపాదపంకజంబులు భజియింపుం
డదియునుం గాక. 582
- సీ. రూఢి నీశ్వరుండు స్వరూపంబునంజేసి, పూని విశుద్ధవిజ్ఞానఘనుండు
నగుఁడు నయినఁ దా నరయనికర్తమా, ర్గమునందు ప్రహృదికృతవ్యములను
శుక్లాదిగుణము విశ్శుభదవఘాతాది, సత్క్రియలును మంత్రస్సంచయంబు
సంకల్పమును యాగసాధ్య మైనట్టియ, ఖండాపకారంబు క్ ఘనపదార్థ

1 పూజ్యము లెవ్వని. 2 'మనీషవంతుఁడు'. 3 నందులో 'వా. ప్ర.

తే. శక్తియు మఱిజ్యోతిష్టామనవనముఖ్యునామత బహువిశేషగుణతను మెఱయు
నట్టియధ్వరరూప మై యఖిలజగము, నందు ననిశంబుఁ బ్రఖ్యాతిఁ నొందుచుండు.

వ. అదియునుం గాక దారునంస్థితం బైనయనలంబు తద్దాగుగుణంబు లయినదైర్ఘ్య
నక్రత్వాదికంబుల ననుసరించుచుండున నవ్యక్తంబు తత్తోభకం బయినకాలం
బును వాసనయు నదృష్టంబు ననుకారణంబులచేతం బుట్టినశరీరంబునందు విష
యాకారం బయినబుద్ధి నొంది తిద్విషయాభివ్యంగ్యం బైనయానందస్వరూపుం
డగుచుఁ గ్రియాఫలంబునం బ్రసిద్ధి నొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లను మదీ
యజనంబు లిమ్మేదినీతలంబున దృఢస్రతు లై యజ్ఞభగీశ్వరుండును గుగుండును
నయిననర్వేశ్వరుని హరిని నిరంతరంబును స్వధర్మయోగంబునం బూజించు
చున్నవారలు నారు న న్నాశ్చర్యకరంబు గా ననుగ్రహించువా రని హరిభక్తి
రతు లై నమహాత్ముల నుతియించి వెండియు నిట్లనియె. 584

మ. వరసంపద్విధనప్రతాపసుమహైశ్వర్యంబులం బొల్పునీ
ధరణీనాథులతేజ మంచితపోదాంతిక్షమావిన్యలం
గర మొప్పారు ధరాసుపర్వహరిభక్తశ్రేణులం దెప్పుడు
ధరలోనం బ్రభవింప కుండు నని యశ్శాస్త్రీవిభుం డిట్లనున్. 585

చ. అరయఁగ నేధరామరప్రదాంబుజరేఖపు లఙ్ఘి దాల్చి య
పురమపురాణపూనుషుండు య బ్రాహ్మదేవుండు నై నయట్టియూ
శ్వరుండు సదాకపాయినిని య సాగరకన్యను సర్వలోకవి
స్ఫురితపవిత్రకీర్తియును య బొంది విభూతిఁ దనర్చుఁ గావునన్. 586

సీ. ఏవసుధామరరసేవను జేసి య, శేషగుణాన్వితస్థితిఁ దనర్చు
నర్వేశ్వరుండు మఱిసంతుష్టుఁ డగు నట్టి, ధరణీదివిజులఁ దగ్ధర్మ పరులు
నలఘువినీతులు య నై యవశ్యంబును, సేవింపఁగే ధరారదేవనిత్య
సేవచేఁ బునుషుండు య చిరతరజ్జానవి, ద్యాభ్యాసి గా కున్న య నైన నతఁడు

తే. వేగమున నంతరంగంబు య విశేష మగుటఁ, జేసి కైవల్యపదమును య జెందునట్లు
గాన లోకులు భూదేవతానికరముఁ, నగిలి భజింపవలయు నుదాత్తమతిని.

ష. మఱియు. 588

సీ. విజ్ఞానఘనుఁ డన య వెలయునీశ్వరుండు త, త్వజ్ఞానయుతు లైననారితేత
దీపింప నిం ద్రాదిరదేవతోద్దేశంబు, ననుభూమిసురముఖంబున హుతంబు
లగుహవిస్ఫులఁ దృప్తి నందినగతి నచే, తన మైనయాహుతాశ్రయముఖంబు
వలన వేల్చినహవిస్ఫులచేతఁ దృప్తుండు, గా కుండుఁ గావున య లోకమందు

తే. నన్నిముఖమునకంటె ధరరామరేంద్ర, ముఖముపరిశుద్ధ మత్యంతశ్రముఖ్యమనఁగఁ
దనరునదిగానభూసురాగ్రర్చనము నకల, జనులుఁ గావింపఁదగు నార్యోజనములార.

వ. అదియునుం గాక.

590

సీ. ఏవేదమం దేని యీవిశ్వ మెల్లను, దర్పణప్రతిబింబితప్రభూష
నివహంబుకై వడిఁ గదవిలి ప్రకాశించు, నట్టివిరజమును క నవ్యయమును
నగుచు సనాతనం క బగువేద మేధరా, దేవతాజన మనుదినముఁ దగిలి
మహిత శ్రద్ధాతపోమంగళమహానసం, యమసమాధులఁ బొలుకొనెడు చుండి

తే. యర్థసదనద్విచారు లై క యధకరింతు, రట్టివారల పెదరజం క బర్హి దాల్చు
నలఘులకు సర్వసాపక్షియంబు నఖిల, సద్గుణావాప్తియును సగుఁ క జతురులార.

వ. కావున నట్టివిప్రపాదసరోజరేణువు లేనును గిరీటంబున ధరియింతు నిల్లు బ్రాహ్మణ
భజనంబునంజేసి యవాప్తసకలగుణుండును శీలధనుండును గృతిజ్ఞుండును శ్రద్ధా
యుక్తుండును నైనమహాత్ము నఖిలసంపదలు ప్రాపించుం గావున గోబ్రాహ్మణ
కులంబును సనుచరసమేతుం డయినజనార్దనుండును నాయెడం బ్రసన్ను లయ్యె
దరు గాక యని పలుకు చున్నపుడుచక్రవర్తి గనుంగొనిపితృ దేవద్విజనత్పురు
షులు సంతృప్తాంతరంగు లై సాధువాదంబుల నభినందించి యిట్లనిరి. 592

క. మనుజేంద్ర నీకతంబున, సనుపమఘన బ్రహ్మాండోపహతుఁ డత్యఘన
ర్థనుఁడు సగుఁజ్ఞివేనుం, డసయము సరకంబువలన క సర్హి దరించెన్. 593

వ. కావునం బుత్తేణ లోకాన్ జయతి యను వేదవచనంబు నిశ్చయం బదియునుం
గాక. 594

చ. పురుషుని కేణ్య సేమకళిప్తుండు రమాలలనేగునిండు చే
సరకము నొండఁ గోరియు గుణజ్ఞుఁడు భాగవతుండు నైనయీ
వరతనయప్రభావమున కి వానికి నెక్కి విధూతిపావుఁడై
నిరయముఁ బొందఁ డయ్యె సత్సనిర్మలకీర్తి డసర్వై గావునన్. 595

క. అని పలికి వీరవర్యుం, డనఁ దగుపురు శాశ్వతంబు క లగుహాయసముల్
దసరంగ జీవింతువు గా, కని తగ నాశీర్వదించి క యభిమతి మొప్పన్. 596

వ. వెండియు నిట్లనిరి దేవా నీకు సకలలోకభర్త యగునారాయణునందు నిట్టిభక్తి
వొడముటంజేసియు బ్రహ్మణ్యదేవుండు నుత్తమశ్లోకుండు నైనసర్వేశ్వరుని
సత్కథాజాలంబు వ్యక్తంబు సేయు చున్ననీవు మాకు నాకుండ వగుటంజేసి
యు నేము ముకుందదాసుల మైతి మీభవదీయప్రజానుశాసనంబు ప్రజానురా
గంబు గలకారుణ్యమూర్తు లై సమహాత్ములకు స్వభావంబులు గావున నాశ్చర్యం
బు గాదు డైవసంజ్ఞతంబు లయినకర్మంబులచేత విసప్తజ్ఞానుల మై పరిభ్రమించు
మాదగుతమఃపారంబుఁ గంటి మేసర్వేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజాతి నధిష్ఠించి తు
త్రియులను తుత్రియజాతి నధిష్ఠించి బ్రాహ్మణులను నీయుభయంబు నధిష్ఠించి
విశ్వంబును భరియించు నట్టివివృద్ధసత్త్వండు సర్వరూపుండు మహాపురుషుండు

నై నపృథునకు నీశ్వరబుద్ధిజేసి యేము నమస్కరింతు మనునమయంబున. 597

❖ పృథుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లరుగువెంచుట. ❖

క. వినువీదినుండి మెల్లన, చనుడెంచిరి బాలసూర్యసంకాశతనుల్
జనవినుతసిగ్ధవర్ణులు, సనకాదులు శేముషీవిచక్షణు లంతన్. 598

వ. ఇట్లు సనుడెంచి. 599

క. అనఘాత్ము లతిథిరూపంబున రా గృహమేధి ప్రాణములు నుద్గతిచే
దనరినఁ బ్రత్యుత్థితవం,దనముల మరలం బ్రతిష్ఠితము లగు సనుచున్. 600

క. వినఁబడువచనన్వాయంబున నుద్గతము లగుప్రాణములఁ గ్రమ్ముటఁ బొం
దను గోగువాడునుంబలె, సనుచరముత్విక్సదస్యఁ డై పృథుఁ డంతన్. 601

తే. ఇంద్రియేశుడు గంధాదికేష్టగుణముఁ, గూర్చి యుద్గమనక్రియఁ గోరి చేయు
పగిదిఁ బృథుచక్రవర్తి సంభ్రమముతోడ,మహితభక్తిని బ్రత్యుత్థమంబుసేసె.

క. ఘనకారవమున నమ్ముని,జనచి త్తవశీకృతుండు క సభ్యుడుఁ బ్రియుడు
వినయాసతకంధరుఁ డై, జనవరుఁ డాపరమయోగిచంస్రుల నెలమిన్. 603

సీ. పూని యర్హాననాసీనులఁ గావించి, కర మర్థి విధివత్ప్రకారమునను
బూజించి తత్పదాంభోరుహతాళన,నలిలంబు లాత్మమస్తమునఁ దాల్చి
హాటకకలితసింహాసనాసీనులై, విహితాగ్నులను బోలి వెలుగు చున్న
శర్వాగ్రజన్ముల క సనకాదులను జూచి, యతులశ్రద్ధాసంయతమాన్వితుండుఁ

తే. బరమసంప్రీతిమతియు నై క పలికె రాజు, గోరి యోమంగళాయనులార పూర్వ
భవమునం దెద్ది మంగళప్రదనుకర్మ, మేను జేసితి మిముఁ జూడ కనిపుడు గలిగె.

వ. అని వెండియు. 605

క. భువి నెవ్వనియెడ విప్రులు, భవుఁడును విష్ణుఁడుఁ దదీయకృతులును బ్రస
న్నవదను లగుదురు వానికి, భువి దివిని ససాధ్యకర్మములు లే వరయన్. 606

వ. అని మఱియు సనఘాత్ములారా లోకంబుల నీక్షించుచుం బర్యటనంబు సేయు
మిమ్ము సర్వదర్శనం డయినయాత్మం గనుంగొనఁ జాలనిసర్వకృత్యంబుచండం
బున నీలోకంబు గనుంగొనఁ జాలకుండు సట్టిమహాత్ముల రయినమీదర్శనంబునం
జేసి యేను ధన్యుండ నైతి నదియునుం గాక. 607

చ. అరయ ధరిత్రి నెవ్వనిగృహంబు మహార్హ జనోపయోగ్యవి
స్ఫురితతృణంబుభృత్యగృహాభూముల సారె దనర్చు సట్టిమం
దిరపతి పేద యైన జగతిం గడు ధన్యుఁ డటండ్రు గాన ను
స్థిరమతి మీరు వచ్చుట నశశేషశుభంబుల నేను బొందెదన్. 608

వ. అదియునుం గాక. 609

చ. వరమతులార యెవ్వనినినాసముఁ దీర్థపదాంతరంగు లై

1 ను బునఃప్రతిష్ఠి. 2 తీర్థపదాంబుజాతు లై.

పరగినయట్టిభాగవత్పాదజలంబులు సోక వేనిఁ ద
త్పురుషుఁడు భూరిసంపదలఁ శ బొంపిరిపోయిన నైన వానిమం
దిర మురగ ప్రక్షీర్ణ జగతీజముఁ బోలు నటండు కోవిదుల్.

610

వ. అని పలికి వెండియు నిట్లనియె.

611

సీ. పరమపావనులార శ బాల్యంబునందుండి, మానితశ్రద్ధాసమన్వితులును
గుణనిధుల్ ధైర్యయుక్తులు ముముక్షువులు నై, యధికవ్రతంబుల శ నాచరింతు
రట్టిపుణ్యుల భవదాగమనంబు స్వాగత మయ్య సత్కృపాకలితులార
యనివారితవ్యసనార్థ వం బునుట్టి, భూరిదుర్గంధ్యునంసారమందు

తే. 'మతివిహీనస్వకీయకర్తృములఁజేసి, యడరి మగ్నుల మై యింద్రియార్థములనె
తివిరిపురుషార్థములుగాఁగఁగదెలియుమాకుఁ, గుశలమున్నదెలోకై కకుశలులార.

వ. మీర లాత్మారాము లగుటంజేసి మీయందుఁ గుశలాకుశలరూపంబు లయిన
మతివృత్తులు సంభవింపవు గావునం గుశలప్రశ్నం బుపవన్నంబు గాదు నేను
గృతవిశ్వాసుండ నై సంతప్తు లయినవారలకు సుహృత్తులైనమిమ్ము నాకు నీసం
సారంబునందు నేమిట వేగంబె ట్టేమంబు గలుగు నని యడిగెద నాత్మవంతులకు
నాత్మయు నాత్మభావనుండు నయినయీశ్వరుండు భక్తానుగ్రహంబుకొఱకు నీ
లోకంబుల మీవంటిసిద్ధరూపంబున వర్తించు చుండు నని పలికిన యతినిగంభీ
రారగౌరవంబులును శుభకరంబులును న్యాయసహితంబులును మితాక్షరంబు
లును శ్రోతృప్రియంబులును నయినవచనంబులు విని సంప్రీతచేతస్కుండును
మందస్మితుండును నై సనత్కుమారుం డిట్లనియె.

613

మ. ధరణీశోత్తమ సర్వభూతహితచేతస్కుండ వై ధర్మను
స్థిరభాగ్యోనయశాలి వై యనఁగునీచే సాధులోకోత్తరో
త్తరసంప్రశ్నము సేయఁగాఁబడె మహాత్మా సాధులోకై కన
చ్చరితంబుం దలపోయ నిట్టిద కదా శ చర్చింప లోకత్రయిన్.

614

తే. ధరణి సజ్జనసంగంబు శ దలంప నుభయ, సమృతం బగువారలు శ నలుపునట్టి
సరససంభాషణ ప్రశ్న సరణి నిఖల, జనములకు సుఖకర మగు శ జనవర్ణణ.

615

వ. అని యభినందించి మోక్షసాధనోపదేశకాముం డైనపుడుచక్రవర్తికి వెండియు
నిట్లనియె.

616

సీ. ధరణీశ మధునిషూదనుఁ డైనయట్టినా, రాయణులలితపాదారవింద
పరగుణధ్యానధీరపరిణతత్వంబున, సకలాత్మమలవిమోక్షచసము లైన
రతియును నిత్యవైరాగ్యంబు మొదలు గా, లోకోత్తరుడ వైనసనీకుఁ గలవు
సమ్యగ్విచారశాస్త్రములందు జనులకు, సేమంబునకును నిశ్చితము లయిన

తే. యాత్మవ్యతిరిక్తవస్తువులందు వీత, రాగతః దలంప నిర్గుణబ్రహ్మ మయిన

యాత్తయందులరతియును ననంగ నివియ, హేతువులు బుద్ధి జింతింపనిదచరిత.

వ. కావున శ్రద్ధయు భగవద్ధర్మచర్యయుఁ దద్విశేషజిజ్ఞాసయు నాధ్యాత్మికయోగ నిష్ఠయు యోగీశ్వరోపాస్తియుఁ బుణ్యోపాశ్రయండును బుణ్యశ్రవణండును నైననారాయణకథాలాపంబులు సత్సంగియారాములైననారలతోడిసంగతుల యందు విరక్తియు నారల కభిమతంబులైనయర్థకామంబులందు సనాకాంక్షయు సర్వేశ్వరునిగుణార్తనామృతపానంబు దక్క నితరపదార్థంబులందు నైరాగ్యంబు నొంది యాత్మారామత గలిగి విజనసలంబులందులరుచి గలుగుటయును సహింసయు శమాదిప్రధానవృత్తియు నాత్మహితానుసంధానంబును భగవత్కథాను స్మరణంబును సకామ్యంబు లయినయమనియమంబులును నితరభక్తిమార్గాగర్హణంబును యోగక్షేమార్థక్రియారాహిత్యంబును శీతోష్ణాదిద్వంద్వసహిష్ణుతయు భాగవతకర్ణాలంకారభూతం బగుభగవద్గుణాభిధానంబును వీనిచేత విజృంభమాణం బయినభక్తియోగంబునంజేసి యనాత్మయందు ససంగంబును గార్యకారణ గూఢం బగునిగ్గుణబ్రహ్మంబునందు రతియును నెప్పుడు గలుగు నప్పుడ సదాచార్యానుగ్రహవంతుం డయినపురుషుండు బ్రహ్మనిష్ఠులతోడఁ జెలిమి సేయుచు నీషణత్రయంబు వర్జించి ప్రకృతిం జేరక జ్ఞానవైరాగ్యవేగంబునంజేసి. 618

సీ. అనఘ సాక్షాత్కార శ్రమగుభక్తియోగాన్ని, గడఁగి జీవాధారకమును బంధ భూతాత్మకంబు నై శరణుచుహృద్ధింఁగి, బూని స్వకారణభూతి మయిన యరణి దహించుహుతాశనుకై వడి, నిర్దహించిన నిట్లు శ్ర నెఱసి నగ్ధ చిత్తుఁడై ముక్తనిశ్శేషాత్మగుణుఁడు¹న, నగ్ధుఁడు నై సయితండు మిగుల తేనగ్ధి బాహ్యంబులయినఘటాదికములు, నాంతరములైనసౌఖ్యదుఃఖాదికములు ననువిధేదము లాత్మభేదనము లగుట, సయ్యపాధివిनाశంబు శ్ర నందఁ గలఁడు.

వ. అది యెట్లనిన. 620

చ. పురుషుఁడు నిద్రివోఁ గలలఁ శ్ర బొందినయాత్మ సుఖైకహేతు నై పరఁగినరాజభృత్యజనశ్రభావగుణంబులు సంప్రబోధమం దరయఁగ మిథ్య యైనగతి శ్ర నాంతరబాహ్యగుణప్రభేదముల్ పరువడిఁ గాన కుండు జనశపాలనశీలన నిత్యభేదనా. 621

వ. మఱియును ద్రష్ట యైనయాత్మయు దృశ్యం బయినయింద్రియార్థంబు ననువీనికి సహంకారంబు సంబంధహేతు వగుటంజేసి యది యంతఃకరణంబునం గలుగుచుండు జాగ్రత్స్వప్నంబులయం దీభేదంబు గనుంగొను చుండు నిట్టియంతఃకరణంబు లేనిది యగుసుషుప్తికాలంబునం బురుషుండు జలదర్పణాదినిమిత్తాభావం బగునప్పుడు చింబప్రతిచింబభేదంబు గనుంగొననిచందంబున దృశ్యభేదంబు గనుంగొన కుండుం గావున సంతఃకరణవిలయంబు నొందిన బాహ్యం

1 సహదయుఁడు. 2 సాధనము లగుట.

తరభేదంబు గన కుండుట నిశ్చయం బని వెండియు నిట్లనియె. 622

సీ. భువి విషయాకృష్టభూతంబు లయినయిం, ద్రియములచేతను ॥ దివిరి మనము
దగ విషయాన క్తి ॥ దగిలి యాంతర మైన, మహితవిచారసామర్థ్య మెల్ల
1 శరకుశాది స్తంబభజాలంబు హృదతోయ, ముఖ గ్రోలుగతిఁ గ్రమంబున హరించు
నీరీతి సంతర్విచారసామర్థ్యంబు, సపహృతం బయిన బూర్వార్వాపరాను

తే. మేయసంధానురూపసంస్కృతి నశించు, నది నశించిన విజ్ఞాన ॥ మంతః దొలఁగు
నట్టివిజ్ఞాననాశంబు ॥ నార్యజనులు, స్వాత్మ కది సకలాపహ్నానం బటండు. 623

వ. అదియునుం గాక యాత్మ న స్తు కామాయ సర్వం ప్రియం భవతి యనువేద
వచనంబునంజేసి విషయంబులకుం బ్రియతమత్వం బైనయాత్మోపాధికంబు నొంది
యాత్మాపహ్నవంబునం బాట్టిల్లుస్వార్థనాశం బెద్ది గలుగు దానికంటె లోకంబున
సాధికం బైనస్వార్థనాశంబు లేదది యెట్లనిన సర్వార్థనాశంబునకు స్థైర్యంబు
నొందించునట్టియర్థకామాభిధ్యానంబునం నద్దేతుకం బైనస్వార్థనాశంబునం
బరోక్షాపరోక్షరూపజ్ఞానంబునంజేసి నశించుం గావున నాత్మాపహ్నవంబున
కంటె సాధికతరం బైనసర్వార్థనాశంబు లేదని వెండియు నిట్లనియె. 624

సీ. అక్షు యీసంసార ॥ మతిశయంబునఁ దరి, యింపంగ మది నిశ్చయించువాఁడు
గైకొని ధర్మార్థకామమోక్షములకు, నవివిభూతుక మెద్ది ॥ యట్టిదాని
వలన సంగము సేయ ॥ వలవ దాధర్మాదు, లందుఁ ద్రివర్గంబు ॥ సంతకోగ్ర
భయయుతంబగుటను ॥ బరమమోక్షంబె ముఖ్యార్థమై విలసిల్లునందు బుధులు

తే. భువి గుణవ్యతికరమునఁ ॥ బుట్టినట్టి, యబ్జజాతాదులకు నన్తరదాదులకును
గాలవిధ్వంసితాఖిలక్రమము గల్గు, గలుగ దెన్నఁడు సేమంబు ॥ గాని వినుము.

వ. కావున మోక్షంబె పరమపురుషార్థం బని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నరేంద్రా
దేహేంద్రియప్రాణబుద్ధ్యహంకారపరివృతంబు లయినయీస్థావరజంగమంబుల
హృదయంబులందు వ్యాపకుండుఁ బ్రత్యక్షభూతుండుఁ బ్రత్యగూపుండు భగవం
తుండు నయినయీశ్వరుం డంతర్యామిరూపంబునం బ్రకాశించు చుండు నది
నారాయణునిసద్రూపంబు గాఁ దెలియు మని వెండియు నిట్లనియె. 626

ఉ. భూవర యేమహాపురుషభూషణునందుల నీనమస్తవి
శ్వావళి లీలమై నదనకదాత్మకభావము నొంది భూరిమా
యావిభవంబులం దగి సకమగ్రవివేకనిరోధిస్సగ్గునా
శీవిషబుద్ధి దోచుచు విశేషగతి వెలుఁ గొందు నెప్పుడున్. 627

చ. సుమహితనిత్యము క్తపరిశుద్ధవిబుద్ధసుతత్త్వం బై యురు
క్రముఁ డభిభూతసత్ప్రకృతి ॥ 2 కర్తృకళంకుండు నైనయట్టియు
త్తమచరితుం గృపాకరు నుదాత్తగుణోన్నతు నీశ్వరేశుఁ జ

త్తమునఁ దలంపు మయ్య జననతాపరిక్షణ దుష్టశిక్షణ.

628

సీ. వసుమతీనాథ యోగ్యనిపాదపద్మప,లాశవిలాసనల్లలితభక్తి
సంస్కరణంబుచే నజ్జనప్రకరంబు, ఘనకర్మసంచయగ్రథిత మగున
హంకార మనుశ్శూన్యగ్రంథిఁ జెతుతురు, వివరింప నిట్లు నిరర్విషయమతులు
మహి నిరుద్ధేంద్రియమాస్థులు నై సట్టి,యతులకుఁ జేరంగ నలవి గాని
తే. యట్టిపరమేశుఁ గేశవు నాదిపురుషు, వాసుదేవుని భువనపావనచరిత్ర
నర్థి శరణంబు గాఁ దత్ప్రదాంబుజములు,భక్తిసేవింపు గుణసాంద్ర న పార్థివేంద్ర.

మ. అరిషడ్వర్ణమహోర్ధ్వ సక్రనికరన్యాకీర్ణసంసారసా
గర మజ్జోదరకీర్తనాతరణిసాంగత్యంబునం బాసి తా
మరు దారంగ సఘాపహస్రకటయోగాదిక్రియాయుక్తిచేఁ
దరియింపక మదిఁ గోరువారలకు దుర్దాంతం బగుం గావునన్.

630

మ. ధరణీశోత్తమ నీవు కేవలసముద్యుక్తి ధీయుక్తిమై
వరగోవిందపదారవిందయుగభాస్వన్నావ సంధించి దు
స్తరభూరివ్యసనాకరోల్లసితదుర్దాంతోగ్రగంభీరసం
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సాహంబు దీపింపఁగన్.

631

క. అని యీగతిఁ బంకరుహా,ననసుతుఁడును బ్రహ్మబోధశాలియు నగునా
ఘనయోగివల్లభునిచే,తను దెలియఁగఁబడిన బ్రహ్మతత్త్వం దగుచున్.

632

క. జనపతి మునిఁ బొగడి ముదం,బున నిట్లనుఁ బూర్వజన్యమున నే దీనా
వనుఁ డైనయీశ్వరునిచే,తను నిక్క మనుగ్రహింపఁ న దగితి ముసీంద్రా.

633

క. వినుఁ డట్టియనుగ్రహసా,ధనమున కై మీర లిపుడు న దగ నిచ్చటికిం
జనుడెంచితిరి దయాళురు, ననఘులు భగవత్తములును న గుమీచేతన్.

634

సీ. నిరతంబు నాయందు న నిష్పాదితము లగు, దేహసమేతమగ్దీయరాజ్య
సర్వసంపదలును న సద్విజదత్తముల్, గావునఁ బ్రాణకాంతావిభూతి
మందిరసుతరాజ్యమహిబలకోశప,రిచ్ఛదంబుల నెల్ల న ధృతిఁ దలంప
రాజుకు భృత్యుండు న రాజకీయము లగు,తాంబూలముఖపదార్థములఁజేసి

తే. రమణసంతర్పణోపచారములు నడపు,గతిని వారల కవి నివేదితము లయ్యెఁ
గాన మీ కుపచార మేగగతి నొనర్చు, నీనతులగుణసాంద్ర యోగికులొచ్చిచంద్ర.

వ. అది యెట్లు బ్రాహ్మణాధీనం బంటి రేని సేవాధిపత్యరాజ్యదండనేతృత్వసర్వలో
కాధిపత్యంబులు వేదశాస్త్ర వేది యైనబ్రాహ్మణునక కాని యితరులకు యోగ్యం
బులు గావు గావున బ్రాహ్మణులకు భోజనవసనదానంబులు స్వకీయంబు లై
యుండు క్షత్రియాదులకు బ్రాహ్మణానుగ్రహంబున నన్నమాత్రంబు దక్కం
దక్కినవస్తుస్వాతంత్ర్యంబు లేదు గావున మీకు గురుదక్షిణ యేమి సమర్పించు

వాడ నదియునుం గాక న్వాతంత్ర్యంబు. గలిగిన నిట్టియధ్యాత్మవిచారులు
వేదాంతవేదులు నై భగవద్భక్తి నుండేశించెడుమీఠిపుణ్యాత్ములకుం బరి
హాసస్పదుండు దక్కఁ దక్కినవాఁ డెవ్వం డంజలిమాత్రంబు దక్కఁ దక్కిన
ప్రత్యుపకారంబు సేయం దలంచు నది గావున నాచూతువు లై సమీరలు స్వకృ
తాచారంబులంజేసి సంశుస్తాంతరంగు లగుదుగు గా కని పలుకు చున్నయాది
రా జయిసృష్టచక్రవర్తిచేతఁ బూజితు లై యోగనిష్ఠు లై నననకాదు
లతినిస్వభావంబుఁ బ్రశంసించుచు నమస్తజనంబులుఁ జూచు చుండ నాకాశి
గమనంబునం జని రయ్యవసరంబున.

636

పృథువక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుం డై చుక్తి నొందు.

ఆ. విను మహాత్మ ముఖ్యుడైన నొప్పువైన్యఁ డే, కాగ్రచిత్తుఁ డగుచు నాత్మనిష్ఠఁ
డైనయట్టితను నగవాస్తకామునిఁ గాఁగ, బుద్ధిలోనఁ దలఁచె న భూవరుండు. 637

వ. అంత.

638

సీ. కర్మంబులను యథాకాలదేశోచిత, బలవిత్తములు గాఁగఁ న బరంగుధర్మ
ములను బ్రస్తుర్పణాబుద్ధిని జేసి కర్మాసక్తుఁ డగుచు సకమాహితుండు
ప్రకృతికంటెను నన్నుఁ న బరి మైసయాత్మను, గర్మసంచయసాక్షిఁ న గాఁగ బుద్ధి
నరిఁ దలంచుచు న నాచరించుచు నట్టి, మోక్షని సామ్రాజ్యలక్ష్మీనమేతి

తే. మందిరోద్వానవనభూములందు నాజ్య
గరిమ నిర్దిష్టంగా సహంకారరహితం
డగుచుఁ దనచిత్తముచ నింగ్రియారములను
దగులకయ యుండె నన్యహోదారుఁ డగుచు.

639

వ. ఇట్లధ్యాత్మయోగనిష్ఠుం డై కర్మంబుల నాచరించుచు సర్పి యనుభ వ్యయండు
విజితాశ్వుండు ధూమ్ర కేశుండు హర్యశ్వుండు ద్రివిశండు నృకుండు సనునాత్మ
సము లై నపుత్రుల నేవురం గనియె సంత.

640

క. జనవినుత భూమివలనను, ధనముల మర్యాదఁ గొనుచు న దాననిమిత్తం
బునఁ గ్రమ్మఱఁ దా నిచ్చుచు, దిననాయకుఁ జోలి వసుమతీపతి యొప్పెన్.

వ. అతండు మతీయు నగ్నిచండంబునం దేజోదుర్ధుండును మహేంద్రనిపగిది దుర్జ
యుండును ధరణికరణి సతతక్షమాయుక్తుండును స్వర్గంబునుంబోలె నభీష్టదుం
డును బర్జన్యనిభాతిఁ గామితప్రవర్షుండును సముద్రరీతి గాంభీర్యయుక్తుం
డును మేరువుపోలికి ధైర్యవంతుండును ధర్మరాజుకై పడి ననుశాసకుండును మ
హేంద్రనివిధంబున నైశ్వర్యవంతుండును గుభేరునిమాడ్కి ధనవంతుండును
వరుగునిసరణి గుప్తాగ్రుండును సర్వాత్మకుం డగువాయువుచెలుపున బలాజ్ఞస్తేజో
యుక్తుండును రుచ్రునిపగిది నసహ్యతేజుండును గండర్పునియనువున సౌందర్య
వంతుండును మృగరాజునోజ సధికశౌర్యోపేతుండును మనువుననువున వాల్మీల్య

యుక్తుండును సజునిచండింబునం బ్రభుత్వసమేతుండును బృహస్పతిగరిమ బ్రహ్మ
వాదియు సర్వేశ్వరునిజాడ జతేంద్రియుండును నై విష్వక్సేనానువర్తనులైన
గోగురువిప్రజనంబులందు భక్తి గలిగి లజ్జావినయశీలంబులందును బరోపకా
రంబునందును నిరుపముం డై యివ్వధంబున సర్వలోకపాలకపృథగ్విధగుణం
బుల సన్నింటినిం దా నొక్కనుండ ధరియించి. 642

క. అనఘాత్మక లోకత్రయమున సజ్జనకర్ణరంధ్రముల వినబడు నా
వినుతియశోమహాసీయుండు, జనవినుతుం డైనరామ్రచంద్రునిమాడ్కిన్. 643

చ. సరసవచోర్థసత్పురుషసంఘసమంచితగీయమానసు
స్థిరవరకీర్తిపూరముల కదిగజకర్ణములందు నించి తా
నిరుపమసౌమ్యభాషణమ్రసీపలచేతఁ బ్రజానురంజయై
ధరిణిని రాజసమమునఁ కదాఁదగు రెండవచంద్రుడో యనన్. 644

వ. మఱియు సమృహిత్తుండు విజ్ఞానియు వర్ధిల్ల శేషస్వానుసంగుండును బ్రజాపాలకుం
డును స్థావరజంగమవృత్తిదాయకుండును సత్పురుషధర్మవర్తనుండును నిష్పాది
తేశ్వరాదేశికుండును నై నెచ్చుఁజొక్కనాఁడు ననవార్ధకంబు నీక్షించి నిజా
త్మజానాత్మజాలయందు నిలిపి ప్రజలు చింతాతురచిత్తులగు చుండ నిజభా
ర్యాసమేతుం డై యప్రతిహతనియమంబున నైఖానసనమృతం బైనయుగ్రతపం
బునందుఁ బూర్వంబున దిగ్విజయప్రవృత్తుం డగుచండంబునం బ్రవృత్తుం డై
తిహావసంబునకుం జని యందు. 645

మత్తకోకిలము. కండమూలఫలాశి యై బహుళకాల ముగ్రతపఃపరి
స్పందంఁ డై యటమీఁదటం దృణాసర్ణభక్షణ సేసి యా
చండ మేది జలాశి యై సృప్రసత్తముం డది మాని తా
మండంగంధవహాశి యయ్యెఁ గ్రమంబునక దృఢచిత్తుం డై. 646

వ. ఇట్లు వర్తించుచు. 647

సీ. మెండుగా మిటమిటమందు వేసవియందు, దస్తవంచాగ్నిమగ్ధ్యమున నిలిచి
మానక జడి గొన్ననానకాలంబున, బైఁ గోక వేయక క బయట నిలిచి
జనులు హూహూయనుచలివేళి గుత్తుక, బంటితోయములలోపల వసించి
శిశిరంబు సాల స్రగ్దిశిలఁ బరివ్రసవేళి, వెలయ భూశయనుం డై క విశ్రమించి
తే. మహితనియతిఁ దితిత్సానసమన్వితండు

నియతపరిభాషణుండు జతానిలుండు దాంతం

డిగ్ధమతి యీశ్వరార్పితబుద్ధి యనఘం

హూర్వరేతస్కుండును నై క్రమోచితము గ.

648

వ. అతిఘోరం బయినతపం బాచరించె నివ్విధంబునం గ్రమానిరుద్ధం బయినత

1 సాత్మజాలయందు నిలిపి జతాస్వనకుఁ బట్టంబు గట్టి ప్రజలు.

పంబున విధ్వస్తాశేషకర్మమలాశయుండును బ్రాణాయామంబులచే జితారిషడ్వ
గ్గుండును ఛిన్నబంధనుండును నై పురుషశ్రేష్ఠుఁడైనపురుషక్రవర్తి భగవంతుం
డైననన్నమానుం డెఱింగించినయోగమార్గంబున సర్వేశ్వరభజనంబు గావించె
నిట్లు భగవద్ధర్మపరుండును సాధువర్తనుండును శ్రద్ధాసమన్వితుండును నైన
పురుషునకు నారాయణునందు భక్తి యనన్యవిషయం బైన ప్రవృద్ధ బయ్యె
నివ్వింపబున.

649

క. సరలోకోత్తర భగవత్పరిచర్యారాధనమునఁ గడతెనుద్ధాంతః
కరణం డగునాపురుషునకు, సరసిరుహోదరుకథానుసం స్థరణమునన్.

650

క. పరిపూర్ణం బగుభక్తిని, గర మనిశము సంశయాత్మకం బై చాలఁ
వఱలినహృదయగ్రంథిని, నిరసించువిర్రకియుతమగ్నిష జనించెన్.

651

వ. దానంజేసి యతండు సంఛిన్నదేహాత్మజ్ఞానుండు సధిగతాత్మాస్వరూపుండు నై
గదాగ్రజం డయినశ్రీకృష్ణునికథానక్తి నొంది సమస్తయోగసిద్ధిలందు నిస్సం
హం డగుటను హృదయగ్రంథిచ్ఛేదకం బయినజ్ఞానయోగంబును విడిచి
యాత్మయందు నాత్మయోగంబుఁ గావించి బ్రహ్మభూతుం డయి నిజకళేబరంబు
విడువ నిశ్చయించి.

652

సీ. కోరి మడమలచే గుఱవీడనము సేసి, పూని యుక్తానరాగ్రసీనుఁ డగుచుఁ
దసరుమూలారాధాన్ముననుండి నాయువు, నొయ్యన నెగయించి కెయిసర నాభి
కలితంబు గావించి క్రమమున హృత్స్వత్సకంఠశిరఃకోష్ఠకములఁ జేర్చి
క్రైకొని మూర్ధభాగమునకు నెగయించి, ప్రాణముల్ విడిచి యాశ్రపవనుఁ బవను
తే. నందు నాకాశ మాకాశమందుఁ దేజ,మందు దేజంబు నునకంబునందు నునక
మర్థి గాయంబు మేదినిగ్రయందుఁ గలిపె, బూని వానియథోచితస్థానములుగ.

వ. మఱియు భూమి నునకంబునందును నునకంబును దేజమందుఁ దేజంబును వా
యువున నాయువు నాకాశంబునందు నాకాశంబును మనంబున మనంబు నిం
ద్రియంబుల నింద్రియతన్మాత్రల భూతాది యైనయహంకారంబునందు సహంకా
రంబు మహత్తత్త్వంబునందును గూర్చి యట్టిసర్వకార్యహేతుభూతం బైన
మహత్తత్త్వంబును జీవోపాధిభూతం బయిన ప్రకృతియందుఁ గలిపి జీవభూతుం
డయినపురుషుండు జ్ఞానవైరాగ్యంబులచేత బ్రహ్మానిష్ఠుఁడై మాయోపాధి బాసి
ముక్తుం డయ్యె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

654

సీ. అంత నాపురుషనిభాగ్యమణి యగునర్చి, పుడమిపై వడి నడు గడినఁ గందు
సుకుమారపాదాబ్జసందరీరత్నంబు, నతులపతివ్రత గయగుటఁజేసి
యాతే శకృతసువ్రతాచరణంబును, సుమహితభక్తిశుశ్రూషణమును
నాదేయ మగుదేహాయాత్రయు ననువీని, చేత మిక్కిలికృశీభూతదేహ
తే. యయ్యఁ బ్రియనాథకృతకరుణావలోక

కరతలస్పర్శనాదిసత్కారములను

నబల సుఖవృత్తి జెంది య్రయ్యడవులందుఁ

గృశత మదిఁ దోప కుండఁ జరించునపుడు.

655

క. తనమనమున నేనుఁఖము, ననయంబు నెఱుంగనట్టియర్చి నిజాధీ

శునిప్రాణరహితదేహము, గనుఁగొని విలపించి విగతకౌతుక యగుచున్. 656

సీ. మానితమందరసానుప్రదేశంబు, నందుఁ జితాగోప శ్రమర్చి జేసి

లలితమహానదీసలిలనున్నాన యై, కలితమహోదారకన్దుఁ డగున

నాఘన కుశకదానక్రియల్ గావించి, యతిభక్తి సురలకుఁ శ్రీ నతు లొనర్చి

వహ్నికి ముమ్మాఱు శ్రీ వలగొని పతిపాదకమలయుగంబుఁ జిత్తమున నిలిపి

తే. వీరవరుఁ డై నప్రేమపృథ్వివితలేశు, నంబు ననుగమనము సేయునట్టిసాధ్వీ

నర్చి గనుఁగొని దేవభార్యాసహస్ర. మాత్మనాఘలంఘాడి నెఱయ్యంబుతోడ.

క. పరమోత్కంఠను వమ్ము, దగ్గరిసానుప్రదేశశ్రీలముఁ వసునం

గురింబుంచిరి నవసురభీతి, నరమందానిప్రసూనకవర్షము లంతిన్.

658

క. తర మిడి యచ్చర లాడిరి, మొరంబుంచిరి శంఖసూర్యములు దివిజులు నా

డిరి కిన్నరజనులు పర. స్పరనుతు లొరించి రాసుఁగర్వాగనలున్.

659

వ. మఱియు ని ట్లనిరి.

660

సీ. చచ్చింప నిట్టిహిత్యవ్యమెం దేనిని. గనుఁగొంటి నే యర్చి శ్రీ యనులతాంగి

ధర్మాత్మ్యరాల్ గదా శ్రీ తనవిభుతోఁ గూడి, యంగినారమహా యశ్శ్రేణుఁ గూడి

వెనుచనుకై వడి శ్రీ ననుగమనము సేసి, నియ్యమ నిజహృదయోగేశుఁ డగున

ఘను వైన్య సూర్ధ్వోక్తమ్మును బొందును, నేఁ డింతపట్టును శ్రీ నిశ్చితంబు

తే. పరమయోగీంద్రులకు దుర్విభావ్య మైన, పృథ్విసుకర్మమువలన నశ్రిక్రిమించి

వైన్యభూమిశు వెనుచనికవరునసూర్ధ్వ, గామినియునయ్యె నీయంతిఁఘనతనొంది.

వ. కాన పతివ్రతలకు నసాధ్యం బెందును గలదే యని మఱియును.

662

క. పరికింపఁగ నేమనుజుఁడు, హరిపదమును బొందఁ జేయునట్టివివేక

స్ఫురణం దనస్సు వానికిఁ, బరువడి నిలఁ బొంద రానికవదముంగలదే.

663

తే. అట్టియపవర్గసాధన శ్రీ మైనమనుజు, భావ మొందియు విషయసంకల్పంఁ డగుచు

వసుధనెవ్వఁడున ర్తించు శ్రీవాఁడుధరణి, ననయమునిజాత్మవంచకుఁడనఁగఁబరఁగు.

క. అని వారలు ద న్నరిని, వినుతింపఁగ నర్చి యాత్మ్యవిభుఁ డగుపృథుఁ డొం

దినయచ్యుతలోకంబున, ననుపమవిభవమును బొందె శ్రీ నని విమరునకున్. 665

క. మునివరుఁ డగుమైత్రేయుఁడు, విసయంబున నెఱుంగఁ జెప్పి శ్రీ వెండియుఁ దగ ని

ట్లను నమ్మహానుభావుం, డనఘుఁడు భగవద్వరుండు శ్రీ నగుఁ బృథుఁ డనఘా. 666

క. ఏ నీ కిప్పుడు సెప్పితి, మాను గ నీపుణ్యకథను శ్రీ మహితశ్రద్ధా

ధీనుం డై విస్ఫురదవ, ధానుం డై యెవ్వఁ డేనిఁ శ్ర దసరినభక్తిన్. 667

క. వినినఁ బఠించిన వ్రాసిన, వినిపించిన వాఁడు పృథుఁడు శ్ర విమలగతిం బొం
దినక్రియ హరిపద మొండెడు, సనయము నిహతపాపుఁ శ్ర డగుచు మహాత్మా.

సీ. బ్రాహ్మణుఁ డంచితశ్రద్ధ క్రి బఠించిన, బ్రహ్మవర్చసము సంప్రాప్త మగును
క్షత్రియుం డర్థమైఁ శ్ర జదివిన విన్నను, జగతీవిభుత్వంబు శ్ర సంభవించు
వైశ్యుండు విని ధనసంపత్తుఁ డై యొప్పును, శూన్యుండు వినిన సుశ్లోకుఁ డగును
మఱియును భక్తి ముక్తమౌన పఠించిన, విత్తవిహీనుండు శ్ర విత్తపతియు

తే. సప్రసిద్ధుండు ప్రఖ్యాతశ్రయశుఁడుఁ బ్రజలు

లేనియధముండు వితతసంకతాసయుతుండు

మూర్ఖ చిత్తుండు విజ్ఞానశోభమతియు.

సగుచు నుతి కెక్కు మగు మహితాత్మ మఱియుఁ

669

వ. ఈలోకంబునం బురుషులకు స్వస్వయనంబును సమంగళనివారణంబును ధనప్ర
దంబును యశస్కరంబును నాయుష్కరంబును స్వర్గదాయకంబులు గలిమలాప
హంబును వైసమీపుణ్యచరిత్రంబు చతుర్విధపురుషార్థకాము లై సవారికిఁ జతు
ర్విధపురుషార్థకారణం బగుం గావున విసం దగు సంగ్రామాభిముఖుం డై సరా
జీచరిత్రంబు ననుసంధించి విరోధి నెదిర్చిన వన్నిరోధి పృథునకుంబోలెఁ గప్పంబు
లిచ్చు ముక్తాన్యసంగుండును భగవద్భక్తుండును వైసవాఁడు పుణ్యంబును వైస్వ
వ్యాహిత్యహాచకంబును వైసమీచరిత్రంబు వినుచుం బఠించుచుం గృతి
మఱి యై దినదినంబును నాదరంబునం బ్రకటంబు నేయువాఁడు భవసింధుపోత
పామం డై సనశ్వేశ్వరునియందు సచలం బయినభక్తి గలిగి పృథుచక్రవర్తివొం
దినవిష్ణుపదంబుం బొందు నని యుష్వణ్యచరిత్రంబు మైత్రేయుండు విదురున
కెఱిగించి వెండియు నిట్లనియె,

670

క. పృథునకు నర్చికిఁ బుట్టిన, పృథుకీర్తిధనుండు ఘనుండు శ్ర పృథుతుల్యుం డై
పృథుశౌర్యధైర్యధుర్యుండు, పృథివి విజితాశ్వుఁ డొప్పెఁ శ్ర బృథివీపతి యై.

క. (విను మంత్రధానగతిం, దనరుసురాసీరువలనఁ శ్ర దగ విజితాశ్వుం
డును మఱి యంతర్ధానుం, డనుపేరఁ బ్రసిద్ధుఁ డయ్యె శ్ర నతిచతురుం డై). 672

సీ. స్థిరమతి రాజ్యాభిషిక్తుఁ డై యమ్మేటి, సమమతి నయ్యనశబ్దము లైన
హర్యశ్వనకు సమాదరమునఁ దూర్పు దక్షిణదిశఁ దగ ధూమ్రకేశునకును
బరంగంగ వృకునకుఁ శ్ర బల్లిమభాగంబు, న్రవిమన కర్థి నుత్తరపుదిశను
గొమ రొప్పు నలుపురకును బంచి యిచ్చి స్వకాంత యైనట్టిశిఖండినికిని

తే. మనుజయోనిని జనియింపుఁ శ్ర డనుచు మున్ను, పలికినట్టివస్తిష్ఠశాసమునఁజేసి
పూని త్రేతాగ్ను లతనికిఁ శ్ర బుత్తు లగుచు, జనన మొందిరి నజ్జనస్తవ్యచరిత.

- వ. వారలు పావకుండుఁ బవనూనుండు శుచియు ననునామంబుల మనుష్యయోనిం
బుట్టియు నాత్మప్రభావంబునం గ్రమ్మి నగ్నులయి చనిరి తదనంతరంబ. 674
- క. అతఁడు నభస్వతి యనియెడి, ద్వితీయపత్నివలనను హావిర్ధానుఁడు నా
సుతుఁ గని విజితాశ్వం జా, నతవిమతుఁడు రాజ్యవర్తనము దలపోయున్. 675
- క. విమలాత్మ కరాదానము, నమశుల్కాదికము గరము ఓ దాహణ మని ధై
ర్యమునం దీర్ఘమఖిన్య, జమునం దడవర్తనంబు ఓ సమమతి విడిచెన్. 676
- వ. ఇట్లు విడిచి. 677
- క. అతఁ డాత్మకర్మనుం డును, చతురతఁ బరమాత్మ హంసు ఓ సర్వేశ్వరుఁ డ
త్కృతువున యజించి కుశలా, మృతయోగసమాధి ముక్తి ఓ బొందె మహాత్మా.
- వ. అంత విజితాశ్వండు పరలోకగతుం డున హవిర్ధానుండు హవిర్ధాని యను
భార్యవలన బహిష్కృతుండు గయుండు శుక్లుండు గృష్ణుండు సత్యుండు జితవ్ర
తుండు పుననుక్రమ నాన్వరం గాంచె నందు బహిష్కృతుండు. 679
- సీ. సంతతసవనదీక్షాశాలి యగుచు ధ, రాతలం బెల్లను ఓ గృతువులకును
విలసిల్లుయజనశాసనలు వేఱువేఱ కల్పించి యజ్ఞములు గావించు చుండి
చిరకీర్తి యతఁడు ప్రాచీనాగ్రీకుశలచే, క్షీతితలం బెల్ల నాస్త్వతము సేయ
వసుధయెల్లను యజ్ఞవాట మై విలసిల్ల, సత్కీయాకాండనిష్ఠాస్థుఁ డగుచు
- తే. సుధగయోగసమాధినిష్ఠుఁడుప్రజాపతియగుననితన్నుజనము నుత్తరింప వెలయు
నట్టిమనుఁడు హవిర్ధాని ఓ యజులజగతిఁ, బఱపి కుశలను బ్రాచీనబర్హి యయ్యె.
- వ. మఱియు నతండు. 681
- చ. అలవడ నేనతీమణి నగమంచితలీల వివాహవేశ ను
త్కలికఁ బ్రదక్షిణంబు లిడఁగఁగఁ గని హవ్యవహుండు దొల్లి యి
మ్ముల శుకిఁ జూచి మోహమును ఓ బొందినరీతి విమోహి యయ్యె నా
లలితవిసూత్నభూషణ యలంకృతచారుశుభాంగి వెండియున్. 682
- చ. సురుచిరభంగి నాసతి గిశోరనయఃపరిపాక యై రణ
ద్వరమణిహేమనూపురరవంబు సెలంగఁ గ నాడుచుం దినా
కరరుచి లేఖ నొ ప్పెసఁగఁ ఓ గాఁ గని నిర్జిత టైరి దేవకి
న్నరనరసింధుపాధ్యమునినాగనభశ్చరముఖ్యు లందఱున్. 683
- వ. అట్టిసౌందర్యఖనియు సముద్రపుష్పియు నయినశతధృతి యనుకన్యం బ్రహ్మదే
శంబునం బాణిగ్రహణంబు సేసె నాశతధృతివలనం బ్రాచీనబర్హి కిఁ బదుగురు
గొడుగులు జనియించిరి వారలు తుల్యనామ వ్రతులును ధర్మపారగులును నయిన
ప్రచేతనులు ప్రజానర్గంబునందుఁ దండ్రిచేత నాజ్ఞాపిత లయి తపంబు గావింప
నర్హ వంబునకుం జనునమయంబునం దన్యార్గంబునఁ బ్రసన్నుం డగుచు దృశ్యమా

1 నట్టిసుతుఁడు హవిర్ధానుఁ డనడిపేర, బరఁగ జనియించె బ్రాచీనబర్హి యనఁగ' వ్రా.ప్ర.

నుం డైన శ్రీరుద్రునిచేత నేది యుపదేశింపబడె 1 దానిన స్తుధ్యానపూజానియ
మంబునఁ దపంబు సేయు చుండఁ దపఃపతి యైననారాయణుం బదివేలదివ్యసం
వత్సరంబులు పూజించి రని చెప్పిన విని విదురుండు మైత్రేయున కిట్లనియె.

- సీ. తాపసోత్తమ ప్రచేతసులకు నర్ణవ, మార్గంబునందు నాభ్యర్థతోడ
సంగ మెట్లయ్యెఁ బ్రసన్నుఁడై హరుఁ డెద్ది, తివుట వారల కుపదేశ మిచ్చె
జీవరాసులకు నాభ్యర్థతోడిసంగంబు, గడుదుర్లభం బీజగంబునందుఁ
జర్చింప నమ్మేటి శ సన్మునీంద్రులకును, సంచితధ్యానగోచరుండు గాని
తే. పుడమిఁ బ్రత్యక్షమునఁ గానబడఁడుమఱియు, నంచితాత్మ సదారాముఁడభిలతోక
రక్షణార్థంబుగా విరూపాక్షుఁ డాత్మ, శక్తితోఁ గూడి జగతిపై శ సంచరించు.

— ఓ దుందు ప్రచేతసులకు యోగాదేశ మనుస్తోత్రముం చెల్పుట. ఓ —

- క. కావున భగవంతుండును, దేవ స్తుతుఁ డయిన దేవదేవునిసంగం
బేవెరవున ఘటియించెనొ, యావిధ మంతయును దెలియ శ నానతి యీవే.
క. అనవుడు విదురున కమ్ముని, జననాయకుఁ డనియె సట్టిసాధుమనీషం
దనచు ప్రచేతసులును నిజ, జనకునిపరిభాషణములు శ సమ్మతితోడన్. 687
క. శిరసా నహించి ప్రార్థిత, కరిగెడునమయమున నెదుర శ నంబుధికంఠెం
బట పగునొకసరసి మనో, హరనిర్మలసలిలపూర్ణ, యైనది మఱియన్. 688
సీ. రక్తోత్పలేందీవర ప్రప్లుఘాంభోజ, కమనీయకన్లరకలిత మగుచుఁ
గంజాతికింజల్క, ప్రంజవిక్షేపక, మండగంధానిలారానంద మగుచు
రమణీయహంససారసచక్ర వాక కా, రండవనినదాభిరామ మగుచు
నరమ త్తమధుఃపసుస్వర మోదపల్లవాం, కురితలతాతిరుభరిత మగుచు
తే. 3 సిద్ధచారణగంధర్వరసేవ్య మగుచుఁ
బుణ్యముల కాలయం బయి శ పాలుపు మిగిలి
లలిత మై చూడ నొ ప్పగుఁలక్షణములఁ
బరఁగి శుచిలఘుమధురాంబుభవ్య మగుచు. 689
తే. 4 సజ్జనునిహృదయముఁ బోలికన్వచ్చమగుచు, హరిపదాకృతిదివిజవిహారమగుచు
ఘనునిసిరిభంగి నర్హజీవనము నగుచు, మానవతివృత్తిగతిని నిగ్మంబు నగుచు.
తే. (శశికరంబులుఁబోలె విశేషము లగుచు
హరికథలఁ బోలి కల్పవృహరము లగుచు

1 'దాని జపధ్యానపూజానియమంబుల సేవించుచు.' అ. ప్ర. 2 'భువనపాలననిర్మలఃస్ఫూర్తి మెఱసి, నిర్మలం బైన జీవనాశీన్వితము నగుచు, మహితయోగీంద్రసంపేద్యమీమాన మగుచు, లోకపాపన మన నొప్పు శివనొకసరస్సు' అని యొక ప్రతి. 3 సజ్జనునిహృదయముఁబోలెకన్వచ్చ మగుచు, మత్స్యైకచ్ఛ పమకరసంపాది యగుచు, భేకదర్శికరావళిభీమ మగుచు, సుదధిసందిన కనిశంబు సునికి యగుచు— అని పాఠాంతరము.

వహ్నులునుబోలె భువనపావనము లగుచుఁ

బొగడఁ దగునీరములచేఁ బ్రపూర్ణ మగుచు.)

691

వ. ఒప్పునట్టిసరోవరంబుఁ బొడగని యందు నొక్కదివ్యపురుషునిం గని రతండు. 692

మ. సమక్షశ్రీకమృతంగ వేణుముఖభాగస్వన్నాద మై దివ్యమా

ర్గమనోరంజక మై తనర్చువలనఁదాంధర్వగానంబు నె

య్యము సంధల్లఁగ వించుఁ దిస్టహిమ కఠత్యాశ్చర్యముం బొంది వే

గమునం దత్కమలాకరంబు వెడలెం గాతూహలోగ్లాసి యై.

693

వ. ఇట్లు వెడలి వచ్చిన.

694

మ. కని రాతాపనపుంగవుల్ దివిజలోక శ్రేష్ఠునిం దప్తకాం

చనవర్ణుల్ సనకాదియోగిజనభాగస్వదీయమానుం ద్రిలో

చను భక్తానుగుణానుగుల్ సుమహిష్టైశ్వర్యుల్ బ్రహ్మాదాభిశో

భనవక్త్రుల్ నిహతాఘకర్తృజనసంప్రద్యునిల్ రుద్రునిన్.

695

క. కని నారలు దమమనముల, ననురాగము నదృష్టంబు గ ననయముఁ బొడమల్
వినయము దోఁపఁగఁ దిత్తిద, ననజములకు మొక్కి- భక్తిశైలగతు లగుచున్.

వ. భగవంతుండును (నఖిలధన్యండును గృహితుండును) ధర్మవత్సలుండును (నఖిల
పాపహరుండును) నయినహరుండు (ప్రీతుం డగుచుం) బ్రసన్నాంతఃకరణులు
ధర్మజ్ఞులు శీలసంపన్నులు సంప్రీతులు నయిననారల కిట్లనియె.

697

సీ. వినుడు సృపాలనందనులార మీమదిఁ, గలతలం పెల్లను గాన వచ్చె

మీకు భద్రం బగు గ మీయెడి నే నను, గ్రహబుద్ధిచే నిటు గానఁబడితిఁ

గైకొని యిపుడు సూక్ష్మముఁ ద్రిగుణాత్మకము నగునాస్రకృతికంఠును ధరణిని

బరఁగుజీవునికంటెఁ గ బరుఁ డైనవాసుడే, పునిచరణాబ్జముల్ గ దనరుభక్తి

తే. సర్థి నెవ్వరు భజియింతు గ రట్టివారు

నాకుఁ బ్రియతముల్ వారికి గ నయచరిత్రు

లార యేను బ్రియుండ నై గ భూరిమహిమ

వెలయు చుండుదు నది గాక గ వినుడు మీరు.

698

వ. స్వధర్మనిరతుం డైనపురుషుం డనేకజన్మాంతరసుకృతివిశేషంబులం జతుర్ముఖ
త్వంబు నొంది తదనంతరంబునం బుణ్యాతిరేకంబున నన్నుం బొంది యధికా
రాంతంబున నేనును దేవతాగణంబులును సవ్యాకృతం బైనయేహరిపదంబును
బొందుదు మట్టిపదంబు భాగవతుండు దనంతనె పొందుం గావున మీరు భాగ
వతత్వంబు నొందియు నాకుం బ్రియంబు ఘటియింపుడు భాగవతజనంబు
లకు నాకంటె సధిక ప్రియుండు లేడు గాన వివిక్తంబును జప్యంబును బవిత్రం
బును మంగళంబును నిశ్శ్రేయసకరంబును నైననావచనంబు నాకర్ణింపుడు
సర్గాదిని బ్రహ్మ నిజనందనుల కెఱింగించినశ్రీహరిస్తోత్రంబు మీకు నెఱింగింతు

వినుం డది యెట్టి దనిన.

699

క. వనజాసనుఁ డాత్మజులగు, ననకాదులఁ జూచి పలికె నమ్మతితోడఁ

వినుండు కుమారకులారా, వనజోదరుమంగళ స్తవం బెఱిగింతున్.

700

ప. (అని హరి నుద్దేశించి వారలు విన నిట్లనియెఁ) నోయీశా యాత్మ వేదులై నవారలకు
భవదీయోత్కర్ష స్వానందలాభకరంబు గావున నట్టిస్వానందలాభంబు మాకుం
గలుగ వలయు నీవు పరిపూర్ణానందస్వరూపుండ విట్టిసర్వాత్మకుండ వై ననీకు
నమస్కరింతు నని వెండియు నిట్లనియె.

701

సీ. పజ్జుజనాభాయ క సజ్జర్వణాయ శాస్త్రాయ విశ్వప్రభోధాయ భూతి
సూక్ష్మేన్ద్రియాత్మనే క సూక్ష్మాయ నానుదే. నాయ పుంజ్ఞాయ పుంజ్ఞాయ నిర్వి
కారాయ కర్మనిర్వారకాయ తేత్ర, పాలాయ ప్రాణోక్యకాలకాయ
సోమరూపాయ తేజోబలాభాయ స్వయంజ్యోతిషే దురక్తాయ కర్మ

తే. సాధనాయ పురాపుంసాయ యజ్ఞ, రేతసే జీవత్పస్తాయ క స్పృహసూప
కాయ లోకాయ సభసే నైకాయ విశ్వయోగదే విష్ణువేంకటేశే నమోస్తు.

సీ. సన్తాపవర్గసుద్యారాయ సర్వర, సాత్త్వికే పరమహంసాయ కర్మ
పాకాయ తదితరఫలరూపకాయ కృష్ణాయ ధర్మాత్మనే క సర్వశక్తి
యుక్తాయ ఘనసాక్ష్యయోగీశ్వరాయ హిరణ్యవీర్యాయ గురద్రాయ శిష్ట
నాథాయ దిష్టవిహితాయ శూన్యప్రవృత్తాయ కర్మనే క మృత్యువే వి

తే. రాత్సరీరాయ నిఖిలధర్మాయ నాగ్నిభూతయే నివృత్తాయ సత్త్వణ్యభూతి
నర్చసే లలితధర్మదేవాయ చాత్మనే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే నమోస్తు.

తే. సర్వసత్త్వాయ దేవాయ క సన్నియామ, కాయ బహిరస్తరాత్మనే క కారణాత్మ
నే సమస్తార్థలింగాయ క నిర్గుణాయ, వేదసే జితాత్మకసాధనే నమోస్తు.

704

ప. అని మఱియుఁ బ్రహ్మముండవును సంతరాత్మవును సమస్తశేషకారముండవును
జాతుస్థాత్రరూపుండవును సంతకుండవును సర్వజ్ఞుండవును జ్ఞానక్రియారూపుం
డవును సంతఃకరణవాసివియు నై ననీకు నమస్కరింతు నని.

705

క. అనఘ దేవ భవత్ప్రసనసమహనందర్శనేచ్ఛ క నటలినమాకుఁ

విను వైష్ణవసత్కృత మై, యెనయుభవద్దర్శనంబు క నీవె మహాత్మా.

706

ప. అది యెట్టి దనిన.

707

క. అనఘ సకలేంద్రియగుణాం, జనమును భక్తప్రియంబు క జలదశ్యామం

బును సౌందర్యసమగ్రము, ననుపమమును నిఖిలమంగళావహ మగుచున్.

708

ప. మఱియును.

709

1 ధర్మపాలాయ సద్ధితఫల' అ. ప్ర. 2 'భూతివర్చసే పితృదేవాయ వాగ్నిభూతయే నివృత్తాయ వరహృషీకేంద్రియాత్మనే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే సమస్తే' వా. ప్ర. 3 నిర్వికల్పమేధసేహం కృతాత్మనే' వా. ప్ర.

సీ. అళికులోపమలసదలకశోభిత మగు, నమృతాంశు రేఖానిభాననమును

సమకర్ణదివ్యభూషాప్రభాకలితంబు, సుందరభూనాసకసురుచిరంబు

సలలితకుండకుట్టల సన్నిభద్విజ. పూరితస్నిగ్ధక కపోలయగము

పద్మ పలాశశోభనలోచనంబును, మంద స్థితాపాంగ సుందరమును

తే. సస్తితాలోక సతత ప్రసన్నముఖముఁ, గంబుసుందరరుచిరమంగళగళంబు

హారమణికుండల ప్రభాపూరకలిత, చారుమృగరాజసన్నిభ స్కంధయుతము. 710

వ. వెండియు శంఖచక్రగదాపద్మకలితాయతశాహుచతుష్టయంబును వైజయంతీ

సనమాలికాకాస్తుభమణిశ్రీవిరాజితంబును నిత్యానపాయని యయినయిందిరా

సుందరీరత్న పరిస్పందంబునం దనరి తిరస్కృతనికపోషలం బై సనక్షస్థలంబును

నుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసంబులం జంచలంబు లై సనళిత్రయరుచిర ప్రకాశమాన

దళోదరంబును బూర్వవినిర్గతనిఖలవిశ్వంబునుం బ్రవిష్టాబు సేయరీతి నొందు

సలిలాన ర్తసన్నిభగంభీరనాభివనగంబును బంకజకింజల్కవిభాసితదుకూలనిబర్హ

కనకమేఖలాలకలాపశోభితశ్యామస్పృగునితంబబింబంబును నీలకదళీ స్తంభరుచిరీరు

యగళంబును సమచారుజంఘంబును నిమ్మజానుయగళంబును బద్ధవస్త్ర

భాసురపాదద్వయంబును మదీయాంతంగతమోనినానికనిర్మలచంద్రశకలసన్ని

భనఖంబును గిరీటకుండల కై వేయ హార కేయూర నలయముద్రికా మణిసూపు

రాదివివిధభూషణభూషితంబును నిరస్తనమస్తనతజనసాధ్వసంబును భక్తజన

మనోహరంబును సర్వమంగళాకరింబును నై నభగవద్దిన్యూంబుఁ దామసజన

సన్మార్గప్రదర్శకుండ వై ససీపు మాకుఁ జూపి మమ్ముఁ గృతార్థులం జేయు మని

వెండియు నిట్లనియె. 711

సీ. ఆత్మకుఁ బరిశుద్ధి క నర్థించువారికి, ధ్యేయన స్తువు భవదైవ్యమూర్తి

యంచితస్వర్గరాజ్యాభిషిక్తున కై న, సమధికస్పృహణీయత్రముండ వీవు

సద్భక్తియుతభక్తజనసులభుండవు, దుష్టాత్మలకుఁ గడు క దుర్లభుండ

వాత్సదర్శనులకు క నరయ గమ్యుండవు, నై యర్థి విలసిల్లు క దనఘచరిత

తే. యిట్టినిఖలదురారాధ్య క నీశు నిన్ను, నెఱయ సుజనుల కై న వర్ణింప రాదు

వఱల నెవ్వఁడు పూజించునాఁడు విడువఁ, జాలునే పద్మదళనేత్ర క సచ్చరిత్ర.

చ. ఎనసినభక్తియోగమున క నే భవదీయపదాబ్జమూలము

న్ననయముఁ బొందువాఁడు చటులొగ్రహభీషణవీర్యశౌర్యత

ర్జనములచే ననూనగతి క సర్వజగంబులు సంహరించున

య్యనుపముఁ జైనకాలునిభయంబును బొందఁడు దాను గావునన్. 713

తే. ఇట్టిసీపాదమూలంబు క లెవ్వఁడేనిఁ, బొంది ధన్యాత్ముఁ డౌ నట్టికపుణ్యుడౌండు

మనములోపలఁ గోరునేరమఱచి యైన, నవ్యయానందగోవింద క హరి ముకుంద.

- క. హరి నీభక్తులతోడను, నిరూపమగతిఁ జెలిమి సేయుననిమిషార్థముతో
సరి గాదు మోక్ష మనిపి న,చిరశుభ మగుమర్త్యసుఖముఁ గ జెప్పఁగ నేలా. 715
- క. దురితివినాశకపనింప, కనుపా భవత్కీర్తి తీర్థకణచయభాహ్వం
తర సేకధాతకల్పమి, పురుషులు ధరమిందఁ దీర్థభూతులు గారే. 716
- వ. అట్టిభూతదయాసమేతులును రాగాదివిరహితచిత్తులును నార్జవదిగుణయుక్తులు
ను నయినభాగవతజనులసంగంబు మాకుం గలుగఁజేయు మిదియ మ మ్మనుగ్ర
హించుట యని వెండియు నిట్లనియె. 717
- చ. సరసిజనాభ సత్పురుషసంగసమంచితభక్తియోగవి
స్ఫురణ సమగ్రహింపఁబడి క శుద్ధము నొందినవానిచిత్తి మ
స్థిరబహిరంగముం గనదు క చెందదు భూరితమస్వరూపం
సరణగుహాగతంబుఁ గనఁ క జాలు భవచ్ఛహసీయత త్వమున్. 718
- వ. అది యెట్టి దనిన. 719
- సీ. అరయంగ నేమిటియందు నీవిశ్వంబు, విదిత మై యుండు నీవిశ్వమందు
నేది క్రకాశించు క నెప్పుడు సట్టిస్వయంజ్యోతి నిత్యంబు క నవ్యయంబు
నాకాశమును బోలి క యవిరళన్యాసక, మగునాత్మతత్త్వంబు క సధికమహిమ
నమనుపరబ్రహ్మ క మగు నని పల్కి యి, ట్లనియె నవిక్రియుం క డైనవాడు
తే. నెవ్వఁ జాతఁడు దనయందు క నెప్పుడు నాత్మ, కార్యకరణసమర్థంబు క గానిభేద
బుద్ధిజనకంబు నాఁ దగుభూరిమాయఁ, జేసి విశ్వంబు సత్యంబు క గా నృజంఁ.
ఆ. మరల మరలఁ జెక్కుఁమాటు లీవిశ్వంబు, జననవృద్ధివిలయసంగతులను
నందఁ జేయుచుండు క సట్టియాశ్వరుడ వై, తనరునిన్ను నాత్మితత్త్వము గను.
ఎ. శాలియుదు మని వెండియు ని ట్లనియె యోగపరాయణు లగువారు శ్రద్ధాసమ
న్వితృతై క్రియాకలాపంబుల సంతఃకరణోపలక్షితం బయినభవదీయరూపంబు
యజంతురు నారు వేదాగమతత్త్వజ్ఞానులు నీ వాద్యుఁడవును ననాదియు సద్వి
తీయుండవును మాయాశక్తియుక్తుండువు నై విలసిల్లుచుండుదు వట్టిమాయా
శక్తిచేతి. 722
- సీ. చతురాత్మ సత్త్వరజస్తమోగుణములు, వరుస జనించెను క వానివలన
మహదహంకారతత్త్వాత్మనభామగు, దనలజలావనిమునిసుపర్వ
భూతిగణాత్మకస్ఫురణ నీవిశ్వంబు, భిన్నరూపమున నుత్పన్న మయ్యె
దేవ యీగతి భవదీయమాయనుజేసి, రూఢిఁ జతుర్విధరూప మైన
తే. పురము నాత్మాంశమునఁ జెందుపురుషుఁ డింద్రి
యములచే విషయసుఖము క లనుభవించు
మహిని మధుమక్షికాకృతమధువుఁ బోలి

- యతినిఁ బురవర్తి యగుజీవుఁ ఁ డంఘ్ర మఱియు. 723
- వ. ఇట్టిజగత్సర్వకుండ వై ననివు. 724
- క. భూతగణంబులచేతనె, భూతగణంబులను మేఘుఁపుంజంబుల ని
 ధూతిముగఁ జేయుననిలుని, భూతిని జరిఁపింపఁ జేసి ఁ పౌరుష మొప్పన్. 725
- తే. యాధీం ద్రిత్తియాలబ్ధరూపుఁడవును, సుమహితిస్ఫురదమిత తేజఁఁడివుఁ జండ్
 వేగుఁడివు నయి ఘనభూజావిపులమహిమ, విశ్వసంహార మర్థి గాఁవెంటు వీశ.
- వ. అది యెట్లనిన. 727
- క. ఇతికర్తవ్యవిచారిక, మతిచేత సనూనముగఁ బ్రేమ త్తంబును సం
 చితివిషయలాలసము నూర్జితలోభము నై నియట్టిఁనృప్తి గడంకన్. 728
- తే. అప్రమత్తుండ నిగుచుఁ బ్రదాక్ష నీవు, మ్రొంగుచువు చాలనాకటకమేఁగుచుండ
 నాలుకలు గ్రోయుభూరిఁ న్నగమువాతఁ, బడినయెలుకను భక్తిఁచుకొనిది ననఘ.
- చ. అనిశము నన్యదీయగురుఁ ఁ డైనసోఁరుహసంభవుండు న
 మ్మనువులు నాత్మసంశయము ఁ మాని భక్తగుచుభ నత్పదాబ్జముల్
 మనమున నిల్పి యుష్మదనఁమానమహావ్యథఁ జెందునట్టిస
 జ్జనుఁడు పరిత్యజించునె భుజంగమతల్పక భ క్తకల్పకా. 730
- క. కావున నాకును సూరిజ, నావళికిని సర్వసంశయంబులు వాఁగ
 గానను బోనను నగుగతి, నీ వని వినుతించినట్టియీ స్తవ మెలమిన్. 731
- వ. రుద్రుండు ప్రచేతసుల కెఱింగించి వెండియు నిట్లనియెఁ బ్రచేతసులారా గుట్టి
 యోగాదేశనామకంబై నయాస్తోత్రంబు¹ బహువారాన్వృత్తిచేఁబఠించి మనంబున
 ధరించుచి సమాహితచిత్తులై మీరందఱు నాదరింబున విశ్వాసయుక్తులును స్వధ
 ర్మాచారవంతులును భగవదర్పితాశయులును నై జరించుచు సర్వభూతావస్థి
 తుండు నాత్మారాముండు నై నసర్వేశ్వరుని² నుతించుచు ధ్యానంబు సేయుచు
 బూజించు చుండుడు తొల్లి యాస్తోత్రంబు భగవంతుం డైనసర్వసంభవుండు
 (సిస్మత్తు వగుచు) నాత్మజల మైనమాకును (సృజయింప నిచ్చుగించు) భృగ్వదుల
 కును నెఱింగించె నేము (నాభృగ్వదులును) బ్రజాసర్గంబునందు బ్రహ్మచోదితు
 లమై యాస్తోత్రంబునంజేసి విధ్వస్తసమస్తతమోగుణుల మై వివిధప్రజాసర్గంబు
 గావించితిమికావున నీస్తోత్రంబు నెల్లప్పుడు నేకాగ్రచిత్తుండును వాసుదేవరాయ
 యుండు నై యెవ్వండు జపించుచు వాడు వేగంబై శ్రేయస్సును బొంది తదీయ
 జ్ఞానస్థనంబున న్యసనార్థ వరూపం బయినసంసారంబును సుఖితరంబుగఁ దరించు
 చు నట్టిమదుఁదిష్టం బయినయాహరిస్తనంబు నెవ్వండు సదువుచు దురారా
 ధ్యం డైనశ్రీహరిం బూజించు వాడు మదుక్తస్తోత్రిగానసంతుష్టుండును శ్రేయ
 స్సులకు నేకాశ్రయభూతుండును సగుశ్రీమన్నారాయణనివలన సమస్తాభీష్టం

1 'నాచారోపదేశంబునం బఠించి' వ్రా. ప్ర. 2 ధ్యానయుక్తంబుగాఁ బూజింపుడు.

బులం బొందు నెవ్వం డేని బ్రభాతంబున లేచి ప్రాంజలియు శ్రద్ధాసమన్వి
తుండు నై యీమంగళ స్తవరాజంబును వినును వినిపించును వాడు గర్మబంధ
విముక్తుం డగు నని మఱియు ని ట్లనియె. 732

క. సర దేవతసయులారా, పురుషాధీశుండు పరమపురుషుండు నగునీ
శ్వరునుస్తోత్రము మీ కే, నెఱిగించితి మీరు మదిని శ నెడపనిధ క్తిన్. 733

క. ఏకాగ్రచిత్తులును సుశ్లోకులు నై జపము సేయుచును ఘనతపముం
గైకొని చేసిన మీకును, జేకులు మహితేష్వితార్థసిద్ధి గడంకన్. 734

క. అని యీగతి నుపదేశం, బొనరించి సదాశివుండు శ నొగి వారలచే
తను బూజితం డై వారలు, గన సంత్సర్థానుం డయ్యె శ గొతుక మొప్పన్. 735
వ. అంత. 736

తే. తివుట వారలు రుద్రోపకదిష్ట మైన, యచ్యుత స్తవము వినించు శ చయితసంఖ్య
వత్సరము లుగ్రతపముండుర్వారవారి, మధ్యమునఁజేయుచున్న సకమయమునందు.

—❀— నారదుండు ప్రాచీనబర్హి కి జ్ఞానమార్గమును తెలియఁజేయుట. —❀—

న. ఘనకర్మాన క్తచిత్తుం డైయున్నప్రాచీనబర్హి కడకు సభ్యాత్మ వేదియుం గృహభివు
నై సనారదుండు సనుదించి యారాజునకు జ్ఞానబోధంబు సేయుకొఱకు సతనితో
ని ట్లనియె రాజా యీకర్మంబునంజేసి యెట్టిశ్రేయస్సు నభిలషించు చున్నవాడ
నట్టియనిష్ఠనిరసనేష్టప్రాప్తికరంబు నయినశ్రేయం బీకర్మంబువలన లభింప దని
నం బ్రాచీనబర్హి నారదున కి ట్లనియె. 738

సీ. అనఘ మునీంద్ర మహాభాగ యేను గ, ర్మాపవద్ధజ్ఞాని శ నగుచు మోక్ష
మెఱుంగంగ లే నై శి శ నిట్టినా కిప్పుడు, గడువిమలంబును శ గర్మబంధ
నాశకంబును సగుణజ్ఞానోపదేశంబు, గావింపు మతిద మూకార కూట
ధర్మంబు లగుగోపాతతలందుఁ జెంది జా,యాతనూజాతధనాదికములె

తే. భూరిపురుషార్థములుగాఁగఁబుద్ధిదలచు, మతివిహీనుండు సంసారమార్గములను
దగఁ బరిభ్రామ్యమాణుండై శ నొగిలి మోక్ష, పడమునొందంగఁజాలడు శ భవ్యచ

క. అనవుడు సతనికి సతఁడును, సనఘా యీయధ్వరంబులందును గృప మా ర్హిత.
లిననీచే విశసింపం, జని కూలినపసుల వేలనసంఖ్యలఁ గనుమా. 740

వ. కావునం బశు వ్రాతంబులు ద్వదీయవై శసంబును స్మరించుచున్న వై లోహాయం
త్రమయశ్శృంగంబులచేత నెప్పుడు నీవు పరలోకంబు నొందెద వప్పుడ నిన్ను
హింసించు మని భవదీయమృతికి నెదురుచూచు చున్న విట్టిసంకటంబు నొందం
గలనీకు నిస్తారకం బయినయొక్క యితిహాసంబు గల దెఱింగించు విను మని
యి ట్లనియె. 741

—❀— పు రం జ నో పా ఖ్యా న ము. —❀—

సీ. భూమీశ వినవయ్య శ పూర్వకాలమునఁ బు,రంజనుం డనునొక్క శరాజు గలఁడు

- నతనికి విజ్ఞాతుఁ డనుపేరఁ దగినవిజ్ఞాతచేష్టితుఁ డగునఖుఁడు గలఁడు
నాపురంజనుఁడు పురరాన్నేషి యై ధరా,చక్రంబు గలయంగ నసంచరించి
తన కనురూప మై నెను పొందుపుర మెందు, వీక్షింపఁ జాలకనవిమనుఁ డగుచు
తే. నేపురము లుర్విఁ బాడగనె నాపురములు
గామములఁ గోరుతనకు ననక్కామములను
బొందుటకు వానిని ననర్హములు గఁ దనమ
నమునఁ దలఁచి యొకానొకనాఁ డతండు. 742
- వ. చనుచున్న సమయంబున హిమవత్పర్వతదక్షిణసానువులందు. 743
- సీ. వరనవద్వారకనటంగవాక్షతో, రణదేహాళిగోపురముల నొప్పి
ప్రాకారయంత్రనప్రప్రితోళిఁపరి, ఖాట్టాలకోవనాళిఁ దనరి
సానర్ణ రాప్రాయనఘనశృంగంబుల, రమణీయవివిధగేహముల మించి
రథ్యాసభాచత్వరధ్వజక్రిశాయ, తనసుచైత్యాఁగత్రతిఁ దనర్చి
తే. మరకతస్ఫటికవిహారముణివినుతన్న, మాక్షికాయతఖచితహార్యములు గలిగి
విస్రమప్రమదేమిల న వెలయునొక్క, పురముఁ గ నె భగవతి కెనఁబోలుదాని.
- వ. ఇట్లు గనుంగొని యనంతరింబ ముంగటం బుర బాహ్యంతంబున దిన్యస్రమల
తాకుంజపుంజంబును సమననదద్విహంగమ త్తమధుకరికులకోలాహలనంకులజలా
శయశోభితంబును హిమనిర్మల చిందునంగోహఁపరిస్పంధికందలితమందమలయ
మరుదుచ్చలితప్రేనాశవిటఁనల్లినతటంబును బాంధిజనమనోరంజనాహ్వనబుద్ధిజ
నకకలహంస రాజకీరకోకిలాలాపవిరాజమానంబును మునివ్రతినానావిధననమృగ
వాత్రబాధారహితంబును నై నపుర బాహ్యోద్యానననంబునందు యాదృచ్ఛికం
బుగ నేకైకశతనాయకం బై నయనుచరదశకంబును బంచమస్తకసర్వప్రీతి
హారుండును దోడ రాఁ జనుదెంచు చున్న భర్త్రస్తేషిణియుం గామరూపిణియు
నవోధయు నమునయట్టి. 745
- సీ. ఘనసమవిన్యస్తకర్ణకుండలరుచుల్, గండభాగంబుల న నిండి పర్వఁ
దమ్మితేకులసిరి న దటమటింపఁగఁ జాలు, మెఱుంగుగన్నులు దలఁ న దిరిగి రాఁగ
జఘనసంకలితపిశంకగినివిద్యుతి, కనకకాంచీరుచిఁ న గరము పెనుఁ
జరణనరోజభాసురచలన్నాపుర, రుణరుణధ్వని నర్మనరణిఁ జూప
తే. లలితయావనలక్ష్మీవిలాసభాసు, రోదయవ్యంజితప్రభాఁయు కృషీన
సమనిరంతరకుచకుట్టలముల వ్రీడఁ, జెంది పయ్యెడఁ గప్పుబాశలేందుముఖని.
- వ. మఱియును బాలయు సుదతియు గజగామినియు సయినయొక్కప్రమదోత్తమం
గాంచి. 747
- క. తర మిడి ప్రేమోద్గత మై, మరువిండులకోమరు నగుబాసములు గలతరుణీ
నరసాపాంగవిలోకన, శరపరివిధాంగుఁ డగుచు న జనవిభుఁ డనియెన్. 748

- క. ఎవ్వరిదానపు జనకుం, డెవ్వఁడు పే రేమి భృత్యుఁ డలీపదియొక రిం
దెవ్వరు సతు లెవ్వరు మఱి, యివ్వనమున నుండఁ గార్య ఁ మెద్ది మృగాక్షి. 749
- క. భవదీయపురస్సరుఁ డగు, పవనాశనుఁ డెవ్వఁ డతికృతపామతి నాకుఁ
వివరింపు మనుచు వెండియు, ధవళేక్షణఁ జూచి ధరణిధపుఁ డిట్లనియెన్. 750
- సీ. తరళాక్షి పతి యగుధర్ము నస్వేషింపఁ, జరియించుస్త్రీ యనునతివొ కాక
గుర్తు నస్వేషించుదుద్రాణిన్ కాక. బ్రహ్మను వెనకుభారతివొ కాక
నారాయణుని భక్తిఁ గోరి యస్వేషించు, నిందిరవో కాక యెవ్వ రీవు
త్వత్పాదకామనత్యమునను సంప్రాప్త, నకలకాముం డగునరసు నెట్టి
- తే. వాని వెదకెదు తరుణి భగవత్కర్తాగ్ర, పద్మకోశం బ డెక్కడఁ గ బతిత మయ్యె
నాకు నెఱిగింపఁదగుదు విశేషచరిత, యని నృపాలుఁడు మఱియునిట్లనియె సతికి.
- క. కర మొప్పఁగ నీ విఁ బూ, చర నగుటను స్త్రీవి శివపు ఁ శారదపును సా
గరకన్యపుఁ గాకుండుటఁ, దరుణి పాడగంటి నిని పడంపడి పలికెన్. 752
- సీ. మొనసి యగభక్తకర్ముండ నై ననాచేత, నిపుడు పాలిత మై నయీపురంబు
నరసింహదగునిభగజాపాలింహాత్మ, లలితవై కుంఠ మరలంకరించు
నిందిరాసుండురిఁచందంబునను నీ వ, లంకరింపఁ గడంగునకంజాక్షి
యది గాక తానకీనాసాంగరుచి మోహి, తాంతగంగుండ నై నట్టి నన్ను
- తే. మహితసన్నిధిభాననగ్నందహాస, చాపవిభ్రమభూతిలతాశ్రీరితుఁడుగఁ
ననరుభగనంత్రుండగునట్టిమనసిజండు, పడఁతి యుడుగక పీడింపఁగదొడఁగెనిపును.
- న. కావున. 754
- చ. తరుణి సుతారలోచనయ్యతంబును మంజుసుధాసమానభా
సురమృదువాక్యయుక్తమును ఁ శోభితకోమలలంబమానసుం
దరచికురాభిరామము నురదారము నై నభనన్దుఖాబ్జముఁ
సురుచిరలీల నెత్తి ననుఁ గ జూడుము సిగ్గునఁ జెంద నేటికిన్. 755
- న. అని యివ్వధంబున నధీగుం డై పలుకుపురంజనుం జూచి యాప్రమదోత్తమ వీర
మోహిత యై సస్థితావన యగుచు నానందంబు నొంది యిట్లనియె. 756
- క. పురుషవర నాకు నీకును, గురువును నామమును గులముఁ గ గోరి యెఱుంగ నీ
పురమున నుండుదుఁ గా కీ, పురమును నిర్మించినట్టికపురుషు నెఱుంగన్. 757
- క. వీరలు నాసఖు లీలల, నారత్నము లార్యవీనుత ఁ నాచెలు లీవృ
ద్ధోరగ మే నిద్రింపఁగ, ధీరత మేల్కొంచి పురము ఁ ధృతిఁ బాలించున్. 758
- న. అని వెండియు నిట్లనియె. 759
- సీ. మనుజునాయక నీవు ఁ మద్భాగ్యనశమున, నిటకు నేఁజెంచితి ఁ విపుడు నీకు
మంగళం బగునీవు ఁ మహితేంద్రియగ్రామ, భోగ్యంబు లగుకామకపుంజములను
సర్థి సంపాదింతు ఁ వనఘాత్య యీనవ, ద్వారప్రయుక్త మై ఁ తనరుపురము

1 నీవు గైకొని గోలు క నీకంటె దీనికి, నధిపుఁ డన్యుండు లేఁ కడనఘ యిందు
 తే. మదుఁసీతము లై నకామములననుభ, 2 వింపఁగా నమాశత మధిస్థింపు మెలమిఁ
 గోరినీకంటెఁ బ్రియులు నైవ్వాఁడునాకు, నరసిచూడంగమనుజేంద్ర కయదియుఁగాక.
 న. మఱియు రతిజ్ఞానవిహీనుండు నకోవిదుండు నిహపరచింతాశూన్యుండుఁ బశుప్తి
 యుండుఁ ద్వన్యుండునై నవాని నెవ్వని నరియింతు గృహస్థాశ్రమమందు ధర్మార్థ
 కామమోక్షాప్తిజ్ఞానంబులును యశంబును కియతివేద్యంబులు గానిరజస్తమో
 విహీనపుణ్యలోకంబులును గలుగుఁ బితృదేవర్షిమర్త్యభూపగణంబులకుం దనకు
 నీలోకంబున గృహస్థాశ్రమంబు సర్వక్షేమార్థం బయినయాశ్రమం బంపు గా
 వున నదాన్యుండవు వీగవిఖ్యాతుండవుఁ బ్రియదర్శనుండవు స్వయంప్రాప్తుండవు
 నయి భోగిభోగనృతభుజానందంబులచే నొప్పుభవాదృశం నగిలి మాదృశ
 యగుకన్య నరియింప కుండునే యని వెండియు. 761

క. కరుణారసపరిపూర్ణ, స్ఫురితస్మితరుచివిశోక క్రపుంజముచేతం
 గర మర్థి దీనజనభయ, హరణుండ వై సంచరింపు క మఖలజగములన్. 762

క. అని యీగతిఁ బలికినయీ, ననజాక్షిఁ బురింజనుండు క పరియించి ముదం
 బున ననోన్యము మైత్రిం, దనరుచుఁ దత్పురము సొచ్చి క ధన్యుం డగుచున్. 763

చ. శతసమకాల మస్ఫురి నకజస్త్రము భూరిసమ స్పృశ్యసం
 గతులఁ దనర్చి సందిజనకగాయకనద్వినుతోహగానమో
 దితమతి నొప్పి సుందరప్రతీజనసేవితుఁ డై నృపాలకో
 చితలలితనలంబుల నకసించుచుఁ గ్రీడలు సల్పుచుండఁగన్. 764

క. నరనాథుండు లోకభయం. కరగతి నర్తించు క్రీష్ణకాలము గోఁడం
 దరశలహారీమనోహర, వర హాదినిసలిలమందు క నసియించె దగన్. 765

న. ఇట్లు నసియించి కతిపయదినంబు లయగునమయంబున. 766

సీ. అవనీశ్వరోత్తమ క యస్పరంబున నాల్గు, వంకల నున్నగనఁకులు వినుము
 తూర్పుదిక్కునను నైదును దక్షిణోత్తరం, బుల రెండుఁ బశ్చిమంబునను రెండుఁ
 గాఁగ నాశ్విద్విదిగవతుల నుపరిదిక్కున నేడుఁ గ్రిందిదిక్కునను రెండు
 నయి యుండు మఱి పానికయందుఁ బృథగ్విధ, విషయగత్యర్థ మై క వెలయునీశ్వ
 తే. రుం డొకం డరయఁ గలండు క రూఢిఁ దత్పు, రంబుఁ బాలించునట్టిపురంజనుండు
 నాపుర ద్వారననకంబునందులోన, నర్థి బ్రాగ్ద్వారపంచకకమందు వరుస. 767

వ. ఖిద్యోతయు నావిర్భుజయు ననునామంబులు గలద్వారయుగంబున ద్యుమ
 త్సఖుం డై విభ్రాజితాఖ్యజనపదంబును బొందు వెండియు నభినియు నాభినియు

1 నందును వసియించి యనుదినంబును మన్మ, నోభీష్టనిరతమైఁ బ్రాభవమున; నందునాచెలులచే
 నభిమతకామముల్, నెచ్చి నరిందను నీకుఁ గూర్తు. 2 వించుచును సమశత. 3 హృద్యంబులు గాని.
 4 యుతఘనో, హరశీతలసలిలప్రదమునందు వసించెన్.

ననుపేళ్లు గలవాకిళ్లు రెంటియందు నవధూతసఖుం డై సౌరభరూపంబు లయిన విషయంబులం బొందు మఱియు ముఖ్యానామకం బైన ప్రధాన ప్రాగ్ధ్వారంబున రసజ్ఞవిషణాన్వితం డై యాపణబహూదనంబు లనువిషయంబుల నొందుఁ బితృ హూనామకం బయినదక్షిణద్వారంబున శ్రుతిధరాన్వితం డై దక్షిణపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు దేవహూనామకం బయినయుత్తరపునాకిట శ్రుతిధరాన్వితం డై యుత్తరపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు వెండియుం బడమటి వాకిళ్లు రెంటియందు నాసురీనామకం బైనవాకిట దుర్బనసమేతుం డై గ్రామక నామకంబై నవిషయంబును నిర్మతినామకం బయినవాకిటియందు లుబ్ధకయుక్తుం డై నైశనం బనువిషయంబు నొందు చుండు వెండియుం బురంజనుం డప్పరం బునం జౌరజనంబులందు నిర్వాగ్యశస్కరు లన నిద్ద అంధులు గలరు వారల చేత గమనకరణంబు లనుక్రియల నొందుచు సంతఃపురగతుం డగునప్పుడు విషూచీనమన్వితం డై జాయాత్మజోద్భవంబు లైనమోహప్రసాదహర్షంబుల నొందు చుండు నవ్విధంబునం గర్తానక్తుండుఁ గామాత్మకుండు నై బుద్ధి యను మహిషిచేత ఎంచితుం డయ్యె సక్కా మినియు.

768

సీ. పానంబు సేసినఁ గ దానుఁ బానము సేయుఁ, గుడిచినఁ దానును గుడుచు మఱియు భక్షింపఁ దానును గ భక్షించు సడచిన, సడచును నవ్విస గ నవ్వి నేడ్వ నేడుచుఁ బాడినఁ గ బాడు విన్నను వినుఁ, జూచినఁ జూచు గూర్చున్న నుండు దుఃఖంప దీనుఁ డై గ దుఃఖించు నిలిచిన, నిలుచు నిద్రింపంగ గ నిద్ర వోవు

తే. ముట్టినను ముట్టు మూర్కొన్న గ మూగుకొనును

బలుకఁ బలుకును బవళింపఁ గ బవ్వళించు

హర్షమును బొంద నాత్మను గ హర్ష మొందు

మోదమును బొంద దానును గ మోద మందు.

769

వ. ఇవిధంబున నతండు మహిషీవిప్రలబ్ధుండును వంచితస్వభావుండును నై పారవశ్యంబునంజేసి యజ్ఞుండును నితరేచ్ఛావిరహితుండును నై క్రీడామృగంబుచాడ్చిన వర్తించుచు నాపురంబునఁ గాపురం బుండఁ గొన్నిదినంబుల కాపురంజ నుండు ధనుర్ధరుం డై.

770

సీ. పంచాశ్వయుక్తంబు గ పంచబంధనముఁ జ, క్రద్వితయమును యుగద్వయంబు నాశువేగంబు నేరకాక్షంబు కూబర, ద్వయముఁ బతాకాత్రితయయుతంబు నేక ప్రగ్రహమును గ నేక సారథికంబు, సప్తవరూధంబు గ స్వర్ణ భూషణమును బంచవిక్రమమును నేకసింహంబు, బ్రకటించ ప్రహరణము సయిన

తే. రథము కాంచనరచితవర్మము ధరించి, విలసదక్షయతూణీరకలిశుఁ డగుచుఁ గడఁక దీపింప నెక్కి యేకాదశ ప్రసంఖ్యసేనాసమేతుం డై గ సరభసము గ.

వ. పురంబు వెడలి పంచస్రస్థం బనువసంబునకుం జని యందు విడువ రానిమహిషిని విడిచి మృగయాసక్తుం డై తృప్తుం డగుచు ధనుర్భాణంబులు ధరియించి సంచరించుచు నాసురవ ర్తనంబునం దగిలి ఘోరాత్ముండు నడయుండు నై నిశా తసాయకంబులచేత నమ్మృగ వ్రాతంబులం బరిమార్చె రాజులకు మృగయావినో దంబు విహితానుష్ఠానం బగు చుండ నాసురవృత్తి యెట్లయ్యె నని యంటివేని నిది రాగ ప్రాప్తం బగుటను విహితంబు ¹గాదు వినుము ప్రాధ్దాదులందే ప్రఖ్యా త శ్రాద్ధదివసంబులయందే రా జైనవాడే మేధ్యంబు లయినవశువులనే వసంబు నందే యథోపాయ కంబుగానే వధియింపం జను ననునియమమాత్రంబు గల దు గావున జ్ఞాని యైనవిద్వాంసుండు యాచరింపండుగాక యాచరించినం గర్హను స్థానజనితం బయినజ్ఞానంబునంజేసి యందుఁ బొరయం డట్లు గాక నియమోల్లంఘనంబునం గర్హచరణం డగువాఁ డభిమానంబు నొంది కర్మబద్ధం డై గుణ ప్రవాహపతితుండును సప్తప్రజ్ఞుండును నై యథోగతిం గూలు నిట్లగుటంజేసి సాధుజనులకు సర్వప్రకారంబుల నాసురవృత్తి మానం దగు నని వెండియు నిట్లనియె నంతం బురంజనుం డవ్వసంబున.

772

క. వరచిత్రపక్షసునిశిత, శరములచే శశ వరాహ శ చమరీ రురు కా
సర గవయ శల్య హరిణీ, కరి హరి వృక పుండరీక శ కపి ఖడ్గములన్. 773

వ. వధియించి మఱియును. 774

సీ. వరుస మేధ్యామేధ్యవనమృగంబులఃపుణ, సన దుస్సహక్రీడ శ సహరించి శ్రమయుక్తుం డై వేట శ సాలించి మరలి మం,దిరమున కర్థి నేరే తెంచి యందు సముచితస్నానభోజనకృత్యములు దీర్చి, యతివిశ్రమమున శరయానుఁ డగుచుఁ బరిమళమిళితహారః వ్రాతవాసిత,సర్వాంగుఁ డగుచు స్రవక్ష్పండనములు

తే. వివిధభూషణచేలముల్ శ వెలయఁ నాల్చి

తనమనోహరియందుఁ జిత్తంబు వెట్టి

తుష్టుండును హృష్టుండున్ మఱి శ ధృష్టుం డై య

సన్యజాకృష్టచిత్తుండు శ నై రతిస్ర

సంగకౌతుక మాత్మను శ దొంగలింప.

775

వ. అంత స్వకీయ ప్రాణవల్లభ యగుమహిషియందు మనంబు నునిచిన నావరారో హయు గృహమేధినియు సయినగృహిణిం గానక విమనస్కుం డై నిజాంతఃపుర కామినులం గనుంగొని యిట్లనియె.

776

క. రామాజననంఘములూ, రా మానవతీలలామ శ రామామణి నా

రామకృప వడసి మెలఁగుదు, రా మానుగఁ గుశలమా పరరామర్శింపన్. 777

ఉ. సాంవివేకలార గృహస్థనంపద శీయెడఁ బూర్వరీతిచే

¹గాదయిననుప్రఖ్యాతశ్రాద్ధదివసంబులయందే వ్రా.ప్ర.2.గృహజనదుస్సహ,రిలందుఁబురాతనక్రియక

నారయఁ గా రుచింపవు గృహస్థునకుం గృహమందు మాత గా
నీ రమణానుకూలరమణీమణి యై తన రాసుభార్య గా
నీ రుచి నొంద కున్నఁ గన నేర్చునె తద్గృహమేధి సౌఖ్యముల్.

778

వ. అదియునుం గాక.

779

క. పొగ డొందుజనని గానీ, తగవున వర్తించునట్టిదయితయ కానీ
తగ నుండనిగృహమున నుం, టగుఁ జక్రవిహీనరథముననం దుం టరయన్.

వ. కావున.

781

చ. తలకొని నాకుఁ దాను సుపథంబునఁ బ్రజ్ఞ జనింపఁ జేసి సం
చలదురుదుర్భరవ్యసనసాగరమగుండ నై ననన్ను ని
శ్చలమతి నుద్ధరించి యనిశంబును మత్ప్రియ యైనభార్య యే
వలసఁ జరించు చున్న దనిశవారణ నా కెఱిగింపఁగే దయన్.

782

క. అనవుడు విని యక్కాంతలు, జనపతి కి ట్లనిరి రాజనత్తమ యిదిగోఁ
దనకొం గైనను బలుపు గ, నొనరింపక నేలఁ బొరలు న్చున్నది వగలన్. 783
తే. ఏమికతిమున నున్నదో న యెఱుంగ మేము, నీవు సూడు మటన్న నాభూవరుండు
నేలఁబడి పొర తెడుభార్యఁ న బోలఁజూచి, మనములో దుఃఖతాపంబుమల్లడింప.

వ. అంత.

785

ఆ. జలజనేత్ర ప్రణయనంజాతరోషభా, వమున నయినయట్టివక్రదృష్టి
జనవిభుండు సూచి న్చ యనునయకోవిదుఁ, డగుచు నప్పయోగుహాక్షిఁ జేరి. 786

క. పొలంబుకఁ దనయుత్సంగం, బుల నిడి తత్పాదయుగళమును సంఘించు మం
జులమృదుభాషణముల నా, లలనామణిఁ జూచి పలికె న్నలాలన మొప్పన్. 787

చ. రమణియో భృత్యులందు నన్యరాధము గల్గిన నాయకుల్ స్వప
క్షముఁ దలపోసి యుగ్రతరశాసనముం దెగి చేయ రట్లు గా
క మనములోనికిన్కఁ దమనకంబున నాజ్ఞ యొనర్చి గేని ని
క్కముగ ననుగ్రహించుటయ న్న కాక తలంపఁగ నాజ్ఞ సేయుట. 788

క. కమలానన బాంధవకృత్యముఁ దలఁపక రోషచిత్తుఁ న్డగుకుటిలాత్మక
సమదామర్షుఁడు నీతి, క్రమరహితుఁడు నైనబాలుఁ న్న గా నెన్నఁ దగున్. 789

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె సునతీ హృదయేశ్వరి వైననీవు. 790

మ. సరసోదారసుధారసోపమవచనశ్చాతుర్యసౌభాగ్య మై
హరినీలోపమకోమలాలకయుతం న్న బై విభ్రమభూలతా
పరిజుష్టస్మితనద్యిలోకనము నై న్న భాసిల్లుయుష్మన్ముఖం
బురుహంబు భవదీయదాసునకుఁ బూర్వబోడి కృపం జూపవే. 791

క. విను వీరపత్ని నీయెడ, ససయంబును బ్రహ్మణులును న్న హరిభక్తులుఁ ద

- క్కను నితరు లెగ్గు సేసిన, వనితా శిక్షింతు నెంతశవారల నయినన్. 792
- క. ఈముల్లోకములందును, నామనమున రోష మొదవిరనన్ భయరహితుం
డై మదిలోఁ బరితోషము,తో మెలఁగెడువానిఁ గానఁ శ్ర దోయజనేత్రా. 793
- సీ. ఇందీవరేక్షణ శయో నెందు భవదీయ,తిలకవిరహితము శ్ర మలినయుతము
హర్షశూన్యంబు మనోప్రకాశకమునై, యత్యమర్ష యుతంబునయినముఖము
గళితాశ్రుబిందునంకలితసంచితశోభ,మానసీనస్తనశమండలమును
రమణీయతాంబూలరరాగవిహీన మై,నట్టిసుపక్వబింబాధరంబు
తే. గాఁగ నిట్లుంట కిపు డేమిశకతమునాకు, నర్థి నెఱిగింపవే మృగశవ్యసనమంది
యబల నీ కెఱిగింపక శ్ర యరిగినట్టి,తప్పు సైరించి కావంగఁ శ్ర దగుదు నేను.
- క. వనితాజనపరవశుఁ డై, మనసిజశరబాధ్యమానశమానసుఁ డగువా
నిని దగఁ గర్తవ్యార్థము,లను భజింపక శోలంగుళలనలు గలరే. 795
- వ. అనుచుం దదీయవిభ్రమవశంగతుం డై పలికిన విని. 796
- క. కంజాతపత్రనేత్ర పు,రంజనుదెస రోష ముడిగి శ్ర రమణీయశ్రీ
మంజులమృదూక్తుల మనము, రంజించుచుఁ బలికె నదనుర్రాగ మెలర్పన్.
- వ. అంత. 798
- సీ. అమ్మహాదేవి నెరయ్యంబున మంగళ,స్నాత యై మృదులవశ్రుంబు గట్టి
స్రక్చండనాదిభూషణములు ధరియించి, కమనీయమోహనాశకార యగుచుఁ
బతికడ నిలిచిన శ్ర నతఁడు సంతృప్తాంత,రంగుఁ డై యభ్యంతరమున నుండి
యన్యోన్యసరసగాఢాలింగనంబులు, గావించి గోప్యనాశక్యములచేత
- తే. నతఁడు ప్రమదాపరిగ్రహశవ్యసనమునను
గడఁక నపకృష్టఘనవివేకంబు గలిగి
పగలు రేయని ప్రాద్దు లేర్పలుప రాక
యెనసి యాయుగ్వ్యయంబు దా శ్ర నెఱుంగఁ డయ్యె. 799
- వ. మఱియు నతం డున్నధమదుండును మహామనుండును సర్వ శయ్యాశయానుం
డును మహిషీభుజోపధానుండును నై యజ్ఞానాభిభూతుం డగుటంజేసి స్వరూప
భూతపరమపురుషార్థంబు నెఱుంగక నిజమహిషీయె పరమపురుషార్థంబు గాఁ
దలంచుచు రమించుచుం గామకశ్మలచిత్తుం డైన నతనికి నవయావనం బైన
కాలంబు క్షణార్థంబునుంబోలె గతం బయ్యె నంత. 800
- క. విశదయశోజలనిధి యా,శశిముఖ యగుభార్యవలన శ్ర సమృత్తి నేకా
దశశతపుత్రుల రణక,ర్మశ దేహులఁగాంచి కౌతుకంబున మఱియున్. 801
- క. గురుశీలాదార్యగుణో,త్తరలను నల్లలితగుణకరదంబలఁ బ్రియల్
వరకులపావనల దశో,త్తరశతదుహితలను గాంచె శ్ర దత్పతివలనన్. 802
- వ. ఇట్లు పుత్రపుత్రికాజనంబులం గని యున్నంత. 803

- క. విను మాతనియాయువులో, నను నర్థం బరిగె నంత శ వరపతికులవ
ర్ధను లగుసుతులకుఁ బరిణయ, మొనరించెన్ సదృశ లయినయవిదలతోడన్.
- క. సరనాథుఁ డాడుబిడ్డల, వరరూపవయోవిలాసవై భవములచేఁ
బరఁగిననిజతనయసదృశ, వరులకు సంప్రీతితో విశవాహము చేసెన్. 805
- వ. అట్లు వివాహంబులు గావించి యున్నసమయంబున. 806
- క. విను తత్పుత్రు లొక్కొకనికి, ననయముఁ బాంచాలదేశమందులఁ జారం
జనకులవర్ధను లగుచున్, జనియించిరి నూర్పు రేసి శ కౌర్యబలాఘ్యుల్. 807
- ఆ. అనఘ యట్టిరిక్కఱహరులు గేహకో, శానుజీవయుతులు శ నయినయట్టి
నందనాదులందుఁ శ జెందినమమత ని, బద్ధుఁ డయ్యె నంతఁ శ బార్ధిపుండు. 808
- చ. తిర మగునిష్ఠతో నతఁడు శ దీక్షితుఁ డై పశుమారకంబులు
న్నరిది భయంకరంబులును శ నై నమఖంబులఁ బెక్కు సేసి యా
దరమున నీవునుంబలెను శ దత్తదనూనఫలా ప్తికాముఁ డై
సురపితృభూతసంఘము నశ్రునూయఁ దనర్ప భజించె భూవరా. 809
- వ. ఇట్లాత్మహితంబు లై నకర్తృంబులయం దనవహితుండును గుటుంబాసక్తమాన
సుండును నై యున్నయతనికి విరోధి యై ప్రియాంగనాజనంబులకు నప్రియం
(బగుకాలంబు సంభవించినం) జండవేగవిఖ్యాతం డనుగంధర్వాధీశుండు షష్ఠ్య
త్తరశతత్రయసంఖ్యాకు లై నగంధర్వులును నందఱ గంధర్విజనంబులను (సితా
సితవర్ణంబులు గలిగి మిఘసీభూతు లగుచు) ననుగమింపం జనుడెంచి (స్వపరి
భ్రమణంబుచేతనే నర్వకామంబుల నిర్మితం బగు) నాపురంబు నిరోధించిన నప్పు
డాచండవేగానుచు లై నగంధర్వులూపురంజనుపురంబు ¹వ్యాకులత్వంబు నొందిం
చుచు నపహరింప నుపక్రమించునమయంబునఁ బురంజనపురాధ్యక్షుం డైనప్ర
జాగరుం డనువాఁడు వింశత్పుత్రతనప్తశతంబు లై నగంధర్వగంధర్విజనంబుల
నివారించి బలవంతుం డై సంవత్సరశతంబు యుగంబు గావించి యొక్కరుం డ
య్య నప్పెక్కండ్రతో నిట్లు పోరి క్షీణుం డైనం బురంజనుండు దాన నిలిచి
తత్పురంబున నల్పసుఖంబు లనుభవించుచుఁ బాంచాలదేశంబులందు నిజపార్వ
దులచేత నాసీతంబు లై నపదార్థంబుల నొందుచుం గామినీజననమేతుం డై
భయపర్యాలోచనంబు సేయ నేరక రాష్ట్రపురపాంధవసమేతుం డై యార్తి
నొంది చింతాకాంతుం డై యుండె నంత. 810
- క. అనయంబుఁ గాలపుత్రిక, యనునొకకామిని వరేచ్ఛ శ సఖిజగంబుం
దనయంతఁ గలయఁ దిగుగుచుఁ, జని చని యొకనాఁడు రాజనత్తమ వింటే.
- సీ. అనఘాత్మ రాజర్షి శ యైనయయాతికు, మారకుం డయినట్టిపూరుచేత
వరియింపఁగాఁ బడి శ వల నొప్ప నతనికి, వర మిచ్చి చౌర్యాగ్ర్యవశత నొంది

ప్రఖ్యాతి గనుట దుర్భగ యనుపేరను, బరఁగునక్కాంత నేరపురుషవరుఁడు
వరియింపఁడయ్యె నాతరుణియు నొకనాఁడు, గరమొప్ప బ్రహ్మలోకముననుండి
తే. వసుధ కేతెంచి విను బృహద్రస్మితృండ నయిన

నన్ను వరియింపఁ గోరి మనమునఁ గామ

శరవిమోహిత యై వేడఁ గరము నేను

సమ్మతింపక యున్న గోక్షమున నలిగి.

812

వ. ఇట్లను ముసీంద్రా మదీయాశావిముఖుండ వై ననీకు నేకత్రావస్థానంబు లేక
యుండుం గాక యని శసించి విహతనంకల్ప యై మదుపదేశంబునం జని యవ
నేశ్వరుండును భయనామకుండును నయిననానిం గదిసి యిట్లనియె.

813

క. అనసీపతి భయనామక. యవనకులాధీశ్వరుండ గ్ర వగునినుఁ బతిఁ గాఁ

దవిలి వరింపఁగ నచ్చితి, సవినయముగ వినుము భూతనంకల్పమునన్.

814

వ. కలుగు మత్కామితంబు వృథ గాదు లోకంబున వేదంబులందు దేయగ్రాహ్యరూ
పంబై నవస్తువు గూఢ్యమానం బగు చుండ నెవ్వండీఁడెవ్వం డిందు దీయమానం
బగు చుండం గోరం డట్టివీర లిద్దఱును జడస్వభావు లని నత్పుగుఘలు శోకంబు
నొందుదురు గావున నిన్ను భజించు చున్ననన్నుం గరుణార్ద్రచిత్తుండ వై భరి
యింపు మిట్టిమూర్తానకంపయుఁ బురుషధర్మం బని పలికిన సక్కాలపుత్రిక
వచనంబులు విని యవనేశ్వరుండు దేవగుహ్యచిక్షీర్షు వగుదానిం గనుంగొని
మండస్థితవదనుం డగుచు నిట్లనియె.

815

క. విను తరుణి యాచ్యమానం, బనఁ దగునీలోకమందు గ్ర నత్యశుభవు న

జ్ఞనముల కసమ్మతవు నగు, నిను నభినందింప కుంఘ్ర గ్ర నెఱి నెవ్వారున్.

816

వ. కావున నేను జ్ఞానదృష్టింజేసి నీకుం బతినిరూపణంబు సేసెద నది యెట్లనిన మదీయ
సేనాసాహాయ్యంబు వడసి ప్రజానాశం బొసరించునట్టి నీ వవ్యక్తగతి వై కర్మనిర్మి
తం బై నలోకంబు ననుభవింపు మీప్రజ్వారుం డనువాఁడు నాకు సహోదరుండు
నీవు మదీయభగినివి మీ రిద్దఱం గూడి యీలోకంబునందు నవ్యక్తుండును భీ
మసై నికుండును నై యేను వర్తింతు ననిన నాభయనామకుం డయినయవ
నేశ్వరునిదిష్టకారు లై నసైనికులు ప్రజ్వారకాలకన్యాయుక్తు లై భూమండలంబె
ల్లఁ దిగుగుచు నొక్కనాఁ డతివేగంబున భామభోగాధ్యంబును జరత్పన్నగపాలి
తంబును నయినపురంజనుపురంబు నావరించి యున్నంత స్వాభిభూతుం డయిన
పురుషునకు నిస్సారత్వంబు గలిగించునట్టికాలకన్యక బలాత్కారంబున నాపు
రంజనుపురంబు ననుభవించె నట్లు కాలకన్యకోపభుజ్యమానం బైనపురంబు
సర్వద్వారంబులందును సర్వతోధికంబు గా నయ్యవనులు ప్రవేశించి తత్పు
రంబు సమస్తంబును బీడింప నిట్లు పురంబు ప్రవీడ్యమానం బగు చుండ నభి
మాని యైనపురంజనుండు.

817

సీ. అనఘ యెంతయు మమకృతాకులచిత్తుఁడై, బహువిధభూరితాపములఁ బొందె
ఘనకుటుంబియుఁ గాలకన్యోపగూఢుండు, నప్తనంపదుండు వికనప్తమతియు
విషయాత్మకుండును క వినిహతైశ్వర్యుండు, గృహుండు సాలనక్షించునుండు
నగుపురంజనుండు శోకావిలభావుఁడై, గంధర్వయవనసంఘములచేత

తే. నోజ సెడి వికలత నొందుకన్ జపురముఁ
దవిలి ప్రతికూలురును సనానరణయుతులు
నయినపుత్రుల పౌత్రుల క ననుచరులను
సచివపౌరోహితుల నిజనతిని జూచి.

818

వ. మఱియుం గాలకన్యగ్రస్తుం డయినతన్నును సరిదూషితంబు లైనపాంచాలబ
లంబులనుం జూచి యపారచింత నొంది తత్ప్రీతీకారంబు సేయ నెఱుంగక
కాలకన్యపహృతవీర్యంబు లయినం గామంబుల నభిలషించుచు దీనుండును విగ
తాత్మగతికుండును స్నేహంబునంజేసి పుత్రదారోపలాలనపరుండును నై కాల
కన్యోపమర్దితంబును గంధర్వయననాక్రాంతంబును నైనపురింబు విడువ నిచ్చ
లేకయు విడువ నుపక్రమించె నప్పుడు.

819

క. అనఘ భయనామా గ్రజుఁ, డనఁ గల ప్రజ్వారుఁ డవుడ క యరుడెంచి పురం
బును సకలంబును భయనా,మునికిం బ్రీతి గ దహించె క మునుకొని యంతన్.

ఎ. అట్లు పురింబు దహ్యమానం బగు చుండఁ జౌరభృత్యవర్గాదిసమన్వితుండును
గొట్టుంబికుండును బుత్రాదిసమన్వితుండును యవనోపరుద్ధాలయుండును గాల
కన్యగ్రస్తుండును నయినపురంజనుం డప్పురింబునందుఁ బ్రజ్వారసంస్పృష్టుండై
యనుతాపంబు నొంది తత్పురిపాలనంబునందు సమన్ధుండు గాక పురుకృచ్ఛో
రువేషఘం డయి యం దుండ నశక్తుం డయ్యె నంత.

821

క. దవశిఖయితతరుగీటర,నివసితపన్నగముపగిది క నిజపురి వెడలం
దివురుచు సతఁడు శిథిలదవ,యవుడును గంధర్వగణవిహతశౌర్యుండున్.

822

సీ. అయిచాల ఘురఘురమనుశబ్ద మడరంగ, మనమునఁ జంతానికమగ్నుడగుచుఁ
గొడుకులఁ గోడండ్రఁ క గూతుల నల్లుర, మనుమల నాపుల క ననుచరాళి
ననయంబు నల్పమాత్రావశిష్టం బైన,గృహకొశనివహపరిచ్ఛదముల
మనలునహంకారమమకారములఁజేసి, మతిహీనుఁ డగుచు నెక్కునములోనఁ

తే. గడఁకఁడలఁచుచు విప్రయోగమునఁదాను, గటకటాయిట్లునరలోకకటకుండైన
యిట్టిభార్య యనాథయైయాకుమార,వరుల నేరితిఁబోచునోయరసి యనుచు.

వ. మఱియు నిట్లని తలంచు.

824

సీ. పడఁతి యే మును భుజింపక భుజింపదు నేను, నిద్రవోవక మఱి క నిద్రవోదు
నేను నీల్లాడక క నీల్లాడ నొల్లదు, పదరి యేఁ గోపింప క భయము నొందు
భర్జించినను మాటు క పలుకక వా యోడు, బుద్ధిహీనుడైన క బుద్ధి సెప్పు

లలి మీఱ నిట్టికళత్రంబుతో నేను, గడఁగి దేహాంతరగతుడ నైన
తే. ననయమును దాను బుత్రిణి శ్రయగుటఁజేసి

యాత్మ శోచిని యగుచు గృహస్థధర్మ
మాచరించుచు నుండునో శ్రయనుగమనము
సేయునో యని మనమునఁ శ్రజంత నొంది.

825

క. తనపుత్రులుఁ దత్తినయులు, ననయముఁ దాఁ జనినయెడ నిర్రాశ్రయులగుచున్
వననిధిమధ్యంబున నవి, సింకలముంబోలె నెల్లు శ్రజీవిం చెదరో.

826

క. అని యివ్వధమునఁ గృపఁబని, యనువున ఘనదుఃఖవిహ్వలఁడనున్
య్యును దుఃఖించుపురంజను, ననయముఁ గొనిపోవ నిశ్చితాత్ముం డగుచున్.

క. చనుదెంచెను భయనాముం, డనునాఁ డప్పడు పురంజనాఖ్యుఁడు పెలుచున్
వినుతాత్మ పశుపుభంగిని, మనము గలఁగ యవసనీయమానుం డయ్యెన్.

828

వ. అనుచరవర్గంబు భృశాతురులును దుఃఖితులు నై వెనుచను చుండ నుపరుద్దం
బగుభుజంగమం బప్పరంబు నెపుడు నాసె నప్పు డాపురంబు పురంజనుం బొసి
విశీర్ణంబై ప్రకృతిం బొందె బలవంతుం డయినయవనునిచేత బలాత్కారంబున
వికృత్యమాఁబుం డైనపురంజనుండు నమఃవిహితం డై పూర్వసుస్మాత్తిగు
సఖ సీత్యగు నెటుంగ కుండె సంతం బరలోకగతుం డైనపురంజనుం గదిసి
పూర్వంబున నడయుం డైనయతనిచేత హింసింపం బడినయజ్ఞపశువులు క్రోధో
ద్రేకంబునఁ గుఠారంబుల సతని సఱకె నివ్వధంబునఁ బ్రమదానంగదోషదూషి
తుండును సపారతమోనిమగ్నుండును సప్తజ్ఞానుండును నయి పురంజనుం డనేక
కాలంబు పరలోకంబున నార్తి ననుభవించి తద్భార్య యైనప్రేమదోత్తమం
జిత్తుంబున నశ్రాంతంబును దలంచు చుండె దదీయసంస్తరణంబునంజేసి తరు
వాతిజన్మంబున విదర్భరాజగృహంబునం బ్రమదోత్తమ యై జన్మించె సంత.

సీ. అవసీత వీర్యవృణా త్త యైనట్టివై, దర్శిని మలయకేతనుఁ డనంగఁ
బరపురంజయుఁ డైనశపాండ్యభూమిఁగనుండు, దారుణానంగరక్తస్థలమునందు
శక్తి ననేకరాజన్యల నిర్జించి, పరిణయం బయ్యె నాశ్రగురుభుజుండు
నావిదర్భాత్తజ్జయం దసితేక్షణ, యైనకూతును ద్రవిడాధినాథు

తే. లై నకొడుకుల నేడ్వర శ్ర సర్థి గనియె, వారలకు నెల్ల నొక్కొక్కవరున నర్బు
దార్బుదసుతులు సంజాతుశ్రైరి యతని, సుత ధృతవ్రత నాయగశ్రస్త్వఁడువరించె.

క. అతఁ డాకన్యకవలనను, జతురుం డై యిధృవాహాజనకుఁ డగుదృఢ
చ్యుతుఁ డనుముసీంద్రుఁ గనియెను, మతినంతవిరక్తుఁడగుచుకమలయధ్వజుడున్.

తే. త్కౌతలం బెల్ల నిజతమాజాతులకును, బంచి యిచ్చి సరోజాక్షిపాదపంక
జార్చనాయత్తుఁ డగుచుఁ గులూద్రికరుగ, నంత మదిరాక్షి సతియగునావిదర్భి.

తే. కడఁక గృహములు సఖిలభోగములు విడిచి

చంద్రు వెనుచనుచంద్రికచందమునను
భక్తి దళు కొత్తఁ బాండ్యభూపాలుఁ డయిన
మలయకేతను వెనుకొని క మగువ సనియె.

833

వ. ఇట్లు ధర్మపత్ని వెంట రాఁ జని యందుఁ జంద్రమసాతామ్రపర్ణీసవోదక లను
సదులపుణ్యజలంబుల సున్నాతుం డయి ప్రత్యుత్తరబాహ్యభ్యంతరమలుండును
గండమూలఘలబీజపుష్పపర్ణత్పిణితోయాహారండు నై కాయకర్మనం బై సతఁ
బాచరించుచు శీతోష్ణవర్ష వాతంబులు తీసుకొనిపోయి బ్రహ్మచారియంబులు సుఖ
దుఃఖంబులు సనుష్టండ్వంబులు సమదర్శనం డై జయించి తపోవిద్యాయమని
యమంబులంజేసి షక్వకపాయం డై బ్రహ్మంబునందు నిజాత్మ సనుసంధించి విజ
తేంద్రియప్రాణచిత్తం డై స్థాణువుంబోలె దివ్యవర్ష శతంబు దిపంబు సేసి భగవం
తుం డయినవానుడేవునియందుఁ బ్రీతి వహించుచు సన్యం బెఱుంగక వ ర్తించు
చుఁ డన్ను స్వప్నమందు మ మేడిం శిరశ్శిన్న మిత్యాది ప్రతీతియందుంబోలె
వ్యతిరక్తునిఁ గా వ్యాపకునిఁ గా సంతకరణవృ త్తినాక్షినిఁ గా నెఱింగి.

834

సీ. సాక్షాత్కృతుండును క సర్వేశ్వరుండును. భగవంతుండును గృహస్థుండును నై స
హరి యనుభోక్త క కగుగునిచే నుక్త మై, సర్వతోముఖమును క స్వప్రకాశ
తము సగుమహితశుభ్రజ్ఞానదీప్త, భాతీతిచే బరబ్రహ్మమందుఁ
దన్నును దసయందుఁ ద గఁ బరబ్రహ్మంబు, నెసయఁ గన్గొనుచు ద క్షేపంధనాన్ని

తే. భంగి నీషణములఁ బెడఁకబాసి భూరి,వ్యసనసాగరసంస్పృతివలనఁ జాల
నుపరతుండయ్యె నామహితోన్నతుండు, నవనినాయక విను మఘ్నఁడతనిభార్య.

క. పతిజ్ఞైవ తి శీలసమం, చితవేణీభూతిచికుర క చీరాంబర సు
వ్రతచర్యాతామాంగి వి, గతదోష విదర్భరాజకన్యక యచటన్.

836

తే. కమలలోచన నిఖిలభోగములఁ దొఱంగి, మలయకేతనుఁ బరమధర్మజ్ఞుఁ జేరి
నిరుపమైకపతివ్రతానియమ మొప్పు, సాధ్వయై భ క్తిఁ బరిచర్య సలుపుచుండె.

క. విమలమతి నిజేశుసమీ, పమునన్ సతి ధూమరహితప్ర పవమానసఖా
గ్రమున వెలుఁ గొందుకీలవి, ధమునఁ బ్రకాశించు చుండె క దద్దయు వేడ్కన్.

క. సతి దసప్రాణేశ్వరుఁ డుప, రతుం డగుట మనంబులొ 2 సరయకయై పూర్వ
స్థితి నుపచారక్రియ లం, చితమతిఁ గావింపఁ దలచి క చిరతరభ క్తిన్.

839

క. అనుపమసుస్థిరనియమా, సనుఁ డగునిజనాథు డాయఁ క జని పూర్వగతిన్
వినమిత యై సతి తత్పద, వనజము లర్పించునపుడు క వరుపాదములన్.

840

క. విను మూఁమృత లేకున్నను, గని యూధభిష్టహరిణీకై వడి సతి నె
మృగమున బెగడుచు దీనతి, ననయంబును బంధురహిత క యై శోకించెన్.

841

1 'పన్నీపురోభాగమున. 2 నెఱఁగకయు.' వ్రా. ప్ర.

- చ. అనయము నిట్లు శోకవిపులశ్రుపయఃకణసి క్తమానిత
స్తనయుగ యై వియోగపరితాపమునన్ హృదయంబు మాఁడి శో
భనలితాధరోష్ణనవప్రద్యము గండఁగ సుస్వరంబు గా
వనజదళాక్షి యేఁడ్చె ననివారిణఁ నద్విపినాంతరంబునన్. 842
- ఉ. హా సరనాథ హా సుమహితాత్మక హా గుణశాలి యింక నం
భోనిధిమేఖలాకలితభూతల మెల్లను నుగ్రచోరపీ
డానిరణిం గృశింప నకటూ తగు సయ్య యుపేక్ష సేయ శో
భానయశాలి నీవు పరిపాలన సేయుదు లెమ్ము భూవరా. 843
- చ. అని విలపించుచున్ సరసిజాక్షి నిజేశుపదారవిందముల్
దననిటలంబు సోఁకఁ బరితాపమునం బడి బిట్లు చాల రో
దన మొనరించుచుం గఠినకదాపులం జిత్తి బేర్చి యందులొ
బెను పగుతత్కలేబరముఁ గ బెట్టి శిఖం దరికొల్పి యిమ్ములన్. 844
- క. తా ననుగమనము సేయం, బూనుటయును నంతలోనఁ గ బూర్వసఖుఁడు వి
జ్ఞానస్వరూపకుండును, నైన ధరాదివిజుఁ డొక్కఁ గ డబలం గనుచున్. 845
- క. చనుడెంచి యత్తలోదరి, సునయోక్తుల ననునయించుకొనుం దగ ననియెన్
వనితా నీ వెవ్వతె వె,వ్వనిదాన వితం డెవండు గ నగచెన వేలా. 846
- క. అని యడిగి వెండియును ని, ట్లనియెను నీసృష్టిపూర్వమందును నీ వె
వ్వనితోడిసఖ్యసౌఖ్యం, బనయంబు న్ననుభవించి గ తట్టినఖండన్. 847
- క. న న్నెఱుంగు దేని మనమున, న న్నెఱుంగక యున్న నైన గ నలినదళాక్షి
నన్నుఁ బురాతనసఖుఁ గా, నెన్నం గలదాన నైన గ నెఱుంగవె చెపుమా. 848
- వ. కావున నీవును నేనునుం బూర్వంబునందు మానసనివాసుల మైనహంసల మై
యుండి గృహంబుఁ బాసి సహస్రనత్సరంబులు సఖుల మై వర్తించునంత నీవు
నన్నుం బాసి భామభోగరతుండవై మనంబున నివాసంబు నిచ్చయించుచు మ
హిమండలంబు గలయం గుమ్మరునప్పుడొక్క కామినీనిర్మితంబుం బంచారామం
బు నవద్వారసమేతంబు లేకపాలకంబుఁ ద్రికోష్ఠంబు షట్కులంబుఁ బంచవిం
శంబుఁ బంచపక్రతియు శ్రీనాయకంబు నైనయొక్కపురంబు వొడగంటి వది
యెట్టి దనినం బంచారామంబు లనం బంచేంద్రియార్థంబులు నవద్వారంబు లన
సాసికాదిద్వారంబు లేకపాలకం బనం బాణిపాలనంబు త్రికోష్ఠంబు లనం దేజో
భిన్నంబులు షట్కులంబు లన నింద్రియసంగ్రహంబు విషణంబు లన గర్భేంద్రి
యంబులు పంచపక్రతి యనం బంచభూతంబులు పక్రతి యను కామిని యన
బుద్ధి యిట్టిపురంబునకుం బ్రవిష్టుం డైనపురుషుం డంగనాపరతంత్రుఁడు నజ్ఞుండు
నైననీవ యప్పురంబునం గామినీసంస్పృష్టుండ వై రమించుచుఁ దత్సంగమం

బున నప్తస్మృతి వై వైదగ్ధీజనసంభావితసుఖాభానంబు లగుచుఁఖంబులచే నిట్టి
పాపిష్ఠం బైనదశం బొందితివి గావున. 849

సీ. నీవు వైదగ్ధీవి శ్రీ గావు వీగుఁ డితండు, వివరింపఁగాఁ గాఁడు శ్రీ విభుఁడు నీకు
నొగి మున్ను పురమున శ్రీ నుపరుద్దుఁ జేసిన, యాపురంజనపతి శ్రీ వరయఁ గావు
'మతియు నీ వన్యసీగమంత్రిని యనియును, జర్చింపఁగాఁ బూర్వజన్మమందుఁ
బురుషుండు ననియును శ్రీ బుద్ధిఁ దలంచుట, యరయంగ నీయుభయము నసత్య
తే. మింతయును మామకిన మై శ్రీ యెనఁగుమాయఁ

జేసి కల్పిత మయ్యెఁ జర్చింప మనము
పూర్వమున హంసలమ యని శ్రీ పూని యెఱుఁగఁ
బలికితిఁ దెలియ మనలరూపంబుఁ జూడు. 850

వ. ఏనే నీవు గాని యన్యుండవు గావు నీవే నేఁ గాని యన్యుండఁ గా నిట్లని
యెఱుంగుము విద్వాంసులు మనయిద్దఱయందు సంతరంబు నీక్షింపగు పురు
షుండు దను నొక్కనినె యాదర్శచతువులందు భిన్నరూపునిం గాఁ దలంచు
చందంబున మనయిద్దఱికిని భేదంబు గలిగినయట్ల తోచు నని యివ్వధంబున
సతం డతనిచేత నీవు పూర్వంబున మదీయసఖుండ వై నహం నని జెలుపఁబడి
స్వస్థం బై తద్వియోగనష్టం బైనజ్ఞానంబు గ్రమ్మఱం బొందె నని చెప్పి నార
దుండు ప్రాచీనబద్ధిం జూచి యాయధ్యాత్మతత్త్వంబు రాజకథామిషంబున నీకు
నెఱింగించితి ననిన. 851

క. విని భూమిశుభు నారద,ముని కను భవదీయవచనములు సూరలు న
క్కను గర్మమోహితుల మై, వనరెడునే మెల్ల దెలియకవారము చెపుమా.

వ. అనిన యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె నరేంద్రా యేమికతంబున నాత్మచే
త నేకద్విత్రిచతుష్పాదంబును బహుపాదంబును నపాదంబు నగుచుఁ బురంజను
దేహంబు ప్రకటం బగు చుండు నాకతంబునం బురంజనుండు పురుషుం డయ్యె
నట్టిపురుషునకు నామక్రియాగుణంబుల విజ్ఞాయమానుండు గా కుండుటంజేసి
యవిజ్ఞాతశబ్దంబునం జెప్పఁబడుసఖుం డీశ్వరుండు పురుషుండు సాకల్యంబునంజేసి
దేహపరిగ్రహంబు నేయ నిచ్చయించునప్పుడు నవద్వారకలితంబును ద్విహస్త
చరణయుక్తంబును నయినపురం బేది గల నదియ లెన్న యని తలంచి యప్పు
రం బనుదేహంబునందుఁ బురుషుం డింద్రియంబులంజేసి నేబుద్ధి నధిష్ఠించి వి
షయంబుల ననుభవించు నహంకారమమకారంబులకు నేబుద్ధితత్త్వంబు గార
ణం బగు నట్టిబుద్ధి ప్రమదోత్తమ యనంబడు దానికి సఖులు జ్ఞానకర్మకారణంబు
లైనయింద్రియగుణంబులు సఖిజనంబులు దదీయవృత్తులు పంచముఖోరగం బ
నం బంచవృత్తి యైనప్రాణంబు నేకాదశమహాభటు లన బ్రహ్మద్బలుండు నుభ

యేంద్రియనాయకుండు నైనమనంబు నవద్వారసమేతం బైనయప్పురంబు చుట్టి
వచ్చినపాంచాలదేశంబు లనం బంచవిషయంబులు నవద్వారంబు లన నక్షీనాసి
కాకర్ణముఖగుడశిశ్నంబులు నందు నక్షీనాసాస్యంబు లైదునుం బ్రాద్వారపు
రస్కృతంబులు దక్షిణోత్తరకర్ణంబులు దక్షిణోత్తరద్వారంబులు గుడశిశ్నం
బులు పశ్చిమద్వారంబు లందు¹ నేకస్థలనిర్మితంబు లయినఖిద్యోతావిష్కృతులు
నేత్రంబులు విభ్రాజితం బన రూపంబు ద్యుమంతుం డనం జక్షురింద్రియంబు న
భినినాళిను లన నాసికాద్వారంబులు సౌరంధం బన గంధంబు సవధూత యన
ఘ్రాణేంద్రియంబుముఖ్య యన నాస్యంబు విపణం బన నాక్కు రసజ్ఞుం డన ర
సం బాహణం బన వ్యవహారంబు బహూదనం బన వివిధాన్నంబు పిత్తపాలు సన
దక్షిణకర్ణంబు దేవహు వన నుత్తరకర్ణంబు చండవేగుం డనం గాలోపలక్ష
కం బైననవత్సరంబు గంధర్వు లన దివంబులు గంధర్వీజనంబు లన రాత్రులు
పరీవర్తనం బన నాయుర్హరణంబు గాలకన్యక యన జర యవనేశ్వరుం డన మృ
త్యు వతనిసైనికు లన నాధిన్యాధులు ప్రజ్ఞాధుం డనం బ్రాణిహింస యందు శీ
ఘ్రవేగంబు గలిగి శీతోష్ణభేదంబులం ద్వివిధం బైనజ్వరంబు దక్షిణపాంచాలం
బనంచిత్రలోకప్రాపకంబును బ్రవృత్తిసూచకంబును నైనశాస్త్రంబు తరపాంచా
లం బన దేవలోకప్రాపకంబును నివృత్తిసంజ్ఞకంబు నయినశాస్త్రంబు శుత్రధ
రుం డన శోశ్రీతంబు నాసురీరామకం బనం బశ్చాద్ద్వారం బైనమేఢంబు గ్రా
మకం బన సురతసుఖంబు దుర్మదుం డన గుప్త్యేంద్రియంబు నిర్మతినామకం
బైనపశ్చిమద్వారం బన గునంబు వైశసం బన సరకంబు లుబ్ధకుం డనం బాయు
వు సంధు లన హస్తపాదంబు లంతఃపురం బన హృదయంబు విషూచి యన మ
నం బని వెండియు నిట్లనియె.

853

సీ. అనఘాత్త వినుము జాగ్రూతజ్జననుగుణా, క్తం బగు మఱి బుద్ధిత్రత్వ మర్థి
వెలయు నేగోగతి శి వికృతి సేయంబడు, నేగోజెఱంగుల శి నింద్రియములు
వికసించు నాయాయితవిధమునఁ దద్గుణా, నిర్వతుడును వసునఁ దదద్యోత్తులకును
ఘనుఁడు నుపద్రవ్యయును రగునాత్మయుఁ, దద్యోత్తులును బలాత్కారమునను
తే. ననుకరింపంగ నర్థి జేయంగఁ బడుట

ననయమును నాత్మమహిషిని శి ననుసరించు
టయు నెఱుంగఁ జెప్పి యిట్లు లభియెను మఱియు
జననరేణ్యునితో యోగిసత్తముండు.

854

వ. మఱియు సరదం బన దేహంబు దురంగంబు లన నింద్రియంబు లీషాద్వయం
బన సంవత్సరంబునుం దత్కృతవయస్సును జక్రీవ్యయం బనం బుణ్యపాపకర్త

1 'నేకస్థలనిర్మితం' వ్రా.ప్ర. 2 'లన గుణత్రయ మగు మతి బుద్ధి. 3 వివరింపఁగాఁబడు' వ్రా
ప్ర. 4 'వికృతిని బొందునావిధము' ఆ. ప్ర.

ద్వయంబు వేణుత్రయం బన గుణత్రయంబు పంచబంధురం బనం బంచప్రాణం
బులు రశ్మియన మనంబు సారథియన బుద్ధి రథికోపవేశస్థానం బన హృదయం
బు గూబరంబు లన శోకమోహంబులు పంచప్రహరణంబు లనం బంచేంద్రియా
ర్థప్రక్షేపంబు పంచవిక్రమం బనం గర్భేంద్రియంబులు సప్తవరూధంబు లన
ధాతువులు హైమోపస్కరం బన రజోగుణం బక్షయతూణీరం బన ననంత
వాసనాహంకారోపాధి యెకాదశచమూపతియన నేకాదశేంద్రియం బైనమనం
బాసురీవృత్తియనం బాహ్యవిక్రమంబు పంచేంద్రియంబులచేత మృగయావినో
దంబు¹చందంబున హింసాచులం జేసి పంచవిషయంబు లనుభవించుటయ మృ
గయాచరణంబును గా నీప్రకారంబున నుండ జీవుండు దేహంబున స్వప్నసుషు
ప్తిజాగ్రదవస్థలయందు నాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లైనబహువిధదుః
ఖంబులంజేసి క్లేశంబుల ననుభవించుచు నజ్ఞానావృతం డయి వర్షశతంబు నిద్రి
ణుం డయ్యును బ్రాణేంద్రియమనోధర్మంబులం దనయందు నధ్యవసించి కామల
వంబుల ధ్యానంబు సేయుచు సహంకారమమకారసహితంబు గాఁ గర్తాచరణం
బు సేయు చుండు.

855

- క. పురుషుండు నిజప్రకాశతఁ, బరంగియు నలఘుఁడఁ బరుండు శ్రీ భగవంతుండున్
గురుఁడును సగుసయ్యాత్మను, బహువడి నెఱుంగంగ లేక శ్రీ ప్రకృతిగుణములన్.
క. విను మెపుడు నగులు నప్పడ, యెనరంగ గుణాభిమానియ్యును గర్మనశుం
డఁడ నగునాపురుషుండు దా, ఘన మగుతైగుణ్యకర్మకలితుం డగుచున్.
నీ. ధృతి నొప్పి చున్నసాత్త్వికకర్మమునను బ్ర, కాశభూమిష్ఠలోకముల భూరి
రాజసప్రకటకర్తమున దుఃఖోదర్క, లోలక్రియానానలోకములను
గైకొని తామసకర్మంబునను దమ, శ్లోకమోహోత్కటలోకములను
బొందుచుఁ బుంస్త్రీసప్తసకమూర్తుల, దేవతిర్యజ్జ్యోర్జ్యభావములను
తే. గలుగుఁ గర్మానుగుణములుగఁగ జగతిఁ, బుట్టి చచ్చుచుఁ గ్రమ్మఱఁబుట్టు చిట్లు
దివిరి కామాశయం దైననదేహి యెల్ల, నున్నతానతపదముల శ్రీనొందుచుండు.
వ. అని మఱియు నిట్లనియె.

859

- మ. ఎనయన్ తుత్పరిపీడఁ గుంది శునకం శ్రీ బింటింటికిం బోవఁ బూ
నినఁ దద్దైవిక మైనదండహతి గానీ కాక చార్యాన్న మై
నను గానీ తగఁ బొందుచందమున నెన్నన్ దైవయోగంబుపెం
పున నీజీవుండు దాఁ బ్రియాప్రియములం శ్రీ బొందుం ద్రిలోకంబులన్. 860
చ. గొనకొని యిట్టిదుఃఖములకుం బ్రతికారము మానవేంద్ర క
ల్గిన విను తత్ప్రీతిక్రియ నశకించనవృత్తి జనుండు మన్తకం

1 'న నన్యాయంబునంజేసి' వ్రా.ప్ర. 2'గడఁకనొందుచుఁద్రివింగస్వరూపములను' వ్రా.ప్ర.

- బున నిడుమోపు మూపునను శ బూనినఁ దద్భరదుఃఖ మాత్మఁ బా
యనిగతి జీవుఁడుం ద్రివిధ శ్రమై తగుదుఃఖముఁ బాయఁ డెన్నఁడున్. 861
- క. ఘనదుఃఖహేతుకర్త, బును దత్ప్రతికారకర్తమును నన మాయా
జననము లగుటను బురుషుఁడు, గనుఁ గలలోఁ దోచినట్టికలచందమునన్. 862
- వ. సవాసనోచ్చేదకంబు గా దని వెండియు ని ట్లనియె. 863
- సీ. నరనాథ వినుము స్వస్థంబుచందంబున, సజ్జానవిలసితం శ బగుటఁజేసి
తివిరి మిథ్యాభూతశ్రదేహాదికమునకు, నరయ నివర్తనానూస మేటి
కని యంటి వేనియు శ నర్థంబు లేకున్న, నర్థి సోపాధికం శ బైనమనము
వాంఛతో స్వస్థము శ వర్తింపఁ బురుషునిఁ, బూని జాగ్రద్బోధశ్రేయపాధి
తే. చెడక స్వాప్నికసంస్మృతి శ విమవస్థ, తత్త్వవిజ్ఞానమున నవిద్యానివృత్తి
దార దేహాదికనివృత్తి శ దగుల కున్న, దివుట సంస్మృతి దా నివర్తింప కుండు.
- చ. ఘనపురుషార్థభూత మనఁగఁ దగునాత్మకు నేనిమిత్తమై
యొనర ననర్థహేతు వన శ మూలొనుసంస్మృతి సంభవించిన
ట్లనయముఁ దన్నిమిత్తపరిహారక మర్థి జగద్గురుండు నాఁ
దనరినవాసుదేవపదత్రామరసస్ఫుటభక్తి యూరయన్. 865
- క. పూనిన తద్భక్తి సమీచీనగతిం దెలియ ననఘ శ చివైరాగ్య
జ్ఞానకరం బగుభక్తిని, దానము గోవింద వరకథాశ్రయమ యగున్. 866
- వ. కావున నది తత్కథాకర్ణనగాననిరతుండు విశ్వాససంయుక్తుండు నైనవానికి
సంభవించు మఱియును. 867
- క. ధర సాధులు విమలాంతః, కరణులు భగవద్గుణానుకథనశ్రవణ
స్ఫురితస్వాంతలు ననఘులు, వరధిషణులు నై నభాగవతజనులనభన్. 868
- క. సరసోదారమహాత్మము, ఖరితము లగుమధువిరోధికమనీయగుణో
త్కరసురుచిరచరితామృత, పరిపూరితవాహినులను శ బరమప్రీతిన్. 869
- క. మన మలరంగ శ్రోత్రాంజలు, లను బాసము సేయుపుష్కలకు ట్లు తృప్తా
ఘనభయశోకవిమోహము, లనయంబును సోక కుండు శ నవసీనాథా. 870
- వ. కావున నిట్టిభాగవతసహవాసంబులేకయున్న (దనంతన భగవద్భాగవతగుణాభి
వర్ణనకథానుచితనాదులయందుం బ్రవర్తించిన) నాలస్యాదిదోషంబు లొంది
యీజీవలోకంబు సహజక్షుదాదికంబున నుపద్రుతం బై సర్వేశ్వరకథామృత
వాహినియందు రతిం జేయ దిది నిశ్చితం బని మఱియు ని ట్లనియె. 871
- సీ. పద్మసంభవుఁడును శ భవుఁడును మనుకుల, నమితి దత్తాదిప్రజాపతులును
నైష్ఠికులై నననకముఖ్యమునులుఁ బు, లస్త్వండుభృగువుఁ బులహఁడుఁగ్రీతువు
నత్రి మరీచియు శ నంగిరసుండు న, రుంధతీవిభుఁడును శ రూఢి మెఱయ

- బహుపుణ్యలేకడ కపలగాఁగ గలబ్రహ్మ, వాదులు నందఱు క వాక్కులకును
తే. నెనయ నీశ్వరులై యుండియును సమగ్ర, మతిఁ దహోయోగవిద్యాసమాధివరవి
చారులై యుండియును సర్వసాక్షి యైన, యీశ్వరునివెనకియుఁ గానకరిగఁచరిత.
వ. అది యెట్లం లేని. 873
- మ. ఘనవిస్తార మపార మశ్వయ మనంగగా నొప్పునీవేదము
న్ననున ర్తించుచు మంత్రయుక్తి వివిధం క బై నట్టిదేవాఖ్యశో
భససామర్థ్యముచేత నింగ్రముఖరూపం బిష్టదై వంబు గాఁ
గని వేడ్కై భజయించువారలు గనంగగా నేర్తులే యీశ్వరున్. 874
- క. విను మాత్మభావితం దన, నెనసినభగవంతుఁ డెప్పు క డెవ్వనిఁ గరుణ
న్ననయుము ననుగ్రహించును, మనుజేశ్వర యపుడ వాడు క మహితాత్మకుఁడై.
క. ధీరత నీలోకవ్యవహారంబును వైదికంబు క సనఁ దగుకర్మా
చారములందు వినిష్ఠిత, మై రూఢిఁ దనర్చుబుద్ధి క సర్విక విడుచున్. 876
- సీ. కావున రాజేంద్ర క నీప్రను బరమార్థ, ¹రూపంబు లగుచుఁ బ్రకాశమాన
ములును గర్తృప్రియంబులును సస్పృష్టవ, స్తువులును నై నయోగవివిధకర్మ
ములయందుఁ బురుషార్థబుద్ధి గావింపకు, మతిఘనస్వాత్మ లై కనట్టివారు
పరఁగుజనార్దనకృతిపాదకం బైన, శ్రుతి గర్మపర మని క చూపు చుండు
తే. వారు వేదజ్ఞు లనఁ దగునవారు గారు, రూఢి మఱివారు నిత్యస్వరూపభూత
మైనయీయాత్మిత త్త్వింబునలరువేద, కలితతాత్పర్యమని యాత్మార్థదెలియలేరు.
- వ. కావునం బ్రాగ్గ్రంబు లై సదర్శలచేత సకలక్షీతిమండలాస్తరణంబు గావించి
యహంకారయుక్తుడవు సవిసీతుండవు నై పెక్కు శువులఁ జంపనే కాని కర్మ
స్వరూపంబును విద్యాస్వరూపంబును నెఱుంగ వాక ర్తవిద్యాస్వరూపంబు లె
ట్టి వనిన సర్వేశ్వరపరితోషకం బేది యదియ కర్తం బాసర్వేశ్వరునియందు
నేమిట మతి సంభవించు నదియ విద్య యతంజే దేహులకు నాత్మయు నీశ్వరుండు
నగు చుండుఁ గావునఁ బురుషులకు క్షేమకరం బైనయాశ్రయంబు దత్వాద
మూలంబ యతండు ప్రియతముండును సేవ్యమానుండును నగు చుండ నణుమా
త్రం బయిన దుఃఖంబు లే దట్టియాభగవత్స్వరూపం బెవ్వం డెఱుంగును వాడు
విద్వాంసుండును గురుండును హరియు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 878
- క. అవనిశో యీవిధంబున, భవదీయప్రశ్న మిట్లు క పరిహృత మయ్యెం
దవిలి యిఁక నొక్కగోష్ఠ్యము, వివరించెదఁ జిత్తగింపు క విమలచరిత్రా. 879
- సీ. లలి సుమనోవాటికలయందు నల్పప్ర, సూనమరందగంధానుమోద
సంచారియును మృగీసహితముఁ దన్ని వే, శితచిత్తమును మధురవ్రతనినాద
మేదురశ్రవణానుమోదితమును బురో, భాగచరన్నిజప్రాణహారి

- దీపితవృక్షగణాధిష్ఠితమును లుబ్ధక క్రూరఘనసాయక ప్రభిన్న
- తే. పృష్ఠభాగంబు నై ¹తగగనెదను మృత్యుభీతి పాటిల్ల నొందు దశష్టింప వెరవు
గానకడవిఁ జరించుమృగంబుపగిది, భూవరోత్తమ వినవయ్యరపురుషుఁ డెపుడు.
- వ. అంగనానివాసంబులయందు క్షుద్రతమం బగుకామ్యకర్తపరిపాకజనితం బైన
జహ్వోపస్థాదికామజనితసుఖలేశంబుల నన్వేషించుచుఁ గామినీయుక్తుండును
దన్ని వేశితమం ననుండును నతిమనోహర నాంభితవనితాజనాలాపశ్రవణతత్పర
చిత్తుండును బ్రత్యక్షంబున నాయుర్వరణకారణాహారాత్రాదికాలవిశేషగణనా
పరుండును గాక పరోక్షంబునం గృతాంతశిరనిర్భిన్నగాత్తుండును నగుచు నీజీ
వుండు విహరించు చుండుం గావున నీవు నీజీవుని ²మృగచేష్టితంబుగా విచారించి
శ్రోతాదులం దున్న శిశుబ్దాదులంబోలె బాహ్యవృత్తు ³లగుశ్రేతస్సారాదిరూప
కర్మంబులను హృదయంబునందు నియమించుచు నసజ్జనయూధి వార్తానహితం
బైనగృహశ్రమంబు విడువుము సకలజీవాశ్రయం డైనయీశ్వరుని భజియింపు
మిట్లు సర్వతోవిరక్తుండవు గ వ్తుని నారదుండు నలికినం బ్రాచీనబర్హియిట్లనియె.
- క. మునివర భగవంతుండవు, సనుపమవిజ్ఞాననిధివి న నఁ దగునీచే
తను వివరింపంగాఁ దగి, యెనసినయూయాత్మితత్త్వి న మిట నాచేతన. 882
- వ. శ్రుతంబును విచారితంబును నయ్యె ⁴గర్భనిష్ఠు లగునుపధ్యాయు లైననార
లీయాత్మతత్త్వంబు నెఱుంగ రెఱంగి రేని నుఁదేశింపకు గావునఁ దత్త్వ
తం బయినమహాసంశయంబు నీచేతి నివృత్తం బయ్యె నని వెండియు ని ట్లనియె.
- నీ. అసఘాత్య దోమిటియందు నీయింద్రియ,వృత్తులు దగఁ బ్రపక్తరింప కుండు
టనుజేసి ఋషు లైన న ఘనముగ మోహింతు, రట్టియర్థమునందు నాత్మసంశ
యము గల్గుచున్నది న యది యెట్టి దనినను, బురుషుఁ డేదోదేహాముసనుజేసి
కర్మముల్ నేసి తగ్గతామంబు నీలోక,మందునే విడిచి తా న నన్యదేహ
- తే. మర్రితో ఘటియించి లోకాంతరమునఁ
బొంది తత్కర్మఫలమును న బొందు ననుచుఁ
బ్రకటముగ వేదవేత్తలు న వలుకు చుండు
రన్న నది యెట్లు విన నుపశవన్న మగును. 884
- వ. అదియునుం గాక యాచరితం బైనకర్మంబు తత్త్వణంబ వినష్టం బగుటంజేసి దే
హాంతరలోకాంతరభావి యైసఫలం బెట్లు సంభవించు ననినఁ బ్రాచీనబర్హికి
నారదుం డి ట్లనియె సరేంద్రా స్వప్నావస్థయందు లింగశరీరాధిష్ఠాత యైనజీవుం
డు బాగ్రద్దేహాభిమానంబు విడిచి తాదృశంబ కాని యతాదృశంబ కాని యైన
శరీరాంతరంబు నొంది మనంబునందు సంస్కారరూపంబున నాహితం బైనక

1. మనంబునను 2. యొక్కమృగ. 3. నదులంబోలె. 4. లు ధరియించుచు నీచిత్తంబునందు నియ, 5. నిష్ఠాపదేష్ట లైనవారు.

నాచరించు నాలింగశరీరంబున లోకాంతరంబున దేహవిభేదంబు నొండక తత్ఫలం బనుభవించు నదియునుం గాక దానప్రతిగ్రహాదులయందు స్థూలదేహంబున కుం గర్మత్వంబు గల నంటివేని నహంకారమమకారయుక్తం డిగునపురుషుండు మనంబునంజేసి గోగోదేహంబు పరిగ్రహించు నాయూదేహంబున సిగ్ధం బైన కర్మం బాజీవుం డనుభవించు నట్లు గా కున్న గర్మంబు పునర్భవకారణం బగుట యుపపన్నంబు గా కుండు గావున మనఃప్రధానం బైనలింగశరీరంబునకే కర్మత్వం బుపపన్నం బగు నని వెండియు నిట్లనియె.

885

క. షీతి నుభగోద్రియకర్మస్థిత లనుభవ మండబడినచిత్తముపగిడి
ధృతిఁ జిత్తవృత్తులను లఁగిత మగుఁ దహ్వార్వదేహాకృతకర్మంబుల్.

886

వ. అది యెట్లనిన నీదేహంబునంజేసి గోగూపంబు నేప్రకారంబున నెప్పు డెచ్చట నగు నది యననుభూతంబును నదృష్టంబును సశ్రుతింబును నై యుండు నట్టిది యొకానొక కాలంబున వాననాశ్రయం డిగునపురుషునకుఁ (నదనుభవాది యుక్తం బగు)హ్వార్వదేహంబున ననుభూతంబును నదృష్టంబును సశ్రుతింబును నని విశ్వసింపు మీమనంబున ననుభూతార్థంబు గోచరింపఁ జాల దీమనంబె పురుషులకు శుభాశుభనిమిత్తంబు లైనపూర్వార్థపరదేహంబులం బ్రకాశింపం జేయుచుండు నీమనంబునందు నదృష్టంబు సశ్రుతింబు నైనయర్థంబు స్వప్నాదిక మందుం దోచు నంటి వేని నది దేశకాలక్రియాశ్రయం బని తలంపం దగు నీసమస్తవిషయంబులుఁ గ్రమానుసోధంబున మనంబునంజేసి భోగ్యంబు లగు నని మఱియు నిట్లనియె.

887

చ. సుమహాశుద్ధసత్త్వగుణశోభితమున్ సరసీరుహాద్రో
త్తమగుణచింతనాపరము ధన్యము నైనమనంబునందు భూ
రమణ సుధాంశునందు నుపరారాగమునన్ దివిఁ దోచురాహుచం
దమునను గోచరం బగు నుదారత నీయఖలప్రపంచమున్.

888

వ. అని వెండియు నిట్లనియె లింగదేహమునకుఁ గర్మత్వభోక్తృత్వంబులు స్థూలదేహాద్వారకంబు లగుటంజేసి స్థూలదేహవివాశంబు గలుగఁ జీవునకుఁ గర్మత్వభోక్తృత్వంబులు లే కుండుటంజేసి ముక్తి గలుగు నంటి వేని నీస్థూలదేహ సంబంధంబు జీవునియందు బుద్ధిమనోమాయార్థగుణవ్యాపారూపాదిలింగశరీర భంగవర్యంతంబు గలుగు చుండును సుషుప్తిమూర్ఛాదులయందు (నిష్ప్రవియోగాదిమఃఖమందు) నహంకారంబు గలిగి యుండు నది యింద్రియోపహతింజేసి యమావాస్యయందలిచంద్రుండునుంబోలె దరుణపురుషునకు గర్భబాల్యా వస్థలయందు నింద్రియపాష్కల్యంబు లేకుండుటంజేసి గోకాదశేంద్రియస్ఫురణ సమర్థం బైనయహంకారంబు (గర్భాదులకుఁ) బ్రకాశింపనిచందంబునం దోప కుండు గావున స్థూలదేహవిచ్ఛేదకంబు లే కుండుటంజేసి వస్తుభూతార్థంబు లే

కున్న నీసంసారంబు (విషయంబులయం దానక్తుం డగుజీవునకు) స్వాప్నికాన
థాగమనంబునుంబోలె నివర్తింప దీతీరునఁ బంచతంత్రాత్మకంబును (ద్రిగుణా
త్మకంబును) పోడశవికారయుక్తంబును నయినలింగశరీరంబు నధిష్ఠించి చేతనా
యుక్తుం డై నజీవుం డని చెప్పంబడు మఱియును. 889

సీ. తివిరి యప్పురుషుండు १ దేహంబునను జేసి, యనయంబుఁ బెక్కు దేహాంతరముల
నంగీకరించుచు २ నవి విసర్జించుచు, సుఖదుఃఖభయమోహాశోకములను
బాలుపొందుతద్దేహములనె పొందుచు నుండు, నది యెట్లు లన్ననునన గ్రభాగ
తృణమూఁదిమఱిపూర్వతృణపరిత్యాగంబు. గావించుతృణజ్ఞానకాయునుబోలె
ఆ. జీవుఁ డననిఁ గొంత ३ జీవించి మ్రియమాగుఁ, డగుచు నొందు దేహామర్థిఁ బెంది
కాని పూర్వ మైనకాయంబు విడువఁడు, గాన మనమె జన్మకారణంబు. 890
తరలము. సరవరోత్తమ యట్లు గాన మననంబె జీవుల కెల్ల సఁ

సరణకారణ మట్టికర్మవశంబునకొ నక లేంద్రియా
చరణుఁ డౌట నవిద్య గల్గును १ సంతతంబు నవిద్యచేఁ
బరఁగుటకొ బహుదేహకర్మనిబంధముల్ గలుగుం జూచి. 891

చ. విను మది గాన భావర యవిద్య లయించుట కై రమాపఁజొ
ఘనజననసిత్తి శ్రయకారణభూతుఁ బయోజపత్రలో
చనుఁ బరమేశు నీశ్వరుని २ సర్వజగంబుఁ దదాత్మకంబు గాఁ
గనుఁగొనుచుం దదీయపదకంజము లర్థి భజంపు మెప్పుడున్. 892

క. అని యీగతి భగవంతుం, డసఘండు ఘనభాగవతుండు १ నగునారదుఁ డొ
ఘనునకు ౨ వేశ్వరగతి, ఘనకృప నెఱిగించి సిద్ధగతిఁ జనినయెడన్. 893

సీ. రాజర్షి యైనట్టి ప్రాచీనబర్హి దాఁ, దగఁ బ్రజాపాలనాశ్రంబు సుతుల
ధరకు నియోగించి १ శతము సేయుటకు నై, కపిలాశ్రమంబున २ కవుడు వోయి
యచ్చట నియతి నేకాగ్రచిత్తుండును. ముక్తసంగుండును ३ భూనిధైర్య
యుక్తుండు నగుచు సద్భక్తి యోగంబున, ననఘ గోవిందవ్రదారవింద

తే. చింతనామృతపానవిశేషచిత్తుఁ, డగుచు విధిదుర్లముఖ్యుల १ కంఠ రాని
యవ్యయానందమయవశ్రమందెనప్పు, డనుచు మైత్రేయముని విమరునకుఁ జెప్పి.

వ. వెండియు నిట్లనియె నిట్లు ముకుందయశంబునంజేసి భువనపావనంబు మనశ్శుద్ధి
కరంబు సర్వోత్కృష్టఫలప్రదాయకంబు దేవర్షి వర్యముఖినిస్సృతంబు నైన
యీయథ్యాత్మపారోక్ష్యంబు నెవ్వండు పఠించు నెవ్వండు విను నట్టివారు
లింగశరీరవిధూననంబు గావించి ముక్తసమస్తబంధు లయు (విదేహకై వల్యంబు
నొంది) సంసారంబునందుఁ బరిభ్రమింప రనిన మైత్రేయనకు విదురుం డి
ట్లనియె. 895

1 'పురుషుండు తద్దేహ. 2 దాఁ దపోరూపంబు, బూని కపిలాశ్రమమునకు నేగి' వ్రా.వ్రా.

- క. మునినాథ ¹ప్రచేతను లాఘున మగుగుర్రోపదిష్టకమలోదరకే
 ర్తనమున నేగతిఁ బొందిరి, వనజాక్షుఁడు సంతసింప న వారసఘాత్యా. 896
- తే. కడఁగి మఱి నారు చూడృచ్చికమునఁజేసి, హరికినిత్య ప్రియుండగు హనునిఁగాంచి
²యతనివలనియనుగ్రహమందిమోక్ష, మందిరినిచెప్పితది నిశ్చయంబు మఱియు.
- క. హరిదర్శనపూర్వం బిహ, పరలోకములందు నాస్యపాలతసయు లం
 నలు నేఫలముల సందిరి, యెఱిఁగింపు మటన్న సమ్మోసీంస్రుడు వలికెన్. 898
- క. విను జనకాదేశము మున, మునఁ దాల్చి నృపాత్మ జాలు సకముద్రోదరమం
 దనుపమజపయజ్ఞంబున, నొనరఁ దపం బూని ముదము న నొందుచు నుండన్.
- క. పదివేలేడులు నిష్ఠను, వదిలక తప మాచరింప న వారల కర్థి
 నదయాంతరంగుఁ డభయ, ప్రదుఁడు సనాతనుఁడు నైవప్రవ్రోదహుఁడున్. 900
- క. అనుపమశౌంతము లగునిజ, తినురశ్శులచే నృపాలతనయతపోవే
 నెఱులు నేమింపఁగఁ జేయుచు, సనయముఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె న సమ్యక్ఁడంతిన్.
- సీ. ఘనమేగుశ్శృంగసంగతసిలమేఘంబు, నెఱి గరుడిన్మృగధానినినితొంగు
 గమనీయనిజదేహకాంతివిపాకతా, బాఖణాశాంతిరాశతముఁడు
 సుమహితాస్త్వాయుధసమనోమునశ్వర, సేవకపరిజన సేవితుండు
 మండితకాంచనకండలరుచిగోష, బాలితనదనక ప్రోలతలుఁడు
- తే. చాగునవరన్నిదివ్యకోటిరథంబు, కాస్తభ ప్రవిలంబమంగళగళంబు
 లలితపీతాంబర ప్రభాఁలంకృతుండు, హరి కేయూరవలయమంజీరయంతిండు. 902
- క. లలితాయతాస్తభుజమం, డలమధ్యస్ఫురితరూచివిడంబితలక్ష్మీ
 లలనాకాంతిస్సర్ధా, కలితలన ద్వైజయంతికాశోభితుఁడున్. 903
- క. సురగరుడయక్షకిన్నర, నినుపమజేగీయమాసనిఖలాశాసం
 భరితయశోమహానీయ, స్ఫురణం డగుఃస్ఫురాణపురుషుం డలమిన్. 904
- క. కరుణావలోకనంబుల, నిర వొంద నృపాలసుతుల న నీక్షించి రమా
 వరుఁ డంబుదగంభీరమ, ధురభాషలఁ బలికెఁ బ్రియము న దూఁగొనుచుండన్. 905
- తే. తాపసోత్తము లగు ప్రచేతనులు నేడ్క, వినుఁడుమీరలు సౌహార్ద్రమున నభిన్న
 ధర్మలగుట భవత్సౌహృదిమున కేను, జాలఁ బరితోష మందితి నమత నేడు.
- క. అనయమును మీమనోరథ, మొనరింతు నెఱుంగఁ బలుకుఁ న డుత్తము లగుమి
 మృనుదినము నెవ్వఁడు సుఖశ, యనుఁ డై మదిలోనఁ దలఁచునానరుఁ డెప్పుడున్.
- క. భ్రాతృజనసౌహృదంబును, భూతదయాగుణము విమలబుద్ధియు సుజన
 ప్రితియుఁ గల్గి సుఖించును, వీతనమస్తాఘుఁ డగుచుఁ న విశ్వములోనన్. 908

1 ప్రచేతస్కులు; 'ప్రచేతస్కులు' అనియే నారయప్రయోగము. 2 యతనిచే ననుగృహీతు లై యలరుమోక్ష.

వ. మణియు చుక్కగీతం బయినమదీయ స్తవం బెవ్వ రినుదినంబును స్తోత్రంబు సేయుదురు నారల కభిమతవరంబులు శోభనకరం బగుప్రజ్ఞయు నిత్తు మీరలు ముఁగిన్విత్తు లై జనకాదేశం బంగీకరించుటంజేసి మీకీర్తి లోకంబుల విస్తరిల్లు మీకు సనూనబ్రహ్మగుణుండు నాత్మసంతతింజేసి లోక శ్రయపరిపూర్ణగుణాకరుండు నై నపుత్రుండు సంభవింపం గలండు కండుమహామునితిపోవినాశార్థంబు గా నిం ద్రప్రేషిత యగుప్రక్షాచ యనునప్పరస గర్భంబు దాల్చి యమ్మునీంద్రుని నీడ్చిని దివంబునకుం జనునమయంబునం బ్రసూతి యై తత్పుత్రిని వృక్షంబు లందుఁ బెట్టి చనిన.

909

సీ. ఆశిశు నపుడు పేరరాకలిచేఁ గుంది, నావిచ్చి బిట్టు నానోపు చుండ నాలించి యటకు రాక్షససోముండు వచ్చి, వల నొప్ప నవసుధానవ్వి యై న యాతీ యతర్జుని క్ నర్థిఁ బొనమ్ము సే, యింపంగఁ బెరిగి యక్షయ్యిండువదనఁ గన్య వరాహోహఁ క్ గడిక మారిష యను, చెలునఁ బూర్వంబు ప్రాణచీనబర్హి

తే. 'యన్నపునిచేఁ బ్రజావిసర్గవనరము

నందు వేడ్కఁ దిదాదిష్టు క్ లై సమీర

లందఱును నెయ్యమున వివాహంబు గొండ

యని సంగోహనయనుఁ డి క్ ట్లనియె మణియు.

910

ప. అనఘాత్మలారా యభిన్నధర్మశీలనాముల రఘునమీకు సంగజకు నాసుమధ్య యైనకన్య యభిన్నధర్మశీలయు భవశర్పితాశయయు సమసభార్య యగు మీర లప్రతిహత తేజస్కులై దివ్యవర్ష సహస్రంబులు భామదివ్యభోగంబులు మదను గ్రహులై యనుభవించెన రంత నాయందులభ క్తింజేసి నిర్మలాంతఃకరణులై యీభోగంబులు నిరయప్రాయంబులు గాఁ దలంచి మదీయస్థానంబు నొందెద రని వెండియు ని ట్లనియె.

911

చ. అరయ గృహస్థు లయ్యును మకడర్పితకర్ములు నన్నదీయసుం

దరచరితామృతశ్రవణతత్పరమానసయాతయాములు

సరసగుణాధ్యులై తనరుకసాధుల కీగృహముల్ దలంప దు

ష్కరభవబంధహేతువులు క్ గావు నృపాత్మజులార యెన్నడున్.

912

వ. అది యెట్లంటి రేని.

913

చ. అనుపమబ్రహ్మవాదు లగునంచితయోగిజనానుగీయమా

ననిజకథాసముత్సుకుఁ డనం దగునేను మదీయులం దనూ

తనము గ నుందుఁ గావున నుదారత వారికి నీగృహావళుల్

ఘనభవబంధహేతువులు క్ గా విది యంతయు నిక్క మారయన్.

914

క. సరిసుండ నగుననుఁ బొందిన, పురుషులు ఘనశోక మోహామోదంబులఁ బొం

- దరు గావున ¹ నెసయగను ద్రి, పురుషాధీశ్వరుడ బ్రహ్మభూతుడ నగుదున్. 915
- వ. అని యిట్లు వలుకు చున్నపురుషార్థభాజనం డగుజనార్దను డర్శించి తద్దర్శనవిధ్య
స్తరజ స్తమోగుణు లయినప్రచేతస్కులు. 916
- చ. కరసరసీరుహంబు లెనకం బెనగన్ ముకుళించి గన్గద
స్వరములఁజేసి యిట్లనిరి సర్వశరణ్య సంగణ్య నిందిరా
వరు నజతు న్ననంతు సనకవద్యచరిత్రు బవిత్త్ర నచ్యుతుం
బరు బరమేశు నీశు భవబంధవిమోచను బద్ధలోచనున్. 917
- సీ. కేశవ సంతతశ్లేశనాశనుడవు, కోరి మనోవాగ్దగోచరుడవు
స్థిమనోరథ పేతుభూతిదార, గుణనాముడవు సత్త్వగుణుడ వఖిల
విశ్వోద్భవస్థివిలయార్థధారిత, విపులమాయాగుణవిగ్రహుడవు
మహితాఖలేంద్రియమార్గనిరధిగత, మార్గుడ వతిశాంతమానసుడవు
తే. తవిలి సంసారహారిమేధస్కుడవును, దేవదేవుడవును వాసుదేవుడవును
సర్వభూతనినాసివి సర్వనాతీ, వైసనీకు నమస్కార స మయ్య కృష్ణ. 918
- వ. మఱియును. 919
- ఉ. తోయగుహానరాయ భవదుఃఖహరాయ సమో సమః పరే
శాయ సరోజకేసరవిశజ్జలవినిర్మలనివ్యసవ్యవ
స్త్రాయ పయోజనన్నిభవదాయ సరోరుహమాలికాయ కృ
ష్ణాయ పరాకరాయ సుగుణాయ సురారిహరాయ వేదసే. 920
- వ. అని వినుటించి. 921
- చ. కమలదళాక్షి దుఃఖలయకారణ మై తగుతావకీనరూ
పము సనివార్యమర్భరవిపక్షశే దుఃఖము నొందుమాకు నీ
సుమహితసత్త్వసాగరిమః జూపుటకంటె ననుగ్రహంబు లో
కమునఁ జలంప నొం డొకటి సగల్గునె భక్తఫలప్రదాయకా. 922
- ఉ. భూరిశివేతరాపహ విభుత్వసమేత మహాత్మ దీనర
క్షారతి నొప్పనీవు చిరకాలమునన్ సుఖవృత్తి వీరు మా
వార లటంచు బుద్ధి ననకవద్య తలంచినయంతమాత్రిన
త్కారమె చాలు నట్లగుట స గాకిటు సన్నిధి వైతి వీశ్వరా. 923
- చ. అరయగ యుగ్రభూతహృదయంబులయందుల సంతరాత్మ వై
తిరముగ నుండునీవు భవదీయపదాంబురుహద్వయార్చనా
పరమతు లై నమామక శుభప్రదభూరిమనోరథంబు లీ
వెఱుంగవె భక్తలోకహృదయేష్పితదాయక ముక్తినాయకా. 924
- సీ. అయినను విను సరోజయతలోచన, తగుమోక్షమార్గప్రదర్శకుడవుఁ

- బురుహార్థభూతవిస్తరుడవు నగునీవు, దగిలి ప్రసన్నుడై వగుట మాకు
సర్థి మనోభీష్ట శ్రమైనవరం బయ్యె, నైనను నాభి పరరాపరుండ
వైనని న్నొకవరం శ్రబర్థింతు మనినను, భువిఁ దావకీనవిభూతు లెన్న
తే. సంత మెఱుంగంగ రామి నశనంతుఁ డనుచుఁ
బలుకుమరు నిన్ను నది గాన శ్రపరమపురుష
యేవరం బని కోరుదు శ్రమేము దప్పి
గొన్న బాలకుఁ డభిషి శ్రలెన్ని గోలు. 925
- వ. అదియునుం గాక. 926
- ఉ. పూని భవత్పదాంబురుహామూలనివాసుల మైనమేము మే
ధానిధి నీవిహికనముఁ శ్రదక్కఁగ నన్యముఁ గోర నేర్తుమే
మానితపారిజాతకుసుమస్ఫుటనవ్యమరందగంధశో
భానయశాలి యైనమధుఃపంబు భజించునె యన్యపుష్పముల్. 927
- చ. పారి భవదీయమాయ ననయంబును జెందిననేము నిచ్చలుం
గర మనురక్తి నేటితుదగ్గా భవకర్మలమై ధరిత్రిపైఁ
దిగుమ మంతదాఁక భవదీయజనంబులతోఁడిసంగతిఁ
గుఱుమతి జన్మజన్మములకుఁ సమకూరఁగఁ జేయు మాధవ. 928
- మ. కమలాక్షిశ్వర తావకీనపదభక్తవ్రాతసంసర్గలే
శముతోడఁ సరిగాఁ దలంప మెలమి శ్రవ్వర్గాపవర్గాదిసా
ఖ్యము లన్నఁ విను మానుషంబు లగునీకామంబులం జెప్ప నే
ల మునిప్రస్తుతపాదపద్మ సుజనాళలాపానుమోదాత్మకా. 929
- వ. మఱియు భగవద్భక్తసంగంబులయందుఁ దృప్తాప్రశమనంబు లై నమృష్టకళలు
చెప్పఁబడు(టచేత భూతంబుల)యందు వైరంబును లే కుండు నని. 930
- చ. వనముల ముక్తసంగు లగునవారు నుతింపఁ దనర్తు వీవు గా
వున నిలఁ బుణ్యతీర్థముల శ్రీనొప్పఁ బునీతము సేయఁ బూని య
ర్థిని బడచారు లై ధరఁ జగ్గరించు భవత్పదభక్తసంగమం
బనుపమభూరిసంస్మృతి భక్తయస్సునిబుద్ధి రుచింప కుండునే. 931
- వ. కావున. 932
- చ. వనరుహపత్రలోచన భక్తవత్సలుఁడైనసుధాంశుమాళితో
డినిమిషమాత్రీసంగతిఁ గడఁచిదివ్రాణంబును దుశ్చికిత్సము
న్ననుభవకుష్ఠరోగమున శ్రకర్మిలివై ద్యుడ వైననిన్ను నే
మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తగ మంటి మీశ్వరా. 933
- వ. దేవా మదీయస్వాధ్యాయాధ్యయనంబులును గురుప్రసాదంబును విప్రవృద్ధాను

వర్తనంబును నార్యజనమన్మరణంబును సర్వభూతానసూయయు నన్నవిరహి
తంబు గా ననేకకాలం బుదకంబులయందు సుతేష్ఠం బగునతపంబు సేయుటయు
విని యన్నియును బురాణపుగుఱుండ వైనభవదీయపరితోషంబుకొఱకు నగుం
గాక యని విన్నవించెద మని వెండియు నిట్లనిరి. 934

మ. మనుపద్మాసనధూర్జటిప్రముఖధీమంతుల్ తపోజ్ఞానస
త్త్వసిరూఢిం దగువారు నీమహిమమున్ శ్రవణింపఁ బారం బెఱుం
గనివా రయ్యును నోపనంత వినుతుల్ శ్రీ గావీతు రట్లాట నే
మును నిన్నర్థి నుతింతు మీశ వరదా శ్రీ బుద్ధ్యాదిమూలంబు గన్. 935

వ. అని మఱియు సముండపు నాదిపురుషుండపుఁ (బరుండపు బుద్ధుండపు వాసుదేవుం
డపు) సత్త్విమూర్తివియు భగవంతుండపు నై సనీకు సమస్కరించెదము (అని
యిట్లు ప్రచేతసులచేత నుతింపంబడి శరణ్యవత్సలుం డగుచారి సంతుష్టాంతరంగుం
డై పారలకోరినయట్లు వరంబు లిచ్చిన). 936

తరలము. అనుచు నాస్మవనంఢినుల్ మున శ్రీ మార సన్నతిఁ జేయఁగాఁ
మనముఁగఁ బరితోష మంది రక్తమాహృదీశుఁడు భక్తపా
లనకరుండు తదీయదర్శనలాలసా త్తకు లాత్మలం
దనివి సాలక చూడ నాత్మపదంబు కేఁగ రయంబునన్. 937

వ. తిదనంతరింబ ప్రచేతసులు భగవదాజ్ఞ శిరంబుల ధరించి సముద్రనలినిర్గతు
లము. 938

క. భూగిసమున్నతినాక, ద్వారనిరోధంబు గాఁగఁ శ్రీ దగఁ బెరింగినఁచూ
భూగుహసంపిహితాఖిల, భూహి నీక్షించి రాజ్యతనయులు వరుసన్. 939

చ. ఘనకుపితాత్మ్యై విలయశకాలభయంకరహవ్యనాహలో
చనుగతి నుగ్రై ధరణీశచక్రము నిర్వసుధాగుహంబు గా
ననయముఁ జేయఁ బూనిన జగనాధిపసూనులమోముఁదమ్ముల
న్ననలనమీరముల్ జనన శ్రమంది కుజంబులఁ గాల్చు జొచ్చినన్. 940

క. నలినభవుఁ డామహిజ, ప్రళయముఁ గని వచ్చి ధరణీపాలతనూజా
శుల మధురోక్తుల నుపశాంతులఁ గావించుచును నయము శ్రీ దూఱోనఁ బలికెన్. 941

వ. అట్లు సలికి పారల నుపశమితకోధులం జేసినయనంతరంబ. 942

సీ. అవశిష్టధరణీగుహంబులు భయ మంది, తివిరి చతుర్ముఖాదేశమునను
మారిష యనునతీమణిఁ దమకూతును, నాప్రచేతసులకుఁ నర్థి నిచ్చె
నానరపాలకశ్రమానులు దత్తున, కరయంగ శిము స్నీశ్వరపరాధ
మునఁ బ్రాప్త మైనట్టిజనపాలజన్మంబు, నకుఁ గారణం బైననలిననయన
తే. నాదరంబునఁ గమలజానాజ్ఞఁ జేసి, కడఁక దీపింప విధివత్సరకారమునను

1 బుద్ధ్యానుసారంబు గన్. 2 మును సజ్జనాపరాధ.

వరుస నందఱుఁ గూడి విశ్వాహ మైరి, గడవ వచ్చునె దైవసంకల్ప మెందు.

క. కలదే జగతిం బదురు నృపుల కిల నొకభార్య యెందుఁ శ్రీ బొనఁగునె వినఁగా
నలినోదరుఘనమాయా, కలితాద్భుతములకు నతులు శ్రీ గావింపఁ దగున్. 944

వ. అంతఁ జాక్షుషమన్వంతరంబున దైవ-హోదితుం డై యిష్టప్రజాసర్గంబు గావిం
చుచుఁ బ్రసిద్ధుం డైనదక్షుండు పూర్వదేహంబు గాలవిస్తృతంబుగాఁ బ్రచేతసు
లకు నమ్మారిష యనుభార్యయందు సంభవించి నిజకాంతింజేసి సమస్తతేజో
ధనులతేజంబును బిహితంబుగాఁ జేయుచుఁ గర్మదాక్షిణ్యంబున దక్షుం డనునామం
బు వహించి బ్రహ్మచేతం బ్రజాసర్గరక్షయందు నియోగింపఁబడి మరీచ్యాదులం
డత్తద్వ్యాపారంబులందు నియోగించి యుండె నంత. 945

సీ. ఒనరఁ బ్రచేతస్కుఁడె లుత్పన్నవిజ్ఞాను, లగుచు వేగంబ నాశ్రయఁగోక్షిఁ
దలఁచుచు నాత్మసంక్షయకడ నిజభార్య, నిడి వనవాసు లై శ్రీ కడఁగి మున్ను
జాబలి యనుమునీశ్వరునాశ్రమం బైన, భూరిపశ్చిమనార్ధితీరమునను
సర్వభూతాత్మవిజ్ఞానంబు గలయాత్మ, ఘనవిమర్శకృతసంకల్పు లైరి
తే. యంత నచటికి నెమ్మోక శ్రీ మతిశయిల్ల, నరసురాసురయక్షకిన్నరవరేణ్య
మానితోన్నతసంపూజ్యమానుఁ డైన, నారదుండు వివేకవిశారదుండు. 946

వ. చనుదెంచి నిర్జితప్రాణమనోహార్ధిర్మనులును జితాసనులును శాంతులును నస
మానవిగ్రహులును నిర్మలం బైనపర బ్రహ్మంబునందు నియోజితం బైనయంతః
కరణంబు గలవారును నైనరాజసందనులకడ నిలిచిన. 947

క. చనుదెంచినవారడమునిఁ, గనుఁగొని నృపసుతులు లేచి శ్రీ కాతుక మొప్పుకొ
వినమిశు లై సముచితపూజనములఁ బరితుష్టఁ జేసి శ్రీ సద్విసయమునన్. 948

చ. అనఘ ముసింద్రచంద్ర భవదాగమనంబు సమస్తభోకశో
భన మగు నన్నదీయ మగుభాగ్యవశంబున నేడు విశ్వపా
వన నినుఁ జూడఁ గంటి మనిశవార్యభనద్భ్రమణంబు లోకలో
చనుగతివోలెఁ బ్రాణులకు శ్రీ సర్వభయాపహరంబు గావునన్. 949

వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. 950

సీ. అనఘాత్మ భగవంతు శ్రీ లైనకేశవవామ, దేవులచే నుపదీప్త మైన
యాత్మతత్త్వంబు గృహస్థుల మగుమాకు, ననయంబు విస్తృతం బయ్యె నట్టి
కలితతత్త్వార్థప్రకాశకంబును భూరి, తరళసంసారార్ధితారణంబు
నై కర మొప్పారునాత్మతత్త్వము నేడు, చిరదయామతిఁ బ్రకాశింపఁజేయు
తే. మని ప్రచేతస్కు లర్థిఁ బ్రేల్పినఁ జెలంగి, భగవదాయ త్తచిత్తుండుభవ్యగుణుండు
నఖిలలోకవిహారుండు శ్రీ నైనయట్టి, నారదుండు వల్కె నారాకురమాదులకును.

సీ. చర్చింప నగుల కేరజ స్తకర్తాయుర్మనోవచనంబుల శ్రీ దేవదేవుఁ
డఖిలవిశ్వాత్మకుం శ్రీ డైనగోవిందుండు, విలసిల్లుభక్తి నేరవింపఁబడును

నవియ పో జన్మకర్మాయుర్మనోవచ, నములను ధరణి నెనన్నంగఁ దగును
పవరుమానాభ సేవారహితము లైన, జననోపనయనదీక్షాకృతంబు

తే. లైనజన్మంబు లేల దీక్షాయు లేల, వేదచోదిత యగుకర్మవితతి యేల
జపతపశ్శ్రితవాగ్విలాసంబు లేల, మహితనానావధానసామర్థ్య మేల. 952

వ. మఱియు హరివిరహితం బైనయింద్రియపాటనంబును నిపుణ యైనబుద్ధియుఁ
బ్రాణాయామాదియోగంబును దేహోదివ్యతిరిక్తాత్మజ్ఞానంబును సన్న్యాసాధ్య
యనంబులును దక్కినవ్రతవైరాగ్యాదిశ్రేయస్సాధనంబులును నేల సర్వేశ్వరుం
డును సమస్తశ్రేయస్సర్వరూపుండును సమస్తశ్రేయోపాధిభూతుండును సర్వభూ
తావాసుండును సర్వభూతాత్మప్రదుండును సర్వభూతప్రియుండును (సర్వవ్యా
పకుండును) గావున. 953

మ. కమలాధీశ్వరుఁ బూజ సేయుట సమగ్రప్రీతిఁ బ్రాణోపహా
రము సర్వేంద్రియత్వప్రీహేతువును సర్వత్సాజమూలాభిషే
కము శాఖాభజపుష్టిదంబు నగు రేఖిక సర్వదేవార్హణ
క్రమ మై యొప్పు ధరావరేణ్యసుతులారా బుద్ధి నూహించినన్. 954

వ. అదియునుం గాక. 955

క. పెను పగునవర్నాకాలం, బున దిననాయకునివలనఁ గ బాడమినసలిలం
బనయముఁ గ్రమ్మట గ్రీష్మం, బున సూర్యునియందుఁ జెందుఁపోలిక మఱియున్.

క. ధరణిఁ జరాచరభూతము, లరయఁగ జనియించి యందె క యడఁగినపగిదిక్
హరిచేఁ బుట్టినవిశ్వము, హరియందె లయంబు నొందు క నది యెట్లన్నన్. 957

మ. ¹అగు దానభ్రతముఁ ప్రభల్ మును నభంబం దొప్పఁగాఁ దోచి క్ర
మ్మట నీక్షింపఁగ నందె లేనిగతి బ్రహ్మాంబందు నీశక్తులుం
బరికింపం ద్రిగుణప్రవాహమున నుత్పన్నంబు లై క్రమ్మట
విరతిం బొందుచు నుండుఁ గావున హరిక క విష్ణుక భజింపం దగున్. 958

వ. మఱియును సమస్తదేహులకు నాత్మయు (నిమిత్తభూతుండును) నద్వితీయుండును
శశ్వత్ప్రకాశుండును బ్రధానసపురుషుండును స్వతేజోవిధ్వస్తగుణప్రవాహుం
డును (మానసబుద్ధిసుఖేచ్ఛాద్వేషాదివికల్పరహితుండును సగుణుండును దేహో
త్పత్త్యభ్రమనివృత్త్యపలభ్యుండును నాదిమధ్యాంతరహితుండును నిత్యానందస్వ
రూపుండును సర్వజ్ఞుండును) బరమేశ్వరుండును నైననారాయణు నభేదబుద్ధిం
జేసి భజింపుఁ డతండు సర్వభూతదయయు నెంతమాత్రంబు సంభవించు నంత
మాత్రంబున సంతృప్తుం డగుటయును సర్వేంద్రియోపశాంతియు ననునీగుణంబు
లు గలిగినయెడ సంతృప్తుం డగు నని వెండియు నిట్లనియె. 959

చ. చతురత సట్టియాశ్వరుండు క సజ్జనలోకనిరస్తసర్వకా

మితవిమలాంతరంగమున శ్రీ మిశ్రితభావనఁజేసి సన్నిధా

పితఁ డగుచుఁ దయాకరగభీరగుణంబులఁ జాల నొప్పి యా

శ్రితజనపారతంత్ర్యమును శ్రీ జేకొని పాయక యుండు నిచ్చలున్. 960

క. శ్రుతధనకులకర్మసము, న్నతమదములఁజేసి సజ్జన స్రుతికి సం
తతమును నె గ్గొనరించుకు, మతు లర్థిం జేయుపూజ శ్రీ మతిఁ గొనఁ డెందున్.

వ. అది యె ట్లనిన. 962

సీ. వల నొప్పుఁ దను ననుభవ ర్థించునిందిరా, కామినీమణిఁ దదాకాంక్షు లగుచు

ధృతి ననువ ర్థించుదేవేంద్రముఖ్యుల, నే ననువ ర్థింప శ్రీ కెప్పు డాత్మ

నిత్యస్వతంత్రుఁడు శ్రీ నిజభ క్తవరదుఁడు, దీనవత్సలుఁడును శ్రీ నై నయట్టి

పురుషోత్తముని జగద్భరితు సర్వేశ్వరు, నారాయణునిఁ జిదానందమయుని

తే. నజతు నచ్యుతుఁ బుండరీకాయతాక్షుఁ, దవిలి సేవింప కుండునే శ్రీ ధరఁ గృతజ్ఞుఁ
డై నపురుషుండు సమ్మోదితాత్ముఁ డగుచు, జాపమతులార రాజకుమారులార.

వ. (అని మఱియు ని ట్లనియె భవదీయవంశధుర్యండుఁ జిత్తరఘండు నగుధ్రువుండు
సపత్నీమాతృవాగ్ధాభిన్నహృదయుం డై పంచవర్ణారఘం డగుచుఁ దపోవనం
బున కరుగునపుడు మార్గంబున నాచే నుపదిష్టం బైనక్రమంబున భగవంతుం
డగుపుండరీకాక్షు నారాధించి యితరులచే నొంద రానిసర్వోత్తమం బగుపదంబు
నొందె గాన మీరును రుద్రోపదేశక్రమంబున సర్వభూతాంతర్యామి యగు
నీశ్వరు భవచ్ఛేదంబున కై భజియింపుడు.) 964

క. అని యివ్విధమున నారద,ముని రాజకుమారులకును శ్రీ ముదము దలిర్పఁ
వనజోదరునచ్చరితము, వినిపించి సరోజభవునిఁబిటికిఁ జనియెన్. 965

వ. ఇట్లు నారదుండు సనిసయనంతరంబ. 966

చ. సరవరసందనుల్ గడఁక శ్రీ నారదవక్త్ర వినిర్గతంబు సుం

దరమును మంగళాపహము శ్రీ ధన్యము లోకమలాపహంబు నై

పరఁగినవిష్ణుకీర్తి విని శ్రీ పాయక తత్పదపద్మచింతనా

నిరుపమభ క్తిఁ జెంది హరినిత్యపదంబునఁ బొంది రున్నతిన్. 967

వ. అని మైత్రేయుండు విదురున కి ట్లనియె మహాత్మా నీవు న న్నడిగినప్రచేతోనార
దసంవాదరూపం బైనహరికీర్తనంబు మనుపుత్రుం డైనయత్తానపాదునివంశ
ప్రకారంబును జెప్పితి సని వెండియు ని ట్లనియె నారదువలనం బ్రియవ్రతుం
డాత్మవిజ్ఞానంబు నొంది 'మహీమండలంబుఁ బరిపాలించి యనంతరంబునఁ
బుత్తులకు రాజ్యంబుఁ బంచి యిచ్చి పరలోకగతుం డయ్యె ననిన. 968

క. విని విదురుం డాతాపసు, ఘనచరణము లాత్మమ స్తకంబున మధుసూ
దనుచరణాంభోరుహములు, మనమునఁ దగఁ దాల్చి పలికె శ్రీ మైత్రేయునితోన్.

- క. మునినాథచంద్ర కరుణావననిధి సీచేత భక్తవత్సలుఁ డగునా
వనజాక్షుత త్వ మెఱిగితి, నని తత్పదములకు వినతుఁ డై వినయమునన్. 970
- క. ఆమునిచే నామంత్రితుఁ డై మనమున బంధుదర్శనాకాంక్షితుఁ డై
ధీమహితుఁ డైనవిదురుఁడు, సామజపురమునకుఁ జనియె ఓ సమ్మద మొప్పన్.
- క. అని శుకుఁడు పఠిక్షిత్తున, కనుకంపం జెప్పె నీయురపాఖ్యానంబున్
వినువాఁ డై శ్వర్యాయుర్ధనకీర్తిన్వస్తిగతులఁ ఓ డగఁ బ్రాపించున్. 972
- క. అని శుకయోగి పఠిక్షి, జ్ఞనపాలసుధాపయోధిఁచంద్రుఁడ కర్ణి
వినిపించినకథ మోదం, బున సూతుఁడు శౌనకాదిగ్రంథమునులకుఁ జెప్పెన్. 973
- చ. సరసవచోవిలాసగుణసాగర సాగరమేఖలామహీ
భరణధురంధర ప్రకటభవ్యభుజాభుజగేంద్ర రాజశే
ఖర ఖరదూషణముఖగౌఢతమఃపటల ప్రచండభౌ
స్కర కరకంఠకార్ముకవిఖండనఫలన భక్తపాలనా. 974
- క. శరవిదళితసారంగా, సరసదయాపాంగ భక్తజలధితరంగా
మరితభావంతపతంగా, వరజనకసుతాభిషంగ ఓ వననిధిభంగా. 975
- మాలిని. సురవిమలవిదారి ఓ సుందరీశంబరారి, సరసవినుతసూరీ ఓ సర్వలోకోపకారి
నిరుపమగుణహరీ ఓ నిర్మలానందకారి. గుహనమరవిహరీ ఓ ఘోరర్షత్యప్రహరీ.
- గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్రి సహజపాం
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు
నందు స్వాయంభువమనువునకు నాకూతిదేవహూతిప్రసూతిప్రియవ్రతోత్తాప
పాదులు జన్మించుటయు నందు నాకూతిని రుచిప్రజాపతికి నిచ్చుటయు నారాచి
ప్రజాపతికి నాకూతిదేవియందు శ్రీవిష్ణుమూర్త్యంశజుం డైనయజ్ఞుండును లక్ష్మీ
కళాంశజ యగుదక్షిణ యనుకన్యకయు నుద్భవించుటయు మనుపుత్రి యైనదేవ
హూతిని గర్దమున కిచ్చుటయుఁ బ్రసూతిం దక్షప్రజాపతి కిచ్చుటయు బ్రసూతి
దక్షులవలనం బ్రజాపరంపరలు గలుగుటయు మఱియుం గర్దమప్రజాపతి
పుత్రికాసముదయంబును క్షత్రబ్రహ్మణుల కిచ్చుటయుఁ గర్దమపుత్రి యైనకళ
వలన మరీచికిఁ గశ్యపుం డనుపుత్రుండును బూర్ణిమ యనుకూతురొం బుట్టు
టయును బూర్ణిమవలన గంగయు విరజుం డనెడుకుమారుండును జన్మించుట
యుఁ గశ్యపప్రజాపతివలన సయినప్రజాపరంపరలచే ముల్లోకంబు లాపూర్ణం
బు లగుటయు సత్రిమహామునితపంబును నతనికి హరిహరబ్రహ్మలు ప్రత్యక్షం
బగుటయు సనసూయాపాతివ్రత్యమాహాత్మ్యంబువలన సనసూయాత్ములకుం
ద్రిమూర్తులకళాంశజు లయినచంద్రదత్తాత్రేయదుర్వాసులజన్మంబును దక్షా
త్యజలజన్మంబును భృగువువలన ఖ్యాతి యనునంగనకు శ్రీమహాల్క్మీ జన్మించు
టయును భృగుపౌత్రుం డయినమార్కండేయుజన్మంబును ధర్మసకు మూర్తివల

స సరనారాయణులు సంభవించుటయును సత్త్రయాగంబునందు దత్తుండు శివుని
నిందించుటయును దత్తోద్వారధ్వంసంబును బ్రహ్మచే బ్రాధితుండై శివుండు దత్తో
దుల ననుగ్రహించుటయును దత్తోదికృతశ్రీహరిస్తవంబును శ్రీహరి ప్రసన్నుం
డై దత్తునియజ్ఞంబు సఫలంబుగా ననుగ్రహించుటయును సతీదేవి హిమవంతు
నకు జనించి హరునకుం బ్రాప్తించుటయు నుత్తానపాదునివృత్తాంతంబును ధృ
వోపాఖ్యానంబును ధృవుండు దండిచేత నవమానితుం డై నారదోపదేశం
బున మధువనంబునకుం జని తపంబు సేయుటయు హరి ప్రసన్నుం డై యతని
మనోరథంబు లిచ్చుటయును సతండు మరలఁ బురంబునకు వచ్చుటయుఁ గుబే
రానుచగు లై నయత్కులతోడియుద్ధంబును ధృవుండు యజ్ఞంబులు సేయుచు
రాజ్యభోగంబులం దనిసి తనయు నుల్కలునిం బట్టంబు గట్టి హరియును గ్రహం
బున ధృవక్షితిని నిలుచుటయు నుల్కలుండు వత్సరం డనుతనసుతునిఁ బట్టం
బు గట్టి హరిం జేరుటయు వత్సరునివంశపరంపరయు సందు సంగునిసుతుండయిన
వేనుక శేఖరంబున లక్ష్మీనారాయణులయంశంబున సర్పియుఁ బృథుండును జన్మిం
చుటయుఁ బృథుండు భూమిం గామధేనువురీతి నఖిలవస్తువులుం బిదుక నియ
మించి సమస్థలిం జేసి యింద్రుండు వశవర్తి యై యుండ బహుయజ్ఞంబులు
సేసిన నతనికి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు సధ్యాత్మప్రబోధంబును నింద్రుని
వలనఁ బాపండుసంభవంబును నింద్రుని జయించినవిజితాశ్వుని సతనితమ్ములను
బృధివీపాలసంబునకు నిలిపి పృథుండు సర్పియుం బరమపదప్రాప్తు లగుటయు
వసిష్ఠశాపంబున ద్రేతాగ్నులు విజితాశ్వునికిఁ దనయు లై జనియించుటయుఁ
బృథునిపాత్రం డయినప్రాచీనబర్హిరాజ్యంబును సతనియజ్ఞంబు లసంఖ్యాతం
బులై స నారదుండు మాన్వం దలంచి పురంజనుకథ సధ్యాత్మప్రసంగంబుగాఁ
దెలుపుటయుఁ బ్రాచీనబర్హిసుతు లయిన ప్రచేతసులు పదువురకు శ్రీమహాదేవుం
డు ప్రత్యక్షం బై హరిస్తవం బుపదేశించుటయుఁ బ్రచేతసులతపంబునకు మెచ్చి
హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు వారికి మారిషవలన దత్తుండు పూర్వకాలంబున
శివవిద్వేషప్రయుక్తశాపంబునం బుత్రం డై జనియించుటయును బ్రచేతసులు
ముక్తికిం జనుటయును విదురుండు మైత్రేయుని వీడ్కొని హస్తీపురంబున కరు
గుటయు ననుకథలు గలచతుర్థస్కంధము.

977

యందు తత్సద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

ॐ /

